JACOBI

PIGNATELLI

E CRYPTALEIS IN SALENTINIS
Sacræ Theologiæ, ac J. U. Doctoris

CONSULTATIONUM CANONICARUM

Tomus Quintus,

IN QUO PRÆCIPUÆ CONTROVERSIÆ DE IIS, Quæ ad Sanctorum Canonizationem, ac Sacros Ritus; ad Sacrum Concilium Tridentinum; ad Episcopos, & Regulares; ad immunitatem, libertatem, jurisdictionem Ecclesiasticam, ac hujusmodi alia potissimùm pertinent; non solùm ex utroque Jure scripto, sed etiam ex Sacrarum Congregationum decretis, rebus judicatis, placitis, atque consultis, ex prudentum responsis, ex moribus receptis, breviter, ac perspicuè dirimuntur.

OPUS OMNIBUS UTRIUSQUE FORI JUDICIBUS, Jurisconsultis, ac politici studii mystis, in primisque Summorum Pontificum, & Rerumpublicarum Consiliariis, & Advocatis utile planè, ac necessarium.

CUM DUPLICI INDICE, ALTERO CONSULTATIONUM Singulis Tomis præfixo, altero RERUM NOTABILIUM ex pluribus in unum Generalem coacto, singularique Volumine comprehenso.

EDITIO QUINTA VENETA SUMMO STUDIO RECOGNITA, Multis in locis aucta, & a mendis expurgata.

VENETIIS, MDCCXXXVI.
Ex Typographia Balleoniana.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

IACOBI

PIGNATELLI

E CRYPTALIS IN SALENTINIS

Sacræ Theologiæ, ac I. U. Doctoris

CONSULTATIONUM CANONICARUM

Tomus Quintus,

IN QUO PRÆCIPUÆ CONTROVERSIÆ DE IIS

Quæ ad Sanctorum Canonizationem, ac Sacros Ritus; ad Sacrum Cœlibatum; ad Episcopos, & Regulares; ad immunitatem, libertatem, Jurisdictionem Ecclesiasticam, ac hujusmodi alia peculiarium pertinent; non solum ex utroque jure scripto, sed etiam ex Sacrarum Congregationum decretis, rebus judicatis, plurib., atque conciliis, ex prudentum responsis, ex moribus receptis, breviter, ac perspicue dirimuntur.

OPUS OMNIBUS UTRIUSQUE FORI JUDICIBUS,

Parochialibus, ac pedibus Prædi regalis, in primisque Sanctissimo Pontifici, &

Accompagnatum Confessariis, & Advocatis unà plurib. ac necessariam.

CUM DUPLICI INDICE, ALTERO CONSULTATIONUM

Singulis locis positio, altero Rerum Notabilium ex plurib. in unum

Utrobique copio, singularique Volumine comprehenso.

EDITIO QUINTA VENETA SUMMO STUDIO RECOGNITA,

Multis in locis aucta, & a mendis expurgata.

VENETIIS, MDCCXXVI.

Ex Typographia Balleoniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

NUMERUS, ORDO, ET ARGUMENTA

Consultationum, quæ in hoc Quinto Tomo continentur.

CONSULTATIO I.

AN, quando Imperator, Rex, vel Princeps donat alicui Ecclesiæ civitatem, Terram, aut pagum, eo casu censeatur a se abdicasse omnem superioritatem, adeòut nullum penitus alti dominii jus illi amplius in re donata competat?

CONSULTATIO II.

An, quando agitur de causa feudi laicalis, quod Ecclesia a Principe sæculari recognoscit, recursus ad ejusmodi Principem sive ejus Ministros, sit licitus? Ubi de causis pertinentibus ad forum Ecclesiasticum, ac de mistis plura, sed in compendium redacta.

CONSULTATIO III.

Quidam unum ex suis inimicis occidit, a quibus lethaliter vulneratus, ac semivivus, & sine sensibus illicò ex commissione sui consanguinei a quibusdam ad Ecclesiam ductus fuit. Hoc audiens Judex laicus ægrè tulit, dixitque Doctores pœnam laturos. Undè isti vulneratum a dicta Ecclesia edixerunt, & adejus domum transtulerunt, ubi a satellitibus laicis fuit captus, & ad carceres perductus. Quæritur, an sit restituendus Ecclesiæ?

CONSULTATIO IV.

An revocatio, sive disdicta census Ecclesiastici fieri possit coram Judice laico, posito, quod non sit simplex notificatio, sed actus ab ipso Judice subscriptus?

CONSULTATIO V.

An confugientes ad Ecclesiam cum armis possint iis spoliari a familia laica sine violatione Ecclesiasticæ immunitatis? Ubi de Clericis arma gestantibus, aliisque rebus non pauca, & Clarissimi viri Sperellus ac Ciarlinus a calumniis vindicantur.

CONSULTATIO VI.

Utrùm in bonis vacantibus Clericorum non habentium beneficium, vel aliare in titulum, succedat fiscus sæcularis, an vero Episcopus, sive ejus Fiscus? Et quid ubi extat hac de re statutum laicum, vel consuetudo? Ubi an verè Episcopus habeat fiscum?

CONSULTATIO VII.

Posito, tanquam certum, quod pragmatica chartæ sigillo Principis signatæ, nisi excipiantur Ecclesiastici, sit contra Immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam, sicuti docent Doctores. Quæritur quibus modis Episcopi pro redintegratione violatæ Immunitatis ex chartæ vectigali, aliarumve rerum se gerere debeant?

CONSULTATIO VIII.

De pœna lacerantium, vel deturpantium, vel amoventium vulgo Cedulones excommunicationis, vel censurarum jam affixos, ac de mandante lacerari, vel deturpari, vel amoveri?

CONSULTATIO IX.

An sit credendum Clericis, asserentibus sponte dimisisse habitum Clericalem, & non metu Principis laici?

CONSULTATIO X.

An Clerici sæculares possint exercere munus tutoris, vel Curatoris laicorum? Ubi ad rem non pauca?

CONSULTATIO XI.

An, & quatenus hæreditas Clerici defuncti gaudeat privilegio?

CONSULTATIO XII.

De præcedentia generatim. Item de modis componendi illius controversias, maximè inter Ecclesiasticos. Ubi etiam de præcedentia Legatorum Regum, Principumve non pauca solida, utilia, curiosa.

CONSULTATIO XIII.

An milites Sancti Joannis Hierosolymitani sint verè Religiosi?

CONSULTATIO XIV.

An justè Judæi a Christianis recipiendi, vel potius expellendi sint? Ubi de ipsorum Kabala, Talmude, impietatibus, blasphemiis, conversione ad fidem, & ad illam Catechesi, aliisque non vulgaribus Theologicè, juridicè, canonicè, historicè, politicè.

CONSULTATIO XV.

An occidens inimicum reconciliatum per dexterarum porrectionem committat proditorium?

CONSULTATIO XVI.

An ubi quis suffragiis eligitur, votorum majoritas, vel sanioritas potius attendenda sit?

CONSULTATIO XVII.

An, quando Clericus ex beneficio l. fin. C. de edict. D. Adriani, *seu alio remedio possessionem a Judice laico obtinuit purè, ac simpliciter absque antiqua reservatione, atque a dicto Judicis facto non fuit appellatum, itaut illud Judicium terminaverit, ac deinde alter sui commodi causa super eadem re novum judicium avocatorium instituit, revocari possit coram Judice laico?*

CONSULTATIO XVIII.

Quot requirantur miracula pro Canonizatione Sanctorum?

CONSULTATIO XIX.

Quantum temporis a beatificatione ad Canonizationem elabi debeat?

CONSULTATIO XX.

An recuperatio visus, quæ paulatim succedit, sit miraculosa, ope alicujus Servi Dei implorata?

CONSULTATIO XXI.

An sit necessarium in processu, de mandato Pontificis juxta novissima decreta, faciendo in causis eorum, qui servatis servandis, habent indultum beatitatis, probare miracula?

CONSULTATIO XXII.

An in causis Canonizationum quad inquisitionem deputari possint in Judices Episcopi Titulares?

CONSULTATIO XXIII.

An omninò fieri Sanctissimo debeat relatio deputationis Judicum, & quo pacto illam fuisse factam, probetur?

CONSULTATIO XXIV.

An, & quatenus Vicarius Capitularis procedere possit in iis, quæ commissa fuerant Episcopo, qui in fata concessit, a S. Rituum Congregatione pro exequutione ejus decretorum?

CONSULTATIO XXV.

An apponens diadema capiti Beati, vel eum vocans Sanctum, transgrediatur limites Beatificationis?

CONSULTATIO XXVI.

Ad effectum Canonizationis, An requirantur micacula? Quænam sint admittenda? De probatione miraculorum sanationum, deque eorum conditionibus?

CONSULTATIO XXVII.

An testes desumpti ex processu, authoritate ordinaria confecto, sint accedendi in causis Canonizationum Sanctorum?

CONSULTATIO XXVIII.

An, & quatenus mundatio a lepra miraculo sit adscribenda?

CONSULTATIO XXIX.

An miracula fieri possint, etiam in rebus irrationalibus? Ubi de dominatione Sanctorum in universos animantes.

CONSULTATIO XXX.

An donum prophetiæ sit inter miracula recensendum?

CONSULTATIO XXXI.

An, & quatenus testes singulares probent miraculum?

CONSULTATIO XXXII.

An multiplicatio terræ extractæ a sepulchris servorum Dei pro infirmis curandis, sit adscribenda miraculo? Ubi hujusmodi alia?

CONSULTATIO XXXIII.

An sudor ex Imaginibus Sanctorum sit supra, vel ultra Naturæ vires?

CONSULTATIO XXXIV.

An probent testes, etiam singulares, deponentes super miraculis ex simplici auditu ab ipsis servis Dei, qui miracula patrarunt?

CONSULTATIO XXXV.

De quibusdam sanationibus admirandis supra Naturæ vim, atque ordinem. Ubi de dæmonis potestate in actus, & affectiones vitæ vegetantis.

CONSULTATIO XXXVI.

An Subdelegati in causis Canonizationum exprimere debeant in quolibet actu, quod sederint pro tribunali?

CONSULTATIO XXXVI.

In quibus miraculis Episcopi adhibere debeant consilium Theologorum?

CONSULTATIO XXXVIII.

Quid liceat, vel non liceat facere circa venerationem horum mortuorum ante eorum Canonizationem? Vel beatificationem ſine Sedis Apoſtolicæ licentia?

CONSULTATIO XXXIX.

An poſſit celebrari feſtum de aliquo Sancto veteris Teſtamenti, utpotè de S. Elia in Eccleſia latina, prout moris eſt apud Græcos?
An occaſione dicti feſti S. Eliæ concedi poſſit, ac debeat Indulgentia a Summo Pontifice Eccleſiæ, vel altari, in quibus celebratur feſtum dicti Sancti veteris Teſtamenti?

CONSULTATIO XL.

An homines, abſciſſo capite, moveri poſſint abſque miracula ad magnam diſtantiam, ut legitur de capite Sancti Pauli, & S. Dionyſii, ac aliorum?

CONSULTATIO XLI.

An liquor inſtar olei, vel hujuſmodi è corporibus eorum, qui obierunt cum fama Sanctitatis ſit miraculo adſcribendus?

CONSULTATIO XLII.

An ſudor ſanguineus ſit ſupra vires Naturæ, itaut adſcribendus ſit miraculo? Et quid de ſudore ſanguineo Domini noſtri Jeſu Chriſti?

CONSULTATIO XLIII.

Quæ, & unde lux, ſive ſplendor, flagrantiaque in ſervis Dei demortuis?

CONSULTATIO XLIV.

An Princeps ſæcularis poſſit punire reum a Sac. Officio Inquiſitionis judicialiter jam punitum?

CONSULTATIO XLV.

Dubia decem, & ſeptem graviſſima pro Miſſionariis Regni Chinenſis?

CONSULTATIO XLVI.

An Communitates ſæculares teneantur taxam antiquam vectigalium obſervare in favorem Clericorum initam, qui quod ſibi ſupereſt a rebus immunibus vendunt, cedunt, donant, vel in pecunia exigunt a publicanis, præſertim farinæ? Ubi plura modeſtè ac ſolidè diſcutiuntur.

CONSULTATIO XLVII.

In pleriſque diœceſibus juxta Conſtitutiones Synodales cupiens ad ſtatum Clericalem aſcendere, de licentia Epiſcopi per annum in habitu Clericali incedit, poſt quem ad primam tonſuram admittitur. Quæritur, an interim gaudere debeat fori privilegio?

CONSULTATIO XLVIII.

An Moniales abſque legitima licentia colloquentes cum Regularibus cujuſvis Ordinis, & Inſtituti, peccent mortaliter, & incurrant alias pœnas?

CONSULTATIO XLIX.

Indultum quodam de percipiendis diſtributionibus quomodo ad praxim reducendum ſit?

CONSULTATIO L.

An ex ſponſalibus validè per verba de futuro contractis, & poſtea mutuo conſenſu diſſolutis, oriatur impedimentum publicæ honeſtatis?

CONSULTATIO LI.

An petitioni Regularium ſuper Apoſtatis, & ejectis ſit indulgendum in caſu, de quo agitur?

CONSULTATIO LII.

An Collectores, & ſubcollectores ſpoliorum, decimarum, ac aliorum jurium Cameræ Apoſtolicæ, officio ſuo durante, diſtributiones quotidianas lucrentur, quamvis choro divinis officiis perſolvendis minimè interſint?

CONSULTATIO LIII.

An præbendæ admodum tenues minorum Clericorum uniri poſſint ab Epiſcopo præbendis Canonicalibus? Et
An poſſint Canonici Cathedralis deputari in Vicarios perpetuos Eccleſiarum parochialium, ipſi Cathedrali unitarum?

CONSULTATIO LIV.

An Regularibus liceat cadavera defunctorum aſſociare cum ſtola?
Et quid ſi ſint Capellani Confraternitatum?
An liceat iis benedicere domibus, navibus, cymbis, &c.
An in obitu parochianorum poſſint pulſare campanas peculiari ſigno, & in Sabbato Sancto, antequam pulſentur Campanæ Cathedralis?
An proceſſiones extra ſuas Eccleſias, & clauſtra per parochiam ducere, & Eccleſias, præcipuè Sanctimonialium ingredi?
An poſſint conſtruere novam turrim campanariam cum nova, & magna Campana, præſertim propè Eccleſiam parochialem, aut Monialium?
Ubi de origine atque inſtituto Litaniarum, Rogationum, ac ſupplicationum piè, ac eruditè.

CONSULTATIO LV.

An manutentio Solii Archiepiſcopalis, & ejus ornamentorum pertineat ad Archiepiſcopum, vel potius ad Sacrarium Metropolitanæ, quemadmodum ad ipſum pertinet omnis impenſa pro confectione, & manutentione Pontificalium? Et
An poſſint tolerari abuſus, quod ſinguli Canonici retineant in proprium uſum ſeorſim a cæteris Canonicis, & aliis quibuſvis Sacerdotibus calicem, aliaque paramenta Sacerdotalia, quæ ſunt propria Eccleſiæ?

CONSULTATIO LVI.

An, ſtante Conſtitutione Pii IV. de fidei profeſſione toleranda ſit conſuetudo quarundam Univerſitatum ſtudiorum, quod Rectores, & Cancellarii earum, prout etiam Doctores, & Magiſtri in illis publicè docentes, nullam emittant fidei profeſſionem, nec in manibus Ordinarii, nec alterius cujuſcunque? Scholares verò laureandi illam emittant in manibus Prioris Collegii, qui plerumque eſt laicus, ipſa quippè Piana Conſtitutio indulgens profeſſionem fidei poſſe emitti in manibus Ordinarii, ſive Superioris ſtudii non deſignat, an dictus Superior debeat eſſe Clericus?

CONSULTATIO LVII.

Quando fiſco competat via exequutiva? Collectarum onus etiam contra fiſcum, quanto tempore præſcribatur?
Et alia quoad jura fiſcalia in favorem Eccleſiarum?

CONSULTATIO LVIII.

An funeralia, præſertim Epiſcoporum debeant iterum celebrari in Eccleſia, etiam Cathedrali, in quam tranſfertur cadaver ſepeliendum? Et cujus ſumptibus?

CONSULTATIO LIX.

An, & quas pœnas incurrat pretio vendens Sanctorum Reliquias è Cœmeterio extractas? Ubi opportunè de origine Cœmeteriorum.

CONSULTATIO LX.

An, & quatenus hodie locum habeat, & in quibus Arcadii, & Honorii Auguſtorum Sanctio in l. Si qui ex conſenſu C. de Epiſcop. and. *An ſcilicet laici prorogare poſſint juriſdictionem Epiſcopalem?*

CONSULTATIO LXI.

An laici græci in Italia poſſint ritè promoveri ad primam tonſuram, & conſequenter ad minores Ordines ab Epiſcopis latinis ritu græco vigore aſſertæ conſuetudinis?
An Græci promoti ab Epiſcopis latinis ad primam tonſuram ritu latino, poſſint ſubinde ad ritum græcum tranſire?
Quo ritu cenſeri debeant Græci ab Epiſcopo latino ordinati?
An in ritu græco conferatur prima tonſura ſeorſim a lectoratu, & Ordinibus minoribus?

CONSULTATIO LXII.

An ſit tolerandus uſus in aliquibus Orientalis Eccleſiæ regionibus dandi ſimul a presbyteris cum baptiſmo Euchariſtiam, & Chriſma confirmationis tum infantibus, tum adultis?
Ubi, & quid impoſterum obſervandum?
An toleranda ſit in eiſdem Regionibus forma deprecativa Sacramenti pœnitentiæ?
An item tolerandus ſit uſus, quod Sacerdotes miniſtrantes Sacramentum Extremæ unctionis, benedicant oleum non conſecratum? Et
An iidem presbyteri miſcere poſſint Oleo conſecrato chriſmatis confirmationis Oleum non conſecratum?

CONSULTATIO LXIII.

An Chriſtiano, alioquin probo, qui cum a Turcis valdè moleſtetur ob defenſionem, & ſecuritatem ſuam factus eſt ſtipendiarius, & in arce Turcis inſervit, liceat adminiſtrari Sacramenta Eccleſiaſtica?

CONSULTATIO LXIV.

An cauſa eorum, qui ſe fingunt officiales Sac. Officii, cum non ſint, & ſub hujuſmodi prætextu committunt aliquod delictum non pertinens ad S. Officium, debeant de jure cognoſci a S. Officio privativè quoad omnes alios Judices?

CONSULTATIO LXV.

An Chriſtiani ſubditi Turcarum poſſint non coacti dare nomen militiæ Turcicæ, & ab illis accipere ſtipendia ad militandum contra Chriſtianos abſque neceſſitate?
An Chriſtiani feudatarii Turcarum, qui ratione feudi tenentur per ſeipſos militare in caſtris Turcarum, teneantur recuſare militiam contra Chriſtianos ſuſceptam, etiam cum periculo amittendi feudum?
An Chriſtiani ſubditi Turcarum, qui non habent, unde ſe alant, vel ſunt ad militandum coacti, poſſint militare contra Chriſtianos in caſtris Turcarum?
Et quid de Chriſtianis in triremibus Turcarum remigantibus contra Chriſtianos? Ubi & de aliis quibuſdam actionibus, ac de muncipiis parerga.

CONSULTATIO LVI.

An, & quatenus Epiſcopus, præcipuè contra Clericum, juſtè procedere poſſit ad conjiciendum eum in carcerem, & adhibere poſſit carceribus cuſtodes, itaut ad expenſas, & damna non teneatur? Ubi de carceratis & carceribus tàm ex jure civili, quàm Canonico plura ſummatim, etiam quoad Sac. Officium Inquiſitionis.

CONSULTATIO LXVII.

An Salvus conductus mercatoribus, aliiſque datus comprehendat res furto ſublatas? Ubi multa de Salvoconductu haud omninò vulgaria?

CONSULTATIO LXVIII.

An Domini locorum cogere poſſint ſuo ſubditos, ut ad ſuum tantùm furnum, molendinum, tabernam, &c. accedant?

CONSULTATIO LXIX.

An ex omni licentia ſerviliter laborandi Dominicis, ac feſtis diebus poſſit exigi aliqua eleemoſyna eroganda locis piis, vel pauperibus? Et quid poſt conſtitutionem Urbani VIII.

CONSULTATIO LXX.

An manutenendi ſint Parochi in poſſeſſione, etiam quoad petitorium exigendi a Judæis Prætaticum, ut ajunt, pro decimis, & oblationibus, quas a Chriſtianorum domibus percipiebant antequam ad ipſos Judæos, quocunque titulo deveniſſent?

CONSULTATIO LXXI.

An Statutum laicale, confirmatum a Summo Pontifice, præſertim ex certa ſcientia, obliget etiam Eccleſiaſticos?

CON-

CONSULTATIO LXXII.

Præsuppositio, quod sit unus Episcopus, una diœcesis, unicus Decanus, unusque Vicarius generalis, ac duæ Cathedrales conjunctæ, quæritur, an per Sac. Concilium sess. 25. cap. 6. de reformat. sit derogatum immemorabili quoad locum carceris, processus, ac tribunalis?

CONSULTATIO LXXIII.

An ad effectum optandi contra formam regulæ reservatoriæ olim 8. nunc 9. Cancellariæ allegari valeat aliqua consuetudo in præjudicium Sedis Apostolicæ, vel saltem Ordinarii collatoris indultarii?

CONSULTATIO LXXIV.

An Canonicis licitum sit optare pinguiores præbendas, quæ vacant in mensibus Sedi Apostolicæ vigore Regulæ 9. Cancellariæ servatis, nullique alii sint debitæ, nisi Canonicali dignitate insignitis? Et

An suboriente lite inter provisum Apostolicum, & optantem licitè iidem agant, si privata authoritate certam quandam super redditibus controversiæ præbendæ pensionem paciscantur, ab eo percipiendam, qui acquiescendo tacitè suis juribus renunciat, quamque post inde pensionem Apostolico assensu non impetrato, pecunia extinguant?

CONSULTATIO LXXV.

An in participantibus de massa communi habeant locum pœnæ non residentium tàm a jure communi, quàm a S. Concilio inflictæ?

An eisdem participantibus possit Episcopus permittere longiorem absentiam a residentia, quàm in Canonicatibus, & aliis collativis beneficiis, eam requirentibus ex causa indulgere potest?

An per assequutionem incompatibilis tàm in eadem, quàm in alia Ecclesia jus serviendi, & participandi adeò expiret, ut dimisso incompatibili hujusmodi, illud amplius non revivisçat?

An posito, quod in casu dictæ assequutionis incompatibilis dictum jus expiret, & per istius dimissionem non revivisçat, Capitulum, sive Congregatio illius Ecclesiæ eum, qui illud antea possidebat absque Episcopi consensu, ad eandem participationem admittere possit?

An a dictis participantibus post dimissa incompatibilia, ad Ecclesiæ servitium redeuntibus, debeatur præcedentia juxta priorem eorum admissionem, vel ultimum locum tenere compellantur?

An præsuppositio, quod ex immemorabili observantia, & majorum traditione constet, memoratum jus non competere nisi originariis, exteri a dictis Capitulo, sive Congregatione ad dictam participationem admitti possint, vel Episcopi consensus, aut S. Sedis Apostolicæ beneplacitum necessariò requiratur?

CONSULTATIO LXXVI.

An Regularibus liceat in propriis Ecclesiis mulieres post partum ad purificationem admittere?

CONSULTATIO LXXVII.

An Regulares, qui nullitatis suæ professionis conscii, sed ad Sacros Ordines promoveri faciunt, incidant in pœnas Constitutionis B. Pii V. incip. Romanus Pontifex? *Ubi plura initio discutiuntur de Ordinibus Sacris collatis, seu receptis sine titulo legitimo beneficii, vel patrimonii, vel pensionis, vel religiosæ paupertatis.*

CONSULTATIO LXXVIII.

An matrimonium celebratum coram alieno parocho de licentia proprii Ordinarii dolo extorta cum errore nominis, & personæ unius ex contrahentibus, sit validum?

CONSULTATIO LXXIX.

An matrimonium contractum coram parocho, seu Ordinario loci originis unius ex contrahentibus, ad quem contrahentes se transtulerunt non animo ibidem domicilium contrahendi, sed recuperandæ sanitatis gratia, vel ex alia simili causa temporali, sit validum? Et

An coram parocho ruris, ad quod quis se transfert recreationis causa, vel ut ruralia exerceat, possit valide matrimonium celebrari? Ubi etiam aliqua de parocho quoad matrimonia schismaticorum, & hæretioorum ardua, & scitu digna.

CONSULTATIO LXXX.

An qui vim non infert, sed precibus puellam extrahit è domo parentum, iis invitis, ut in uxorem ducat, dicatur raptum committere, itaut matrimonium sit invalidum?

CONSULTATIO LXXXI.

An distributiones quotidianas lucretur Canonicus, seu beneficiatus, qui solitus cæteroqui inservire, a Civitate legitimè vacationis tempore discedens, in vicinum, Oppidum, undè sub finem dictæ vacationis potest opportunè reverti ad inserviendum Ecclesiæ, se contulit, ibique superveniente infirmitatis corporalis impedimento ita detinetur, ut ad Civitatem redire, & choro inservire non valeat?

An id locum habeat, quatenus in ea Ecclesia vigeat contraria consuetudo?

CONSULTATIO LXXXII.

An subsidium dotis legatum pro maritandis honestis puellis cum restitutione dotis, in casu, quo proles non existat, possit dari virginibus ad professionem regularem admittendis?

CONSULTATIO LXXXIII.

An Canonici teneantur assistere, & inservire Episcopo solemniter celebranti?

An quando Episcopus privatim celebrat, teneantur Canonici inservire, & assistere?

An Canonici debeant assistere, & inservire Episcopo suffraganeo, quando nomine proprii Episcopi exercet functiones Pontificales?

An quando Episcopus solemniter celebrat in aliena Ecclesia ubi sunt sufficientes presbyteri pro assistentia, spectet adhuc ad Canonicos illi assistere?

Quinam ex Canonicis teneantur assistere Episcopo solemniter celebranti?

In quibus assistentes Canonici inservire debeant Episcopo?

An, & qua pœna Episcopus cogere possit Dignitates, & Canonicos ad sibi assistendum, & inserviendum?

An possint Dignitates, & Canonici per substitutos implere munus assistendi Episcopo in Pontificalibus functionibus? Ubi, penè dixerim, omnia declarantur, quæ ad hujusmodi assistentiam, & id genus alia pertinent.

CONSULTATIO LXXXIV.

An Clericis & Regularibus liceat lucri causa negotiari, & potissimum exercere artem venalem pharmacopolæ? Ubi de eorum immunitate a vectigalibus quoad mercaturam.

CONSULTATIO LXXXV.

In materia Jurisdictionis inter Episcopos, & Abbates, sive Commendatores, an, & quatenus concedenda sit manutentio Episcopis in quasi possessione exercendi jurisdictionem Episcopalem in Territoriis Abbatiarum, &c.

D. JA-

D. JACOBI PIGNATELLI
CONSULTATIONUM CANONICARUM.
Tomus Quintus.

CONSULTATIO I.

An, quando Imperator, Rex, vel Princeps donat alicui Ecclesiæ Civitatem, Terram, aut Pagum, eo casu censeatur a se abdicasse omnem Superioritatem, adeòut nullum penitus alti dominii jus illi amplius in re donata competat?

1 AFfirmativam sententiam defendunt Innocentius, & Glos. *v. suscipiunt in cap. solitæ de major. & obed.* asserentes, superioritatem a Principe videri abdicatam, atque in Sedem Apostolicam translatam, quando Ecclesiæ aliquid donavit. Et clarius *ibidem*, Abb. *in 6. notab.* qui declarat Innocentium loquentem de Rege, quando debeat intelligi, etiam de Imperatore, prout de Imperatore loquitur Glossa, & tradit idem Abb. *in c. Veniens col. 1. not. 1. de accus.* maximè per textum *in cap. Noverint 10. qu. 1.* & idem Abb. *in cap. 2. in fin. de delict. puer.* & Felin. *in d. cap. solitæ col. 3. n. 4.* Ubi post supradictos concludit, quod etiam eo casu censeatur in dubio facta libera translatio nisi contrarium constet per concessionem in feudum, & ut veriorem eandem opinionem approbant Ancharan. *in cap. Romana col. 3. in 14. notab.* & ibi etiam clarè Perusin. & Gemin. *in §. debet de appell. in 6.* eandem Jacob. Mandel. *conf. 62. num. 14. & conf. 64. num. 82.* multis in eam relatis authoritatibus perhibet esse communem. In quam etiam inclinare videtur Fulv. Pacian. *de probat. lib. 2. cap. 43. num. 26.* & in specie eandem amplexi sunt Specul. *de Appellat. §. Nunc tractemus n. 5.* Franch. *in d. c. Romana, §. debet de Appellat. in 6.* & Præpositi. *in Rubr. n. 53.*

2 Et nonnulli quidem hujus sententiæ Patroni eandem extendunt, & veram esse probant, sive donatio facta sit Ecclesiæ Romanæ, sive inferiori, cùm par esse videatur in utraque donatione ratio; quia scilicet censeatur donatio fieri Deo, ut per Bartol. *in proœm. Digestorum col. 1. & 2.* & passim Doctores dum tractant de Donatione Constantini. Quinimmò in effectu quidquid donatur Ecclesiis inferioribus, censetur donatum Ecclesiæ Romanæ. Illa enim habet omnes Ecclesias sibi subditas, & tanquam propria membra, *canon. cuncta per mundum 9. quæst. 3.* Et unica inter Christianos in effectu dicitur Ecclesia, ut latè habetur *in extr. incip. unam Sanctam Ecclesiam sub tit. de Major. & obed. inter extr. com.* & quòd bona omnium singularum Ecclesiarum censeantur esse bona universalis Ecclesiæ, cumulat infinita Campeg. inter consilia Bruni *cons. 2. in fin. & col. 6. vers. Prædictis tamen.*

3 Neque subsistere existimant distinctionem illam, quòd Princeps possit libero modo a se abdicare, & donare Ecclesiæ Romanæ, non autem Ecclesiæ inferiori, ut videtur voluisse Joan. Andr. ad Specul. *de Jurisd. omn. Judic. col. 5. in addit.* incip. *Vidisti duas opiniones*, & Paul. de Castr. *cons. 230. col. 1. & cons. 74. col. 4.* Eo quod in contrarium videatur magis communis opinio, quod etiam in Ecclesiam inferiorem possit Princeps loca aliqua transferre, abdicando a se penitus superioritatem per *d. Glos. in cap. solitæ*, & Doctores modò citatos, Mandel. *d. cons. 62. num. 14.*

Dissentiunt autem, & contrariam opinionem tuen- 4
tur. Jo: Andr. *ad Specul. in tit. de Jurisd. omn. Judic. in Glos.* Paul. de Castro *cons. 125. col. 2. lib. 1.* Jas. *cons. 123. lib. 1.* Ripa *lib. 2. respons. cap. 7. num. 9.* Et sic observari apud Hispanos, & Gallos retulit Covarruv. *in pract. cap. 4.* & apud Germanos Andr. Gaillus *obser. 30. lib. 1.* Peregr. *de Jur. fisci tit. 3. num. 75. lib. 1.* ubi dicit, horum opinionem sibi apertissimè probari in Pace Constantiæ *vers. in causis*, & aliis partibus illius Constitutionis, Th. Michael. *disput. de Jurisd. Thes. 25.*

Existimant alii has contrarias opiniones distinctionis 5
fœdere facilè conciliari posse, ut scilicet prior opinio locum habeat, quando bona per Principem in Ecclesiam conferenda, sita sunt extra sui Principatus fines in ipsis Ecclesiæ Romanæ Terris. Tunc enim bona donata in dubio liberè transeunt in Ecclesiam, vel Sedem Apostolicam. Quia Ecclesiæ Romanæ indecens esset, aliquem recognoscere, ut Superiorem. Propterea semper judicandum est, quòd donatio bonorum in Terris Pontificiis liberè, & sine reservatione superioritatis facta fuerit, innuit Jo: And. *in addit. ad Specul. ad d. tit. de Jurisd. omn. Jud.* & ratio per se patet; Quia cùm sit donatio bonorum in Terris Ecclesiæ positorum, cessat ratio, quæ in casu diverso subsequenti impedire solet Principem, ne a se abdicare possit superioritatem, tradente Baldo *cons. 227. incip. Pridie in princ. & num 8. vol. 1.* Posterior autem sententia procedit, quando bona donata in Terris Principis sita sunt; Quia tunc major est ratio, ut Principis superioritas illibata maneat, cùm omnia bona in Principatu existentia tàm sæcularium statuum, quàm Ecclesiasticorum sint, & debeant esse sub Principatu, & generali jurisdictione, ac superioritate Principis.

Et hæc jurisdictio eatenus est apud Principem, ut li- 6
cèt alteri ab eo concedatur, tamen semper inhæreat ossibus concedentis jure superioritatis, & in eo tanquam origine servetur, ut inquit Ancharan. *cons. 310.* & Sen. Pedem. *decis. 30. numer. 6.* Bald. *in l. si qui se patris, C. Unde liberi*, quos sequuti sunt Grammat. *decis. 30. num. 3.* & Rolland. a Vall. *cons. 48. num. 21. lib. 2.* Et hoc est, quod dicit Carolus Tapia *in rubr. ff. de Constit. Princip. cap. 4. num. 14.* in concessione jurisdictionum semper authoritatem concedentis præservari illæsam, cùm citrà ejus authoritatem nequeat exerceri, nt in eo semper resideat suprema potestas inseparabilis, quæ nulla præsumptione tolli possit post Covarruv. *in reg. Possessor. 2. p. §. 3. num. 4.* Bellug. *in Specul. Princip. rubr. 22. n. 55. & seqq.* Superioritas enim, quæ involvit regalia, illæsa, & concessionis nescia perhibetur, Luchin. de Curt. *alleg. pro com. Terr. S. Salvat. num. 5.* Jo: Vinc. de Ann. *alleg. 130. num. 23. cum seq. lib 2.* Anton. Sola *ad Const. Sabaud. super decr. subditos nostros Glos. 1. numer. 7.* Surd. *cons. 267. n. 7. cum seq. lib. 2.* Et nunquam concedi potest tanta Potestas, quin superioritas semper sarta tecta remaneat, & si majorem sibi reservet Princeps, Roland. a Vall. *cons. 1. num. 135. & seq. lib. 2.* Osasch. *cons. 3. num. 7. & 8.* Alexan. Raudens. *resp. 1. num. 262. & 435. lib. 2.* Natt. *cons. 487. num. 24. & seq.* Peregr.

cons.

conſ. 1. per diſcurſum Gregor. Lopez *p.* 2. *tit.* 15. *l.* 22. Immò licèt adjectum ſit, cùm translatione omnis Imperii, & Poteſtatis, & cùm omni jure, Petr. *de jur. quæſ. non toll. cap.* 21. *num.* 36. & *cap.* 22. *num.* 85. Nec etiam credendum, Principem fontes ſuos derivaſſe foras, ut nihil penes ſe remanſerit, Cæphal. *conſ.* 539. *n.* 50. *lib.* 4.

7 Sequaces hujus diſtinctionis duplicem ſuperioritatem adſtruunt. Unam reſpectu Regis, vel Summi Principis, quæ eſt protectio, defenſioque ratione juriſdictionis, ſeu gubernationis territorii univerſalis ſecundùm Gloſ. *in proœm. ff. ad verb. Sanctionem*, Mandel. *conſ.* 62. *num.* 40. & *conſ.* 64. *num.* 9. eaque Imperatori omnimoda in toto Romano Orbe competit, adeòut in eo contra omnes, & cujuſcunque ſtatus perſonas fundatam habeat intentionem *in Conſtit. de nov. Cod. confiſc. c. In opibus* 7. *quæſt.* 1. Gail. *de pac. publ. cap.* 6. *numer.* 14. Caſtald. *de Imper. quæſt.* 52. *num.* 4. *in fin.* Cæphal. *conſ.* 369. *numer.* 69. Oſaſch. *conſ.* 13. *num.* 1. & hæc ſuperioritas potiſsimùm in Supremo Imperii Jure, ſeu in iis, de quibus inferioribus nulla eſt ſtatuendi poteſtas conſiſtit, Felin. *in cap. Nobis num.* 6. *extr. de præſcript.* Bartol. *in l. omnes Populi, ff. de Juſt.* & *Jure quæſt.* 3. *princ. verſ. prædicta verò*, Lancellott. *in Templ. omn. Jud. lib.* 1. *cap.* 1. §. 4. *adv. Imperator habet dominium univerſale num.* 8.

8 Alia ſuperioritas eſt reſpectu aliorum Principum, Comitum, aliorumque ſtatuum Imperii, vel Regni, quæ ipſis in ſuis terris competit. Quemadmodum enim Imperator in toto Orbe, vel Rex in ſuo Regno habet omnimodam ſuperioritatem, Juriſdictionem, & dominium, ut venuſtè expreſſit Bald. *in cap.* 1. *numer.* 11. *v. ex præmiſſis ergo col.* 3. *in fin. de allod.* Ubi tradit, quod juriſdictio apud Cæſarem ſit tanquam fons, a quo uti ex Oceano flumina fluere, & ad eundem refluere dicuntur, ita ab Imperatore in jus dicentes per conceſſiones, inveſtituras, confirmationes, & commiſſiones fluat, & ad eundem per appellationes, nullitates, & querelas refluat juriſdictio, ut ex eodem atteſtatur Fulv. Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 43. *num.* 7. & *ſeq.* Grammat. *dec.* 46. *numer.* 1. & 4. Magon. *dec. Lucenſ. num.* 2. Alvar. Valaſc. *de Jur. Emphyt. quæſt.* 8. *num.* 21. Covarruv. *pract. quæſt. cap.* 1. *num.* 2. 3. & 9. Vantius *de nullitat. proceſſ. ex defect. Juriſd. num.* 10. Carol. Tap. *in rubr. ff. de Conſtit. Princ. cap.* 4. *numer.* 10. Foller. *conſ. crim.* 96. *num.* 5. Ita etiam Principes, Comiteſque, aliique inferiores ſibi vindicant ſuperioritatem, & juriſdictionem in ſuis Territoriis erga ſubditos, Decian. *reſp.* 5. *num.* 17. *vol.* 7. Marzar. *conſ.* 26. *num.* 32. Oſaſch. *conſ.* 9. *num.* 2. Et ob id Domini propriè dicuntur, quòd habeant poteſtatem, & juriſdictionem ſuper inhabitantes Terram ſuam, & pro eo accipiantur, qui ſuperioritate, & præeminentia fulgent, *l. cum ſi exhibuiſſent* 3. §. 1. Ubi Bartol. *de publican.* & *vectigal.* Gregor. Lopez *par.* 4. *tit.* 25. *lib.* 1. Maximum porrò inter prædictas duas Superioritates circa bona Eccleſiis dedicata diſcrimen exiſtit. Illa enim Imperialis, ſeu Regia atque ſuprema ſuperioritas in poſſeſſionibus, ac bonis immobilibus quibuſcunque tàm propriis, quàm alienis, tàm allodialibus, quàm feudalibus, etiam Eccleſiæ conceſſis, ſemper, & ubique ſalva, & excepta manet, Imperioque Principis ſupremi reſervatur, ut nominatim ex modernis eleganter tradit Thom. Michael. *de Juriſd. theſ.* 25. ubi *lit. B.* inquit verius eſſe, ſuperioritatem a concedente reſervatam intelligi, quamvis Caſtrum Eccleſiæ dederit. Idem ex Baldo teſtatum facit Roland. a Vall. *conſ.* 1. *num.* 141. *vol.* 2. Bertrand. *conſ.* 65. *num.* 1. *vol.* 6. Oſaſch. *conſ.* 3. *num.* 6. & 10. cum ibi citatis, Peregrin. *d. tract. de Jure fiſci lib.* 1. §. *fin. n.* 75. & hanc opinionem Germaniæ, Italiæ, Hiſpaniæ, & Galliæ conſuetudine firmatam, ait Surd. *conſ.* 235. *num.* 11.

9 Ratio prædictorum eſt, quòd ſuperioritas ſit majeſtas quædam, non tàm Territorio, quàm Principi, ejuſque perſonæ cohærens, quæ avelli ab ea non poteſt, ut conſtat ex iis, quæ latè deduxit Tholoſan. *lib.* 9. *de Republ. lib.* 9. *cap.* 1. Unde etiam communiter receptum eſt, ejuſdem ſuperioritatem non poſſe præſcribi ſecundùm doctrinam Panorm. *in cap. cùm non liceat num.* 6. per illum Textum, & ibi latè Felinus pro, & contra diſputans *extr. de præſcr.* Bald. *tr. de præſcript.* 2. *p.* 5. *princ. quæſt.* 2. *num.* 1. Nemo enim, ut Imperatori non ſubſit, præſcribit, *arg. l. competit* 6. *in fin. C. de præſcr.* 30. *vel* 40. *ann. cap. Inter corporalia de translat. Epiſcop. text.* & Gloſ. *in cap. cum ex officii* 16. *v. Viſitat. extr. de præſcript.* Gloſ. *in cap.* 1. *verſ. non obſtante de Cler. ægr. in* 6. Gloſ. *in cap. volumus v. Eccleſia* 16. *quæſt.* 7. Maſcard. *de probat. concl.* 225. *num.* 7. & 8. Carol. Tap. *in rubr. cap.* 4. *num.* 14. & *ſeq.* & *l. fin. part.* 2. *ff. de Conſtitut. Princip.* Valaſch. *de jure emphyt.* 9. *num.* 29. & *ſeq.* Longaval. *in l. Imperium par.* 4. *cap. lex autem num.* 45. *ff. de Juriſd. omn. Jud.* eleganter Zoanett. *de Rom. Imper. num.* 121. & *ſequent.* ac Natt. *conſ.* 640. *num.* 16. & 17.

Hæc tamen, de qua diximus ſuprema ſuperioritas, 10
ſeu ſupremum jus Principis non concernit dominium aliquod directum, vel utile, ſed duntaxat concernit juriſdictionem, & protectionem in univerſum, ut per Gloſs. *in proœm. ff. in v. ſanctionem*, & ibi latiùs per Bartol. *col.* 1. & 2. & exempla ſunt quotidiana in omnibus Principibus ſubjectis, quorum ſubditos Supremus Princeps aliqua ſubire onera non compellit, ſed ſi neceſſe ſit pro defenſione Principatus aliquid afferre, conveniuntur ipſi Principes, non autem eorum ſubditi, ut per Jacob. de S. Gregor. *in tr. de homag. col.* 10. *verſ. ſed hic cadit alia dubitatio*, & Jacob. Mandel. *conſ.* 84. *num.* 99. *in fine*.

Porrò peculiaris illa inferiorum Principum ſuperiori- 11
tas in conferendis ad Eccleſiam bonis, ac poſſeſſionibus, ſtatim ipſo jure tàm per ipſam dedicationem, quàm renunciationem expirat, atque extinguitur, quod ubertim proſequitur Modeſt. Piſtor. *conſ.* 43. *num.* 11. *lib.* 1. idque determinans ſcribit Everard. jun. *conſ.* 23. *num.* 32. *vol.* 1. ubi dicit locum illum, ubi Eccleſia ædificatur, ſtatim a juriſdictione prioris Domini eximi, *arg. l. inter ſtipulantem, §. Sacram. ff. de verb. obligat.* & *inſtitut. de inutil. ſtipul.* facitque *l. ſervitutes, §. fin. ff. de ſervitut. l. caveri, ff. communic. præd.* Cui declarationi perbellè conveniunt congeſta per Pacian. *de probat. lib.* 1. *cap.* 43. *numer.* 26. ubi dicit, quando inferior a Principe transfert Caſtrum, vel Territorium, tunc translato Caſtro, tranſire in accipientem, nulla juriſdictione, vel ſuperioritate, reſpectu illius Caſtri reſervata ipſi transferenti, hac ratione, quòd ipſius perſonæ nulla competat juriſdictio, niſi ratione Caſtri, unde translato Caſtro omnis qualitas, & omne jus reale cohærens ipſi Caſtro tranſit in accipientem, Roman. *conſ.* 444. *num.* 7.

Nec obſtat prædictis *Text. in cap. Monaſterium* 16. *qu.* 12
7. ubi dicitur, quòd Monaſterium, vel Oratorium Canonicè conſtitutum a dominio conſtructoris, eo invito, non debeat auferri. Quæ verba præſupponunt, eum, qui conſtruxit Monaſterium, dominium ipſius habere. Quia reſpondetur, Textum illum valdè impropriè loqui, & verbum dominium ibi non accipi pro proprietate, ſed per id duntaxat juſpatronatus intelligi, de quo etiam ante meminit Textus. Et ita hunc Textum ibidem declarat Archidiaconus, addens, quòd ejuſmodi juſpatronatus, non ſit propriè dominium, ſed potiùs ſollicitudo ſervitii, quemadmodum, & ipſe paulò ante dixerat *in cap. Frigentius ead. cauſ.* & *qu.* Idque latiùs tractat Paul. de Cittad. *de jurepatr. queſt.* 12. *art.* 4. *p.* 6. dicens, quod Juſpatronatus nullum jus proprietatis adferat patronis, ſed ſolummodò ſalutarem ſollicitudinem, & actum.

In hac autem opinionum diverſitate non arbitror mi- 13
hi magnoperè laborandum eſſe in una, vel altera ſententia refellenda, ſed tenendum eſt cum prima opinione, nempè quòd bona Eccleſiæ conceſſa per Principes ſæculares, ſive ſupremos, ſive inferiores, etiamſi ſint oppida, Caſtra, Civitates ac loca juriſdictionalia, cenſeantur conceſſa in allodium, non autem in feudum, niſi expreſsè dicatur, & pro eo ſolvatur adhoa, ideòque dicuntur effecta bona Eccleſiaſtica, ac Deo ſacra, ut in ſpecie Caſtrorum, & locorum Regni Neapolitani Eccleſiis a Regibus conceſſorum, docet Iſernia ſpeciatim *in Conſtitut. Regni Juſtitiarii nomen in fin.* ubi etiam Afflictus, & alii, Franc. *deciſ.* 131. *in princ.* & latè a Pont. *deciſ.* 2. *num.* 10. ferè *per tot.* & *in lect. feud.* 1. *in prælud. num.* 72. Capyc. Latr. *conſult.* 74. *num.* 186. poſt plures alios, traditque, ac probat luculenter Spad. *conſ.* 5. & 6. omninò videndus. Unde ex opinione communiſſima habetur, cum donatione facta cuicunque Eccleſiæ debere intelligi donatam juriſdictionem, ſi non exprimitur eſſe reſervatam, ut ex Doctoribus, quos congerit Bellett. *diſquiſ. Cler. part.* 1. *de fav. Cler. real. verſ.* 3. *num.* 17.

Idque præſertim quando bona donata non ſunt de- 14
ſcripta in quaternionibus Regiæ Curiæ, vel Principatus, quod eſt eſſentiale requiſitum feudorum, quæ proinde quaternata dicuntur, Bilot. *quæſt. feud.* 44. & 45. ac cæteri. Item quando pro illis non ſolvitur adhoa, quæ ſuceſſit loco ſervitii feudalis, & ſolvitur pro omnibus feudis, ut per Doctores ſupra citatos. Ac item quando non agitur de aliquo Caſtro, vel loco juriſdictionali, & cum juriſdictione per Regem conceſſa in laicos. Quo caſu difficilis eſt quæſtio, de qua a Ponte *d. dec.* 2. & Spad. *dict. conſ.* 5. & 6. an ſcilicet a ſententiis, & gravaminibus Epiſcopi, vel Prælati per laicos vaſallos appellandum ſit ad Regem, vel ad Papam, ſed agitur in nudis prædiis, de ſui natura allodialibus, & de ſpolianda

da Ecclesia, seu ea turbanda in possessione, ac perceptione suorum fructuum. Atque itidem quando non agitur de gratuita donatione, vel concessione facta a Principe per viam investiturae, ac gtatiae, sed de contractu merè correspectivo permutationis, tanquam inter privatos cum beneplacito Apostolico in forma, *si in evidentem*. Et tandem quando bona fuerint donata sub expressa narrativa, & promissione, quòd essent immunia, & libera cum omnibus juribus, nulla re excepta, vel reservata. Quod manifesto repugnat feudo, cùm sit servitus, & importat solùm dominium utile. Undè propterea qualitas feudi laicalis ad effectum competentiae fori, ne remotissimè quidem prætendi potest.

15 Loca autem, & Territoria, quae donantur Ecclesiae, non posse ampliùs gravari oneribus a Principe saeculari, qui ea donavit per se juri consonum esse, consulendo asseruit Mandell. *cons.* 62. *num.* 29. per doctrinam Hostien. *in summ. de Immun. Eccles. §. sed ne illa immunitas*, Jacobin. de S. Gregor. *in Invest. feud. v. in feudum*. Quod ipsum etiam clarè ostendit Modest. Pistor. *cons.* 43. *num.* 11. *vol.* 1. Nam dum Ecclesiis traduntur, eo ipso eximuntur a dominio, & potestate laicorum, & ex speciali jure sub dominio Christi Domini constituuntur per omnimodam proprietatem, itaut tale dominium Christi in his Ecclesiarum bonis sit proximum, & immediatum, illique dicatur acquisitum, tanquam principali domino, ut Innocent. *in cap. cùm super num.* 3. *de cauf. posses. & propr. & in cap. Verum num.* 2. *de for. comp.* Afflict. *dec.* 361. *num.* 22. *& seqq.* Suar. *in Reg. Angl. cap.* 17. *&* 18. *num.* 5. *&* 7. *& c.* 21. *num.* 5. Comitol. *resp. moral. lib.* 1. *cap.* 70. *&* 71. ac Rota Romana in Alben. Gabellae 28. Junii 1630. coram Merlino *dec.* 902.

16 Cæterùm allodium dicitur proprium cujusque liberi homini patrimonium, quod Romano More dicebant prædium censui censendo, vel prædium mancipi, vel quod jure Quiritium, aut quod mancipio, & nexu tenebatur, idque pleno matrimonii jure sic tenetur, ut eo nomine nulla neque gratia, neque merces, neque opera debeatur, ac proindè Doctores vulgò allodium definiunt proprietatem, quae a nullo recognoscitur: feudum verò est, quod beneficio alterius sic tenetur, ut ejus nomine, gratia, & opera quædam debeantur; feudum autem allodio opponi constat ex *c.* 1. *§. si de feudo defuncti contentio sit, & cap.* 1. *in fin. de eo, qui sibi, & hæred. suis*, & pluribus exemplis, atque historiis confirmant Cujacius, & alii.

CONSULTATIO II.

An quando agitur de causa feudi laicalis, quod Ecclesia a Principe sæculari recognoscit, recursus ad ejusmodi Principem, sive ejus Ministros, sit licitus? Ubi de causis pertinentibus ad forum Ecclesiasticum, ac de Mixtis, plura, sed in compendium redacta.

1 HOc quidam negant, & in primis Barbat. *in c. Cæterum de judic.* quam opinionem in secreto juris esse veram arbitratur Jacobus de S. Georgio *in v. dicti Vasalli pro dictis rebus num.* 3.

2 At ego affirmo cum communi Doctorum sententia, quae docet, Ecclesiam, sive Clericos in causa feudali ad forum saecularem trahi posse, ac debere, sive de proprietate, sive de possessione, hoc est sive petitorio, sive possessorio judicio agatur, ita quidem, ut in tali causa coram Domino feudi, coram quo juramentum fidelitatis praestitit, etiam si ipse dominus sit laicus, conveniri quoque possit, ac debeat per textum *in c. ex transmissa, & cap. Verum de for. comp.* ubi Abb. *num.* 6. ac Felin. *num.* 3. ac Socinus, & firmant Dec. *in cap. cæterum num.* 22. *& seqq. de judic.* Bartol. *cons.* 375. *col. fin.* Bald. *in cap.* 1. *§. fin. num.* 3. *de man. form. fidelit.* Guido Papa *decis.* 139. *num.* 1. *in fin.* Clar. *in §. feudum qu.* 90. *vers. sed quid si vasalli*, Menoch. *de retin. poss. remed.* 3. *num.* 396. *& seq. & num.* 409. Scacc. *de judic. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 77. Farinac. *tit. de Inquis. quæst.* 8. *numer.* 22. Duard. *in Bulla Cœn. cap.* 15. *quæst.* 11. *num.* 68. *& seqq.* ibique Ugolin. *par.* 2. *cap.* 15. *§.* 3. *num.* 7. D. Antonin. 3. *par. sum. tit.* 11. *cap.* 22. *§.* 3. Sylvest. *in Sum. v. Judex* 1. *quæst.* 2. Ambrosin. *de immun. cap.* 20. *num.* 56. Scort. *in Bullas select. theor.* 424. *col.* 2. Marth. *de jurisd. part.* 4. *cas.* 16. *&* 89. *numer.* 5. Azor. *instit. moral. part.* 3. *lib.* 10. *quæst.* 5. Sayr. *lib.* 12. *clav. reg. cap.* 8. *num.* 9. Reginald. *lib.* 9. *prax. num.* 151. Filiuc. *tr.* 20. *cap.* 16. *quæst.* 6. *n.* 262. Bonacin. *alios citans disput.* 1. *de censur. in partic. quæst.* 16. *sect.* 1. *punct.* 6. *num.* 6. Leandr. *de censur. disp.* 15. *quæst.* 11. Rosental. *de feud. cap.* 12. *concl.* 1. *numer.* 25. Schrader. *eod. tit. par.* 10. *sect.* 1. *a num.* 202. Pulchrè Isernia *in cap.* 1. *§. fin. num.* 21. *de cap. Conrad.* Boer. *decis.* 69. *num.* 8. Carol. de Graff. *de effect. Cleric. eff.* 1. *num.* 718. Franc. Marc. *decis.* 46. *num.* 10. Caravit. *ad rit.* 235. *num.* 19. Suarez *in Reg. Angl. lib.* 4. *de Immunit. cap.* 14. *num.* 12. Intrigl. *de feud. cent.* 2. *art.* 94. *nu.* 12. Rovit. *ad pragm.* 2. *de Cleric. Sylvat.* quem refert Tap. *ad capit. Regn. Item statuimus, quod Clerici nu.* 11. latè Lælius Caput. *in prælud. ad consuet. Neap. §.* 3. *num.* 10. *& seq.* ac alii innumeri. Atque hanc veram esse Doctorum opinionem testantur Curt. jun. *de feud. part.* 1. *quæst.* 2. *num.* 2. & Sensb. *in suo com. par.* 1. *num.* 26. *&* 27. atque hanc adeò hæc posterior sententia communiter recepta est, attestantibus Felino *in dict. cap. cæterum num* 3. Maranta *in specul. part.* 3. *num.* 93. Mozz. *de his, qui feud. dar. pos. num.* 30. *& in thes. com. ep.* Villal. *lit. C. num.* 73. *& lit. F. num.* 28. Soar. *num.* 92. & de magis communi refert Curt. jun. *cons.* 177. *num.* 10. *vol.* 2. Gribald. *in thes. comp. opin. lit. F. v. consuetudinis*, & ita servari, ac veriori, & communiori sententia attestatur Scapp. *lib.* 1. *de jur. non scripto cap.* 6. 1. atque rectissimè Doctores communiter decidisse, scripsit nuper Rodiger. *de feud.* 78. *n.* 7. & novissimè Schrader. *de feud. par.* 2. *quæst.* 2. *num.* 1. *& seq.* ubi refutat opinionem Curtii junioris *par.* 1. *qu.* 2. distinguentis in hac quæstione Constitutiones Imperatorum a consuetudinibus, quasi his teneantur Clerici, non item illis. Vide Marth. *lib.* 4. *de jurisd.* 16. & Mascard. *concl.* 1. *num.* 245. Atque hinc jus feudale, etiam in Ecclesiastico foro servandum esse, quatenus Canones non contradicant, respondit post alios Dec. *cons.* 90. *numer.* 1. *vol.* 3. & ante ipsum Archid. *in cap.* 1. *de Cler. conjug. in* 6. Felin. *in cap. In præsentia num.* 44. *extr. de probat.* & Natt. *cons.* 600. *num.* 27. quibus accedit Rosental. *de feud. cap.* 1. *concl.* 9. Unde putaverim, distinctionem hic esse adhibendam, ut antiquis quidem temporibus, cùm personae Ecclesiasticae nondum essent feudorum capaces, non jure de feudis usitato tenerentur, & hactenus sententia Barbatiae sit vera. At post quam consuetudine ad personas etiam Ecclesiasticas feuda sunt delata, consentaneum sit, easdem tàm demum eidem juri feudali, sicut & laici, subjectas fuisse. Quibus adstipulatur Bellet. *disq. Cler. par.* 1. *de favor. Cler. real. §.* 3. *num.* 4. itaut opinio contraria sit communiter rejecta. Atque ita etiam declaravit S. Congreg. Episcop. in Taurinensi 19. Martii 1602. in S. Angeli 15. Augusti 1620. ac alibi sæpè.

Ratio autem est, quoniam sub hac conditione, a ju- 3
re approbata, feuda conceduntur & in his, quae Clericus, vel Ecclesiae tenet in feudum a Principe, fungitur jure privati, & subjicitur ipsi, dicitur ejus vassallus. Et quia ex dominio directo feudi oritur necessario jus cognoscendi causas ipsius, & feudatarius accipiendo feudum, constituit se in iis, quae sunt feudi, subditum domini, nec Dominus procedit contra illum, tanquam contra personam Ecclesiasticam, sed tanquam contra Ducem, Marchionem, Baronem, &c. Quinimmò, licèt Imperator juret Ecclesiae Romanae fidelitatem, si tamen ipsa teneret abeo feudum, esset ejus vassalla. Ita notat Bald. *in l. sed & si, §. liberato in fin. de in jus voc.* Curt. jun. *de feud. par.* 1. *qu.* 2. *princ. num.* 5. Carol. de Graff. *d. eff.* 1. *num.* 719. Et tenetur ad ea, ad quae alii, secundùm eundem Bald. *in l. fin. Cod. sive censu, vel reliq.* Et ita expressè tenet, ac decisum refert in materia jurisdictionis criminalis, Capyc. *dec.* 27. *num.* 28. Afflict. *in cap.* 1. *§.* 1. *Item si Clericus num.* 1. *de cap. Conrad.*

Indeque fit, quòd a decretis Prælati feudatarii appel- 4
letur ad Principem. Judex autem appellationis dicitur superior, quia appellatio supponit superioritatem, & majus imperium; ut benè advertit Luc. de Pen. *in l. contra publicum col.* 24 *Cod. de re mil. lib.* 12. Surd. *cons.* 275. *num.* 6. *&* 7. Et ideò Prælatus, qui jurisdictionem temporalem habet a Principe, appellationi ad eum interpositae stare debet per textum *in cap. Romana, §. debet*, ibi: *Nisi fortè de consuetudine, privilegio, sive alio jure, &c. de appell. in* 6. traditque Felin. *in cap. solitæ de major. & obed.* Bart. *in l. si quando, Cod. de appell.* Jo: Andr. *in addit. ad Specul. tit. de jurisd. omn. Jud. vers. Pastoralis*, Guidopap. *decis.* 518. *&* 582. Capyc. *in invest. feud. vers. feudales appellationes*, & post multos Carol. de Graff. *d. eff.* 1. *num.* 510.

Ex quo etiam oritur, feudatarium Ecclesiasticum ad 5
forum directi domini teneri, sicuti tenetur laicus. Atque idcircò laicus dominus feudi excusari possit ab excommunicatione, trahens feudatarium Ecclesiasticum ad suum forum in his omnibus, in quibus traheret laicum. Siquidem aut jure potest trahere, aut saltem sufficientem probabilitatem trahendi se habere autumare potest ex generali ratione directi dominii in feudum, quod non debet tolli, aut diminui ex eo, quòd persona feudataria sit Ecclesiastica. Militat enim hìc, quod dum

causa

causa principaliter agitur, ipsa trahit secum personam ex regula *l. si quis nec causam, ff. si cert. pet.* Quam rationem posuit Bald. *in cap. 1. num. 4. de contr. feud.* & Guerin. Pison. *in prælud. feud. §. An consuetudines col. 2.* Et facit, quòd qui consentit in contractum feudi, consentit ex consuetudine, & pacto in ea, quæ feudum fert. Unde Ecclesiasticus, etiamsi lege non teneretur, ex pacto tamen, & promissione remanet obligatus juxta ea, quæ habet Jas. *in l. Placet num. 22. Cod. de sacrosc. Eccles.* & facit *capit. Verum*, ubi Abb. & alii *de cond. appos.*

6 Limito tamen hanc sententiam, ut non procedat, si ageretur de reparatione, & satisfactione domino feudi facienda. In hoc enim casu Ecclesia, sive Clericus feudatarius non coram Judice sæculari, nec coram domino feudi, sed coram proprio Judice Ecclesiastico conveniri debet. Quod notarunt Farinac. *loc. alleg.* & Villalob. *in com. opin. v. Clericus num. 70.*

7 Item limito, ut si Clericus feudatarius deliquerit contra fidelitatem, non possit a domino feudi sæculari corporaliter puniri, sed si delictum meretur privationem, poterit feudo privari, nisi feudum sit Ecclesiæ, *arg. d. cap. Verum de for. comp. d. c. Cæterum de judic.* Clem. *Pastoralis de sent. & re jud.* & communiter docent Doctores, quos sequitur Bonacin. *de legib. disp. 10. quæst. 2. part. 1. §. 4. num. 4. & ad Bull. Cœn. cap. 15. quæst. 16. sect. 1. punct. 6. numer. 6.* Quippe in feudo Ecclesiæ est quid speciale, quia delictum personæ non debet nocere Ecclesiæ, vel in ejus detrimentum redundare, *cap. delictum 76. de reg. jur. in 6. cap. si Episcopum 3. 16. quæst. 6.* Et quia non tantùm Clerico, sed etiam Ecclesiæ feudum concessum est. Vide Fachin. *lib. 7. c. 22. §. ad tertium.* Deinde Ecclesia non peccavit. Licèt igitur feudum plenè ad Dominum redire deberet, tamen favore Ecclesiæ post mortem Prælati delinquentis, Ecclesiæ restituitur. Alia ratio differentiæ inter vasallos Clericos, & laicos assignatur, hæc nimirum, quando vasallus laicus delinquit, Dominus offensus exacerbatur, & indignatur, dum videt juxta se proximas personas offensoris sui, & sæpè solet esse similitudo nocendi eadem in talibus conjunctis. Quòd non est in Clericis. Quia in dignitatibus Ecclesiasticis plerumque extraneæ personæ succedunt, quæ antecessori nullo sanguinis jure sunt conjunctæ, & ideò in illis talis suspicio cessat. Idem esset, docent, si Communitati, vel Civitati feudum sit datum, & earum administrator peccet in Dominum. Tunc enim Civitas amittet quidem feudum, idque ad Dominum revertitur quousque vivit administrator, post mortem tamen ejus reddit ad Civitatem. Ideò autem Communitatem, & Ecclesiam puniri dicunt, quod usa sit tali administratore, qui Dominum offendit; sicuti illi quoque puniuntur, qui opera malorum hominum utuntur, *tot. tit. Nautæ, caupones, &c. §. item exercitor, instit. de oblig. quæ ex quasi delict.*

8 Non solum igitur personalis districtio prohibetur, & in hoc casu præponderare debet conditio Ecclesiasticæ personæ, cujus jura anteriora sunt, aut potiora jure feudi, Abb. *in cap. Nimis de jurejur.* Innoc. & Butr. *in d. cap. Verum de for. comp.* Martha, & alii apud ipsum *cas. 83. num. 12.* sed ulterius, si contra Clericum vasallum agatur ad amissionem feudi criminaliter, vel civiliter propter crimen, non potest de hoc cognoscere Dominus feudi, sed remittenda est cognitio ad Prælatum ipsius Clerici, etiamsi feudum sit paternum. Quia de crimine Clericorum laicus nec directè, nec obliquè potest cognoscere, ut latè pluribus citatis probat D. Fagn. *in c. cæterum n. 29. & 30. de judic.* Hoc enim casu Prælatus Ecclesiæ considerandus est tantùm, ut Procurator, ex *cap. 2. de donat.* atque ita tradendus duntaxat, quatenus patitur procuratio. Unde ob Prælati delictum Ecclesia non potest amittere feudum, quæ nec potest pejerare, aut infidelitatem committere, ac proinde in delictis non est Prælatus conveniendus, tanquam feudatarius.

9 Declaratur id primò, ut locum habeat, sive feudum provenit a laico, sive ab Ecclesia, ut per Ost. *in d. cap. cæterum num. 10.* Jo: Andr. *num. 2.* Bald. *eod. num.* Abb. Felin. & Alex. de Nævo *in sum. tex. de judic.* Et quod dixi coram Domino feudi intelligendum est, vel coram ipso Domino in capite, vel coram Paribus Curiæ, vel coram arbitris; nam hi tres sunt Judices feudales in causa principali; quilibet tamen in suo casu, ut per Bald. *in d. cap. cæterum num. 1.* Sed in causa appellationis non revertitur jurisdictio ad istos, sed appellatur ad eum, ad quem appellaretur a sententia Judicis ordinarii secundùm Bald. *d. num. 1.* post Innocent. *eodem numero*, ubi quod si Pares Curiæ Ecclesiam gravarent, posset Ecclesia appellare ad proximum Superiorem, vel ad Papam, ut *can. si quis nostrum 2. quæst. 7. & cap. Romana, §. debet de appell. in 6.*

Declaratur secundò, dummodò quæstio feudalis sit inter duos vasallos; quia scilicet uterque se asserit vasallum, nec revocatur in dubium, quo minus sit feudalis, sed solùm controvertitur, quis eorum sit potior in feudo. Tunc enim quæstio agitari, & terminari debet coram Domino feudi, ut *cap. Imperialem, §. præterea de prohib. feud. alienat.* per Frider. & notat Glos. *in d. cap. cæterum*, Innoc. *num. 2.* Ost. *num. 6.* & Bald. *num. 14.* Etiamsi Dominus sit talis, ut aliàs jurisdictionem non habeat, ut notant Vincent. *in cap. novit, de judic.* Jo: Andr. *in d. c. cæterum num. 3.* Bald. *num. 2.* Bellam. *n. 4.* & intelligitur *d. cap. cæterum*, juxta Bernard. Bald. & Abb. Butr. & Aretinum. 10

Verùm, si quæstio feudalis sit inter Dominum, & vasallum; tunc distinguitur secundùm Bellam. *in d. c. cæterum n. 4.* Nam, aut quæstio est de jure, seu dominio directo ad Dominum spectante, ut quia actor asserit se Dominum feudi, & reus negat, dicens rem esse allodialem, & tunc coram loci ordinario est agendum, non autem coram illo, qui dicit se Dominum. Quia aliàs esset Judex in causa propria, quod esse non debet, *leg. un. C. ne quis in sua caus.* Nec quæstio agitari debet hoc casu coram Paribus Curiæ. Quia qui negat Dominum, negat & Pares. Facit textus *in l. qui jurisdictioni, ff. de jurisd. omn. Jud.* Et quia negato dominio, causa desinit esse feudalis, nec debet esse in potestate Domini alterius, subditum suæ jurisdictioni subigere. Et eo ipso, quod reus convictus negat, rem esse feudalem hæc quæstio, tanquam præjudicialis, prius terminanda est coram loci ordinario, *arg. cap. tuam de ord. cognit. & §. præjudiciales instit. de act.* Qui si cognoverit rem esse feudalem, causam remittet ad Dominum feudi. Et ita in hoc primo membro determinat Innoc. *in d. c. cæterum num. 2.* Ost. *in princ. & num. 6* Jo: Andr. *num. 2. & 4.* Bellam. *num. 4.* ubi ait, certum esse, quòd si de feudo regali esset quæstio cum Episcopo, & tertio, Rex esset Judex competens. Sed si esset quæstio inter Regem, & Episcopum, & Episcopus negaret, rem esse feudalem, Rex actor conveniret Episcopum coram Metropolitano, Butr. *in d. cap. cæterum num. 9.* ibique Abb. *num. 20.* aliique communiter, Goffred. *in sum. tit. de for. comp.* Ost. *in sum. tit. de feud. §. fin.* Angel. *in l. 1. in fin. C. si a non compet. judic.* ac Bero. *cons. 82. num. 1. & 2. lib. 1.* 11

In quo tamen advertendum est, quod negans feudum, si convocatur, eo ipso cadit a jure feudi, *argum. can. quo jure 8. d. l. fin. ff. de rei vind.* secundùm Innoc. *in d. cap. Cæterum in fine*, & est expressum *in cap. si vasallus feudum in tit. si feudum controversum fuerit*, & *in c. si fuerit in tit. de leg. Corrad. in usib. feud.* secundùm Ost. *in d. cap. Cæterum num. 1.* Jo: Andr. *n. 2.* Abb. *num. 21.* & Bald. *n. 6.* qui limitat, nisi negaverit per ignorantiam, vel per errorem juris, vel facti; quia tunc ei parcitur. Et ita debet intelligi, quòd solemniter notatur in *auth. de trient. & semis. §. penult. in l. fin. ff. de rei vindic.* & *in §. Item mixta est actio contra eos, Instit. de act.* Et hoc egregiè dicit textus *in cap. vasallus feudum si de feud. fuerit controvers.* Ubicunque enim in feudis fit mentio de amissione feudi, intelligitur culpa, & convicto judiciario ordine, ut *in cap. quicunque advocatur de pat. tenen.* Et cum hac limitatione concordat Abb. *dict. numer. 21.* 11

Aut inter Dominum, & vasallum non quæstio super jure, seu dominio directo feudi, spectante ad Dominum, quia vasallus non negat rem esse feudalem, sed solùm est quæstio super dominio utili, vel alio jure, spectante ad vasallum, ut quia inter Dominum, & vasallum controvertitur, utrum feudum sit devolutum, & vasallus debeat illud perdere, seu retinere, seu habere, vel utrum debeat tributum, vel aliud simile. Et tunc, si Dominus habet Pares Curiæ, hujusmodi quæstio coram illis agi, ac determinari debet, ut *dict. cap. Imperialem, §. præterea in 2. respons. de prohib. feud. alien.* Et ita intelligitur Glos. *in dict. cap. Cæterum, v. Et nota super hoc*, dum dicit in hoc casu, in quo vertitur in dubium, an vasallus debeat feudum habere, vel non, causam esse terminandam per alios vasallos, scilicet per Pares Curiæ. Nam vasalli ejusdem Domini Pares Curiæ dicuntur, ut *dict. §. si inter duos*, & dicuntur Pares a paritate feudorum, quia debent habere consimilia feuda secundùm Innocent. *in d. cap. Cæterum num. 3.* Ost. *num. 10.* & Abb. *num. 14.* Concordant Jo: Andr. *num. 3.* & Bellam. *num. 4.* ubi etiam prosequitur, quomodo Pares Curiæ sint eligendi. Si verò Dominus feudi Pares Curiæ non habeat, eligentur arbitri ad similitudinem Judicis suspecti, *cap. Cum speciali de appell. cap. Si Clericus, 11. quæst. 1.* juxta Innoc. *in dict. cap. Cæterum* 13

num. 3. Quod verum putant Ostien. *n.* 9. & Jo: Andr. *num.* 13. quando Dominus est actor, secus si vasallus. Quia tunc agit coram Ordinario Domini, *argum. dict. can. si Clericus* 11. *quæst.* 1. Sed Glossa prædallegata, & Jacob. de Belvis. *in d. §. Præterea* dicunt agendum coram Ordinario Rei indistinctè. Et hanc opinionem dicit esse veriorem Abb. *in d. cap. Cæterum num.* 4. Quia ex quo modus a lege inductus servari non potest, debet res, & jurisdictio redire ad naturam suam. Et quia hæc jurisdictio, tanquam superinducta, & præjudicans jurisdictioni ordinariæ, videtur esse restringenda, ut *in Clem. fin. de offic. Ord. Glos. penult.* Idem firmat Aretin. *in dict. cap. Cæterum num.* 28. dicens ita tenere communiter Doctores, & hanc quæstionem determinari per textum, quem ipse solus ponderat *in cap.* 1. *ad med. si de invest. fuer. controvers. inter dom. & vasal.* Facitque textus *in cap.* 1. *circa med. de contr. feud. apud Pares termini*, ubi textus dicit, quod inter dominum, & vasallos cognoscunt Pares, si Pares habeat. Ergo, si Pares non habeat, quæstio remittitur ad dispositionem juris communis, ut per eum.

14 Tertiò, declaratur, nisi inter Dominum, & vasallum, vel inter vasallos agatur personali actione, quæ non sit de jure feudali, licèt contra rem feudalem agatur, puta pignoratitia, vel depositi, vel alia consimili. Quia tunc non coram Domino feudi, sed coram Ordinario Rei semper est agendum juxta Innoc. *in d. cap. Cæterum de judic. num.* 2. & 4. Ostiens. *num.* 10.

15 Quartò, declaratur, nisi quæstio sit inter vasallum, & alium non vasallum actorem. Quia tunc Dominus non cognoscit, ne sit Judex in sua causa, sed Ordinarius vasalli, *in d. cap. Cæterum, & in d. cap. Imperialem, §. penul. cap. ex transmissa, & cap. verum de for. comp.* Innoc. *num.* 2. Ostien. *num.* 3. & 6. Jo: Andr. *num.* 3. Bellam. *num.* 16. & probatur *in cap. Unio tit. de contr. inter vasal. & alium col.* 10. *in usib. feud.*

16 Declaratur quintò, ut locum habeat, si agatur judicio petitorio, secùs si possessorio. Quia tunc, sive sit quæstio inter Dominum, & vasallum, sive inter duos vasallos, sive inter vasallum, & non vasallum, indistinctè cognoscit Ordinarius Rei, non autem Dominus feudi *in cap. ex parte B. de for. comp.* Nam exceptio illa, quòd Regina esset feudataria, & ideò agendum esset coram Domino feudi, locum habet in petitorio tantùm, ut ibi dicitur circa finem, & ibi notat *Glos. ult. & in d. cap. Cæterum*, Ostien. *in fin.* Bald. *num.* 1. & 2. Ratio autem est, quia quæstio possessoria non est feudalis. Facit ad hoc *Clem. fin. de judic.* nam quæstio nudæ possessionis est quæstio facti, & non juris. Unde non tangit substantiam feudi, sed quandam superficialem, & materialem possessionem, quæ non tangit jus Domini, ut inquit Bald. *d. num.* 2. Item causa feudi est in rem, causa possessionis est in personam. Facit etiam textus *in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acq. poss.* Curt. jun. *in tract. de feud. part.* 8. *num.* 23. *quæst.* 6. ubi asserit, hanc esse communem opinionem, & alii apud Carol. de Graff. *effect. Cler.* 1. *num.* 732.

17 Pro concordia sic distinguitur. Nam, aut ratione possessionis propter Dominum, vel injuriam illatam in sua possessione, vasallus agit ad injuriam, vel ad pœnam, vel ad interesse simpliciter, vel pro possessione, qua est spoliatus, vult agere criminaliter, & tunc cognoscit Judex Ordinarius Rei, & non feudi; quia hic non vertitur quæstio feudi. Aut agitur possessorio, cujus victoria adminiculatur proprietati, veluti si peto mihi possessionem ablatam restitui, vel si peto, te privari jure, quia propria authoritate occupasti rem a me possessam, vel si ago interdicto uti possidetis, petens pronunciari, me esse possessorem (hinc enim paratur magnum commodum judicio proprietatis, ut *in §. commodum instit. de interd. & l. sicuti, §. sed si quæratur, ff. si servitus vindicet.*) & in his casibus cognitio pertinet ad Dominum. Quia negari non potest, quia ista quæstio sit de pertinentibus ad causam proprietatis, Bald. *in §. inter Pares num.* 2. *de leg. Conrad. in usib. feud.* quam sequitur, & pluribus confirmat Aretin. *in d. c. Cæterum num.* 23. *de judic.*

18 Declaratur sextò, ut respectu Clericorum habeat locum, si causa feudalis sit merè civilis, secus verò si contra Clericum vasallum agatur ad amissionem feudi criminaliter, vel civiliter propter crimen, quia tunc non potest de hoc cognoscere Dominus feudi, sed remittenda est cognitio ad Prælatum ipsius Clerici, & si feudum sit paternum tenet Innoc. *in c. verum num.* 2. *de for. comp.* Et ratio est secundùm ipsum, quia de crimine Clericum nec directè, neque incidenter potest laicus cognoscere, sicut nec de legitimitate, *arg. c. ex transmissa eod. tit.* & est simile *in c. tuam de ord. cognit. cap. lator qui fil. sint legit. cap. postulasti de for. comp.* Ost. *in d. cap. verum num.* 2. Joan. Andr. *num.* 4. Bellarm. *numer.* 7. *in* 5. *quæst.* Butr. *num.* 11. Imol. *num.* 6. Abb. *num.* 17. Alex. de Næv. *num.* 15. & 16. & cæteri, Mar. Soc. *in d. cap. ex transmissa num.* 32. *de for. comp.* Par. de Put. *in tr. de integr. feud. c.* 198. *num.* 4. & 8. Aufr. *in tr. de potest. Judic. laic. super Ecclesiast. reg.* 2. *num.* 2.

Declaratur septimò, ut non procedat in vasallo Clerico spoliato, quia non cognoscit dominum feudi, sed statim spoliator per Judicem Ecclesiasticum est cogendus restituere Clerico, quod rapuit, nam violentus est sacrilegus, quod crimen Ecclesiasticum est, *can. in canonibus* 16. *qu.* 1. & patet *in c. conquæstus de for. comp.* etiamsit sit dubium de spoliatione; quia nihilominus cognoscit Ecclesia, *arg. can. de potentibus* 23. *qu.* 3. & *c. relatum de jurep.* secundùm Innoc. *in d. c. cæterum nu.* 2. Ost. *num.* 4. & 5. & Jo: Andr. *num.* 3. 19

Ultimò, declaratur, dummodò vasallus coram domino feudi possit justitiam consequi, aliàs enim Ordinarius erit adeundus, ut patet *in d. cap. Cæterùm v. quandiu parati fuerint*, & notant Glos. *in princ.* Abb. Aretin. & sequaces *in sum. textui*, & idem Abb. *nu.* 12. Quamobrem, si dominus malitiosè differat procedere, tunc coram ordinario agetur, Innoc. *in d. c. Cæterùm in fine*. Nam, ut inquit Bald. *num.* 2. jurisdictionem a se excutit, qui eam denegat exhibere. Et idem est, si dominus feudi sit negligens, quia Ecclesia justitiam facit, *d. c. ex transmissa, cap. licet, & cap. ex tenore de for. comp.* Ostien. *in d. cap. Cæterum num.* 11. ibique Bald. *numer.* 2. Imol. *num.* 4. & Abb. *d. num.* 12. *de judic.* 20

Noto hìc opportunè, quòd prò recursu habito ad Judices laicos requiritur, quod relaxetur declaratoria secundùm decisionem Rotæ *decis.* 255. *num.* 2. *par.* 3. *rec.* Item quòd probetur factum fuisse per recurrentes, pro quo non sufficit probatio præsumptiva ex eorum commodo. Quia cùm non agatur de audientiæ denegatione, sed ad effectum declarationis censurarum, ejusmodi præsumptio non sufficit, sed est concludentissimè probandum, Rota coram Gregorio XV. *dec. qu.* 6. *num.* 3. & coram Cavaler. *decis.* 259. *num.* 2. & *in recent. dec.* 751. *num.* 3. *part.* 2. 21

Idque præsertim, quando sunt plures, qui commodum habent adeò, quòd cum recursus per alios fieri potuerit, hoc solùm dubium operatur, ut probatio præsumptiva ex commodo non debet admitti, Rot. coram Gregorio XV. *d. dec.* 96. *num.* 2. ibique Add. *num.* 7. & *dec.* 584. *num.* 8. *in fin. part.* 1. *recent.* & coram Buratto *dec.* 536. *num.* 10. Eoque magis, quando dantur actus contrarii, ut si recurrentes statim atque habuerint notitiam excommunicationis, appellaverint ad Papam, expediverint inhibitionem ab Auditore Cameræ, fuerint absoluti cùm cautione præstita de stando juri, & judicatum solvendo. Isti enim actus vel excludunt recursum, vel saltem inducunt illius revocationem. Undè non poterit deveniri ad declaratoriam excommunicationis, quæ, tanquam medicina ordinatur ad frangendum contumaciam, & reducendum deviantes ad rectam semitam, *c. multi qu.* 1. & *cap. notandum* 24. *qu.* 3. & *cap.* 5. *de except. in* 6. & *c.* 1. *de sent. excom. eod.* 22

Ac insuper notandum, quod probato recursu, non est locus censuris, quando non est consummatus cum inhibitionibus laicorum contra Episcopos, eorumque Vicarios, sed est restrictus ad simplices literas extrajudiciales Magistratus laici. Præcipuè si postèa constiterit, nihil fuisse exequutioni demandatum in præjudicium Episcoporum, eorumque jurisdictionis. Quia recursus iste verbalis non est odibilis, nec operatur, quod recurrentes innodentur censuris. Tum quia illæ consummatum recursum supponunt, ut per Rot. *dec.* 287. *num.* 9. *part.* 1. *recent.* Tum quia interdum est licitus ad defensionem propriæ possessionis contra Ecclesiasticos de facto turbantes possessores in eorum jure, dum non recurrerint ad laicos, tanquam ad Judices ad effectum obtinendi inhibitiones, & mandata contra Ecclesiasticos, sed tantùm pro habenda eorum intercessione contra turbativam Ecclesiasticorum juxta *dec.* Achil. de Graff. 36. *de appell.* & Rot. in Salamantina Canonicatus 14. Maji 1595. coram Blanchetto apud Farinac. *cons.* 68. *num.* 15. & *seq. lib.* 1. & coram Pegna *decis.* 482. *num.* 2. & 3. *ac decis.* 484. *num.* 6. & *seqq.* ubi hac distinctione contrariam opinionem conciliat. 23

Causæ verò pertinentes ad forum Ecclesiasticum, in quibus si quis impediat Ordinarios Ecclesiasticos per recursum ad Judices laicos incurrit in censuras contentas in Bulla Cœnæ Domini *cap.* 14. & *in cap. Quoniam de immun. Eccles. in* 6. ac in aliis Apostolicis decretis, & Constitutionibus, ut plenè per Rotam in Monopolitana pensionis 17. Decembris 1646. coram Bichio, in qua 24

firma-

firmatur, id procedere, quacunque consuetudine non obstante, summatim istæ sunt.

25 Causæ omnes tàm civiles, quàm criminales Clericorum, etiam conjugatorum, & omnium Ecclesiasticorum, in quibus ipsi sunt Rei, secus si sunt actores, nisi habeatur de consuetudine, quod tribunalia Ecclesiastica sint communia; quia tunc recurrere possunt ad Judicem Ecclesiasticum, vel sæcularem ad libitum, vel nisi conqueri velint de suis malefactoribus, maximè in defectum Judicis sæcularis. Ita Sacr. Congregat. Immunitatis in Tropiensi 26. Junii 1629. ex *cap. Cùm sit generale 8. de for. comp.* Non tamen ubi tribunalia sunt communia, potest Episcopus prohibere Clericis, ne laicos citent in foro sæculari, dum causa est profana Sacr. Congregat. Episcop. in Recanatensi 10. Januar. 1594. & in Nullus Piscien. 2. Maji 1601. Fabrica verò Ecclesiæ, si vult, potest trahere reum ad forum Ecclesiasticum. Quod etiam quisque facere potest in actibus voluntariis, & extrajudicialibus.

26 Causæ laicorum delinquentium unà cum Clerico, S. Congregat. Episcop. die 18. Decembris 1693. in Nucerina, & Rota in Florentina domus 10. Junii 1595. coram Seraphino. Unde causa laicorum culpabilium in fuga monialis spectat ad Judicem Ecclesiasticum, maximè quando prævenit in captura monialis, cùm hæc causa non sit divisibilis: nec permitti debet, ut assistat examini persona laica, eadem Sacra Congregatio Episcop. in Ragusina 6. Aprilis 1619. Unde in Sacr. Congregatione Immunitatis habita die 18. Julii 1651. cùm proponeretur ab Episcopo Mantuano, *come essendo stati carcerati dalla Corte secolare di Mantova alcuni Sacerdoti con altri laici pretesi monetarj, e dopo tenuti nelle carceri con licenza di Monsignor Vescovo in nome suo, dove tuttavia si custodiscono per maggior sicurezza, ora egli supplica l' Eminenze vostre per la risoluzione de' seguenti dubbj.*

27 *Primo, se egli può formare il processo per l' interesse degl' Ecclesiastici, e conoscere la causa congiuntamente con la Corte secolare?*

28 *Secondo, se può delegare per formar detto processo infino alla sentenza esclusivamente il Giudice secolare?*

29 *Terzo, se facendosi il processo nella corte Vescovale, si possano comunicare gl' indizj resultanti da quello contro i laici?*

30 *Quarto, se persistendo la corte secolare in negar di communicare alla Vescovale il suo processo nella parte concernente gli Ecclesiastici, mentre che all' incontro non si comunichino parimente ad essa gl' indizj, che risultano da quello, che si formerà nel foro Vescovale, debba il Vescovo rilasciare i detti Ecclesiastici, perciochè contro di essi non ha indizj, e nè meno il corpo del delitto?*

31 *Ad primum respondit, Episcopum non posse conjunctim procedere, sed ad ipsum spectare integram cognitionem totius causæ.*

32 *Ad secundum, eundem Episcopum non posse delegare Judicem laicum.*

33 *Ad tertium, non posse processum communicare.*

34 *Ad quartum, non posse de jure procedere, sed debet facere diligentias pro habendo processu, & corpore delicti. Quod si non habuerit, dimittat Sacerdotes carceratos cum cautione de se repræsentando.*

35 Causæ hæresis, & matrimoniales, ac ubi de jure disceptatur circa usuras, seu censuras, & alia, quæ secundùm Canones, non autem secundùm leges civiles decidi, ac judicari debent. Causæ verò matrimoniales, etiam uxorum a suis viris fugientium spectant ad forum Ecclesiasticum, etiam inter Hebræos, & Episcopus debet has uxores fugientes cogere ad earum viros redire, nisi uxores Hebrææ a viris aufugerint, ut Christi fidem amplecterentur, quo casu sunt protegendæ, & adjuvandæ, eadem Sacra Congregatio Episcop. in Cremonensi 11. Octobris 1580. Quæ causæ spectant ad Episcopum privativè, non solùm quoad Judices sæculares, sed etiam regulariter quoad alios Judices Ecclesiasticos inferiores.

36 Cognitio causarum super bonis emphyteuticis Ecclesiasticis, ratione confinium, & similium ad Curiam Ecclesiasticam spectat. Laici tamen non gaudent privilegio fori ex eo solùm, quòd teneant in emphyteusim bona Ecclesiastica, Sacra Congregatio Immunitatis in Liparien si 26. Junii 1629. in Aquensi 15. Junii 1657. *ex cap. authorit. 4. de priv. in 6.* Multò minus Abbas exercere potest jurisdictionem super personas Ecclesiasticas in præjudicium Ordinarii ex eo tantùm, quòd teneant in emphyteusim bona suæ Abbatiæ, *d. cap. authoritate*, & Sacra Congregatio Episcoporum in Fanensi 18. Junii 1597.

37 Causæ damnorum datorum per Clericos, & Ecclesiasticos, vel per eorum animalia, famulos, ministros, &c. colonos Episcoporum, & mensæ Episcopalis, etiam laicos, vel eorum animalia in bonis quibuscunque tàm Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum, quàm etiam laicorum, spectant ad Curiam Ecclesiasticam privativè ex S. Congregatione Immunitatis in Taracinensi, de qua in *primo tomo*.

Causæ mixti fori, in quibus Ecclesiasticus Judex per 38
citationem prævenit. In his enim causis Judex, qui prævenit realiter, cognoscere debet de causa. In contumacia verò uterque cognoscere potest, S. Congreg. Immunitatis in Cælenatensi 16. Julii 1626. Causæ verò mixti fori sunt: Usura quando agitur criminaliter. Civiliter verò si oritur quæstio juris, an contractus sit usurarius, & principaliter de hoc cognoscendum, tunc cognitio spectat ad Judicem Ecclesiasticum. At si incidenter per modum exceptionis opponatur, contractum esse usurarium, vel mandari restitui usuras, jam solutas, potest etiam coram laico, Covar. *lib. 3. var. resol. cap. 3.* Clar. plenè *quæst. 37.* sive quando non agitur de jure, sed de facto ad puniendum crimen usuræ. Dian. *par. 1. tract. 2. res. 77.* Non tamen Princeps, vel magistratus sæcularis potest erigere novum tribunal ad cognoscendum crimen usuræ. Quia hoc esset usurpare jurisdictionem Ecclesiasticam, & cognoscere de jure; sed cùm agitur de facto, potest per præventionem puniri tantùm in Tribunali ordinario laico, S. Congregatio Episcop. in Dertonensi 31. Januarii 1596. ubi verò pœnæ laicorum contra usuram, & similes casus sunt majores, illis, quæ imponuntur in foro Ecclesiastico, Judex Ecclesiasticus, qui prævenit, finita causa, debet dare copiam processus Judici laico instanti, ut suppleat pœnas suæ pragmaticæ, quas Ecclesiasticus minus imposuit, nec ob id dicitur judicari bis in idipsum, sed prima sententia suppleri; nisi tamen pœnæ laicales essent mortis, vel mutilationis. Quia tunc non debet dari copia propter timorem irregularitatis, Sac. Congregatio Episcop. in Sulmonensi 22. Augusti 1586. in Melitensi 16. Junii 1592. in Vercellensi 22. Decembris ejusdem anni, ac in Barensi 13. Aprilis 1657. Unde in delictis mixti fori, quamvis reus fuerit absolutus ab uno ex Judicibus, puta Ecclesiastico, poterit nihilominus pro eodem delicto puniri a judice sæculari; neque absolutoria data ab uno foro faciet rem judicatam in altero, Bald. *cons. 260. vol. 3.* Immò, si fuit punitus ab uno, poterit denuò per alium graviùs puniri, Felin. *in cap. de his num. 10. extr. de accus.* Alciat. *in cap. 1. num. 128. extr. de offic. ordin.* Licèt secus sit in punito a Judice laico. Tunc enim iterùm puniri non potest ab Ecclesiastico: sicuti etiam ab eodemmet Judice non potest bis puniri. Semel enim punitus, non est iterùm puniendus, nisi intervenerit fraus ex parte Judicis. Quo casu sive sit minus punitus, sive sit absolutus, potest iterùm puniri, Bald. *cons. 34. in fine vol. 1.* Clar. *quæst. 14. vers. sed hic occurrit*, prolixè Boss. *in tit. de for. comp. num. 79. & seq.* ac Guazzin. *tom. 1. cap. 11. num. 35.*

Transgressio festorum, quando quis non obtinuit li- 39
centiam ab Episcopo, vel ejus Vicario, B. Pius V. *constit. 5. Cùm primùm, §. 3.*

Quando spurius petit alimenta, Diana *par. 1. tract. 2.* 40
resol. 85.

Adulterium regulariter quoad pœnam, Abb. *in cap.* 41
intelleximus extr. de adult. Alciat. *in dict. cap. 1. extr. de offic. ord.* nisi agatur ad pœnam sanguinis. Quia tunc pertinet ad Judicem laicum privativè, vel ad separationem thori, quia tunc ad Ecclesiasticum privativè, idem Dian. *res. 86. Dec. cons. 212.* Guazzin. *ubi supra n. 7.*

Item stuprum, & raptus, S. Congreg. Episcop. in Ci- 42
vitatis Ducalis 16. Julii 1613.

Concubinatus, sodomia, & alia delicta carnis, idem 43
Abb. *in cap. Cùm sit generale extr. de for. comp.* Clar. *d. quæst. 37.* Guazzin. *ibidem num. 9.* ac Dian. *resol. 87.* S. Congreg. Episcopi in Minervinen. 21. Maji 1613. licèt quamplures dicant concubinatum pertinere ad Judices Ecclesiasticos privativè, cùm jure civili non prohibeatur absolutè. Certè de consuetudine solus Judex Ecclesiasticus punit concubinarios; nec sæcularis in hoc se intromittere solet, nisi quatenus ab Ecclesiastico requisitus, suum brachium impertit.

Causa mulierum sæcularium depositarum in Monaste- 44
riis, si inde aufugiant, Sac. Congreg. Episcop. in Lycien. 3. Octobris 1621.

Decimæ, cùm quæstio est de facto, non de jure, Dian. 45
res. 89. licèt prætendantur insolitæ, & nunquam solutæ. S. Congr. Episc. in Civitatis Ducalis 16. Julii 1613.

Exequutio legatorum, etiam profanorum post annum 46
a die mortis testatoris, Diana *resol. 98.* Et Episcopus ex decreto Sac. Concili Trid. *sess. 22. cap. 8. de reformat.* exequi potest contra non solventes legata pia, licèt

sint

ſint familiares S. Officii, Sac. Congreg. Concilii 5. Junii 1581. Abortus, ſic decernente Sixto V. in ſua Conſtitutione, circa quem Gregorius nihil innovavit, Novar. *in ſum. Bullar. tom. 2. tit. de abortu num.* 5. Quòd ſi reus ſit Eccleſiaſticus, traditur brachio ſæculari, Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. part. 3. alleg.* 111. *n.* 20.

47 Publicatio teſtamenti Clericorum, vel ad pias cauſas, & confectio inventarii Clerici hæredis, Dian. *reſ. 99.*

48 Contractus, in quibus juramentum intervenit, Diana *reſol. 113. ex cap. fin. de for. comp. in 6.* maximè emphyteuticus, quando bona prætenduntur ad Eccleſiam devoluta, quod præcipuè locum habet, cùm pro Eccleſia concurrit etiam conſuetudo, Sac. Congr. Epiſc. in Ciuitatis Ducalis 16. Julii 1613.

49 Compulſio adimplendi ſponſalia, dummodò de illorum valore, vel de cauſa excuſationis non agatur, Diana *reſol. 330.*

50 Blaſphemia ſecundùm Guazzin. *eo loco num.* 5. & Clar. *in cap. blaſphemia, verſ. hoc crimen*, niſi tamen ſit hæreticalis. Quia tunc ad Inquiſitores privativè pertinet, *cap. 2. de maled.* Falſitas etiam laici coram Judice Eccleſiaſtico falſum deponentis poteſt per utrumque Judicem puniri, & attenditur præventio cauſæ, & quamvis Judex ſæcularis falſarium puniverit, non propterea impeditur Eccleſiaſticus, quin ipſe quoque poſſit pœna canonica eundem mulctare, ut per Afflict. *deciſ.* 219. licèt ſecus ſit in Clerico. Quare, ſi quilibet Judex poſſit punire teſtem deponentem coram ſe falſum, *l. nullum, C. de teſtib.* Si tamen falſum Clericus deponat coram Judice laico, non poteſt per eum de falſo puniri, ſed debet remitti ad Judicem Eccleſiaſticum, ut notant communiter Doctores *in cap. dilectus extr. de pœn. & in cap. 2. de crim. falſ.* Afflict. *deciſ.* 230. & *d. dec.* 219. Felin. *in cap. Verùm de for. comp.* Clar. *quæſt. 38. veſ. Sed quæro*, & ſequitur Vant. *de nullit. in cap. de nullit. juriſdict. Ord. num.* 50.

51 Laicus Clerico inferens injuriam; *cap. Cùm ſit generale de for. comp. cap. 2. de privil.* Clar. *pract. crim. quæſt. 36. num.* 42. Quoad cenſuras tamen procedit ſolus Eccleſiaſticus, S. Congreg. Epiſcop. in Civitatis Caſtelli 26. Aprilis 1619. Immò Clericus generaliter in quacunque actione, ſive reali, ſive perſonali poteſt convenire laicum, etiam coram Judice Eccleſiaſtico, ut probat Diana *part. 5. tr. 1. reſ. 7.*

52 Sæcularis delinquens in Eccleſia, Diana *part. 4. tr. 1. reſol. 67.* Etiam aperiendo ſepulturas, & contrectando cadavera, S. Congreg. Epiſcop. in Civitatis Caſtellanæ 4. Martii 1586. Vel etiam extra Eccleſiam, ſed ſacco alicujus Confraternitatis indutus, Sacra Congreg. Epiſcop. in Tarnenſi 13. Julii 1615. Immò laici delictum in Eccleſia non eſſe mixti fori, ſed ſpectare privativè ad Eccleſiaſticum, tradunt Bart. *in l. ſi cui, §. Cùm ſacrilegium, ff. de accuſ.* Clar. *quæſt. 38. verſ. Vide etiam.*

53 Sacrilegium, & ſortilegium ſimplex, ut refert Clar. *d. quæſt. 37. & in §. hæreſis, verſ. ſucceſſivè*, Guazzin. *loc. cit. numer. 10. & ſeq.* Diana *part. 4. tr. 1. reſol. 61.* licèt de crimine ſacrilegii multis in locis Judices Eccleſiaſtici non cognoſcant, ut ait Clarus *ibidem*, præterquam in percutientem Clericum, cujus cognitio, tanquam mixti fori ſpectat ad Eccleſiaſticum.

54 Cauſæ Clericorum minorum ordinum, qui non habent requiſita ad gaudendum privilegio fori, ſi tamen clericatui tacitè, vel expreſsè non renunciaverint, ex S. Congreg. Diana *ibidem.*

55 Cauſæ pupillorum, viduarum, orphanorum, & aliarum miſerabilium perſonarum, quæ juxta *l. un. C. Quando Imper. inter pupil. & vid. cap. Regum 23. quæſt. 5. cap. 81. d. 81.* & etiam in Regno Neapolitano in Conſtitutione *ſtatuimus*, aliiſque locis habet electionem, & variationem fori, non ſolùm quando tales perſonæ ſunt reæ, & ab aliis trahuntur in judicium, ſed etiam quando ipſæ volunt alios trahere, & ſic quando ſunt actrices, *cap. ſuper quibuſdam 26. de verb. ſignif.* dummodò tamen jurent perhorreſcere potentiam adverſariorum, ubi lis eſt cœpta, vel debet incipi, ut *ex cap. ſtatuimus, §. 1. de reſcript. in 6. & d. Conſtit. ſtatuimus.* Et ſtatim facta electione, ac variatione, Judex, coram quo lis fuit cœpta, efficitur incompetens, licèt ei non fuerit inhibitum, Gallup. *in prax. par. 2. numer. 56. & 57.* Orphanorum autem nomine veniunt etiam qui parentes habent, ſed inutiles; ſicut & viduarum etiam eæ, quæ viris inutilibus nuptæ reperiuntur, Bald. *ad l. Flav. de plag.* Diana *part. 2. tr. 16. reſol. 52.* Hoc autem privilegium dicitur mixti fori, non quòd in hac cauſa detur locus prærentioni; ſed quia hujuſmodi perſonæ poſſunt conveniri, & convenire in quo maluerint tribunali.

Volunt tamen nonnulli pupillos, viduas, & perſonas alias miſerabiles ex privilegio, quod habent, pro arbitrio ſuo poſſe adire, vel dominum feudi, vel judicem Eccleſiaſticum, cujus patrocinio commiſſi ſunt, Aretin. *in cap. cæterum de judic. & ibid.* Felin. *numer. 13.* Jacob. a S. Georg. *in v. & dicti vaſalli pro dictis reb. numer. 5.* Curt. jun. *part. 7. numer. 12. & 23.* Sonsbec. *part. 14. numer. 28.* Borch. *cap. 10. numer. 26.* Scrad. *de feud. part. 10. ſect. 1. numer. 208.* Mozz. *de nat. feud. numer. 116.* qui teſtatur de communi, quibus accedit Intrigl. *de feud. art. 94. numer. 53. cent. 2.* idque verum eſſe non tantùm cùm de poſſeſſione, ſed etiam cùm de proprietate feudi eſt quæſtio, Borch. *cap. 10. num. 27.* ego in feudis id facilè non admiſerim, cùm jura, ſive conſuetudines feudales in perſonis vaſallorum litigantium, & Judicum nuſquam ita diſtinguant, atque ipſi etiam Clerici, quorum tamen in declinando Judice ſæculari favor eſt maximus, Judici feudali, tametſi ſæculari, ſeſe ſubmittere neceſſe habeant, per Scrad *d. ſect. 1. num. 28.* 56

Cauſa damnorum datorum, quando ſcilicet laici, eorumve miniſtri damnificent animalia, & bona Eccleſiarum, ac perſonarum Eccleſiaſticarum, Curia Epiſcopalis procedere poteſt, tanquam in cauſis mixti fori. Quamvis cùm coloni, & miniſtri Eccleſiarum, Clericorum, & Eccleſiaſticorum cum animalibus propriis bona laicorum damnificant, cognitio tunc tàm quoad bona, quàm quoad perſonas laicorum, & eorum animalia ſpectet ad Judicem laicum privativè, ſed ſi cum animalibus Eccleſiaſticorum, vel Eccleſiarum quoad perſonas ſpectet ad laicum, quod verò ad animalia ſpectat ad Curiam Eccleſiaſticam. Eadem Sacr. Congregatio in d. Taracinenſi. 57

In cauſis porrò mixti fori datur locus prærentioni, Sac. Congregat. Immunitatis in Sorana 18. Februarii 1631. Et in complicitate delinquentium utriuſque fori, nempe Clerici, & ſæcularis, poſſunt procedere Curia Eccleſiaſtica, & ſæcularis, eadem Sacr. Congreg. Immunitatis in Foroſempronienſi 13. Februarii 1663. & in Amerina 28. Septemb. ejuſdem anni. Illæ verò cauſæ mixti fori, in quibus Judex Eccleſiaſticus per citationem prævenit, pertinet ad Eccleſiaſticum. Nam in his cauſis Judex, qui prævenit realiter cognoſcere debet de cauſa. In contumacia verò uterque Judex procedere poteſt. Eadem Sacr. Congreg. Immunitatis in Cæſenatenſi 1626. die 16. Julii. Atque in eiſdem cauſis mixti fori poteſt Epiſcopus facere exequutiones perſonales abſque requiſitione Judicis ſæcularis, eadem S. Congregatio in mediolanenſi 5. Junii 1667. 58

Cognitionis jus in cauſis mixtis, quod habent Ordinarii, debet defendi, S. Congregatio Immunitatis in Theatina 11. Septembris 1666. 59

Epiſcopus apud feudum, ſeu juriſdictionem ſæcularem habens, pro ea Vicarium laicum deputare poteſt, dummodò reus non ſit Eccleſiaſticus. Non expedit verò deputare in hujuſmodi feudis Judices perpetuos, maximè laicos, & quandoque debet Epiſcopus aliquas cauſas per ſe, vel per ſuum Vicarium cognoſcere, vel aliis Clericis, vel laicis delegare. Nam aliàs Eccleſia exponeretur periculo amittendi juriſdictionem illam per uſurpationem laicorum. Ita S. Congreg. ſuper Epiſcopis in Mantuana 16. Maji 1581. Et ſi Epiſcopus fuit ſolitus deputare Clericos pro adminiſtratione Baroniæ ſuæ Eccleſiæ, debet manuteneri in hac quaſi poſſeſſione, non obſtante contraria pragmatica ſæculari. Eadem S. Congregatio in S. Marci 23. Auguſti 1607. 60

In cauſa feudi Clericus ſubjicitur domino directo ipſius feudi, cui etiam juramentum fidelitatis præſtat, & hoc ſive agatur judicio petitorio, ſive poſſeſſorio ejuſdem feudi. Eadem Sacr. Congregatio in Sabaudien. 19. Martii 1602. & in Sanct. Angeli 15. Auguſti 1620. 61

In cauſis item Camerali obligatione vallatis non prodeſt hoc privilegium ad evitandum forum Auditoris Cameræ, Rota apud Zacchiam *deciſ. 93.* Item non habet locum, quando lis eſſet cœpta in vita defuncti, Rota *ib. num. 21.* de quo *alibi.* Nec quando defunctus expreſsè ſubmiſit ſe, & ſuos hæredes juriſdictioni alicujus Judicis, *ibid.* Nec quando iſtæ miſerabiles perſonæ conſenſerunt in juriſdictionem alicujus Judicis, niſi fortè per viam reſtitutionis in integrum, ubi locum habet, Gloſ. *d. l. un. v. excedere.* Nec quando eſſent divites. Quia tunc non poſſent dici miſerabiles, Dian. *part. 4. tr. 1. reſol. 90.* ac alii. Quia, cùm omnia pecuniæ ſerviant, atque obediant, Eccleſ. *cap. 10.* ſi ſunt divites, defenſione non carebunt. Ideòque Afflictus *in Conſt. Regni, incip. lege præſenti*, quando loquitur de perſonis miſerabilibus, dicit de pauperibus, non divitibus eſſe intelligendum, aliàs ſequeretur 62

retur absurdum, quòd pauper, miserabilis, & dives ejusdem essent conditionis, ut dixit Alex. *cons.* 121. *numer.* 14. *vol.* 1. & Specul. *in tit. de instr. edit.* §. *nunc verò aliqua.*

63 At verò in judicando contrarium tenendum est. Quia iis a jure privilegium generaliter concessum est, & sic tàm divites, quàm pauperes in eo comprehensos esse, nemo est qui ambigat, ceu dixit Innoc. *in cap. significantibus*, & Abb. *in cap. ex parte col.* 2. *de for. comp. & in cap. Cæterum de jud.* Bald. *nov. in tr. de dot. p. quæst. priv.* 17. Bulg. *in l.* 1. *ff. sol. matr.* Neviz. *in sylva nupt. fol. mihi* 25. Abb. *in cap. licèt ex suscepto num.* 7. *de for. comp.* Unde si consideremus generalitatem verbi viduæ, vel pupilli, omnes, & divites, & pauperes comprehendi concludendum est, Abb. *quæst.* 4. *numer.* 15. Dec. *in d. cap. cæterum de jud.* Quod suadetur, quia miserabiles personæ illæ dicuntur, quæ proprias causas dicere nequeunt *cap.* 1. *in fine de postul.* Rol. a Val. *cons.* 76. *a num.* 4. *vol.* 1. Atqui pupillus non habens velle, neque nolle, an mulier vidua, & similes personæ sunt hujus conditionis, atque ideò *in d. l. un.* comprehenduntur. Quinimmò, etiamsi divites essent, tantò magis, ut eorum bona conserventur, ne illis occupatis, egestate oppressi mendicare cogantur, lex debet eis se favorabilem præbere. Et sicut Regina Vidua, respectu ejus status, & qualitatis, poterit etiam dici miserabilis, Dec. *in d. cap. Cæterum num.* 18. & prosequitur Marches. *de commiss. avoc. caus. cap.* 1. *num.* 27. testans, hanc esse Signaturæ sententiam, eamque de stylo sequi, tenendo universaliter ejusmodi privilegium statui concessum, omnesque tàm pauperes, quàm divites in eo comprehendi, qui trahunt, & non trahi valent, & ita etiam post multos tenet Menoch. *de arb. lib.* 2. *quæst.* 66. *numer.* 4. Rol. a Val. *cons.* 76. *numer.* 4. *vol.* 1. Dec. *loc. cit. num.* 18. ibique Abb. *numer.* 16. & *in cap. cùm esses numer.* 33. *de testam.* Afflictus verò non rectè in contrarium adducitur. Nam loquitur de Advocato pauperum, qui non tenetur gratis inservire pupillis, & viduis divitibus, quia non divitibus, sed pauperibus datus est.

Aliter, sed non alia strictim, ut sequitur.

46 Regulariter jure receptum est, quòd sive Clericum, sive laicum quis convenire velit, debet Rei Judicem adire, *l. adire, Cod. de ord. judic.* Nam author forum Rei generaliter sequi debet, *can. experientiæ* 51. *q.* 1. *c. Si Clericus de for. comp. & l. cum sit, C. de jurisd. omn. Jud. l. fin. ff. si quis in jus voc. non ier. l.* 1. & 2. *ff. de jud.*

65 Hæc tamen regula in multis casibus fallit, in quibus quis fortitur forum non suum, & facit suum; idest laicus forum Ecclesiasticum, vel forum alterius Judicis.

66 Primus, in casibus matrimonialibus, quæ licèt inter laicos agitentur, tamen per Ecclesiasticum Judicem sunt tractandæ *can.* 1. *d.* 10. *c. causam de offic. deleg.*

67 Secundus, in casibus criminalibus Ecclesiasticis *can.* 1. 2. *q.* 6. utpotè in crimine sacrilegii, vel quasi, *c. cùm sit hæresis de hæret. c. ad abolendum de sim.*

Excommunicationis *can. multi* 2. *q.* 1.

Violatæ pacis, & perjurii, *c. novit. de Judic.* §. *fin.*

Adulterii *c.* 1. *de offic. ordin.*

68 Usuræ *tot. tit. de usur.* & certis aliis similibus apud Speculatorem.

69 Tertius, ubi agitur de pœnitentia ex quacunque causa, etiam in modum denunciationis *arg. can. libero d.* 7. *c. novit, de jud.* ubi Judex Ecclesiasticus potest per viam denunciationis evangelicæ, seu judicialis, procedere contra quemlibet peccatorem, etiam laicum.

70 Quartus, in jurepatronatus, & in omnibus spiritualibus, & spiritualibus annexis, *cap. decernimus*, & *cap. quanto de judic.*

71 Quintus, ratione contractus convenitur quis coram non suo judice, sed coram eo, sub quo contraxit, vel ubi promisit, *l. hæres absens*, §. 1. *ff. de judic. & l. si quis tutelam*, & *l. argentum eodem*, & *in C. ubi conv. qui cer. loco da prom. l. un. & c. fin. de for. comp.* Quod verum intellige, si in loco contractus inveniatur, & non aliter. Potest tamen decernere Judex missionem in possessionem faciendam in bonis, quæ alibi habet, ut *c. Romana*, §. *contrahentis de for. comp. in 6.*

72 Sextus, ratione criminis in aliena jurisdictione commissi, quia ibi, vel ubi invenitur conveniri potest *can.* 1. 3. *quæst.* 6. *cap. de rapt. cap. postulasti de for. comp. & c. fin. eod. l.* 1. *C. ubi de crim. agi opor. & auth. qua in provincia.*

73 Septimus, ratione rei, seu possessionis in aliena jurisdictione constitutæ. Nam si Tarentinus velit agere de possessione, vel terra, quam habet Cryptaleis, Cryptalienses Judex de illa quæstione cognoscet, vel Judicem dabit, *cap. sanè de for. comp. & d. cap. fin. eod. l. actor, C. ubi in rem act. exerc. deb. l. sed & si suscepit*, §. *fin. ff. de judic. l. si prædium, C. de præd. min.* Verùm quomodo processus in hoc casu instituatur, id est quomodò Cryptalienses Tarentinum vocabit in jus, seu, ut dicunt, citabit, fusiùs tractat Speculator. Tu breviter sic dices: Judex Tarentinus debet mittere literas Judici Cryptalienses, ubi reus degit, ut faciat illum coram se venire, & si non sic venerit, mittet actorem in possessionem rei petitæ.

Octavus, ratione feudi, cujus quæstio sub domino feudi agitatur, si jure feudali agatur *c. cæterum de judic. & c. licèt de for. comp.* 74

Nonus, ratione reconventionis, ut *can. accusatores*, §. *cujus in agendo* 3. *quæst.* 8. *d. cap. licet de for. compet. c. ex literis de mut. petit.* Ratione consensus partium. Si enim partes consentiant coram non suo Judice litigare, eundem sortiuntur Judicem suum, *l. est receptum ff. de jurisd. omn. Judic.* 75

Verùm Clerici non possunt sine consensu sui Prælati, *cap. significasti de for. compet. & d. cap. Romana eod. in 6.* 76

Consentire autem videtur, qui sciens se non esse subjectum alicujus jurisdictioni, in eum consentit. Vide Specul. *lib.* 2. §. 1. *de compet. Judic. adeundo.* 77

Decimus ratione privilegii, ut in scholare, qui tres habet ex optione Judices, Dominum, Magistrum, Episcopum, de quo vide *Constit. Federici Imper. C. ne fil. pro patre.* 78

Undecimus, in causa appellationis *can. peregrina judicia* 3. *q.* 6. 79

Duodecimus, quando Papa jubet, vel delegat, *can. undequaque ead. q. & can. Judices* 2. *q.* 1. 80

Decimus tertius, propter loci importunitatem trahitur quis ad aliam provinciam *can. sive* 33. *q.* 2. 81

Decimus quartus, in causa nativitatis, quæ spectat ad Ecclesiam, *c. lator, qui fil. sint legit. & cap. causam, c. tuam de ord. cogn.* 82

Decimus quintus, in causa decimarum *de decim. per tot.* 83

Decimus sextus, in casibus pœnitentiarum, quæ ad Ecclesiam pertinent *can.* 1. 11. *quæst.* 1. *can. aliud de pœnit. d.* 1. 84

Decimus septimus, in casibus adulterii, cùm agitur ad separationem *c.* 1. *ut lit. non contest.* 85

Decimus octavus, in casibus viduarum, pupillorum, libertorum, & miserabilium personarum, quæ saltem secundariò spectant ad Ecclesiam *can.* 1. & 3. *d.* 82. *c. ex tenore de for. comp. & cap. novimus de verb. signif.* Et præcipuè circa dotem, *cap. nuper de dot. post divor. rest.* Et idem in casibus aliarum personarum, quod dic plenè, ut notatur secundùm Innoc. *in c. significantes de offic. Judic. de leg.* 86

Decimus nonus, ubi agitur de possessione violata *l. un. C. ubi de possess. ag. oper. l. si prædium C. de præd. minor.* 87

Vigesimus, in causa fidei *can. quoties* 24. *q.* 1. ubi dicitur, ad Romanam referant Ecclesiam quoties fidei ratio ventilatur. 88

Vigesimus primus, cùm quis alibi se soluturum promisit *c. dilecti de for. comp. l. un. C. ubi comp. d. da. cert.* Nam ibi dicitur quis contrahere, ubi constituit se solutum, ut *l.* 3. *ff. de* 60. *auc. ind. poss.* Vide Specul. pulchrè disputantem, an aliquis, & maximè Clericus, possit renunciare foro suo. 89

Vigesimus secundus, si Judex sæcularis sit negligens, *c. licèt de for. comp. & c. seq. in fine.* 90

Vigesimus tertius cùm suus Judex recusatur, *cap. si quis contra de for. comp.* 91

Vigesimus quartus, in compromissis *de arb. per tot.* 92

Vigesimus quintus, ratione ultimæ voluntatis, unde fideicommissum petitur, ubi relictum est, *l. un. C. ubi fideicomm. pet. pos. l. hæres ff. de Judic. & l. si fideicommissum cod.* Et legatum petitur ubi est, nisi hæres dolo inde subduxerit, tunc enim dabitur ubi petitur *l. quod legatur ff. de jud.* 93

Vigesimus sextus, in causis rusticorum, & servorum Ecclesiæ, quorum causæ ad Ecclesiam spectant, & inde in aliis laicis ad forum Ecclesiasticum spectant, *can. judicatum d.* 89. *can. Ecclesiarum servus* 12. *q.* 2. *c. nullus de for. comp.* 94

Idem etiam est de colonis Ecclesiæ, ut *l.* 2. *C. de Episc. & Cler. & l. si quis C. ubi Caus. fis.* sed illa possunt intelligi super rebus, quas ab Ecclesia tenent, secus autem si conveniantur ex delicto, vel contractu, licèt dicta lex indistinctè loquatur. Verùm hoc aliàs. 95

Vigesimus septimus in peregrinis, & mercatoribus, & agricultoribus, & mare navigantibus, & aliis *c. innovamus de treg. & pac. cap. un. de peregr. & cap. significantibus de offic. deleg.* 96

Vige-

97 Vigesimusoctavus, cùm agitur de feudo Ecclesiæ, *cap. verum de for. comp.*

98 Vigesimusnonus, cùm Clericus impetrat contra laicum, quod de consuetudine sit in curia indistinctè, *cap. fin. de ind. & cap. fin. de al. mut. jud. cau. fac.*

99 Trigesimus, Vacante Imperio cognoscit Papa, vel ejus delegatus de feudo, *dict. cap. licet de for. comp.*

100 Trigesimusprimus, cùm quid difficilè imminet, vel ambiguum inter Judices, recurritur ad Ecclesiasticum, *cap. per venerabilem, §. rationibus, qui fil. sint legit.*

101 Trigesimussecundus, si consuetudo, vel privilegium dat jurisdictionem domino super familiam, illud servetur, *cap. cùm contingat de for. compet. & cap. fin. de offic. Archid.*

102 Trigesimustertius, ratione pacis, quia tunc intromittit se Ecclesia de qualibet causa, *cap. novit de judic.*

103 Trigesimusquartus, ratione connexitatis cognoscit Ecclesia, & committit, ut patet in dote *cap. 1. de don. int. vir. & uxor. & cap. ex parte de for. compet.* Immò Judex Ecclesiasticus cognoscit principaliter de dote.

104 Trigesimusquintus, quando Ordinarius recusatur, quia tunc Episcopus associatur *in auth. ut diff. Jud. §. si verò contigerit col. 9. l. si verò C. de jud.*

105 Trigesimussextus, ratione loci. Unde Romæ, quia communis patria, convenitur quilibet, qui non habet jus revocandi domum, *l. Roma ff. ad municipal. can. vocatio 5. quæst. 2. cap. fin. de for. compet. l. si is, qui Romæ, ff. de judic.* De qua revocatione vide Specul. *leg. 1. par. 2. tit. de reo, v. Item legati, & seq.*

106 Trigesimusseptimus, ratione possessionis, *l. fin. Cod. adv. div. Jud. & in auth. ut Cler. apud prop. Episcop. per tot. col. 6.*

107 Trigesimusoctavus, ratione administrationis. Unde argentarius ibi cogitur rationem reddere, ubi argentaria exercuit, *l. prætor §. Is etiam qui ff. de eden.*

108 Trigesimusnonus, ratione domicilii *l. un. Cod. ubi no. agi op. & cap. fin. de for. compet. & cap. ex parte eod.* Sed si debitor vagetur per mundum, nec habeat domicilium, ubi respondebit *l. 2. §. penult. ff. de judic.*

109 Quadragesimus, ratione manumissionis. Unde libertus sequitur forum patroni *l. si quis §. nisi, & l. assumptio §. fin. ff. ad municip.*

110 Quadragesimusprimus, ratione militiæ, *l. municipes §. fin. ad municip.*

111 Quadragesimussecundus, ratione matrimonii mulier sequitur forum viri *l. fin. C. de incol. l. Cùm quidam ff. de jurisd. omn. Jud. l. exigere eod. & l. fin. §. 2. & l. ea, quæ desponsata ff. ad municip.*

112 Quadragesimustertius, ratione cursus decennii, quo quis moratus est in studio. *l. 2. C. de incol.*

113 Quadragesimusquartus, ratione tutelæ. Si enim plures sint tutores diversarum jurisdictionum, omnes coram uno Judice potest pupillus convenire, *l. omnes C. arb. tut.*

114 Quadragesimusquintus, ratione consuetudinis, ut recenset Speculator, Aretii esse consuetudinem, ut super qualibet causa Clericus trahat laicum coram Judice Ecclesiastico. Et sic loquitur *cap. Cum sit de for. compet. & cap. licet de jud. & cap. novit. eod.*

115 Quadragesimussextus, ratione actionis, *leg. fin. C. ubi in rem act.*

116 Quadragesimusseptimus, ratione negotiationis, *l. hæres, §. si quis ff. de judic.*

117 Quadragesimusoctavus, ratione Constitutionis, *l. non utique ff. ad municipal.*

118 Quadragesimusnonus, ratione temporum, *l. 2. C. de incol. sicut in casu 45.*

119 Quinquagesimus, ratione dignitatis, *l. filii §. penult. ff. ad municip.*

120 Quinquagesimusprimus, ratione originis propriæ, vel paternæ sortitur quis forum, *leg. filios C. de municip. & orig. & l. 2. eod. & in leg. assumptio §. 1. & l. libertas §. patris eod. tit.*

121 Quamquam in plerisque casibus supra enarratis Clerici sint privilegiati, & exempti a foro sæculari, tamen in quibusdam Judex sæcularis cognoscit de persona, & rebus Ecclesiasticis, utpotè in his, quæ sequuntur.

122 Primus, cùm Clericus laicum coram illo convenit, *cap. si quis clericum de for. compet. & cap. cùm sit eod. canon. experientia 2. quæst. 1.* Et præcipuè si laicus reconveniat.

123 Secundus, si Judex sæcularis ab Ecclesia invitetur, atque imploretur *can. & dict. 32. can. Adrianus dict. 63. cap. ad abolendam de hæret. & cap. excommunicamus §. moveatur eod.*

124 Tertius, si judex sæcularis ab Ecclesia, vel Prælato Ecclesiæ in correctionem imploretur, *c. Princeps 23. q. 5.*

Quartus, post depositionem Clerici potest Judex sæcularis cognoscere in Clerico, quia tunc factus est de ipsius foro, *cap. cùm non ab homine de judic. & cap. novimus de verb. signific.* 125

Quintus, cùm Clericus est incorrigibilis a suis superioribus Ecclesiasticis, & in profundum malorum devenit, *d. cap. Cùm non ab homine, & can. nec licet d. 17.* 126

Præterea licèt regulariter verum sit, quòd sententia a non suo Judice lata non teneat. *cap. at si Clerici de judic. leg. fin. Cod. si a non comp. Jud.* Tamen fallit in quinque casibus præmissis, quia per factum suum factus est de jurisdictione judicantis. Quos certè casus, vel ob hanc saltem causam scire refert, quia quandoque magis expedit actori convenire reum sub eo de cujus jurisdictione factus est, quàm sub ordinario. 127

Pœnæ Clericorum coram sæculari Judice respondentium. Prima, si causa sit criminalis, etiamsi pro eo lata sit sententia, beneficium perdit; quod si non habet, perdet ordinem, & deponetur, *can. placuit 11. qu. 1.* Secunda, si verò civilis sit, perdet id, quod evicerit, id-est rem, in qua sententialiter absolutus fuerit, *cap. si diligenti de for. compet.* 128

Pœnæ laicorum Clericos ad sæculares Judices trahentium. Prima, perdit rem, & causam petitam per sententiam, & a suo jure cadit *l. statuimus C. de Episc. & Cler.* Secunda, debet excommunicari, nisi satisfacere velit, *cap. si diligenti de for. compet. Bulla in Cœna Domini, can. 15.* 129

Purgatur autem recursus instar attentatorum. Nam iis, qui propter recursus a Curia Ecclesiastica ad sæculares inciderunt in Bullam Cœnæ Domini, non conceditur excommunicationis absolutio, nisi cum clausulis, *renunciando priùs recursus, & sine litis, ac litigantium præjudicio, ac dummodò exponentes nullum jus propterea acquirant.* Non dicuntur autem hi recursus sufficienter purgati, nisi omnia integrè restituantur in pristinum statum, prout erant ante recursum, Rota in Pampilonen. electionis Canonic. 11. Maji 1640. coram Dunozetto. Et quicquid in eorum exequutionem fuit gestum, & prorius nullum, atque invalidum, & sic recurrentibus deneganda est audientia, donec recursibus renunciaverint, & absolutionem obtinuerint, ut passim judicavit Rota, maximè *dec. 407. num. 9 par. 4. recent. tom. 2. & 735. a num. 5. ad fin. eod. par. 4. tom. 3.* & in Cæsaraugustana distributionum 7. Novembris *1636.* coram Coccino, & in Gandaven. exemptionis 22. Julii 1648. coram Eminent. Celso, & in Pampilonen. decimarum 12. Julii 1649. *in fine* coram Arguelles. 130

CONSULTATIO III.

Quidam unum ex suis inimicis occidit, a quibus lethaliter vulneratus, ac semivivus, & sine sensibus illicò ex commissione sui consanguinei a quibusdam ad Ecclesiam ductus fuit. Hoc audiens Judex laicus, ægrè tulit, dixitque, Ductores pœnam laturos; unde isti vulneratum a dicta Ecclesia eduxerunt, & ad ejus domum transtulerunt, ubi a satellitibus laicis fuit captus, & ad carceres perductus, quæritur, an sit restituendus Ecclesiæ?

NEgativè respondendum videtur. Nam homicida captivus in carcerem conductus est è sua domo, ejusque eductio ab Ecclesia facta fuit ab eisdem, qui illum ad eam adduxerant absque scientia, & cooperatione Curiæ sæcularis, ac sine concursu voluntatis ipsius homicidæ, sensu penitus destituti. Exclamatio verò illa Gubernatoris non fuit emissa per modum imperii, neque ad incutiendum metum. 1

Nihilominus restituendum puto. Quia licèt homicida vulneratus, tunc esset sensibus destitutus, negari tamen non potest, quin suus consanguineus ad Ecclesiam eum duci jusserit, atque ita cùm permanebat in loco sacro sub fide parentum, non potuit, neque debuit ex illo educi absque eorum commissione. Comminatio autem Gubernatoris, tanquam illius, qui exercet jurisdictionem, satis est ad metum incutiendum, cadentem in virum constantem, atque adeò si non directè, saltem indirectè violationem Immunitatis Ecclesiæ causavit. Et ita censuit S. Congregatio Immunitatis in una Sabinensi die 18. Junii *1669.* nempè restituendum Ecclesiæ. 2

CONSULTATIO IV.

An revocatio, sive disdicta census Ecclesiastici fieri possit coram Judice laico, posito, quòd non sit simplex notificatio, sed actus ab ipso Judice subscriptus?

An ipse Judex laicus possit absque incursu censurarum prohibere suo Actuario, ne exhibeat præfatam disdictam foro Ecclesiastico, illamque ab actis tollere? Et

An ipsi judici, sive Potestati, vel Gubernatori suffragetur cap. Cùm Matthæus de hæret.?

1 HAnc controversiam una, & altera altercatione litatam deferere nolumus. Ad primum igitur putant nonnulli, hujusmodi disdictam fieri posse coram Judice laico. Nam, inquiunt, non sumus in casu excommunicationis *can.* 15. Bullæ Cœnæ. Quoniam ibi prohibetur sub pœna excommunicationis trahere personas Ecclesiasticas ad forum sæcularem, & Judicem laicum, quod intelligitur, quando aliàs causa de jure non spectat ad ipsum. Quod satis significant verba illa Canonis; *præter juris canonici dispositionem*. At disdicta census facienda est contra Ecclesiasticos coram Judice laico, ut tradunt Cencius *de cens. quæst.* 103. *num.* 24. & *quæst.* 111. *num.* 6. & 27. & *part.* 3. *cap.* 1. *quæst.* 5. *art.* 9. Felic. *tom.* 2. *de censib. lib.* 4. *cap. un. num.* 5. *in fin.* Et consonat etiam, loquendo tàm de oblatione, quàm de depositio, Jo: Bapt. Lupus *in l.* 2. *com.* 2. §. 4. *num.* 113. *C. de pact. inter empt. & vendit.* Neque enim agitur de judicanda persona Ecclesiastica, neque de subjiciendis ejusdem bonis Judici laico, sed de liberanda recensita ab onere census, quæ, cùm sit subjecta Judici laico, pertinet ad ipsum disponere de deliberatione, cùm res, de qua agitur, & possessor subjiciatur foro laicali juxta *cap. fin. de for. compet.* Facitque quod tradit Bald. *in l. acceptam quæst.* 13. *num.* 24. *C. de usur.* Alex. *d. cons.* 163. *num.* 4. *lib.* 5.

2 His accedit, quòd cùm disdicta non sit actio intentata contra personas Ecclesiasticas, sed tantùm denunciatio redemptionis census, non trahit personas Ecclesiasticas ad Judicem laicum, neque interponit contra ipsas ejusdem potestatem, sed tantùm interpellat authoritatem ipsius pro authorizanda denunciatione. Cùm autem authorizatio sit actus jurisdictionis, pertinet ad superiorem illius, cujus actus est authorizandus, ut observat Specul. *tit. de jurisd. omn. Jud.* §. *Porrò*.

3 Ac denique disdicta non solùm tendit ad denunciandum redemptionem census, sed etiam ad obligandum disdicentem ad restituendum pretium, & extinguendum censum, si intra annum exigatur extractio juxta Constit. *de censib. Pii V. incip. Cùm onus*, §. 6. ubi disponitur, quod facta denunciatione, si non redimatur census, possit a denunciante, etiam invito, intra annum exigi restitutio pretii. Et ideò tendit disdicta ad constituendum disdicentem, veluti reum, itaut possit conveniri in ordine ad restituendum pretium. Ex quo fit, quòd facienda sit coram Judice denunciantis, ut virtute ejusdem coram ipso conveniri possit. Inchoatio enim, & fundamentum juridicum actionis pertinet ad Judicem rei, *l. Juris ordinem, C. de jurisd. omn. jud.* & *cap. Cùm sit de for. comp.* Immò neque absolutè trahuntur ad Judicem laicum. Quia trahi ad Judicem laicum dicit perturbationem jurisdictionis, & quòd sit exercenda laicalis jurisdictio in personas Ecclesiasticas. In hoc autem casu, ut dictum est, nulla jurisdictio exercetur in personas, vel res Ecclesiasticas, sed tantùm in personas, & res laicales subjectas Judici laico. Ob quam rationem in causa feudali dominus feudi, licèt laicus, cognoscit, etiamsi feudum possideatur a Clerico, quia res, de qua agitur, ad ipsum pertinet, *cap. ex transmissa de foro comp.* & *cap. Cæterùm de jud.* Clar. *lib.* 4. §. *feudum quæst.* 90. *num.* 6. cum aliis alibi adductis.

4 Atque adeò non videtur, habere locum excommunicatio *d. can.* 15. Bullæ Cœnæ, quia præscindendo, an simus in casu illius canonis, cessat contumacia, si disdicta census fiat coram Judice laico, & cum authoritate Doctorum ita tenentium, & præmissa consultatione virorum doctorum, & juxta consuetudinem loci, quæ omnia inducunt bonam fidem, & excludunt contumaciam, sine qua non habet locum excommunicatio, D. Thom. *in addit.* 3. *p. q.* 21. *art.* 3. Alens. *p.* 4. *qu.* 2. *memb.* 1. *art.* 3. D. Bonvent. *in* 4. *d.* 18. *p. ult. q.* 2. Richard. *art.* 3. *q.* 2. Bachov. *q.* 1. *art.* 1. Durand. *q.* 3. *n.* 7. Gabr. *q.* 7. *art.* 1. *corol.* 1. Sot. *d.* 22. *q.* 1. *p.* 2. *concl.* 2. Ledesm. 2. *p.* 4. *q.* 23. *art.* 3. Henriq. *lib.* 13. *sum. c.* 17. *n.* 3. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 9. Covar. *in c. alma mater p.* 1. §. 9. *num.* 4. Sayr. *lib.* 1. *de censur. c.* 9. *num.* 29. & alii communiter.

At nihilominus dicendum est, quòd, licèt Cencius *loco allegato*, aliique affirmativè responderint, supponentes, quòd hujusmodi actus sit extrajudicialis, reprobantur tamen. Quia non potest esse actus extrajudicialis ille, qui a Judice authorizatur, & maximè in eo casu, in quo agitur de persona Ecclesiastica, cui fit disdicta, ac de re Ecclesiastica respectu census, qui spectat ad Ecclesiam. Quam ob rem nequit admitti ratio Cencii, & aliorum, quòd scilicet debitor laicus, tanquam reus, possit trahere creditorem Ecclesiasticum ad suum forum laicalem. Nam, quando res est Ecclesiastica, non potest pro ipsa agitari in alio foro, quàm in Ecclesiastico, sive laicus sit reus, sive actor. Eòque magis, quòd debitor in sua disdicta non debet considerari, tanquam reus, sed tanquam actor juxta tradita per Salgad. *in labyr. Credit. c.* 2. *n.* 27. & *c.* 7. *ex n.* 87. & meam Consult. 149. *n.* 10. 28. & 33. *tom.* 1. Idque præsertim si citatio fuit subscripta a Judice laico, vel si, ultrà disdictam, debitor fecerit etiam depositum. In his enim casibus certum est, quòd est actor, non autem reus ex sententia ipsius Cenci, & advertit Salgad. *d. c.* 2. *n.* 27. Atque ita declaravit Sac. Congreg. Immunitatis in una Tolentina sub die 16. Julii 1669. Unde ampliùs quærendum esse, mihi non videtur. 5

Ad secundum, respondeo negativè. Unde nequit excusari ab incursu in Bullam Cœnæ Domini *d. can.* 15. cùm hic actus ex authoritate publica sit impeditivus jurisdictionis Ecclesiasticæ, sive Ordinarii, quem Vicarius repræsentat, ut firmat Sperell. cum pluribus *decis.* 160. *n.* 24. & *seq.* & declaravit eadem Sacra Congregatio in dicta Tolentina die 16. Julii 1669. præcipuè autem, si statim, ac Episcopus comminatur censuras, Judex laicus non recedat ab actis. Tunc enim habebit locum contumacia, atque adeò declaratoria excommunicationis, quæ, tanquam medicina ordinatur ad frangendum contumaciam, & ad reducendum deviantes *can. multis* 2. *q.* 1. & *can. notandum* 24. *q.* 3. & *c.* 1. *de except. in* 6. & *c.* 1. *de sent. excomm. eod.* 6

Ad tertium, etiam negativè. *Quia dictum cap. Matthæus de hæret.* Potius ex consuetudine, quàm ex rigore literæ est extensum ab Inquisitoribus. Ibi enim sermo est de Gubernatoribus sæcularibus ditionis Ecclesiasticæ, habentibus Breve Pontificium, & ideò non suffragatur iis officialibus, qui habent simplicem patentem a S. Consult. sicuti sunt Potestates ferè omnes, quamvis appellentur Gubernatores, quemadmodum Sacra Congregatio Immunitatis sæpius declarasse refert idem Sperellus dicta *decis.* 160. *num.* 54. & resolvit in dicta Tolentina die 16. Julii 1665. 7

CONSULTATIO V.

An confugientes ad Ecclesiam cum armis possint iis spoliari a familia laica sine violatione Ecclesiasticæ Immunitatis? ubi de Clericis arma gestantibus, aliisve rebus non pauca, & clarissimi viri Sperellus, ac Ciarlinus a calumniis vindicantur.

ITerùm pro hac re in arenam descendimus propter 1
nova cautæ firmamenta, a laicis producta. At fragmentum naufragii arripiunt, dum, causa jam deplorata, ultimam sortem calamitatis redimunt.

Ajunt itaque. In hac quæstione, si Doctorum sententiis, ratione, vel rebus observatis pugnemus, constat 2
non jure turbari Potestatis sæcularis facultatem, quæ jure hoc utitur, ut pacatam reddat Rempublicam, Ecclesiam protegat, & juvet.

Et primùm, juxta Doctorum sententiam negari non 3
potest, quin affirmativa sit communis. Antesignanus pro illa notantur insignis Covarruv. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 18. Suarez summus theologus *lib.* 3. *de Relig. cap.* 12. *num.* 3. *tom.* 1. Graff. *tom.* 1. *lib.* 3. *conclus. un. de immun. Eccles. num.* 19. Jo: de la Cruz. *in direct. conscient. par.* 1. *præcept.* 8. *quæst.* 3. *art.* 1. *dub.* 1. Fagundez *de præcept. Eccles. præcept.* 2. *lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 55. Laurentius de Portell. *in dub. Regul. verb. Ecclesia num.* 15. Borgnin. Cavalc. *in repert. suar. decis. v. Judex Ecclesiasticus num.* 18. Gambacurt. *de immun. Eccles. lib.* 4. *cap.* 26. *num.* 12. Cutell. *de prisc.* & *recent. Eccles. libert. lib.* 1. *q.* 8. *per tot.* Laym. *lib.* 4. *tract.* 9. *c.* 3. *num.* 13. Sanchez *cons. moral. lib.* 6. *c.* 1. *dub.* 14. Sarp. *de jur. Asyl. c.* 5. *fol.* 43. Villalob. *tom.* 3. *tract.* 39. *diffic.* 5. *num.* 11. Nald. *v. Ecclesia num.* 5. Franc. Ceiped. *in dub. milit. dub.* 21. Thom. Delben. *de immunit. Eccls. c.* 16. *dub.* 30. *num.* 4. & 7. *ac seqq.* Foller. *in pract. crimin. can. c.* 37. *n.* 30. Bajard. ad Clar. *q.* 30. §. *fin. n.* 4. Riccius *in prax. var. resolut.* 26. Marth. *de jurisd. part.* 2. *cap.* 50. *n.* 12. & 13. & Paguer. *decis.* 260. *n.* 6. Ubi ait, fuisse decisum secundùm hanc sententiam a Regio Cancellario tertium electo in causis

cauſis juriſdictionalibus inter utramque poteſtatem in illa Provincia, etiam de conſilio ſuorum Conſultorum, inter quos idem Peguera. Quibus adjungi poteſt ſententia illorum, qui ſuſtinent, rem a fure ablatam poſſe educi ab Eccleſia per Curiam ſæcularem, quam defendunt ferè citati omnes, & Farinac. *de carcer. & carcerat. quæſt.* 28. *num.* 58. Guttier. *pract. qq. lib.* 1. *quæſt.* 1. *in fin. n.* 21. ac Borgnin. Cavalc. *loco alleg. num.* 13. ſicut etiam calculum augent omnes illi, qui ſecundùm aliam communem probant, Clericum cum armis repertum poſſe armis ſpoliari a Curia ſæculari, inter quos & ipſe Covarr. *ubi ſuprà, & in pract. qu.* 33. *num.* 7. Plaz. *lib.* 1. *de delict. cap.* 8. *num.* 28. Clar. *in §. fin. quæſt.* 36. Ubi ſic paſſim obſervari teſtatur Guttier. *d. lib.* 1. *quæſt.* 12. *nu.* 4. & 8. Menoch. *de arbitr. caſ.* 394. *num.* 31. & *ſeqq.* idem Borgnin. *n.* 18. Farinac. *quæſt.* 18. *num.* 24. Carol. de Graſs. *de eff. Cler. effect.* 1. *n.* 882. Bellet. *diſquiſ. Cler. part.* 1. *tit. de favor. Cler. perſon. §.* 11. Bobadill. *in polit. lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 66. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 139. *n.* 24. & *ſeq.* Anſald. *de juriſd. part.* 2. *tit.* 11. *cap.* 22. *num.* 98. Alter. *de cenſur. in* 19. *excommun. Bull. Cœn. Dom. lib.* 5. *diſput.* 20. *cap.* 1. & Carleval. *de judic. lib.* 1, *tit. p. diſput.* 3. *num.* 158. ubi adjungit Cevallum, Salcedum, Joannem Garz. Parladorum, Bobadillam aliis locis, ultrà allegatos Cenedum, Pereyram, Ambroſinum, Borellum, & Scacciam, ac teſtatur de generali conſuetudine Hiſpaniæ, prout idem obſervari in Gallia dicit Aufrerus *de poteſt. ſæcul. ſuper Eccleſ. reg.* 1. *n.* 21. & Menoch. *de arbitr. d. caſ.* 394. *n.* 35. & 35. Quam ſententiam latè comprobat Arias de Meſa *var. reſol. lib.* 3. *c.* 35. *n.* 14. & *ſeq.* ubi alios adducit, & ſequuti ſunt, etiam ex antiquioribus, Palacius Rub. *in repet. c. Per veſtras, de donat. inter vir. & uxor. §.* 2. *num.* 10.

4 Adverſus certiſſimam hanc, & communiſſimam ſententiam inſurgunt recentiores aliqui, novarum opinionum in hac materia Immunitatis perpetui ſectatores, involventes ſcriptis ſuis antiquorum ſententias, qui amore veritatis ſcripſere. Adjunguntur etiam aliquæ deciſiones S. Congregationis Immunitatis; ſed cùm latæ ſint, non audita poteſtate ſæculari, neque in contradictorio judicio, credendum eſt, Eminentiſſimos viros deceptos horum ſcriptorum tunc viventium inſtantiis, ut poteſt colligi ex Ciarlino Vicario generali Epiſcopi Rhegienſis, ad cujus conſultationem emanavit deciſio Sacr. Congregationis, de qua ibi fit mentio in fine.

5 Ergo ex numero Doctorum conſtat, ſententiam, quæ Poteſtati ſæculari favet, eſſe communiſſimam, cùm pro ea ſtent unus, & viginti Doctores, ultrà additos pro ſpoliatione rei furtivæ, & armorum, cum quibus Clerici reperiuntur, qui plures ſunt, & magnæ authoritatis, & pro negativa ſolùm quidam recentiores adducuntur, omnes unius ſæculi ſcriptores, & inter eos Sperellus, ac Ciarlinus, olim Vicarii generales Epiſcoporum, quibus quantum fidendum ſit, eorum ſcripta oſtendunt. Quòd ſi authoritate ſcriptorum certemus, quod in conſtituenda communi maximè obſervandum eſt, nemo negabit pro omnibus contrariis unum Covarruviam ſufficere ex legiſtis, & ex theologis Suarez, utrumque omnium conſenſu eximium doctrina, ut quidem mirum ſit, quomodo audeat Sperellus *deciſ.* 127. *num.* 11. aſſerere, crebriori calculo receptam eſſe ſententiam negativam, niſi id dixerit, ut magis oſtenderet, quibus ſtudiis ductus ſcripſerit.

6 Deinde videamus quibus rationibus nititur hæc communis, & quibus fundamentis contraria. Covarruv. *dicto loco* id licere ſtatuit laicis, quia armorum delatio prohibita eſt laicis, & Clericis tàm in Eccleſia, quàm extra *l.* 1. *C. ut armor. uſ. inſc. Princip. interd. ſit lib.* 11. *c. Clerici arma, de vit. & honeſt. Cler.* cum aliis, quæ allegat. Ideò cùm ex eorum delatione in Eccleſia delinquat arma deferens, poteſt ſæcularis Poteſtas id punire, prohibere, & impedire, armis eum ſpoliando.

7 Reſpondet Sperellus *ea dec. num.* 30. Conceſſo, quòd poſſit delictum delationis armorum in Eccleſia puniri per Poteſtatem ſæcularem, tamen id in ſuo Tribunali licet, non in Eccleſia, ſpoliando armis. Quia non poteſt ſæcularis poteſtas juriſdictionem in Eccleſia exercere, ideò continere argumentum Covarruviæ paralogiſmum, in quo fit tranſitus de loco ad cauſam, cùm aliud ſit, quod ſpectet punitio ejus, qui defert arma in Eccleſia ad Poteſtatem ſæcularem, aliud, quòd idem Judex laicus poſſit actum juriſdictionis intra Eccleſiam exercere; propterea ex diverſis non fit bona illatio, vulgari *l. Papinianus, ff. de minor.* Ciarlinus verò *c.* 15. *num.* 79. & 80. appellat rationem Covarruviæ nimis inſulſam. Nam, ſi ex quo delinquit deferens arma in Eccleſia, poteſt ſpoliari, exercendo ibi juriſdictionem, poſſet etiam ſic delinquens extrahi ab Eccleſia eadem ratione. Quod tamen in Conſtitutione Gregorii prohibitum eſt. Si ergo ratio, qua Covarruvia movetur falſa eſt, ejus quoque ſententia, & ſequacium eſt explodenda.

Sed concutiunt iſti Doctores, nec ſententiam, & ra- 8
tionem egregii viri ſatis percipiunt. Covarruvia enim eo in loco non vult, quòd Poteſtas ſæcularis poſſit exercere juriſdictionem in Eccleſia, ut ſupponunt; quinimmò id negat, quatenus ibi decidit, fugientes ad Eccleſiam cum armis, extrahi a Curia ſæculari non poſſe. Quod igitur permiſit Poteſtati ſæculari eſt, prohibere delictum in Eccleſia, ſpoliando armis delinquentem. Id enim non eſt actus juriſdictionis, ſed protectionis, quam habet Princeps in Eccleſiam. Cùm Eccleſia enim ſit de territorio Principis, ut dicit Bald. *in l. ſi quis in hoc genus num.* 2. *C. de Epiſcop. & Cler.* & ibi Caſtr. traditque Roland. *conſ.* 24. *num.* 7. *lib.* 2. & teneatur eam protegere, ac tueri, ut benè comprobat Salgad. *de reg. protect. præl.* 3. *num.* 72. ubi plures alios allegat; exercendo autem protectionis actum in Eccleſia, quam Principi ſæculari convenire concedit ipſe Sperellus *num.* 20. non violat immunitatem Eccleſiæ, ſed juvat, & utitur jure illo protectionis, quam habet, per quod ei convenit curare, ne fiat Eccleſia ſpelunca latronum, in qua delinquendo aſſiduè, deferendo arma, cultus divinus impediatur. Aliàs protectio hæc eſſet inanis, ac ſine effectu, cùm tamen conceſſo uno, omne id, per quod ad illud pervenimus, fateri oportet convenire, ac poſſe exerceri *ad text. in l.* 2. *ff. de juriſd. omn. Jud.* & egregiè ad id Salgad. *ſuprà n.* 72. *cum ſeq.* ubi latè oſtendit propter tutelam hanc, quam Princeps de Eccleſia habere debet, poſſe illum prohibere, ne Sacerdotes offendantur, & id vindicare. Ergo pariter, ne in Eccleſia delinquatur, neque delatione armorum turbetur Sanctiſſima Dei domus, quam Religione munire, non armis convenit, ut de his plura circa venerationem Eccleſiarum obſervat Barboſ. *de jur. Eccleſ. univ. tom.* 2. *c.* 1. *per tot.* Ergo dum Covarruvia dixit, Poteſtatem ſæcularem poſſe punire delinquentem, quia delinquit in Eccleſia, ſpoliando armis, quæ omnibus prohibita ſunt, conſtat, non loqui de exercitio juriſdictionis, ut præcitati Doctores malè ſentiunt. Nam ex ſe ſatis patet, quòd ſpoliare armis non eſt punire delinquentem, ſed eſt actus protectionis Eccleſiæ, prohibendo delictum in ea, quod utique licet. Atque ita inconcuſſum manet fundamentum Covarruviæ, quod inſulsè carpit Ciarlinus, & Sperellus.

Quod autem ſpoliare armis non ſit actus juriſdictio- 9
nis, ſed protectionis, manifeſtum eſt. Quia id licet cuique de populo. Cùm enim arma vetita ex genere prohibitorum ſint *ad text. in d. l.* 1. *C. ut armor. uſ. inſc. Princip. lib.* 11. *& in auth. de arm. collat.* 6. *lib.* 1. *ff. ad l. Jul. de vi publ.* latè Farinac. *quæſt.* 108. *num.* 3. Quod multò magis reſpectu Clericorum recipiendum eſt, *text. in cap. Clerici, de vit. & honeſt. Cler.* Farinac. *ſupra n.* 21. Graſs. *effect.* 20. *num.* 1. Menoch. *de arbitr. caſ.* 394. *num.* 31. Adeòut, ſi contra faciant, excommunicandi ſint, ut diſponitur *in d. cap.* 2. *de vit. & honeſt. Cler.* ubi Abb. *num.* 19. Bald. *num.* 4. & communiter Canoniſtæ, Graſs. *ſuprà num.* 8. & Barboſ. *de jur. Eccleſ. cap.* 40. *num.* 137. Arma ſiquidem Clericorum orationes ſunt, & lacrymæ, ut ex D. Ambroſio deſumitur *in cap. Convenior* 23. *quæſt.* 7. & ex D. Hieronymo *in c. fin.* 26. *diſt.* Barboſ. *loco alleg. n.* 138. & Menoch. *ibid. num.* 32. Conſequens fit, illa a quolibet occupari poſſe. Hoc autem ſit a Curia ſæculari, ne ſcandala oriantur, non quòd fieri non poſſit a quolibet de populo. Quando autem Curia ſæcularis aſſiſtit actui, quem alius quilibet facere poteſt, tunc non exercet juriſdictionem, ſed actum protectionis. Exemplum eſt in creditore, qui poteſt propria authoritate pignus ſui debitoris capere; ſi authore Judice, id faciat, Judex tunc non exercet juriſdictionem, ſed tantùm aſſiſtentiam præſtat, ne ſcandala oriantur. Eſt caſus *in l.* 3. *C. de pignor.* ubi Bart. *n.* 1. & *ſeqq.* ac tradit Th. del Bene *d. dub.* 30. *cap.* 16. *n.* 9. & Menoch. *de recup. poſſeſſ. remed.* 8. *n.* 100. Pariter ſi quis poteſt facere actum propria authoritate, & vim vi repellere, id etiam poteſt facere per Judicem incompetentem, quia tunc verè juriſdictio non exercetur. Ergo pari modo, ſi familia ſæcularis, quæ tanquam unus de populo potuit ſpoliare deferentem arma in Eccleſia, cùm ſpoliat, atque arma aufert, non exercet juriſdictionem, ſed actum protectionis, expurgando Eccleſiam, & prohibendo, ne in illa delinquatur. Atque id eſt, quod ſentit Covarruvia, & benè ſub paucis Thom. del Bene *d. dub.* 30. *n.* 7. Cutel. *lib.* 1, *quæſt.* 8. *n.* 7. & Suares *ſuprà*, ubi inquit, quòd armis ſpoliare non eſt punire, & ſic juriſdictionem exercere, ſed ſubtrahere materiam culpæ, & hac ratione omnem immunitatem ceſ-

ſare, & Arias de Meſa *var. reſolut. lib. 3. cap. 35. nu. 76. in fine*, ubi alios adducit, ac ſubdit, Miniſtros Regios in extractione armorum non indicere pœnas legis, ſed impedire ejuſdem legis tranſgreſſionem, quod non eſt exercere juriſdictionem.

10 Et quidem nulla juriſdictio in hoc neceſſaria eſt, ſed factum, per quod non exercetur juriſdictio. Immò ſemper, ac Judex de facto procedit, tanquam privatus procedit, quod notant Doctores, & in ſpecie Salgadus plures cumulans *d. tract. de reg. protect. prælud. 3. n. 218.* inferens ex hoc, non poſſe conqueri Eccleſiaſticum de turbata juriſdictione, ſed hoc factum exerceri ad defenſionem, ne ſcandala oriantur, quod omnibus licet.

11 His rationibus non obſtant ea, quæ in contrarium proferuntur. Adducit primò Sperellus *d. decif. 127. num. 12. & ſeq.* textum *in cap. 1. & 2. de immun. Eccleſ.* quibus prohibetur Poteſtati ſæculari juriſdictionem in Eccleſia exercere. Hanc concluſionem non impugnat Poteſtas laica, ſed negat, ſpoliare armis eſſe actum juriſdictionis contentioſæ, de quo loquuntur prædicti textus. Ad quod probandum nihil Sperellus allegat, ſed id ſupponit pro conſtanti, quod tamen eſſet probandum, cùm id ſit cardo quæſtionis. Et quamvis agnoſcens difficultatem, ſed non audens tangere dicat ſervari arma, tanquam corpus delicti coram Judice ſæculari, quaſi ex hoc efficiatur ſpoliatio actus contentioſæ juriſdictionis, attamen, ſi ad hunc effectum non ſequatur ſpoliatio, prout non fit, non audet firmare, quòd ſit actus contentioſus juriſdictionis. Ergo ſimplex ſpoliatio armorum non poteſt prohiberi.

12 Secundò, argumentatur Sperellus *num. 413.* ex textu *in cap. Definivit 17. quæſt. 4.* quo in loco ſtatuitur, non licere confugientes ad Eccleſiam extrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, ſeu ſpolii reſidentibus in loco ſacro inferre. Igitur, ac Sperellus, neque ſpoliando armis, & auferendo res illi, qui ad Eccleſiam confugit. Et ex hac ſpoliatione peccat ſæcularis Poteſtas contra immunitatem, & poteſt puniri per Eccleſiaſticum. Citat Joann. de Viſch. *in tr. de Immunit. Eccleſ. num. 56.* At hoc argumentum eſt vafrum, & fallax, non diſtinguens a bonis, quæ propria ſunt, in quibus cadit ſpoliatio, nocibilitas, & damnum, de quibus loquitur textus, & Joann. de Viſch. quem refert, a rebus, quæ prohibentur, ut ſunt arma, in quibus nec cadit ſpolium, de quo in textu, neque damnum, neque nocibilitas, ut colligitur ex hactenus adductis. Quinimmò auferendo arma, retrahitur deferens a delicto, ceſſantque ſeditiones, ac impetus, qui ex armorum delatione vel oriuntur, vel foventur, *l. 1. C. ut armor. uſ. lib. 11.* In rebus igitur, quæ legitimè poſſidentur, recipienda eſt diſpoſitio *d. cap. Definivit*: in armis verò, quæ extra dominium ſunt, & quorum delatio in Eccleſia inducit delictum, & peccatum non poteſt adaptari. Ac ita interpretati ſunt hunc textum Scriptores, quos refert, ac ſequitur Thom. del Bene *d. dub. 30. num. 3. & ſeq. & num. 13. & 14.* ubi rectè oſtendit, hoc caſu nullum nocumentum rei inferri, neque damnum, ſed prohiberi, ne aliis noceat, neve peccet in damnum, ac perniciem animæ ſuæ. Quod anteà dixerat Suarez eo loco, conſiderans, hanc ſpoliationem non eſſe pœnam, ſed ſervire tantummodò ad ſubtrahendam materiam culpæ.

13 Tertiò, arguit Sperellus ſumpto argumento, quòd Eccleſia ſit de territorio Principis Eccleſiaſtici, in qua queſtione multùm ſe diffundit, atque ita non licere Poteſtati ſæculari juriſdictionem exercere in Eccleſia, ubi territorium non habet. In hoc argumento Sperellus ſupponit, quòd ſpoliare armis ſit actus contentioſæ juriſdictionis. Id, quod in tota ſua deciſione nunquam probavit. Ergo poteſt Poteſtas laica concedere totum, & negare ſuppoſitum, ſine quo nihil agit Sperellus. Nam, licèt Eccleſia non eſſet de territorio Principis ſæcularis, ut probare nititur, ex quo deducit, non poſſe in ea juriſdictionem exercere; tamen ſi ſpoliatio armorum non eſt actus contentioſæ juriſdictionis, ut vidimus, ſed protectionis, ad quem effectum eſſe de territorio Principis non audet negare, immò id admittit *num. 20.* & probat præ cæteris, quos ſuprà adduximus, Caball. *reſol. crim. caſ. 198. num. 2. ad fin.* conſequens eſt, nihil referre, quòd in ea juriſdictio exerceri non poſſit per Judicem ſæcularem, quod poteſtas laica admittit, ſed ſatis eſt, quòd ſit de territorio Principis ſæcularis, quoad protectionem, ut Sperellus ipſe concedit, cum ſpoliatio armorum ſit actus protectionis, non contentioſæ juriſdictionis.

14 Quin etiam in eo, quod inquit Eccleſiam non eſſe de territorio Principis ſæcularis, luctatur more ſuo cum communi traditione Doctorum ſecundùm quam reſolvitur, eſſe de territorio Principis ſæcularis, licèt ſit immunis, ut tradunt Clar. *in §. fin. quæſt. 38.* Peguer. *deciſ. 260. n. 3.* ubi allegat Baldum, & Gulielmum de Cuneis Marſ. *conſ. 32. n. 13.* Abb. *in cap. Cum ſit generale n. 27. de for. compet. & in cap. Inter alia n. 29. de Immun. Eccleſ.* Bertrand. *conſ. 9. ſub princ.* Alex. *conſ. 111. num. 1. lib. 1.* Anchar. *de for. compet. in repet. cap. Poſtulaſti in 5. oppoſ. num. 27.* Decian. *tr. crim. lib. 6. cap. 25. n. 7. & cap. 29. n. 15.* Ampliùs Eccleſiam non eſſe de territorio Principis Eccleſiaſtici, niſi reſpectu Clericorum expreſsè dixit Abb. *in d. cap. Cùm ſit generale, & in d. cap. Inter alia*, Steph. Aufr. *de poteſt. ſæcul. ſupra Eccleſ. in 4. reg. n. 21.* Et ex hac ratione pro delictis in Eccleſia commiſſis ſpectare ad Poteſtatem laicam cognitionem, & punitionem, voluit Bartol. *in l. ſi cui ſacrilegium num. 3. ff. de excuſ.* Clar. *d. qu. 38.* Covarruv. *var. reſolut. lib. 2. cap. 20. num. 18.* Cabal. *conſ. 194. per tot.* ac latè Farinac. ubi plures allegat *de Immun. Eccleſ. in append. n. 362. & de carcer. & carcerat. q. 28. n. 62. & conſ. 214. n. 11.* ubi alios adducit. Ex quibus ſatis conſtat, hanc eſſe communem ſententiam, a qua non eſt recedendum.

Et quanquam pro ſua ſententia Sperellus referat *in d.* 15
deç. n. 18. Farinacium *d. conſ. 214. n. 3.* cum iis, quos ipſe congerit, attamen patet ſe fundare in Doctoribus, qui communiter reprobantur. Nam Farinacius ſequitur doctrinam Cyni *in l. Præſenti, C. de his, qui ad Eccleſ. confug.* cujus ſententia in illo loco communiter rejicitur, prout eam in ſpecie reprobant Abb. *in d. c. Cum ſit generale, & in d. c. Inter alia*, Salicet. *in l. 2. C. de his, qui ad Eccleſ. confug. n. 2.* Covarruv. *d. loco*, ac ipſe Farinac. *de carc. & carcerat. d. q. 28. n. 62.* aliique plures apud eum.

Pariter dum impugnando Pegueram Sperellus oſtende- 16
re cogatur, Baldum, qui ad id adducitur a Peguera, non concludere, quòd Eccleſia ſit de territorio Principis, niſi quoad protectionem, pervenit clarè ſententiam Baldi, qui id expreſsè dixit *in l. Juſjurandum, §. ſi de æqualitate, ff. de juræjur. & in rubr. extr. de judic. n. 5* licèt concedat, eſſe territorium exemptum, quod Poteſtas laicorum non impugnat, advertitque Decian. *ubi ſuprà*.

Quartò, nititur Sperellus *in cap. ſicut antiquitus 17. quæſt.* 17
4. ubi pariter prohibetur, auferri bona confugienti ad Eccleſiam. Ergo, inquit ille, neque arma. Textus iſte concordat cum *d. cap. Definivit*, neque aliquid ampliùs diſponit, nec nos aliquid aliud ipſi reſpondemus.

Quintò, Sperelli fundamentum conſtituitur in aliqui- 18
bus declarationibus Sacr. Congregationis Immunitatis, quas refert *num. 26.* Has poteſtas laica non vidit, & aſſertionibus Sperelli, ac Ciarlini, qui de illis teſtantur, nullam fidem tribuit, quando quidem ſuſpecti ſunt, ut eorum ſcripta ſatis docent in hac materia, tentantes omnia trahere ad Immunitatem Eccleſiæ, an jure, vel injuſtitia, ipſi demonſtrant. Ulterius non conſtat, fuiſſe obtentas in contradictorio judicio, audita Poteſtate ſæculari, & forſan in illis caſibus aderat conſuetudo pro Eccleſiaſtico. Et ſi Eminentiſſimi Patres deguſtaſſent fundamenta hujus ſententiæ, non eſt credendum quòd contra apertiſſima jura Poteſtatis ſæcularis determinaſſent, ideòque, vel oportet fateri, motos eſſe aliqua ſpeciali ratione, & conſuetudine, vel deceptos continuis inſtantiis Epiſcoporum, nemine contradicente. Ac proinde ob has deciſiones recedi non poteſt a receptiſſima ſententia, ſed ſecundùm jus definienda eſt controverſia. Cùm enim agatur de præjudicando prærogativis, quæ Principi ſæculari competunt, poteſt ipſe ſua Regalia defendere, ac cognoſcere de jure ſuo, ut latè proſequitur, Salgad. *de Reg. protect. p. 3. c. 10. n. 190. & in tract. de retent. Bullar. p. 1. c. 1. num. 132. & ſeq.* Neque aliter quàm per arbitros definiri res debet, ut diffusè Menochius, allegans ad id Innocentium, Joannem Andream, Butrium, Felinum, Beroum, Alciatum, & alios *in conſ. 1000. num. 113.* Neque omitto, quòd, ut Oracula quædam olim Delphica flexiloqua extiterunt, & ambigua, ideòque hominum expectationem fruſtrantia, ſic ejuſmodi aut declarationes, aut decreta perplexa, aut parùm explicata, non tam lites dirimunt, quàm lite reſolvunt, vel veriùs litibus.

Reſolutis igitur omnibus contrariis, manifeſtum eſt, 19
quàm ſit periculoſum recedere ab antiquorum ſententiis, ut paſſim faciunt iſti neotherici, & quam infeliciter Sperellus aſſequutus ſit, contra communiſſimam ſententiam graviſſimorum virorum, ſuſtinere novam opinionem adverſus Poteſtatem ſæcularem, quam profeſſus eſt in citata deciſione *n. 11. in fine*, ita juribus fulcire, ut in poſterum refricari, ac in dubium adduci ampliùs non poſſit.

Quòd ſi adjungamus res obſervatas firmiora evadunt. 20
Si quidem etiam, quod plus eſt, in materia Immunitatis conſuetudo attendenda eſt, per quam poteſt ampliari immunitas Eccleſiarum, & reſtringi, prout populus magis reverentiæ Eccleſiis debitæ convenire credit, ut doctè

pro-

probant Gambacurta *de immun.* cum Panorm. & aliis *lib. 5. c. 14. per tot.* ac Suar. *de Relig. lib. 3. c. 11. num. 4.* pluresque alii, quos citat Farinac. *de Immun. num. 16.* licèt ipſe contrarium ſentiat, recedendo ab iis, quæ verò ſcripſerat *in q. 28. n. 73.* ſequiturque Barboſ. *de jur. univ. Eccleſ. lib. 2. c. 3. num. 82.* ubi notat, contra Immunitatem Eccleſiarum vim magnam habere conſuetudinem, & affert Germonium, Corream, Trullench. & alios. Addo Cutell. *de immun. Eccleſ. lib. 1. q. 1. n. 5.* Navarr. *in man. c. 25. n. 18.* Covar. *var. reſol. lib. 2. c. 20. n. 1.* Marth. *de Juriſd. p. 2. c. 51. per tot.* Oldrad. *conſ. 58. n. 3.* Fontanel. *dec. 200. n. 1.* Sarp. *de jur. aſyl. c. 6. fol. 61.* & *ſeq.* ac Villalob. *in ſum. tom. 2. tr. 39. diffic. 5. n. 3.*

21 Haud ignoro, conſuetudinem hujuſmodi, tanquam contra canonica inſtituta, improbari a Farinac. *ubi ſupra*, & a Ciarlino *d. controv. 15. num. 85.* cum iis, quos ipſi allegant, immò vocant corruptelam, & abuſum, non conſuetudinem. Tamen contraria ſententia eſt verior, quam amplexi ſunt antiqui, ac præclari ſcriptores. Et eorum opinio tunc ſuſtineri poſſit, quando conſuetudo induceret aliquid, quod directè elideret in totum immunitatem Eccleſiarum, ut ſi nimirum induceret, Eccleſiam non eſſe immunem. At ſi caſum particularem attingit, eumque interpretatur, ab immunitate excludi, tunc eam ſequi omninò debemus; neque enim contra canonica inſtituta eſt, neque immunitatem Eccleſiarum tangit, ſed declarat caſum ſpecialem, ut benè explicat Gambacur. *d. cap. 14. num. 1.* & proſequuntur prædicti, ac in ſpecie diſtinguit Covar. *in pract. c. 31. num. 5.* Graſſ. *effect. cler. 1. num. 388.* Gratian. *diſcept. for. tom. 2. diſcept. 340. num. 39.* Giurb. *conſ. 52. num. 3.* Guttier. *de gabell. qu. 93. num. 12.* Seſſ. *de inhib. c. 8. §. 3. n. 146.* & *ſeq. ac num. 155.* & *156.* Caſtill. *de tertiis c. 12. n. 34.* Rodric. *de ann. reddit. lib. 1. c. 12. num. 58. 62.* & *ſeq.* Caſtropal. *tom. 2. tr. 11. pun. 5. per tot.* & Arias de Meſa *var. reſol. lib. 3. c. 35. num. 17.*

22 De conſuetudine autem hujuſmodi, & per quam conceditur Poteſtati ſæculari armis confugientes ad Eccleſiam in Dominio Mediolani, teſtatur Clar. *in pract. q. 36.* cui Doctori atteſtanti de conſuetudine in illa Provincia, in qua verſatur, creditur, Maſcard. *de probat. concl. 538. num. 1.* & *6.* Gratian. *diſcept. 479. num. 24.* eamque vigere in Hiſpania, teſtantur Covarr. Carleval. & Arias de Meſa, ſuperius adducti, & in Gallia Aufrerius *dicto loco.* Quin etiamſi contingat, Clericos in Curiam ſæcularem incedere cum armis, iis illi ab ea ſpoliantur, & perducuntur ad carceres Eccleſiaſticos, & pro verificando corpore delicti requirit Judex Eccleſiaſticus arma, & traduntur a ſatellitibus, data fide illa reſtituendi, eſt igitur obſervanda, *l. minimè ff. de leg.* Et cùm res agatur cum ſapientiſſimis Epiſcopis, non dubitat Poteſtas laica, quin debeant adhærere veriſſimis hiſce concluſionibus, & Principum jura non lædere, ſed omnibus penſatis, Paſtores ſe gerere optimos, abſtinendo a novitatibus, & tumultibus, ſequendo Ægidium Bellameram *in cap. ſi Clericus laicum ff. de for. compet. num. 3. ad fin.* Ubi obſervat, non debere Eccleſiaſticos occupare juriſdictionem laicam, & illam impedire, ne laici ſcandalizentur in Clericos, & ob hanc rationem conditum illud *c. ſi Clericus laicum.* Hactenus pro poteſtate ſæculari.

23 At nihilominus hæc non me dimovent è ſententia, quæ longè communiſſima, ac vera eſt, quæque docet non poſſe laicam Poteſtatem ſpoliare armis confugientes ad Eccleſiam. Antequam id probemus, meum non eſt Sperellum, & Ciarlinum optimè de Immunitate Eccleſiaſtica meritos ab omnibus calumniis vindicare, neque Covarruviæ, ejuſque Sequacium, quos veneror, & tantis nominibus ſemper aſſurgo, hallucinationes in materia Immunitatis Eccleſiaſticæ detegere. Quis enim ego ſum, ut vel unius Ulyſſis errores recenſeam? Sed ſolùm iis dico, atque etiam edico, ut nedum attendant Doctorum anthoritates, ſed etiam rationes, nec non ſedis Apoſtolicæ ſacroſancta decreta, ex quibus hujus cauſæ actio moleſta, & putida, ac explodenda viſa eſt.

24 Rejectis igitur maledicentiæ quiſquiliis, ſententia noſtra luculentiſſimè probatur ex Conſtitutione Theodoſii, & Valentiniani Auguſtorum in vulgari quidem commiſſa, ſed quæ legitur apud Gothofredum *in C. de iis, qui ad Eccleſ. confug. l. 3. incip. Pateant, §. Hoc verò*, ubi ilta facultas alteri non permittitur quàm ipſis Clericis, Epiſcopo conſulto, hiſce verbis: *Hos verò, qui Templa cum armis ingredi audent, ne hoc faciant, præmonemus. Dein ſi telis cincti quovis Eccleſiæ loco, vel ad Templi ſepta, vel circa, vel extra ſint, ſtatim eos, ut arma deponant authoritate Epiſcopi a ſolis Clericis ſeveriùs conveniri præcipimus, data eis fiducia, quòd Religionis nomine meliùs, quam armorum præſidio muniantur.* Pondera illa verba, *ſolis Clericis*, quæ implicant negativam in laicis, cùm ſint perſonaliſſima, *cap. 1. ad fin.* cum ibi notatis, *de hæret. in 6.* Adeòut, ſi nolint arma deponere, non ideò cenſeantur deſtituti Eccleſiæ immunitate, niſi ſint arma valdè extraordinaria, & prohibita ſub pœna mortis, ſecus ſi ſint ordinaria, & deferri conſueta, ut declarat Farinac. *qu. crim. 28. num. 66.* & poſt eum Gambac. *de immun. Eccleſ. lib. 4. cap. 18. num. 10.* & *ſeq.* Et quando etiam, ſpreta monitione Clericorum, reſpectu talium armorum prohibitorum inde venirent extrahendi, nihil per laicos poteſt attentari, inconſulto Epiſcopo, ut benè advertit Gambac. *d. cap. 18. nu. 8.* ac expreſsè in eadem Conſtitutione cavetur, ibi: *Sed ſi Eccleſiæ voci moniti, poſt tot tantorumque denunciationes, noluerunt arma relinquere, jam clementiæ noſtræ apud Deum,* & *Epiſcopum cauſa purgata, armatis, ſi ita res exegerit, intromiſſis, trahendos ſe, abſtrahendoſque eſſe cognoſcant,* & *omnibus caſtibus eſſe ſubdendos, ſed neque Epiſcopo inconſulto.*

Favet Synodus Joannis Papæ, relata *in cap. 1. de Immun. Eccleſ.* in qua prohibetur, ne Judex, vel ejus miniſtri, aut ſatellites ullum ſui officii actum, non tantùm in Eccleſia, ſed etiam in ejus domo exercerent. Item Gregorius X. in generali Concilio Lugdunenſi, ut ex *cap. Decet, de Immun.* in 6. ubi ita decernit: *In Eccleſiis, earumque cœmeteriis,* &c. *omnis ſæcularium judiciorum ſtrepitus conquieſcat, nulla inibi cauſa per laicos, criminalis maximè, agitetur; ſint loca eadem a laicorum cognitionibus aliena.* Aptius autem Nicolaus ſummus Pontifex in Concilio Triburienſi, adducto *in cap. ſicut antiquitus 17. q. 4.* ſtatuit, ut qui confinia Eccleſiarum confringere tentaverit, aut perſonam hominis, vel bona ejus inde ſubtraxerit, niſi publicus latro fuerit, quouſque emendet, & quòd rapuerit reddat, excommunicetur. Et Joannes Papa VIII. *in cap. Quiſquis*, ibidem ſcribit omnibus Epiſcopis ſacrilegium committi, ſi quis infregerit Eccleſiam, vel triginta Eccleſiaſticos paſſus, qui in circuitu Eccleſiæ fuerint, aliquid inde diripiendo, vel auferendo. Et clariùs poſt pauca inquit: *Si quis Domum Dei violaverit,* & *aliqua ſine licentia illius, cui commiſſa eſſe dignoſcitur, inde abſtulerit,* &c. *ſciat, ſe commune privatum.* Et mox: *Si quis monaſteria,* & *loca Deo dicata,* & *Eccleſias infringunt* & *depoſita, vel alia quælibet exinde abſtrahunt, damnum novies componant,* & *immunitatem tripliciter,* & *velut ſacrilegi canonicæ ſententiæ ſubigantur.* Optimè etiam, & ad rem præſentem opportuniſſimè Concilium Toletanum 12. *cap. 10.* relatum *in c. Deſſinivit ead. cauſ.* & *q.* deſſinivit, *ut nullus audeat confugientes ad Eccleſiam, vel reſidentes inde abſtrahere, aut quodcunque nocibilitatis, vel damni, ſeu ſpolii reſidentibus in loco ſancto inferre; ſed eſſe potiùs his ipſis, qui Eccleſias petunt per omnia licitum in triginta paſſus ab Eccleſiæ januis progredi.* Et tametſi illud ſpolii videatur referri ad perſonam miniſtrorum Eccleſiæ, qui confugas recipiunt, ut advertit Archidiac. *ſub num. 1.* ſuper *v. Reſidentibus*, tamen videtur receptior alter ſenſus, qui eſt Turrecrematæ, ut etiam ad ipſos confugas referatur, quem probavit Farinac. *d. q. 28.* ſub eodem *num. 6.* 25

Perſpicuè verò, atque appoſitè Leo Auguſtus *in l. præſenti C. de his, qui ad Eccleſ. confug.* loquens de rebus mobilibus ſic reſcripſit *in §. Sane ſi intra fines habentur Eccleſiæ, vel apud quemlibet ex Clericis abſconditæ ſive depoſitæ fuiſſe firmantur ſtudio,* & *providentia viri Reverendiſſimi Oeconomi, ſive defenſoris Eccleſiæ diligentiæ inquiſitæ, eæ quolibet modo ad ſacroſanctam Eccleſiam pervenientes proferantur.* Et inferiùs: *Inquirendi talem volumus eſſe cautelam, ut ſi ſola ſuſpicione ad aliquem adferantur abſconditæ, de ſua etiam conſcientia ſatisfacere authoritate venerabilis Antiſtitis jubeatur.* Et paulò poſt: *Sanè ſi ſervus, aut colonus, vel adſcriptitius, familiaris, ſive libertus,* & *hujuſmodi aliqua perſona domeſtica, vel conditioni ſubdita, conquaſſatis rebus certis, atque ſubtractis, aut ſe ipſum furatus, ad ſacroſancta ſe loca contulerit, ſtatim a religioſis Oeconomis, ſive defenſoribus, ubi primùm hoc ſcire potuerint, per eos videlicet, ad quos hoc pertinet, ipſi præſentibus pro Eccleſiaſtica diſciplina,* & *qualitate commiſſi, aut ultione competenti, aut intermiſſione humaniſſima, præcedente remiſſione veniæ,* & *ſacramenti interventione ſecuri ad locum, ſtatumque proprium revertantur, rebus, quas ſecum habuerint reformandis.* 26

Ex quibus infertur, minus veram eſſe opinionem aſſerentium, rem furto ſublatam poſſe per Judicem ſæcularem extrahi ab Eccleſia, ut quoque confirmant præ cæteris Sperell. *deciſ. 49. num. 25.* & *d. deciſ. 127. n. 351.* Chartarius *deciſ. 46. num. 73.* Barboſ. *de jur. Eccleſ. lib. 2. c. 3. num. 123.* Lezan. *in ſum. v. Immunitas num. 19.* Diana *var. reſol. p. 6. tit. 1. de immun. reſol. 9.* & nos alibi. 27

Atque hanc negativam, per ea, quæ cumulatis aliorum 28

auctoritatibus rectè consuluerunt, docent Guazzin. *defens.* 1. *c.* 38. *n.* 26. Farinac. *de immun. q.* 16. *n.* 248. Peregr. *eod. tr. c.* 13. *n.* 5. Diana *p.* 1. *tit.* 1. *resol.* 8. & 17. *p.* 6. *tr.* 1. *de imm. res.* 8. Novar. *in sum. Bull. tit. de imm. n.* 6. Rodulph. *lib.* 1. *q.* 36. *per tot.* Cavalcan. *de brach. reg. p.* 1. *n.* 102. asseverans, opinionem Covarruviæ, & Clari post Bullam Gregorianam minimè habere locum, quibus itidem calculum adjiciunt Vulpell. *de immun. p.* 1. *num.* 30. Ambrosin. *ejusd. arg. cap.* 5. *num.* 5. Gambacur. etiam *de immun. lib.* 4. *cap.* 18. *per tot.* licèt, si existeret consuetudo in contrarium, perperam, ut infra ostendetur, affirmativam tenuerit. Marant. jun. *in contr. jur. part.* 2. *resol.* 37. *nu.* 1. Castrop. *tom.* 2. *tract.* 11. *disp. un. pun.* 9. *num.* 10. Zambell. *in repert. moral. v. Ecclesia quoad ejus immunitatem num.* 9. Lezana *loc. cit. v. arma num.* 7. & *v. Immunitas num.* 19. Bordon. *var. resolut. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 19. Idemque tradunt Ciarlin. *controv. for. part.* 1. *cap.* 15. *num.* 74. & *cap.* 191. *num.* 18. Sperell. integra *decis.* 127. & signatè *n.* 11. Thom. del Bene *de immun. cap.* 16. *dub.* 20. qui, licèt *sub num.* 2. contrarium referat, sub numero tamen 4. nostram sequitur sententiam, clariùs verò *dub.* 19. *sect.* 3. *num.* 18. ejusdem *cap.* 16. Quibus adstipulatur Ricc. *decis.* 124. *in fin. p.* 4. Chart. *d. decis.* 46. *num.* 83. & *decis.* 717. *n.* 7. Barbos. *de jur. Eccles. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 55. & *c.* 40. *n.* 142. & ad Concil. Trident. *sess.* 15. *de reformat. c.* 20. *n.* 8. Aldan. *in compend. Canon. resol. lib.* 3. *tit.* 8. *n.* 16.

29 Sed privationem Doctorum authoritati Vicaria Summi Pontificis potestas cumulum ponat. Ita enim declaravit sæpissimè S. Congregatio Immunitatis, cujus declaratione *in tom.* 1. adduximus, quibus addo sequentes in Mediolanensi sub die 9. Novembris 1660. & in Motulensi 11. Augusti 1613. & in Tranensi 16. Novembris 1634. & in Neritonensi 17. Januarii 1629. ubi decretum, non licere Curiæ sæculari auferre arma Confugientibus ad loca immunia. Et in Januensi 9. Junii 1637. ubi arma ablata confugientibus ad Ecclesiam, esse restituenda. Et in Castrensi 3. Januarii 1632. Et in Materanensi 15. Julii 1636. ubi proceditur contra auferentes arma confugientibus. Et iterum in Januensi 10. Novembris 1638. & in Materanensi 19. Januarii ejusdem anni, ubi sequuta restitutione possunt absolvi in forma consueta Ecclesiæ. Et in Venusina 6. Januarii 1635. Ubi arma, etiam prohibita, non possunt auferri confugientibus ad Ecclesiam a Curia sæculari, & in Consentina 7. Decembris 1638. ubi, ne Clericis quidem, etiam conjugatis, auferri possunt. Et in Tudertina 10. Julii 1640. Ubi pro justificando corpore delicti Ordinarius potest extrahere arma ab Ecclesia, quæ posteà sunt repetenda. Et in Adjacensi 18. Martii 1631. ubi, quòd Curia laicalis non potest auferre arma, etiam prohibita intra Ecclesiam, nec Clericis illa deferentibus, nec perducere ad carceres sine licentia Episcopi. Et in Policastrensi 18. Junii 1658. ubi, quòd Episcopus cum legitima causa potest Clericis dare licentiam delationis armorum. Et in Senensi 14. Aprilis 1668. ubi, quòd Curia sæcularis, eripiens arma Clericis, incurrit in excommunicationem, & illis restitutis, absolvitur. Quod etiam declaravit S. Congregatio super Episcopis tum aliàs, tum in Salernitana 30. Septembris 1616. dicens armorum prohibitorum delationem, quamvis in Ecclesiis sit delictum, non esse tamen de comprehensis in Constitutione Gregoriana. Et 12. Maji 1604. ibi: *Judex laicus non potest in Ecclesia auferre reo arma prohibita sine licentia Episcopi, quia Judex sæcularis prohibetur exercere jurisdictionem aliquam in Ecclesia ex cap.* 1. *de immunit. Eccles.* Idem in Sypontina eo die, ac anno.

30 Quæ quidem declarationes habent vim obligandi, in utroque foro, non solùm pro illis personis, ad quarum instantiam emanarunt, seu in illo casu speciali, cui Congregatio respondit, sed, ut leges generales in hujusmodi aliis, ut latè per Barbos. *de jur. Eccles. lib.* 1. *cap.* 4. *de dignit. privil. & offic. Cardin. num.* 81. & Carol. Maran. *in tr. pro jur. Eccles. pag.* 64. *num.* 177. Id, quod post Constitutionem Gregorii XIV. esse extra controversiam ostendi aliàs ex rebus judicatis, ac exequutioni demandatis, etiam in statu Mediolanensi. Nam anno 1660. mense Octobris Satellites D. Capitanei Justitiæ Mediolani ausi fuerunt auferre D. Bonifacio Aliprando in Ecclesia S. Mariæ loci Hospiati, Plebis Bolati duos sclopos exiguos, vulgò *pistole*, aliàs ut in Regno Neapolitano, *Terzette*, fuerunt restituti Tribunali Ecclesiastico. Pariter anno 1661. mense Junii cùm a dictis satellitibus in Ecclesia Parochiali Castelletti, Plebis Abbiati Grassi fuerit ablatus sclopus cuidam Bechirino Corbetiæ, fuit quoque restitutus. Et anno 1662. mense Aprilis, cum Satellites Vicomercati spoliaverint Dominicum Cattaneum, degentem in territorio Gorgonzolæ, quodam sclopo in cœmeterio Ecclesiæ Parochialis loci Carnati, Plebis Vicomercati sub die 24. Aprilis ejusdem anni, fuit itidem restitutus. Idem observatum in Regno Neapolitano, cujus rei exempla non pauca protulimus *tom.* 1.

At satis testium datum est, itaut, si numero Doctorum disputandum sit, non solùm nostra sententia ex 31
principiis intrinsecis, sed etiam extrinsecis receptissima, ac probabilissima sit, neque ei obest, quòd sit recentiorum, quando meliori ratione firmetur; quin etiam, cæteris paribus, probabilior est Recentiorum opinio, quando concurrit cum opinione veterum. Quia probabilitas formaliter non habetur, nisi a ratione: hæc autem præsumitur melior esse in recentioribus; quia expendunt motiva veterum, atque adeò illorum authoritas præferenda est, ut fundata in meliori ratione. Præterea, ut acutè pariter, ac verè non nemo ratiocinabatur; Seniorum consilia, quàm juniorum præhabenda. Ita, quid tamen? Cùm ipse mundus consenescat in dies, hoc ipso iniquissimum erit vetera nostris anteferre, hoc est junioris mundi sententias revocari, nostri contemnere, quasi jam senio delirantis. Ingens utique profecto præjudicium habent vetera, non tamen ab ipsa vetustate, sed a ratione. Cæterùm falsum est, Adversariorum opinionem esse antiquam, nostram recentem. Nam illa est tantùm unius sæculi, hæc est temporis Theodosii, Valentiniani, ac Leonis Imperatorum, Joannis, Gregorii, Nicolai, aliorumque Pontificum, ac Conciliorum, eam docentium, ac omnium Doctorum, qui vel ipso silentio illam approbarunt. Recentiores non aliud agunt, quàm contrariam impugnare. Non tam igitur Authores in disputando, quàm rationes quærendæ. Quamvis enim, ut ait Plinius junior, nonnunquam modestiæ servientes, cedere authoritati debeamus, rectiùs tamen esse, ne ipse quidem negarit, in tanta re ratione, quàm authoritate superari,

Authoritatis reverentiam evidentia rationum libeat 32
confirmare. Et primò, actus jurisdictionis non potest exerceri in confugientes ad Ecclesiam, dum in ea manent per textum *in cap.* 1. & 5. *de immun. & cap.* 2. *eod. tit. in* 6. ubi Barbos. *n.* 5. ac docent Lezan. *d. v. Immunitas*, & *v. Arma n.* 7. Ciarlin. *d. cap.* 15. *num.* 75. Diana *d. p.* 6. *tr.* 1. *resol.* 8. aliique passim. Spoliatio autem armorum est actus jurisdictionis, ut firmat Lezana, theologus, & canonista Hispanus, pietate, ac doctrina celebris, in locis modò citatis, ac Ciarlinus post plures *eod. c.* 15. *n.* 77.

Secundò, explorati juris est, quòd quis forum sortia- 33
tur non solùm ratione originis, & contractus, *text. in cap.* 1. *§. Contrahentes, de for. comp. & in l. origine, C. de incol. l.* 10. *& in l. hæres absens, §. fin. ff. de jud.* sed etiam ratione maleficii, si ibi loci reperiatur, *text. in cap. fin. de for. comp. & in l. si cui, §. Idem Imperator, ff. de accus. text. in l. fin. ff. eod. tit. & in l. fin. C. ubi de crim. agi opor.* Canonistæ *in c. licèt ratione, de for. comp.* Egregiè Panorm. *ibid. n.* 29. *cum seqq.* Socin. latissimè *in c. Postulasti n.* 4. & 13. per illum textum *cod. tit.* Doctores *in d. l. hæres absens ff. de jud.* Ecclesia autem est de territorio, ac proinde jurisdictione, ac foro Judici Ecclesiastici, *c. Omnes Basilicæ* 16. *q.* 7. Quod comprobat post alios Farinac. *cons.* 214. *n.* 3. Grass. *d. eff.* 1. *n.* 617. Ciarlin. *c.* 10. *n.* 16. Bertachin. *de Episcop. p.* 3. *lib.* 4. *n.* 3. Marth. *de Jurisd. part.* 2. *c.* 29. *n.* 8. latè Cockier *de jurisd. ordin. in exempt. p.* 2. *q.* 53. Sperell. *decis.* 3. *n.* 7. *ac* 16. qui sub *n.* 9. etiam ostendit ad favorem Divi Caroli, & Ecclesiasticorum obtentum fuisse, Episcopum habere territorium, quod plena manu confirmat *d.* 4. *n.* 7. *cum seqq.* Igitur ad Judicem Ecclesiasticum, non verò ad sæcularem spectat cognoscere delinquentem in Ecclesia.

Porrò tanta est vis, atque potestas fori territorii, sive 34
ordinariæ jurisdictionis, ut nullus ab ea exemptus censeatur, nisi speciali privilegio munitus sit, præsertim si illa fundetur ratione delicti, quod est potentior forus juxta tradita per Jo: Andr. *in c.* 2. *de const.* & alios relatos per Vincent. de Franch. *decis.* 37. quos sequitur Regens Tapia *ad pragm.* 1. *n.* 7. *sub tit. ubi de crim. ag. oport. lib.* 3. *jur. Regni.* Unde descendit id, quod mirabiliter disponit textus *in l. in officiales, C. de offic. Rect. Prov.* ut, si in terra Baronius delictum committat officialis majoris Judicis, possit ab eo puniri, si tamen non sit de concernentibus officium, prout *ex dec.* 425. Capel. Tholos. & Boer. *dec.* 9. Caravita, Chassaneo, & aliis in specie de Baronibus, notat Bajard. *ad Clar. q.* 38. & latiùs *q.* 35. *n.* 10. Tapia *ad Const. Regn. Magister Justitiarius n.* 21. *tit. de offic. mag. Justit. lib.* 2. *jur. Regn.* Horat. Viscont. *in suis concl. jur. v. Officialis majoris*, ac eleganter præ cæteris Ant. Faber *in C. tit. de exec. rei judic. deffin.* 490. ubi ampliat, procedere in Judice, a Principe delegato, quòd possit ab Ordinario loci, in quo deliquit, puniri. Quia delictum efficit reum de foro Judicis Ordinarii, confirmaturque ex traditis

per

per Abb. *in cap. Cùm inſer. de major. & obed.* quem allegat Jul. Clar. poſt alios *d. qu. 35. num.* 14. poſſe ſcilicet Archiepiſcopum, extra ſuam diœceſim delinquentem, puniri ab Ordinario loci; niſi tamen Ordinarius ille eſſet ei ſuffraganeus. Quia tunc abſurdum eſſet, ut inferior ſuperiorem cognoſceret. Quod ſequitùr Capibl. *in rubr. de Baron. num. 19.* & Azeved. poſt alios *ad l. 1. n. 87. tit. 16. lib. 8. nov. recopil.*

35 Quare, circumſcripta etiam Bulla Gregoriana, ratio cur in hoc caſu, ac in hujuſmodi aliis ſæcularis Judex non poſſit confugientes ad Eccleſiam, eorumve bona inde extrahere ſine Epiſcopi licentia, ea eſt, quia nemo poteſt exercere juriſdictionem extra ſuum territorium, *cap. 2. in fin. de conſtit. in 6. l. extra territorium, ff. de juriſd. omn. Jud.* Unde ſicut unius loci Judex non poteſt facere exequutionem in perſonam in alieno territorio exiſtentem, ſine literis requiſitoriis, ut in ſpecie immunitatis Eccleſiarum tradit Azevedo cum allegatis *in conſtit. Reg. Hiſpan. lib. 1. tit. 2. l. 3. num. 4.* Suarez. *de Relig. lib. 3. cap. 15. num. 10. & ſeq. tom. 1.* ubi propterea infert, quòd delinquens in Hiſpania, transferens ſe ad Regnum Galliæ, eſt exemptus a juririſdictione Judicum Hiſpaniæ; ita nec eandem exequutionem facere poterit in bona, in alieno territorio ſita, ſine dictis literis, *text. in l. a divo Pio, §. ſententiam Romæ, ff. de re jud.* Bart. Zaſ. & alii *ibid.* textus pulcherrimus, qui omnium maximè ad ordinationem exequutionis pacis publicæ pertinet, *in l. 2. C. de his, qui latron. vel. al. crim. reos occult. & in l. Epiſcopale, C. de Epiſcop. aud. text. in cap. Romana, §. Contrahentes, de for. comp. lib. 6.* Ubi communiter Canoniſtæ, *& in cap. Quoniam de offic. jud. ord. text. in c. Cùm ad verum 96. d. & in cap. Principes 23. quæſt. 5.* Gloſ. *in cap. ſtatuimus, v. Poteſtatem, de maledic.* Eccleſia autem, licèt dicatur eſſe in Territorio Principis ſæcularis, *cap. 1. verſ. Etiamſi ipſæ Eccleſiæ de immun. Eccleſ. in 6.* non tamen propterea dicitur de territorio Principis ſecundùm Angel. *de malef.* poſt Cynum *n. 2.* Alciat. *de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 33. num. 5.* Aym. *conſ. 918. num. 6. lib. 5.* Chaſſan. *in conſuet. Burgund. rubr. 1. §. 5. num. 117.* Cardin. Tuſch. *pract. concl. v. Eccleſia concluſ. 5. num. 10. & ſeq.* ubi reprobat Clarum, contrarium tenentem, & *num. 13.* ubi alios refert. Maximam enim hi termini inter ſe continent differentiam, eſſe ſcilicet in territorio Principis, & eſſe de territorio Principis juxta doctrinam Anchar. *conſ. 437 num. 3.* Beroi *conſ. 22. nu. 1.* ac multis ſequentibus *vol. 3.* Poſterius ſi quidem ſubjectionem infert; alterum non item, cùm paria ſint, eſſe extra territorium, & eſſe in territorio, ſed exemptum; ideſt habere proprium, ac ſeparatum territorium in alieno territorio, Hoſtien. & Panormit. *in cap. Nimis num. 12. de jurejur.* Mynſing. *conſ. 16. num. 45.* Mejahſner. *Camer. dec. tom. 2. lib. 1. dec. 6. num. 9. & dec. 8. num. 41. & ſeqq. & tom. 3. dec. 6. num. 50.* Zachar. Victor. *de cauſ. exempt. Imper. concl. 27.* Quam ob rem ſitus Eccleſiarum in Principis territorio per ſe nihil juris infert per textum *in l. 22. Cum ſcimus, Cod. de agric. & cenſit. & §. 1. Planè, inſtit. de milit. teſtam.* Ant. Faber. *lib. 7. C. tit. 3. defin. 5.* Victor. *d. tract. concl. 2327.* Immò potiùs verba propriari debent, quàm, ut tertio noceant, Decius poſt Bald. *conſ. 468. num. 19.* Noto autem hic obiter, cùm hanc, vel illam Eccleſiam exemptam eſſe dicimus, exemptio iſta non præſupponit ſubjectionem aliquam fuiſſe præviam, ſed ſolùm intelligitur per præſervationem, ne ſcilicet impoſterum alicui ſubjiciatur.

36 Et licèt contrarium, quòd immò Eccleſia dicatur eſſe de territorio Principis, voluerit Bald. *in l. Juſjurandum, §. ſi de qualitate ff. de jurejur.* Abb. *in capit. inter alia num. 29. in fin. extr. de immun. Eccleſ. & cap. Cùm ſit generale de for. comp.* dicens, quòd Eccleſia non habet territorium, niſi reſpectu Clericorum, & eorum, quæ pertinent ad forum Eccleſiaſticum. Quod etiam aſſerunt Decian. *in tr. crim. lib. 6. cap. 25. num. 7.* ubi reprobat Alciatum, Caball. *reſolut. crim. tom. 1. cent. 2. caſ. 194. num. 2. ad fin.* poſt Marſil. Roland. & Vulpel. in locis per eum relatis. Veritas tamen eſt, & pro concordia opinionum tenendum, quòd Eccleſia ſit de territorio Principis ſæcularis, quoad protectionem, non quoad impugnationem, prout declarant idem Bald. *in auth. Siquis in hoc genus ſub num. 2. Cod. de Epiſcop. & Cler.* Card. Tuſch. *pract. concl. verſ. Eccleſia concl. 3. num. 12.* ubi pariter dixit, quòd Eccleſia eſt de territorio Principis in iis tantùm, quæ reſpiciunt ejus favorem, non in aliis ex Caſtrenſi in loco ab ipſo relato. Eccleſias enim exemptas hoc habere privilegium, quòd licèt non ſubſint Principibus ſæcularibus, ii tamen protegere eas teneantur poſt Geminianum, notant idem Cardin. Tuſch. *concluſ. 935. tom. 6. lit. P. & concl. 7. nu. 1. tom. 3. lit. F.* & Vent. de Valent. *concl. polit. lib. 1. cap. 16. num. 12.*

Hæc autem protectio quid importet, diximus alibi, & ad rem dicemus infrà.

Nec dici poteſt, quòd iſti Doctores loquantur impro- 37
priè, & ſolùm quoad certos effectus, & per modum æquiparationis. Quia ad ſummum agnoſci poteſt aliqua improprietas quoad locum, qui in componendo territorio materialiter ſe habet, non autem quoad juriſdictionem, quæ eſt forma conſtituens locum in eſſe territorii. Nam hæc eſt plena quoad Epiſcopos, & nulla quoad Principes ſæculares. Ratio autem deſumitur ex definitione territorii, quod non eſt aliud, quàm certum terræ ſpatium certis finibus, veluti cancellis quibuſdam ſeptum, & juriſdictione munitum, *l. Pupillus, §. ſi territorium, ff. de verb. oblig.* & cum aliis tradunt Felin. *in cap. Rodulphus n. 13. & 28. de reſcript.* Boer. *dec. 227. n. 7.* Briſſon. *de verb. ſignif. v. Territorium,* Borrel. *de Magiſtrat. cap. 1. num. 105.* Marth. *de juriſdict. par. 1. cap. 48. num. 22.* Rota Romana coram Pegna *deciſ. 386. num. 3.* & coram Ludoviſio *dec. 487. num. 5.* & coram Merlino *dec. 665. n. 18.* Hæc autem conveniunt Eccleſiis. Nam habent certum terræ ſpatium, ut per ſe conſtat, & hoc eſt veluti materialis pars territorii. Habent etiam juriſdictionem penes Epiſcopum, qua hoc terræ ſpatium munitur, tanquam partem formalem. Unde cùm concurrat utraque pars materialis, & formalis, conſurget territorium propriè dictum. Præſertim, quia territorium non importat dominium terræ, quia hoc eſt etiam penes ſubditos; ſed juriſdictionem, coercitionis ſuperioritatem ut tradunt Bald. *in l. Si quam in fin. C. de bon. vacant. lib. 11.* Dec. *conſ. 483. num. 10.* Oldrad. *conſ. 176. n. 12.* Socin. ſen. *conſ. 105. n. 5. lib. 1.* Menoch. *conſ. 437. n. 6.* Hier. a Monte *de finib. cap. 6. num. 9.* Rota in Burgen. *juriſdict. 4.* Decemb. 1595. & cor. Merlino *dec. 665. num. 15.* Hæc autem eſt penes Epiſcopum, extenſa ad terminos ſuarum Eccleſiarum, quoad omnes, qui pertinent ad ipſum. Et ideò cùm interveniat forma conſtitutiva territorii, negari non poteſt, quin etiam interveniat territorium.

Minuſque obſtat, quòd exempti dicuntur habere juriſ- 38
dictionem tantùm, quoad perſonas, non autem quoad loca, *cap. Per exemptionem de privil. in 6.* & notant ibi Gemin. *num. 5.* Anchar. *num. 3.* Franch. *num. item 3.* Guliel. de Monte Laudun. *in Clem. Paſtoralis n. 4. de re jud.* Rota in Aretina, ſeu Montis Politani juris viſitandi 9. Martii 1596. coram Rubeo, & in Taraconen. juriſdictionis de Tutela 5. Junii 1593. coram Millino, & in Conſtantien. juriſdictionis 18. Maji 1611. coram Ortembergo. Quia hoc valet, quando exemptio eſt tantùm quoad perſonas, ſecus autem, quando eſt etiam quoad locum. Eccleſiæ autem non ſolùm ſunt exemptæ quoad perſonas, ſed etiam quoad loca.

Similiter neque obſtat, quòd licèt Eccleſiæ non ſint 39
de territorio Principis, ſunt tamen in territorio, ac proinde privilegium exemptionis eximit a ſubjectione, non autem a ſituatione, ac denominatione, ut obſervant Vitalin. *in Clem. 2. n. 44. de privil.* Franch. *in c. 2. §. ſtatuto de conſtit. in 6.* Unde talis exemptio non facit territorium diſtinctum. Nam id facilè diluitur. Quia hoc procedit, quando exemptio non eximit, etiam loca, ſicuti eximit exemptio Eccleſiarum. Neque enim major ſeparatio fieri poteſt, quàm prohibere, quòd Princeps non poſſit in ipſis exercere aliquam juriſdictionem.

Item neque obſtat, quòd, ut conſtituatur diſtinctum 40
territorium, requiritur, quòd omnis juriſdictio, quæ Principi convenit, abdicetur ab ipſo, & transferatur in Epiſcopum. Non conſtat autem, quòd ablata ſit a Principe juriſdictio, quæ illi convenit, & translata in Epiſcopum. Nam reſpondeo, ſatis ſuperque conſtare ex decretis poſitivis, auferentibus juriſdictionem a Principe ſæculari, ut ex Conſtitutionibus ſummorum Pontificum, ac Imperatorum probatum eſt; immò ex jure divino, alibi demonſtravimus. Præterea ſufficit, quòd æquipollenter ſit ablata. Æquipollentia autem in eo conſiſtit, quòd ſit conceſſa illa juriſdictio, quæ convenit Principi, quoad ſuos ſubditos, Epiſcopo, quoad proprios, & quod Princeps ſit prohibitus exercere juriſdictionem, non ſolùm in perſonas ſubditas Epiſcopo, ſed neque etiam in Eccleſiis. Per hoc enim ſufficienter eſt facta ſeparatio juriſdictionis, & territorii. Nam juriſdictio Principis eſt coarctata, ut non ſe extendat intra terminos Eccleſiarum.

Denique non obſtat, quòd Princeps adhuc exerceat 41
aliquos actus juriſdictionis in Eccleſiis. Poteſt enim extrahere ab illis aſſaſſinos, graſſatores, & alios delinquentes. Unde non eſt facta omnimoda ſeparatio, quæ ſufficiat ad inducendum diſtinctum territorium. Quoniam id non obſtat ſeparationi territorii, ac juriſdictionis. Quia Princeps non exercet hos actus juriſdictionis jure proprio, ſed ut tanquam Eccleſiarum protector, & ex ſpecia-

li concessione facta a Summis Pontificibus, præsertim a Gregorio XIV. & non aliter, nisi juxta formam illius Constitutionis. Et proinde non sequitur, quòd jurisdictio propria Principis non sit coarctata, ut non se extendat ad Ecclesias. Ut enim excluderetur separatio jurisdictionis, opus esset, quòd jure proprio ordinario exerceret. Sic etiam Episcopus visitat quascunque Ecclesias exemptas, etiam nullius diœcesis ex Concil. Trid. *cap.* 8. *de reformat. sess.* 7. Et tamen hoc non tollit, quin habeant suum proprium territorium.

42 Tertio, roboratur eadem decisio negativa. Quia leve delictum in Ecclesia non privat delinquentem immunitate, ut notant Dec. *tr. crim. l.* 6. *cap.* 28. *num.* 9. *propè fin.* Germon. *de Sacr. Immunit. l.* 3. *cap.* 16 *num.* 81. Farinac. *de Immunit. cap.* 16. *num.* 250. Barb. *in cap. fin. de immun. num.* 11. Deferens autem arma in Ecclesia, etiam prohibita edicto Principis, non dicitur committere grave delictum, licèt pœna esset gravis, Caball. *cas.* 107. *in fin.* & in terminis Chartar. *decis.* 46. *num.* 77. Dian. *par.* 6. *tract.* 1. *resol.* 8. *prope fin.* Utcunque autem id sit, hoc certum est, quòd delictum delationis armorum prohibitorum in Ecclesia, non est de exceptis in Constitutione Gregoriana, ut benè resolvit Ambrosin. *de immun. cap.* 5. *num.* 5. Rodulph. *d. quæst.* 36. Lezana *dict. verf. Arma num.* 7. Sperell. *dict. decis.* 127. *num.* 2. Castropal. *part.* 2. *disp. un. punct.* 9. *num.* 10. Barbos. *de jur. Eccles. l.* 1. *cap.* 40. *num.* 142. *& ad Concil. Trid. sess.* 25. *de reform. cap.* 20. *num.* 8. qui ita declaratum fuisse a S. Congregatione, testatur in *collect. Bullar. v. Arma*. Ideòque Covarruvias, qui scripsit ante Constitutionem Gregorianam, Suarez, Fagundez obiter tantùm loquens, Portellus, Cespedes, Follerius, quem tantùm refert Riccius, qui tamen contra ipsum Follerium contrarium tenet *d. dec.* 124. *par.* 4. aliique pro sæculari Potestate superiùs adducti, minimè faciunt nostram decisionem, cùm nitantur eo fundamento, quòd deferens arma in Ecclesia, delinquat in ea. Quoniam agitur de delicto levi, & non excepto; ut proinde id fundamentum insulsum vocatum sit a Barb. *de jur. Eccles. cap.* 40. *num.* 142.

43 Atque hinc non obstat, quòd animadvertere in eos, qui committunt Sacrilegium in Ecclesia, spectet ad Judicem sæcularem. Offendunt enim Ecclesiam, atque ideò illius privilegio gaudere non debent. Nam immunitas non datur personæ, sed loco, ut rectè observant Marant. *part.* 2. *resp.* 51. Cened. *quæst. can.* 42. *num.* 2. latiùs post plures Sperell. *dec.* 104. *num.* 76. Ventrigl. *in prax. annot. de immunit.* 23. *§.* 1. *num.* 23. Unde ipsam immunitatem latè interpretamur ex Th. Delbene *d. c.* 16. *dub.* 3. illamque opinionem in dubio amplectimur, quæ ipsi immunitati favet ex eodem Delbene *ibid. dub.* 46. *n.* 1. *& cap.* 7. *dub.* 7. *sect.* 4. *n.* 5. Neque inde infertur, quòd Ecclesia Dei fiat spelunca. Quia, defendendo reum, non fovet delicta, sed concedit misericordiam delinquenti. Quòd si è Republica est, ne delicta remaneant impunita, & rei consignentur Curiæ sæculari, è Republica etiam est, quòd Ecclesiæ sint refugium confugientibus ad ipsas ob honorem, & reverentiam debitam Deo. Nec propterea delinquens in Ecclesia erit impunis. Nam, licèt sit laicus, potest puniri a Judice Ecclesiastico per text. *in cap. Cùm pro causa, de sentent. excom. cap. Cùm sit generale, de foro comp.* & confirmant nominati Dec. *tract. crim. l.* 4. *cap.* 26. *num.* 1. Guazzin. Carol. de Graff. & Barb. *ad dict. cap. Cùm sit generale*, & alii absque numero, ostendentes quàm parva fides adhibenda sit Julio Claro *in qu.* 18. attestanti delictum sacrilegii a Judice sæculari tantùm in Gallia, & Ditione Mediolanensi cognosci, ut præ cæteris eum infirmant Chartar. *dec. crim.* 72. *&* 74. Sperell. *dec.* 3. *&* 4. Ciarlin. *cap.* 4. *&* 15. Dian. *par.* 1. *tr.* 2. *resol.* 81. *& part.* 4. *tr.* 1. *ref.* 67. Farin. *qu.* 8. *num.* 132. Mar. Ant. *var. ref. l.* 3. *resol.* 38. Thom. Delbene *de Immun. par.* 2. *cap.* 10. *dub.* 7. & alii.

44 Probatur autem quartò hæc decisio, quia arma, & res hujusmodi sunt accessoriæ personis: Constitutio autem Gregoriana prohibet extractionem personarum, eisque vim inferre. Ergo illa procedit etiam, quoad arma, aliasve res, personas accessorias. Sic in simili text. *in cap. si quis suadente diabolo*, imponit excommunicationis pœnam injicienti manus violentas in Clericum, & tamen Doctores illum interpretati sunt, procedere etiam in eo, qui res eripit è manu Clerici absque eo, quòd vim inferat personæ, ut Innoc. *in cap. Nuper nu.* 2. *de sent. excom.* Jo: de Lignan. *tract. de cens. §.* 5. *num.* 15. Sayr. *eod. tract. l.* 3. *cap.* 26. *num.* 15. Carol. de Graff. *eff.* 9. *num.* 95. aliique recentiores, quos refert, ac sequitur Squillant. *de privil. Cler. cap.* 6. *num.* 47.

45 Confirmatur. Quia Constitutio Gregoriana confirmare voluit privilegia Immunitatis de jure communi competentia indistinctè, præterquam in casibus ibi expressis, ut advertit Cened. *qu. can.* 42. *num.* 12. ac Gen. *in prax. cap.* 18. *num.* 6. Atqui de jure communi hoc est expressè prohibitum *in d. cap. Definivit* 17. *qu.* 4. ibique Turrecr. *in princ.* generaliter, inquit, personis, aut rebus confugientium ad Ecclesiam nullam debere inferri injuriam; ergo id quoque censetur confirmasse. Nam Constitutio confirmatoria respicit omnes ampliationes legis Constitutionis confirmatæ, Socc. *cons.* 23. *n.* 22. *l.* 1.

His accedit, quòd in Constitutione, etiam pœnali, 46
quando illa continet favorem Ecclesiæ, fit extensio ob identitatem rationis de casu ad casum, Anchar. *cons.* 304. *num.* 3. *ad fin.* Gemin. *cons.* 106. *num.* 2. Franch. *in cap.* 1. *num.* 7. *de temp. ord. in* 6. & Gen. *in d. prax. cap.* 18. *num.* 2. ubi loquitur in terminis hujus Constitutionis. In proœmio autem dictæ Constitutionis, *§. Quare*, redditur ratio, ut obvietur scandalis, & ne Ecclesiastica jura conculcentur, & negligantur. Quæ ratio, sicut militat, quando persona extrahitur, vel in Ecclesia obsidetur, aut aliter molestatur; ita etiam quando in Ecclesia eidem personæ auferuntur arma, vel aliæ res. Immò quando ratio est expressa in textu, Constitutio etiam pœnalis dicitur potiùs comprehensio, quàm extensio, Franch. *in cap. Eum, qui num.* 1. *in fin. de præb. in* 6. Alex. *cons.* 171. *num.* 4. *l.* 7. cum aliis per Tiraqu. *in l. si unquam, verf. Libertus num.* 45. *cum seqq. Cod. de revoc. donat.*

Ex quibus removetur objectum, quòd iste casus in ver- 47
bis dictæ Constitutionis non comprehendatur. Quoniam sufficit, comprehendi ex mente ad effectum, ut incurrantur censuræ in ea inflictæ, quæ non solùm imponuntur aliquid facientibus, contra verba illius, sed etiam contravenientibus ejus menti, ut ex ea liquet, ibi: *Quod si quis præmissorum, aut alio quovis prætextu quispiam præter, aut contra hujus nostræ Constitutionis tenorem attentare præsumpserit*. Dictio enim *præter* ostendit mentem comprehendi etiam, quæ non sunt expressè contraria verbis, maximè quando posita est cum dictione *contra* in eodem contextu verborum. Unde dicitur etiam committere in legem vel in Constitutionem, non solùm qui contra illius verba, sed etiam qui contra mentem aliquid facit, *l. non dubium, C. de legib.* & in specie pro interpretatione hujus Constitutionis deducunt Gen. *d. c.* 18. *sub num.* 7. & Far. *de Imm. c.* 20. *n.* 324.

Superest jam, ut vanas contrariæ opinionis declina- 48
tiones, ac quæ amarulentius, ac acerbius, quàm solidius oppositæ sunt, depellantur. Malè autem nostram doctrinam infringere aliqui nituntur primò ex communi sententia Doctorum, quæ potestati sæculari favet. Hæc enim ratio est admodum levis. Nam decisio nostra non solùm habet præcipuos, & magnos Antesignanos, ac tutelares, itaut sit communissima; sed quod magis est, insitam, vivam, evidentem, ac penè infallibilem rationum assistentiam, qua communis illa convincitur, & enervatur, & proinde non esse ab ea recedendum in judicando, prout aliàs Summum Pontificem esseciisse videmus *in cap. Capellanus* 4. *de fer.* ibi: *Posterior sententia meliori, & subtiliori nititur ratione*. Et ita DD. *in c.* 1. *de constit.* dicunt, a communi esse recedendum, quoties aliqua probabili ratione contrarium defenditur, Afflict. *in c.* 1. *§. Judices num.* 4. *de pac. jur. firm.* Valasch. *cons.* 128. *num.* 26. Vivius *dec.* 91. *par.* 1. Deinde, demus etiam, quod sit communis, ea minimè est attendenda quando opinio contraria favet Ecclesiæ, Thom. Delb. *d. part.* 2. *cap.* 10. *dub.* 4. *num.* 15. Tum ex regula illa: *Ubi est lex, & textus expressus, & nullo modo ambiguus, non est locus nec dubio, nec opinioni probabili, ob illius Doctoris authoritatem*. Quia legislatoris authoritas prævalet cujuscunque privatæ: In hoc autem casu habemus leges, & textus expressos jam allegatos. Rursus ex alia regula: Si in aliqua assertione conveniant ii, qui jus habent interpretandi aliquam legem, & præterea omnes scriptores, qui ea de re ex professo, & accuratè tractarunt, & unus, aut alter, aut pauci, aut multi, non perpensa ratione contrariæ sententiæ, aliter sentiant, eorum sententia, ne dum potest appellari communis opinio, sed neque probabilis. Jam sic. Spoliatio armorum confugientis ad Ecclesiam, facta a potestate laica, est propositio comprehensa per Apostolicam sedem in sæpè citata Constitutione Gregoriana. Habetur expressè in Sacris Canonibus; est confirmata consuetudine, praxi, & inconcusso usu; est declarata a sacris Congregationibus S. Conc. Trid. Episcoporum, & Regularium, Immunitatis Ecclesiasticæ; juxta eundem sensum judicatum fuit in omnibus Tribunalibus Ecclesiasticis, & speciatim ab Auditore Cameræ Apostolicæ. Postremò opinio communis.

Ajunt

49 Ajunt ſecundò, deciſiones S. Congregationis Immunitatis, & ſi quæ aliæ ſunt, non fuiſſe latas, audita Poteſtate læculari : Eminentiſſimos Patres deceptos ſcriptorum viventium inſtantiis . At immeritò . Quantum enim is uſus a Vaticani moribus diſſideat , nemini non manifeſtum faciunt Sacræ Congregationes Eminentiſſimorum Patrum, in quibus ii toto orbe Chriſtiano a Regibus , Principibus, Rebus publicis præpoſiti , Romano Pontifice approbante, ſapientiſſimè, graviſſimè judicant, non ex propria libidine , ſed ex neceſſario miniſterio legis , oppaſſo velo, rem maturè conſiderantes , cauſæ momenta excutientes quàm diligentiſſimè, ut poſſint tutò, ac juſtè de re pronunciare , ad proferendum ſententiam nunquam præcipites, nunquam temerè indiſcuſſa judicantes, nec prius loquentes judicium , quàm utramque partem audiverint, & cauſam ſeuſò inveſtigarint. Quis igitur, niſi non ſanus, probrum hoc Eminentiſſimo Senatui affricat, quod apud eos ſit pro ratione voluntas, totum pro imperio, nihil ex præſcripto legum? Quæ ab ipſis decernuntur, eſſe contra omnem honeſtatem , contra omnes leges , contra omnes Eccleſiaſticos Canones? Quod æquitatem non ſervent , rumoribus inhæreant, judicent, cauſa non ritè diſcuſſa, ac voluntaria præcipitatione de rebus non benè cognitis proferre ſententiam videantur? Quid injuſtius fingere licet, quam viros ſapientia, & religione Eminentiſſimos ad eum belluinum , & tyrannicum judicandi modum impingere ? Huc & profectò jure potiori faciunt elogia de Senatu Romano, quæ olim res, & veritas multis dictavit. In Cicerone leges . *Senatum Principem ſalutis , publicæque mentis*. In Ammiano, *Aſylum mundi totius* . In Caſſiodoro: *Glorioſum Senatum, morumque lumina* . In Petronio, *Recti, bonique præceptorem*. In Tacito, *caput Imperii, & decora omnium Provinciarum*. Quia jam ſub Principibus ex omni Regione capiebantur Senatores. Et ut ditiſſimi , honeſtiſſimique Provincialium Civitate donabantur , Equites fiebant , ita & mox Senatores . Utile inventum, & apud populos ſub unum Imperium firmiter colligandos: Symmachus ea cauſa ſcripſit: *Pars melior humani generis Senatus* . Caſſiodorus: *Quidquid humani generis floris eſt, habere Curiam. Grande vel unicum fulcrum Principatus* , ut ex Otthone Imperatore apud Tacitum. *Quid? Vos pulcherrimam hanc Urbem, domibus & tectis, & congeſtum lapidum, ſtare creditis? Muta iſthæc, & inanima intercidere, ac reparari poſſunt : æternitas rerum, & pax gentium, & mea cum veſtra ſalus incolumitate Senatus firmatur*. Ubi eſt hoc aliud obſervare libet , maturitatem ſcilicet, qua decreta illa ſunt concepta, & univerſalitatem, qua ſunt expreſſa . Cùm enim pluries variis occaſionibus hac de re ſit conſultum , & idem ſemper deliberatum , & quod in ſingularibus caſibus erat conſtitutum ad univerſa ſit extenſum , non relinquitur, etiam Momo, locus oblatrandi, præcipitanter , & perturbatè elaborata fuiſſe , ac impotenti æſtu magis, quàm legitima gravitate propalata.

50 Gloſſant prætereà textum in *c. Definivit* 17. *q.* 4. eſſe intelligendum de ſpolio bonorum , quæ propria ſunt , non de rebus, quæ ſunt de prohibitis . At hæc eſt cavillatio . Nam textus præcipit, eſſe *bis ipſis , qui Eccleſias petunt per omnia licitum in triginta paſſus ab Eccleſiæ januis pregredi*. Qui autem *omnia*, dicit, nihil excludit, *l. a procuratore, C. mandat.* & *in l. Julianus, ff. de leg. 3.* Gloſſ. *in Clem. 1. v. omnimodam, de for. comp.* Et ubi lex non diſtinguit nec nos diſtinguere debemus, *vulg. l. de pretio, ff. de Public. in rem act.* Id, quod liquidò etiam conſtat *ex d. l. Preſenti C. de his , qui ad Eccleſ. confug.* ubi res quoque furto ſublatas , nonniſi cum licentia Judicis Eccleſiaſtici ab Eccleſia extrahi lubet.

51 Denique pro ſolido fundamento ſuæ ſententiæ inquiunt, poteſtatem læcularem, poſſe hujuſmodi armis confugientem ſpoliare, quia id eſt actus protectionis Eccleſiæ, non autem juriſdictionis. At ego nescio , cur tàm flaccidæ , & evanidæ rationi tàm firmiter incumbant, & non advertant hic armis ſuis ſe jugulare . Eſto enim, eſſe id actum meræ protectionis, non refugimus, quinimmò optamus ſæculares Principes omnium Eccleſiarum pientiſſimos Protectores, oblatas earum preces ſuſcipere , earum vota obaudire. Sicuti verò non damnamus religionem , & ſtudium in Principibus, qui ſancto zelo accenſi, Eccleſias defendunt, ita exigimus , ut protectio opportuna ſit, non importuna, ſobria ac temperata , non anxia , & dura, pacem foveat, non turbet . Optamus pariter, ut zelus ſit juxta Paulum *non primorum Civitatis* flabris agitatus, inter quos Pſeudopolitici , & Aulici, qui lapsùs ſub ſpecie pietatis excitarunt tumultus , & perſequutiones in Eccleſiam . Qua de re Baron. *ad ann.* 518. *num.* 33.

52 Etenim conſtat, protectionem talem in effectu nil aliud videri, quàm auxiliſum, quod præſtari dicitur armis, manu, clamore, & objectu corporis, *l. 1. §. tuliſſe, & l. Cum Dominus, ff. ad Sillam* . Hoc autem auxilium Protectorum cum ex uſu , & indigentia Eccleſiarum pendeat, idcircò eo tempore eſt adhibendum; quando Eccleſiæ tuitione ipſorum neceſſariò indigent, *l. quoties certæ , ff. de oper. libert.* Eſtque manifeſta diſpoſitionis hujus ratio , quia defenſionis beneficium eſt ſpecies operæ, cujus editio nihil eſt aliud , quàm præſtatio cujuſdam officii, quod ajo deberi, quàm quos is nolet , cui præſtandum eſt, tempore, abſurdum fuerit credere , ut Cajus , ait *in l. Cùm patronus , verſic. Cùm enim, ff. eod.* Quare ſicut operarum electio pertinet ad patronum , ut videlicet edantur, quando ipſi placet, ita & de protectione idem ſentiendum eſt , ut videlicet eo tempore præſtetur, quo clientes illam exigunt, Coler. *de proceſ. exequut. part. 1. cap. 19. num.* 101. Itaque quando clientes indigent auxilio, ipſis ſuccurrendum eſt regulariter, nec aliter exaudiendum eſt , quàm ſi ad ferendas ſuppetias, & tacendos clientes patroni ſpecialiter requirantur, & implorentur per text. *in d. l. Cùm patronus* , ibi: *cùm propoſuerit & l. Quoties in fin. ff. de oper. libert.* itemque *l. interdum , ff. de verb. obligat. l. ſi quis filium , §. ult. ff. de collect. bonor.* Advocatus ſiquidem, utpote qui quaſi Advocatus, ideſt accerſitus, ſeu rogatus dicitur poſt Cujac. *in paratit. l. C. de Advoc. diverſ. Judic. in Advoc. c. 8.* nonniſi requiſitus tenetur defendere, Modeſt. Piſtor. *conſ.* 24. *num.* 25. *vol.* 1. Brun. *conſ.* 86. *num. 6.* aliique , qui ſtrenuè defendunt in omnibus neceſſitatis caſibus occurrentibus Advocati requiſitione , & interpellatione opus eſſe in corroborationem concluſionis ſuæ adducentes Bald. in *l. ſi abſentib. C. de excuſat. tut.* Immò, quod is, qui ex obligatione tenetur ad defendendum alium, ad hoc non teneatur, niſi fuerit requiſitus, in ſpecie docent Innoc. *in cap. ſi quando extr. de offic. deleg.* pulchrè Aretin. *in l. ſtipulatio iſta prope fin. ff. de verb. oblig.* Bartol. *in l.* 17. *ff. ad Jul. de adult.* Abb. *conſ.* 49. *§. Sed his non obſtantibus , vol.* 2.

53 Patet ab exemplo confœderatorum . Quemadmodum enim illi, qui fœdus injerunt, non tenentur ſe invicem juvare, niſi requirantur, ceù docet Bald. in *c. 1. in princ. v. requiſitus , de nov. form. fideli*: quem refert ac ſequitur Jacobin. de S. Georg. *tr. feud. v. Adhærentes*, ita nec Protector tenetur defendere clientes, niſi ab iis periculi imminentis certior fiat , & ad protegendum imploretur. Ita quoque, tametſi dominus feudi opus habeat ſervitiis vaſſallaticis , non tamen ea vaſſalli tenentur ſponte offerre, *cap. licet ſi de feud. defun. content. cap. 1. §. ult. an ille, qui interf. fratr. dom.* Vulte. *de feud. l. 1. c. 10. num. 33.* & alii , ſed ad exhibitionem eorundem interpellandi ſunt, *d. c. licet, §. ult.* text. etiam *in c. 1. in pr. v. & ſi ſcivero*, & ibi Andr. de Iſern. *num.* 5. Bald. Alvar. Præp. *num.* 2. Matth. de Afflict. *num.* 26. *de nov. form. fidel. c. ad hoc hic finit. lex , cap. 1. §. ut autem de altod. cap. Imperialem §. firmiter*, & ibi Andr. de Iſern. Alvar. & Afflict. *num.* 10. *de prohibit. feud. alien.* per Frider. & ubi DD. Intrigliol. *qu.* 97. *num.* 119. Roſenth. *cap. 8. concl.* 26. *num.* 1. Sic etiam Judex , nonniſi invocatus officium ſuum impertiri tenetur, *l. ad peremptorium* 68. ibi: *ut primò quis petat, ff. de judic. l. properandum , §. 1. C. eod. l.* 4. *§. In hoc autem judicium* , & ibi DD. *ff. de damn. infect. l.* 1. ibi , *ſi tempus ad deliberandum petat, ff. de jur. deliber.* Quare nec Protector ad præſtandum auxilium obligatur, niſi advocetur, ut defendat.

54 Verùm uti caſus certi ſunt, quibus Judex etiam non imploratus officium ſuum interponere tenetur, quos refert Socc. *reg.* 197. 1. & 19. *fallent.* Sic frequenter videmus, Judicem in cauſis miſerabilium perſonarum, quæ piæ dicuntur, aliiſque , & iis potiſſimùm , quæ ad publicum jus, & crimina pertinent , officium ſuum non petitum , aut poſtulatum impertiri . Ita & ſunt determinati etiam caſus, quibus Protectores , etiam non rogati ſuccurrere clientibus debeant . Et primus ad rem noſtram eſt, ſi Protector ſciat obſideri Eccleſiam, & ex illa obſidione magnum ei imminere periculum , requiſitio autem, ſeu advocatio Epiſcopi ſit impoſsibilis, vel admodum difficilis, tunc etiam non requiſitus debet ſuccurrere, ultroque adjutorium Eccleſiæ præbere , *argum. text. in d. cap. licet, verſ. Si tamen , ſi de feud. defunct. content. d. c. Ad hoc*, Jaſ. *in l. ſi ex legati 23. ff. de verb. obl.* Jo: Lup. *de 1. obtent. ac retent. Regn. Navar. par. 5. §. 1.* ubi Reges Chriſtianos Eccleſiæ calamitates ſcientes, etiam non requiſitos defendere teneri, oſtendit Loſfred. *conſ.* 45. *numer.* 14. Hinc , & vaſallus ſi magnum Domino periculum imminere ſciat, ultrò ſuum præbere abjurium tenetur , *c. licet 2. F. 26.* Et ſi Dominum obſideri , aliterve mortem ei imminere ſciat , cùmque poſsit, non nunciat, vel ſine nuncio eum non adjuvat,

feudo

feudo privatur, *c. un. §. ad hæc in fin. 2. F. 28.* cùm adversus scientes pœnæ paratæ sint, *l. fin. de decret. ab ord. fac.* Zas. *de feud. p. 10. num. 19.* & plures congessit Rosenth. *cap. 8. concl. 26. numer. 7. lit. K.* Quamvis autem hæc jura loquantur de vasallis, tamen propter paritatem rationis in cliente rectè etiam huc quadrant.

55 Ratio autem est. Primò, quia in tali casu periculum est in mora, & gravitas discriminis imminentis concurrit, eoque nil mirum, si recedatur a regula juris, interpellationem alioquin exigentis, *l. de pupillo, §. si quis vivos*, ibi Alex. *num. 1. ff. de nov. oper. nunc. l. 1. ff. de damn. infect. l. 1. ff. de exercit. act.* Deinde quia propter ingens periculum, in quo clientes constituti sunt per se se Protectori tantum periculum non ignoranti constant, eos nihil velle magis, quàm, ut sibi per Protectorem propulsandi periculi causa succurratur. Quia semel certum, non opus est ulterius certiorem reddere interpellando, sive denunciando per *reg. Eam, qui certus*, ibique Dyn. *de reg. jur. in 6. l. in fin. ff. de act. empt.* Mar. Ant. Baver. *de mor. par. 2. num. 23.* Bolognet. *in l. Quod te num. 61. circa fin. ff. si cert. pet.*

56 Ex quibus sic. Jus protectionis Ecclesiarum, quod Principes habent, Ordinarium Magistratum in exercendis suis actibus impedire, eique nocere, vel præjudicium aliquod parere non debet, Regner Sixtin. *inter cons. Marpur. cons. 8. num. 106. v. 3.* sed salvam omni ex parte manere jurisdictionem ordinariam in omnibus, *c. recepimus, de priv. c. ex parte 2. eod. & l. desertorem, §. fin. ff. de re mil.* Inter autem ordinarios Magistratus Ecclesiasticos Summus Pontifex in primis Ecclesias, & personas Ecclesiasticas protegere tenetur juxta *cap. scire vos 23. quæst. 8.* Unde, & Ecclesiasticis personis defensionem armatam permittit textus *in c. 6. de sent. excomm. in 6. Dec. in serm. pro just. Concil. Pisan. num. 10.* Quinimmò eandem Nicolaus Papa *in c. authorit. 15. qu. 6.* expressè & in terminis Protectorum Ecclesiarum mandat, ut spirituali simul, ac materiali gladio tandiu malignos illos, ac violentos oppressores, eorumque fautores insequantur, quousque cum integritate possessiones, atque res Ecclesiasticæ distractæ, seu direptæ revocentur. Post verò Summum Pontificem hujusmodi ordinaria protectio incumbit etiam Episcopis, hoc est Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Abbatibus, & aliis in dignitate Ecclesiastica constitutis, ut ex *Concil. Tolet. 4. capit. 31.* At quilibet ordinarius Magistratus suos subditos per se defendere, ac tueri obligatus est, & ipso jure tuitio, & protectio subditorum, sicut & custodia totius territorii ad officium Domini cujuslibet loci spectat, ita probante textu *in l. illicitas, §. ne potentiores, ff. de offic. Præsid. per quem textum.* Anchar. *in c. 1. de offic. & potest. deleg. in 6. ante num. 2.* in terminis Conservatorum similiter arguit, ex eo, quod illicita coercere ad officium ordinarii pertineat, Conservatorum provisionem videri minimè necessariam. In quorum sententiam concurrunt Bart. *in l. Ne quid circa princ. ff. de incend.* Bolognin. *in auth. Habita n. 273. C. ne filius pro patre.* Dec. & Hieron. Cagnol. *in l. culpa caret, ff. de regul. jur.* Guidopap. *qu. penul. num. 10.* Boer. *dec. 304. num. 6.* Roland. a Valle *cons. 18. num. 28. vol. 3.* Surd. *cons. 289. num. 3.* Schurf. *cons. 23. num. 3.* ubi ait, omnes subditos debere esse sub protectione dominorum suorum, & dominos eos defendere. Idem tradit Ferdinandus Vasquez *illustr. qu. lib. 1. cap. 41. num. 20.* Ubi addit, communi Doctorum opinione id receptum esse.

57 Generali autem hac Ordinarii Magistratus Ecclesiastici protectione subsistente, specialis Principum sæcularium protectio non videtur necessaria. Nam omnes Potestates adstrictæ sunt virtute protectionis jure ordinario sibi competentis subditos sibi commissos defendere, *l. ultim. in princ. ff. quod metus caus. l. 2. in princ. §. post originem 13. ff. de orig. jur. l. 1. §. 12. ff. de offic. Præfect. Urb.* Ubi Præfectus Urbis ad tenendum popularium quietem, habere jubetur milites stationarios per Provincias depositos, *l. 3. & l. 6. §. 2. de off. Præsid.* Quem in finem Magistratus quilibet majores instructi sunt apparitoribus, & satellitibus unà cum imperio, ut mandare possint subvenire oppressis, ac succurrere, sicuti de Episcopis, quod possint habere familiam armatam firmat Diana, & nos alio in loco, cùm illis concessa sit jurisdictio ad continendum in officio suos subditos, & ad judicandum, ac puniendum delinquentes, *c. Quoniam 18. d. c. Statuimus 16. qu. 1. cap. 1. de offic. ordin. c. In Archiepiscopatu, de raptor.*

58 Quare non potest, neque debet Protector extraordinarius se ingerere in his, quæ jure suo, suisque viribus agere potest Ordinarius Protector pro defensione suæ Ecclesiæ. Nam, ut olim differebat Rex Theodoricus, apud Cassiodorum *lib. 5. variar. Epist. 39. Non est*, inquit, *defensio, quæ præstatur invitus, suspectum est, quod patiuntur nolentes. Nam hoc est revera beneficium, si sine murmure referatur acceptum:* Cui planè congruit sententia Ulpiani *in l. Quæ omnia 25. ff. de procurat.* ibi: *Nam hoc ipso suspectus est; quod operam suam ingerit invito*, & pulchrè Faber. *ad l. Invito beneficium 69. de div. reg. jur. num. 10.* Quippe juris apertissimi est id, quod favore alicujus introductum est, nonnisi volente eo, locum habere, ut eleganter tradit Natt. *cons. 194. numer. 14. tom. 1.* Quia beneficiorum hæc est summa, si illis, & non uti liceat ex Plinii *Paneg.* Lip. *in not. ad Senec. lib. 2. de benef. cap. 18.* Et hinc quod reluctanti ingeritur, non esse beneficium Lactant. & Paul. Jurisconsultus *in l. 69. de reg. jur.* docent. Deinde nemini dubium est omnem defensionem esse beneficium, & quidem jure naturæ introductum; Cajus *in l. 4. in princ. ff. ad leg. Aquil. Clem. Pastoralis, §. Cæterum de re jud. & c. Jus naturale 7. dist. 1.* Atqui cùm tanta sit voluntatis nostræ vis, ac potestas, ut beneficium nolentibus nobis dari non possit, *tex. in d. l. Invito*, ibique Faber. *l. hoc jure §. non potest, ff. de donat. l. nec emere, C. de jur. delib.* consequens est, neque defensionem, nobis invitis atque nolentibus, exhiberi posse. Invitis enim beneficium facere, sæpè pro tyrannide habetur.

In hanc quoque rem servire videtur, quod cum leges decernunt, aliquid in alterius defensionem faciendum esse, id sub tacita ea conditione intelligendum sit, si ille, in cujus gratiam id faciendum est, ultrò id fieri postulet, *l. 4. §. hoc autem, ff. de damn. infect.* Ubi dicit textus; *hoc autem judicium certam conditionem habet, si postulatum est, cæterum qui non postulavit, experiri non potest.* Et textus ad hoc sunt manifesti *in cap. 1.* ibi: *Si fuerit requisitus, de sent. excomm. in 6. & in cap. 1. ad fin.* ibi: *sepultorum corpora, si petantur, de sepultur. in 6.* & Glos. *in c. Cupientes, §. 1. v. contingentibus, de elect. in 6.* textus *in c. Cum personæ, §. 1.* ibi: *a locorum Ordinariis requisiti, de priv. in 6.* Secus autem si non postulet. Tunc enim beneficium invito obtendatur, Senec. *lib. 5. de benef. cap. 19.* 59

His accedit, & illud, cùm beneficium, & injuria inter se sint contraria, attestante eodem Seneca *lib. 3. de benef. cap. 22. & lib. 5. cap. 7.* Ideò quemadmodum volenti injuria fieri non potest, *text. in c. Scienti, de reg. jur. in 6.* & textus *in l. Cùm donationis, C. de transact. & l. 1. §. fin. ff. de act. empt.* Gail. *pract. obser. lib. 2. obs. 30. num. 16. & 98. num. 21.* Ita nec invito defensionis beneficium præstari posse, statuendum est. Contrariorum enim, ut definit Aristoteles *lib. 5. eth.* eadem est disciplina, *l. & si contra, §. ult.* ibique Glos. *ff. de vulg. & pupil. l. ult. ff. de legat. 3.* Jas. *in rubr. ff. de acq. possess.* Everhar. *in top. in loc. a contrario num. 1.* 60

Excipio casus præcisæ necessitatis. Quia tunc communis clientum salus, & libertas publica consideratur, ideòque eorum velle, aut nolle attendendum non est, *arg. auth. res, quæ, C. com. de leg.* Publicæ enim libertati, quæ res est inæstimabilis, *l. libertas, ff. de reg. jur.* consuli humanum est, *l. 2. 3. & 4. ff. de liber. caus.* Et homines ubi contra propria commoda laborare inveniuntur, conservari, maximè interest Reipublicæ, *arg. l. Si pater, C. de sponsal. l. Cùm ratio, §. penul. ff. de bon. damnat. l. ut vim, ff. de just. & jur.* Estque communis, & recepta juris Interpretum traditio, quodlibet beneficium, etiam in invitum conferri posse, si publica causa concurrat, & alimenti necessitas id exigat, veluti si alicujus renuentis saluti succurratur, Dec. & Cagnol. *in d. l. Invito beneficium 69. numer. 3.* & alii, *ff. de reg. jur.* Hippol. Rimin. *in §. Item nobis, Inst. per quas personas jus nob. acqu. num. 24. & seq.* Opus enim, ut dixit Sen. *l. 2. de benef. cap. 14. est pulcherrimum etiam invitos, nolenteque servare*, Petr. Fab. *ac d. l. Invito numer. 9. in fin.* Sic & Magistratum quandoque, causa cognita, & publicæ utilitatis intuitu, subditos suos, etiam invitos, & renuentes defendere, attestatur idem Faber. *num. 10.* Ita enim necessitatis tempore Dominum, invito vasallo, castrum posse custodire *arg. l. 16. §. 1. de usu & habit.* (& quidem simul cum vasallo, sine ulla tamen fraude, & malo ingenio, quæ ab illis aliena esse debent) eleganter docent Rosenth. *de feud. cap. 7. concl. 2. n. 8. lit. G.* Surd. *cons. 210. num. 31.* Brun. *cons. 87. num. 18. not. 1. & cons. 132. vers. Item ipsum præceptum volum. 2.* Gail. *de arest. c. 10. num. 6.* Chassan. *in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 4. num. 10.* Paris de Put. *de reintegr. feud. c. 174.* Capyc. *dec. 37. num. 6.* Bald. *in cap. 1. §. Quid ergo 2. feud. 8.* Idque si negligentia, vel mora possessoris præcedat, Jo: Jacob. de Leonard. *cons. 117. n. 285. vol. 1.* 61

Eadem ratione Magistratus pupillis etiam invitis, & ignorantibus tutores dat, *l. 5. & 6.* & ibi Bart. *ff. de tut. & curat.* Bald. *l. 1. in princ. ff. de admin. tut.* Estque ratio, quod 62

quod juri naturali conveniens sit, impuberes esse in tutela per textum in §. *ult. Instit. de Attil. Tut.* & subveniendum pupillis esse, idque ad curam publicam pertinere, Imperator ait in *l. 2. in princ. §. Divus*, *ff. si pet. tut.* Sic quoque propter utilitatem in necessitatem publicam in invitum conferuntur honores, & officia publica per *tit. ff. de mun. & honor.* Et adjudicandi munus, etiam invitos assumi videmus *in l. munerum*, §. *judicandi*, *ff. eod.* Et tamen judicare est honor *l. observare*, *ff. de offic. Præsid. l. omnem honorem*, *Cod. quando provoc. non est necess.* Quod non aliunde descendit, nisi quia in hujusmodi Magistratibus publica utilitas consistit, *l. 1. §. 1. ff. de justit. & jur.* & in tali munere judicandi finis litium consistit, in quo publica utilitas versatur, ne fiant immortales, *l. properandum in princip. Cod. de jud.* & ponit Cagnol. *in d. l. Invito num.* 4. Mitto id genus alia.

63 Si igitur ordinarius Magistratus Ecclesiasticus Ecclesias, suæ ordinariæ protectioni subjectas, defendere paratus est, atque protegere potest, is extraordinarium protectorem, qui est Princeps sæcularis, irrumpentem in suum territorium sub protectionis specie suscipiendæ, tolerare nullo jure tenetur, sed potius vel via juris, invocata scilicet Summi Pontificis jurisdictione, vel etiam armis, urgente necessitate, Protectorem ab ingressu sui territorii, hoc est Ecclesiæ arcere, atque propulsare potest. Juris etenim est manifesti, nemini non modo privato, sed nec ipsi Magistratui licere in ædes alienas irrumpere, ibique aliquem capere, aut spoliare, cùm domus propria cuique tutissimum sit receptaculum, *l. plerique* 18. *l. sed & si* 21. *ff. de injus voc. l. nemo de domo* 103. *ff. de reg. jur.* Sicque declarantur exempla ab Adversariis deducta, quod scilicet id, quod quisque facere potest propria authoritate, possit fieri per Judicem incompetentem, nempe, ubi copia competentis haberi non potest. Ita Cancer. *var. resol. par.* 2. *cap.* 10. *numer.* 60. & Salgad. *ad tract. prælud.* 3. *num.* 89. Non propria igitur authoritate, sed ministerio Judicis Ecclesiastici per sæcularem curanda est quies publica, *arg. l. nullus*, *Cod. de Jud.* Maximè, quod protectio solùm habet locum in casu necessitatis extraordinario, si nimirùm deficiat Judex Ecclesiasticus, ut diserte explicat Th. del Bene *c. 9. dub. 6. sect. 1. n. 1. & sect. 3. n. 7.*

64 Concluditur igitur, tunc demum Potestatem sæcularem titulo, ac jure protectionis in Ordinarii Ecclesiastici territorio facultatem spoliandi armis confugientes ad Ecclesiam defensionis tamen limitibus circumscriptam, habere, quando ipse Ordinarius non spoliat, ipsique Ecclesiæ auxilium deneget, aut ad defendendum inhabilis, aut insufficiens est, idque cum licentia ejusdem Ordinarii. Tunc enim è re Ecclesiæ, Reipublicæ erit, ubi iis in Magistratus sui Ecclesiastici territorio ab iniquis hominibus oppressis, a Magistratu ipso, ad tuitionem earum sat virium non suppetit, ut earundem hostibus & Protector, & Magistratus Ordinarius copiis, ac viribus conjunctis unà occurrant, quò facilius eosdem in Ecclesia armis expolient. Qua tamen in re cavebit uterque, ne alter juri plus æquo inhiet, sed intra juris ac officii sui metas quisque consistat. Quis enim ignorat multoties evenire, ut vel propter virium imbecillitatem, vel loci distantiam, aliave intervenientia impedimenta proprii Magistratus suos defendere non possint, ideòque illis aliunde accersito auxilio, atque aliena protectione opus sit? Idque eò amplius, quod hoc pacto ob majorem securitatem non tantùm uberior fructus, & utilitas ad subditos, eorumque Magistratus redundet, ipsis in pace, & tranquillitate secundiùs vivere valentibus. Ea de causa inficias ire nemo potest, protectiones non solùm utiles, sed sæpiùs etiam necessarias esse. Hoc enim remedio multæ tenues Respublicæ cùm se in societatem Protectorum contulissent contra potentissimos hostes, tutæ, ac inviolatæ permanserunt, *arg. eorum*, *quæ leguntur* 1. *Machab. cap.* 8. Quippe Imperiorum quædam sunt ampla, & summa, quædam media, quædam verò tenuja, & infima, quæ cùm propulsandis hostium incursionibus non sufficiant, in sui securitatem necessariò sibi assistere debent defensores & tutelares.

65 Hinc est, quòd Judex Ecclesiasticus pro exequutione sententiæ suæ in juris subsidium, brachium, ut vocant, sæculare invocat, adeòque Judicem sæcularem, si auxilium petitum deneget excommunicari posse, explorati juris est per *text. in cap.* 1. *de offic. Jud. ord. Glos. ibid. v. Publicum*, Panorm. *num.* 5. & 11. & communiter Canonistæ *text. in cap. Quoniam d. tit. & in cap. Administratores*, 23. *quæst.* 5. *text. in cap. Statuimus §. fin. de maledict.* & textus notabilis *in l. 2. Cod. de his*, *qui latron. vel aliis crim. reos occul.* pulchrè Oldrad. *cons.* 89. *per tot.* Afflict. *in constit. Sicil. ad proœm. num.* 54. *cum seq.* Marant. *disp.* 1. *num.* 26. Una enim jurisdictio per aliam adjuvanda est per textum in *d. cap. Quoniam*, *& in d. l.* 2. *Glos. in d. cap. statuimus*, §. *fin. v. Potestatem*, DD. *ubi supra*. Proinde etiam Judex Ecclesiasticus sæculari Judici, postulante necessitate, contra Clericum contumacem officium suum impartiri debet, ut notat Gl. *in c.* 1. *ibid. n.* 10. ubi tamen differentiam ponit inter Judicem Ecclesiasticum, & sæcularem.

Quæ doctrina tunc demum procedit, quando Judex 66
Ecclesiasticus pro exequutione suæ sententiæ omnia fecit, quæ facere potuit, puta si victus Ecclesiasticas censuras floccipendat, easque obstinatè condemnet. Imploratio enim brachii sæcularis, omnium ultimum, adeòque extremum remedium esse debet per *text. in cap. Cùm non ab homine*, *de jud.* ibi: *Cùm Ecclesia non habeat ultra*, *text. in d. cap.* 1. ibi: *Cùm opus fuerit*, *& d. cap. quoniam*, ibi: *Si necesse fuerit*, Oldrad. *d. cons.* 89. *numer.* 5. Natt. præclarè *cons.* 529. *num. 36. vol.* 3. Rolan. *cons.* 37. *num.* 5. *vol.* 1. Marant. *d. disp.* 1. *num.* 26. Videndi omninò Panorm. Innoc. & alii, in *d. cap.* 1. *de offic. ord.* Ang. *cons.* 276. *num.* 4. Natt. *d. cons.* 529. *n.* 8. Gen. *in prax. cap.* 36. & Ric. *resol.* 89. Atque ita DD. qui videntur inter se mutua contentione certare, litem dirimendam esse existimo, ut priorem opinionem tunc veram esse admittam, quando Episcopi vires ita sint imbecilles, ut suas Ecclesias, suosque subditos, defendere non sint satis, & eo casu neque eodem Episcopo inconsulto juxta formam præscriptam in *d. l. Pateant*, *C. de his*, *qui ad Eccles. confug.* cum aliis superius allegatis. Summatim ergo dicimus, non licere officialibus laicis in Ecclesiis, & aliis Ecclesiasticis locis immunibus arma vetita perquirere, vel inde auferre. Nam cùm perquisitio, & ablatio illa sit actus jurisdictionis contentiosæ, non potest a Judice laico exerceri in Ecclesia, quæ est extra territorium ipsius *l. 2. in fin. C. de sum. Trinit. & fid. cath.* Paul. de Castro *in l. si quis in hoc genus n.* 3. *C. de Episc. & Cler.* Abb. *in cap. inter alia num.* 29. *de immun. Eccles.* & expressè statuitur *in d. l. pateant Cod. de his*, *qui ad Eccles. confug.* Ad idem Conc. Tolet. relatum *in can. definivit* 17. *quæst.* 4. his verbis: *Definivit S. Concilium*, *ut nullus audeat confugientem ad Ecclesiam*, *vel residentes abstrahere*, *aut quodcunque*, *nocibilitatis*, *vel damni*, *seu spolii residentibus in loco sancto inferre*, & text. *in cap.* 1. *de immun. Eccles. & in c.* 2 *eod. tit. in* 6.

Et quamvis Covarruvias cum Follerio *in part.* 7. *crimin. can. cap. miscellanea quædam num.* 30. sentiat, Judicem laicum, & si non possit fugientes ad Ecclesiam inde invitos adducere, posse tamen ab iis arma prohibita, etiam intra Ecclesiam auferre, & quod cùm arma deferens intra Ecclesiam delinquat, a Judice sæculari sit puniendus, aut saltem armis spoliandus, ejus tamen opinio est contra jura superius expressa, nec ulla valida ratione fulcitur. Levissima enim est illa ratio, quod deferentes arma delinquant in Ecclesia. Tum quia quatenus etiam hoc delictum esset tale, ut privaret delinquentem immunitate Ecclesiæ, non tamen hinc sequitur, ut perperam inquit Covarruvias, quod abstractio ulla fieri posset a Curia sæculari, sed ab Ecclesiastica tantùm juxta *d. l. Pateant*, & Constitutionem Gregorianam hac de re editam. Tum quia non quodcunque delictum in Ecclesia perpetratum privat immunitate Ecclesiastica, quamvis sit grave, sed homicidium tantùm, vel mutilatio, ut expressè decernitur *in cap. fin. de Immun. Eccles.* & in prædicta Constitutione Gregoriana. Et quemadmodum Ecclesia est immunis quoad personas, ad eam confugientes, ita & quoad bona, ut etiam probatur *in d. can. sicut* 17. *q.* 4. ibi: *aut personam hominis*, *vel bona ejus inde subtraxerit*, *& in can. quisquis*, ibi: *aliquid inde eripiendo*, *vel auferendo*. Neque enim immunitas fuit Ecclesiæ concessa intuitu personæ confugientis, sed ob honorem, & reverentiam, quæ ipsi Deo, atque ejus Ecclesiæ debetur, ut per Vasq. *de succes. creat. l.* 3. §. 22. *limit.* 17. *num.* 55. Remig. *de immun. Eccles. num.* 2. & probatur *in d. cap.* 2. *de immun. Eccles. in can. reum ad Ecclesiam*, *& in can. Si quis* 4. 17. *q.* 4. atque ex his censeo cum Remigio, Judices, vel officiales arma in Ecclesia perquirentes, incidere in pœnas violantium Ecclesiæ immunitatem.

Et quoniam Adversarii litem è lite oriri faciunt, & 68
litium series sic nectitur, quasi testis quædam è molestiis & angoribus apta, atque conserta, ideo alia persequamur. Quod ad Clericos attinet, jure compertum est a jurisdictione sæculari omninò esse exemptos, ut diserte verbis cavetur *in can. si Imperator* 69. *d.* ubi habetur, non legibus publicis, non a potentatibus sæculi, sed a Pontificibus, & a Sacerdotibus Omnipotentem Deum voluisse Clericos, & Sacerdotes ordinari, & sicuti, hoc est, ut ibi omnes notant judicari. Concordant *can. con-*

tinua,

tinua, can. ſi quiſquam, can. Clericum, can. Volumus cum ſeqq. 11. *quæſt.* 1. Idemque ſancitur in Conc. Chalcedon. *cap.* 9. Matilconenſi 11. *can. item* 9. in Concil. Milevit. ſeu potius in Tolet. III. *can.* 13. relato *in can. Inolita* 11. *quæſt.* 1. & in Concil. Carthag. VIII. aliàs Matiſconenſi *cap.* 9. relatio *in can. placuit ead. cauſ. & quæſt. & in cap. ſi diligenti de for. comp. & in cap. cum non ab homine, & in cap. at ſi Clerici de jud. & in cap. Si Judex laicus de ſent. excomm. in* 6. *& in cap. quanquam de cenſ. eod. lib. & in Concilio Lateran.* ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. *tit. de ref. Curiæ, & aliorum*, licèt hanc exemptionem permulti hæretici conati ſint convellere, ut in ſpecie Marſilius de Padua, & Joannes de Janduno, relati a Turrecremata *in ſumm. de Eccleſ. lib.* 4. *p.* 2. *cap.* 37. Joannes Calvinus, & Petrus Martyr quorum fundamenta evertit Cardinalis Bell. *tom.* 2. *controv. l.* 1. *cap.* 28. *in tit. an Clerici ſint liberi a jugo poteſtatis ſæcularis*.

69 Et quamvis non conveniant inter ſe Doctores Catholici, quo jure hujuſmodi exemptio inducta ſit, crebrior tamen graviſſimorum interpretum ſententia eſt, eam exemptionem eſſe de jure Divino. Ita tenet *Gloſ. penult. in d. can. ſi Imperator*, dum ait, Clericos ante omnem humanam Conſtitutionem a ſæculari poteſtate exemptos eſſe, conſtitutiones, Clericos eximentes, non novum continere, ſed juris declarationem. Idem ſentiunt Turrecr. & Præp. *in d. can. ſi Imperator num.* 1. Gloſſ. & Doctores *in d. cap. Quamquam de cenſ.* Card. *in cap. perpendimus num.* 50. *de ſenten. excomm.* Bald. *in cap.* 2. *n.* 50. *de major. & obed. & in auth. ſtatuimus in princ. C. de Epiſc. & Cler.* ubi loquens de dicta *auth.* prohibente trahi perſonam Eccleſiaſticam ad judicium ſæculare, notat ſecundùm Canoniſtas, id non eſſe jus novum, ſed recedere ab errore veterum legum. Quia, inquit, Clerici nunquam fuerunt de temporali juriſdictione Judicum laicorum, & hæc eſt ipſa veritas. Quia Deus a principio hujuſmodi juriſdictiones diſtinxit, idemque tradunt Oſtien. *in d. cap.* 2. *de maior. & obed.* dicens, Clericos a poteſtate Imperatoris exemptos eſſe a Summo Imperatore, id eſt a Deo, & etiam ab Imperatore inferiori, Goffred. *ibi.* Abb. & Fel. *num.* 1. Mill. *in repert. v. Clericus*, Imol. *in Clem.* 1. *col.* 1. *de offic. ord.* Rom. *in ſing.* 414. Lap. *alleg.* 92. *num.* 7. Anchar. *conſ.* 96. *numer.* 1. Prob. *in add. ad Monach. in d. cap. ſi Judex laicus de ſent. excom. in* 6. *num.* 1. Gigas *de crim. læſ. majeſt. q.* 68. *num.* 15. Dec. *in tr. crim. l.* 9. *cvp.* 9. *num.* 1. Rimin. *in cap. quæ in Eccleſiarum num.* 54. Everard. *conſ.* 10. *n.* 13. *& conſ.* 42. *num.* 25. *& ſeq.* Et hanc eſſe communem ſententiam, teſtatur Alciat. *in d. cap. Cùm non ab homine num.* 2. *de judic.* Aufrer. *de poteſt. ſæcul. ſuper Eccleſiaſticos in introd. num.* 7. Navar. *in cap. novit. de judic. notab.* 6. *num.* 6. Cov. *pract. quæſt.* 31. *numer.* 1. Gregorius de Valentia alios allegans *tom.* 3. *diſp.* 9. *q.* 5. *pun.* 4. & deciſum fuit in Rota Romana *in antiq. dec.* 10. *de conſuet.* in S. Concilio Neapolitano, ut apud Grammat. *deciſ.* 61. in Senatu Pariſienſi, ut refert Rebuf. *in concord. rubr. de poteſt. Concord.* ſubjiciens, id eſſe contra rationem naturalem, ut laici inferiores judicent de perſonis Eccleſiaſticis, quæ ſunt ipſis digniores, teſtaturque areſto Senatus Pariſienſis die 5. Aprilis 1431. remiſſum eſſe ad Judicem Eccleſiaſticum cadaver presbyteri, qui laqueo ſibi mortem conſciverat in vico S. Germani. Ex quo, inquit, patet quod Judex Eccleſiaſticus cognoſcit de Clericis vivis, & mortuis, quia character eſt impreſſus animæ & oſſibus, ut loquuntur Canoniſtæ. Et probatur efficaciter hæc ſententia *in d. can. ſi Imperator in d. cap. quamquam*, in Concil. Lateranenſi citato, ac demum in Conc. Trid. *cap.* 19. *Seſſ.* 25. quibus in locis dicitur immunitatem Eccleſiæ, & perſonarum Eccleſiaſticarum Dei ordinatione, & Canonicis ſanctionibus eſſe conſtitutam, & docent, præter quadraginta tres Doctores, quos citat del Bene *de parlam. dub.* 27. *ſect.* 4. etiam alii ſeptuagintaquatuor inter Theologos, Canoniſtas, & Legiſtas, quos refert, ac ſequitur idem del Bene *de immunit. cap.* 1. *dub.* 2. *ſect.* 1. *numer.* 25. de quo nos etiam aliàs. Latiſſimè verò Bellarminus, vir dignitate ac virtute Eminentiſſimus, nec impari doctrina *de exempt. Cler.* Caſtropal. *oper. mor. par.* 2. *diſp. un. tom.* 1. Chartar. *de immun. Eccleſ. numer.* 40. idemque del Bene *de immun. cap.* 9. *dub.* 1. *numer.* 16. paſſimque alii. Unde nemini citra cenſurarum incurſum abſque competentis Judicis Eccleſiaſtici ſcito, aſſenſuque fas eſt, Clericum impetere, vel ad carceres ducere *cap. Nuper, §. nos igitur, cap. Ut famæ §. laici, de ſent. excom.* Cardin. Zabarel. *conſ.* 12. *numer.* 13. Adeò ut capientes Clericum, non tantùm incidant in excommunicationem latam a jure communi, verùm etiam in Bulla Cœnæ Domini *can.* 15. & cum legimus ab aliquo ſcriptum, dictum, ſancitum, Clericos, eſſe obligatos ulli ſæcularium legi, poteſtatique obedire, aut eſſe ſubjectos, vel iis imperari, ſic interpretandum nobis eſt, ut obligentur, ac ſubjecti ſint, imperenturve ex vi rationis, non poteſtatis legitimæ. Non obligantur itaque, aut ſubjecti ſunt Clerici ſæcularibus ulla in re ex vi poteſtatis in ipſos datæ, neque compelli poſſunt a ſæcularibus, ut præſtent quod obligantur, niſi mandata fuerit eis poteſtas a ſuperiore Sacerdote. Quo circa rectiſſimè Summi Pontifices declarant in quibuſdam caſibus quid eſſet juris divini ac naturalis, atque ob mutabilitatem præfatam Clericorum rationi rectæ non obedientium, dum non adeſt poteſtas legitima, quia compelli poſſunt, ſi neceſſitas rei gravis urgeat, ac protinus facto opus ſit, conſtituerunt Principes ſæculares, veluti exequtores Eccleſiaſticæ poteſtatis neceſſitati imminenti haud præſentis, permiſeruntque, ut in illis caſibus cogerent Clericos ad Officium ſuum faciendum, niſi juſtè ac debitè mandanti obediant; ac tunc poteſtas ſæcularis ſupra ſe ipſam fertur continuò recaſura, ubi neceſſitas ceſſaverit.

Ex hoc contra opinionem Covar. *l.* 2. *reſ.* 20. *propè fin. & pract. quæſt.* 33. pariter *in fin.* & Clar. *quæſt.* 33. *numer.* 26. eorumque aſſeclarum infertur, Clericos, niſi demum reperiantur in flagranti crimine, ac etiam immineat aliquod aliud delictum ad illud impediendum, armis minimè poſſe ſpoliari. Ita Alexand. ad Bart. *in l. ſi quis in ſervitute, ff. de furt.* Aldar. Maſchard. *de gener. ſtat. interpret. concl.* 1. *numer.* 242. Guazzin. *p.* 1. *defenſ.* 20. *cap.* 9. *numer.* 1. Mad. *de ſacr. ord. cap.* 12. *numer.* 21. Abb *in cap. Si verò numer.* 6. *de ſent. excomm.* Ugolin. *de poteſt. Epiſc. c.* 13. *§.* 12. *n.* 3. Bellet. *diſquiſ. cler. p.* 1. *de favor. Cler. §.* 2. *n.* 38. *& p.* 2. *tit. de pœn. Cler. §.* 49. *numer.* 1. Marth. *de juriſd. p.* 4. *cent.* 1. *caſ.* 7. Chartar. *dec.* 70. *num.* 66. Ricc. *dec.* 290. *p.* 3. *per tot.* Ambr. *de immun. c.* 18. *n.* 36. Piaſec. *in praxi p.* 2. *c.* 4. *n.* 25. Genuen. *etiam in prax. c.* 92. Bonac. *de legib. diſp.* 10. *q.* 2. *p.* 1. *§.* 1. *n.* 22. Megal. 3. *p. ſum. l.* 3. *c.* 11. *n.* 20. Caſtropal. *tom.* 2. *tr.* 3. *de legib. diſp.* 1. *pun.* 24. *§.* 6. *n.* 9. Nav. *in man. c.* 27. *n.* 80. Avil. *de cenſur. p.* 2. *c* 5. *diſp.* 3. *dub.* 13. Campanil. *in diverſ. jur. can. rubr.* 4. *n.* 19. Lezana *in ſum. tom.* 3. *v. Arma n.* 5. Barb. *in cap. Clerici n.* 6. *de vit. & honeſt. Cler. & in c. In audientia num.* 4. *de ſent. excom. & in tr. de jur. Eccleſ. l.* 1. *c.* 40. *n.* 140. Duard. *in Bull. Cœn. l.* 2. *can.* 15. *q.* 11. *n.* 91. Fragoſ. *de regim. Reip. Chriſt. p.* 1. *diſp.* 4. *§.* 3. *n.* 307. Suarez *in defenſ. fid. l.* 4. *q.* 34. *n.* 14. Dian. *var. reſ. p.* 1. *tr.* 1. *reſ.* 9. *& p.* 4. *tr.* 1. *reſ.* 19. *& p.* 3. *tract.* 1. *reſ.* 28. Thomas del Bene *cap.* 9. *dub.* 7. Ciarlin. *contr. for. cap.* 15. *n.* 83. Thom. del Bene *de immun. c.* 16. *dub.* 32. Quando quidem defenſio privilegiorum cùm ſit permiſſa Judici de actu præcedenti, juſtè reſiſti poteſt. Ita quidem, ut ſi in tuendis ſuis privilegiis, quando aliter defendi non poſſunt, oppreſſores in rixa, vel pugna mutilent, aut omninò interimant, de expenſis tamen, ſive damno dato occiſorum hæredibus non teneantur, Cravet. *conſ.* 119. *n.* 11. *vol.* 1. Plot. *in repet. l. Si quando* 9. *§.* 40. *n.* 14. *Cod. unde vi.* Nam quod tali caſu factum eſt, jure factum cenſetur, cùm defenſio omni jure ſit permiſſa, Jacob. Ayrer. *in proleg. tract. de neceſſ. homicid. n.* 42. Petr. Royz. *dec. Lituan.* 5. *num.* 76. Clar. *lib.* 5. *ſent. §. Homicidium n.* 24. Nec ulla lege, vel ſtatuto, immò nec per Principem tolli poſſit, *Clement. Paſtoralis, v. Cæterùm, de re judic.* Nemini autem damnum, aut injuriam faciunt, qui jure ſuo utuntur, *l. nullus* 55. *& l. factum* 197. *ff. de reg. jur. l. Proculus* 29. *l. fluminum* 24. *§. fin. ff. de damn. infect. l. Gracchus, C. ad Jul. de adult. & cap. cum Eccleſia* 31. *extra de elect. & elect. poteſt.* Quin hiſce in caſibus non bellum, ſed potius juris exequtio fieri dicitur, Innoc. in *cap. olim cauſam n.* 8. *& 9. de reſtit. ſpol.* Gail. *lib.* 1. *de pac. publ. cap.* 8. *num* 25. At juris exequutio non habet injuriam, *l. Injuriarum in princ. verſ. Juris enim, de injur. l. fin. §. & licèt neminem C. Ad l. Jul. repetund. l. nihil conſenſu, §. non capitur ff. de reg. jur.* Ex quo damnum datum occiſis potius, quàm defenſoribus imputandum eſt, *l. ſi merces* 25. *§. culpæ, ff. locati*. Defenſores enim in hoc nullum delictum, ſcelus, crimen, vel maleficium commiſerunt ſecundùm Bald. in *l. data opera* 11. *numer.* 8. *Cod. de his, qui actus poſſ.* & Marſil. *in l.* 1. *numer.* 36. *C. ad leg. Cornel. de ſicar.* & facit *l.* 3. *Cod. eod. cap. officia, cap. non eſt antiquitatis, cap. Cùm homo, c. Si homicidium* 23. *quæſt.* 5. Et aggreſſores potius a ſe ipſis occiſi videntur per doctrinam Panorm. in *cap. Cleri-*

70

71

Clericis de vit. & honest. Cler. num. 2. & notata Maschardi *de prob. vol.* 3. *concl.* 116. *num.* 6. & 7.

72 Indeque elucet, quod ea, quæ jure naturali, ac gentium permissa sunt, reprehensionem non mereantur, *l. sancimus* 25. *Cod. de admin. tutor. l. nemo ff. de reg. jur.* Jas. *in l. transigere num.* 12. *Cod. de transact.* Sed defensio juris rerum, sive rerum ac personarum per seipsum exercendæ jure gentium, ac naturali concessa est, *l. ut vim* 3. *ff. de just. & jur. l. sed & partus* 12. §. 1. *quod metus causa l.* 1. §. *vim vi* 27. & *l.* 3. §. *Cum igitur* 9. *ff. de vi, & vi arm. cum simil.* Menoch. *cons.* 32. 3. 4. & 27. Hoc ipsum tradunt Dec. *in l. ut vim num.* 3. *ff. de just. & jure*, Cov. in *Clem. si furiosus p.* 3. §. *un. sub num.* 6. *de homic.* Ratio enim naturalis dictat, & quemlibet admonet, se ipsum, statumque suum conservare.

73 Rationes verò Covarruviæ, ac aliorum quod attinet, nec illæ alicujus momenti sunt. Primò enim quod dicunt, Clericos obstringi legibus Principis sæcularis editis pro publica utilitate, ne deferant arma, tantò magis cum eis prohibeantur etiam jure Canonico, alioquin Clerici liberè armati vagarentur, falsum est. Nam, ut sæpe aliàs diximus, ut lex observetur, non tantùm requiritur publica utilitas, verùm etiam potestas. Princeps autem sæcularis nullam habet potestatem in Clericos. Neque ex eo, quod jure Canonico prohibitum est, Clericis deferre arma, infertur, quod laici, eorumve ministri possint, inconsulto Judice Ecclesiastico, ipsos invadere, armis eos spoliare in dedecus ordinis. Aliàs enim sequeretur, quod etiam pro alia quavis re, a jure canonico prohibita, per Judicem sæcularem coerceri possint. Quod est absurdum ut rectè considerat Alderan. Maschard. *de gener. statut. interpret. conclus.* 1. *num.* 292. & Sperell. *decis.* 124. *num.* 12. Præsertim cùm Judex Ecclesiasticus habeat suam familiam armatam, qua potis est illos coercere. Unde cùm fuisset in carcere conjectus a Curia Sæculari Mediolanensi famulus cujusdam Equitis Hierosolymitani ex eo, quod deferebat arma prohibita, Conservator Religionis declaravit excommunicatos Ministros Regios, quia remittere dictum famulum ad suum forum noluerunt, & re delata ad S. Congregationem super Episcopos die 9. Septembris 1592. resolutum fuit, dictum famulum gaudere privilegiis fori, & propterea absolvendos esse dictos officiales statim sequuta actuali remissione, ac restitutione armorum, & ita Sanctissimus comprobavit, & mandavit exequendum, cum mandati effectione.

74 Insuper notandum esse, Covarruviam, ejusque sectatores loqui, quando Clerici noctu reperiuntur cum armis, tunc enim præsumuntur velle deliquere ex Thom. del Bene *cap.* 2. *sect.* 17. *num.* 29. Unde videtur, posse spoliari, modò præsumatur valdè probabiliter, aliquod scelus pernicioſum committere ex eodem del Bene *cap.* 9. *dub.* 7. *num.* 3. non verò si deferant lumen, vel habeant socios, vel sint personæ a tali suspicione prorsus alienæ ex Nav. in *man. cap.* 27. *num.* 83. Avil. *de cens. p.* 2. *cap.* 5. *dis.* 3. *dub.* 13. & aliis.

75 Secundò, quod dicunt specie protectionis, posset fortè in eo casu secundùm aliquos Doctores habere locum, si existerent Superiores Ecclesiastici, qui recusarent, aut negligerent providere contra suos Clericos, itaut oriretur aliquod inconveniens, aut scandalum in Republica, ut differit Alder. Mascard. *d. concl.* 1. *num.* 142. *prope fin.* Quo in casu Judex sæcularis per suas literas debet requirere Judicem Ecclesiasticum, Marth. *de jurisd. p.* 4. *cent.* 1. *cas.* 7. *num.* 18. & secundùm opinionem veriorem debet recurrere ad Summum Pontificem, si perseverat negligentia; interim verò per negligentiam non infertur, ut possit in Ecclesiasticos exercere actus jurisdictionales, Marth. *cent.* 2. *cas.* 101. *num.* 7. & *cas.* 146. Bellet. *tit. de favor. Cleric. person.* §. 2. *num.* 27. & 40. Thom. del Bene *cap.* 3. *d.* 7. *sect.* 3. *d.* Defensio enim debet esse justa, ut a censurarum incursu excuset. At violentia erga Rempublicam, vel quietis perturbatio non provenit ex simplici armorum delatione, sed ex illorum usu ad malum finem, ut scitè animadvertunt Sperell. *dec.* 124. *num.* 52. Et plures dantur casus, in quibus arma Clericis de jure canonico permittuntur, Bim. *cons.* 241. *num.* 29. Sper. *cit. dec.* 124. *num.* 6. Barbos. *in cap. Clerici num.* 5. *de vit. & honest. Cler.* Matth. *d. cas.* 7. *num.* 21.

76 Quòd tertiò dicuntur de asserta consuetudine, a veritate prorsus abhorret; trabem autem hanc sæpius rejectam, sæpiùs a nostris depulsam, a me quoque *tom.* 1. rursus ad nauseam nobis reponunt. Unde nec multùm ad illam evertendam nobis est opus. Monebo tamen, Doctores contra adductos, si rectè considerentur, agere de loco, & consuetudine, ubi non existit familia armata Episcopi, & dum cum armis Clerici noctu reperiuntur, non die. Hoc enim, ne in laicis quidem, saltem non intercedente aliqua suspicione, licèt, Anton. Fab. *defin.* 2. *num.* 3. *Cod. de exhib. vel transmit. reis*, Farin. *de carcer. q.* 27. *num.* 18. De abolitione autem consuetudinis, immò verius abusus hujusmodi, etiam particularis, vide subjectos Authores, qui plenissimè simul ac nervosissimè hoc argumentum versant, Castropal. *oper. mor. par.* 2. *disput. un. punct.* 12. Ciarlin. *contr. for. d. cap.* 15. *num.* 85. Sperel. *dec.* 103. *num.* 43. *cum seqq. & d. decis.* 124. *numer.* 73. Chart. *de immun. Eccles. numer.* 364. & *in decis. crim.* 46. *a num.* 33. Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *can.* 19. *quæst.* 9. *numer.* 7. Thom. del Bene *de immun. cap.* 5. *num.* 19. & *cap.* 9. *dub.* 2. *num.* 30. & *cap.* 10. *dub.* 6. & *dub.* 24. *sect.* 5. & *cap.* 1. *dub.* 15. Barb. *in auth. Cassa num.* 6. Piag. *de consuet. quæst.* 6. *numer.* 268. Cened. *quæst. can.* 42. *num. fin.* Dian. *p.* 2. *tr.* 1. *resol.* 4. & 5. *latius p.* 6. *tr.* 1. *res.* 29. & *p.* 4. *tr.* 1. *resol.* 1. ac meipsum *d. tom.* 1.

Maximè verò cum laici nullo unquam modo possint 77
consuetudines contra Immunitatem Ecclesiasticam inducere, cùm aliàs possent paulatim eam destruere, sed tantùm in ea debet attendi jus Canonicum, & secundùm illud judicari, *cap. Si quis Principem*, *cap. non placuit* 16. *quæst.* 7. Gambacur. *de immun. lib.* 3. *cap.* 12. *numer.* 7. Chart. *decis. crim.* 46. *num.* 84. Ciarlin. *d. cap.* 15. *num.* 74. Giurb. *cons.* 30. *num.* 22. Sper. *dec.* 103. *num.* 15. *cum seqq.* Delbene *cap.* 1. *dub.* 2. *sect.* 2. & *dub.* 15. *sect.* 2. & 3. & *cap.* 9. *dub.* 1. *num.* 16. Et in casu dubii inter forum sæcularem, & Ecclesiasticum non a Judice sæculari, sed ab Ecclesiastico definiri debet, *cap. si Judex*, *de sent. excomm. in* 6. Dian. *p.* 4. *tr.* 1. *resol.* 64. & *p.* 6. *tract.* 1. *res.* 29. Cov. *pract. qq. cap.* 33. *num.* 11. Guttier. *cod. tit. l.* 1. *quæst.* 6. *num.* 2. Del Bene *cap.* 10. *dub.* 4. *numer.* 19. & *dub.* 17. *num.* 12. & *cap.* 17. *dub.* 5. & *cap.* 5. *dub.* 11. *c.* 6. *dub.* 7. *numer.* 18. & *dub.* 41. *sect.* 1. Agere enim de Immunitate Ecclesiastica pertinet ad honorem, ac reverentiam Dei, ejusque Religionem, ac proinde illius cognitio ad Judicem Ecclesiasticum spectat.

Quamvis omninò hujusmodi consuetudines negentur. 78
Alleganti enim eas credendum non est, nisi probet, Del Bene *cap.* 16. *dub.* 24. *sect.* 5. *num.* 10. & Doctori, attestanti de ea, non creditur, Duard. *in Bull. Cœn. l.* 2. *can.* 15. *quæst.* 11. *num.* 92. Card. Tusch. *tom.* 4. *lit. I. concl.* 59. *num.* 19. Farinac. *de immun. cap.* 2. *num.* 18. Tantò magis in iis locis, in quibus non est versatus, Borgnin. *in repert. decis. part.* 1. *v. Judex Ecclesiasticus n.* 13. Unde Covarruviæ, aliorumque placitum nostræ decisioni nocere non debet, minus etiam attestatio Clari, habiti pro suspecto a Chartario *decis. crim.* 54. eoque magis, quod Doctores ipsum arguunt mendacio, præcipuè cùm existant actus contrarii. Quod si Clerici per Curiam sæcularem in flagranti crimine, & ad impediendum aliquod inconveniens noctu, vel in rixa cum armis capti fuerint, & conducti ad Judicem Ecclesiasticum, ipsique satellites nulla pœna, aut molestia fuerint affecti, immò aliquando arma ipsis donata fuerint, non idcircò hæc faciunt ad rem. Cùm observantia, si ageretur de casu, ubi sibi vindicaret sedem, ut suffragaretur, præter tempus immemorabile ad acquirendum jus contra Ecclesiam, debet etiam probari in forma specifica Grat. *discept.* 79. *num.* 10. Ludovis. *decis.* 491. *n.* 7. maximè quod ex actis facultativis minimè inducatur, Ludovis. *dec.* 491. & 162. *num.* 10. & ibi Add. Surd. *cons.* 127. *num.* 13. & 81. neque ubi est varia & difformis, Cravet. *cons.* 313. *num.* 4. Ludovis. *dec.* 162. *num.* 8. & 9. Et ideò si aliquando Satellites Clericum aliquem cum armis reperiant in flraganti crimine, & ad impediendum scandalum, sivè delictum, illum capiant debent illicò, ac rectè, non cum scandalo, & contemptu, sed omni cum reverentia sub pœna excommunicationis ad ejus Judicem, vel ad carceres Ecclesiasticos ducere per tradita a Campanil. *in divers. jur. can. rubr.* 4. *n.* 26. Barbos. *in d. can. Clerici n.* 7. *de vit. & honest. Cler. & in cap. ut fama*, *de sent. excom.* Diana *p.* 1. *tract.* 1. *res.* 85. & advertunt Ciarlin. *contr. for. c.* 20. *n.* 74. Del Bene *c.* 9. *dub.* 7. *n.* 3. Guido Papa *dec.* 73. *n.* 1. & post Lapum, Angelum de Aret. Paridem de Put. Felinum, Diaz, Bossium, Benedictum Vad. Conradum, & Bonacossam dixit Borell. *de Reg. Cath. præstant. cap. num.* 185. & *seqq.* debentque arma Curiæ Ecclesiasticæ restituere, cùm aliàs in Clericos exercerent jurisdictionem, & applicarent sibi pœnam, quod vetitum est laicis per ea, quæ tradunt del Bene *c.* 9. *dub.* 2. *nu.* 37. post Salz. Barbos. Marth. Riccium, Duard. Megal. Mad. Bonacinam, & alios, præcipuè Dian. *p.* 4. *tract.* 1. *resol.* 19. Sperell. *d.c.* 129. *num.* 19. Ciarlin. *contr. for. cap.* 20. *num.* 4. & *d. c.* 5. *n.* 82. attestantem in Curia Rhegiensi, ita esse observatum, ac Genuens. in *prax. c.* 91. *in fin.* qui pariter facetur, ita servatum,

ac

ac Genuenſ. in *prax. cap. 92. in fin.* qui pariter fatetur, ita ſervatum in Curia Neapolitana, docentque acta Curiæ Archiepiſcopalis Mediolanenſis præſertim anno 1672. in comprehenſione rei presbyteri Soldi Papienſis.

79 Quod eſt contra Farinac. *qu. crimin. lib. 1. quæſt. 6. num. 96.* Vivium *dec. 26. num. 5.* quatenus aſſerunt, Clericum arma deferentem, & cum eis repertum poſſe per ſæcularem Judicem capi, qui lucratur arma, & eum remittere ad Judicem Eccleſiaſticum. De quo pleniſſimè agit Borellus pluribus in locis, ſignanter *ad Bellugam in ſpecul. Princ. rubr. v. §. dubitatur, ver. Armorum, & in Comm. de Reg. Cath. præſt. cap. 71. num. 41. cum ſeqq.* Ubi poſt Jo: Fabr. Caſſan Cov. Jo: Lopez, Parid. de Put. Plaz. Conrad. Plat. Cened. Graſſal. Menoch. Foller. Mant. & alios hanc Concluſionem declarat, & ultimo loco *de Magiſtr. edict. l. 3. cap. 17. num. 41. & ſeqq.* Quippe quiſque in flagranti crimine repertus a quolibet capi poteſt, & Clericus etiam a Curia ſæculari, ſi non aliter a crimine removeri, vel impediri poterit, ſervato tamen moderamine inculpatæ tutelæ, nempe ut non inferatur major vis, quàm neceſſaria ſit ad impediendum damnum, & ad hoc, ut Judici Eccleſiaſtico remittatur, dummodò intra viginti ad ſummum horas ſine injuria, atque ignominia ducatur, *l. capite 25. ff. de adult. l. Raptores Cod. de Epiſc. & Cler.* quin etiam Molin. *tract. 3. diſp. 56. num. 2.* Campanil. *in diver. jur. rubr. 4. num. 27.* Card. de Graſſ. *eff. 1. num. 557.* Scacc. *de judic. tom. 1. l. 1. cap. 39. num. 14.* Palaus *tom. 2. diſp. un. punct. 6. numer. 14.* non admittunt ſpatium 24. horarum, ſed aſſerunt, quod ſtatim recto tramite Clericus ad Judicem Eccleſiaſticum deducendus ſit. Idem ait Barb. *collect. tom. 1. lib. 3. tit. 1. cap. 2. num. 7. & tom. 2. l. 5. tit. 39. cap. 35. num. 5.* ubi addit, quod Judex laicus excommunicationem incurrat, ſi cùm poſſit ſtatim, non tradit Clericum Judici ſuo Eccleſiaſtico, licèt Filaya *l. 1. inſt. Pontif. dec. 11. n. 34.* dicat, regulariter Clericum ſtatim remittendum, ac tempus arbitrarium dari ad hoc, ut poſſit conduci, ſufficereque, quod non retineatur abſque cauſa, aliàs incurri in Canonem. Et quidem hic non conſideratur brevis, vel longa mora, ſed violentia. Unde licèt aliàs brevis mora non conſideretur, ad *l. non videtur, ff. de acquir. poſſ.* Surd. *conſ. 3. numer. 20. & 25. & dec. 445. num. 4. p. 2. rec. & dec. 441. num. 3.* coram Greg. XV. id tamen procedit, quando contingit ob juſtam cauſam ex parte implere debentis. Ac proinde ſatellites Judicis ſæcularis poſſunt comprehendere Clericum noctu incedentem cum armis. Quia delinquere velle præſumitur, Gen. *in prac. cap. 27. num. 8.* Diana *p. 5. tr. 1. reſol. 22.* dummodò recta via ducatur ad Judicem Eccleſiaſticum, S. Congr. Epiſc. & Regul. 11. Martii 1578. in Melphitenſi, alioquin eſſent delinquentes, ac perturbatores Eccleſiæ, ac Reipublicæ, non autem defenſores ex Greg. XV. *dec. 4. num. 3.* ac *dec. 146. part. 3. div.* Nec creditur ſatellitibus, qui deponunt, quod tempore ab ipſis Clericus comprehenſus fuit, incedebat cum armis, quia ſunt iidem, qui comprehenderunt Clericum, & ideò non probant, ut ex multis hoc dicit Farin. *de teſtib. quæſt. 56. num. 378.* & melius *num. 293.* ubi ampliat etiam in ducibus lictorum vulgò baroncellis, & Capitaneis.

80 Unde quamvis probabiliter defendi poſſit, quod docet Abb. *in cap. Cùm non ab homine, num. 12. de judic. & cap. Ut famæ de ſent. excomm.* Gomez *var. tom. 3. cap. 4. num. 3.* Bellet. *in diſq. Cler. par. 1. tit. 3. §. 11.* qui etiam citat Felinum, Decium, Jo: Andream, Baldum, Clarum & alios, & quod docet Nav. *in man. cap. 27. numer. 82. & lib. 5. conſ. 27. de ſent. excomm. edit. 2.* Sylv. *v. excommunicatio 6. num. 14.* Peregrin *de immun. cap. 16. num. 37.* Avendagn. *de exequut. mand. p. 1. cap. 22. num. 2.* Oliban. *de jur. fiſc. cap. 14. num. 140.* Borell. *de præſtant. Reg. Cath. cap. 71. num. 185.* Duard. in Bulla Cœnæ *lib. 2. can. 19. quæſt. 7. num. 2.* Cened. *in qu. can. quæſt. 4. num. 14.* Ortiz. *in ſumm. cap. 4. num. 9.* Pereir. *de man. Reg. cap. 10. num. 6.* Salgad. *de poteſt. reg. tom. 2. part. 2. cap. 4. num. 13.* Bonacin. *de legib. diſput. 10. quæſt. 2. punct. 1. §. 1. num. 22.* Coriolan. *in Bull. Cœn. excomm. 19.* Graffius *in deciſ. part. 1. lib. 4. cap. 18. num. 152.* Homob. *de excomm. Eccleſ. part. 2. tract. 11. cap. 4. quæſt. 4. ſuppoſ. 3.* Piaſec. *in prax. Epiſcop. part. 2. cap. 4. art. 3. num. 13.* Caſtrop. *tom. 2. tract. 12. diſput. un. punct. 6. numer. 4.* Sà *v. Clericus num. 5.* Molin. *tom. 3. diſput. 56. num. 2.* Avil. *de cenſur. part. 2. cap. 5. diſp. 3. dub. 13. caſ. 13.* nimirum, quod Clericus in flagranti crimine deprehenſus, vel ſuſpectus de propoſito perpetrandi crimen, quia noctu armatus incedit, poſſit comprehendi a miniſtris Judicis ſæcularis, ut Judici ſuo Eccleſiaſtico tradatur contra Hoſtienſem, & alios, quos refert, ac ſequitur Marth. *de juriſd. part. 4. cent. 1. caſ. 42. num. 11.* & contra Megal. *in 3. p. l. 3. cap. 11. num. 7.* Souſam *in Bull. Cœn. cap. 16. diſp. 82. num. 8.* & alios; debent tamen hæ conditiones adeſſe, ut annotavit Campanil. *in div. jur. rubr. 4. num. 26.* Prima, quod ſit crimen pernicioſum Reipublicæ, cujuſmodi eſt furtum, rapina, homicidium. Secunda, quod non levis ſuſpicio, ſed valdè probabilis præſumptio ſit, quod Clericus tale facinus meditetur. Tertia, quod urgeat neceſſitas illum comprehendi. Nam, ſi Clericus, oblato idoneo fidejuſſore, promittat ſe ſiſtere Ordinario ſuo, comprehendi non debet. Quarta, quod miniſtri ſæculares modum non excedant, indecorè Clericum ducendo, vel verberando, cùm ire paratus ſit. Sic enim excommunicationis pœnam non evaderent, ut habetur *in d. cap. Ut famæ*, & obſervat Gloſſ. *in cap. ſi Clericos v. Excedatur, de ſent. excomm. in 6.* Ex quibus juribus exigitur, quod ſi oporteat, a laicis Clericum comprehendi, & ad judicium trahi violenter, id fiat juſſu Prælatorum, ſaltem tacito, ut monuit Suar. *in Reg. Angl. cap. 34. num. 15.* Tunc enim non tàm ipſi laici, quàm Eccleſiaſtici Prælati, quorum authoritati laici nituntur, contra Clericum procedere cenſentur. Alioquin valdè difficile erit intra terminos neceſſariæ defenſionis conſiſtere, & juriſdictionem in Clericos propria authoritate non uſurpare, quod laicis prohibitum eſſe alibi oſtendimus.

Quare quoad Covaruvias *lib. 2. reſol. cap. 20. prope fin.* 81
& in pract. quæſt. cap. 33. in fin. Clar. *in pract. crim. qu. 36. num. 26. & quæſt. 82. num. 1.* Azeved. *tom. 1. lib. 1. tit. 3. leg. 9. num. 3.* Borell. *loco cit. num. 45.* Duegnas *reg. 14.* Plaza *de delict. lib. 1. cap. 8. num. 9.* Gomez. *l. 45. Tauri n. 48.* Cenedas *in collect. jur. can. par. 1. collect. 37. num. 17.* Morla *in emp. jur. par. 1. tit. 1. quæſt. 16. num. 17.* Bobadil. *in polit. tom. 2. lib. 2. cap. 18. num. 17.* Mexia *in pragm. tax. pan. conſ. 5. num. 58.* Jo: de Hevia *in Cur. Philip. p. 3. num. 9.* & Cevallos *tract. de cognit. per viam viol. par. 2. quæſt. 54. num. 17.* & ex Theologis Bannez *in 2. 2. q. 67. art. 1. dub. 2. concl. 5.* Lorca *in 1. 2. tom. 2. tract. de legib. diſp. 25. memb. 4.* Vaſquez *in d. 1. 2. tom. 2. diſp. 167. cap. 4. num. 31.* Rodriquez *in ſumm. tom. 2. cap. 237. num. 13.* Jo: de Crux *part. 1. præcept. 8. qu. 3. art. 1. dub. 1. concl. 3.* Coriolanus *in d. Bull. Cœnæ excomm. 20.* Graffius *p. 1. dec. lib. 4. cap. 18. num. 158.* Ortiz *in ſum. d. cap. 4. num. 9. & cap. 7. num. 1.* ac Navar. *cit. conſ. 27. numer. 1.* ajunt in Gallia & Hiſpania conſuetudinem eſſe, *ut* Clerici arma geſtantes per legem civilem prohibita, a ſæculari Judice, vel ejus miniſtris, iis priventur ſine obligatione reſtituendi, id aliter defendi non poteſt, niſi ut fiat cum conſenſu Prælatorum, ſaltem implicito, aut Summi Pontificis conceſſione.

Neque dicas cum Lorca, & Vaſquez locis ſupra ci- 82
tatis, quod Miniſtri laici, auferendo arma Clericis, non inducant pœnam legis, ſed efficiant, quod lex ſervetur, & impediant tranſgreſſionem legis. Nam, ut rectè tradit Salas *de legib. quæſt. 6. tract. 14. diſp. quoque 14. ſect. 9. num. 106.* non ſpectat ad Judices ſæculares propria authoritate efficere, ut leges civiles a Clericis obſerventur, cùm nullam in eos juriſdictionem, præſertim coactivam, habeant, ſed ad id cogendi ſunt a Judice Eccleſiaſtico. Quare, & ſi arma Clerico eripere ſine ejus percuſſione, ſicuti ne committatur delictum, eum comprehendere, ac ducere ad Epiſcopum, pertineat ad neceſſariam defenſionem, quæ proindè ſæculari Magiſtratui adverſus Clericum jure conceditur, armorum tamen ſpoliatio, atque amiſſio violentiam continet, & rationem pœnæ, vel ſaltem rationem coactivæ juriſdictionis, quam ſæcularis Judex propria authoritate, & ſine ulla expreſſa, vel ſaltem tacita commiſſione Prælatorum in Clericos exercere minimè poteſt. Quapropter in tali caſu Magiſtratus civilis arma Clericis erepta, eiſdem vel reſtituere, vel ad Eccleſiaſticum eorum Magiſtratum tranſmittere tenetur, ut docent Suarez *lib. 4. in Reg. Angl. d. cap. 34. num. 14.* & Doctores, quos citat, ac proſequitur Barb. *in collect. tom. 1. lib. 3. tit. 1. cap. 2. num. 6. & tom. 2. lib. 5. tit. 39. cap. 25. num. 4.* quibus adde Marchin. *tract. de ſacr. ordin. cap. 14. num. 21.* Bonacin. *de legib. diſput. 10. quæſt. 2. punct. 1. §. 1. num. 2.* Duard. *in Bull. Cœn. l. 2. can. 12. quæſt. 11. num. 91.* Bellet. *in diſq. Cler. par. 1. tit. 2. §. 2. num. 38.* Marth. *de juriſd. par. 4. cent. 1. cap. 7. num. 10.* Megal. *in 3. p. l. 3. cap. 11. num. 2.* Genuenſem *in prax. cap. 74. num. 6.* Ricc. *p. 3. dec. 299. per tot.* Vaſquez 1. 2. *diſp. 167. cap. 4. num. 31.* qui tamen limitationem adjungit, niſi armorum uſus, tanquam Reipublicæ perniciоſus, ita prohibitus ſit, ut neque domi ea retinere ſit conceſſum, quam limitationem alii meritò non admittunt. Quia & talium armorum ſpoliatio, & privatio vim coactivam continent, habentque rationem pœnæ.

Hinc rejiciendi omninò ſunt Ledeſma *in ſumm. tom. 2.* 83
tract.

tract. 8. cap. 9. concl. 33. Villalobos *tom. 3. tr. 10. diff. 16. num. 2.* Salledus *in addit. ad Diaz. cap. 68.* Morla *in emp. jur. p. 1. tit. 11. q. 16. num. 16. & ſeqq.* Cenedus *in collect. jur. p. 1. collect. 37. num. 19.* aliique nonnulli, aſſerentes, quod Clericum, prohibitam venationem, vel piſcationem exercentem poterint ſpoliare Judex laicus, vel ejus miniſtri, avibus, canibus, aliiſve inſtrumentis venationis, eaque ſibi adjudicare. Qua de re vide nuncupatim Angujan. *tr. de legib. l. 2. contr. 15. num. 31.* Ubi id ſtrenuè refellit.

84 Porrò quoad Clericum arma deferentem habetur in *cap. In audientia, de ſent. excommun.* Clericos (ſine habitu, & tonſura, ut ex textu colligi poteſt, & ſi penitus non ſit clarum) arma portantes militaria, poſt trinam monitionem de privilegio Clericorum ſubſidium aliquod habere non debere. Ubi cùm ſit ſermo de detentione Clericorum, facta authoritativè per miniſtros fori laici, videtur, reſcriptum, non ſolùm ad privilegium canonis, ſed etiam ad privilegium fori extendi poſſe, præſertim cùm abſolutè dicat de privilegio Clericorum, quod comprehendit utrumque. Et ubi trina monitio præſcribitur neceſſaria quoad delationem armorum tantùm, non autem quoad habitum. Verùm per illum textum privilegio ſolo canonis privari Clericum in ſacris, qui deponit habitum, & tonſuram, & arma defert, vel militiam aſſumit, & ter monitus non reſipiſcit, docent Sayr. *l. 3. de Cenſur. cap. 27. num. 7.* Laym. *lib. 1. tract. de excomm. cap. 5. num. 4.* & Clarus *§. fi. q. 36. num. 26.* Et quidem Pontifex interrogatus fuerat de ſolo privilegio canonis. Et dum proponitur quæſtio, conjungitur, & integratur criminis gravitas ex delatione armorum, & omiſſione habitus. Quare utrumque requiritur. Quæ monitio fieri debet a Prælato Eccleſiaſtico, itaut non poſſit procedere Judex laicus, niſi de prævia monitione ipſi conſtiterit. Ac denique ibi ſermo eſt de caſu, quo Clericus reperitur cum armis, non autem quod Judex laicus poteſt procedere contra illum ob delationem armorum, cum quibus tamen non eſt per miniſtros Tribunalis actualiter inventus.

85 In caſu verò, quo trina illa monitio non præceſſerit, aliqui volunt, ob prohibitam armorum delationem Clericum expeti poſſe ad pœnam, tum pecuniariam, tum privationis armorum coram Judice laico. Quæ eſt Galliæ praxis juxta aliquos fundata in præſcripta conſuetudine, juxta alios in Privilegio Pontificis; juxta alios in eo, quod ſtatuto laicorum, prohibente delationem armorum, utpote cedente in publicam utilitatem, & tranquillitatem, ligantur Clerici. Unde & ad laicos pertinet cognitio, & pœna tranſgreſſionis; juxta alios tandem, quia Judex Eccleſiaſticus non poteſt habere familiam armatam, quæ hos delatores coerceat. Hujus ſententiæ ſunt Aufrer. *in tract. de poteſt. ſæcul. in Eccleſiaſt. reg. 1. fall. 13. & in Clem. 2. num. 11. de offic. ordin.* Rebuf. *in l. armorum, ff. de verb. ſignific.* Gulielm. de Benedict. *in repet. cap. Raynutius num. 436. de teſtament.* Jo: Redin. in *tract. de Majeſt. Princip. v. Non armis ſolùm part. num. 116.* Carol. Degraſſal. *l. 2. Regal. Franc. jur. 17.* Chaſſan. *in conſuet. Burgund. rub. 1. §. 5. num. 8. & ſeqq.* Jo: Fab. *in l. Addictos* ex textu illo *Cod. de Epiſc. aud.* Qui tamen non omnes dicunt abſolutè, id eſſe licitum, ſed licitè ſervari in Gallia.

86 Quidquid autem ſit de prædicta ſententia, quam nos cum omnibus communiter rejicimus, certè omnes illi modi eam fundandi periculoſi ſunt. Sola quippe conſuetudo contra Eccleſiaſticam exemptionem non valet, ut toties probatum eſt, ſi aliunde ſacri canones obnituntur, & privilegia videntur revocata, & dato Clericos etiam ligari ſtatuto laicorum, prohibente armorum delationem, quod tamen Canonicum eſt, *cap. Clerici de vit. & honeſt.* eſſet id ſecundùm communem, ex vi tantùm directiva, non autem coactiva. Et tandem dato, Epiſcopos non poſſe habere familiam armatam, quod eſt falſum, ut per Martham *de juriſd. part. 2. cap. 35.* & nos alibi, non ſequitur, quin comprehenſi per lictores laicos poſſint coram Judice Eccleſiaſtico ſiſti. Fortè ergo minus periculosè fundaretur hæc opinio in textu *d. cap. In audientia*, aſſumendo, præſcriptum præmiſſionis ſive monitionis non eſſe adeò neceſſarium, quin deſuetudine potuerit fieri non neceſſarium. Sed tamen adhuc hæc ſententia non vacat periculo. Unde Salzedo *ad pract. crim. Diaz. cap. 55. verſ. Quamvis ab hac opinione*, negat, Clericum propter armorum delationem poſſe trahi ad Judicem laicum, benè tamen ait, poſſe per laicos ſatellites armis expoliari. Quia putat in hoc niſi authoritatis intervenire, ſed eſſe nudum facti miniſterium, quod permittitur, *argum. l. Ait Prætor, §. Si debitorem, ff. de his, quæ in fraud. cred.* Ubi permiſſum eſt creditori fugientem debitorem apprehendere, licèt non poſſit per ſe judicialiter in illum procedere, & multis legum locis facti exequutio permittitur, non autem juris, ut per Jaſ. *in princip. inſtitut. de act. num. 6.* & ita ait ſervari in Hiſpania. Eidemque ſententiæ adhæret Covar. *practic. qq. cap. 33. num. 7.* & ferè omnes Authores Hiſpani tàm Canoniſtæ, quàm Theologi, quos refert Diana *reſol. moral. par. 1. tom. 2. reſol. 9. & part. 3. tract. 1. reſol. 28.* & nos ſupra confutavimus.

Martha *de juriſdict. part. 4. caſ. 7. num. 20.* ait, per- 87
mittendum nudum facti miniſterium. Explicat autem, id tunc eſſe, quando Clericus eſſet accinctus maleficio cum armis exequendo. Quo caſu non ait, arma eripi poſſe, ſed apprehendi Clericum, & ſtatim ad ſuum Epiſcopum duci ex traditis a Gl. *in cap. 2. de hæret.* & a Deo *in cap. Cùm non ab homine num. 10. de judic.* Cæterùm ſine actu vel præſumptione delicti, nihil poteſt permitti. Quia cum in multis caſibus valeant Clerici arma portare, de quibus Gloſſa, & Butrius *in dict. cap. Clerici, de vit. & honeſtat. Cler.* & Soccin. *in regul. jur. reg. 30.* non debent per laicos moleſtari, cùm delatio licita eſſe poſſit. Ejuſdemque ſententiæ videtur Navar. *conſ. 44. de ſent. Excommunicat.* dum ait, ſatellites ſæculares poſſe comprehendere Clericum, ut eum ſiſtant coram ſuo Epiſcopo, in hoc a Martha differens, quod tenet ipſe cum Abbate *in dict. cap. Cum non ab homine, de jud. & in dict. cap. ut famæ, de ſent. excom.* præſumi ſemper delictum, quoties invenitur noctu, nec conſtat licitè deferri. Sunt tamen qui rectiùs judicant, cum quibus ego ſentio, melius eſſe armis expoliari, quàm ad Epiſcopum duci, ubi majus Clericatus dedecus intervenit, quod præcavendum, quoad fieri poteſt, monent Authores prædicti. Quoad verò excommunicationem *cap. 15.* Bullæ in Cœna Domini, illa ad miniſtros non extenditur, nec ferit Judicem, niſi mandatum de capiendo temere dediſſet, vel niſi notabili tempore detineret Clericum, antequam remitteret. Ad opportunam enim expectandam remittendi occaſionem brevis aliqua mora damnari non debet.

Cùm igitur hæc ita ſe habeant, non eſt, cur quæ- 88
ratur poteſtas ſæcularis de læſione ſuorum jurium, cùm hic agatur de immunitate Eccleſiæ, quæ eſt juris divini, eamque tueri debent Epiſcopi ſub pœna excommunicationis, *cap. Noverint, de ſent. excom.* & Principes ſæculares ſub pœnis temporalibus *auth. ſi Caſſa C. de ſacroſ. Eccleſ.* & ita in hac re oportet, ut procedant concordiſſimè Judex Eccleſiaſticus & ſæcularis, cùm dicti duo textus conditi fuerint eadem die vigore concordiæ inter Pontificem, & Imperatorem, ut per Tuſch. *lit. E concl. 8. num. 4.*

Atque hæc ſunt, quæ expenſione digna judicavi. Nam 89
cætera, quæ ab aliis proponuntur, jam præcluſa, vel confirmando ſententiam noſtram eliſa ſunt. Ex quibus ratum habeo, quod aliàs aſſerui, nimirùm ad juriſdictionem, & curiam Epiſcopalem, etiam illi pertinent, qui ad Eccleſiam cum armis, ſalutis ſuæ cauſa, confugiunt, vel ibi exclamant, ne videlicet inde extrahantur, aut ibidem vim, injuriamque patiantur abſque cognitione Pontificali, qua cauſarum, perſonarumque circumſtantium complexus ejuſmodi in caſibus expendendus diligenter eſt, *l. ult. C. de his, qui ad Eccleſ. confug.* ne immunitas Eccleſiæ, ad impunitatem malitiæ, vel oppreſſionem innocentiæ detorqueatur. Quare extrahi abſque violatione majeſtatis, non poſſunt, *l. 2. ejuſ. tit.*

CONSULTATIO VI.

Utrum in bonis vacantibus Clericorum, non habentium beneficium, vel altare in titulum, ſuccedat Fiſcus ſæcularis, an verò Epiſcopus, ſive ejus Fiſcus? Et quid ubi extat hac de re ſtatutum laicum, vel conſuetudo? Ubi an verè Epiſcopus habeat Fiſcum?

HÆc cauſa nobilis eſt, & ſummæ expectationis. Sit 1
tamen ſententia certa, quod ſcilicet ſuccedat Epicopus. Fundatur primò *in cap. Quicumque 12. quæſt. 5.* ex Concilio Triburienſi, ibi: *Quicumque ex gradu Eccleſiaſtico ſine teſtamento, & cognatione deceſſerit, hæreditas ejus ad Eccleſiam, ubi deſerviunt, devolvatur, ſimiliter de ſanctimonialibus.* Quia inquit Gloſſa, Eccleſia eſt ei proximus hæres, itaut quod nec uxor præferatur, ait Archid. *numer. 1.* ſimillima leguntur apud Julianum anteceſſorem *novel. 131. capitul. 8.* & in edicto Theodorici Regis, licèt barbari apud Caſſiodorum his verbis. *Clericos, religioſaſque perſonas inteſtatas deficientes, quoties defuerit qui jure ſuccedat, locum Eccleſiæ ſuæ ſecundùm leges facere debere præcipimus.*

Secun-

2 Secundò, id clarè patet *ex cap.* 1. *&* 2. *de succeſſ. ab inteſt.* in quorum altero ita ſancitur. *Sed hoc ibidem inventum eſt de Epiſcopis, Presbyteris, & Clericis, ut ſi per hæreditatem, vel alio modo intuitu perſonæ aliquid acquiſiverint, donare eis liceat, cui voluerit, dum vivunt. Si autem ante obierint, quàm hoc fecerint, altari, cui ſerviunt omnia perpetuò ſanctificentur, & in jus ejus tradantur.* Quod Gloſſa, & alii intelligunt, cùm non habeant conſanguineos, qui eis ab inteſtato ſuccedant. Et in altero ita clarius eodem ex Concilio Triburienſi ſtatuitur. *Sanctо Concilio adlatum eſt, quod quidam laici improbè agunt contra presbyteros ſuos, itaut de morientium presbyterorum ſubſtantia partes ſibi vindicent, ſicut de propriis terris. Interdicimus itaque, ne hoc ulterius fiat, ſed ſicut liberi facti ſunt ad ſuſcipiendum gradum, & agendum officium divinum, ita nil ab eis, præter divinum officium exigatur. Peculium verò ipſorum dividatur in quatuor partes, quarum una Epiſcopo, altera Eccleſiæ, tertia pauperibus, quarta parentibus aſſignetur, & ſi non ſint idonei parentes, Epiſcopus eam recipiat, & in uſum Eccleſiæ diligenter diſtribuat. Et ſi quis contra hoc præſumpſerit, anathematizetur.* Et ibidem Gloſ. *v. morientium in fin.* notat; Si Conſanguineos non haberet, tunc Eccleſiam ei ſuccedere. Quod pariter advertit Abb. *in d. c.* 1. *num.* 4. *& in* 2. *num.* 1. & D. Fagnan. *in c. Cum dilectus num.* 1. *eod. tit.*

3 Tertiò, id ipſum luculenter habetur *ex l. ſi quis presbyter* 20. *Cod. de Epiſc. & Cler.* ubi, deficientibus parentibus utriuſque ſexus, liberis, agnatis, & cognatis, bona, quæ ad eum pervenerunt, Sacræ Eccleſiæ, cui fortè fuerat deſtinatus, omnifariam ſortiantur. Quo loco Gloſſæ, & præ cæteris Baldus, qui idem repetit *in l. Si quis filio, §. Ejus num.* 4. *ff. de injuſt. rupt. & irrit. teſtam.* Cum quo concordat Bart. *num.* 1. & pluribus allegatis Barboſ. *in eadem l. ſi quis presbyter num.* 3. Peregrin. *de jure fiſc. lib.* 4. *tit.* 3. *num.* 10. licèt ipſe dubitet, quòd ad immobilia, in quibus fortaſſe Fiſcus ſæcularis excluderet Eccleſiam, juxta diſtinctionem Oldradi *conſ.* 17. Nam diſtinctio inter mobilia, & immobilia (quicquid ſit ad aliud effectum) certè, quoad ſucceſſionem bonorum vacantium, eſt contra textus expreſſos, loquentes de hæreditate, & bonis, ut per Bellet. *diſquiſ. Cler. tit. de bon. Cler. §.* 14. *n.* 2. Ricc. *in prax. part.* 2. *reſol.* 387. *a n.* 1. & Rot. in hac ſpecie ad excluſionem Fiſci temporalis *dec.* 7. *de teſtam. in antiq.* ubi quod etiam ſufficit quaſi poſſeſſio Clericatus, Vallen. *in decret. lib.* 3. *tit.* 26. *de teſtam. §.* 6. *n.* 6. Corniſ. *comm. ad* 3. *lib. decretal. tit.* 26. *de ſucceſſ. ab inteſt. num.* 4. *& ſeqq.*

4 Quod verum eſt, non attenta diſtinctione inter Clericum beneficiatum, & non beneficiatum, ſeu inter bona contemplatione Eccleſiæ, vel ex fructibus beneficiorum præſumptivè, aut verè acquiſita, cùm ſit contra textus, & Gloſſas, ſupra relatas, loquentes de hæreditate, ac bonis, acquiſitis a Clericis etiam titulo ſucceſſionis, & contemplatione propriæ perſonæ, ut inter alios Corniſ. *loc. cit.* bene diſtinguit, & Vallen. *ib.* expreſsè loquitur de bonis patrimonialibus, & de bonis propria induſtria, & labore acquiſitis.

5 Siquidem diſtinctio inter beneficiatum, & non beneficiatum procedit non ad excluſionem Fiſci laicalis, ſed ad terminandum, quæ Eccleſia ſuccedere debeat, an ſcilicet Eccleſia beneficii, vel Epiſcopus in uſum pium, & limitando regulam generalem quoad beneficiatum, ut ſuccedat Eccleſia beneficii, firmat Ricc. *ſupra cit. reſol.* 387. *n.* 4. & præter ibi adductos, benè declarat Abb. *in c. Præsbyter., de pecul. n.* 2. ex quo infert, quòd bona presbyteri decedentis ſine Eccleſia, & conſanguineis, debent pervenire ad Epiſcopum loci, non ut ſibi retineat, ſed ut ritè diſtribuat.

6 Indiſtinctè igitur tenenda eſt ſententia hæc, nedum tanquam favorabilis Eccleſiæ, & animabus, in quarum ſuffragium bona erogari debent, verùm etiam propter clariſſimos textus, & Gloſſas, a quibus recedere non licet, immò Gl. authoritati ſolùm inhærendum, comprobat Bart. *conſ.* 9. *n.* 91. *lib.* 2. ac propter authoritatem Bartoli, & Baldi, qui, ut plurimum, cùm inter ſe ſint diſcordes, quando concordant, faciunt opinionem veram, & conſtantem. Quibus additur ſpecialis Rotæ authoritas, cujus opinio facit de communi magis communem, & de magis communi communiſſimam ex Garz. *de benef. part.* 2. *c.* 1. *num.* 57. Grat. *diſcept.* 104. *n.* 56. & Lotter. *in apparat. de re benef. a n.* 80.

7 Nec obſtaret ſtatutum ſæculare. Quia deficeret ei poteſtas, atque adeò non comprehenderet Clericos, ſive loqueretur in rem, ſive in perſonas ad textum *in c. Eccleſia S. Mariæ*, ubi Doctores omnes, *de conſtit. cap. fin. de immun. Eccleſ. in 6.* Quam ſententiam, rejecta contraria, tanquam communem ac veriorem firmavit Rota in ſimilibus terminis ſucceſſionis Eugubinæ hæreditatis coram Bichio 157. *dec. a n.* 23. *part.* 11. & pleniſſimè in Spoletana bonorum 16. Aprilis 1646. coram Card. Corrado, *§. viſa fuit*, ubi, etiamſi verba eſſent generalia, juxta quam, & in aliis paſſim judicatum fuit, ſicuti etiam de ſimili ſtatuto Albani deciſum eſt in Albanenſi vineæ 26. Junii 1668. coram Bevilaqua. Quod etiam Sac. Congregatio Epiſcop. 19. Junii 1601. ſequuta eſt. Unde hujuſmodi ſtatuta non habere locum in hæreditate Clerici, prodidit Sperell. *dec.* 11. *n.* 7. reſpuens quæ per modum dubitandi dixerat *n.* 5. Marth. *de ſucceſſ. legit. qu.* 13. *art.* 13. *n.* 14. Ea ratione, quia dominium Clerici per mortem non eſt in totum abolitum, ut *num.* 16. Nam hæreditas repræſentat defunctum, non verò hæredem, *l. hæreditas, ff. de acquir. rer. domin. l. Cùm hæreditas, C. depoſiti.*

Neque contrarium evincitur ex eo, quod ſtatuta diſponant poſt mortem. Quia tempore exequutionis diſpoſitionis non eſt mutata perſona. Immò dum agitur de mutatione, etiam pendente quæſtione, adhuc hæreditas dicitur Clerici, quia defunctum repræſentat. Et ſanè, ſi leges civiles pro toto orbe conditæ, & quæ in pluribus caſibus ab Eccleſia ſervantur, nequirent impedire ſucceſſionem Epiſcopi, vel Eccleſiæ in bonis Clerici, ab inteſtato defuncti ſine hæredibus, ei minus hanc ſucceſſionem poterit impedire ſtatutum, ſive jus municipale. Quare dicendum eſt, illud eſſe intelligendum juxta legem de bonis vacantibus, & ſucceſſionem Fiſci, quoad laicos, non autem quoad Clericos, ſolumque reſtringere gradum ſuccedendi conſanguineis ad quartum gradum incluſivè, qui aliàs de jure communi uſque ad decimum ſuccederent, ne immunitati Eccleſiaſticæ præjudicium inferat. 8

Minus obſtant obſervantia, ſive conſuetudo. Tum quia ſicuti laici ſtatuere non poſſunt in præjudicium Eccleſiæ, & Clericorum, ita quoque nec conſuetudinem inducere, Rota in celebri illa *deciſ. Romana domus de Sancta Cruce* coram Coccino, & nos alibi. Tum etiam quia eſſet probanda cum ſuis requiſitis, & probata, ne quidem ſufficeret, quando ſtatutum non loqueretur expreſsè de Clericis, & Eccleſiaſticis. Et ideò, quamvis eſſet diutina, adhuc extaret defectus voluntatis ſtatuentium, quæ non ſuppletur per expreſſam confirmationem Apoſtolicam, cujus natura eſt dare robur, non autem ampliare, ut ex pluribus allegatis ſtabilitur in *præcitata* Spoletana. Atque adeò multò minùs prætendi poſſet ex præſumpta confirmatione per obſervantiam ipſam, quæ ſolùm diceretur in forma communi, ac proindè inſufficiens, Burat. *dec.* 6. *n.* 2. *& ſeq.* ubi etiam quod requiritur ſcientia Papæ. 9

Demum non refragatur, quòd morte Clerici, bona patrimonialia remaneant laicalia. Quoniam adhuc illius hæreditas retinet eandem immunitatem, quicquid amiſiſſet, ſi illa a laicis addita fuiſſet, juxta doctrinam Jaſ. *in auth. Quas actiones num.* 4. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* Salgad. *in labir. cred. p.* 1. *c.* 32. *a n.* 28. Carleval. *de judic. lib.* 1. *tit.* 1. *diſp.* 2. *q.* 5. *n.* 322. Ciarl. *controv. for. lib.* 2. *c.* 171. *a num.* 9. Queſada *contr. for. cap.* 40. *num.* 23. *& ſeqq.* Ubi aſſerit, ita judicatum per arbitros utriuſque juriſdictionis, de quo aliàs. 10

Neque adverſantur huic deciſioni noſtræ authoritates Fontanellæ, Bellugæ, Barboſæ, & aliorum, quos idem Fontanella adducit *dec.* 310. *num.* 12. Primò, quia Fontanella obiter rem tractat, cùm ibi diſputatio præcipua ſit, an Judex ſæcularis poſſit exequi ſententiam propriam in bonis patrimonialibus Clerici, *& num.* 18. ac *ſeqq.* concludit, in Cathalonia Judices laicos implorare brachium Eccleſiaſticum in ſimilibus caſibus. Deinde loquitur de confiſcatione, adducens vulgarem diſtinctionem Oldradi de rebus mobilibus, & immobilibus. Sed quia Martha *de juriſd. p.* 4. *cent.* 2. *caſ.* 136. *n.* 24. adducitur a Fontanella *n.* 14. ideò placuit, omiſſa quacunque alia reſponſione, eundem Martham proferre. Nam in toto eo caſu, & ſignatè *n.* 12. probat, Eccleſiam præferri Fiſco Imperii, ex quo Epiſcopus & Eccleſia habent ſuum Fiſcum. Atque hinc quæ dicuntur de confiſcatione non ſubſiſtunt, quia verius eſt Epiſcopum habere Fiſcum, ut idem Peregrin. firmat *loc. cit. num.* 10. licèt inferiùs non rectè tradat diſtinctionem mobilium, & immobilium. Quod etiam minùs rectè obſervavit Tholoſ. *ſyntagm. jur. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 3. dum ait, in caſu, quo Clericus damnatur ad perpetuos carceres, & bona confiſcantur, Epiſcopi fiſcum capere tantùm mobilia, dominum autem temporalem loci, cui jus eſt confiſcationis, vel Regem, immobilia, ut annotavit Jo: Andr. *in addit. ad Specul. tit. de feud. §. quoniam verſ.* 40. Et ita judicatum eſſe, aut areſto magni Conſilii Regis anno Domini 1486. Docet enim ipſa experien- 11

perientia, Episcopum mulctam imponere, quæ est de jure fisci, & pro constanti ex communi opinione, usu recepta, supponunt Lup. *in rubr. de donat. inter vir. & uxor.* §. 39. Aufr. *ad decis. Tholos.* 274. Diaz. *in prax. crim. cap.* 124. & 134. Covarruv. qui alios refert *lib.* 2. *var. resol.* 4. *num.* 11. Clarus *lib.* 5. §. *fin. quæst.* 86. *ver. In hac autem materia*, testans de communi cum Abb. *in c. Ut Clericorum num.* 10. *de vit. & honest. Cleric.* ac veriorem, & consuetudine roboratam, inquit Diaz. *d. c.* 124. *in fin.* ubi, firmatque ibi Salzedus, Felin. *in c. irrefragabili num.* 11. *de offic. Ord.* Et ideò quamvis Episcopi de jure deberent pœnas pecuniarias applicare Cameræ Romanæ, non suæ, ipsi tamen de consuetudine contrarium observant, ut ait Bald. *in auth. bona damnatorum n.* 2. *Cod. de bon. præscript.* quem refert, ac sequitur Aman. *in cap. Excommunicamus sub init. n.* 9. *de hæret.* & Angel. *de Malef. v. & ejus bona num.* 30. & Barbat. *cons.* 12. *n.* 2. *lib.* 3. Marth. *dec.* 339. *num.* 12. Gomez Arias *ad l.* 7. *Taur. n.* 75. ac Foller. *in pract. can. fol.* 67. *num.* 14.

12 Personæ enim Ecclesiasticæ in spiritualibus, cùm superiorem Regem non habeant, fiscum habere dicuntur, Glos. *in c. quam diversitatem v. præter ejus de concess. præb.* Habetque & Ecclesia universalis Thesaurarium, *Clem. de hæret.* Et licet Bald. *in rubr. de jur. fisc. Cod. hoc negaverit in Episcopo*, quem dicit non habere fiscum, cùm tamen, ac suos assecias improbant Butrigarius, Imola, Panormitanus, & alii freti authoritate *d. cap. Quia diversitatem*, & latè Felin. *in d. c. irrefragabili §. Cæterum in* 4. *concl. d. num.* 11. *de Offic. ord. num.* 17. Idemque Marth. *num.* 17. impugnat Bellugam, ostenditque, nullum jus habere laicos in Ecclesiasticos, etiam quoad patrimonialia, quæ per assumptionem Clericatus eximuntur. Præterea idem Fontanella *decis.* 528. & Rosental. *de feud.* loquuntur de bonis sæcularibus, sicuti leges de bonis vacantibus. Non potest enim Princeps habere regalia in bonis Clericorum, quæ spectant ad Episcopum, qui, ut Princeps in sua Diœcesi, liberè pœnam reis indulget ex traditis per Genuens. *in prax. cap.* 48. & declaravit Sacr. Congregatio Episcop. in Alerien. 6. Augusti 1601. ac S. Congregatio Immunitatis in Vasinonens. 11. Decembris 1615. ubi censuit, nedum Episcopi fiscalem tanquam ejus familiarem gaudere fori privilegio, sed fiscum Episcopi consequi pœnas damnorum datorum in bonis Ecclesiasticis, quæ debent applicari locis, cùm pœna sit solvenda ei, qui condemnat. Unde Episcopum habere de jure, vel saltem de consuetudine fiscum, tradit Rota in Tudertina 24. Maii 1602. coram Lancellotto, impressa post Gilian. *decis.* 74. & 75. Hinc Episcopus compositionem admittit, etiam post sententiam ex Ric. *in prax. compos. Cler. part.* 4. praxisque ipsa ostendit, Episcopum omnimodam exercere jurisdictionem in Clericos, eorumque bona, quemadmodum exercet Princeps in laicos. Opinio verò Barbosæ in ea *l. de judic.* asserentis, Judicem laicum exequi sententiam in bonis immobilibus Clerici, est expressè contra immunitatem Ecclesiasticam, & praxim totius Italiæ. Unde ex se corruit, cùm neque boni Principes eam sequi prætendant, & Judicem semper in similibus implorent brachium Ecclesiæ. Longum esset de cæteris omnibus dicere, immò supervacuum, nam diversa non dicunt.

13 Horum igitur, aliorumque Authorum, quæ afferri in speciem ulterius possent, dictis nihil obstantibus, omninò tenendum est, in bonis hujusmodi succedere Episcopum juxta sacros Canones, sicuti declaravit S. Congregatio immunitatis, re maturè discussa, in *Burgi S. Donini successionis* die 26. Augusti 1669. & anteà 2. Octobris 1668. inquirens: *hæreditas Clerici, etiam beneficiati, morientis ab intestato sine hæredibus, spectat vel ad Episcopum, vel ad Ecclesiam, non verò ad curiam laicalem, sive ad ejus fiscum.*

14 Ex quibus clarescit, Clerico morienti ab intestato in bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus succedere descendentes, & his non obstantibus, ascendentes, quibus deficientibus, collaterales secundùm gradus de jure civili computandi prærogativam, quibus etiam intra decimum gradum non existentibus, succedit Ecclesia, cui Clericus servit tempore mortis, & si non habet Ecclesiam, succedit Episcopus. Et hodie saltem, ubi receptæ sunt Bullæ spoliorum, succedit Camera Apostolica, quæ subrogatur in locum propriæ Ecclesiæ, ut ex communi tradidit Bonac. *tom.* 1. *de var. tr. de disp.* 9. *punct.* 2. §. 1. *num.* 3. quod si secus fiat, nihil jure agetur, nihil more majorum, nihil legibus.

15 Placet hanc Consultationem confirmare antiqua decisione S. Rotæ Romanæ, quam propter integritatem judicii, pondus doctrinæ, & venerandam antiquitatem omnes debent amplecti. Ea est decisio 865. *in antiquis dec. de testam.* Estque hujusmodi. Mortuo Titio absque hærede & testamento, vel ab intestato, Curia Principis sæcularis accepit bona, prætendens fiscum debere succedere deficientibus cæteris. Curia autem Ecclesiastica prætendens istum Titium fuisse Clericum, & in possessione clericatus vindicat illa bona, dicens ad Curiam Ecclesiasticam pertinere debere. Quæritur primò, an, supposito, quod fuisset Clericus, curia Ecclesiastica benè dicat? Videtur dicendum, quod sic. Quia Ecclesia habet fiscum 16. *q.* 4. *quisquis*, & *c. si quis deinceps*, & *extra de præb. presbt.* (Credo, quòd voluerit allegare *c. quia diversitatem de concess. preb.*) *in Glos. antep.* ubi vide, & *in Clem. pastoralis in fin. de re jud.* per Butr. & 12. *q.* 2. *durum*. Sicut etiam hæc sonant 16. *qu.* 1. *Ecclesia*, & in Palea *Constantinus* 93. *d.*

Item quæritur secundò, an sufficiat Curiæ Ecclesiasti- 16
cæ, tunc probare illum esse in possessione Clericatus, si illum fuisse Clericum negetur, & nisi probetur per Curiam secularem, ipsum fuisse laicum? Et videtur, quod sic. Quia possessio Clericatus relevat curiam Ecclesiasticam approbatione tituli per *c. Si Judex de sent. excom. in* 6. Quia in probatione alicujus præambuli sufficit probare possessionem, cùm tunc non requiratur ita exacta probatio, sicut requiritur super articulo principali, ut notatur per Cyn. *C. ubi causa l.* 1. *in* 5. *q. C. quæ sit longa consuetud. lib.* 6. *circa fin.* §. *expediti fumus*, *in cap. Abbate de verb. signif. l. etiam ff. si serv. vend.* sicuti §. *sed si quæritur*. Item etiam ad hoc facit quod notat Innoc. *de verb. signif. c. veniens*.

In contrarium videtur, quòd immò debeat plenè pro- 17
bare Clericatum & titulum, nec sufficiat summaria cognitio *C. quorum bonorum l.* 1. præsertim cùm est mortuus Clericus ille. Unde Titius non potest dici in possessione clericatus. Igitur possessio præterita non relevat ab onere probandi, cùm jura loquentia de possessione relevante ab onere probandi, loqui videantur de præsenti, non de præterita possessione. Hactenus Rota, & ego.

CONSULTATIO VII.

POsito, tanquam certum, quòd pragmatica chartæ, sigillo Principis signatæ, nisi excipiantur Ecclesiastici, sit contra immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam, sicuti docent Aravius *in* 1. 2. *D. Thomas quæst.* 97. *disp.* 3. *sect.* 5. & Thomas del Bene *de Immun. cap.* 1. *dub.* 4. *sect.* 3. *num.* 1. *Quæro, quibus modis Episcopi pro redintegratione violate Immunitatis ex gabella Chartæ aliarumve rerum gerere se debeant?*

Ita. Primò Episcopi possunt deputare personam Ec- 1
clesiasticam, sive sæcularem, sive regularem, quæ emat, ac venire faciat chartam è ditione Ecclesiastica, vel aliundè pro usu Ecclesiasticorum, & posteà procedere, servatis servandis, isto, vel quovis alio modo contra impedientes, vel cogentes ad solutionem gabellæ.

Secundò. Quilque Episcopus potest quemlibet depu- 2
tare, qui aperiat, ac retineat apothecam, ibique vendat chartam pro personis, & Tribunalibus Ecclesiasticis, procedendo ad censuras contra impedientes, vel mandantes impedire.

Tertiò. Si fuerint deputati certi Magistratus, aliive 3
propter hujusmodi impositiones, permittitur procedi per censuras contra ipsos, etiam in genere, nisi exemerint Ecclesiasticos, & Tribunalia Ecclesiastica ex doctrina Abbatis, & aliorum, deducta in praxi in censuris fulminatis contra Senatum Venetum tempore Pauli V. ut deducunt. Fagnan. *in tract. de eisdem censuris fol.* 135. & *seqq.* & alii, qui de eadem re eo tempore scripserunt.

Quartò. Si non poterint obminas, vel aliud impedi- 4
mentum exequutioni demandari citationes personales contra dictos Magistratus, Officiales impedientes, vel exigentes, poterit procedi per dictum, & per diligentias, ac etiam pro majori cautela, quatenus opus sit, procurare facultatem specialem Sedis Apostolicæ, sicut aliàs fuit observatum.

CONSULTATIO VIII.

De pœna lacerantium, vel deturpantium, vel amoventium Cedulones excommunicationis vel censurarum jam affixos, ac de mandante lacerari, vel deturpari, vel amoveri.

CEnsuras Ecclesiasticas contemnunt hæretici. Uvi- 1
cleffus enim excommunicationem a Papa vel a quocumque alio Prælato inflictam, ait, non esse timendam, quia est censura Antichristi. Joannes Hus asserit, Clerum suppeditare laicos per excommunicationem, & alias censuras. Luterus denique astruit, excommunica-

tionem, & alias cenſuras, non eſſe timendas, ſed cum gaudio eſſe recipiendas, & procurandas.

2 Notandum autem eſt, quòd duplex eſt contemptus, negativus & poſitivus. Contemptus negativus eſt, cùm quis de re aliqua nullam curam habet, ei tamen nullam infert injuriam. Sic cenſuras contemnere dicitur inſordeſcens in eis. Poſitivus autem contemptus eſt, cùm quis cenſuris infert aliquem actum irreverentiæ, & injuriæ verbis, vel facto, ut per Sylveſtr. *v. contemptus n.* 1. & Menoch. *de arb. cent.* 5. *caſ.* 416. *n.* 17.

3 Tenendum. Cenſuras poſitivè contemnentes non incurrunt cenſuram latam contra impedientes Judices eccleſiaſticos in eorum juriſdictione, ut ex Graffio *tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 18. *n.* 139. Nec contra Cedulonum obloquutores, ſive detractores, illoſve lacerantes, vel deturpantes ſolet procedere S. Officium, ſed Epiſcopus, pœna arbitraria; niſi tamen alia concurrant, ut ſi malè ſentirent de uſu clavium, ac de poteſtate Eccleſiaſtica, & ita intelligendi ſunt alii, qui aliter ſentiunt, præcipuè Genuenſis *in prax. c.* 7. *num.* 6. Eodem modo proceditur contra illos, qui aſſerunt, *che ſcomunica è meglio eſſer ſcomunicato, che ſcomunicato all' infretta*, ut per Tranſmier. *de polyg. lib.* 3. *q.* 2. *n.* 55. Eodem pariter modo intelligendum eſt quod refert Carena de S. Officio *tit.* 17. *n.* 5. *de modo proced.* hoc eſt, fuiſſe punitum in Inquiſitione Cremonenſi quendam peſſimæ vitæ, qui dixit: *Anche gli ſcomunicati mangiano.* Et quod, non obſtante cenſura, miſſam audierit; unde ex voto Congregationis illius Inquiſitionis fuit habitus pro ſuſpecto de vehementi hæreſi. Ac ſimiliter quod refert Canrena *c.* 1. *de hæret. num.* 60. *in fin.* de quodam contempore ſuſpenſionis a divinis, qui fuit a Summo Pontifice, & Eminentiſſimis Cardinalibus ſuſpenſus, qua ſuſpenſione non obſtante, cum magno populi ſcandalo auſus fuit in ſacris ordinibus miniſtrare. Unde damnatus fuit ad triremes. Variis autem modis ſolent cenſuræ contemni poſitivè, de quibus Gemin. *in c. dilecto numer.* 8. *de ſent. excom. in* 6.

4 Primò, ſi excommunicatus ex certa ſcientia ingrediatur Eccleſiam, etiam quando divina officia non recitantur, *c.* 1. 21. *d.* & *can. Clericus* 24. *q.* 3. Secundò, ſi idem non ingrediatur Eccleſia, ſed ad valvas audit officium, *c. quid in re de pœnit.* & *remiſ. c. permittimus de ſent. excom. in* 6. Tertiò, ſi communioni Catholicorum, quos poteſt evitare, ſe ingerat, *cap. illud de Cler. excom. miniſtr.* Quartò, ſi idem excommunicatus accumulat culpam culpæ. Quintò, ſi quis verbo cenſuras vilipendat. Si quis igitur poſitivè verbo, vel facto contempſerit cenſuras, perpenſis circumſtantiis perſonæ, loci, temporis, finis, & modi, erit magis, aut minus de hæreſi ſuſpectus, & majori, vel minori gradui abjurationis obnoxius. Idemque de contemnente alias res, ac cæremonias ſacras dicendum eſt, ut ſi quis contemneret Indulgentias, campanas Eccleſiarum, perſonas ſacras, ritus Eccleſiaſticos, & id genus alia. Exempla vide apud Carenam *tit.* 8. *§.* 2. *num.* 9.

5 Porrò mandatum lacerandi Cedulones non præſumitur, etiamſi id factum fuerit a famulo, vel conſanguineo prætenſi mandantis, ſed probandum eſt ab allegante, Menoc. *lib.* 5. *præſumpt.* 27. *n.* 2. & *ſeqq.* Honded. *conſ.* 87. *num.* 73. *vol.* 2. Bajard. ad Clar. *in §. fin. q.* 86. *num.* 7. Farinac. *conſ.* 80. *ſub n.* 2. *vol.* 1. Cyriac. *contr.* 106. *n.* 27. Ubi enim quis moveri poteſt ad delinquendum ex ſuo impulſu nunquam præſumitur inſtigatus ab altero, ut benè differit Natt. *conſ.* 161. *ſub num.* 8. Decian. *conſ.* 104. *num.* 33. *vol.* 3. & Cyriac. *d. contr.* 106. *num.* 22. & *ſeqq.* & *contr.* 150. *num.* 5. & 6. Immò ſatis eſt, quòd poſſit habere ſpem faciendi rem gratam prætenſo mandanti; ex hoc enim excluditur quælibet ſuſpicio mandati, & proinde ſola ſpes delinquentis non debet alium onerare, ut rectè Cyriac. *d. contr.* 150. *n.* 12. & in ſpecie de laceratione Cedulonum facta a famulo firmat inſignis Juriſconſultus Spada *conſ.* 100. *num.* 6. & 7. *vol.* 2.

6 Quod verò ad amotionem debet illa planè & concludenter doceri, pro illiuſque excluſione vehemens inſurgit præſumptio ex longa diſſimulatione Epiſcopi. Non enim eſt veriſimile, quòd Epiſcopus id diſſimulaſſet, ſi quis re vera Cedulones amoviſſet. Quod autem non eſt veriſimile, habet ſpeciem falſitatis, Bald. *in l.* 1. *num.* 16. *C. de ſervit. fugit.* Cyriac. *contr.* 505. *num.* 54. Nec dici poteſt, quòd Epiſcopus pro eo tempore id ignoraverit. Nam aut dicit ſe ſciviſſe, ſed diſſimulaſſe, & ſic allegat propriam negligentiam, & ignorantiam, quæ in facto notorio, & ſpectante ad proprium officium, nullo modo eſt credenda, ut per Socin. *de reg. jur. v. ignorantia reg.* 2. *in* 2. & *ult. fall.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 23. *n.* 68. & 83. Rot. *dec.* 254. *n.* 3. *p.* 1. & *dec.* 99. *n.* 16. *p.* 8. & *dec.* 30. *n.* 14. & *dec.* 244. *n.* 20. *p.* 9. *recent. tom.* 1.

Eòque præſertim, quòd hujuſmodi amotio ſæpè mandatur ab ipſis Epiſcopis, ut hoc modo excommunicatos detereant, præcludendo eis viam recurrendi ad ſuperiores, dum copiam Cedulonum nequeunt habere. In omnem tamen eventum ſi ante latas cenſuras ſequatur refixio Cedulonum, quorum prætenditur amotio, Eccleſia remanet redintegrata, nec ullum extaret delictum, quòd puniri debeat cenſuris, quæ non debent decerni, niſi quando culpa adhuc viget, vel reus reſiſtit illius purgationi per *c. ex p. de ſent. excom.* & *in c.* 1. *eod. tit. in* 6. *de cenſur. tr.* 3. *ſect.* 10. *n.* 17. Sperel. *dec.* 160. *num.* 49. & 50. & *dec.* 110. *num.* 7. Thom. del Bene *de immun. c.* 2. *dub.* 6. *ſect.* 20. *num.* 11. & *ſeqq.* & conſtito de amotione culpabili, idem dicendum eſt, quod de laceratione, vel deturpatione dictum eſt. 7

CONSULTATIO IX.

An ſit credendum Clericis, aſſerentibus ſponte dimiſiſſe habitum Clericalem, & non metu Principis laici?

AFfirmandum eſt. Iis enim, tanquam dependentibus de facto proprio plena fides eſt adhibenda, Bald. *in l.* 1. *num.* 22. *C. de fruct.* & *lit. expenſ.* Rot. coram Coccin. *dec.* 439 *num.* 2. & *in rec. dec.* 332. *num.* 1. *p.* 10. & *dec.* 49. *num.* 5. ac præcipuè ſi eorum confeſſio ſit adminiculata, Gloſ. ſing. *in §. aliud de æqual. dot.* Rot. *dec.* 362. *num.* 8. *p.* 1. & *dec.* 178. *num.* 8. & *dec.* 202. *num.* 4. & *dec.* 212. *num.* 16. *p.* 9. *rec. tom.* 1. & nedum contra confitentem, ſed etiam contra tertium, ut in *dec. alleg.* Et dum iſti agunt de excludendo crimine, ſunt etiam aliis præferendi, & in ſpecie quòd ſtandum ſit declarationi dicentis, ſe ſponte aliquid geſſiſſe, firmavit Rot. cor. Buratto *dec.* 628. *num.* 8. & in Tullenſi Matrimonii 15. Januarii 1658. *§. fin.* coram Albergato. 1

Prætereà, ut aliquid dicatur factum timidè propter minas, probandum eſt, non ſolùm, quòd minans ſit malæ conditionis & famæ, ſed etiam quòd minæ ſint tales, quæ inferant metum cadentem in conſtantem virum juxta notata per Gloſs. *in c. ſi quandoque* 15. *qu.* 6. *v. Per metum*, & *in l. Continet*, & *in l. nec timorem ff. de eo, quod met. cauſ.* dixitque Rota *dec.* 463. *num.* 3. *p.* 2. *rec.* & coram Merlin. *dec.* 23. *num.* 7. Unde probandus eſt hujuſmodi metus cum ſua qualitate. Et cùm Princeps non habeat aliquam juriſdictionem in Clericos, non poteſt illis invehere ullum metum, ſaltem probabilem ac veriſimilem, ut in puncto aſſerit Roman. *conſ.* 518. *in fin.* Cravet. *conſ.* 205. *num.* 43. Menoch. *præſumpt.* 129. *num.* 37. *lib.* 3. & decidit Rot. *dict. deciſ.* 385. *num.* 18. & *ſeqq.* coram Dunozetto jun. ubi ait, quòd ad hunc effectum non attenditur ſola juriſdictio in loco, ſed neceſſe eſt, quòd minatus ita ſubſit juriſdictioni illius, ut ad alium Judicem recurrere nequeat. 2

Sanè quælibet prava ſuſpicio metus excluditur, ſi renunciationes Clericatus fuerint factæ publicè, ac præviis decretis Curiæ Eccleſiaſticæ. Nam actus facti, Judice præſente, permittente, ac interloquente, cenſentur liberi & voluntarii, non autem juſſi, & coacti, ut in terminis concludit Bartol. *in l. ult. ff. quod metus cauſ.* Jaſ. *conſ.* 72. *col.* 2. *vol.* 1. Cravet. *conſ.* 114. *num.* 11. *vol.* 1. Maſcard. *de probat. concl.* 1055. *num.* 3. Cæphal. *conſ.* 91. *num.* 49. Cabal. *conſ.* 176. *num.* 10. *vol.* 1. Rot. in d. Tullenſi Matrimonii, *§. Et hinc* coram Albergato, & coram Dunoz. ſen. *dec.* 21. *num.* 4. & *ſeqq.* Præſertim concurrente cauſa legitima excluſiva timoris, ut ratiocinatur Rota *dec.* 643. *num.* 19. *p.* 1. & *dec.* 2. *num.* 5. *par.* 8. *rec.* & cor. Gregor. XV. *deciſ.* 186. Pariſ. *conſ.* 10. *num.* 53. *lib.* 1. per textum *in l. non eſt veriſimile, ff. de eo, quod met. cauſ.* 3

Et quamvis in hac materia magis credatur duobus teſtibus deponentibus de metu, quàm mille de libera voluntate; tamen concluſio fallit, quando pro excluſione metus concurrit aliqua conjectura excluſiva coactionis, ut declarat poſt alios Maſcard. *concl.* 1057. *num.* 8. nempè probitas, & qualitas Principis, non ſubjectio illius juriſdictioni, renunciatio publica, Judicis præſentia, & hujuſmodi alia. Hæc enim inſervire ad conjecturandam libertatem actus, probant authoritates adductæ. Tandem concluſio contraria poteſt procedere in dubio, non verò quando ii, qui prætenduntur coacti, declarant, ſe ſponte habitum dimiſiſſe, ut in d. Tullenſi coram Albergato. 4

CON-

CONSULTATIO X.

An Clerici ſæculares poſſint exercere munus tutoris, vel curatoris laicorum? Ubi ad rem non pauca.

1 DIxi Clerici ſæculares; nam regulares, etiam cum Prælati ſui licentia curam, vel tutelam ſuſcipere prohibentur, tanquam munus ab eorum religioſa profeſſione nimis alienum. Non poſſunt enim ex mala adminiſtratione obligare ſe minori, neque fidejuſſores, aut pignora, niſi teſtamento nominati, vel a Judice cum inquiſitione dati fuerint, ut ex *inſtit. de excuſ. tut. §. ſed hoc non eſt*, ſatiſdare cogi poſſunt, cùm bona non habeant, & pro adminiſtratione nullam obligationem contrahant, nec queant cautionem præſtare. Qua de re Sanch. *lib. 6. moral. c. 14. n. 26. ex auth. de ſacroſ. Epiſc. §. Deo autem amabiles auth. presbyteros 3. C. de Epiſc. & Cler. c. Monachi 2. 16. qu. 1. & c. un. de Synd.* Quod eſt contra Sylveſtr. *v. Tutela q 3.*

2 In hac igitur quæſtione quoad Clericos ſæculares diſſident Doctores, Caſtill. enim lib. 1. *dec.* 82. ait, in una eademque cauſa quintò ventilatum fuiſſe articulum, an ſacerdos poſſit eſſe tutor teſtamentarius, & refert tàm varias fuiſſe judicantium ſententias, ut pro affirmativa fuerit bis concluſum, ter verò pro negativa. Ipſe tamen *n.* 21. tenet, quod Sacerdotis, qui fuerat relictus tutor in teſtamento, non quidem per extraneum, ſed per conſanguineum, filiorum, cujus ipſe ſacerdos eſſet conſtituendus legitimus tutor, caſu, quo ab inteſtato moreretur, datio eſſet valida; quia non adeſt diverſa ratio, & quia durum eſſet, quod frater, qui haberet alium fratrem Sacerdotem idoneum ad adminiſtrandum tutelam, illum ſuis filiis tutorem relinquere non poſſet in ſuo teſtamento, diſponendo de ſuis bonis, prout ſibi expediri viſum fuerit. Et contra, quòd ſi dictus frater moreretur ab inteſtato, ejus frater Sacerdos poſſit admitti ad tutelam legitimam authoritate Judicis.

3 Aretinus *in §. Præterea n. 39. & ſeqq. inſt. de exempt. & in §. Actionum n. 33. inſtit. de act.* ponit regulam, quòd quilibet poteſt eſſe tutor, niſi expreſsè reperiatur prohibitus. De quo fusè Specul. *tit. de tut. & tit. de cur.* & licèt idem Aretinus teneat *conſ. 26. col. 5.* Monachum, & Clericum non poſſe eſſe tutores, nec curatores, tamen id aliqui intelligendum putant, quòd non poſſint cogi a Judice, ſed ſi velint eſſe tutores, poſſint eſſe, habita licentia ſui ſuperioris, ut Bart. *conſ. 143. vol. 1.* & ibi Add. Bald. *conſ. 45. n. 1. p. 2.* ac Beltram. *conſ. 116. n. 1. vel 2.*

4 Carolus de Graſſis *de effect. Cleric. tot. effect. 16.* facit imprimis regulam, inquiens, Clericum non poſſe dari in tutorem in teſtamento, neque per Curiam, & dans peccaret. Quam regulam limitat *n. 17.* quando pupilli eſſent pauperes, & miſerabiles perſonæ. Tunc enim Clericus, accedente authoritate ſuperioris, non tantùm poteſt, ſed etiam cogitur tutelam accipere, & agnoſcere, cum hoc tamen, ſi alius tutor non poſſit inveniri ita aptus, ut valeat bona pupilli gubernare, & ſic in ſubſidium. Quod verò ad legitimam tutelam, licèt Clericus ad eam ſuſcipiendam non poſſit cogi, poſſe tamen eam ſubire, ſi velit, probat *n. 19. cum ſeqq.* Suffragatur Joann. Baptiſta Coſta *remed. ſubſid. 71.* inquiens, hoc remedium in Clericis eſſe ſubſidiarium, ita quod in caſibus, in quibus admitti poſſunt, veluti in tutela pauperum, & miſerabilium, non admittantur, niſi in ſubſidium, deficientibus ſcilicet aliis ſæcularibus idoneis. At Caſtill. *in Addit.* ad dictam *dec. 82. in fin. 3. lib.* ait, quòd licèt Clerici inviti nullam penitus tutelam, vel curam agnoſcere cogantur, immò ne volentes quidem tutelam teſtamentariam, vel dativam ſuſcipere poſſint, legitimam tamen agnatorum, vel cognatorum presbyteri, diaconi, & ſubdiaconi volentes poſſunt agnoſcere. Sed illud, inquit, quòd de teſtamentaria dictum eſt, ut illam Clerici agnoſcere nequeant, id demum verum eſſe, niſi ipſi in teſtamento dati fuerint tutores illis, quorum tutela legitima, teſtamento non facto, ad iſtos Clericos velata fuiſſet. Tunc enim, licèt ipſi ad illam tutelam agnoſcendam, vel recipiendam inviti non cogantur, attamen ipſi volentes illam tutelam ſuſcipere poſſunt.

5 Franciſcus Vivius *dec. 151. n. 1.* docet tutelæ, & curæ munus eſſe Clericis interdictum; pro miſerabilibus verò perſonis, etiam teſtamentariam poſſe ſuſcipere, cùm opus ſit pium, & ideò ceſſat ratio prohibitionis, ex quo non ſolùm poſſunt dici retrahi a Dei ſervitio, immò tunc reipſa miniſtratur, & hanc dicit eſſe communem opinionem, & ſæpiùs deciſam. Id ipſum etiam ſequitur Caſtill. *in alleg. dec. ex n. 4.* cum licentia tamen ſuperiorum, admittens limitationem Caroli de Graſſis, niſi alius ſæcularis aptus reperiretur, ubi etiam *n. 7.* ad probandum miſerabilitatem populorum, ut hæc doctrina illis adaptetur, conſiderat, quòd debent eſſe ſoli, nec habere conſanguineos, qui eſſent idonei ad tutelam adminiſtrandam. Cæterum idem Vivius concordat *num. 7.* cum aliis de facultate Clericorum acceptandi tutelas legitimas, ſi velint, non tamen compelli poſſunt. Cui etiam aſſentitur Bobadill. *in polit. lib. 2. c. 18. n. 226.*

Andreas verò Alciatus *de præſumpt. reg. 3. præſumpt.* 6 *18. n. 2.* quem aliqui ſequuntur, quos refert Vincent. Caroc. *dec. ſeu caſ. 17. n. 20.* cenſet, nullam tutelam, vel curam poſſe a Clericis, Eccleſiaſticiſque perſonis acceptari, vel agnoſci in caſibus, in quibus poſſunt eſſe tutores, niſi cum authoritate ſuorum ſuperiorum.

Ex his igitur conſtat, magis receptum eſſe, quòd ſit 7 differentia conſtituenda inter tutelas teſtamentariam, dativamque, ac legitimam, ita quidem, ut ad duas priores, ne volentes quidem Eccleſiaſtici admittantur ad poſteriorem vero poſſint admitti, non autem cogi, niſi Judici tantùm Eccleſiaſtico, non autem ſæculari acceptandam eſſe a Clerico legitimam tutelam videatur. Tunc enim non ab utroque ſimul compelli poteſt, ut minus rectè tradit Bobadill. *d. l. 2. c. 18. n. 226.* ſed ſolùm ab Eccleſiaſtico, licèt non deſint, qui Eccleſiaſticos inhabiles etiam faciant ad tutelas legitimas, ſicuti eſt Borgnin. Cavalc. *dec. 19. n. 15. lib. 3.* Quia eadem ratio timoris diſtractionis a divinis, quæ in aliis, militat etiam in iſtis. Adeòque rigidè proceditur in tutela teſtamentaria, & dativa, ne propter eas Clerici a Divinis diſtrahantur *c. Cyprianus, &c. Hi qui, 21. q. 3.* traditque Maſtril. *de Magiſtrat. lib. 2. c. 6.* probatque textus *in c. fi. 88. dict. & in auth. presbyteros, C. de Epiſc. & Cler.* ut velint jura, non ſolùm peccare eos, qui illas dant, ſed etiam privari deberent Eccleſiaſtica ſepultura, *ut cap. Neque apud 88. d.* ac proſequitur Guttier. *de tot. & cur. p. 1. c. 1. n. 26.* & Marth. *de jurisd. p. 4. cent. 2. caſ. 110.*

Sit itaque regula. Clericus non poteſt dari tutor in 8 teſtamento, neque per judicem, minuſque cogi ad ſuſcipiendam tutelam legitimam. *c. Pervenit*, & ibi Gloſ. *d. 86. l. generaliter* juncta *auth. ſub hodie, C. de ſacroſ. Eccleſ. auth. presbyteros C. de Epiſc. & Cler.* Quo cautum eſt, ne Clerici occupentur negotiis profanis, dum ſunt adſcripti miniſteriis Eccleſiaſticis, Concil. Chalced. *can. 3.* ubi interdicitur Clericis aliena negotia gerere, aut ſæcularibus negotiis immiſceri, excepta viduarum, aut pupillorum pia cauſa. Ita etiam 2. *Timot. 2.* nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus. Et conſonat Apoſtolorum *can. 7.* atque in decreto tota *diſt. 88. cit.* cujus canon ultimus refert Epiſtolam Cypriani, declarantis, excludi Victorem a ſuffragiis fidelium, & Altaris Sacrificio, eo quòd presbyterum tutela oneraſſet. Huc ſpectat Decretalium titulus, *ne Cler. vel Monach. ſæcul. negot. ſe im.* Vide D. Ambroſ. qui ſic ait *lib. 1. offic c. 36. Non te implices negotiis ſæcularibus, quoniam Deo militas. Etenim ſi is, qui Imperatori militat, a ſuſceptionibus litium, actu negotiorum forenſium, venditione mercium prohibetur humanis legibus; quantò magis, qui fidei exercet militiam.* Paria ſancit Concilium primum Carthag. *c. 6.* & Lateran. *in c. penul. de vit. & hon. Cler.* Volens autem poteſt admitti ad ſuſcipiendum tutelam legitimam proximorum conſanguineorum, cùm ſit officium pium, *c. generaliter 16. q. 1. & d. l. generaliter, & auth. presbyteros*, & tradunt præter adductos Sylveſt. Aldobr. *in §. idem*, & in milite, *inſtit. de excuſ. tut.* Cavalc. *de tut. & cur. n. 283.* Jo: de Deo *in doct. Advoc. l. 3. c. 11. n. 15.* Piag. *eod. tr. de tut. & cur. qu. 3. n. 2.* Bellet. *p. 1. diſq. Cler. tit. de diſcipl. Cler. 32.* Anton. de Virgil. *de legit. preſc. c. 9. n. 20.* Layman. *l. 3. theol. moral. tr. 4. c. 9. n. 4.* Unicamque tantùm tutelam legitimam, & non plures poſſe ſuſcipere, dixit Montan. *de tutel. c. 35. n. 1.* Ita quòd ſi Clericus ageret, uti tutor teſtamentarius, vel dativus; poſſit ei apponi de nullitate tutelæ, & propterea rejici a limine judicii, ut notat Jo: de Deo *d. lib. 3. c. 10. n. 11.*

Niſi tamen in teſtamento datus fuerit tutor iis, quo- 9 rum tutela legitima, teſtamento non facto, ad ipſum delata fuiſſet. Et ideò volens poteſt curam agnoſcere amentium, prodigorum, & ſimilium, qui rebus ſuis propter morbum ſupereſſe nequeunt, ſi ſunt ſui conjuncti; nam & illorum cura legitima iis, qui ad ſucceſſionem ab inteſtato vocantur, defertur *§. furioſi quoque inſtit. de cur.* & notat poſt alios Ant. de Virgil. *d. c. 9. n. 22.* Poteſt verò non ſolùm admitti ad ſuſcipiendum tutelam teſtamentarium, vel dativam, quando pupilli eſſent pauperes, vel miſerabiles perſonæ; ſed etiam cogi, quando alius tutor non poteſt inveniri, ita aptus ut bona pupilli gubernare poſſit, & ſic in ſubſidium *d. c. pervenit d. 86. c. 1. & d. 89. & l. Orphanotropios, C. de Epiſc. & Cler.* Montan. *d. c. 35. n. 197.* Graff. *dec. p. 2. l. 3. c. 2. n. 12.* & alii communiter.

ter. Quo in casu admittuntur, etiam nolentes, ad tutelam, saltem legitimam, Episcopi, Monachi, ac cæteri Regulares ex Molin. *de just. disp.* 221. *v. Episcopus etiam tutor*.

30 Non possunt autem Clerici, aliæque personæ Ecclesiasticæ absque violatione Immunitatis compelli ad curam, vel tutelam suscipiendam ob eam rationem, ne a divinis distrahantur. Quapropter, licèt alii tutoris, vel curatoris munus, etiam inviti suscipere cogantur, *l.* 1. *ff. de admin. tut.* quia id munus est publicum, ac propter bonum publicum, atque adeò omnes obligat, *tit. C. de decurionibus l.* 10. nisi justa, & legitima causa excuset *instit. de excus. tut. & tit. ff. eod.* Clerici tamen ad illum suscipiendum compelli non possunt, nisi personarum miserabilium, si aliæ personæ ad illud suscipiendum idoneæ non reperiantur, *c. ult. d.* 86. *c.* 1. *d.* 87. juncta Glossa, & *c.* 1. *dist.* 88. & nisi cognatorum, quorum etiam legitimam, tamquam proximi cognati, curam, vel tutelam suscipere non prohibentur, ut colligitur ex *cit. cap. ult. d.* 86.

31 Debent tamen habere licentiam sui Ordinarii in scriptis. Nec propterea possunt molestari sub pretextu negotiorum illicitorum, si cum licentia Episcopi, vel Sac. Congregationis exerceant tutelam legitimam, secus si sine licentia ejusdem S. Congregationis, quam tamen concedere non solet in testamentaria, & dativa, ut in una Thelesina 30. Maji 1626. & 13. Julii 1648. Formula verò decreti ordinarii, qua super Episcopis Congregatio Clericis licentiam exercendi tutelam legitimam concedere solet, est hujusmodi.

32 *Sacra, &c. benignè indulsit Oratori, ut verificatis expositis, & quòd ipse, uti proximior antedictorum pupillorum tutor legitimus, & a jure datus existat, tutelam, & curam eorundem suscipere, & gerere, atque omnia, & singula, quæ ad tutores, & curatores de jure, usu, vel consuetudine pertinent, facere, & exercere possit, dummodo tamen idem orator negotiis, personis Ecclesiasticis interdictis, nullatenus se immisceat, nec quicquam aliud a sua professione alienum exercere permittatur*. Ita in Verulana 15. Febr. 1647. in Capsana 11. Octobris 1645. in Albiganensi 8. Decembris 1646. ac sæpè alibi.

33 Eandem licentiam pro tutela legitima solet concedere Regularibus, addita clausula, *dummodo extra claustra non pernoctent*.

34 Hujusmodi autem Clerici tutores non gaudent privilegio fori, si vocentur, ut liti pupillorum sæcularium assistant, Fabr. *dec.* 29. *de jurisd. omn. jud. §.* 16. ex 3. Congregatione. Unde trahi possunt ad forum sæculare tutorio nomine S. Congreg. super Episc. 23. Aprilis 1607. Quod in omni administratione laicali, si agatur civiliter, vel etiam criminaliter, ut aliqui addunt, non tamen puniendi in persona, sed in bonis, tradunt Ausr. *de potest. sæcul. in Eccles. regul.* 2. *fallent.* 28. *& reg.* 4. *fallent.* 25. Specul. *in tit. de instrum. edit. §. Nunc aliqua*, Paul. de Castr. *cons.* 332. *vol.* 1. Cyn. *in l. Id quod pauperibus, C. de Episc. & Cleric.* Salic. *in leg. nulli, C. eod.* Bald. *in l. penult. C. de donat.* Bertachin. *in tr. de Episc. leg.* 6. *n.* 29. tractans speciatim de tutela, & Doctores citati a Martha *de jurisd. part.* 4. *cas.* 127. loquentes de officio obtento a Principe laico, in quo etiam casu loquuntur pro hac sententia Borellus, Anguianus, Suarez, Layman, Cenedo, Bobadilla, & Cevallos, relati a Diana *resol. moral. part.* 1. *tr.* 2. *resol.* 18. Horum ratio est, quòd administratio bonorum sequi debet jus ejus, cujus sunt bona, ut sicut bona pertinent ad laicum Judicem, quoad jurisdictionem; ita etiam causæ, quæ super eorum administratione emergunt ad ipsum pertineant, quisquis fuerit, qui administraverit. Et confirmatur *ex c. ne Cler. vel Monachi*, ubi habetur, quòd si Clerici occasione administrationis laicalis deprehendantur in fraudem, indignum est eis ab Ecclesia subveniri.

35 Sed rejiciunt hunc casum Glossa *in d. c.* 2. *v. ab Ecclesia*, & major pars Canonistarum *ibid. ne Clerici, vel Monachi*, Marth. *cit. cas.* 127. loquens de officiis publicis, habitis a Principe laico, & citans pro hac sententia novem Doctores, qua de re nos alibi. Et loquens de tutela Carol. de Grass. *effect.* 1. *n.* 82. Ambrosin. *de immun. c.* 20. *n.* 54. Diana cum aliis, *& resol.* 18. Duard. *q.* 11. *n.* 26. ad Bullam Cœn. & iterum *an.* 28. & Bonac. *punct.* 5. *n.* 17. Quia in administratione persona potior est, quàm bona administrata. Unde qui jus habet dandi tutorem, dat etiam super bona sita extra territorium dantis, ut probat Marth. *casu* 148. Si igitur persona non est subjecta, non poterit ob subjectionem bonorum coram Judice laico conveniri. Eò præsertim, quòd cùm nulla administratio, nec etiam tutela possit dari Clerico invito, sicuti potest dari laico, nec possit Clericus, etiam volens, pati se coram Judice laico conveniri, accepto spontè administrationem, non debet inde judicari, quòd fuerit illatum præjudicium clericali privilegio; quandoquidem non reperitur in jure Canonum expressum. Quod enim habetur in eo *c.* 2. locum videtur sibi vindicare tantùm post trinam monitionem. Dicitur enim. *Sacerdotibus, & Clericis denuncies publicè, ne ministri laicorum fiant, &c. Quod si postmodum facere præsumpserint, & occasione ipsius præsumptionis propter pecuniariam causam deprehendantur in fraude, indignum est eis ab Ecclesia subveniri*. De quo alias.

His tamen non obstantibus, non est quoad Clericos 36
tutores, recedendum a sententia recepta, etiam a Sac. Congregatione. Quo verò ad alia officia laica alio loco diximus.

Possunt tamen a tutela se excusare, etiamsi illam jam 37
incœperint administrare, antequam essent Clerici *ex c.* 1. juncta Glos. *de oblig. ad ratioc.* & tradunt Specul. *loc. cit. n.* 11. Montan. *d. c.* 35. *n.* 199. Quia dignitas superveniens solvit vinculum præcedentis obligationis, etiam voluntariè contractæ, *l. interdum, ff. de oper. liber.* Clericatus autem est dignitas, Glos. *in c. denique, v. dignitas d.* 4. & in *c.* 1. *v. dignitati, de vit. & honest. Cleric.* aliique apud Carol. de Grass. *de eff. Cler. in prælud. n.* 382. Ita etiam ille, cui supervenit militia, excusatur a tutela propter militiam supervenientem, *l. milites*, & ibi Doctores, *C. qui dari tut. pos.* Quin etiam, si quis reperiretur esse tutor, vel fuisse, non potest admitti ad Clericatum, nisi deposita tutela, & reddita ratione administrationis præteritæ per textum *in c.* 1. *d.* 53. *& c. un. de oblig. ad ratioc.* ibique Doctores. Non tamen idcirco amitteret legatum, sibi a testatore factum cum conditione, ut suscipiat tutelam ejus filiorum. Quia retraheretur a vita contemplativa, Alber. *in d. auth. presbyteros*, Carol. de Grass. *in eod. prælud. n.* 409. Idemque dicendum, si legatum factum sit Clerico cum eadem conditione. Neque privaretur successione pupilli, si noluerit acceptare tutelam legitimam per textum *in l. sicut hæreditas, C. de legit. tut.* Potest enim succedere pupillo, etiam quòd noluerit subire tale onus, *d. c. Pervenit d.* 86. & tradit Grass. *d. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 2. *n.* 13. Si verò esset successurus pupillo, privaretur ejus hæreditate ob non petitum tutorem ipsi pupillo ad textum *in l. sciant, C. de legit. hæred.* Felin. *in c. Ecclesia S. Mariæ, n.* 67. *de const.* Montan. *d. tr. de tutel. n.* 6 & alii apud Carol. de Grass. *eff.* 2. *n.* 242. qui tamen *eff.* 16. *n.* 26. contrarium dicit.

Illud etiam prætermittendum non puto, an tutoris da- 38
tio sit jurisdictionis, aut Imperii? Communis opinio est, quòd sit Imperii mixti. Gloss. & Doctores *in l. muto. §. tutoris datio de tut.* Orian. *in l.* 1. *de offic. ejus*, ut eum Muscornius allegat *in tr. de jurisd. n.* 167. putant, esse jurisdictionis simplicis. Muscornius docet, nonnunquam Imperii, nonnunquam etiam jurisdictionis esse pro ratione diversorum Magistratuum, quibus concedebatur, *dict. tr. de jurisd. n.* 16. Alii concessam volunt esse misti Imperii, non item concedendam, seu constituendam. Alii quartam speciem jurisdictionis commenti sunt, cujus sit tutores dare, nimirum nominatam. Alii volunt tutoris dationem, quæ nihil est aliud, quàm jus, sive potestas dandi tutorem alicui competens, neque jurisdictionis esse, neque Imperii, neque meri, neque misti, sed meræ, nudæque potestatis, quæ a lege datur, nec cuiquam aliter competit, quàm ei, cui lex permisit, Montan. *de tutel. c.* 19. *n.* 15. seu, ut ait Misinger. post Bellon. 1. *supput.* 2. tutoris datio est specialis permissionis. Quæ sententia probatur primò, per apertum textum *l.* 6. *§.* 2. *de tut.* ubi dicitur. Tutoris datio neque Imperii est, neque jurisdictionis, sed ei soli competit, cui nominatim hoc dedit (age non de concedenda, sed de concessa potestate loquitur) vel lex, vel Senatus Consultum, vel Princeps. Secundò, si tutoris datio mixti imperii esset, cur nominatim fuit Proconsuli, vel Præsidi concessa? *l.* 1. 3. 4. 5. *de tut. & curat.* cùm tamen Proconsul, & Præses majus imperium habeant in provincia omnibus post Principem, *leg.* 8. *de offic. Proconsul. l.* 4. *de offic. Præsid.* Tertiò, ea, quæ sunt jurisdictionis, aut imperii mixti, mandat jurisdictione, transeunt, *l.* 1. *in pr. & fi. de off. ejus, cui mand. est jurisd.* At verò, nec mandante Præside alius tutorem dare poterit, *l.* 8. *de tut. & curat.* Quartò, quoniam etiam privatis, puta parentibus, jus dandi tutorem tribuitur *toto tit. de test. tut. §.* 3. *Inst. de tut.* Quintò, quoniam & Decuriones, qui jurisdictionem non habent, tutores dare possunt, *l.* 19. *in princ. de tut. & cur.* Sed & jus dandi tutores datum est Magistratibus municipalibus, *l.* 3. *de tut. & cur. l.* 2, *§. si mater. in fin. ad S. C. Tertul.* At Magistratus municipales ea, quæ sunt imperii non habent, *leg.* 26. *ad municip. l. un. Si quis jus dic.* Non est igitur nec jurisdictionis, nec imperii, id est non competit jure Magistratui, sed ei saltem, cui lex dedit. Vide

Coras.

Coraſ. *ad l.* 15. *de off. Proconſ.* & ad *l.* 1. *de juriſd. & ſ. miſcel.* 24. Donel. 3. *com.* 7. & 17. *com.* 8. Cujac. 25. *obſerv.* 19. & 21. *obſ.* 30. Pac. *cent.* 5. *qu.* 69. Blonch. *cent.* 1. *aſſer.* 13. Menoch. *conſ.* 745. *n.* 114. Scip. Gentil. *de jur. cap.* 1. & *ſeqq.* & *lib.* 3. *c.* 35. Jo: Fab. *in princ. Inſt. de Attil. tut.* Bald. Paul. de Caſtro, & alios *ad leg.* 1. *de tut. & cur.* Montan. & Bellon. *ſupradictis locis.* Quibus diſſentiunt poſt alios Muſc. *d. loco*, Robert. 1. *animad.* 21. Hotoman. 2. *amic. reſponſ. caput.* 1.

19 Nos verò ſtatuimus, quòd, ſi agatur de dando tutore Clerico minori, vel de dando curatore Clerico mentecapto, ſpectet ad poteſtatem Eccleſiaſticam. Quia tutoris datio, utpote quæ perſonam pupilli reſpicit, ejus Judicis eſt, cujus juriſdictioni pupillus ſubeſt. Idem dicendum de Curatore, qui bonis datur. Bona enim Clerici etiam Judici Eccleſiaſtico ſubſunt. Si verò agatur de curatore ad lites, tunc de Curatore providebit ille Judex, coram quo judicium vertitur, quia reſpicit Judicis legitimationem, quæ curanda eſt ab illo, coram quo judicium agitatur. Conſtat ex *§. ad certum tempus, inſtit. de iis, qui tut. dar. non poſ.* Ubi Gloſs. *v. perſonæ*, item ex textu *in l. Sancimus*, *§. ſed & ſi quis*, ubi Cyn. *n.* 2. Bart. *n.* 2. *Cod. de adm. tut.* atque ex Rot. Romana *in ant. lit. de judic. dec.* 14. & contra Aufrer. *in Clem. de offic. Ord. regul.* 4. *fall.* 5. docent Cabed. *p.* 1. *dec.* 80. *n.* 2. Anguian. *de leg. tom.* 1. *l.* 2. *contr.* 23. *n.* 68. & Bellet. *p.* 1. *diſq. tit. de favor. Cler. perſon. §.* 6. *n.* 15. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſol.* 94. & ante eos docuit Bart. *in l.* 1. *ff. de tut. & cur.* Bobadil. *in polit. d. c.* 18. *n.* 226. & Jo: Guttier. *de tut. & cur. p.* 1. *c.* 1. *n.* 26. Quia Clericus, qui ſe immiſcet in adminiſtratione profana, tenetur in conſequentiam officii, quod ſuſcipit, defendere ſe ante profanum Judicem. Similiter ſi faciendum ſit inventarium bonorum Clerici mortui, qui filios minores reliquit, poteſt etiam Judex ſæcularis pupillorum illud facere ex Cabedo *loc. cit. dec.* 81.

20 Quòd ſi Clericus minor vigintiquinque annorum agat pro debito, vel actione alia perſonali, vel reali contra laicum, & coram Judice ſæculari juxta *c. Si Clericus, de for. comp.* poteſt ei dari curator per Judicem ſæcularem, coram quo agitur *per l. fin. C. de adm. tut.* Quia ex quo ille habet juriſdictionem in caſu principali, habet etiam in incidenti, & acceſſoriis ſine quibus cauſa dici non poteſt, *arg. l. ad rem, & l. ad legatum, ff. de proc. l. Si quoties, C. de jud.* 1. & 2. *C. de ord. jud.*

21 Neque obſtat, quòd in hoc caſu incidenti, ſeu acceſſorio tangitur ſubjectio perſonæ Clericalis, quæ per dationem curatoris ſubjicitur Judici ſæculari, & etiam Curatori, & ſic ejus liberum arbitrium reſtringatur per *leg. Si curatorem habens, Cod. de integr. reſtit. min.* ideoque debet cauſa terminari per Judicem Eccleſiaſticum, *arg. c. Tuam de ord. cogn.*

22 Nam incidens non eſt ſpirituale, neque Eccleſiaſticum, ſed potius civile, ac temporale, ex quo ſolùm cauſæ, & non perſonæ eſt dandus curator, præſertim quia curator non perſonæ, ſed rebus, *inſtit. de Curat. §. Curatorem.* Quare non obſtat, quòd in hoc Clericus ſubjicitur Judici ſæculari, quia etiam ſubjicitur illi in cauſa principali, in qua contra ipſum per eum poterit proferri ſententia, & condemnatio in expenſis. Ergo etiam eodem modo ſubjicitur ei in cauſa principali, ac in acceſſorio, cauſam ipſam concernente, *arg. regul. jur. acceſſorium.* Præterea cùm Curator ſit dandus ad litem præſentem, non poteſt dari, niſi per eum, coram quo eſt lis, quia ſi ante litem dari debet per Judicem Eccleſiaſticum, tunc potiùs daretur ad litem futuram, quod eſſe non poteſt, *arg. l. Qui habet §. ſi cum l. ſeqq. ff. de tutel. & l. item eorum §. Si decuriones, ff. quod cujuſque univ. nom.* Neceſſe autem eſſet, quòd ante litem motam ipſi daretur, cùm non ante poſſeſſionem litem movere, neque in judicio eſſe poſſit, cùm perſonam legitimam ſtandi in judicio non haberet, *Cod. qui dar. tut. poſ. in l. In univerſis.* Videndi Bald. *in d. leg. generaliter ad fin. C. de legit. tut.* Ruin. *conſ.* 89. *vol.* 5. Apoſtil. ad Bart. *conſ.* 143. Alciat. *reg.* 3. *præſumpt.* 18. *n.* 2. Ægyd. Thomat. *de muner. n.* 10. *pag.* 276. Oldrad. *conſ.* 59. Ripa *in c. decernimus n.* 9. *de judic.* Marant. *in pract. p.* 4. *dict.* 11. *n.* 14. & 64. Dec. *conſ.* 150. *n.* 7. Diana *loc. cit.* & Rota *cit. dec.* 14. *de judic. in antiq.*

23 Cæterùm notandum eſt, a Judice Eccleſiaſtico tutorem vel curatorem de ſuo foro, ſibique ſubditum decerni debere, qui ad tutelam, vel curam acceptandam, & ad fidejuſſionem præſtandam cogi poſſit, quia tutelæ, & curæ datio juriſdictionem ſupponit, non ſolùm in eum, cui datur, ſed etiam in eum, qui tutor, vel curator decernitur. Unde, ſi Judex Eccleſiaſticus tutorem, vel curatorem ſibi non ſubditum decernat, nulla erit datio ex Roſenth. *de feud. c.* 12. *concl.* 10. *n.* 54.

CONSULTATIO XI.

An, & quatenus hæreditas Clerici defuncti gaudeat privilegio fori?

HAc de re ita ſentiendum. Hæreditas Clerici vacans gaudet quidem privilegio fori. Quia illum repreſentat, ſecus autem adita, cùm tunc repræſentat hæredes, in quorum foro cauſa erit agitanda; efficitur enim eorum patrimonium *l. ſed plures* 10. *§. filio impubere, ff. de vulg.* Rot. *dec.* 322. *n.* 10. *p.* 10. *rec.* Et ex poſſeſſione adepta mutatur perſona, atque adeò ſtatus, & conditio rei, ut optimè Eminent. Card. Celſus *dec.* 259. *ſub n.* 4. Prout contingeret, ſi quis tanquam creditor ageret contra hæredem pro debito Clerici defuncti. Eſt diſtinctio communiter recepta, de qua Salgad. *in Labyr. cred. part.* 1. *c.* 32. *a n.* 31. Carlev. *de judic. tom.* 1. *diſp.* 2. *q.* 5. *a n.* 522. Anſald. *de juriſd. p.* 3. *tit. un. c.* 13. *n.* 37. & *ſeqq.* Scialoja *de for. com. c.* 28. *n.* 21. Fermoſ. *cod. arg. c. fin. qu.* 9. *n.* 11. & *ſeqq.* Queſad. *contr. for. cap.* 40. *a n.* 23. ubi refert, ita deciſum. 1

Quare ſi hæreditas Clerici fuerit adita per ſæculares, utique cauſa ſuper ſucceſſione ad forum ſæcularem ſpectat *cap. Cùm ſit generale, & c. licet, de for. comp.* Rot. *dec.* 793. *n.* 1. *p.* 1. *div. text. in c. Eccleſia S. Mariæ de conſtit. c. devovimus, de judic. c.* 1. *de immun. Eccl. in* 6. Peregr. *de fideic. art.* 48. *num.* 62. Jaſ. *in Auth. quas actiones n.* 41. *C. de ſacroſ. Eccl.* Menoch. *conſ.* 322. *a n.* 19. a Ponte *conſil.* 100. *n.* 4. *l.* 1. Carol. de Graſſ. *effect. cler.* 1. *n.* 320. & *ſeqq.* Carlev. *loc. cit. a n.* 319. Thomat. *dec.* 85. *a n.* 23. 2

Neque obſtaret pendentia litis deducta ex præcepto obtento a laico in Tribunali Eccleſiaſtico pro tuenda poſſeſſione, tradita cum clauſula, ſine præjudicio habentium meliora jura, poſtquam Judex laicus ſimilem poſſeſſionem tradiderat, & præceptum expediverat ad favorem aliorum, prout validè immittere, ac præceptum dare poterat, Menoch. *de adipiſc. poſſ. rem.* 4. *n.* 475. juxta doctrinam Baldi *in l. fin. n.* 45. *de edic. D. Adr. toll.* Graſſ. *d. eff.* 1. *n.* 449. Unde ſequitur, quòd aut præceptum Tribunalis Eccleſiaſtici inducere non poterit pendentiam litis, quæ afficiat laicos, quia hoc caſu Adverſarii conſiderantur, ut rei intentantes remedium *l. diffamari C. de ingen. & manumiſ.* & Judex Eccleſiaſticus non eſt competens, ſed adeundus eſt Judex laicus juxta doctrinam Roman. conſ. 412. *n.* 2. ac celebrem *dec.* Oſaſch. 151. *a n.* 4. ubi de veriori, Duran. *dec.* 60. *num.* 12. & in puncto de laico contra Epiſcopum eſt conſilium Alex. 103. *lib.* 5. ubi concluſionem probat, tàm de jure civili, quàm canonico, eſtque integra deciſio Capycii 18. & de communi teſtatur Add. *ad d.* Roman. *lit. B.* & in ſpecie præventionis Tondut. *de præv. p.* 2. *c.* 8. *n.* 3. Quia regulariter debemus potiùs attendere originem naturalis cauſæ, quàm accidentalis: inſpecta autem origine cauſæ, diffamatus dicitur reus ſecundùm Alex. *loc. cit.* quem refert, ac ſequitur Cravet. *conſ.* 182. *n.* 2. & expreſsè voluit Bart. *in l. ſi ſocietatem §. arbitrorum n.* 19. *ff. pro ſocio, & in leg. libertus, ff. de in jus voc.* & Gloſſ. communiter approbata *in l. un. C. ut nemo invit. ag. vel accuſ. cog.* Quanquam aliis ſubſiſtens videatur, quòd præceptum hujuſmodi habeat vim remedii dictæ *l. diffamari*, cùm iſta remedia ſint inter ſe valdè diverſa: Remedium enim *l. diffamari* vocat partem ad judicium. Præceptum verò, ut pars deſiſtat a moleſtiis. Et, quatenus etiam haberet vim remedii dictæ legis diffamari, Judex competens ad præfigendum dilationem Adverſario, intra quam agere poſſit, eſt Judex electus, & præventus a parte citante, ut docet Covarruvias *v. c.* 18. *n.* 6. *ad fin. lib.* 1. & Tondut. *d. p.* 1. *c.* 8. *n.* 4. & benè Conrad. *ad d. l. diffamari q.* 1. *n.* 1. & *ſeq.* Aut eodem modo, introducto anteà judicio coram laico, dicitur præventum in illius Tribunali, atque adeò debet in eo cauſa cognoſci, Roman. ubi ſupra *n.* 4. ibique Add. *text. in authen. qui ſemel, C. quomodo, & quando, & in l. tàm Collatores, §. fin. C. de re mil. l.* 12. Quod procedit etiam contra hæredes præventorum, Scial. *de for. com. d. c.* 28. *n.* 12. ex trita regula *l. hæres abſens* 19. *de judic.* Ad effectum autem præventionis ſufficit hora, quinimmò & temporis punctum juxta Gloſs. fin. *l. ſi ex pluribus* 89. *de ſolut.* probatque Tiraquel. *de jur. prim. q.* 2. Peregr. *de jure fiſci l.* 6. *tit.* 6. *n.* 35. Grat. *diſcept.* 765. *n.* 38. Etiamſi adverſarii præveniſſent in obtinendo citationem. Quia ad effectum præventionis attenditur exequutio, ſine qua reſpectu rei non inducitur litis pendentia, ex traditis a Lancel. *de attent. p.* 2. *cap.* 4. *in præf. a n.* 103. quare non ſufficit ſola expeditio citationis, juxta communem, de qua Far. *in prax. p.* 1. *tit. de inquiſ. q.* 7. *n.* 60. Tondut. 3

dut. *de prævent. p. 1. c. 9. num. 1. & 30.* & in terminis monitorii, seu præcepti *n. 27. & 34.* ac fusiùs, meliusque Carleval. *de judic. lib. 1. disp. 2. qu. 7. sect. 3. num. 879.* Scialoja *de for. comp. c. 7. n. 38. & 41.* ubi distinctis rationibus id probat.

4 Etenim, si considerentur laici, tanquam rei in judicio, per eos introducto coram Ecclesiastico, pendentia litis introduci non poterit, quia Judex est incompetens, & poterit declinari illius jurisdictio ex adductis per Roman. *dict. cons. 412. n. 5.* Si autem considerentur uti Actores, eodem modo considerandi sunt ii, qui coram Judice sæculari causam introduxerunt, qui ideo est Judex competens, quoniam omnes sunt laici, ac proinde locus erit præventioni, quamvis admittamus, Judicem Ecclesiasticum pariter esse competentem ex adductis per Carol. de Grass. *d. effect. 1. n. 585.*

5 Atque ita censuit S. Congregatio immunitatis in Melevitana bonorum sub die 18. Decemb. 1668. nempè causam hanc spectare ad curiam laicam.

6 Quod procedit, etiamsi a principio Clericus fuerit in causa. Tum quia Clericus, qui obtinuit immissionem a laico, reconveniri potest coram eodem Judice, ut per Peregr. *d. ar. 48. a n. 65.* & nos alibi fusiùs. Tum etiam, quia post additionem, hæreditas acquiritur unicuique hæredum, fitque divisibilis pro rata. Unde Judex Ecclesiasticus non poterit procedere, aut inhibere, nisi Clerico pro ejus portione, ut rectè firmat Virgil. *de legit. c. 20. n. 39.* Mastrill. *dec. 138. n. 6.* & propterea citatio, aut inhibitio facta contra Clericum non operatur quoad alios, Baron. *de cit. q. 5. n. 9.* secus autem est ubi res esset individua, Tondut. *de præv. c. 14. n. 2. quæst. 17.*

7 Ac præsertim si Clericus decesserit, nulla contestata lite coram Judice Ecclesiastico, & non supersint, nisi personæ laicæ, quæ remittendæ sunt ad Judicem suum, coram quo prævenerunt, & obtinuerunt mandatum cum illa clausula, *si quis*, præservativa juris alieni. Quo casu ille, qui sentit se gravatum, tenetur comparere coram Judice mandati, Carlev. *de judic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. qu. 7. sect. 3. n. 690.* Peregr. *loc. cit. art. 48. n. 67.* Idque præcipuè si litis pendentia deducatur ex præcepto Judicis Ecclesiastici de non perturbando Clerici consortes. Nam illud non arctat, sed solùm præcipit, ne Clericus molestet suos adversarios. Quod quidem non facit reum necessarium, & ideo non inducit litis pendentiam, ut de citatione, quatenus putaverit sua interesse, dixit Rot. *dec. 53. n. 6. p. 8. rec.* Nisi tamen laicus haberet actionem communem cùm Clerico, quæ per illius mortem in eum consolidata fuerit. Unde instantia contra illum, & Clericum cœpta coram Judice Ecclesiastico, etiam mortuo Clerico, in ipsum, tanquam successorem necessarium continuatur, Tondut. *eo loco p. 1. c. 30. n. 28.* Sicuti etiam, tanquam hæres Clelici, tenetur stare judicio cœpto coram Judice Ecclesiastico adversus suum Actorem, Thom. del Bene *de imm. cap. 10. dub. 6. sect. 1. n. 4* Carlev. *d. lib. 1. tit 1. disp. 2. q. 5. n. 319.* Donat. Anton. de Marin. *ref. quodlib. 1. c. 54. n. 3.*

8 Ad hoc autem, ut ad hæredem transeat instantia non exigitur litis contestatio cum defuncto, sed sufficit, defunctum fuisse citatum Tondut. *d. p. 1. c. 30. sub. n. 22.* Carracciol. post suas dec. *in tr. de privil. for. q. 42. n. 20.* cùm in hac re attendatur effectus inchoatus, licèt non consummatus, Giurb. *decis. 82. sub n. 12.* Carlev. ubi suprà *n. 620.*

9 Verùm aliqui distinguunt inter expressam prorogationem, & tacitam, ut in illa sufficiat simplex Judicis additio, *l. 18. de jurisd.* in qua additionis, non litis contestationis fit mentio. In hac omninò litis contestatio requiritur, quia aliter fieri nequit, cùm ante eam reus semper declinatoriam fori opponere, atque ita judicium effugere possit, *arg. l. 4. C. eod. l. 52. ff. de judic. l. fin. C. de exempt.* Dissentiunt alii variè. Vulterius ad *l. 1. C. de jurisd. n. 154.* quolibet actu in judicio a litigatoribus gesto Judicem aditum, censeri opinatur, Treutl. *disp. 3. th. fin. lit. H.* litis contestationem indiscriminatim requirit. Quod autem requiratur litis contestatio, sine qua lis radicata, immò mota non dicitur, habetur *in c. Ex parte 30.* ibique Gloss. *v. litis contestatio extr. de verb. signif.* Adeòut donec lis contestetur, citans dicatur agere velle, non tamen egisse, Anichin. *de præv. c. 4. d. 1. n. 14.* cùm Judex non dicatur aditus, nisi per litis contestationem, Anichin. *ibi ex l. si convenit, ff. de Jurisd. omn. Jud.* Contestatio verò non fit, nisi per contradictionem objectam, *c. Dudum 54. §. licèt autem*, ubi Glos. *v. Responsione, extr. de elect.* Mantic. *dec. 204. n. 6.* Vel nisi Judex assumat cognitionem causæ, præfigendo contumaci terminos ad proponendum actionem, vel exceptionem suam. Tunc enim posset dici radicata jurisdictio ad effectum procedendi ad terminationem litis juxta textum *in l. Consentaneum, & auth. qui semel*, cum Glos. *in v. Non sit, C. quomodo, & quando Judex.* Et non prodesset mutatio fori, *l. cùm quædam puella 19. ff de jurisd. omn. Jud.*

At nihilominus longè rectiùs alii docent, satis esse, 10
judicium cum Clerico defuncto fuisse cœptum, ut debeat continuari in Curia Ecclesiastica. Nam hæres, & successor non potest mutare forum, ubi fuit præventum judicium, vivente Clerico, juxta textum *in l. si is, Qui Romæ ff. de judic.* Carleval. *loco alleg. n. 291.* Caracciol. *d. q. 42. n. 1.* Sufficit igitur monitorium, sive citatio ad præveniendam jurisdictionem, pro qua non requiritur aliqua litis contestatio, sed satis est solius citationis exequutio per textum *l. si quis postea, ff. de jud. cap. Proposuisti, de for. comp.* Marant. *disp. 6. n. 20.* Tondut. *ibid. c. 30. n. 22.* Molin. *de primog. l. 4. c. 21. n. 6.* Caracciol. *ubi sup. n. 20.* & Anichin. *de prævent. c. 4. qu. 3. num. 24.* ubi ostendit, hanc præventionem ad effectum jurisdictionis differre ab aliis. Ideò si duo Judices, alter per actorem, alter per reum in eadem causa impetrentur, cùm debeat ab uno causa avocari, & alteri, qui prævenit committi, ille dicetur prævenisse, qui in exequutione citationis prævenit, quamvis post alium eam decreverit. Licèt enim decretum arctet actorem, non tamen arctat reum ad comparendum coram eo, Mising. *dec. 1. de offic. deleg.* Rot. *dec. 9. de dol. & contum. in antiq.* Ubert. *de cit. c. 10. n. 353.* Insicimusque semper circa præventionem quoad partes exequutiones citationis, Felin. *in c. Gratum extr. de Offic. deleg. n. 5.* Et hoc procedit in omnibus causis, etiam criminalibus. Quinimmò si concurrant citatio, & comprehensio, quoad præventionem attenditur citatio, ut latè per Socin. *in c. Proposuisti, extr. de for. comp.* licèt in multis locis contrarium observetur, ut per Boss. *in prax. tit. de for. comp. n. 99.* & Guazzin. *tom. 1. n. 13. & seqq.* Citatio verò debet esse legitima, ac durare instantia, in qua emanavit. Quia, ad inducendum perpetuitatem jurisdictionis, non sufficit aliquis actus, qui non sit legitimus, *cap. pen. extr. de for. comp.* Gloss. fin. *in c. cum plures, de offic. deleg. in 6.* Put. *dec. 2. de offic. deleg.* Rom. *cons. 412. & singul. 146.* Boss. *ubi suprà num. 105.* Ubert. *loc. cit. cap. 13. num. 14. tom. 3.* Unde, si citatio fuisset valida a principio, & malè esset exequutioni demandata, adhuc non perpetuaretur jurisdictio, Franch. *in c. ut debitus n. 1. de appell.* & Ubertus *eo loco*. Actus enim quovismodo nullus, non habetur in consideratione, neque aliquem operatur effectum, de quo latè Felin. *in c. ex tenore num. 2. extr. de rescript.*

Limitatur tamen hæc conclusio, si nimirum *citatus* 11
aliunde notitiam habuisset, vel sponte comparuisset. Quia tunc, non obstante nullitate citationis, inducitur perpetuatio jurisdictionis, Felin. *in d. c. Gratum n. 4.* Ubert. *d. c. 13. n. 134.* Quam materiam etiam latè tractat Socin. *in d. c. Proposuisti*, & Boss. remissivè *eo n. 105.* & Guazzin *d. tom. 1.* Et hæc procedunt quando jurisdictio subsistit a principio. At si sit nulla, vel Judex ea omninò careat, partes neque tacitè, neque expressè eam prorogare, aut validare possunt; nec Judex eo casu per processum ad ulteriora, etiam parte non opponente pronunciat, se esse Judicem competentem, sed processus semper est nullus, præterquam in certis casibus, ut per Gem. *in c. 1. n. 12. & in c. dispendia in pr. de rescrip. in 6.*

Et quamvis dubium sit, an per alium actum positivum 12
ante citationem, nempè subdelegationem causæ, ac similis, perpetuetur jurisdictio, ut tenuit Gemin. post Gloss. *in c. Cùm plures n. 11. & 14. & in c. Quamvis, & in c. si a subdelegato, de Offic. deleg. in 6.* Receptior tamen opinio est, quòd requiratur saltem decretum citationis, ut notat Boer. *in d. c. Gratum, & c. Relatum extr. de Offic. deleg.* Neque in Criminalibus inquisitio dat prærentionem, nisi adsit citatio, Bald. *in l. 1. Cod. de Confess.* Boss. *loc. cit. n. 193.* & fusè Guazzin. *loc. cit. n. 3. & 4.* Et, si sint plures Judices in eadem causa, perpetuata jurisdictione quoad unum, censetur etiam perpetuata quoad alios *d. c Cùm plures*, ubi Gemin. *n. 11. & 14.* Perpetuata autem nunquam dicitur, quoad ea, quæ non fuerunt expressa, nisi in connexis, vel nisi actus, per quam inducitur perpetuatio, respiciat, tàm expressa, quàm non expressa, & in quibusdam aliis casibus, quos recensèt Felin. *in c. Pastoralis, §. Quoniam n. 2. extr. de rescript.*

Id limitatur in habentibus jurisdictionem voluntariam, 13
ut in arbitris, ad quorum jurisdictionem perpetuandam requiritur contestatio litis, *l. si convenerit, ff. de jur. omn. Jud.* Cardin. *in Clem. Procuratorem. num. 3. de proc.* Item quòd procedat in Judice Ordinario, vel delegato a Principe. Quia in delegato ab inferiori non sufficit decretum citationis, sed requiritur alius actus Put. *dec. 2. de Offic. deleg.*

Perpetuatio verò jurisdictionis inducitur eodem modo 14
etiam quoad illum, ad cujus instantiam citatio decernitur, vel fit alius actus, quamvis non devenerit ad notitiam citati. Quod verò ad adversarium non perpetuatur jurisdictio, nisi exequuta citatione, *Clem. 2. ut lite pend.* Roman.

man. *conf.* 330. *sub init.* Felin. *in d. c. Gratum n.* 5. Cassad. *dec.* 1. *de reſcript.*

15 Ceſſatque omnis difficultas in caſu, quo fuerit petitum, & obtentum mandatum de manutenendo contra ipſum Clericum citatum. Nam tunc ſatis dicitur interveniſſe litis conteſtatio, quatenus eſſet neceſſaria, dum ſumus in exequutivis, & ſummariis, in quibus vel nulla requiritur litis conteſtatio, Rot. cor. Buratt. *dec.* 277. *num.* 8. *& in recent. deciſ.* 225. *num.* 16. *part.* 9. & in aliis congeſtis per Poſth. *de man. obſerv.* 80. *num.* 1. *& ſeqq.* vel, quatenus requireretur, primus actus, & prima petitio habet vim litis conteſtationis. Rot. coram Seraph. *dec.* 920. *n.* 3. & coram Mant. *dec.* 204. *n.* 14. & Poſth. *d. obſerv.* 80. *n.* 14.

16 Nec obſtaret, ſi laicus a præcepto Judicis Eccleſiaſtici appellaret ad Auditorem Cameræ Apoſtolicæ, ideòque agnita illius juriſdictio. Primò, quia conſtare debet de mandato procuræ illius, qui appellavit. Certum enim eſt, ſine mandato ſpeciali juriſdictione non prorogari in præjudicium principalis, ſicut ad effectum præventionis advertit Tondut. *dict. part.* 1. *cap.* 9. *&* 59. *num.* 47. Honded. *conſ.* 21. *n.* 25. *lib.* 1. Deinde quia, cùm potuerit haberi recurſus ſeu appellari a denegata remiſſione cauſæ facta per Judicem Eccleſiaſticum, qui alleganti, cauſam eſſe præventam in foro laicali, noluit eam ad illum remittere, non dicitur ob id conſenſiſſe in juriſdictionem Auditoris Cameræ ad effectum cognitionis cauſæ ex allegatis per eundem Tondut. *eo loco num.* 39. *cum ſeq.* Cùm maximè paſſim expediantur hujuſmodi appellationes in Tribunali Auditoris Cameræ ſine ullo mandato principalium, & a decretis, ſeu ſententiis etiam fori, a quo appellatio non devolvitur ad Auditorem Cameræ, ideò poteſt appellatio intelligi a foro laicali, ut ab expeditione appellationis, tanquam ab actu æquivoco, non poſſit inferri ad agnitionem juriſdictionis, cùm ad hunc effectum requiratur agnitio expreſsa, vel tacita reſultans ex actu neceſſario, quæ excluditur ex antecedenti oppoſitione cum proteſtationibus anteà factis. Denique cùm Auditor Cameræ habeat utramque gladii poteſtatem inter Eccleſiaſticos, & laicos, ſitque competens inter omnes, non poteſt dici, quòd fuerit aditus, tanquam Judex Eccleſiaſticus potius, quàm uti laicus pro defenſione juriſdictionis Judicis laici, & appellatio, dum fuit interpoſita pro declinatione fori, clarè oſtendit, cauſam non fuiſſe introductam, neque radicatam coram Eccleſiaſtico. Quia declinatio excludit conſenſum in Judicem, & conteſtationem litis coram Judice declinato, Bart. *in l. non videtur, ff. de judic.* Mantic. *d dec.* 204. *num.* 8. *&* 9.

17 Si verò ageretur de aditione, & acquiſitione hæreditatis Clerici, & inter ejus hæredes aderit Clericus, certum eſt, quòd ſicut iſte non poteſt citari a Judice laico, ita quoad ipſum legitimè præveniri poteſt juriſdictio Judicis Eccleſiaſtici, ac proinde etiam quoad laicos intereſſe connexum habentes, cùm perſona Clerici, ut dignior, trahat ad ſe laicos, juxta *c. Quod in dubiis extr. de conſecr. Eccleſ.* ac Bart. *in l. præcipimus, C. de appell.* & juxta veram opinionem, quam, reprobata contraria, tenet S. Rot. *in rec. dec.* 196. *n.* 1. *&* ſeq. *part.* 11. & in Perufina attentatorum 17. Aprilis 1614. coram ſan. mem. Innoc. X. & in Perufina fideicommiſſi de Garofanis 23. Junii 1630. coram Dunozetto, paſſimque alibi, ac docent Thom. del Bene *de Immunit. cap.* 7. *dub.* 13. *num.* 4. *& ſeqq.* ac *de parlam. dub.* 4 *ſubſect.* 39. Sperel. *dec.* 24. *num.* 11. *& ſeq.* Scacc. *de judic. cap.* 11. *n.* 24. qui teſtatur de praxi, ac Tondut. *dict. part.* 1. *cap.* 13. *num.* 5. aliique plures, & declaravit ſæpiùs Sac. Congregatio Immunitatis, ut *Tom.* 1. tradidi. Et in ſpecie docent Marant. *in prax. part.* 4. *dict.* 11. *num.* 21. Gratian. *diſcept.* 641. *num.* 1. *&* ſeq. Seraph. *deciſ.* 997. Bart. *in l. Præcipimus, §. eadem obſervando, Cod. de appellat.* Staph. *de lit. jud. §. dicendum eſt modò ſub num.* 2. Marcheſan. *de commiſſ. avocat. cauſ. §. 3. num.* 83. *part.* 2. Etiamſi hæredes pro majori parte ſint laici Socin. *conſ.* 12. *num.* 17. *lib.* 2. Surd. *conſ.* 222. *num.* 2. *in fin.* Carol. de Graſſ. *effect.* 1. *num.* 140. & alii, quos refert, ac ſequitur Ricciul. *de perſon. quæ in ſtat. repr. verſ. lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 4.

18 Licèt enim ſinguli hæredes pro virili conveniantur; quia tamen omnium eſt una, eademque ratio defenſionis, quippè qui ex eodem fonte communis authoris tenentur, ideò jus laicorum non eſt ſeparabile a jure Clerici, Gratian. *dict. diſcept.* 641. *ſub n.* 1. Ubi ſubdit, quòd alioquin ſequi poſſet ſententia contra ſententiam, Boſſ. *de for. compet. num.* 141. *in fin.* Ubi quòd cauſa ſemper eſt individua, quando naſcitur ex eodem facto.

19 Eòque magis inſeparabile eſt jus laicorum, & Clerici, quando omnes vivunt in communi, ideòque exequutio facienda eſſet in bonis communibus, Seraph. *d. dec.* 957. *num.* 11. Afflict. *dec.* 213. *in fin.*

Data igitur inſeparabilitate jurium, regula eſt, quòd 20
Clericus, tanquam dignior laicum trahit, Socin. *in c.* 1. *n.* 18. *de for. compet.* Jo: Aloyſ. de Leo *l. Qui ſub prætextu n.* 2. *C. de ſacroſ. Eccl.* Add. ad Alex. *conſ.* 122. *v. Uterque lib.* 4. Gaill. *obſerv.* 37. *n.* 2. *lib.* 1. Farin. *qu.* 8. *n.* 151. cum aliis, quos adducit de Graſſis *d. effect.* 1. *n.* 137.

Proceditque tàm in civilibus, quàm in criminalibus, 21
ex generali regula tradita a Doctoribus *in l. nulli, C. de judic.* quòd ſi plures ſimul delinquant, omnibus ab eodem Judice judicandi ſint. Quare cùm laicus Judex, non ſolùm ſit minus dignus, ac impotens, ſed incompetens, Judex autem Eccleſiaſticus ſit dignior, & non incompetens, ad hunc potius, quàm ad illum pertinebit in hoc caſu Clericum, & laicos ſimul judicare.

Hinc eſt, quòd ſi committitur cauſa contra laicum, 22
omneſque alios ſua intereſſe putantes, prout fieri ſolet quotidie, cùm hujuſmodi clauſula non comprehendat majores, vel digniores expreſſis, non poteſt vigore illius commiſſionis procedi contra Clericos, quamvis prædictus laicus ab eis cauſam habeat, dummodò de competentia excipiatur, *c. Sedis, extr. de reſcript. Clem. non poteſt. de procur.* Rot. *dec.* 8. *de reſcript. in nov.*

Hæc tamen concluſio intelligenda eſt, quando Cleri- 23
cus, & laicus ſimul conveniuntur uti ſinguli, ſecus autem ſi conveniantur uti univerſi; ut nimirum ſi eſſet Collegium, vel Univerſitas. Nam tunc ſi major pars eſt laicorum, reputantur omnes ut laici, & conveniuntur coram Judice laico. Si verò major pars eſt Clericorum, conveniuntur coram Judice Eccleſiaſtico. Felin. *in cap.* 1. *extr. de præſcript.* Marant. *in ſpec. diſt.* 10. *n.* 23. Et de hoc loquitur Rota in Mediolanenſi bonorum 18. Martii 1648. *§. Tandem non obſtat* coram Bichio.

Clericus verò ſuccedens laico, an teneatur litem age- 24
re coram Judice Eccleſiaſtico, Doctores variant. Affirmant Butr. Abb. & Felin. *in c. quia verò extr. de judic. & ibidem hæres abſens in princ. ff. de judic.* Cagnol. *in l.* 2. *num.* 186. *Cod. de pact. inter empt. & vend.* Rip. *in cap. decernimus num.* 22. *de jud.* Jaſ. *in l. Emancipati num.* 3. *Cod. de collat.* Ferdin. Vaſquius *de ſucceſſ. §.* 22. *num.* 70. & ambiguè loquitur Rota *in antiquis deciſ.* 552. clariſſimè tamen in Bituntina cenſus 8. Junii 1646. coram Cardinali Corrado. Et quod dicitur de Clerico procedit etiam in loco pio, qui ſæculari non ſubeſt. Qui autem dicatur locus pius, dicit Rota in Mediolanenſi Bonorum 18. Martii 1648. coram Bichio, & in Melevitana bonorum 10. Februarii 1651. coram Meltio, ubi de Hoſpitali cum diſtinctione, ſi gubernatur a laicis, vel a Clericis.

Negant verò Angel. & Paul. de Caſtr. *in d. l. hæres* 25
abſens, §. 1. Jo: de Imola *in l. ſi cùm hominem, ff. de fidejuſſ.* Alex. ad Bart. *in auth. & conſequenter ſub n.* 19. *C. de ſent. & interl.* Roman. *in l. ſi conſtante, §. fin. num.* 14. *in fin. ff. ſol. matr.* & ibidem ante eum Bald. & Raph. Commenſ. Barbat. *conſ.* 1. *vol.* 3. *& in cap. Quia num* 45. *de judic.* ubi Aretin. Mil. *in v. Miles*, Bertachin. *v. Clericus convenitur num.* 16. Marant. *in ſpec. part.* 4. *diſt.* 11. *num.* 79. Cagnol. *in dict. leg.* 2. *num.* 249. *Cod. de pact. int. empt. & vendit.* Gulielm. de Bened. *in rep. cap. Raynutius, v. Uxorem num.* 124. *de teſtam.* Boer. *deciſ.* 69. *num.* 32. Surd *conſ.* 222. *num.* 16. *vol.* 2. *& dec.* 110. *num.* 2. *& ſeqq.* Covarr. *pract. qq. cap.* 8. *num* 2. *& 3.* Eſſeque communem opinionem, teſtatur Villalob. *v. Clericus ſub n.* 70 & ibi Jo: Fiſcard. *ſub n.* 72. Viv. *lib.* 2. *opin.* 48. Greg. Lop. *l.* 57. *tit.* 6. *p.* 1. *v. Demanda*, Did. Per. *in l.* 3. *tit.* 13. *lib.* 3. *ordin.* Jo: Martinez. *de Clav. in antinom. juriſd. lit. C. n.* 26. Petr. Nunez de Avend. *de exequut. mand. Reg. cap.* 1. *num.* 33. Roderic. Suar. *in l. poſt rem extenſ.* 2. *num.* 4. Parlador. *rer. quotid. lib.* 2. *c. fin. §.* 1. *n.* 10. Anton. Queſad. *quæſt. cap.* 4. *n.* 7. Spin. *in ſpec. teſtam. gloſ.* 33. *n.* 72. Cevall. *pract. opin. com. contra com. qu.* 36. *n.* 9. Eman. Suar. *in theſ. recep. ſent. §. Clericus, n.* 104. Garz. Maſtrill. *dec.* 79. *n.* 3. Gaill. *dict. obſ.* 37. *n.* 8. Vigell. *dec.* 38. *centur.* 3. aliique. Quia in hoc caſu Clericus convenitur, quatenus repræſentat perſonam defuncti laici. Quam opinionem non ambigit Borell. *in ſum. dec. de for. comp. n.* 35. eſſe communiori calculo probatam, & æquiorem appellat Gail. *loc. cit.*

Alii verò, qui propius ad veritatem acceſſerunt, di- 26
ſtinguunt. Si inſtantia nondum inchoata fuerit contra laicum, illa non tranſit in Clericum ſucceſſorem, ſed omninò coram Judice Eccleſiaſtico conveniri debet, Bartol. *in dict. leg. hæres abſens*, & ibi communiter Doctores, Dec. *in d. cap. Quia num.* 11. Butr. Panorm. & alii *ibidem*, Covarr. *d. c.* 8. *n.* 4. Et hanc communem opinionem compellat Gailus *ubi ſup. n.* 10. Tunc enim Clericus non ſolùm quoad perſonam ſed etiam quoad hæreditatis

bona a jurisdictione Judicis laici exemptus est, ut rectè docent Abb. *in d. c. Quia*, Farinac. *qu. 8. num. 47. ampl. 17.* Scacc. *lib. 1. cap. 11. num. 29.* & aliquos citat, & sequitur Carol. de Grass. *effect. Cler. 1. num. 282.* Quibus adstipulatur Rodriq. *in sum. tom. 1. c. 216 n. 15.* Megal. *in 3. p. lib. 3. c. 10. n. 59.* Graff. *part. 1. dec. lib. 4. cap. 18. num. 126.* Coriolan. *in Bull. Cœn. excomm. 16.* Hevia *in Cur. Philip. p. 1. §. 5. num. 20.* Castill. *p. 1. dec. 2.* Pereir. *de man. reg. part. 2. c. 30. num. 6.* Ceval. *de cognit. per viam viol. part. 2. qu. 40. num. 9.* alios adducens Reginald. *tom. 1. lib. 9. cap. 23. n. 352.* Delben. *de immun. c. 7. dub. 6. n. 4.* Quod certius, æquius, & receptius vocat Pueron. *ad can. 15. Bull. Cœn. n. 66.* ubi ait, vix aliquid probabile fundamentum suadere contrarium, suffragarique mirè, quòd privilegium personæ omninò attendendum sit, cùm tunc nulla adsit præventio, quæ obstet ex Carol. de Grass. *num. 278.* & Covarruv. *concl. 3.* qui *concl. 5.* optimè id extendit ad casum, quod appellant guarantigiatum, quo se coram Notaria obligasset laicus defunctus ad aliquid solvendum, vel faciendum. Quia cùm ex illa obligatione non dicatur inceptalis, etiamsi tale instrumentum dicatur habere semper paratam executionem, hæc nonnisi coram Ecclesiastico Judice petenda est. Etenim statim atque est facta translatio, tunc respectu conventionis non consideratur amplius persona defuncta, si post mortem, & successionem movetur judicium, sed persona, quæ succedit, & convenitur, ut tradunt Doctores *in d. l. hæres absens in princ. ff. de judic.* & Covarr. *d. c. 8. n. 4.* Glos. *in regul. is, qui de reg. jur. in 6.* Gemin. & Præpos. *in d. can. Clericum nullus 11. qu. 1.* Abb. & Doctores *in d. c. Quia de judic.* ubi Dec. *n. 11.* ait, non esse in hoc dubitandum, latè Roland. *de confect. invent. cap. 23. n. 21.* & *seq.*

27 Si verò instantia contra laicum jam cœpta fuerit, tunc illa transit in Clericum successorem, maximè lite contestata. Ita voluerunt multi ex Doctoribus, qui negativam tuentur, & nominatim scribit Spin. *in spec. testam. glos. 33. sub n. 75.* ac Ceval. *quæst. 588. n. 15.* Gail. *loc. cit. num. 8.* & *seqq.* quam veriorem appellat, & in Camera approbatam, Glossa, & Doctores *in d. cap. Quia de judic.* Abb. *in c. fin. de fid. instr.* Viv. *opin. 108.* testans de communi, Covarr. *pract. quæst. cap. 8. concl. 2.* citans novem ex antiquioribus, Bartol. & Jas. *in l. testamenta C. de testam.* & *in d. l. quas actiones num. 39. de sacros. Eccles.* Castr. *in d. l. hæres absens num. 4. in fin.* & *in l. si constante §. fin. n 5. ff. sol. matr.* ubi communem dicit, quem multi alii sequuntur, quos refert Felin. *in d. cap. Quia*, & Boer. *dec. 69.* Socin. *cons. 91.* Angel. *in §. actionem n. 17. instit. de act.* Imol. *in l. Si cum hominem ff. de succes.* Roman. & Alex. *in d. l. Si constante*, Surd. *cons. 222. lib. 2.* Farinac. *de inquis. d. quæst. 8. num. 40.* Et in eamdem sententiam videtur inclinare Carol. de Grass. *d. effect. 1. n. 290.* cum pro ea citet 38. Authores, alios etiam citat Diana *resol. mor. part. 1. tr. 2. resol. 24.* & sequitur Fontanel. *decis. 11. n. 22.* ac alibi, & ex scribentibus ad Bullam Cœnæ, Ugol. *c. 15. §. 41.* Graff. alios citans *lib. 4. dec. cap. 18. num. 128.* & Reginald. *loc. cit.* Ubi etiam ait, quod testamentum, in quo laicus constituit Clericum hæredem, aperiendum est, ac declarandum, & publicandum coram Judice sæculari. At verius est, hoc esse mixti fori, & fieri posse coram utroque Judice. Et tandem pro eadem opinione citantur illi, qui tenent, causam civilem cœptam contra ipsum Clericum ante Clericatum, coram Judice laico, terminandam esse coram eodem Judice. Hi sunt Pereir. *de man. Reg. art. 4. n. 38.* Barbos. *in l. Si quis postea quam n. 203. ff. de judic.* Carol. de Graff. cum 13. Authoribus *ubi supra num. 239.* Ac ii, qui tenent, quòd lis contestata coram Judice Ecclesiastico cum persona defuncta Clerici, continuari illa debebit contra laicum hæredem Clerici coram eodem Judice Ecclesiastico, ut Riccius *part. 4. dec. 218.* per totam, & Dian. *part. 1. tr. 2. ref. 24.*

28 Probatur his præcipuis rationibus. Primò, quia cùm jam in judicio quasi contractum sit cum defuncto, judiciumque coram sæculari Judice cœptum, ideò ibidem finiendum, *text. in l. Ubi cœptum ff. de judic.* Adeoque certi juris est, instantiam ad hæredes transire *d. l. hæres absens, ff. eod.* Ubi Doctores communiter, quem textum dicit optimum Covarruvias, *text. in l. Si petitur*, & *in l. tam ex contractibus*, & *in l. Si is, qui Romæ, d. tit. text. in l. Si eum hominem, ff. de fidejuss. l. venditor, l. Si quis postea*, quem textum etiam optimum appellat Graff. *ff. eod. l. 4. §. Ex his, ff. de verb. oblig. l. 3. C. de hæred. act.* Bart. *ibid. n. 2.* Panormit. & Felin. *in d. cap. Quia*, Marant. *p. 5. n. 12.* Soccin. *reg. 181.* facitque text. *in c. Proposuisti, de for. comp. d. c. Quia, de judic.* ut ob cœptum coram uno Judice judicium, res affecta reali onere dicatur, ac proinde obnoxia tali Judici in quemcunque sic transit *ex d. l. Si quis postea quam, ff. de judic.* & tanquam stigmatizata, ut ait Abb. *in cap. Ecclesia S. Mariæ num. 25. in fect.* & *n. 30. in rep. de constit.* Jo: Andr. *in reg. fin. de reg. jur. in 6.* Butr. & Imol. *ibid.* Capr. *concl. 15. n. 47.* & *seqq.* Lap. *alleg. 101.* Anchar. *in cap. 1. de constit.* Aret. *in cap. Quòd Si Cleric. de jud.* Qui ad terminos diversorum statutorum sæcularium per hanc rationem docent afficere personas Ecclesiasticas, quòd ante susceptum forum statuta personas affecerunt *ex l. 1. §. fin. de reb. eorum.*

Deinde, quia Clericus ob Judicis reverentiam, ac vinculum in lite contractum non declinat per fori superveniendam judicium jam cœptum, nec delicti cognitionem, nec fidejussionem præstitam, nec obligationem ante Clericatum initam, ut in bonis luat, vel satisfaciat, quemadmodum habet Marth. *cent. 3. cas. 221.* & Sacra Congregatio Civitatis Castelli die 18. Februarii *1631.* apud Selel. *in Select. can. c. 18. n. 17.* Ergo debet multò magis hoc idem sustinere, ut laici hæres, cùm hæredis, & testatoris persona eadem in judiciis existimetur *ex §. 1. auth. de jurejur.* Unde sicuti defunctus tenebatur respondere coram Judice laico, ita & hæres illius, quisquis sit: Quia non potest ob proprium commodum venire contra factum defuncti *l. si ab eo, C. de lib. caus.* & *l. Si credit. C. de ser. pig. dat. manum.* & *l. Filius, C. de revoc. his, quæ in fraud. cred.* & *l. Successores, C. de solut.* Sed tenetur illud ratum habere, tanquam proprium, & in hæreditate defuncti semper spectatur persona defuncti, non autem hæredis, *l. hæreditas, ff. de acquir. rer. domin.* 29

Postremò, quia ex præventione dicitur perpetua lis sub Judice, qui prævenit, *dict. cap. Proposuisti, de for. comp.* & *d. l. Si quis postea quam ff. de judic.* ibi: *Si quis postea quam in jus vocatus est, miles alterius fieri esse cœperit, in ea causa jus revocandi fori non habebit, quasi præventus.* Censeturque quasi quodam pacto laicus defunctus obligasse litem in illo foro *ex l. 3. §. Idem scribit ff. de pecul.* Pacta autem servanda sunt per hæredem quemcunque. 30

Explicant hanc sententiam Covarruvias, & alii primò, ut lis tunc dicatur cœpta, non solùm quando fuerit contestata, sed etiam post primam instantiam *ex l. defuncto ff. de procur.* Secundò, eam explicat Carol. de Graff. *n. 291.* & *n. 124.* ut non habeat locum, quando instantia esset perempta. Idem enim tunc est, ac *si lis* nunquam fuisset mota. Tertiò, ut nec habeat locum, quando judicium cœptum ex quovis capite esset nullum. Tunc enim idem est, ac si non esset cœptum, cùm invalidi actus nullus sit effectus, de Grass. *num. 298.* & *1242.* Quartò, ut nec habeat locum, quando per partes liti fuisset cessum; tunc enim judicium dicitur solutum, & non amplius pendere, idem *num. 318.* & *1245.* Quintò, ut nec habeat locum postquam in causa decisum esset; quia tunc censetur finitum judicium. Unde si nova controversia etiam pendens ex eadem causa emergeret, apud Judicem Ecclesiasticum esset dirimenda. Secus est si a sententia esset interposita appellatio; quia tunc durat eadem lis, cùm hic sit appellationis effectus, ut per eam fingatur non judicatum, vel si post sententiam remaneret lis de aliquo articulo, qui simul cum tota causa esset discussus, vel esset inseparabilis ab illa. Tunc enim censeretur omninò accessorius ad causam, ac proinde illius naturam sequi deberet, idem *n. 1246.* Sextò, ut non habeat locum, quando lis esset quidem super re hæreditaria, aut ejus causa, sed non tangeret Clericum formaliter, quatenus hæres est laici defuncti ejusque in obligationibus Successor, verùm sub alia ratione, Covarruv. *concl. 6.* Addit tandem de Grass. *n. 319.* si rei, super qua est lis, laicus defunctus fuerit prædo, restitutionem peti posse a Clerico hærede coram Judice laico, idque ex authoritate Baldi *in l. fin. q. 6. C. de edict. D. Adrian. toll.* & aliorum. Loquitur autem generaliter non distinguens, an lis fuerit cœpta, vel secus, ac proinde videtur id fieri posse, etiamsi lis non fuisset cœpta. Sed quia non apparet, quomodo malitia laici defuncti transeat in Clericum, ideò si lis non fuerat instituta, non videtur Clericus trahendus pro ea rapina ad forum laicum, præsertim cùm titulus rapinæ criminale judicium aliquo modo efficiat. 31

At nihilominus constanter tenendum est cum iis, qui rectissimè volunt, quòd Clericus, hæres laici, non teneatur prosequi coram Judice sæculari, ne litem quidem contra laicum, cui successit, incœptam, & contestatam, sed sit de novo super eadem re, vel actione coram Judice Ecclesiastico conveniendus. Quia sive lis fuerit cœpta, & contestata coram Judice sæculari, sive non, semper eodem modo militat ratio ejus exemptionis a Judice sæculari, cùm præventio Judicis sæcularis nec tribuat, neque tribuere possit ipsi jurisdictionem adversus Clericum, 32

nec

nec derogare potestati Ecclesiasticæ. Et quia ex opposita sententia sequeretur inconveniens, quòd scilicet frustra daretur contra Clericum hæredem laici condemnationis sententia. Quandoquidem exequutioni mandari non possit, nisi per Judicem Ecclesiasticum, qui cùm non subjaceat eidem Principi, cui subest Judex laicus, non teneretur, nec cogi posset dictam sententiam exequutioni demandare.

33 Unde, licèt laicus prædecessor Clerici fuerit præventus, immò & condemnatus, & sic videatur, quòd idem Judex laicus debeat exequutionem facere, non obstante, quòd personæ conditio sit mutata, immò & cognoscere propter præventionem, ex notatis per Host. *in c. 1. de oblig. ad ratioc. & d. c. Postulasti de for. comp. & d. l. Si quis postea quam ff. de judic.* Contrarium tamen est probabilius. Quia hic non est eadem persona præventa, cùm sint diversæ personæ debitoris laici, & Clerici. Quare videtur contrasentiendum, quòd immò Clericus debeat audiri super oppositione sua in foro Ecclesiastico juxta notata *in auth. Ut omnes obed. Judic. Provinc. §. Hoc considerantis*, & per Archid. *in cap. 5. de Cler. conjug. in 6.* & per Jo: Andr. *in novel. tit. de duell.* Præsertim quia, cùm contra hæredum fieri debeat exequutio, oportet præmitti vocationem, & aliquam causæ cognitionem, quam in Clericis Judex sæcularis non potest præmittere ex adductis per Innoc. *de judic. cap. Quia verò in fin.*

Prætereà probatur ex textu *in l. 3. C. de jur. fisci, lib.* 10. ubi Gloss. Bart. & Doct. *& in lege commendent Cod. ubi caus. fisc.* & ubi Salicet. Ibi enim habetur, quòd emptor, & quilibet creditor fisci, vel qui habet regressum contra fiscum de ejus evictione, si conveniatur, & denunciet litem fisco, qui illam in se suscipiat, actor tenetur accusare judicium, & agere contra fiscum coram Procuratore Cæsaris, idque propter fraudem evitandam, & in honorem Cameræ Cæsareæ. Quam sententiam dicit crebriorem, & magis communem Cagnol. *in l. venditor num. 16. Cod. de judic.* Atqui Clericus est æquè privilegiatus, ac Fiscus, ut alibi probavimus, atque adeò Judex Clerici etiam est adeundus. Et hinc est, quòd dominus directus nominatus in dominum abusufructuario, emphyteuta, & colono, si comparet pro suo interesse, trahit actorem ad forum suum, ut Ecclesia ad Ecclesiasticum, Fiscus ad Procuratorem Cæsaris, ac proprietarius ad suum Judicem, Cagnol. *in d. l. venditor num. 18. lim. 4.* Boer. *decis. 69. num. 28. & 30.* Rota Lucen. *dec. 34. part. 1.* Rimin. sen. *conf. 344. vol. 3.* Mynsinger. *conf. 47. num. 14. & seq.* Natt. *conj. 324. vol. 2.* Frid. Scot. *conf. 37. col. 2. vol. 1.* Abb. *in cap. fin. num. 28. ut lit. non contestata & num. 23. & seq.* Rimin. jun. *conf. 237. num. 77. vol. 3.* Cavalcan. *de usufr. num. 217.* Idque propter jus, quod habent in re.

34 Ac tandem, quia sive lis cœpta, sive non, semper attenditur tempus petitionis, quando agitur contra debitorem, effectum Clericum per Cyn. *in l. nullus Cod. de judic.* Bald. *in l. 2. num. 20. & seq. Cod. de eden.* text. *in cap. Si Clericus laicum, cap. cum sit generale, & cap. Diligenti, de for. compet.* & notat Bart. *in d. l. hæres absens sub princ. ff. de judic.* Dec. *conf. 600. n. 6.* Mar. Socin. *in cap. Si quis Clericus fall. 28. de for. compet.* Felin. *in cap. Ecclesia S. Mariæ num. 101. de constit. & in cap. Quia G. num. 3. de jud.* facitque ad rem idem Marian. Soc. *in cap. Proposuisti num. 46. & seq. & num. 53. de for. comp.* Purpur. *conf. 77. vol. 1.* Clar. *pract. crim. §. fin. quæst. 36. col. 3.* Vasquez *lib. 3. §. 22. lim. 17. num. 60. & 70.* Ergo etiam quando agitur contra Clericum hæredem laici.

35 Hanc sententiam præter allegatos docent Glos. *in c. Clericum nullum 11. qu. 1.* Abb. Felin. Dec. Imol. Butr. & alii *in cap. Quia, de judic.* Bartolus sibi contrarius, Lancellot. Jacobin. & Curt. jun. *in ea l. hæres absens, ff. de judic.* Carocc. *in tr. de excus. part. 2. quæst. 57.* Ubi dicit, quòd hæc est vera, & communis opinio, & idem Dec. & Aretin. *in dict. cap. Quia*, firmant, ab hac opinione in praxi non esse recedendum, Fabr. *conf. 12. de judic.* Mar. Anton. *lib. 1. resolut. 49. numer. 2.* Ambrosin. *de immunit. cap. 20. num. 45.* Tamburin. *de jur. Abbat. tom. 1. disp. 15. qu. 19. num. 27. & seqq.* Ubi subdit, quòd Clericus, qui coram Judice laico depositum recepit, non possit a Judice laico ad illud reddendum cogi, & Clericus coram Judice laico, si sua interesse putaverit, citatus compareat, neque teneatur stare sententiæ a Judice laico datæ. Subscribunt Alter. *de censur. tom. 1. lib. 5. disp. 16. cap. 1. cas. 3.* Bonacin. *de legib. disp. 10. quæst. 2. pun. 1. §. 1. num. 25. & in Bull. Cen. tom. 3. disp. 1. quæst. 16. pun. 1. num. 18.* Duard. *in cand. Bull. can. 15. num. 3.* Bellet. *part. 1. disquis. Cleric. num. 6.* Molfes. *in consuet. Neapol. part. 2. quæst. 8.* Squillant. *de privileg. Cler. cap. 7. dub. 3. nu. 58. 75. & 82.* Diana *d. part. 1. tr. 2. resol. 24. & part. 4. tr. 1. resol. 21.* Marth. *de jurisd. part. 1. cent. 1. cas. 34. num. 14.* qui contra Doctores contrariæ sententiæ, & contra Gabriel. Pereir. *de man. Reg. in concordat. Regis Alphonsi III. art. 4. num. 38.* & Barbos. *in d. l. Si quis postea quam num. 203.* tenet, non esse de jure, quod laicus, effectus Clericus, quoad causas civiles respondeat in judicio, ubi priùs citatus fuerat, Anton. de Ripol. *de jurisd. omn. Judic. cap. 1. num. 192.* quia fortiori tenet, quòd si Clericus succedens laico possideat rem specialiter hypothecatam ratione talis hypothecæ conveniri non possit coram Judice sæculari, & pro eadem stant, qui negant., litem cœptam adversus laicum coram Judice laico prosequendam esse coram eodem, etiamsi ille fiat Clericus, de quo nos alibi. Ac præ cæteris eam sequitur Rot. Romanæ *in antiq. dec. 5. de for. compet.* & coram Seraph. in Florentina domus post Boer. Covarr. & alios 10. Junii 1595. & in d. Bituntina census 5. Julii 1649. coram Arguelles, ac declaravit sæpius Sacra Congregatio Immunitatis, præsertim in Umbriaticensi 4. Decembris 1629. & in Nullius 27. Septembris 1632. decernens Clericum, etiamsi sit hæres laici, & lis incœpta, seu contestata fuerit in vita testatoris, conveniri non posse coram Judice laico. Et servat Signatura, in qua, ut testatus est in plena audientia Eminentissimus Cardinalis Julius Sacchettus, sa. mem. Urbanus Octavus anno 1637. declaravit talem Clericum trahere laicum ad Judicem Ecclesiasticum, & quidem in casu fortiori, in quo scilicet Ecclesia succederat laico, & laicus jamdiu litigaverat coram laico, & nihilominus non obstante causæ instructione coram eo, fuit ita resolutum, & propterea semper posteà fuit avocata causa a sæculari, & commissa Ecclesiastico. Et hoc etiam videtur sensisse Rota *in d. Bituntina* census 5. Julii 1649. coram Arguelles. Ex quo patet, non esse amplius de hac re dubitandum, falsumque esse, quod asserit Delbene *dict. cap. 7. dub. 6. in fine*, nempè quòd è contra potius oppositum in dies judicari videatur.

Etsi non negarim, quòd olim, quando Clericus com- 36
parebat, non uti principalis, sed uti accessorius, vel necessarius defensor pro laico convento aliter servabatur. Nam tunc quoque debebat coram Judice sæculari comparere. Ideòque Signatura antiqua, quando laicus conveniebatur super re empta, & Clerus, nominatus venditor ab emptore, volebat in se judicium suscipere, tanquam defensor, petebat causam avocari a Judice sæculari, & eam committi Ecclesiastico, fuit aliàs solita judicare, quod Clericus accederet ad Judicem laicum, etiam quòd vellet totum judicium in se assumere juxta notata per Gloss. Bart. & Bald. *in l. 1. Cod. ubi in rem act.* Bart. *in l. solutione, ff. de solut.* Abb. *in cap. Quoniam frequenter extr. ut lit. non contest. in cap. fin. extr. de empt. & vend.* Angel. *in l. non solùm §. Quod vulgus ff. de usufr.* Aretin. *in §. Actiones Instit. de act.* licèt ibi dicat, contrarium servari, Anchar. *in cap. Ea, quæ de reg. jur. in 6. & in cap. 1. de Cler. conjug. pariter in 6. & conf. 33.* Et Soccin. de communi *conf. 91. num. 14. vol. 3.*

Rationes verò in contrarium adductæ haud difficilè 37
solvuntur. Leges enim illæ civiles sunt, atque adeò non sunt in præjudicium clericalis privilegii attendendæ, & multò minus in terminis clausulæ in Bulla Cœnæ Domini expressæ, quæ est, *præter juris Canonici dispositionem*. Eas tamen benè explicat Martha, tanquam nil suffragantes oppositæ sententiæ, cujus argumenta dissolvit. Cæterùm est, quod mutatio personæ regulariter mutat jus, & forum etiam in realibus, ut in specie per Glos. *in cap. Is, qui de reg. jur. in 6.* Bona enim sequuntur privilegium personæ, *arg. l. Cum quidem, §. debitores, ff. de usur.* Et sententia, vel instrumentum, quamvis aliàs habeat exequutionem paratam, hoc tamen intelligitur contra nominatos in sententia, vel instrumento, secus si agatur contra tertios possessores. Quia tunc requiritur citatio partis, & causæ cognitio.

Quod absque dubio procedit, si sit singularis succes- 38
sor, etiam rei litigiosæ; si verò sit universalis successor, & hæres, tunc requiritur etiam citatio, & causæ cognitio sed non tanta. Sufficit enim citatio, & cognitio ad probandum, illum esse hæredem, deinde fit exequutio, ut per Franc. *in cap. ex ratione num. 92. & seq. extr. de appell.* Et licèt hæres, & defunctus censeantur una, & eadem persona in tantùm, ut instantia cœpta contra defunctum transeat ad hæredem, *l. si eum hominem, ff. de fidejuss.* & similiter obligatio defuncti transeat ad hæredem, *l. 1. Cod. ut actio ad hæred. & contra hæred.* Et hæres possit conveniri coram Judice defuncti

functi, *d. l. hæres absens, ff. de judic.* Hoc tamen fallit in Clerico hærede. Quia exequutio sententiæ contra defunctum non potest fieri contra hæredem, nisi eo citato, & probato, quòd si hæres. Quod quidem fieri debet coram Judice Ecclesiastico. Et hinc nunquam datur exequutio contra bona, & personam propriam hæredis, nisi facta simili probatione.

39 Nec cautè subjicitur, quòd successores ejusdem conditionis sint omninò, cujus principales personæ. Nam regulariter id falsum est in successoribus singularibus, solumque hæres universalis censetur eadem persona cum defuncto, *ut in auth. de jurejur. a mor. præst. in princ. l. stipulatio ista habere ff. de verb. oblig.* Bald. *in l. un. Cod. de act. empt. & in l. 2. sub princ. ff. de hæred. vel act. vend.* Præterea id verum, quando hæres non est privilegiatus, quemadmodum est Fiscus, & Clericus. Illud autem rectissimè, quod sicuti hæreditas paterna, postquam acquisita est filio, non consideratur amplius, tanquam hæreditas paterna, sed tanquam hæreditas adeuntis, *§. l. instit. de hæred. qual. & diff. l. Sed & si plures §. filio, de vulg. & l. qui Titii ff. de his, qui, ut indign.* cum aliis, quos adducit Barbos. *in l. post dotem num. 70. ff. sol. matr.* & cumulavit Fontal. *in 1. de pact. nupt. clau. 4. glos. 24. num. 65. & in 2. tom. clau. 9. glos. un. p. 1. num. 76.* & etiam Molin. *de rit. nupt. lib. 3. quæst. 92. ex num. 16.* Quia cùm per aditionem confusa sint bona undecunque pervenerint, & unum filii patrimonium effecta, sequitur non esse attendendam nisi personam ipsius filii: ita etiam hæreditas laici postquam acquisita est Clerico. Quippè hæreditas post aditionem dicitur proprium hæredis patrimonium, ut notatur *in l. 1. §. Veteres de acq. poss.* Surd. *de lim. tit. 1. quæst. 116. num. 1.* & eleganter *cons. 516. num. 11.* ac proindè omninò exemptum a foro laicali, cujus jurisdictionem Clericus nullo pacto prorogare potest per rationem expressam *in cap. Significasti, & in cap. si diligenti, §. fin. de for. comp.* Glos. *ibid. v. manifesta*, Panormit. similiter *num. 1. in fin. & in cap. Placuit 11. quæst. 1.* nimirum, quia tale privilegium fori non est personale, sed toti ordini Ecclesiastico publicè indultum. Juri enim publico pactis privatorum non derogatur, *text. in l. jus publicum, ff. de pact. cum similibus.* Sic neque Vasallus potest in alterius jurisdictionem expressè, vel tacitè, invito domino, consentire. Quod si fecerit, prorrogatio nullius est præjudicii, sed dominus cum avocare rectè poterit per textum *in cap. Imperialem, §. Præterea si inter, & ibid.* Glos. *v. duos de prohib. feud. alien.* per Freder. Afflict. *pulchrè ibid. numer. 23. cum seq.* Bart. *in l. 1. §. & post operis num. 7. ff. de nov. oper. nunc.* Jas. *ibid. num. 11. in fin.* Bald. *in l. Si quis in conscribendum num. 2. Cod. de pact.* quamvis fallat in multis casibus, quos notat Felin. *in cap. Cæterum num. 6. cum seq. de judic.* Socin. *in tr. regul. v. Jurisdictio*, Curt. jun. *de feud. part. 7, quæst. 5. num. 19.* & nos alibi. Nam ipsius eximentis interest, ne subditus suus ab alio judicetur, neve talem jurisdictionem amittat. Dum enim ab aliis Judicibus eum eximit, eo ipso suæ jurisdictioni immediatè subjicit. Panorm. *in cap. Cum tempore, de arbitr. numer. 2. & ibid.* communiter Canonistæ, quia privatio præsupponit habitum, *text. in leg. Deum, ff. de verb. oblig. & in l. 3. §. 5. ff. de cap. dim.*

40 Quare quoties quæritur de renunciatione, vel prorogatione fori, an valeat, distinguendum est, utrùm lex, vel Princeps disponat de foro favore superioris, an autem mera consideratione privatorum. Primo casu renunciatio, & prorogatio jurisdictionis fieri nequit absque consensu Superioris, ut in exemptis, vasallis, Clericis. Altero verò casu valet renunciatio. Et ita intelligenda est *d. l. Si quis in conscribendo, Cod. de pact.* & jura, quæ de prorogatione partium loquuntur, atque in contractu adducta sunt. Regulariter enim juri in suum, & alterius favorem introducto nemo renunciare potest, secus si de unius favore tantum agatur, Bald. *in d. l. Si quis in conscribendo*, Fab. & alii Doctores communiter *ibid.* Porrò in quibus casibus renunciatio non valeat, vide plenè Felin. *in dict. cap. Si diligenti, de for. comp.*

41 Potest igitur Clericus hæres laici, si viderit, Judicem laicum nolle desistere, & irritare actum, aut professum, recurrere ad suum Judicem Ecclesiasticum, etiam spreta citatione judicis sæcularis, & instante, ut declaret processum nullum, actorem laicum amittere causam, teneri ad damna, & interesse, ac ut inhibeat Judici sæculari, ne se intromittat in hujusmodi causa sub pœnis pecuniariis, & censuris, & sic evitare judicium sæculare, ut per Alex. *cons. 103. num. 5. vol. 5.* & Purpur. *cons. 26. num. 3. vol. 1.* & Doctores *in d. cap. Si diligenti, de for. comp.* ac Rom. *cons. 412. num. 2.* quod est attentè notandum pro Clericis, & locis piis; ut habita citatione a Judice sæculari, illicò adeant pro responsione suum Judicem Ecclesiasticum, ut is provideat, ne trahantur ad forum sæcularem.

CONSULTATIO XII.

De præcedentia generatim. Item de modis componendi illius controversias, quæ, ut ait Sacr. Concil. Trident. sess. 25. cap. 13. de Regul. persæpè maximo cum scandalo oriuntur inter Ecclesiasticas personas, tàm sæculares, quàm Regulares. Ubi etiam de præcedentia Legatorum Regum, Principumve non pauca, solida, utilia, curiosa.

ET hæc quidem quæstio omnium cautissimè tractan- 1
da est; siquidem Magnatibus innatum scimus circa honoris sui prærogativas scrupulosè versari, nec ullius rei jacturam gravius, quàm ejusdem imminutionem patiantur. Quod Dux, nescio, quis a Carolo VII. Galliarum Rege interrogatus, quanam ratione a fidelitate tot experimentis hactenus sibi perspecta adduci posset, ostendere hac responsione voluit, si vel semel contumeliosè aliquid in me dixeris, vel feceris. Et exemplo suo Andreas Doria, maris Præfectus demonstravit, qui a Francisco Primo, Rege Galliæ, quòd verbo parùm honorifico ipsum exceperat, ad Carolum V. Imperatorem transivit. Carolus quoque Borbonius ob demandatam primæ aciei curam Alemonio, quam sibi deberi dicebat, ad eundem Imperatorem defecit, Jovius *lib. 2. hist.* Ideò cùm inter Anglos, & Hispanos Boloniæ anno 1598. pacis tractatio susciperetur, prima hæc de sessione quæstio, & ultima, in qua incepta, & finita fuit tractatio, nam cùm Angli nollent cedere Hispanis, infecto negotio discessum fuit, nec repertus quisquam est, qui æquum esse judicaret, ut pax quæreretur tanto cum incommodo sui Domini. Dici quidem solet, supremam legem esse salutem populi, verùm respectus Principis, & ordo, quo alii præferri debet est in perpetuum immutabilis. Ex legibus aliæ sunt mortales, aliæ immortales. Illæ durationem suam ex tempore sumunt. Has necessitas ipsa semper durabiles reddit propter perpetuum commodum, quod in earum observatione reperitur, ut ait Lucius Valerius in oratione contra legem Oppiam: *In conditione legum immortalium est jus præsessionis.* Nam qui patitur diminutionem, est indignus incremento, inquit Petrus Matth. *lib. 1. narrat. ult. num. 14. in vit. Henr. IV. Reg. Gall.*

Enim verò & in sedendo honorum quidam gradus 2
sunt, & quasi prærogativæ Generali quidem lege, ait Federic. de Marsealer. *lib. 2. de Legat. differt. 32.* vel potius consuetudine receptum est, ut idem omninò honor Legatis exhibeatur, qui iis, a quibus missi sunt, si præsentes essent, deberetur, idem, inquam, ordine. Quapropter, contentione forsan de loco nata, asserere animosè debet Legatus prærogativam sui Principis, & fugere potius congressum, quàm ad sinistram, vel inferius sedere, aut subscribere, ni faciat plurimum Principi suo detracturus, ipse velut homo nihil habendus. Quod si absentia commodè excusari non possit, velum ægritudo dabit, cui nemo jure succenseat. Legati Cæsaris, item Regum, Hispaniæ, & Galliæ, nec non Bavariæ Ducis, subducunt se potius invidiosis congressibus, quàm invicem concedant, quod deinceps in sequelam trahi possit. Pluris enim apud Principem dignitatis possessio fit, quàm cæterarum rerum, quæ dignitati ancillantur.

Ideo Arsaces, Parthorum Rex Orobazum Legatum 3
suum capite plecti curavit, quia Syllæ sedendo cessisset. Demogaras Athenis punitus fuit, quia Persarum Regi more non patrio cultum exhibuisset. Et nuperus quidam Legatus voti compos ubi rediisset, graviter tamen a Republica sua redargutus fuit, quia externum Principem sublimioribus titulis supra meritum compellasset. Turcarum Imperium, regente Amurate, plures ab omnibus penè orbis Regibus, ac Rebus publicis excipiebat Legatos. Imperator Turca solemni festivitate circumcisione primogeniti sui eo tempore celebravit, & Legatum quidem Persiæ ad primum Hispaniæ ad proximum pulvinar invitari jussit, reliquos deinceps, quòd illius fortè Principem, utpotè viciniorem, magis formidaret, hujus potentiam majorem reliquis existimaret. Quo animadvertit, Legatus Galliæ solemnibus interesse noluit, ne cessisse videretur, Hispaniæ verò a non nemine stylo pungitur, quia vel uni locum dedit. In Concilio Basilienſi acrem controversiam extitisse accepimus de sellis, & sedilibus Legatorum.

Aliquan-

4 Aliquando robuſtiùs etiam, quàm ſermocinatione ſuper iſta honoris eminentia contenderunt Legati. Ad Concil. Conſtantienſe a Joanne Rege Caſtellæ Legati miſſi erant Didacus Archiepiſcopus Hiſpalenſis, & Didacus Ferdinandus de Cordova: miſſus & ab Angliæ Rege, neſcio, quis eadem dignitate. Contentio orta eſt in æde Sacra, ille an hic præcederet. Anglus in dignio-rem ſedem primus involavit, atque inde velut è tribunali de jure, Regi ſuo debito, ſententiosè ſcilicèt, quaſi vivæ vocis oraculo ſtatuebat. Archiepiſcopus loco exclusus, non verbis, ſed viribus agendum ratus quibus prævalebat, agere cauſam, quam dicere maluit, & jus, quod jam pedibus adverſarius præverterat, & occupaverat, brachiis vindicare. Accedens igitur, ſic geſta res fuit, hominemque comprehendens è ſede ſublimem ſuſtulit fruſtra renitentem, & progreſſus ad latus Templi, ubi fortè fortuna ſepulchri tumba patebat, depoſuit. Tum ad ſuos reverſus, jocumque ingreſſus; fiat vis vi, inquit. Vivus ille ſepultus eſt non jam ſedere, jacere poterit; ergo boni Cleri, & Legati officio functus ſum. Armis quoque gentilitiis Archiepiſcopo addita fuerunt ea inſignia, quæ cœnotaphio iſti inſculpta extabant, ut eo velut inſigni deſignati facinoris charactere nobilitas, & memoria perennaret, eademque hæc inſignia conſpicere eſt in veſtibulo Collegii, quod digniſſimus Præſul Salamanticæ publico Religionis bono extruxit.

5 Simile in Joanne de Sylva, primo Comite Fontano, Joannis II Regis Caſtellæ Legato. Dum a loco, quem Legatus Angliæ præocupaverat, arceri ſe videret, luculenta oratione jus ſibi debitum diſputavit. Sed quid? Quoniam fruſtra ſe verbis contendere ſenſit, litigio robur adjunxit, & exacto è ſede antagoniſta, loci dignitatem ſibi aſſeruit. Commota concione, cum de violentia plures conquererentur, tranquillus ipſe: *Quando*, inquit, *ſupremæ authoritatis jus, & ratio vim patitur, nec manibus animus deeſſe poteſt, nec animo manus.* In conſeſſu Synodi Tridentinæ, dum Galliæ, & Hiſpaniæ Reges veteri diſceptatione, cui potior locus deberetur, ferventer contenderent, & Gallorum Legatus, Toparcha de Lanſacq. in proximum Pontifici locum, velut in poſſeſſionem irrueret, non inſano ſtratagemate Mendoza Hiſpanus non abſceſſit, ne juri diffidens, aut humilior id facere videtur, nec ceſſit tamen, ſed exadverſum Pontifici in medio Conſiſtorii grata ſolertia, & quadam majeſtate conſedit. Quid enim? Si quis Rex adfuiſſet, hic locus ei proprius videbatur, ab ipſis nimirum Legatis ſecretus, & diſtinctus. Rurſum inter Hiſpaniæ, & Galliæ Legatos gravis anno 1564. Romæ mota eſt quæſtio, uter, dum comitarentur ſupplicationem Pentecoſtes præcederet? quis fimbrium Pontificiæ togæ ſublevaret? Quis prior, quis item a dextris pacis oſculum exciperet? incenſa, ſeu thus haberet? Pontifex prærogativam Gallo pollicitus dicebatur, Fr. Ludovicus Granatenſis ſuggerebat, ut duo thuribula, duo item concordiæ ſigna deferrentur. Item Cardinales, Borromæus a parte Hiſpanorum, Ferrarienſis a parte Gallorum ſtabat, utrimque æmulis, & fautoribus non levibus. Legatorum quiſque coram Pontifice ſui Regis potentiam, titulos, authoritatem, ditionum copiam, fidei conſtantiam, & protectionem, Regni antiquitatem magnificè extollebat, nec non proteſtationes implacabilis offenſæ, & portentoſæ injuſtitiæ, & ingratitudinis ſolemniter celebratæ fuere, ſi quid Pontifex Regiæ dignitati detractum iret, additæ præterea minæ, in manus rumpendæ. Inde ſcripſit Cardinalis Vitellius, & Eccleſiæ, & utriuſque Regum bono factum eſſe, ut quæſtio tum manſerit indeterminata.

6 Apud Rhętos Gallicus Legatus Hiſpaniæ, Regis Legato primi loci honorem præripere conanti, gladium intentavit, ſed locus, & tempus, quippè proceſſio publica erat, & totius anni ſolemniſſima, Hiſpanum a malo conſervarunt, non ita animus metu liberaverat. Alter, ne latum quidem unguem cedere voluit. Cùmque in Concilio Tridentino Hiſpanici Gallicis Legatis præferrentur, hi diſceſſerunt, & in Aula Maximiliani II. Imperatoris idem honos Hiſpanicis attributus eſſet, Thuan. *lib.* 49. *hiſt.* hęc tamen inſignis injuria vita eſt Colimio Admiralio Galliæ in edito ſuo ſcripto ad Carolum IX. Regem Galliarum, ut inter cętera bellum propter eam Philippo II. Regi Hiſpaniarum inferri poſſe exiſtimaverit, Thuan. *d. lib.* 49. Atque ut horum duorum Regum contentionem Jacobus Rex Angliæ declinaret anno 1604. in ingreſſu ſuo in Urbem Londinenſem Legatos ad ſolemnem actum non vocat, atque utrique loca ad proſpiciendum commoda deſignat. Proculdubio, vel Hiſpanus Orator morbum ſimulaſſet, vel Gallus ſi eò alter evocatus fuiſſet. Plerumque enim ſic fieri ſolet, ne, quis primas cupit, de ordine, atque loco cum pari certare cogatur, idque Vigilio in quinto Concilio profuit, cùm Eutychius Patriarca Byzantini Antiſtitis locum teneret. Sic quoque Regis Angliæ Legatus in Coronatione Caroli V. ſicut & Nuncius Apoſtolicus pompæ adeſſe non ſuſtinuerunt. Cujus rei cautè gnarus Fridericus I. Imperator ſuper controverſia Colonienſis, & Fuldenſis interpellatus, prudenter reſpondit: veteres approbamus, ut tenemur, Imperii conſuetudines, quo circa major, an minor æquo diſcrimine eſt, Crantz. *cap.* 46. Quare pro loco Imperatori debito retinendo rectè David Ungnadius, Baro, Legatus Conſtantinopoli diſceſſurus, Sultanoque valedicturus, cum a Perſico Legato ſibi primum locum præreptum cerneret, eo intalutato diſcedere voluit, & debuit, niſi Mahemetes Baſsà, qui eam rem animadverterat, Perſam inferiori loco ſedere juſſiſſet, Joann. Leunclav. *in ſupplem. annal. Ottoman.* Imperator enim noſter Rege Perſarum major eſt, Legatus ergo ejuſdem locum honoratiorem Domino ſuo interverti jure impedivit, cumque Majeſtatis præeminentiæque intuitu, Legato Cæſaris hoc quoque in Aula Turcica dari ſoleat, ut ſedendo, aliorum Regum, & Principum Legati ſtando mandata ſua exponere ſoleant. Rectè quoque Caroli V. Imperatoris Legatus cùm ad exponenda mandata accitus aliquandiù ſtetiſſet, neque conſidere juſſus fuiſſet, pallio, quod habebat ſubſtrato, inſedit, & mandata ſui Principis intrepidè expoſuit, mox conſurgens pallium, quod ſubſtraverat, reliquit, interrogatus a Turcis, cur id faceret, Cæſaris Legatum ſellam ſibi portare non ſolere, falsè reſpondit, Vaeſevic. *in orat. de Legat. & legation.*

Memorabile è veteri hiſtoria de Friſiorum Legatis exemplum eſt. Hi cùm Romam ad Neronem miſſi eſſent, jamque Pompei Theatrum ingreſſi prohiberentur ſedilia Senatorum conſcendere, & tamen obſervaſſent, quoſdam externo cultu indutos inter Senatores in Orcheſtra ſedere, percunctati ſunt, quinam illi eſſent, utque reſponſum, id honoris exhiberi earum gentium Legatis, quæ virtute, & amicitia Populi Romani præcellerent; nullos mortalium aut armis, aut fide ante Germanos eſſe, alta voce teſtati ſunt, digreſſique inter Patres conſedere. Quo facto delectatus Nero, quaſi virtutem, atque indolem totius gentis in Legatis admiratus, & amans, ambos civitate donavit. 7

Obſervatum eſt antiquitus, ut Imperio, opibus, & viribus minor majori cederet. Titus Quintius, Conſul Romanus, quia pacis leges Philippo Regi Macedoniæ dabat, ut ventum eſt ad colloquium, rogatu Regis dicere cœpit. Quo liquet, ipſum Regem haud pari authoritatis gradu conſtituiſſe cum Conſule, Imperatore exercitus Romani, ſed ſuam Majeſtatem hujus amplitudini ſubmiſiſſe. Ita & Perſeus ejuſdem Philippi filius, congreſſus cum Legatis Populi Principis, iiſdem nonnihil tribuit. Nam poſtquam in conſpectu (hæc verba Livii) dirimente amne, pauliſper internunciando cunctatio fuit, utri tranſgrederentur, aliquid illi Regiæ Majeſtati, aliquid hi Populi Romani nomini, cùm præſertim Perſeus petiiſſet colloquium, exiſtimabant deberi. Joco tandem Martius cunctantes movit, minor, inquit, ad majorem, filius ad patrem tranſeat. Quod quidem laconiſmo facilè perſuaſum eſt Regi. Aliud deinde ambigebatur cum quàm multis tranſiret. Rex cum omni equitatu tranſire æquum cenſebat. Legati duntaxat cum tribus venire jubebant, vel ſi tantùm agmen traduceret, obſides daret, nihil fraudis fore in alloquio. Hippiam, & Pantaucum, Principes amicorum, obſides dedit; nec tam in pignus fidei, vel ſecuritatis deſiderati obſides erant, quàm, ut appareret ſociis, nequaquam ex dignitate pari congredi Regem cum Legatis. Hæc Liviius. Atque ibidem notare eſt, loco non longè accerſito, ſed è re nato, comiter aſſertam, immò ſublimatam eſſe majeſtatem Imperii. Legati itaque potentiorum Principum videntur ex æquo, & tanquam pares cum imbecillioribus congredi, ad quos miſſi ſunt, adeò quidem, ut quoties in eadem Aula Principes inferioris fortunæ, ſive potentiæ ſunt, aliundè advenæ, cùm iis ferè de loco oriatur contentio. 8

Et certè quicunque Principes validiorum opera magnoperè indigent, in hanc ſubmiſſionis. atque modeſtiæ partem, quàm in illam confidentiæ, atque arrogantiæ inclinare nonnunquam malunt, ne dum ob inanem honorum florem litigant, fructum tranquillitatis, & incolumnitatis publicè emarceſcere patiantur. Quid tamen? Verendum ſemper, ne projectus Principis, aut Legati animus contumeliæ ſit opportunus. Magnum alioqui diſcrimen collocandum eſt inter rem ipſam, ejuſque ſimulacrum, inter Principem ipſum, & eum, qui majeſtatem limitatio in negotio ad tempus repræſentat. Unde 9

de quemadmodum Legatus se, & conditionem suam, ita Princeps se, & suam expendet. Ille, ut sciat secum Principe agere, hic, ut cum Legato. Ille ne nimirum se attollat, hic ne nimium se diprimat. Legatus si se Principi parem putat, immodestus sit. Princeps si se Legato, utilitatem admittit. Quæstionem verò illam, quis potentissimorum Regum, Principumve, vel eorundem Legatorum in publicis congressibus, Conciliisve potiori honore haberi debeat, indecisam relinquimus, quippè cujus determinatio non a cujusquam judicio, aut conjectura, sed a cuspide gladii, a præsenti, inquam, potentia, tum a gratia ejus, qui legationem admittit, multum dependeat.

10 Ad conservandam igitur status, & personarum in Republica amicitiam, non minima erit adhibenda solicitudo in evitanda confusione, quæ levi ex causa obrepere in multitudine solet, nisi ordine disponatur debito, ut quisque quæ sibi conveniant, & debeantur agnoscat, & alienorum se immisceat ministerio, cedat sponte cui cedendum erit, & pertinaciter indebitum sibi honorem non usurpet. Ordo est congrua aliquorum proportio secundùm priùs, & posteriùs, vel ratione, vel actu, Aristot. 8. *physic. text.* 14. Philo *de mundi opif.*

11 Quare in Principum sessionibus series publica turbanda non est, *l. ult. Cod. de primic.* ut mitius quoque, quàm ab aliquibus fiat de Principum Christianorum concertationibus, sessionum intuitu sentiendum sit. Nam cùm nobilissimi illi sint, & non ambitu de prærogativa ordinis, sed ut cuique dignitas familiæ suæ salva fit, disputent, injurias utique in se faceret, qui posthabita dignitatis ratione, minori cedere vellet, quòd nec consuetudine, quæ omnium tamen rerum domina esse perhibetur, Gell. *lib.* 12. *noct. Attic. c.* 13. induci potest.

12 Multò minus eos, qui Ecclesiasticis Principibus sessionis quæstionem indignam esse autumant, audiri velim. Nam & si illi hoc Salvatoris nostri: *qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur*, Luc. 14. 18. Matth. 20. & insuper ex Lactantio *lib.* 5. *instit. cap.* 6. sequentia adferant, in hac sæculari vita, quoniam brevia, & caduca sunt omnia, & præferunt se alteris homines, & de dignitate contendunt, quo nihil fœdius, nihil arrogantius, & nihil a serpentis ratione remotius est. Rebus enim Cœlestibus contraria sunt ista universa terrena. Sicut enim sapientia hominum, summa stultitia est apud Deum, stultitia autem summa sapientia est; sic Deo humilis, & abjectus est, qui fuerit conspicuus, & sublimis in terra. Hinc ethnicus Chilo Æsopo quærenti, quidnam Juppiter ageret, respondit: Alta humiliat, humilia verò exaltat, Laert. *de vit. philos.*

13 Attamen hæc, & quæ in partem eam disputari alia possunt, ostendunt, eos quidem graviter errare, qui indebitum sibi vindicant locum, quos Apostolus ad *Philip.* 2. *v.* 3. compescere studet, nihil per contentionem, ait neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes. Frustra, ait Leo Papa *in ser. de nat. Dom.* appellamur Christiani, si imitatores non fuerimus Christi, qui ideò se viam esse dixit, ut conversatio Magistri forma discipuli, ut eam humilitatem eligat servus, quàm sequutus est Dominus ejus, qui fuit Christus. At qui suum sibi locum conservari expetit, nihil ille indignum Christiano homine, non minus, quàm ubi res suas sibi adsertum cupit, agit, ordinem illum loci, quem Deus, & supremus Magistratus, ut authores, & conservatores ordinis ipsi attribuerunt, contra contentiosos tuetur. Nulla justitia est, ait Augustinus *in lib. quæst. Genes. quæst.* 153. ut major serviat minori, *can. Est ordo* 33. *quæst.* 5. & Gregorius in terminis nostris eleganter *ad hoc, dispensationis divinæ provisio*, inquit, *gradus diversos, & ordines constituit, esse distinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret, & ex diversitate contextio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim Universitas alia poterat ratione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam differentiæ ordo servaret. Quia verò quæque creatura in una, eademque qualitate gubernari, vel vivere non potest, cœlestium militiarum exemplar nos instruit; quia dum sunt Angeli, & sunt Archangeli, liquet quia non sunt æquales, sed in potestate, & ordine, sicut nostris, differt alter ab altero, d.* 89. *cap. fin.* Ex quo textu hæ duæ sequelæ consurgunt. Nulla Respublica sine ordine stare potest. Ergo qui turbat ordinem, Rempublicam, quantum in se est, turbat, qui verò ordinem suum tuetur, Rempublicam, quantum in se est, defendit. Secunda. Ordinem in humanis Deo acceptum esse, Angelorum, Archangelorum monstrat exemplo, qui non sunt æquales, sed in ordine, & potestate alter ab altero differt. Similia prodit D. Bernardus *de Consid. lib.* 3. *cap.* 10. ubi ordinum distinctiones, quæ in Ecclesia sunt non temerè confundendas docet, terminosque a Patribus positos minimè perturbandos esse, ut omnia debitè, ordinateque fiant, singulisque in suis rectè contineantur officiis, suisque, ut par est, subdantur superioribus. Sacrilegii porrò instar habetur indignum reputare, quem Princeps dignum existimaverit, *l.* 3. *de crim. sacril. lib.* 9. *Cod. l.* 5. *C. de div. rescrip.* Cassiod. *lib. var. ep.* 43. *& lib.* 4. *ep.* 3. Daniel. *cap.* 2. *v.* 48. Esther. *cap.* 6. *v.* 8. Genes. 41. *v.* 41. Quapropter rectè, atque appositè Menoch. *cons.* 51. *num.* 3. *vol.* 1. Qui non ambitu, & superbia, ait, de ordinis observatione contendunt, laudem merentur. Nam ii nihil aliud mihi agere videntur, quàm, ut a Deo ordinata, & rectè constabilita tueantur, ita pariter ii naturam defendunt humanam, quæ, ut author est Justinian. *in cap. Ordinationem novel. de monach.* neque omnes per ordinem inter summos, neque rursus omnes inter novissimos constituit. Jura quoque ii Pontificia, atque Cæsarea observare justè studeant; siquidem jus pontificum statuit ordidinum dignitatem, & gradus fore observandos, *cap. solitæ, de major. & obed. cap. ut debitus, de appell. cap. Ex ore de privil.* ita etiam jus Cæsareum statuisse videmus, *l. honor, §. gerendum, l. ut gradatim, ff. de mun. & honor. tot. tit. C. ut dignit. ordin. servet. lib.* 12.

Egemus enim ordine distincto in multis, sed potissi- 14
mùm in publicis negotiis, in deferendis honoribus, *d. l. ut gradatim, ff. de mun. & hon. l. dignitatum ordo, C. ut dign. ord.* in disponendis cætibus publicis, immò & privatis, in dicenda sententia, & prælatione. Ecclesiastica disciplina in hoc constans extitit, in qua a Clericatu usque ad summum Pontificatum ordines dispositi sunt, & sine controversia observati, ut qui in inferioribus sunt semper majoribus cedant, *cap.* 2. *Subdiacono* 95. *d. cap. Cleros* 21. *d.* Et inter ejusdem ordinis ordinatos, ipse prior, & major habetur, qui priùs fuerit ordinatus, *cap.* 1. *de major. & obed. cap. Episcoporum* 74. *d. cap. fin.* 75. *d.* Chassan. *in catal. glor. mund. p.* 12. *consid.* 99. &, cæteris paribus, qui prior est tempore, dicitur potior jure, *cap. qui prior, de reg. jur. in* 6. *cap. si pro te, cap. tibi, qui gratiam, de rescript. eod. lib. & l. potior, ff. qui pot. in pign. cum simil.*

Jurisconsulti, & Principes constituerunt alium ordi- 15
nem inter laicos, & subditos, vel ex lege, vel ex dignitate, ut Ulpianus respondit his verbis *in l.* 1. *ff. de alb. scrib. Decuriones in albo, seu matricula ita scriptos esse oportet, ut lege municipali præcipitur. Sed si lex cessat, tunc dignitates erunt spectandæ ut scribantur eo ordine, quo quisque eorum maximo honore in municipio functus est, puta qui Duumviratum gesserunt, si hic honor præcellat, & inter Duumvirales antiquissimus quisque, prior* 15. *Deindè hi, qui secundo post Duumviratum honore in Republica functi sunt. Post eos, qui tertio, & deinceps; mox hi, qui nullo honore functi sunt, prout quisque eorum in ordinem venit. In sententiis quoque dicendis idem ordo observandus est, quem in albo scribendo diximus*: Verùm ex Ulpiano *in l. fin. eod. tit.* in albo decurionum in municipio nomina ante scribi oportet eorum, qui dignitates Principis judicio consequuti sunt, posteà eorum, qui tantùm municipalibus honoribus functi sunt.

Atque Theodosius, & Valentinianus, *Omnes*, inquiunt 16
in l. 2. *C. ut dignitatum ordo servetur lib.* 12. *privilegia dignitatum hoc ordine servanda cognoscant, ut primo loco habeantur hi, qui in actu positi illustres peregerint administrationes: secundò, veniant vacantes (id est qui administraverint) qui præsentes in comitatu illustris dignitatis cingulum meruerint: tertium verò ordinem eorum prospicimus, quibus absentibus cingulum illustris mittitur dignitatis: quartum honorariorum, qui præsentes a nostro Numine sine cingulo codicillos tantùm honorariæ dignitatis adepti sunt: quintum eorum, quibus absentibus similiter sine cingulo mittuntur illustris insignia dignitatis. Sed administratores quidem etiam comites rei privatæ vacantibus omnibus honorariis anteponi censemus. Vacantes autem post administratores venientes, non omnes jam honorariis credimus præponendos, sed eos vacantes illis honorarii, qui similem adepti sunt dignitatem, ut præfectorius quæstorio, non quæstorius præfectorio præponatur; parique modo quæstorius quæstorio non vocans, Comes thesaurorum, vel Comes rei privatæ honorario quæstorio, vel magistro officiorum præferatur. Et inter administratores illos etiam numerari decernimus, quibus illustribus in sacro nostro Consistorio cunctis aliquid ordinariæ dignitatis, vel ante commissimus, vel posteà committemus peragendum.* Statuerunt insuper *l.* 1. *eod. tit.* ut si quis indebitum locum sibi usurpaverit, nullæ se ignorantia defendat, sitque planè sacrilegii reus, qui divina præcepta neglexerit.

Gra-

17 Gradus porrò dignitatis videtur ex qualitate ejus diſtinguere alibi Gloſ. *in §. Novel.* 71. ad verba poſt magnificentiſſimos, *ſit ut ab illuſtr. & qui ſup. eam dignit.* Jus magiſtratuum, & poteſtatum, ut ſuperilluſtres ſint majores, poſteà illuſtres, ut erat Præfectus Orientis, & Illyrici, & Urbis Romæ, ſpectabiles poſt illuſtres, ut Proconſules, & Præfectus Ægypti, ſeu Auguſtalis, poſteà minores, ut clariſſimi Præſides Provinciarum. Minimi, ut pedanei, qui tamen Ordinarii ſunt, ut defenſores civitatum, & municipiorum, & de minimis judicant cauſis. Fuerunt quoque nobilium habentium feuda ſubordinati gradus, Dux, Marchio, Comes, Baro, Capitaneus, Vaſallus. Qua de re videndus Tholoſan. *lib. 6. ſyntag. c.* 7. 8. 9. & 10. Appianus verò *lib.* 1. *bell. civil.* dum de funere agit Syllæ, refert pompæ, & populi ordinationem ejus temporis in democratiam ſervatum: *armati milites ducebant corpus*, inquit, *ſacerdotes etiam, Veſtaleſque ſuo quiſque ordine, tum Senatus univerſus, & Magiſtratus cum ſuis inſignibus; deinde Equitum Romanorum alia multitudo, rurſumque alia militum quot-quot illius auſpicia ſequuti fuerant.* Et Gregorius Primus poſt obitum Pelagii ſummi Pontificis pro placando Deo in magna peſtis lue, in proceſſione litaniarum, ſeu ſupplicatione publica inſtituta univerſum populum per ſeptem claſſes diſtribuit, eoque ordine incedebant, ut in primo ordine eſſent Clerici, in ſecundo Religioſi, in tertio Sanctimoniales, in quarto pueri, in quinto laici perfectæ ætatis, in ſexto Viduæ, & continentes, in ſeptimo Conjugati, Gulielm. Durand. *lib. 6. rat. div. offic. c.* 102.

18 Non poteſt alioquin certa dari regula de prælatione perſonarum, quamquam veriſſimum ſit, ut is, qui melioribus, & præſtantioribus vacat, dignior & honorabilior haberi debeat. Etenim non æquè de dignis operibus, aut honore judicant homines, qui ſæpius dignius, & honorabilius exiſtimant utilius. Quo fit, ut tempore pacis togati, & Magiſtratus præferantur ſagatis, & nobilibus in multis; at tempore belli contra. Quia quod vim habet, eſt utilius, & magis honoratur. Eodem modo in Republica populari ditior præponitur ſapienti, & qui eam arcem exercet, qua magis putatur juvari præſens Reipublicæ negotium, præſtantior habetur. Regulariter tamen ubi nobiles diſtinguuntur, illi plebeis præferuntur: inter plebejos, urbanus ruſtico. Verùm dignitatis potiſſimum ordo peti, ni fallor, debet, vel ex eo, quod is, qui jubere poteſt ſtatuit, quod certè eſt expeditiſſimum; vel ſine lege metienda eſt dignitas, in officiis poterit eſſe pro regula, ut quò quis præeſt melioribus, & pluribus, is præferendus ſit in gradu inferioribus, quia major, *auth. de defenſ. civit. §. Hos igitur*. De hinc quò quis accedit propius ei, a quo dignitates procedunt, & præſtantior illis, qui magis recedunt haberi debeat. Quod ex divinis, & humanis poteſt colligi. Siquidem Angelorum ordines prælatione potiores ſunt quo magis Deo accedunt, & remotiores dicuntur ultimi, niſi ſi qua delegatione extraordinaria a Deo deligantur, in qua majores habentur, ut Deum immediatè in ea repræſentantes. Sic in ſole, & igne quò quiſque propius accedit, eò magis illuſtratur, & calorem majorem ſentit.

19 In terra, quia Summus Pontifex, Imperator, Rex, Princeps, non cognoſcens ſuperiorem, ſunt veluti fontes dignitatum, & honoris inter ſubditos, ſicqui eis ſunt proximiores, immediatè ejus miniſteria exercent, habentur meritò digniores, & eò magis, quoad latus ejus vivunt, vel majora ſibi conceſſa ſunt. Sic in ſummo Pontifice Cardinales proximi, deinde quatuor Patriarchæ juxta eorum conſtitutum ordinem, poſteà Primates, ab eis proximi, Archiepiſcopi, ſubinde Epiſcopi Parochi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Clerici, Monachi, obſervatis rurſus gradibus in ſingulis ordinibus, vel Eccleſiarum, vel Civitatum, vel titulorum, quibus præficiuntur, vel antiquitate receptionis in Ordinem. Et, quamquam num Cardinales præferendi ſint Patriarchis, Tholoſanus *lib. 15. ſyntag. cap.* 4. diſputet, & ſalvo meliori judicio Patriarchas ſecundos poſt ſedem Pontificalem donatos dignitate, & præferentia arbitratur; nos verò Cardinales, & dignitate, & meritis illos ſuperare aſſerimus. Quæ enim major, vel ſublimior dignitatis amplitudo illis deferri potuit, quàm præ cæteris dignos cenſeri, quorum humeris Eccleſiæ Catholicæ Romanæ gubernium committeretur? Meritò quod attinet, certum eſt, quòd poſtquam hi Eminentiſſimi Patres inſtituti fuere, eorum prudentia, atque conſilio effectum ſit, ut & graviſſimæ diſſenſiones, quæ anteà de electione Summi Pontificis exarſerant, conquieverint, pax & tranquillitas qualiſcunque in orbe Chriſtiano conſervata fuerit. Ideòque ſunt pars corporis Papæ, & pars Papatus *cap Felicis de pœn. in* 6. ubi Archid. Gloſ. *in cap. pen. de offic. leg.* Laud. *in Clem.* 1. *de celebr. miſſ.* Jo: de Lign. *in cap.* 2. *de Cler. non reſid.* Jo: Monach. *in cap.* 1. *de ſchiſm. in* 6. ac proinde ratione dignitatis ſupereminent cæteris, quæ tanta eſt, licèt ſint ſolùm Diaconi, & æquiparetur Regali, & præferendi veniant quibuſcunque Magiſtratibus, Ducibus, Archiducibus, etiam non recognoſcentibus ſuperiorem; item Epiſcopis, Archiepiſcopis, & Patriarchis, etiam Conſtantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hieroſolymitano etiamſi in antiquum ſplendorem reſtituerentur, Eugen. IV. apud Dian. *p. 5. tr.* 2. *reſ.* 1. & 3 2. Sixt. V. *conſt.* 50. *§.* 12. Urban. VIII. *conſt.* 13. Bald. *in l.* 1. *§.* 1. *ff. de off. Præf. Urb.* Jaſ. *in l.* 1. *num.* 9. *ff. de off. ejus, cui mandat. eſt juriſd.* Azor. *lib.* 2. *cap.* 20. & nos alibi.

Inter autem Epiſcopos gradus reperiuntur, non quidem ordine, & conſecratione; ſed officii, atque authoritatis ratione diſtincti: Nam alii majore ſunt juriſdictione aliis præditi. Quidam enim ſunt Archiepiſcopi, ſive Metropolitani pluribus Epiſcopis præpoſiti, in quos juriſdictionem habent. Rurſus alii Primates ſunt, omnibus Epiſcopis, & Archiepiſcopis alicujus Regni, aut Provinciæ præfecti, ut in Africa Carthaginenſis, in Hibernia Armakanus. Denique ſunt Patriarchæ his ſuperiores, qui uni Orbis parti præſunt, ut Alexandrinus toti Africæ, Conſtantinopolitanus toti Græciæ, & parti Septemtrionis, Antiochenus Aſiæ minori, & Hieroſolymitanus Orienti, & ſuper omnes eſt Romanus Pontifex, Chriſti in terris Vicarius, Apoſtoli Petri in officio paſcendi agnos, & oves gregis Chriſti ſucceſſor. 20

De Cardinalibus verò Eccleſiæ Romanæ certum eſt, ipſos neque ordine, neque conſecratione ab Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis differre, ſed peculiari quodam dignitatis titulo, & munere, quod in eo ſitum eſt, ut Romano Pontifici in Eccleſia univerſali dirigenda, & gubernanda, tanquam præcipui conſiliarii, aſſiſtant, ſedeque vacante, Pontificem eligant. Dicuntur verò Cardinales, quia primarii ſunt Eccleſiæ conſiliarii apud Sum. Pontificem, qui eſt velut Cardo Eccleſiæ, a cujus providentia, & firmitate pendet Eccleſia. Horum enim conſilio in arduis Eccleſiæ negotiis Summus Pontifex utitur. Sunt enim viri ſcientia moribus, ac rerum experientia excellentes, ex omnibus Chriſti Orbis partibus electi, ut rerum omnium in Eccleſia emergentium notitia faciliùs ad ſupremum Eccleſiæ Paſtorem devenire queat. Eorum nomen vetuſtiſſimum eſt, cujus meminit Concilium Romanum Sylveſtri tempore celebratum *can.* 6. Gregorius *lib.* 5. *ep.* 11. & *lib.* 11. *ep.* 34. ſeptem Diaconos, Cardinales fuiſſe, ſcribit. Presbyterorum Cardinalium meminit Joannes Diaconus *lib.* 3. *in vit. Gregorii cap.* 7. Epiſcoporum Cardinalium Concilium Meldenſe *cap.* 54. Amplitudo Cardinalium inſinuatur a D. Gregorio *lib.* 4. *Regiſtri c.* 88. Quia his Pontifex in Conciliis generalibus convocandis, & dirigendis utatur. De quibus *lib.* 4. *ad Eugenium* Bernardus: *Veniamus*, ait, *ad collaterales*, & *adjutores tuos, hi ſeduli tui, hi intimi tui, eligendi de toto orbe, orbem judicaturi.* Et *ep.* 188. ad Cardinales: *Nulli dubium eſt, quin ad vos pertineat tollere ſcandala de regno Dei, ſurgentes ſpinas ſuccidere, ſedare querelas. Agite quo loco, quem tenetis, pro dignitate, qua polletis, pro poteſtate, quam accepiſtis.* Primis enim Eccleſiæ temporibus Pontifex graviora Eccleſiæ negotia, convocatis Epiſcopis, tractare ſolebat, ſed uſu docente, ac cogente neceſſitate, poſtquam temporalis Principatus directè acceſſit, oportuit aliquos Pontifici ſemper præſtò eſſe, cum quibus de graviſſimis rebus quotidie occurrentibus deliberaret, idque abſque detrimento particularium Eccleſiarum, quibus Paſtorum abſentia perniciosa eſt. Omiſſis ergo Epiſcoporum Conſiliis, Pontifices ad ampliſſimum Cardinalium Senatum occurrentia quotidie negotia referre cœperunt, eorumque opera uti ad legationes inſtituendas ad Reges, Principes, & alios pro communi Eccleſiæ bono, ad convocanda Concilia generalia, diſſidia Principum componenda, bella ſubinde, potiſſimùm contra hæreticos, & infideles gerenda. Quorum ita crevit dignitas, ut Regum fratres, eorumque in adminiſtrandis Provinciis Vicarii fiant. Horum numerum Concilium Baſilienſe moderatum eſſe voluit, ne ſuperflua numeroſitate vileſcat, vel Eccleſiæ gravis fiat, & conſtare literatis in theologia, vel jure, ac illuſtrum Principum filiis. 21

In ſæcularibus Principibus minus obſervatur eadem regula, ut qui proximiores ſint præſtantioribus, ab illis conſtituti habeantur digniores, ut primùm Principes, ſeu ſanguine proximi; ſubinde qui ad latus ex ſanctiori conſilio ſunt, & inter illos herois majores, & minores juxta decretum Principum, & conſuetudinem antiquam. Et idipſum in Magiſtratibus, & poteſtatem habentibus & delegatis, quæ omnia poſſunt facilè inter ſubditos componi 22

ratio-

ratione seſſionis, proceſſionis, ſtatus, & dignitatis, authoritatis, & poteſtatis, & privilegiorum conceſſorum.

23 At non ita facilis compoſitio graduum, quando Reges cum Regibus, vel Imperatores cum Imperatoribus concurrunt, & quiſque illorum aut eorum Delegati in conventum aliquem celebrem convenire, & ſedere, ac ſententiam dicere ibi debent, ut non immeritò rectiſſimè dictum ſit, periculoſum eſſe congreſſum Principum. Vix enim ab invicem recedunt ſine aliqua æmulatione invidia, aut indignatione, quia neſciunt ſe compati, ſe putant contemni, aut contemnunt. Illud conſiderandum eſt, majeſtatis jura locorum ſpatiis, aut regionum amplitudine non definiri. Nam Eumenes, fractis opibus, nihil præter arcem, in qua obſidebatur, ſuum dicere poterat, cùm tamen de pace ageretur cum Antigono Aſiæ Rege, qui, ut potentia, ſic etiam dignitate ſuperior videri vellet, Legatis Antigoni reſpondit, ſuperiorem ſe neminem accepturum, quandiù gladium exertum manu teneret. Et rectè. Nam, ut Logici tradunt, majus, & minus diverſas ſpecies non conſtituunt. Quapropter, licèt Regis ditio unius ſcopuli terminis finiatur, ſicut de Regno Ulyſis Horatius dicit, ſi tamen nullum Superiorem, præter Deum, & enſem, agnoſcat, eam Majeſtatem ſibi, quam mundi domitor Alexander aſſumere poteſt. Nec enim multitudo ſubjectorum, ſed libertas regnandi majeſtatem tribuit. Unde rectè Menochius ait *conſ. 36. n.* 51. non eſt bona conſequentia: eſt potentius: ergo dignius. Latior quippè finium, vel territorii amplitudo minimè efficit Principatum digniorem, ut alium præcedat, conſtituendo illuſtriorem, *arg. c. Legimus d. 93.*

24 Nihilominus tamen majora majoribus præmia ut debeantur, habita ratione ſive honoris, & gloriæ, ſive quantitatis, aut cujuſvis emolumenti, diſcimus a D. Auguſtino *in homil.* ſuper illud *Matth.* 5. *Cum ergo*, inquit, *minora minoribus, & majora majoribus dantur, ab eo donantur qui ſolus novit congruentem ſuis temporibus generi humano exhibere medicinam.* Unde majores debent eſſe potiores in portionibus percipiendis, *c. ſtatuimus, de majorit. & obed. & cap. fin. de Conſtitut.* facitque textus *in c. conſuluit 74. d. c. de multa, de præb. & c. pen. 1. qu. 2.* & denique in omnibus anteponendos eſſe majores, edocemur *in l. nobiliores, Cod. de com. & merc.* qua de re tradit multa Felin. *in rubr. de major. & obed. col. 3.* & Gemin. *in cap. 1. d. 1. & in cap. quorundam de elect. in 6.* & ut majoribus majora reliquis omnibus, ita & loco, ac ſede debetur prærogativa in omni hominum cœtu, ac conſeſſu.

25 Item melioribus, & honeſtioribus qui præeſt, is melior & dignior eſſe intelligitur, *arg. in auth. de defenſ. civit. §. nos igitur*, traditque in ſpecie Boer. *de auct. Magni Conſilii in 1. addit. magn. numer.* 12. Nam & ex diverſo, qui ſublimioribus Principibus ſubditi ſunt, hi honoratiores ſunt iis, qui ſubſunt Principibus, non ita ſublimibus. Unde Boer. ubi ſupra, ita ait: *Ad hoc cap. per tuas, de major. & obed. juxta Gloſ. 1. quæ dicit, quod Epiſcopi, exempti, hoc eſt Papa immediate ſubditi debent in Concilio generali ſedere in altiori loco quàm non exempti.* Idem *cap. ut Apoſtolicæ, de privil. in 6.* quod Abbates exempti poſſunt in Concilio provinciali & ſynodali uti mithra auri frigiata, ſed non exempti debent deferre albam, & planam. Facit ad hoc & *cap. dignum, de celebr. miſſ. cap. de cætero, cap. Cum dilectus, & cap. ad audientiam, de Cler. non reſid.* quòd exiſtentes in ſervitio Cardinalium, vel Epiſcoporum Clerici ſæculares, vel religioſi poſſunt ſe conformare in horis canonicis, & officio divino perſolvendis conſuetudini Dominorum ſuorum, & interim percipiunt fructus beneficiorum ſuorum, ac ſi in eiſdem perſonaliter reſiderent. Item *leg. ult. ff. de alb. ſcrib.* quòd inter habentes ſimilem dignitatem, vel officium, præfertur ille, qui eam obtinuit a Principe, & circa illam legem vide Felin. *in d. rubr. de major. & obed. col. 2. & col. fin.* & *in cap. per tuas eod. tit.* Unde videndum, quod Clerici, & perſonæ Eccleſiaſticæ ſunt digniores, quàm laici, *c. duo ſunt 12. q. 1. c. ſolitæ de major. & obed. & c. duo ſunt 96. d.* Quia Clerici divino mancipantur ſervitio, ſæculares autem mundano, *c. Cùm ſecundum Apoſtolorum de præb. & c. Clericos 21. dict. juncto, c. diverſis de Cler. conjug.* & eadem ratione quilibet Princeps Chriſtianorum dignior dicitur, quàm Princeps infidelium, etiamſi infidelium Princeps eſſet potentior, ut per Doctores in locis allegatis.

26 Rurſum, qui potentior eſt, is omnibus in rebus, & honoribus dignior ſecundum Boer. *deciſ. 286. num.* 6. potior, ſublimior, & anteponendus eſt reliquis. Ita Bald. *in cap. 1. de pac. Conſt. in rubr. ff. pro ſoc.* Felin. *in cap. 1. de major. & obed. col. 2.* Boer. *de auct. magn. Conſil. num.* 133. Eſtque communis, & vera opinio. Potentiorem autem accipere debemus eum, qui potentior eſt eo tempore, quo controverſia vertitur, aut agitatur de eo honore, de quo agitur, non autem eum, qui olim potentior fuiſſet, ſi hodie, quando ea, ſive honor controvertitur, minus potens, quàm adverſarius eſt. Nam ea qualitas potentiæ adjuncta verbo *debet*, intelligenda eſt ſecundùm tempus verbi, ſicque de præſenti, non de præterita jamque finita potentia, *l. in delictis, §. ſi extraneus, ff. de nox. act. l. miles, ff. de mil. teſt.* Bart. & alii *in l. ex facto in pr. ff. de vulg. §. illis autem temporibus, inſtit. de mil. teſt. l. 1. §. quanquam, l. milites, C. eod. tit. l. Papinianus, §. Papinianus, ff. de inof. teſt. l. fin. in fin. C. eod. tit.*

Inde divitiæ, & opes pariunt potentiam, potentia dignitatem, & juſtam prælationem, ut proximè admonuimus, & per Boer. *d. deciſ. 286. n.* 8. Nam major, inquit, is dicitur, qui plurimum poteſt. Id quod & tenent alii, præſertim Seneca dicens, quòd nobilitas nihil aliud eſt, quàm divitiæ antiquatæ, hoc eſt nobilitas organicè, & argutivè juxta Ariſtotelem. 27

Nec non ex modo, menſurave emolumenti adminiſtrantium colligitur quanta, qualiſve ſit eorum dignitas, aut eminentia, *l. nemo ad fin. C. de offic. major. off.* dum ait, *is gradu cæteros antecellat, quam ſtipendia meliora, vel labor prolixior fecerit anteire*, & ibi tradunt Doctores, & Boer. *de auth. Magn. Conſil. num.* 28. Ad idem *cap. ſi officia 59. diſt. & l. 1. C. de agentib. in reb. lib. 12. l. jubemus 2. C. de erog. mil. annon. lib.* 10. Et quilibet ſecundùm dignitatem ſuam eget alimentis, & reliquis ad vitam neceſſariis, & conſequenter ſtipendia, & emolumenta miniſterii, & adminiſtrationis ad eandem menſuram ſunt aptanda dignitati, ſicque, & de dignitate ad emolumenta, & de emolumentis ad dignitatem metiendam, & conjiciendam, legitimum erit, & civile argumentum, *l. ſed & ſi quid, §. ſufficienter, ff. de uſur.* notantque *Gloſ. 1.* & ibi ſcribentes *in cap. Quia nonnulli de Cler. non reſid.* & ut major in ordine debet eſſe potior in percipienda portione, *dict. cap. ſtatuimus de major. & obed. cap. ult. de Conſtit.* reſque Eccleſiarum pro meritis perſonarum, & qualitatibus ſunt diſtribuendæ, *cap. Conſuluit 74. diſt. cap. fin. 1. quæſt. 2. & 12. quæſt. 2. cap. Vulteranæ*, ita & qui percipienda portione potior eſt, is ſanè, & in dignitate, ut potior intelligatur, par eſt, *arg. l. 1. de offic. ejus, cui mand. eſt juriſdict.* 28

Poſteà, ille major, dignior, & excellentior eſt, quem generaliter homines majorem, ac digniorem eſſe exiſtimant. Ita probat textus *in leg. Athletas in pr. verſ. Celſus, ff. de his, qui not. infam.* ac tenet in ſpecie Boer. *dict. deciſ. 286. num. 9.* ſentitque Alex. *conſ. 142. lib. 6.* D. Antonin. *in ſum. part. 3. tit. 15. cap. 1. §. 11.* Selv. *de benef. part. 1. quæſt. 2.* & in ſimili eſt deciſio Rotæ 451. *in nov.* 29

Similiter præferendus ille eſt, qui alium ſuperat comparatione laborum, quos ex munere ſibi injuncto ſubiturus eſt, *l. unicuique in pr. C. de prox. ſacr. ſcr. lib. 12. & l. 2. C. de offic. magn. offic. & l. contra publicam in fin. Cod. de re milit. eod.* ibi. *Quia honoris argumentum non ambitione, ſed labore ad unumquemque convenit devenire*, traditque Luc. de Pen. *in l. 1. Cod. de com. & trib. ſch. eod. lib. & in l. de diver. eod. tit.* & Boer. *de auth. magn. Conſil. num.* 145. facitque *l. Advocati, C. de advoc. diverſ. Judic.* Sic & Clericorum ſtatum, quam merè Monachorum honoratiorem adeò eſſe ſcimus, quòd illi non vitæ contemplativæ tantùm, verùm etiam activæ inſerviunt, hi autem, ideſt merè Monachi, contemplativæ duntaxat, ac proinde in honoribus externis, (quidquid ſit de internis) inferiories ſunt. Ita patet ex *cap. legi, & cap. alia 16. quæſt. 1.* & notat Io: Andr. *in reg. delictum de reg. jur. in 6.* & Gloſ. *fin. in c. qualiter de accuſ.* dicens, quod dignior eſt Cœtus Clericorum, quàm Monachorum, & tenent Gem. & Cardin. Alex. *in d. c. Epiſcopos 17.* & Gloſ. *in cap. Religioſo de ſent. excom. in 6.* Rip. *lib. 2. reſp. cap. 2. num. 19.* & Boer. *loco cit. num.* 84. 30

Deinde ubi vel plura ſunt, vel majora pericula, ibi major beneficii remuneratio debetur, *text. in auth. Habita, Cod. ne fil. pro patr.* ibi: *vitam ſuam multis periculis exponunt.* Nec dubium eſt, quin Princeps, & quilibet alius quò majoribus ſubeſt periculis, eò pleniùs, & pinguius ſit remunerandus, *l. ſemper, §. negotiatores, ff. de jur. immun. & §. quibuſdam ead. l. & l. milites, & l. nec quidem*, ibi: *His ſolis, qui in expeditione occupati ſunt, C. de teſt. mil. §. his autem, inſtitut. eod. tit. leg. divus, ff. eod. & cap. Cum eo elect. in 6.* Facitque *Cod. de naut. fen. ferè per tot. & l. fin. Cod. de inoff. teſt.* 31

Ad hæc bonum, quòcommunius, eodigniusest, ideòque is, qui tale bonum ſic communius, & univerſalius in genus humanum confert, dignior redditur, ut per Alphonſ. Guerrer. *in ſpecul. Princip. cap. 54. num.* 41. Et qui 32

qui bonum effundit, aut operatur in plures, majori præmio dignior est, quàm qui in pauciores, *l. nuper, Cod. de nat. lib.*

33 Insuper quò majorem in genus humanum administrationem quis habet, eò dignior, sublimior, & eminentior omni loco, sede, gloria, & honore intelligitur. Textus, &, ibi Luc. de Pen. *in l. 2. C. ut dignit. ord. servet. & l. fin.* ibi: *in ipso tamen actu, C. de Decur. lib. 10. l. bene a Zenone, Cod. de quadr. præscript.* ibi: *Qui enim suis consiliis, suisque laboribus pro toto orbe terrarum die, noctuque laborant, quare non habeant dignam suam prærogativa fortunam?* Id, quod notat Salyc. ibi *not. 9. l. ex agentibus*, & ibi Glos. *v. posteriores, C. de pro agen. in reb. lib. 12. & l. 1. C. de prox. sacr. scr. cod. lib.* Boer. *de auth. magn. Consil. num.* 142. Unde tàm ipse, quàm Joan: de Platea *in d. l. 1.* contendunt, Doctores actu legentes, reliquis, qui actu non legunt præferendos esse. Denique summus honor est in Reipublicæ administratione, tantòque sublimior, quantò ea administratio, & Reipublicæ cura amplior, & latior est, *l. honor in pr. ff. de mun. & hon.* Glos. *in l. 1. C. de mun. & honor. lib. 11.* ac docet Barb. ad Bald. *in feud. tit. quib. mod. feud. amit. v. Carebit.*

34 Præterea qui præest loco digniori, is dignior, sublimior, excellentiorque esse intelligitur, ita tradunt Boer. *loco alleg. num.* 149. post Jo: de Plat. *in l. 2. Cod. ut dignit. ord. ser. lib. 10.* Unde Præfectus Urbis dicitur major dignitate, quàm reliqui magistratus, Romanæ ditioni, & Imperio subjecti, ut per Glos. & Doctores *in rubr. ff. de off. præf. Urb. l. 3. C. de silent.* ubi idem Jo: de Plat. & *l. 1. C. de præp. lab. lib. 12.* facitque *l. Jus Senatorum, de dignit. & l. municipes, ff. de municip.* ibi: *Quibus summa Reipublicæ commissa est*, & in dictis locis tradunt communiter Doctores, ratione loci, & administrationis (hoc est loci, ubi administrat) quempiam esse præferendum, *l. quilibet, C. de decur. lib. 10.* ibi: *Non solùm a vobis, quibus propter loci dignitatem rerum summa commissa est*, & ibi Baldus docet, tantò majorem esse officialem, quantò digniori loco præest, *l. 1.* & plenè dixerunt Doctores, *C. de privil. Urb. Rom. lib. 12.* ac fuit sententia Innocentii *in cap. 3. de sepult.* & Card. Alex. Boer. *in proœm. Clem.* Alex. *in addit.* ad Bart. *in l. 1. ff. de obseq. l. Nam quod, ff. ad Trebel. l. minimè, ff. de relig. & sumpt. fund.* Id, quod in actibus publicis ita definitum fuisse, ait Aulus Gellius *in noct. Attic. lib. 2. cap. 2.* & tradit Soccin. *in cap. cum quid col. 3. ff. si cert. pet.* post Aret. & adstipulatur, *c. nos qui, & cap. illud, & cap. Adam* 40. *d. & l. servos, C. de vi publ. & l. in Urbe, ff. de stat. hom.*

35 Pariter cui Princeps magis favet, & adspirat, is dignior esse videtur laude, & honore per textum in *l. Omnium, C. de test.* ubi cujus testamento Princeps ob gratiam præstò fuit, is ritè testatus videtur, etiamsi solemnia non adhibuisset, *l. sive apud acta, C. de transact.* Unde Doctor ille, qui a Principe creatus fuit, reliquis Doctoribus dignior, sublimior, & potentior in prælatione habetur. Ita Abb. *in cap. per tuas de major. & obed.* Barb. *in cap. quod Clericis de for. compet.* fusè Felin. *in dict. c. per tuas col. 4.* & Boer. *de auth. magn. Consil. num. 92. & 133.* Petr. de l'Emand. *in tr. de doct. p. 3. qu. 10.* Bart. in simili *de insign. & arm. col. 2.* Paul. de Castro *in l. quoties, C. ubi de crim. ag. opor.* Socin. *reg. 29.* Neque absimile est, quod & Canonicus a Papa creatus præfertur Canonicis ab alio creatis secundùm Panorm. & Felin. *col. 2. in d. cap. per tuas*, Bart. *in l. 2. ff. de alb. scrib.* ibique Alex. Petr. de Monte in sua *Monarchia q. 5.* Id, quod ita demum procedere intelligit Innoc. *in cap. 1. de major. & obed.* si in reliquis qualitatibus paritas sit, & prosequuntur Jo: de Plat. *de Decur. lib. 10. in l. 2.* per Joan. Andr. *in d. cap. 1.*

36 Tandem is Princeps est præferendus, ac nobilior est, qui a veris, & legitimis Principibus, non autem a tyrannis descendit, ut plenè Boer. loco sæpè allegato *numer. 38.* Felin. *in dict. rubr. de major. & obed. col. 3.* Gemin. *in cap. Quorundam de elect. in 6. auth. ut ab illustrioribus, §. Sancimus, l. nobiliores, C. de merc. & commerc.* Isque major, & dignior dicitur, qui ratione antiquioris originis talis est, ac eum antiquiorem accipere debemus, qui descendit a parentibus, qui ab antiquo, vel antiquiori tempore noscuntur esse potentes, & sic nobiles, Boer. & Felin. *ubi supra, & dict. auth. ut ab illustr. §. Sancimus*, & *dict. leg. nobiliores.*

37 Postremò quo Princeps habet majestatem liberam, quæ nil aliud est, quàm summa in Cives, ac subditos legibusque soluta potestas, ut plerisque placet, eò nobilior, ac major est, ac cæteris præcedere debet, hoc est præferendam Monarchiam Aristocratiæ, & Democratiæ; tametsi rectiùs aliis placeat, Majestatem esse summam unius in regenda Republica potestatem. Quod, ut melius intelligatur, propè considerandum est, omnibus Regnis, & Respublicis liberis plenissima Majestatis jura competere, quæ in Principum suorum electione interdum indefinitè, subindè definitè, prout utilitas publica suadet, conferri solent. Si indefinitè translata sint, & sub hac forma administratio Reipublicæ permissa Principi sit, haud dubio Majestatem habet, quia ejusdem omnes partes tenet. Si verò electus definitas, & certas Majestatis particulas, juxta quas Rempublicam instituere debet, accipit, Majestatem nihilominus, quæ tota ex partibus concessis resultat, habet. Major enim, vel minor potestas non facit Majestatis diversas species, immò cùm illa ex partium variarum collectione constet, nec quid unitum natura sui sit, non utique ei, qui omnes ejus partes non habet, propterea Majestas denegabitur. Est enim in arbitrio Reipublicæ, aut eorum, qui vice ejusdem Principem eligunt, quam velint regiminis formam, & ex ea resultantis Majestatis jura electo constituere, sive enim plura, sive pauciora fuerint, ex concessis tamen integra Majestas exurgit. Exemplo sit Cæsaris Augusti potestas, quæ tanta legis Regiæ beneficio fuit, ut quæcunque ex usu Reipublicæ Majestate divinarum, humanarum, publicarum, privatarumque rerum esse censebat, agere posset, Sveton. *in vit. Augusti.* Hæc forma Reipublicæ cum temporis populo Romano placuit, & sub hac omnia Majestatis jura Augusto permisit. Forma autem hæc ex legibus Regnorum, ac Rerumpublicarum, & Principatuum resultat, secundum quam veluti Cynosuram dirigunt, quod dum faciunt, nihil indecorum, aut contrarium Majestati committunt. Siquidem illa, si summa sit, etiamsi per modos non uniformes tendat, semper, & ubique sibi constat, non imaginationibus speculativis oritur sed prudentum hominum institutis, secundùm cujusque Principatus constitutionem exurgit, & ideò qualis, quantaque sit ex iis, non verò a designatione scriptorum metiri debet. Jurisperitorum enim opinionibus non dantur, aut adimuntur imperia, vel majestas, nec est scriptorum, Cæsarem aut creare, aut abdicare.

38 Et, ut aliqua de Rebuspublicis, ac Civitatibus Italiæ dicamus, Civitatis, ut & Respublica sumitur pro libera, aut subdita, *proœm. ff. vers. Sanctionem*, Glos. *Novel. 1. in princ.* Decian. *resp. 19. num 113. vol. 3.* Respublica libera, vel populus liber censetur, qui Imperatorem dominum profitetur, talis enim propriè sic dicitur, & vocatur, *l. post liminum 19. v. inter nos, & omnes liberos populos, Regesque not. l. hostes 24.* ubi Glos. *v. prædones, l. non dubito 7. de capt. & postlim. rev.* Bart. *in l. 1. §. de qua re num. 3. de damn. infect.* Hinc opponuntur Civitates Imperio Romano subditæ, *l. omnibus ad Trebel. l. fin. §. Sancimus, v. Urbibus Roman. Imper. C. de ædif. priv.* eleganter Ign. *discept. Num Rex Galliæ Christianissimis Imperatorem, ut superiorem agnoscat num. 9.* Petr. Greg. Tholos. *de Republ. lib. 6. cap. 13. num. 14.* Quare penes populum liberum dici Imperium esse sui ipsius, Bart. *in l. 1. num. 6. C. de bon. vac. lib. 10.* sibi ipsi Princeps est, & ad jus gentium rediisse existimatur; Natt. *cons. 637. num. 23.* Populo libero quoque æquiparatur, qui, licèt subditus fuerit olim Imperio, attamen exemptionem omnijugam natus est; Ideòque generale, & protritum fertur axioma de ejusmodi populo, & Civitate, Superioris nescia, idem dijudicari, quod de Principe, quia in suo statu persimilis existit Imperatori, Bart. *in d. l. hostes num. 16. de c. & postlim. rev. l. Infamem 7. n. 14. de publ. judic. l. 1. §. de qua re 10. n. 3. de postl. l. acta 45. §. amplianda 1. num. 1. de re judic.* Roman. *cons. 59. n. 7. & 8.* ubi largiter Mandosius, Dec. *cons. 534. num. 2.* Cephal. *cons. 579. num. 11. lib. 4.* Bero. *cons. 140. num. 25. vol. 2.* Colleg. Papien. *cons. 99. n. 28.* inter Consil. Paul. de Monte. Picho, Petr. Domin. Magdalen. *de n. test. in testam. requis. lib. 1. cap. 22. num. 8.* Decian. *tr. crim. lib. 2. c. 32. n. 1.* Sebast. Medic. *de consuet. & stat. p. 1. qu. 22. n. 3.* Petr. *de jur. quæsit. non toll. cap. 3. qu. 4. num. 39.* Hipol. de Marsil. *in tr. bannit. v. Civitate num. 45. & 54.* Unde potest leges condere, conditas abrogare, nec non immutare, Magistratus creare, pro libitu privare, & eorum potestatem limitare, vectigalia constituere, augere, ac diminuere, bellum indicere, denique jura omnia & pacis, & belli pro libera populi voluntate a nullius prorsus nutu, aut confirmatione pendente, administrare, ac regere, Decian. *alleg. resp. 19. n. 79. & 120.*

39 Libertati huic incunabula dissensio. Imperatoris Henrici III. & Pontificis Gregorii VII. præbuit. Ille siquidem per Legatum Rolandum Clericum Parmensem Gregorio, ne se Pontificem assereret, edixit, Cardinalibus verò,

verò, ut ad Pontificem creandum in Germaniam ſeſe conferrent, imperavit. Gregorius adverſus Antiſtites, Henrici Imperatoris ſectatores, ut & ipſum Imperatorem titulo Regio, nec non Principum, populorumque obſequio, jurisjurandi religione firmato, exauthoravit, liberoſque pronunciavit. Hinc Italicarum Civitatum frequens ab Imperio defectio inſequuta, & ex eo libertatem integram uſurpaſſe, indubium autumat Sigonius *lib. 2. hiſtor. Bononien. ad an. 1076.* Libertatis vindiciæ jam ante conceptæ fuerunt defuncto Ottone III. Italis Regem optantibus, ad quem Italia ſpectaret, non ad Regem Germaniæ, illinc fundamenta ſtabilita libertatis Civitatum Florentiæ, Piſanæ, Lucanæ, & poſtmodum cæterarum conjicitur Scip. Ammirat. *hiſtor. Florent. lib. 1. an. 1010.* Choppin. *de doman. lib. 2. tit. 1. num. 10.* Quinimmò jampridem, labentibus Francorum opibus, Civitates in ſpem recipiendæ libertatis ingreſſæ erant, Sigon. *hiſtor. Bonon. lib. 1. ad an. 887.*

40 Primum verò locum ſibi vindicat meritiſſimò Sereniſſima Reſpublica Veneta, quam omnimodè exemptam negari nequit, Peregrin. *de jur. Fiſc. rubr. de iis, qui jur. fiſcal. hab. num. 69.* Venetias enim ſemper omninò liberas fuiſſe ſupra annos mille ducentos, atteſtatur Th. Bozius *de Ital. ſtat. lib. 3. cap. 3. num. 15.* & Sigonius *de Regn. Ital. lib. 4.* Caroli Magni, & Nicephori Imperatorum ævo libertatem Venetis, qui a Trojanis oriundos, ſe videri volunt Philippus Callimach. *de Venet. contra Turch. orat. circ. fin.* conceſſam autumat, & ex Baldo Petr. *dict. cap. 3. quæſt. 4. numer. 34.* & 42. Alber. de Roſat. *in l. 1. C. de ſum. Trinit.* Purpurat. *in l. Imperium 3. n. 145. de juriſd.* Reſtaur. Caſtald. *de Imperat. q. 54. n. 9.* & *ſeq.* Nicol. Feſtaſ. *de æſtim. p. 4. nu. 27. cum ſeq.* Muſcorn. *de juriſd. n. 129.* de privilegio exemptionis atteſtans. Plerique in partitione Imperii ſancitum volunt, Anton. Bonfin. *rer. Hungar. decad. 1. lib. 9. tit. 145.* Quæ Veneta Reſpublica ſi non extaret, ſummo hodie Italia careret ornamento, res Chriſtiana præſidio, libertas perfugio, natura miraculo. Fertur, Imperatorem Henricum IV. Tarviſio, Totilæ Gothorum Regis, cujus nobili Urbe, aliquando profectum Venetias, obſtupuiſſe, poſtea in multas laudes effuſum, tandem dixiſſe: *Venetias Regnum eſſe.* Hujus Urbis Imperium juſtiſſimum, firmiſſimum, maximum. Sunt enim Veneti homines in univerſum graves conſilio, ſeveri in judiciis, in adverſa rerum fortuna conſtantes, in altera nunquam immomodici. Omnibus idem conſervandæ libertatis, & augendi Imperii incredibile ſtudium; in Senatu liberè, & ſæpiùs acerrimè ſententias dicunt: ſicque vis Reipubli-
cæ non caduci alicujus hominis ingenio, atque induſtria regitur, ſed uno, atque eodem immortali perpetui Senatus conſilio ſanctiſſimè, & prudentiſſimè gubernatur. Et in primis memorabile videtur, quòd Veneti ſuperiori ſæculo a cunctis propè Europæ Regibus, Camerati fœderatis, oppugnati atque omnibus prælüs victi, univerſo tamen bello victores evaſerint. Et quidem ſi Romanæ potentiæ magnitudinem, & Clades, quas Hannibal dirus hoſtis intulerat, cùm Venetorum fortuna vera æſtimatione penſaverimus, funeſtiorem ferè eis Abduam fuiſſe, & temporibus noſtris Cretam, quàm Romanis Cannas, & Trebiæ, & Traſimeni infœlices pugnas, Brixiana, ac Vicentina ſtragibus æquatas eſſe fatendum ſit, Jov. *hiſtor. lib. 18.* Sed ea vel præcipua Patrum, ac ipſius fortiſſimi Senatus Principi, Lauredani laus fuit, perpetuis annalium monumentis celebranda, quod adverſiſſimis etiam obrupti tempeſtatibus, nunquam de Republica deſperarint. Quibus inſtitutis ſtetit Urbs illa jam ſupra octingentos annos invicta, nullis ferè inteſtinis diſſenſionibus exagitata, limitibus ſuæ potentiæ eò uſque terra, marique prolatis, ut hodie tricies centena millia hominum in cenſum referat, adeòque magnis Principibus, terroris aculeos infigat. Quæ autem ſunt opes? In unius Urbis Venetæ ambitu tantæ colliguntur vectigalium divitiæ, quantas multi Reges ex ſuis integris Regnis non habent. Atque Eccleſiaſticorum tantùm bona, ac facultates ſub Venetæ ditionis Imperio ter centies centena millia aureorum, ſive triginta milliones valere creduntur.

41 Item ſtatuitur de excelſa Republica Januenſi, primis Italiæ urbibus accenſenda, Sigon. *de reb. geſt. Andreæ Doriæ lib. 1. cap. 14. edit. noviſ.* caputque Liguriæ exiſtiſtimata, Joan. Boter. *in relat. univerſ. p. 1. lib. 1.* Nam eadem privilegia, & exemptionem omnigenam ſibi vindicat, quod multis evincit, Menoch. *conſ. 2. num. 59. cum ſeqq.* etiam Caroli V. Imperatoris aſſertione. De cujus potentia Bozius *d. c. 3. n. 16.* Ubi ſubjicit plerumque poſt exactos Longobardos in libertate permanſiſſe annis fere octingentis, abſolutamque continuavit anno 1538. uſque dum libertate ab Andrea Doria, Gallis dejectis, reſtituta, Lud. Guicciard. *rer. memor. lib. 3.* Franc. Guicciard. *hiſtor. lib. 19.* Boter. *d. lib. 1.* Martin. Bellajus *de reb. Gallic. com. lib. 3.* Sigon. *alleg. c. 14. in fin.* decretum ex publico tabulario ſumptum, quo Andreas Doria patriæ pater, & liberator remunerationis lege proclamatur diſquiſitè conferens. Præjudicium in controverſia Finarienſi anno 1560. emanatum, non de libertate, aut ſubjectione Januenſis Reipublicæ, ſed de Finarienſi Marchionatu, quam ſibi illa vindicabat, diſceptatum, Marchio verò Imperium Romanum concernere, nec finibus Januenſium implicitum, contendebat *reſ. 2. n. 9.* & Menoch. *reſp. 5.* id dicta cauſa edito. Hæc Reſpublica cuncta quondam maria pervagata; relictis ubique clariſſimarum victoriarum monumentis, non ſolùm Corſicam, Sardiniam, Cyprum, Lesbum, & Chium inſulas, item Peram urbem Thraciæ ex oppoſito Conſtantinopoleos ſitam, atque Theodoſiam, vulgò Caffam, cepit, poſſeditque, finibus Imperii ſui ad Tanaim, uſque productis, & quidem inter Tartaros Cumanos ſunt, hodieque, non paucæ ritus latini Catholicæ Italorum familiæ, a quibus Marcus Antonius Spinula, patria Tartarus, ſed origine Januenſis, patrum memoria ad Stephanum Battorium, Poloniæ Regem miſſus eſt, Pontif. *hiſtor. lib. 1.* Foliet. *in Elog. Ligur.* Miræus *in not. Epiſcop. lib. 1. cap. 21.* & *lib. 5. tit. T.* verùm etiam Venetorum res propè ad interitum redegit, urbe illorum potenti claſſe circumſeſſa. Sigon. *de occid. Imper. lib. 1.* de illa Bald. *conſ. 182. num. 3. lib. 5.* Roland. a Vall. *conſ. 29. n. 18.* & 20. *vol. 1.* Reſtaur. *dict. q. 54. num. 20.* quæ pretio quoque acquiſivit libertatem, Dec. *conſ. 649. num. 3.* Decian *d. reſp. 19. n. 31.* tempore tamen Decii agnoſcebat Regem Franciæ, Petra *cit. q. 4. n. 46. ſub princ.*

Florentia primitus Colonia, Scip. Ammir. *d. lib. 1.* cui 42
dominati ſunt Gothi, conſervata a Juſtino, quæſita Totilæ, tandem reverſa ad Romanos, idem *alleg. lib. 1.* quæque ſepties ſtatum Reipublicæ commutavit. Inſtaurata quidem fuit a Carolo Magno, nihilo ſecius Imperatoribus fuit ſubdita, qui eam rexerunt datis Magiſtratibus Imperatoriſque juris extitit eouſque, donec Rudolpho I. Imperatori, miſſo Pinxivalle de Fliſco, ex Comitibus de Langarna Januenſi, Vicarium Imperii generalem, a ſe conſtituto, ſacramenta fidei, & obſequium Etruriæ Civitates contumaciter negarent, ipſe tandem permotus, atque opibus ſuis, ſi arma adhibere ſatageret, diffiſus, obſequium remiſit, integramque libertatem Italiæ indulgere ſtatuit. Quare prælibatus Fliſcus id ſubindicavit civitatibus, & confeſtim ſinguli, qui luce libertatis aliqua fruebantur, indictam pecuniæ ſummam exſolverunt, ac libertate redempta præcipua ad eam rem privilegia elicuerunt, Sigonius fusè *lib. 20. de Regn. Ital. ad fin.* ubi Blondum, Platinam, Sabellicum, Trithemium, Cuſpinianum, & Crantzium pro tabulis, quas nanciſci nequivit, refert D. Antonin. Archiep. Florentin. *part. 3. tit. 20. cap. 5. §. 1.* Tarcagnot. *in hiſtor. Mund. part. 2. lib. 15.* Florentini numerarunt 7000. ducatos, alii ſex millia aſſerunt 1. Aprilis 1285. Platina *in vit. Honorii*, ſubnectens, Pontifici non diſplicuiſſe venditionem, quòd ea ratione Eccleſiaſtica ditio futura videbatur ſecurior, cùm non amplius Imperatori liceret liberas Civitates divexare, Volater. *lib. 23. fol. 879.* Decian. *citat. reſponſ. 19. num. 4.* & *6.*

Quamvis autem quidam cenſeant, Rudolphum Primum 43
reſervaſſe ſuperioritatem, & recognitionem Imperii, Civitateſque libertatem ſibi compertas Cęſaris dicto ſe audientes promiſiſſe, Cuſpinian. *in Rodulpho*, Gerard. de Roo *annal. Auſtr. lib. 1. ad ann. 1284.* Jovius etiam *lib. 29.* Imperatori Carolo V. Florentinis lege vetuſtiſſima non inſtituendi, verum a Republica inſtituta confirmandi jus eſſe, ut pactio Imperii ſuperioritate incolumi, inde exaudiatur, aſſerat Federic. Scot. *reſp. 28. ſub num. 107. lib. 7. tom. 1.* Attamen, quia expreſſim traditur, Fliſcum, ut jura Imperii recuperaret, miſſum exigendo fidelitatis, & obedientiæ juramentum Romano Imperio; cujus exhibitionem hactenus reſervarant anteceſſores. Otto primus libertatem conceſſam multis ſervitutis legibus, ac vinculis obſtrinxit, Sigon. *hiſtor. Bononien. lib. 2. in pr.* idque Tuſcię Civitates exhibere, conſtanter negaſſe, inde libertatem omnijugam, poſtmodum divenditam conjicitur. Si enim interceſſiſſet venditio, ſalva ſuperioritate, uti de conceſſionibus panacæis conqueruntur Doctores, & Hiſtoriographi *de Saxon. non prov. v. Duc. Saxon. c. 1. num. 22.* in culpam trahi nequit. Actus etiam ſubſequuti evincunt contrarium. Quandoquidem illicò Florentini conſtituerunt formam Reipublicæ liberæ, varios interim perpeſſi manes, evidentiſque oſtendit ſtatus prorſus immutatus, & in Principatum perpetuum converſus, Mediceæque familiæ aſſignatus, Jov. *dict. lib. 20.* Franc. Guicciard. *hiſtor. Ital. lib. 20.* atteſtando Medicæorum in ea Civitate poteſtatem libe-

liberiorem, & ſolutiorem, quinimmò penè regiam permanſiſſe, Ludovic. Guicciard. *rer. memor. lib.* 1. *fol.* 70. *& ſeqq.* Gulielmus Paradin. *memor. lib. ſuæ lib.* 3. Alexander quippè Princeps Florentinus, & inſequentes nunquam agnoverunt Imperium Romanum, quod utique fieri debuiſſet, ſi ſuperioritas a Rudolpho I. fuiſſet reſervata, facilèque Carolus V. Imperator, qui Florentinos debellavit, & ob ingratitudinem, & molitionem contra Imperium exercuit, non refragante contractu, per ejus anteceſſorem inito, Decian. *alleg. reſp.* 19. *num.* 90. potuiſſet eos Imperio ſubjicere. Siquidem eo ſolummodò velamine Florentinis præſtò fuit, ut ſuam authoritatem ſartam tectam tueretur, Joan. Bapt. Adrian. *in hiſt. ſui temp. lib.* 21. ut, & interfecto Alexandro, Florentia in authoritate Caroli V. Imperatoris retenta fuit, Sigon. *de reb. geſt. Andr. Dor. lib.* 2. *cap.* 16. & ipſemet *lib. apolog.* contra Clementem VII. emiſſo, & ex Hiſpanis allato, primum Antuerpiæ anno 1527. edito, recurſu dein anno 1587. Reipublicæ Florentinæ protectionem, & patrocinium ſe ſuſcepiſſe fatetur, quæ nullam juriſdictionem tribuunt, ut alibi probatum eſt.

44 Hinc Coſmo Medicæo Duce ſalutato, cùm idem Ducatum Florentinum, & ditionem veſtitura concedere fatageret, id non integrum ſibi videri reſponſum, quòd Civitas Florentina ſemper in libertate conſtiterit, ſuperiorem non agnoſcens. Poſtquam autem Imperator, Ducatus Florentinus, ut ſibi veluti ſuperiori cederet, intentionem ſuam non ferre rejeciſſet, Coſmus Medices titulum, & dignitatem Principis non ſecus, ac Alexander obtinuit, Jo: Baptiſt. Adrian. *lib.* 2. *fol.* 74. *& ſeqq.* Parile reſponſum tulit Imperator Maximilianus II. dum anno 1569. VI. Kalend. Septembris B. Pius V. Pontifex, ſive quòd ipſi non contemnendam auri vim, & alia ad perdomandos rebelles ſubminiſtraſſet, ſive quia erga Catholicam Romanam Religionem Zelotypia ardeſceret, ſive quòd in diſceptatione præcedentiæ inter ipſum, & Ferrariæ Ducem Pontificis forum adſereret, Jo: Bapt. Adrian. *lib.* 20. exin documentum conciliaretur, Pontificem concernere ſuperioritatem, alioquin etiam Tuſcia pertineret ad D. Petri patrimonium, Coſmum Medicem, quem Pius IV. in Regem, ſi voto Philippus Rex annuiſſet, ut Filius Franciſcus ſororem Principis Luſitaniæ, olim matrimonio junctam duceret, creare conſtitueret, Thuan. *hiſt. ſui tempor. p.* 1. *p.* 2. *lib.* 8. *ad an.* 1560. in Magnum Hetruriæ Ducem cum dignatione regia, & titulo Sereniſſimi ſingulatim inſtar Archiducum Auſtriæ Jo: Baptiſt. Adrian. *d. lib.* 20. promoviſſet proteſtationem, ſolemnitas iniviſſet, quaſi id ad Imperium Romanum ſpectaret, negata fuit ſuperioritas, nec veſtituram a Carolo V. aut alio Imperatore indultam, conceſſam, conſultatione verò ad Comitia anno 1570. relata, Electores Eccleſiaſtici, & Dux Bavariæ factum Pontificis tuendo, Eccleſiæ Catholicæ authoritatem comprobarunt, Jo: Baptiſt. Adrian. *lib.* 21. *fol.* 1526.

45 Civitas Lucana, quæ multoties obedientiam Imperio Romano denegavit, emit libertatem omnigenam 12000. ducatis, Sigon. *ubi ſupra*, Fulgoſ. *conſ.* 21. Reſtaur. *dict. quæſt.* 54. *num.* 13. Decian. *alleg. reſp.* 19. *num.* 29. decem millia refert Botter. *d. p.* 1. *lib.* 1. *& p.* 2. *lib.* 1. Joannes Rex Bohemiæ anno 1334. omne jus, ſibi in Civitate Lucana competens, donationis titulo tranſtulit in Philippum Regem Franciæ, cui contradixit Robertus Rex Neapolitanus, Scip. Ammirat. *lib.* 8. *fol.* 297. Et quamvis Carolus IV. Legatum Lucenſibus præfecit Cardinalem quendam Gallum, is tamen poſt abitionem Imperatoris, Civitatem juri, ac poteſtati reſtituit, dato pretio 25. aliis 21. millium aureorum nummum, Volaterran. *lib.* 5. & tandem in libertate conſtituit, Leand. Albert. *in deſcript. Ital. in Thuſcia fol.* 59. Libertatem inter Italiæ Civitates unicè, & magno zelo tuetur, Botter. *alleg.* 1. *lib.* 1. Protegente eum Hiſpaniarum Rege, *Delic. & itiner. Ital.* Cyprian. Eichon. authorem *fol.* 17. Hinc neminem recognoſcit in ſuperiorem, Soccin. jun. *conſ.* 83. *in pr. vol.* Petra *dict. quæſt.* 4. *num.* 25. *circa med. & num.* 45.

46 Item de Senarum Civitate aſſeritur. Decius, & alii modo relati, Petra *num.* 38. quæ libertatem contra Coſmum Medicem, Principem Florentinum, non fortiter defendit, ut cùm Urbs dederetur 900. circiter viri, & fœminæ Senenſes, vel cùm omnium bonorum jactura patriam deſerere, quàm cum quodam libertatis præjudicio ſub Coſmo vivere maluerint. Quam Philippus Rex Hiſpaniarum, implorato ſæpius iteratu, Ducis Florentini conditionibus ſubnexis, cum ſtatu, & dominatu, exceptis quibuſdam locis maritimis, veſtitura prothogenii jure ipſi tandem invitus conceſſit, effectuique mandata 19. Julii anno 1557. Joan. Baptiſt. Adrian. *lib.* 14. *fol.* 1012. *cum ſeqq.* Thuan. *p.* 1. *tom.* 1. *lib.* 13. *fol.* 384. *&*

aliq. ſeqq. Solertiam Coſmi recenſens, Ludov. Guicciard. *lib.* 3. *rer. memor.* aliquorum narratiuncula neutiquam ſubſiſtente, quaſi Dux Florentinus beneficio Regis Hiſpaniarum, qui Vicarius ab Imperatoribus in univerſa Italia ſit conſtitutus, Imperii Germanici clientem, & vaſallum ſe profitentur, *d. lib.* 1. *num.* 124. Carolus ſiquidem petierat, ut Ferdinandus Rex Romanorum Philippum filium Imperii per Italiam conſtitueret Vicarium, impetrare tamen nequivit, Thuan. *d. to.* 2. *lib.* 12. *ad an.* 1555. *fol.* 266.

Civitas Aſtenſis obtinuit ab Imperatore jura ſupremi 47
Principis, ex Bruno, Nevizano, Raudenſis *reſp.* 31. *n.* 38. *lib.* 1. Civitates Lombardiæ maxima ex parte liberæ fuerunt, in exiguis ſolitæ agnoſcere Imperatorum poteſtatem, Regumve quos elegiſſent, Bozius *d. c.* 23. *num.* 14. *circa fin.*

Conſtitutioni Friderici de pace Conſtantiæ, de qua 48
Sigon. *lib.* 14. *de Regn. Ital.* poſtmodum in tantum derogatum fuit, ut nullum ejus veſtigium ſuperfit, uti in Civitate Parmenſi firmat Raudenſ. *reſ.* 2. *num.* 158. *lib.* 2. ubi aſſerit prædicto contractui derogaſſe Federicum utrumque, Ludovicum, (idem Carolum IV. Factitavit, Bald. *conſ.* 300. *lib.* 2.) Vvenceslaum, & Ducem Mediolani Maximilianum, cujus anteceſſores Imperatorem non agnoverant in ſuperiorem immemorabili interſtitio, Alex. *conſ.* 30. *num.* 9. *vol.* 4. *& conſ.* 11. *num.* 9. *vol.* 7. ac ſequitur Roland. a Valle *conſ. fin. numer.* 95. *vol.* 4. Nam Franciſcus Sforcia primus veſtituram recuſavit, affirmans, qua arte, nimirum armis Ducatum Mediolanenſem ſibi quæſierit, ſeſe quoque defenſurum, Botter. *p.* 2. *lib.* 1. *fol.* 45. quem reliquis Principibus exemplo fuiſſe idem moliendi ſubnectit. At hiſtorica fides diſſentit. Mediolanenſis enim ditio ſub Vicecomitum, aut Vicariorum, poſt Ducum, & Principum Imperii Romani titulo, & minimè fuit conceſſa, vindicataque, Gerard. de Roo *an. Auſtr. lib.* 10. *ad ann.* 1493. *& lib.* 11. *ann.* 1500. Et Carolus V. Imperator Ludovicum Sfortiam II. in priſtinum ſtatum, tanquam Principem Imperii reſtituit, Martin. Bellai *lib.* 3. *in fin.*

De Regno Neapolitano non loquor. Quia, ut olim 49
ſub Romanis, Gothis, Longobardis, Græcis, Saracenis, Nortmannis, Svevis, Gallis, Arragoniis varia fortuna fuit celebre, ita hodie ſub Auguſtis atque æternis Auſtriacis proſperrimè viget. De Roma dicamus aliqua. Nulla Civitas, aut Reſpublica dignitatis gradui olim annumerabatur, *l.* 3. *§. etſi alterutram, Cod. de nat. lib.* Decian. *conſ.* 19. *num.* 17. *&* 18. excepta Roma, quæ illuſtris, nec non totius Orbis, hoc eſt ditionis, & Imperii Romani epitome nominabatur, Hier. Magi *miſcell. ſeu var. lect. lib.* 4. *cap.* 5. Petr. Pithæus *adverſar. lib.* 2. *c.* 18. Muret. *var. lect. lib.* 17. *cap.* 12. Hinc etiam Urbs nullo addito nomine ſola dicebatur, non oppidum, uti cæteræ Civitates, Hier. Rubeus *Ital. & Raven. hiſtor. lib.* 1. *fol.* 10. *in princ.* qui *lib.* 2. *fol.* 98. Valentinianum Ravennam poſt Romam caput Italiæ conſtituiſſe ex Agnello refert, quamvis dein illius majeſtatem quædam imitatæ ſint, Pith. *d. cap.* 18. veluti Conſtantinopolis, Roma nova dicta, ob ſedem Imperialem illuc translatam, indeque eadem Civitas cum Roma putabatur, *Nov.* 151. *poſt princ. l. omni* 6. *C. de Sacroſ. Eccleſ. l. generaliter* 25. *C. de Epiſcop. & Cler. l. intra Urbem* 5. *C. de oper. publ.* & paſſim, Mutius Surgens *ad cap.* 21. *num.* 14. *tr. Præf. Prætor.* Gomeſ. *§. fuerat num.* 5. *poſt princ. de act.* & illuſtri titulo donata fuit, Decian. *d. reſponſ.* 19. *num.* 29. Unde Reſpublicæ, ſeu Civitates cæteræ privatorum loco cenſebantur, *l. Item veniunt* 20. *§. in privatorum* 9. *de petit. hered. l. cum qui* 16. *in fin. de verb. ſignif.* Scip. Gentil. *tr. de juriſdict. lib.* 3. *cap.* 22. *in princ.* Nec tàm Urbes, & Civitates, quàm municipia, & oppida vocabantur, ut Cæſar appellat Alexandriam totius Orientis maximam Urbem oppidum. Hinc eſt, quòd omnium illarum Civitatum, utpotè ſubditarum Magiſtratus ex civium numero electi communi dumtaxat nomine, & jure Magiſtratuum municipalium æſtimati fuerint, quorum poteſtas minima, ut non immeritò quis admiretur, dictos viros ex illis argumentari hodie ad Civitates liberas. Communiſque patria ob ſubrogationem omni dignitatis gradu adæquatam dicta, Reſtaur. *de Imper. qu.* 77. *num.* 7. *&* 8. Inde Imperii diviſio cœpit, quia nihil orbi terrarum pernicioſius conciliari potuit, Sigon. *hiſt. Bonon. lib.* 1. *ad ann.* 325. *fol.* 22. *cum ſeq.* Quare extenſio Doctorum Reipublicæ Romanæ ad alias, de qua Jo: de Plat. Luc. de Pen. & reliqui *in rubr. & l. Rempublic.* 3. *C. de jur. Reipubl. lib.* 11. Boer. *in tr. de cuſt. Civit. num.* 33. accipienda eſt de Civitatibus Italiæ omnimodè liberis, de quibus alioquin peragunt. De ejus magnitudine, dignitate, admirandis, videndus Lipſius, & Stapletonius, qui juſtos libros de hoc argumento conſcripſere.

50 De Duce Sabaudiæ Jurisconsulti Itali contendunt, eum superiorem non recognoscere. Ita Paris. *cons.* 1. *n.* 39. *vol.* 1. Menoch. *in caus. Fenarien. respons.* 2. *art.* 1. *n.* 104. ratione ea moti, quòd se Dei gratia Ducem esse scribat, sicut latiùs confirmat Ludov. Rudolphin. de Sablonet. *de orig. & dignit. Duc. Ital. numer.* 83. *& seqq.* at alii aliter asserunt, & quòd Imperatorem Superiorem respiciat, præter id, quod se Vicarium Imperii, & Vassallum Imperatoris semper, & ubique profiteatur, Sablonet. *d. tr. num.* 116. etiam vel hoc unico argumento constare volunt, quòd ad Comitia vocari soleat, quod jus ab antiquo ei competiit, & etiamnum sartum, tectumque in hoc usque tempus servari indicio sunt subscriptiones plurium Recessuum Imperialium, & per consequens Status Imperii est, Imperatorique subjectus. Et gravi oratione Carolus V. Imperator Romæ 1536. præsenti Pontifice in Franciscum I. Galliæ Regem contestatus est, neque passurum, ut Sabaudus Carolus tanta cum injuria spoliatus dimidia parte Regni diutius ab se, uti antiquitus in Romani Imperii clientelam recepto oporteret justam, atque certissimam opem imploret. Proinde se recta ad Alpes, & in Galliam usque progredi statuisse, ut propinqui sui, sociique Principis, & Romani Imperii clientis injurias defendat. Franc. Modius *tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 30. *pandect. triumphal.* Quod Carolus Emanuel Dux Sabaudiæ in epistola anno 1614. ad Imperatorem Matthiam perscripta, & typis evulgata in causa Montisferratensi hisce fatetur verbis.

51 *Quàm enim alienum esset illud a Majestate vestra, quàm turpe haberetur, si Italicum Imperium Imperatori, ut Romanorum Regi commissum, te uno Imperante, ad Hispanicum Regnum, quod a te Ducatum Mediolanensem, & utriusque Siciliæ Regnum a Summo Pontifice recognoscit, adumbrata quadam falsa Religionis, & publicæ pacis specie, translatum fuisse, Orbis quæreretur universus? Quid deinde dicturum censemus cum eo progressos impune Hispanorum conatus intellige, ut Sabaudiæ Ducem majoribus celeberrimum, Europæorum Regum affinitate, & sanguine clarissimum, Sacri Imperii Principem, Vicariumque in Italia perpetuum, a Saxonica stirpe ducentem originem, amplæ ditionis in Italia, diu ante Hispanorum adventum clavum administrantem, sua æquissimo jure potentem, nihil contra eos molientem, non modò minis terrere, sed etiam armata manu aggredi, & ad bellum nolentem provocare non dubitarint?*

52 Et mox: *Hinc etiam Majestas vestra conjicere poterit, quo consilio quædam oppidula ad sacrum quidem Imperium pertinentia, sed in mearum ditionum visceribus sita præoccupanda cogitarim, scilicet ut, & ab Hispanorum armatorum irruptione, & expilatione servarem, measque regiones minori periculo ab eorundem conatibus tuerer. Ego enim sic existimabam, horum oppidorum occupationem ad eum pertinere, qui ea integrè pacatis rebus restituturum se Majestati vestræ rescripserit, publicoque actu fuerit professus, qui perpetuus in Italia Sacri Imperii Vicarius nominetur, qui denique solus hac tempestate in Italia relictus sit Imperii Princeps, & Majestatis vestræ vassallus, a quo in eam vel Imperatoria Coronæ capiendæ, vel alia de causa descendens sacra vestra persona deduceretur, & exornaretur. Num enim Hispaniæ Regem, qui se in Italia Cæsarem gerit, Majestatis vestræ pompam prosequuturum putamus? Num Venetorum Rempublicam, num Januensem, num Hetruriæ Ducem vestrum adventum comitatu suo celebraturos ex officio censemus? At ii se ab Imperio liberos gloriantur. Quid ipse Mantuæ Dux? Ab Hispaniæ cum Rege pendere, ejus observare nutus, ejus se patrocinio commisisse, se denique, suaque omnia eidem devovisse quis ignorat? Quid reliqui Duces? Nonne fermè omnes Apostolicam Sedem recognoscunt, & ab eadem in dignitatem assumuntur? Me ergo solum ad vestræ Majestatis splendorem, dignitatemque reservatum, me Germanicum Principem, me ditiones meas, majorumque meorum, Imperatorum liberalitati referentem, acceptas, Hispani, vestra sciente Majestate, bello lacessere, & oppugnare audeant? Romanorum Regis titulum, quem vestra majestas gerit ad augustissimos ditionum mearum fines redactum in subditi, vassallique personas violari, exscindique patietur?*

53 Et paulò post: *Partes etiam Vestræ Majestatis erunt Hispaniarum Regi, utpotè Duci Mediolani, ac Sacri Imperii vassallo pro summa potestate imperare, ut coactas sine causa in meam perniciem copias, quàm celerrimè dimittat, a me subscripta pacis capita propriæ munus nota confirmet, & Italiam circumsonantium Hispanicorum armorum strepitu turbatam metu liberet universum, &c.*

54 Ejusmodi verò Reges, Principes, Duces, Comites, Marchiones, qui regalem dignitatem perpetuò obtinent in suis Regnis, Principatibus, Ducatibus, Comitatibus, Marchionatibus, tametsi Imperio sint immediatè subjecti, iisdem juribus, præeminentiis, atque dignitatibus fruuntur, quibus Imperator utitur in toto Imperio, suffragantibus, Otascho *decis.* 78. *numer.* 17. *& decis.* 151. *num.* 1. Alexand. *cons.* 1. *num.* 30. *vol.* 5. Roland. a Vall. *cons.* 29. *num.* 26. *vol.* 1. Brun. *cons.* 45. *num.* 18. *& 19.* Ruin. *cons.* 200. *num.* 2. *& 3. volum.* 2. Curt. jun. *cons.* 1. *num.* 29. Castren. *cons.* 34. *num.* 5. Angel. *cons.* 139. Barbat. *cons.* 34. *lib.* 2. Modest. Pistor. *cons.* 24. *num.* 1. *vol.* 1. Zas. *cons.* 1. *num.* 21. *lib.* 2. Decian. *resp.* 5. *num.* 17. *volum.* 4. Rimin. jun. *cons.* 370. *numer.* 3. Marzar. *cons.* 26. *num.* 36. Natt. *cons.* 554. *num.* 29. *volum.* 3. Quibus itidem calculum adjiciunt Cuman. *cons.* 158. *& 162.* Decian. *cons.* 43. *num.* 6. *& cons.* 516. *num.* 4. Jas. *cons.* 100. *num.* 2. *lib.* 3. Soccin. jun. *cons.* 33. *numer.* 9. *& cons.* 76. *num.* 5. *cons.* 136. *num.* 1. *lib.* 3. Calcan. *cons.* 2. *col.* 8. *& cons.* 7. *col.* 16. *& cons.* 67. *vol.* 2. Bertrand. *consil.* 160. *num.* 4. *lib.* 1. *cons.* 156. *lib.* 3. Nevizzan. *cons.* 26. *num.* 1. Aym. *cons.* 136. *num.* 2. Bald. *in l. more* 5. *ff. de jurisd. omn. Jud. & l. receptitia* 2. *C. de constitut. pecun.* Decian. *in cap. pastoralis in princ. num.* 2. *Extrav. de appell.* Bartol. *in l. Civitas num.* 3. *cum seq. ff. si cert. pet.* Jal. *ibid. num.* 6. *in fin.* Nominatim autem quod ad Reges Cæsarem recognoscentes attinet, jura docent eos summa gaudere libertate, & omnis generis Regalia habere juxta tradita Baldi, Andr. de Isern. Cardinal. & Laudens. *in cap. un. Quæ sint Regalia*, dum partim in genere de quolibet Rege, partim in specie ab Rege subdito loquuntur. Idem tradit in specie de Rege subdito Rosent. *de feud. capite quinto, concluf. prima numero quarto in glos. post fin.* & Claud. Seysel. *de feud. titul. qui feud. dar. poss. part. prima limit. prima*, ubi post Bald. & Cardinal. dictis locis adducit etiam exempla de Regibus Superiorem recognoscentibus. Accedit his præter alios Boss. *tit. de Regalib. num.* 2.

Idem etiam regulare esse propalat Harprecht. *§. In summa autem* 10. *num.* 144. *inst. de injur.* ubi tradit, quòd 55
Principes, Duces, Comites, Marchiones, & similes in suis ditionibus, suis territoriis respectu subditorum suorum Majestatem habere dicantur, & Imperatorem Romanum repræsentent, adeòque omnibus privilegiis eidem indultis fruantur, Jas. *cons.* 235. *num.* 1. *lib.* 2. Paris. *cons.* 17. *num.* 4. *lib.* 1. Rimin. *cons.* 57. *num.* 18. *& seqq. lib.* 1. *& cons.* 221. *num.* 2. *cum multis seqq. lib.* 2. Burlat. *cons.* 4. *num.* 20. *lib.* 1. Roman. *cons.* 59. *num.* 7. & ibi Mandos. Bellon. *cons.* 59. *num.* 8. *cum seqq.* Ascan. Clem. *in tract. de patr. potest. cap.* 2. *numer.* 41. Brun. *cons.* 45. *num.* 18. *& 19.* Zas. *cons.* 1. *num.* 21. *& 22. lib.* 2. Craver. *cons.* 135. *vol.* 1. Roland. a Vall. *cons.* 1. *num.* 49. *& seqq. & cons.* 1. 4. *num.* 43. *lib.* 3. Cuman. *cons.* 158. *&* 172. Et idipsum in specie de Ducibus firmat Petr. Anton. de Petra *de potest. Princ. cap.* 3. *quæst.* 4. *numer.* 73. ubi dicit, Duces eo ipso, quòd sint tales creati, etiam quòd recognoscant Superiorem, tamen habere plenitudinem potestatis, ut scripsit etiam Boss. *in tit. de crim. læs. majest. num.* 59. At de his hactenus.

Sed neque facilis est concordia inter virtute aliqua exi- 56
mia nobilitatos, & nobiles ex prosapia, vel dignitate militari. Quod pertinet verò ad sententiam communem, ubi opus est armis, ibi togati postponuntur. Ubi verò de tractando jure, & justitia distribuenda, certè qui in ordinibus sunt juxta majores dignitates potiores esse debent. Olim Duces, Comites, Marchiones, Barones, centenarii non tantùm cum manu militari, sed etiam cum dignitate, & cum potestate jura reddendi missi sunt in Provincias, aut Civitates, aut oppida, unde & jurisdictionis feudorum juxta potestatem concessam feudatariis, vel administratoribus originem habuerunt, vel majorem, vel minorem; ideò facilis est ordinatio in præcedentia inter dignitatis feuda habentes, & cum aliis Judicibus, seu Magistratibus collatione facta potestatis. At de aliis militibus, & Doctoribus, quis præcedat, Doctor, an miles, præsuppositio, quod Doctor pro equite, & nobili habetur, adepto gradu, & privilegiis a Summo Pontifice, & Imperatoribus, & Regibus concessis, si eminentia doctrinæ illustretur, dicit Bald. *ad proœm. pandect. super rubr.* ibi antecessoribus, Doctorem præferendum esse militi, quoniam magis est honorandus, qui sua virtute pollet, quàm qui aliena, ut nobili ex genere, ut notatur *in leg. Si quid in bello, ff. de capt.* Atque notat, quòd Bononienses semper faciunt præcedere egregios Doctores, & ponunt eos ante quoscumque milites propter virtutem. Cæsares etiam comitiva dignitate donarunt Legum professores, qui sine reprehensione, & probati per viginti continuos annos docuerunt, *leg. unic. de profess. qui in Urb. Constantinopol. commer.* In honorum enim ordine collocando, non tàm personæ, atque familiæ ipsius, quàm officii, & dignita-

gnitatis, seu administrationis, quam quisque gerit, ratio habenda est, Modest. Pistor. *conf.* 51. *num.* 41. *vol.* 1. At hæc ex observantia decidi debent. Nec novum est etiam eum, qui in majori dignitate est, ratione temporis, vel loci ei, qui in minori constitutus est postponi, *cap. collatione de appell. in 6.*

57 Quamvis nihil ab ipsorum dignitate alienum faciant si in Conciliis, aliisque locis parciùs quæstionem sessionis tractent: utilitas quippe Ecclesiæ, & bonum publicum privatis contentionibus, discordiaque locali impediri non debet, præcipuumque æstimatur fundamentum, & constantis Principatus unum, & inexpugnabile munimentum, concordia civium, & subjectorum. Et ut navis compactis, & benè conjunctis tabulis infinita propemodum maris pericula, syrtes, & cautes superat, & evitat, sic ubi tabulæ dissolutæ sunt per rimas, & fissuras paulatim aqua ingrediens in profundum, & ipsas, & rectores, & nautas demergit. Et sicuti modicæ commissuræ aquæ dant ad submersionem initium, & nisi jungantur, causam interitus præbent, sic quoque leves ab initio causæ Reipublicæ, nisi citò subveniatur, mutationem ex factionibus, & discordia solent afferre, Tholosan. *lib. 23. de Republ. cap.* 1. *numer. 3. in fin.* Quo spectasse videtur Ulricus, Dux Virtembergicus cùm ad alios Principes diceret: *Collocate me post fornacem, dummodò id efficiamus, ad quod congregati sumus*, Meland. *lib.* 1. *num.* 259. *jocoser.* Est enim, ut magni cujusdam Principis Legatus dixit, quod persona locum, non locus personam ornat.

58 Et hoc nomine laudanda est Prælatorum Ecclesiæ, ac Oratorum Principum in Conciliis, ac aliis Conventibus publicis bona erga publicum voluntas, quod, ne per contentiones sessionum extrahantur, Summi Pontificis, vel eis Legatorum arbitrio eas committunt, de dignitate, & præcedentia nihil interim statuendo, sed sine præjudicio dignitatis cujusque Principes præsentes exorare, ut sententiam dicant, vel scripto proferant, si in pronunciatione de priori dicendi sententia, etiam non conveniant, cùm Legatis tamen eorum non ita facilis concordia, cùm de dignitate Dominorum nihil possunt sine expresso mandato Principem constituere, a quibus missi sunt. In quo casu arbitrarer, non ideò minus insistendum Concilio communi, si dilatio admonendi Principes non daretur, ea tamen lege, ut ratificatio ab illis dehinc pateretur, si modò eorum probatio in consultis requireretur, non aliter. Sessionis verò scrupulositas in actibus extraordinariis observari non solet, & ideò cùm illis si quis locum primum occuparit, protestatio non interponitur, sicut plurimum prælegi solet, vel declarari, ac reservari, ut factum fuit in Concilio Tridentino *sess.* 25. *de loco Oratorum.*

59 Quo verò modo quæstio præcedentiæ sopiri possit dum sententia a Summis Principibus, apud quos lis pendet, expectatur, nunc dicendum est. Poloni legis remedio usi sunt, qua statutum est, ut priorem locum ubique locorum obtinerent, qui tempore priores in Regnum appulissent. Quod videtur eadem juris ratione niti, qua seniores dignitate junioribus præferuntur in ferendis suffragiis, in statuendo, subscribendo, sedendo, incedendo. Verùm enimverò quis commodus legi locus sit, nisi pares ordine, & conditione qui obnoxii? Iniquè enim Legatus minoris Imperii, quantumvis diutius a patria abfuit, præferetur illi, qui a Cæsare, aut Rege postmodum advenit. Ut proinde Legatus Hispanorum, ne posteriori loco diceret, omninò tacendum sibi olim reputavit.

60 Prætereà si considerare debeant Prælati Ecclesiastici, Principes, Legati nonnunquam rixæ vitandæ causa ingeniosè hoc agitur, ut imago ordinis pereat, orbisque sessionem faciat, quem ritum quædam hodie imitantur mensæ, quamvis ex atrii, januæ, camini, fenestrarum, tum etiam armarii situ, & istam sessionis prærogativam haud obscuram esse solertior unus reperiret, atque ita facilè invaderet. Quod & antea optimè intellexit Cajus Jurisconsultus *in lib. priori Institut.* cùm scribit *tit. ejusdem lib.* 2. *Si in testamento qui plures servos manumiserat, quàm lex concedat, illis tamen libertas debetur, qui prius sunt nominati usque ad concessum numerum. Quod si omnes confusè nominati fuere, ut ordo nullus pateat, nulli firma est libertas. Ideò & si testamento manumissio adscripta fuerit in circulo, ut qui prior, posteriorve nominatus sit, agnosci non possit, libertas valet.* Hic ergo circulus est, aliis ea sphæra, quæ orbis teres Ausonio dicta. De quo etiam circulo in eodem sensu intelligere videtur Justinianus, præscribens modum deligendorum defensorum Civitatum per circulum *in §. Interim in auth. de defens. civ.* ubi tamen Accursius id non intellexisse videtur, qui admodum sese torquet ad interpretandum hujusmodi circulum. Sed ad veram hujusce interpretationem propiùs accedit, licèt non omninò Bart. *in l. quidem in pr. ff. de reb. dub.* ubi per eum textum dicit, quòd per sortem fieri potest electio sæcularium administrationum.

Putant nonnulli ad alternationem deveniendum esse, 61
itaut si inter duos controversia sit, unus primo, secundus altero die præsedeat, aut ut unus Conventu, aut Senatu abstineat, detque alteri præsedenti votum, qui post votum proprium, & emanatis proferat cum verbis illis; *suo ordine*, & *loco*, quibus nulli concertantium præjudicatur. Seu enim primus, seu alter ei locus debetur, utique suo loco dictum est suffragium. Quæ clausula etiam tunc addi necessariò debet, si absens statu alium, ut vice sua votum dicat, rogavit. Nam illi, qui professionem habent, nonnisi suo loco, & ordine dictum admittent. Qui modus, & legibus quoque defendi potest, *ut l. quoties, vers. quod si Titius, ff. de usufruct.* & *l.* 2. *in pr.* & iterum *§. ult.* rursumque *l. si usus-fructus alternis, ff. quibus mod. usufruct. amitt.* & *l.* 1. *§. quemad. dies usufr. leg. ced.* & *l. si sic constituta, ff. quemad. ser. amit.* & *l. communi dividundo, §. Cum de usufructu*, ibi: *caveatque, se per tempora usuros*, hoc est apud singulos mutua vice, *ff. com. divid.* & *l. arbor, l. ultim.* ibi: *divisum tamen, aut mensura, aut temporibus eodem tit.* & *l. Si convenerit in pr. eod.* & *l. Et hæc distinctio, §. Cum fundam. in pr. ff. loc.* & *l. Et puto, §. ususfructus, ff. famil. ercisc.* & *l. via, §. usus, ff. de servit.* & *l. Lucio cum pr. l. seq. ff. de aqu. quot.* & *æst.*

Suntque, & in hanc sententiam textus juris Canoni- 62
ci, nempè *in Clement.* 2. *vers. Et ut facilius de jurepatr.* ubi dicitur id juspatronatus, quod aliàs individuum est, posse tamen liberè, idest, ut interpretantur Glossa, & Doctores ibi, sine superioris authoritate ita dividi inter patronos, ut scilicet alternis vicibus præsentent. Et eum textum ita intelligunt Glos. *v. libere*, & cæteri Doctores, ut id quoque fieri possit, etiamsi Ecclesia nondum vacet. Et alia Glossa *in v. alternis* ad id trahit *cap. ult. de præbend. in 6.* tanquam ex eo *cap.* sumatur, beneficia quoque per vices mensium, vel alternis temporibus a pluribus conferri posse. Quod & ipsum intelligit Glos. *in dict. cap. ultim. v. statuto*, quæ id dicit observari in multis Ecclesiis Gallicanis. Illum autem textum *in dict. Clement.* 2. ad id, quod diximus citat, & dicit notabilem Jas. *in l. stipulationes non dividuntur col.* 5. *ff. de verb. oblig.* & idem, quod is textus *in dicta Clementina* 2. ante eum voluerat Gloss. *in cap.* 1. *in Glos.* 1. *ad fin. extr. de jurepatr.* quam sequuntur omnes præter Innocentium, qui hanc divisionem, nec aliam admittebat in spiritualibus, de quo etiam Panormitan. *in cap. Querimoniam, vers. sed hoc dictum eod. tit.* Et hanc quoque sententiam adjuvat Glos. *in cap. licet, v. Convenit in fin.* 16. *quæst.* 3. quæ dicit, quòd si Ecclesia est subjecta duobus Episcopis, quia sita est in confinio duarum Diœcesum, & non conveniunt Episcopi in ordinatione, & administratione illius, Superioris erit officium in hac parte, *cap. nullus extr. de jurepatr.* vel alternis annis disponant per *dict. l. quoties, ff. de usufruct.* & eam Glossam sequitur, & dicit notabilem, ac menti tenendum Panorm. *in cap. ult. col.* 1. *in ult. not.* & ibi Felin. *col.* 2. *extr. de re judic.* & Roman. qui eam singularem dicit *in singul.* 762. & Alex. *in l.* 2. *§. ex his col.* 3. *ff. de verb. oblig.* & *cons.* 18. *lib.* 2. & *cons.* 7. *lib.* 5. & *cons.* 25. *eod. lib.* 5. Soccin. *cons.* 278. *lib.* 2. Curt. sen. *cons.* 25. *in fin.* Felin. *in cap. Quę in Ecclesiarum col. pen. de constit.* & *in cap. prudentiam de offic. deleg.* & Jas. *in dict. l. stipulationes*, & *cons.* 215. *lib.* 2. Facitque Glos. *in cap. non potest, v. retinere de præb. in 6.* quæ dicit, quòd si alicui fuerit a Summo Pontifice facta potestas retinendi duo beneficia curam animarum habentia, non ex hoc indultum esse videtur, ut neutrobi resideat, sed debet in altero tantùm, vel etiam in utroque alternis vicibus residere, & illam in posteriori parte sequuntur, Gemin. & Franch. *in cap.* 2. *§. Cum ab eo de sepultur. in 6.* Neque hinc discrepat, quod ait Ardiz. *tit. quibus mod. feud. amitt. sub rubr. an feuda jurisdictionis dividi possint*, quòd cum jurisdictio dividi non possit, si duo fratres habeant castra cum jurisdictione, ita poterunt dividere, ut alternis administrent. Quod & idem voluit Bald. *in cap.* 1. *§. præterea col.* 1. & ibi quoque Jac. Alvar. & Cardin. Alex. *tit. de prohib. feud. al.* per Trident. & idem Bald. *in cap. uno delegatorum col. ult. ext. de offic. deleg.* Alexand. *dict. cons.* 18. & 25. Soccin. *cons.* 67. *lib.* 1. quod iterum repetitur *cons.* 165. *lib.* 2. & *d. cons.* 278. Curt. sen. *cons.* 69.

Neque id solùm possunt facere, sed cogendi sunt, ut 63
faciant, ut placuit Angelo *in dict. l.* 2. *§. ex his*, ibi quoque Imol. *col.* 6. & Alexand. *col.* 3. *ff. de verb. oblig.* Panorm. *in d. cap. ult. col.* 1. *de re jud.* Roman. *d. sing.* 162.

per dict. Glos. in dict. cap. licèt, Alexand. *dict. cons.* 7. & *d. cons.* 25. Jac. a S. Georg. *in tract. de feud. in verb. Marchio col.* 4. Jas. *in dict. l. stipulationes*, Felin. *in dict. c. quæ in Ecclesiarum*, & *dict. cap. prudentiam*, Ruin. *cons.* 19. *lib.* 1. Dec. *in l. nam* & *si fur*, §. & *si servus*, *ff. si cert. pet.* & *cons.* 249. Alb. Brun. *cons.* 79. Et huc item vergit, quod scriptum est ab Imola, Geminiano, & Franco *in d. cap. Cum quis de sepultur. in 6.* quòd si contenditur inter duos Parochos de jure sepulturæ, Confessionis, & administrationis aliorum Sacramentorum, & aliorum id genus jurium Parochialium, propterea quod quis habitat in finibus duarum Parochiarum, itaut non constet in utra earum habitet, ea jura debent inter eos dividi alternis vicibus per *dict. Clem.* 2. *de jurepatr.*

64 Sic & Procas Albanorum Rex Amulio, & Numitori filiis regnum annuis vicibus habendum, ut videlicet alternis vicibus imperarent, reliquit. Apud Romanos, Consules, cùm ambo aderant, alternis diebus, vel mensibus, vel aliis temporibus imperabant, ut colligi potest ex eo, quod scribit Liv. *lib.* 2. & *lib.* 8. & *lib.* 9. & *lib.* 22. & ex Polyb. *lib.* 3. *hist.* Dionys. Halicarnas. *lib.* 9. & Sveton. *in Julio Cæsare cap.* 20. & Aulo Gell. *lib.* 2. *cap.* 15. Idem & apud Athenienses observatum, ut ex Plutarcho *in Aristidis vita*.

65 Alius modus est. In Concilio quidem Tridentino, cùm lis de sessione mota fuisset inter Hispanos, & Gallos, placuit Patribus, ut Theologorum quisque, habita illius temporis ratione, quoad Doctoratus, aut Magisterii gradum promotus fuisset, sententiam ferret, Vatquius *in præf. illustr. contr. num.* 13. & 17.

66 Modus & ille non incommodus esse videtur, ut unus in Senatu præsedeat, alter verò priùs suffragium dicat. Aut etiam, ut unus in Senatu, & prius sedeat, & votum proferat, sed alter in subscriptione præponatur. Quod posterius meo judicio honorificentius fuerit. Præsessio enim nonnisi statuum præsentium incurrit oculos: at subscriptio, præcipuè typis evulgata, ut semper loquens, pluriumque etiam exterorum notitiam post facta intrat.

67 Prudentiores tamen credunt inter concertantes judicio sortis hanc controversiam minori cum offensa, quàm Judicis sententia terminari posse. Æquiori enim animo repulsam ab illa, in quam nulli affectus cadere possunt, quàm a Judice ferimus. Quod argumento a majori ad minus probatur. Nam Regnum sorte, etiam Deo suffragante, tribuitur. Exemplum de Saule sorte electo extat *lib.* 1. *Reg. cap.* 10. Cur non ergo, & controversiam sessionis per eam terminari permittimus: Utrobique enim verum est, quod Salomon dicit, sortes mittuntur in sinum, sed a Deo temperantur, *Prov. cap.* 16. *v. ult.* Et ubi de finibus regendis controversia est, & dubitatur, quis actor sit, quisque primus loqui debeat, sortis judicio is monstrari solet, *l. sed cum ambo*, *ff. de judic.* Casu verò nostro fines sessionis controversi sunt, dubitaturque quis primus agere, loquique debeat. Ergo sorte prior monstretur. Quia ubi dubitatur, cui inter plures optio danda est, sorte dimittitur. *Sancimus*, inquit Imperator, *in omnibus hujusmodi casibus rei Judicem fortunam esse*, & *sortem inter altercantes adhibendam*, *ut quæ sors prætulerit*, *is quidem habeat potestatem eligendi*, *l. fin. C. comm. de legat.* Optat verò uterque sessionem primam, quam tamen per rerum naturam unus saltem obtinere potest. Nec enim possibile est, ut tu sedeas, ubi ego sedeo, ut ait Jurisconsultus *in l.* 3. §. *ex contrario*, *de acq. poss.* Sorte ergo optio deferatur. Sorte etiam in concursu plurium idoneorum eligi Legatus solet. Quod & disputatum, & ita conclusum in Senatu Romano, refert Tacitus *lib.* 4. *histor.* ad removendum scilicèt contemptus suspicionem. Quare in casu nostro omnium optimè sors discutiet. Est enim Dei judicium, *dict. capit.* 16. §. *ult. Proverb.* quod semper, & ubique justum est. Unde a sorte non appellatur, quia qui eam dirigit, Deus est, qui superiorem non habet, ut singulariter dicit Bald. *in l. ult. C. comm. de leg.* allegans §. *pen. in auth. ut omnes obed. jud.* & sequitur Jas. *ibidem*, ac alii. Ad hunc modum Triumviri, & Pompejus, inito fœdere, sortiti sunt, quis primus loco, quis proximo, quis deinceps sederet.

68 At Turcarum Imperator aliud removendæ controversiæ localis modum monstravit. Nam cùm superioribus annis inter Imperatoris, & Galliæ Regis Legatos de loci superioris præeminentia lis esset, quòd alter contenderet se cùm Regis Christianissimi personam in Legatione repræsentaret, jure anteferri Legato Austriaco, qui non Imperatoris, sed Ungariæ Regis nomine adveniset, eamque ob causam superiorem in Templo, quod Turca utrique ad divinum cultum aperuerat, occupare locum vellet, Tyrannus, contentione intellecta, suspendi nudum acinacem præfani valvis jussit, additis per præconem minis, capitis pœnam luiturum, qui vel verbum proferre de illa controversia in posterum fuerit ausus. Quo Turca haud dubiè exemplo Neronis, qui Reges de præferentia inter se certantes versu Homerico compescuit: *Multos imperitare malum est*, *Rex unicus esto*; nonnisi se Dominum, mundique Monarcham, & concertantes suo judicio, velut umbras volitare, vanissimè gloriari voluit.

Omnium autem expeditissimus ille videtur modus, 69
quem Ferdinandus I. Imperator inter Galliæ, & Hispaniæ Legatos observavit. Ambos enim, ne uni præ alio favere videretur, a concionibus, & consessu publico arcendos esse putabat, Besold. *cap.* 3. *num.* 5. *de præc.* & *sess. præcog.* Quem insequutus Jacobus Rex Angliæ in ingressu suo Londinensi anno milesimo sexcentesimo quarto utriusque Regis Legatum pompa ea abstinere, ut diximus, voluit.

Nihilominus, ne planè omnes conveniendi occasiones 70
præciderentur, ipsi hunc modum in Conventu Verviniano anno 1598. pacis tractandæ causa instituto, invenerunt, quem Petrus Matth. *lib.* 1. *narrat.* 2. *num.* 9. ostendit. Post plusculas demonstrationes, & protestationes Deputatorum Regis Hispaniæ, ait, optio data fuit Deputatis Regiis eligendi locum, quem vellent post Legatum, & Nuncium. Sella Legati elevata erat in scamni podio sub cortina. Episcopus Mantuanus assedit è regione Legati versus manum dexteram. Deputati Regii duabus in sellis versus alteram partem, itaut primus esset exadversum Nuncium, alter exadversum primum Deputatum Hispanum, qui Nuncio junctus erat in secunda sella. Taxis in tertia, Verreichenus in quarta. Generalis Franciscanorum è conspectu Legati, cui Marcio Lullinus, cùm ad colloquium admitteretur, in eodem loco adjungebatur.

Modus verò alius inter Eugenium Pontificem, & Jo- 71
annem Imperatorem Constantinopolitanum Ferrariæ anno 1438. observatus fuit. Cùm enim in illo Conventu Orientalis Imperator summi loci decus ad se pertinere contenderet, neque id concedere Pontifex, sed magis contra sui eum esse debere juris instaret; convenit, ut primus, & supremus honos haberetur Codici Evangelico, collocato ea in ara maxima. Ejus dexteram *adsideret* Pontifex, sinistram Joannes Byzantium Imperator. Et quoniam Occidentalis Imperatoris etiam ratio habenda erat, placuit ei sellam Imperialem poni juxta Pontificem Maximum, sequentibus deinde eo latere dextero consessibus Cardinalium, Archiepiscoporum, & Episcoporum Latinorum. E regione verò Germani Cæsaris considere jussus propè Imperatorem suum Constantinopolitanus Patriarcha, atque ita deinceps Patriarchæ, Episcopi, & Prælati, Modius *lib.* 2. *cap.* 11. *pandectar. triumphal.*

Interdum cuique Legato distinctus dies datur, liber 72
admissione aliorum; aut alternis diebus hic, aut ille, vicibus præcedit, & cedit. Sed quamvis ferè ejus, apud quem plures Legati sunt, arbitrio per designatorem unicuique locus cedat; quia tamen honoris hoc negotium est, non alterius magè judicio stabit Legatus, quam suo merito, aut mandato Principis. Et si indecentior quàm par est locus, assignetur, vel minus faciet, quàm eo uti. Maximilianus ejus nominis primus, cùm Daniæ Regis Legatus sedendi indebitum, aut insolitum jus postularet, ipse solio assurgens eum audivit. Idque & alii plerique imitati fuere, & in primis nobilissimæ quidam Princeps prudentiæ, qui nonnisi ipsos Principes sedens audiebat, stans Legatos.

Aliquid verò interdum necessitati Legatus tribuet, 73
ut si recto non possit tramite, obliquo sibi consulat, & tanquam schemate honore tueatur. Ismeniæ Thebani factum non incallidum, & prorsus Græcum circumfertur. Legatione fungebatur is pro patria apud Persarum Regem. Eò ubi pervenit apud Thrausten militum Tribunum simul, & ad missionum magistrum enixius operam dedit, uti audiretur. Cui ille: *Nobis*, inquit, *o hospes*, *patria lex est*, *ut quicunque ad Regis congressum admittitur*, *multum ei adorationis venerabundos exhibeat. Id si placet*, *patet aditus*; *sin minus*, *vicaria opera mea utare*, & *quidquid negotii credideris*, *ad Regem diferam*. Ismenias, cùm neque rerum pondus conscium ullum, neque festinatio dilationem admitteret, ad id, quod minimè decebat, adductis magis, quàm inductus, *quinimmò*, inquit, *mihi ipsi conveniendi Regem copia fiat*. Et intromissus ita egit, ut cùm morem gerere alienæ superbiæ videretur, tamen in gentis suæ instituta, quæ hominis supra hominem præstitum decus, dedecus arbitrabatur, nihil peccaret. Quippè, ut è digito annulos ingredienti sibi decideret, effecit, quem ut humo sustulit, popli-

poplitem flectere viſus eſt, Regemque adoravit, nec adoravit. Sic una hoſtia pluribus Diis litavit. Etenim negotio ſuo, & gratiæ Regis ſimul patriis, & Perſicis moribus obſequutus eſt Iſmenias, conſiliique dexteritate, omnium, quæ petierat compos factus eſt, & inuſitatis auctus donis diſceſſit.

74 Jam verò ſi binæ, atque invicem velut infeſtæ Legationes ſunt, multum referre puto, priori loco audiri, ut præoccupatis Principum auribus, minus fidei, atque authoritatis habeat qui ſuccedit. Sæpè enim qui narrat, docuit, & vicit, qui prævenit. Notare hic lubet, quòd etiamſi Romanorum Legationes, omnium aliarum gentium, Regum, populorum, atque Civitatum Legationibus præferuntur, tamen in Concilio Ætolorum, ubi Romani, Macedones, Athenienſes, & Philippus Rex audiendi erant, Macedonibus jam auditis, & ſi dignitas magnitudinis Romanæ exigebat, ut Romanus Legatus ante Athenienſes loqueretur, Romani nihilominus, & conceſſerunt, & voluerunt, ut ſecundùm Macedones etiam Athenienſes audirentur, ultimoque loco ipſi dicerent. Sic quidem in nonnullis Conciliis qui præſident, libertatem, authoritatemque habent vel ſententiam ſuam primò edicere, vel ultimò quidem, ut aliorum rationibus faciliùs obviam ire, quid expediat certius decernere poſſint. Immò ſic ipſi Principes in Conciliis, vel primò promunt ſententiam cum cæteris, quòd ſequantur, aut cui aſſentiantur præmonſtrare, ac velut neceſſitatem imponere volunt, vel noviſſimè quidem, ut exquirant prius quid quiſque ſentiat, ſuadeatque, ac tum demum deſpiciunt, an ne expediat rem definire, & ſtatuere, an verò differre.

75 Inter Legatos quoque ejuſdem Principis nonnunquam quæſtio, atque ambitio ex hac dignitate pullulat. Volunt aliqui, priorem videri ordine, & loco, qui tempore præjerit. Alii, honorificentiùs eſſe ſubſequi, & quaſi recentiorem a mente, & gratia Principis venire. Qua interpretatione conſuetudo hodierna nititur. Alii ordinem loci obſervari foris volunt juxta conditionem, atque præeminentiam, quam quiſque domi, & in aula ſui Principis habet. Sanè ordinarius cum extraordinario interdum ſic altercati ſunt, ut tanquam ignoti, quinimmò inimici fuiſſent, invicem declinarent, nec uſquam convenirent. Ideòque Princeps hunc ordinem rectiùs Legatis ſuis vel ſemel, vel quacumque nata occaſione præfiniet.

76 Si huc rurſum non modò ex Legationum fontibus, ſed è rivis quædam derivare voluerimus, obſervabit Legatus, ut quem dignitate haud multò inferiorem rheda, aut domo, vel menſa ſua excipit, eundem honoratiori, atque commodiori loco allocet. Sic enim civilitatis, & quædam hoſpitalitatis ratio patitur, & præſcribit. Alioqui dignior, eminentiorque minori honorem interdum exhibet, non ea tamen lege, aut mente, ut invitatus præcedat, verùm, ut ſic eluceſcat amplitudo ejus, cui etiam invitanti, locumque deferenti, ceditur. Quid autem ſi oblato leviter honore frui vilior audeat, & præcedere præſumat? Contigit, offerentem eò acrius, quòd detulerat ſibi vindicaſſe, ac velut retraxiſſe quò contentioſiori humanitate profuſus viſus fuerat. At verò ſi Legatus alteri Legato, aut Magnati obviam fit quocum loqui neceſſe habet, atque is alter pedes inceſſerit, rheda, aut equo ſi vehatur, deſcendet, ne illum deſpicere, aut parvi facere videatur. Moriſque item eſt, ut ſi utrinque hinc deſcenſum eſt, prior abſcedat ille, qui dignior. Si quis etiam dignitate illuſtrior Legatum viſerit, minimè, quandiù ille ibi ſubſtiterit, indicabitur, alium quempiam fortè advenire, qui dignitate ſit inferior. Quòd ſi autem major, vel par extiterit, clara id voce, non verò in aurem ſignificandum eſt.

77 De Legatorum uxoribus nil ſeorſum dicendum. Umbræ, & ſua luce dignæ, & conſpicuæ ſunt. Maritorum conditionem in publicis congreſſibus æmulantur, & repræſentant.

78 Et ut de Eccleſiaſticis inferioribus aliqua etiam dicamus præter ea, quæ alibi diximus, S. Congregatio ſuper Epiſcopos decrevit, quod quotieſcunque oritur aliqua differentia in materia præcedentiæ, recurrendum ſit ad loci conſuetudinem, & ea deficiente, ad conſuetudinem Provinciæ, vel, ſi ea nulla ſit, ad conſuetudinem Romanam Nuncii Apoſtolici ſemper, ac ubique præceſſerunt Electores Eccleſiaſticos. Conſtat id exemplo, quod refert Petrus Merſeus *in Catal. Elector. Eccl. Colon.* agens de Principibus, aliiſque primioribus viris, qui publicis precibus Coloniæ interfuere ad implorandum divinum auxilium pro pacis negotio inter Regem Hiſpaniarum, & Hollandos, ejus rebelles, ubi ſic refert: Pone enim venerabiliſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, ac Sanctorum ſacra pignora ſequebantur duo Eccleſiaſtici Electores Colonienſis, ac Reverendiſſimus D. Jacobus Treverenſis, medius Legatus Pontificius D. Joannes Baptiſta Caſtaneus, Archiepiſcopus Roſſanenſis Italus. Hinc tres Illuſtriſſimi Principes, Reverendiſſimus Julius Epiſcopus Herbipolenſis, ac Franciæ Orientalis Dux, Cæſareæ Majeſtatis Legatus, Carolus de Aragonia Dux Terræ novæ, Marchio Abulæ Comeſtabilis in Regno Siciliæ unà cum filio, ac genere ſuo, Philippi Regis Hiſpaniarum Legatus, Philippus Dux Areſchatanus, ac cum filio Cerolo, ac tota nobili familia, Catholici integerrimi nemine Statuum ex Belgio, &c.

Neque id in dubium verti debet propter titulum Emi- 79
nentiſsimi, quem Urbanus VIII. Summus Pontifex nedum Cardinalibus, verùm etiam Electoribus Eccleſiaſticis, & Magno Magiſtro Religionis Hieroſolymitanæ præbuit. Nam titulus hic honorificus a Sede Apoſtolica ipſis Electoribus conceſſus, non poteſt inferre præjudicium prærogativis tandiù poſſeſsis a dictæ Sedis Apoſtolicæ Miniſtris, ne debitis Summi Pontificis Legatis, qui Pontificem Summum perſona repræſentant.

Pro Auditoræ Cameræ Apoſtolicæ extat Epiſtola Car- 80
dinalis Hieronymi Ruſticucii B. Pii V. Summi Pontificis a Secretis, data Alexandro Riario Patriarchæ Alexandrino Cameræ Apoſtolicæ Auditori, & deinde Cardinali, quæ eſt hujuſmodi: *Molto Illuſtre, e Reverendiſſimo, come Fratello. Perchè V. S. ſappia il ſenſo di Noſtro Signore circa il luogo, che avrà da tenere appreſſo Monſignore Illuſtriſſimo Legato, cioè Cardinale Alexandrino*, etiam *nelle proprie Dioceſi degli Ordinarj, dico, che ella dovrà precedere tutti i Prelati indiſtintamente in Francia, e Spagna, ed avere il ſuo luogo immediatamente dopo ſua Signoria Illuſtriſſima in tutti i luoghi pubblici, e privati, che ſiano, per conſervarſi la ſua giuriſdizione con autorità, e per non patire in modo alcuno indignità: Anzi Noſtro Signore vorrebbe, che V. S. precedeſſe l' Arcivescovo di Toledo, ſe foſſe in Spagna, non che altri Veſcovi, che ſono di minor portata di lui. Con queſta regola dunque dovrà governarſi da quì avanti, che tale è la mente di Noſtro Signore, e queſto medeſimo ho eziandio fatto intendere a Monſignore Illuſtriſſimo Legato in nome ſuo per avviſo di V. S. alla quale mi offero di continuo. Di Roma a' 12. di Agoſto* 1571. Extat apud Bibliothecam Em. Card. Pii inter *m. ſ. vol.* 61.

In diſputationibus publicè Romæ obſervatur ferè ſem- 81
per hic præcedentiæ ordo: Si inter invitatos ad arguendum aliquis ſit Prælatus, hic ratione dignitatis eſt primus argumentator. Secundus Regularis Thomiſta. Tertius Regularis Scotiſta, vel alterius Religionis, aut ſæcularis. Si verò Prælatus nullus arguat, ſerventur privilegia conceſſa a Summis Pontificibus præſertim Thomiſtis, & Scotiſtis repræſentantibus propriam ſcholam. Unde primus arguens eſt Regularis Thomiſta. Secundus Regularis Scotiſta. Tertius ad libitum; niſi fortè tàm Prælatus, quàm Thomiſta, & Scotiſta velint reſumere tertium argumentum, quòd reputatur ſpecialis honor. Doctores autem ſæculares etiam actu legentes, cùm non repræſentent propriam ſcholam, cedere debent Thomiſtis, & Scotiſtis. Aliter olim, & planè rectius in hunc modum. Primus argumentator eſt Doctor ille, qui actu legit in ſtudio, poſtmodum Theologus Religionis, deindè Theologus ſæcularis, ac poſtremò Regularis non graduatus. Si autem diſputatio in aliquo Conventu habetur, non ſolet diſputare Theologus illius Conventus, & in ſua domo quiſque honorem alteri defert.

Anno mileſimo quingenteſimo nonageſimo primo Con- 82
ſulta Sacra Congregatio Rituum, an Epiſcopus qui eſt Canonicus, præcedere debeat Archidiaconum, & Vicarium, maximè cùm per ſexdecim annos præceſſerit? Reſpondit, Epiſcopum in Choro veſtes Epiſcopales deferentem, cæteros Canonicos, & etiam Archidiaconum præcedere debere, ſententiam verò ſecundùm ordinem ſuæ receptionis dicere debere.

Præ cæteris verò juvat tranſactio, quæ obſervanda 83
eſt. Cùm enim fiat pro bono pacis, præſertim inter Eccleſiaſticos, ſuper hujuſmodi præeminentiis ſervari omninò debet, ut tradunt Lotter. *de re benef. lib.* 1. *qu.* 16. *n.* 33. & ſemel ac iterum firmavit Rot. apud Seraphin. *dec.* 22. & 81. *per tot.* Qua obligantur etiam ſucceſſores, quando apparet initam fuiſſe bona fide ſuper re, quam maximè dubia, & ad extinguendas graviſsimas lites, ut per textum *in l. Præſes, C. de tranſact.* docet in his terminis Gratian. *diſcept.* 476. *a n.* 1. *ad* 4. & *diſcept.* 867. *n.* 49. & 58. ubi quòd Canonici, & Dignitates ſucceſſores ligantur concordia inita per anteceſſores, quamvis confirmatio Papæ non intervenerit. Quod etiam firmavit Rot. in Conſentina præcedentiæ 6. Junii 1618. coram Dunozetto, & nos aliàs. Præſertim ſi fuerit longo tempore

obſervata, ut in ſpecie concordiæ obſervatæ per ſpatium viginti trium annorum, tradit Rot. *deciſ.* 86. *num.* 5. *& ſeqq. part.* 6. *recent.* Per obſervantiam enim inducitur approbatio, Duran. *deciſ.* 216. *num.* 4. ex qua vel dicitur præſcriptum jus alterius, vel ſaltem per ſpatium decem annorum inducta conſuetudo, Rot. *in Cordubenſi decimarum* 28. Junii 1628. coram Ubaldo; vel fuerit jus illius corroboratum ex præcedente decreto Epiſcopi, expreſſa cauſa, & ratione antiquæ conſuetudinis. Quod ſicuti præbuit juſtam cauſam tranſigendi, *l. cauſas, C. de tranſact.* ita pro illius ſubſiſtentia, & firmitate ejuſdem concordiæ vires adauget, ut in terminis ſententiæ latæ ſuper præeminentiis, tradunt Fuſch. *de viſitat. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 65. Leon. *in theſ. Eccleſ. cap.* 8. *num.* 18. *p.* 1. Campanil. *in diverſ. jur. can. rubr.* 12. *cap.* 13. *num.* 13. Girond. *de privil. num.* 743. Novar. *quæſt.* 13. *num.* 7. *& ſeqq. lib.* 2. & Rot. *deciſ.* 111. *numer.* 24. *part.* 5. *recent.* Cui concordiæ per quæcumque reſcripta non cenſetur unquam derogatum, niſi de ea fiat ſpecifica mentio, ut eſt textus *in l. cauſas* 16. *C. de tranſact.* Ubi quod adeò fortis eſt tranſactio, ut nec etiam Imperiali reſcripto reſcindatur, traditque Cyriac. *contr.* 128. *num.* 33. & de jure Canonico eſt textus *in c. Ex multiplici*, ibi: *Non fuit intentionis noſtræ conventioni derogare prædictæ, de decim.* idem Cyriac. *contr.* 382. *num.* 11. *& ſeqq.* Rota *deciſ.* 153. *num.* ... *part.* 5. *recc.* ac ſæpè alibi.

84 De Inquiſitoribus autem in hæreticam pravitatem hæc accipe, Inquiſitores uti delegati Apoſtolici in Congregationibus, in ſubſcriptione ſententiarum, licentiarum, librorum imprimendorum, & in omnibus aliis actibus publicis, & privatis Sancti Officii præcedunt omnes præter Epiſcopos, videlicet Vicarios ipſorum Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, Patriarcharum, ac etiam Auditores Nunciorum Apoſtolicorum, necnon in actibus non ſpectantibus ad S. Officium, quamvis conſultius ſit, ut abſtineant a concurſu. Idque, etiamſi Vicarius Epiſcopi eſſet Epiſcopus. Verùm in hoc Inquiſitores conſulere debent S. Congregationem, quæ ſolet ſcribere Epiſcopis, ut deputent Vicarium, qui juxta morem ſedeat, & ſubſcribat poſt Inquiſitorem. Vicarius verò Epiſcopi præcedit Vicarium S. Officii, dummodò non adſit conſuetudo contraria.

85 Eſtque regula communis, ut Epiſcopus præcedat Inquiſitorem, Inquiſitor Vicarium Epiſcopi, Vicarius Epiſcopi, Vicarium Inquiſitionis, quatenus non adſit conſuetudo in contrarium. At quando in Congregatione non adeſt Inquiſitor, tunc Vicarius Inquiſitoris præcedit Vicarium Epiſcopi, qui repræſentat perſonam Inquiſitoris. Idemque dicendum eſt de Vicario Capitulari. Item Inquiſitores præcedunt Præſidentes Conventuum, non tamen in menſa, & Capitulis ab eiſdem Præſidentibus convocatis. In omnibus tamen actibus publicis, & privatis habent locum poſt Priores, & Guardianos Monaſteriorum, in quibus ſunt Inquiſitores. Tàm ipſi, quàm eorum ſocii ſunt ſubjecti Cuſtodibus Conventuum in his, quæ ſpectant ad diſciplinam regularem; ideoque illos venerari tenentur.

Poſſunt contra denegantes ſuas prærogativas, quarum ſunt in poſſeſſione, providere, ut ſi, v. g. denegetur eis in Miſſa oculum Evangelii, thurificatio triplici ductu, oſculum pacis, ac ſimilia. Conſulenda tamen ſupremæ Inquiſitionis Sacra Congregatio.

CONSULTATIO XIII.

An Milites S. Joannis Hieroſolymitani ſunt verè Religioſi?

1 ET certè videri poteſt hujuſmodi Milites non eſſe Religioſus, eò quòd non contemplationi, ac orationi, ſed ſæcularibus negotiis, ac militiæ ex profeſſo ſerviant, & exemplo Machabæorum pro fidei tuitione arma, Clericis regulariter interdicta, liberè tractent, ac proinde inter laicos, & ſæculares potius, quàm Eccleſiaſticos, ſeu Clericos numerandi ſunt per notata a Petr. Gregor. Tholoſ. *ſyntagm. jur. univ. lib.* 15. *cap.* 34. vel ſaltem non propriè, ſed largo modo Religioſi eſſe videntur, Vivius *dec.* 446. *num.* 10. Natta *conſ.* 508. *num.* 3. & 4. Seraph. *deciſ.* 591. *n.* 5. *vol.* 1. *in noviſ.* maximè etiam cùm feudorum capaces eſſe cenſeantur, Nat. *conſ.* 507. *& dict. conſ.* 508. *per tot.* Viv. *loc. cit. num.* 7. *& ſeqq.*

2 His tamen non attentis, omninò dicendum eſt, hos Milites Clericos veros, ac Religioſos, non laicos eſſe, *arg. cap.* 50. *de ſent. excom.* Vaſqu. *illuſtr. contr. cap.* 105. *num.* 49. Dec. *conſ.* 51. *num.* 9. *vol.* 3. Dauth. *de teſt. pr. num.* 178. *in fin.* Maſcard. *de probat. concl.* 959. *num.* 3. M. Ant. Surgens *in tr. de Præf. Præt. aliiſque magiſtr. lib.* 1. *cap.* 37. *num.* 27. Valaſc. *deciſ. Luſit.* 14. *num.* 8. Catech. *deciſ.* 27. *num.* 18. notavitque Gloſ. 2. *in Clem.* 1. *de decim.* Gratian. *tom.* 5. *diſcept. cap.* 280. *num.* 1. 3. *&* 5. Menoch. *conſ.* 54. *num.* 17. *& de arb. caſ.* 56. *numer.* 11. *& caſ.* 251. *n.* 19. Barthol. a S. Fauſto *lib.* 5. *Theſaur. n.* 10. Rodrig. *tom.* 2. *qu.* 2. *art.* 7. Garz. *part.* 1. *de benef. cap.* 4. *num.* 3. Azor. *p.* 1. *lib.* 13. *cap.* 4. *quæſt.* 4. ac decidit paſſim Rota, præſertim *dec.* 177. *num.* 1. apud Farinac. *p.* 1. *rec.* & coram Put. *deciſ.* 382. *num.* 2. *lib.* 1. & coram Gregorio XV. *dec.* 87. *num.* 2. *& dec.* 333. *num.* 1. *p.* 1. *rec. & dec.* 87. *n.* 1. *& dec.* 454. *num.* 3. *p.* 2. *rec.* & in Egiſanien. Commendæ 8. Junii 1626. coram Merlino, habeturque *cap. Cùm, & plantare extr. de privil.* & tradunt communiter Doctores, tàm Theologi, quàm Canoniſtæ, præſertim Monet. *de concer. jud. cap.* 10. *n.* 387. Caval. *tr. de cognit. per viam viol. par.* 2. *q.* 148. *num.* 19. Bobadil. *lib.* 2. *polit. cap.* 19. *num.* 11. & Sperel. alios referens *dec.* 21. *n.* 8. Tum quòd Religio Militum Hieroſolymitanorum eſt vera Religio, quia emittunt tria vota eſſentialia, Paupertatis, Caſtitatis, & obedientiæ, quæ conſtituunt ſubſtantiam Religionis, ut conſtat ex formula profeſſionis ipſorum *in lib. ſtabilim. tit.* 2. *de conſuet.* ſeu *ſtabilim.* 1. Tum quòd omnibus gaudeant Clericorum privilegiis, Dec. *conſ.* 51. *num.* 9. *vol.* 5. & ſub B. Auguſtini regula conſtituti ſint, bona, & titulos Eccleſiæ poſſideant, dignitatemque Eccleſiaſticam habere dicantur, Pariſ. *conſ.* 44. *per tot. vol.* 4. Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 34. *numer.* 98. Tum quòd Eccleſiaſticæ, non Sæculari ſubjaceant poteſtati, Chaſſan. *de glor. mund. p.* 9. *in* 4. *conſid.* Tum denique quòd in eorum ſucceſſione ſit ordo, ut Eccleſia proximis præferatur agnatis *auth. Ingreſſi, Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* ſecundùm quam, aliàs judicatum eſt defuncti Militis Hieroſolymitani hæreditatem non ad familiæ hæredes, ſed ad ſupremum Ordinis Magiſtrum pertinere.

Atque hinc eſt, quòd emittens votum Religionis, ſatisfaciat aſſumendo habitum horum Militum, ut tenent 3
Aragon. 2. 2. *de juſt. & jur. quæſt.* 88. *art.* 11. Azor. *par.* 1. *lib.* 12. *cap.* 4. *q.* 4. Sayr. *lib.* 6. *clav. Reg. cap.* 7. *num.* 10. & Rodrig. *tom.* 2. *Sum. cap.* 97. *num.* 8. contra Cordub. *in Sum. quæſt.* 148. Sanchez *tom.* 1. *in decal. lib.* 4. *c.* 16. *num.* 12. Hieron. Rodrig. *in com qu. regul. reſol.* 190. *num.* 13. Barthol. a S. Fauſt. *lib.* 1. *Theſaur.* 9. 181. Sperell. *dec.* 21. *n.* 62. Quia vovens Religionem habet pro materia voti ſubſtantiam Religionis, ſeu ſtatutum Religioſum, qui conſiſtit in eo, quòd perſona Deo dicetur ſpeciali obligatione, aſſumpta per vota; Unde cenſetur adimplere votum, ſi aſſumat in ſe ſubſtantiam Religionis; Quia adimplet id, quod vovendo per ſe intendebat. Quare illos comprehendi ſub decreto, quo Regularibus prohibetur acceſſus ad Monaſteria Regularium, cenſuit Sacra Congregatio Epiſcop. & Regular. in Tranen. 28. Januar. 1603. ac etiam ſub decreto Concil. *ſeſſ.* 25. *de Regul. cap.* 9. diſponente circa Regulares, prætendentes ſe per vim, & metum ingreſſos eſſe Religionem, cenſuit S. Congregatio Concilii, teſte Armind. *l.* 2. *tit.* 18. *lib.* 7. *de Relig. num.* 51. Et decretis Concilii Tridentini, etiam ubi de eis non fit expreſſa mentio, niſi ſpecialiter Privilegiis poſt Concilium muniantur, declaravit S. Congregatio Concilii teſte Selel. *in ſelect. cap.* 23. *num.* 3. Item, & ſub decreto ejuſdem Concilii *ſeſſ.* 25. *de Regul. cap.* 15. ex peculiari ipſorum ſtatuto, cenſuit etiam Sacra Congregatio, teſtante Flam. Pariſ. *de reſign. lib.* 6. *qu.* 2. *num.* 120.

Hinc etiam eſt, quòd in omnibus favorabilibus, ſicut 4
& cæteri Equites Ordinum Militarium, veniunt nomine Religioſorum, ut obſervant Nat. *conſ.* 508. *num.* 3. 4. 14. & 15. Gonzal. *ad reg.* 8. *gl.* 8. *num.* 61. Seraph. *dec.* 587. Sufficit enim, quòd quis ſit largè religioſus, ut in favorabilibus veniat Religioſorum appellatione, ut docuit Cæſar. de Graſſ. *dec.* 547. & Maſtril. *dec.* 290. *n.* 160.

Nec obſtat, quòd hi Milites ſæcularibus negotiis, at- 5
que militiæ ex profeſſo ſerviant, & arma tractant. Quia in caſu neceſſitatis pro defenſione fidei arma Clericis adeò ſtrictè interdicta non ſunt, Panorm. *in cap. Clerici, extr. de vit. & honeſt. Cler.* nec jura illa Clericis arma prohibentia in hiſce militibus locum habent ex ſingulari Ordinis, ad hæc tractanda, & contra fidei hoſtes, uſurpanda prærogativa.

Nec pariter obſtat, quod de militum horum circa 6
feudales ſucceſſiones capacitate objectum fuit, cùm in eo Feudiſtæ non omnes conveniant, ſed negativam multi defendant, uti ſunt Barbatia, Caſſaneus, Cotta, Marinus, Menochius, Brunus, Rolandus a Valle, Oſaſchus, relati a Roſenthal. *d. loco lit. O.* & præterea etiam Ruin. *conſ.* 103. *num.* 3. Guer. Piſ. *in prælud. feud. c.* 13. *per tot.* Malin. *de Hiſpan. primog. lib.* 1. *cap.* 1. *cap.* 13. *n.* 99. Cravet. *conſ.* 936. *n.* 1. idem Oſaſch. *conſ.* 42. *n.* 38.

CON-

CONSULTATIO XIV.

An juſtè Judæi a Chriſtianis recipiantur, vel potius expellendi ſint? Ubi de ipſorum Kabala, Thalmude, impietatibus, blaſphemiis, converſione ad fidem, & ad illam catecheſi, aliiſque non vulgaribus theologicè, juridicè, canonicè, hiſtoricè, politicè.

1 NON deſunt argumenta, quæ partem negativam, ſcilicet illos non eſſe recipiendos magnoperè perſuadere videntur.

2 Primùm in hanc ſententiam movet impietas, ac blaſphemia eorum, qui artes præter fœnerationem ferè nullas exercent, aut ſi quas habent, earum vim univerſam ad Chriſtianorum incommodum dirigunt, fœnus agitant, & Chriſtianos in fraudem pellicere laudi ducunt, eorumque facultates miris artibus exſugunt, *cap. Poſt miſerabilem, c. Quanto de uſur. cap. ex parte eod. tit. in 6.* de quo eruditè Amad. de Ponte *in conſ. annexo Theſauri deciſioni* 57. Porrò, ut marſupia fœnore, in facultates corporis vitales medicamentis Judæi etiam exhauriunt, & experimenta per mortes agunt, Langius *l. 1. epit. med. 17.* Hinc medicamenta ab eis ſumere prohibet textus *in can. Nullus 28. quæſt. 9.* ubi dicitur, quòd nullus eorum, qui ſacri ſunt ordinis, aut laicus aliquem Judæorum in infirmitatibus ſuis vocet, aut medicinam ab eis percipiat, & ſi laicus eſt, excommunicetur, ideò recipere medicinam a Judæo, peccatum eſt mortale. Quod tamen limitat Felin. *in c. 1. col. 2. extr. de Judæis*, niſi aliud ſuaderet qualitas temporis, utpotè peſtis, in quo deficerent Medici. Item niſi vocaretur ad curam, in qua Medici Chriſtiani defeciſſent, eadem ratione, maximè ſi Judæus in ea arte excelleret. Quia propter eminentem ſcientiam relaxatur legis diſpoſitio, Doctores, *c. Nemo poteſt de reg. jur. in 6.* ſed quàm funeſtæ Judæorum medicinæ Chriſtianis, etiam Imperatoribus, ac Regibus crebrò extiterint, hiſtoriographorum exempla demonſtrant. Ita Carolus Calvus Imperator a Sedechia Judæo medico ſuo veneno extinctus legitur apud Phil. Mel. Sebaſt. Franco, & alios in vita Caroli Calvi. Sic Joannem Boemiæ Regem, Caroli IV. Imperatoris patrem a Judæo quodam, Ophtalmiæ curandæ peritiam jactante ex cæcutiente cæcum effectum, narrat Joannes Dutravius *lib. 1. hiſt. Boem.* circa finem; unde non injuria contra Chriſtianos a Judæis medicinas accipientes exclamat Ripa *in tr. de peſt. tit. de remed. ad curand. peſt. num. 56.*

3 Deinde pro eadem ſententia pugnat, quòd Judæi cenſeantur perſonæ odioſæ, & infames, *cap. Cum ſit, de Jud. l. fin. C. de Jud.* Socin. *conſ. 49. num. 22. vol. 4.* Inimici Crucis Chriſti, Redemptoris noſtri, *cap. licet univerſis extr. de teſtib.* Et ejuſdem nominis blaſphemi *cap. 1. c. Cum ſit nimis extr. de Jud.* Immò magis odioſi, & pejores aliis infidelibus *Can. nonne 1. queſt. 1.* & ibi Gloſſa, *v. Pejores*, aſſignant de hoc multiplices rationes, Socin. *conſ. 71. num. 5. vol. 1.* ubi dicit Judæos eſſe perſonas infames, & odioſas, ac pejores Saracenis, & deteſtabiliores omni alio malarum perſonarum genere per textum *in d. Can. nonne 1. queſt. 1.* Idque corroboratur ex veritate Evangelica apud *Matth. 11.* ubi Dominus noſter affirmat, quòd Tyro, & Sydoni, & Sodomis remiſſior erit in die tremenda Judicii, quàm perfidis Judæis. Hinc eſt atrociſſimum illud, quod de Jeroſolymis captis hiſtoriæ referunt, emiſſæ Judæos a victoribus mancipia Chriſtiana non ad uſum, & obſequium, ſed ut in illis torquendis, & longa morte necandis crudeliſſima ſe voluptate oblectarent. Hinc eorum Chriſtianos pueros immanis atrocitas, cùm anno 1236. Fuldæ, anno 1280. Hallæ Svevorum, anno 1429. Ravesbergæ, anno 1475. Tridenti, aliàs alibi, innocuos pueros multis, minutiſque vulneribus conciderunt, ut oſtenderent odium non eſſe noſtrorum vitiorum, quæ eorum ſceleribus vincuntur, ſed generis, ſed Religionis; Ut proindè non gratis exagitaverit edictis inviſum hoc ſuperius genus Appellarum Theodoſius, multa, & nefaria facinora variis in Orbis oris auſum. Primum in ære alieno multi vacillantes, jam tum Arcadio imperante cœperunt ſacrilegi per ſimulationem Religionis Chriſtianæ, complectendæ ac Eccleſiæ aſylum confugere, & Chriſtum profiteri *lib. 2. de his, qui ad Eccleſiam confug.* Deinde fonte ſacro luſtrati cùm benignè a Chriſtianis juvarentur ad alios, atque alios Epiſcopos, ita re ſæpius inſtitui, profiteri, tingi, ut crumenam ſaginarent, uti noſtro ævo nonnulli ſe a malo genio infeſtos ſimularunt, & ſæpiùs in diverſis paſſim ultionibus ſe adjuvari, diris, ſacriſque execrationibus paſſi ſunt. Ita ſceleſtus quidam primùm ab Attico Patriarcha ritu Catholico genitali ſalutis unda expiatus, abiit ad Arianos, ab Arianis ad Macedonianos, ab his ad Novatianos, quorum pſeudopontifex Paulus, cùm aquam colymbethræ ſemel, ac iterum immiſiſſet, Judæo tàm ad tinctionem parato, ſemper aqua repente ſubducta evanuit, quod impius ab Attico jam lotus fruſtrà baptiſmum iteraret, Socrat. *lib. 7. cap. 17.* non eſt tamen hoc in Ariani, & Macedoniani iteratione factum, quod nequicquam illorum initiationes, negato Sanctiſſimæ Triadis myſterio, poſſent. Atrociora his ſequuntur Meſtare, loco inter Chalcidem, & Antiochiam ſito, feſtos agitabant dies, ac ludos ſolemnes, ubi Bacchico furore ebrii cum multa in Chriſtum, & Chriſtianos maledicta ſparſiſſent, totamque Religionis noſtræ majeſtatem in ludibrio vertiſſent, nondum ſatis inſaniæ, & impietati feciſſe viſi, niſi etiam ſanguine Chriſtiano odiis ſuis litarent; tenerum ex noſtra ſorte puerum corripiunt, in fatali crucis trabe appenſum, per jocum, & ludum ſublimant, impia dicacitate præſcindunt, rident, torquent, & verberibus demum immaniſſimè cæſum exanimant. Chriſtianus populus tàm ſæva injuria læſus, cum impia gente in certamen deſcendit, & Imperator de tàm atroci ſcelere a præfectis monitus, negotium dedit Magiſtratibus, conſcios & noxios pro facinoris immanitate ultimis ſuppliciis excruciatos necarent, ſimulque Gamalieli, ejus ditionis Præſidi præfecturam abrogavit, ſervitia omnia Chriſto initiata Eccleſiæ tranſcripſit *lib. 2. C. Theod. tit. 16. de Judeis.*

Sed omnem atrocitatem poſt ſe relinquit Judæorum 4
Alexandriæ degentium crudelitas. Jam Hieracem Cyrilli auditorem, & inferioris ſimul ſubſelliis Doctorem in publico Theatro, Judæorum impulſu, Oreſtes quæſtionibus ſubjecerat, & diris exemplis tantùm non mactaret. Jam Cyrillus profligatiſſimam Judæorum factionem commonefecerat, ut ſi conſultum ſibi vellent abſtinerent manus a Chriſtianis, alioqui ſe tàm atroces injurias atrociter ultum iturum. Quibus minis perculſum iri Judæos ſperabat, his animos magis incendit. Exarſere ſimul omnes in noſtram gentem, clam in concilium veniunt, conſilium in medium ponunt occupandæ cædis Chriſtianorum, teſſeram edunt annulum palmarium, quem geſtarent, ut graſſatores ſe mutuo per tenebras agnoſcerent. Ubi nox advenit, per omnes Urbis vias repentè, ut Chriſtianos è cuſtodia rectorum in apertum ejicerent, conclamant, ſacrum Alexandriæ Templum vaſto incendio abſumi. Certatum eſt ſine Duce, ordine, armis, ut fieri amant, procurrunt Chriſtiani, a paratis circumveniuntur, cæduntur, mactantur. Ubi diluxit, deprehenſa fraus, & fraudis architecti. Cyrillus non immeritò tantò facinore, & cæde ſuorum commotus impetu facto, omnes Judæorum Synagogas funditus evertit, Judæos trucidandos populo permittit, reliquos Urbe pellit. Ita Alexandriam amiſere, quàm a conditu ipſius incoluerant, & pœnas juſtas Chriſtiano ſanguini dedere. Unus Adamantius medendi arte celebris Conſtantinopolim profectus, Chriſtumque profeſſus, Alexandriam reddit. Moleſtè tulit hanc Judæorum proſcriptionem Oreſtes, Urbi præfectus, jam aliàs Cyrillo offenſus, uterque cauſam ad Imperatorem præſcripſerit. Accerſit, & Hypatiæ virginis Alexandrinæ Sapientium, & Philoſophorum doctricis, & magiſtræ, orbis tùm oraculi, & miraculi nefaria cædes, authore Petro lectore deſignata, quæ Cyrillo, cujus ſtudioſiſſimus erat Petrus, ingentem invidiam conflavit. Hæc ex Socratis *lib. 7. cap. 13.*

Anno Imperii Theodoſii nona ſupra trigeſimum Con- 5
ſtantinopoli ex eadem Iſacidum familia Judæus a Chriſtiani hominis janua Chriſti Soteris imaginem ſub noctem detraxit, ferroque nefariè lancinavit. Prodidit authorem muta forma, largo fonte ſanguinis è vulnere miſſo, quo ſeipſum quoque latro ignorans conſignarat. Animadverſis dein in veſte cruoris maculis perculſus, effigiem in altum puteum conjecit, & trepidus domum properavit. Uxor aſpectu cruentæ viri laciniæ perhorruit, rata cædem deſignaſſe, auxitque ſuſpicionem fœminæ lenta viri, vacillanſque metu inficiatio. Poſtera luce dum aquam ad uſum quotidianum hauriunt, undam attoniti cruore tinctam aſpiciunt, vulgata re per Urbem, adeſt Urbi Præfectus, cadavera cæterorum in puteum conjecta arbitratus, jubet ſiccari fontem, extrahitur ex ima tandem glarea Chriſti imago in fronte icti, ſanguinemque ex vulnere largum profundentis. Præfectus Theodoſio venerandam iconem exhibet. Imperator per præconem authorem veſtigat, propoſita impunitate, facinus ſponte fatenti, ultimum ſupplicium, alicubi deprehenſo. Uxor virum ſuum ſibi ſuſpectum clam ad Magiſtratum defert, comprehenſus fatetur ex templo ſuam impietatem, & miraculi certiſſimam fidem, & venia Principis

impetrata in mores, & legem Christianorum cum uxore transit. Imago inde in putei tecto locata, fons sepio Ecclesiæ S. Sophiæ junctus ab imagine Sanctus appellatus Kal. Novembris annua celebritate facti memoria instauratur. Ex m. s. apud Baronium.

6 Edicta in Judæos etiam priorum Principum extant non pauca *in C. Theod. lib. 76. tit. 8. de Jud. cœlic. & Samar.* Rursum *tit. 9. Ne Christian. mancip. Jud. hab.* Iterùm *in Novell. Theod. tit. 3. de Jud. Samar. & Pagan.* Quid in Creta Insula, veniendum ad impostoras, & ridenda est. Judæus quidam, Theodosio Imperatore, quam sceleste, & periculose genti suæ imposuit! Finxit se novum Moysen adesse, cœlitus missum, ut eriperet eos è diutina servitute. Opidatim ergo circumit, hortatur, opes, amicos, relinquere, se sequi in terram illam promissionis, & addebat cæteris illius Moysis exemplo, per ipsum mare se eos traducturum. Credunt, conveniunt, immensa multitudo, omnis ætas, omnis sexus ad promontorium, illo Duce, properant, ituri in beatam terram. Ipse insilire jubet. Quod factum insana confidentia a plurimis, qui statim mersi, paucis eorum scaphis piscatoriis exceptis. Caput ipsum sceleris nusquam comparuit, sive homo, sive humana specie Genius malus fuit. Redeo ab odiosa. Tempore Alexandri I. Pontificis Maximi, & Adriani Cæsaris fuit Cochebas Dux Judaicæ factionis, pseudochristus, Christianos Græcos, & Romanos variis suppliciis persequutus est in Palæstina, quo factum est, ut circa hæc tempora ducenta quadraginta millia hominum in Cypro tantùm a Judæis sint deleta, ut scribit Dio Cassius. Compressi autem fuerunt ab Adriano, ut tradit Platina in Alexandro I.

7 Hinc improba, falsa, ac impia eorum Kabala, quæ est ementitum quodam, ac superstitiosum Judaicæ traditionis genus, quod nefarii aliquot Rabbini a Moyse, & patribus usque ad ipsos emanasse fingunt, innumeris figmentis, fabulis, vanitate, & falsitate multiplici refertum, nihil aut parum a Necromantia distans. Quæ est censura Senensis, qui causam addit. Nam explicat secreta quædam Dei nomina, ipsorumque virtutes occultas, quibus ad ligandos Dæmones, & ad præstigia facienda Necromantici nonnulli apud Judæos utuntur, asserentes Christum Dominum hujus artis ope, omnia sua miracula edidisse. Graviter, & severè illam insectatur Genebrardus *lib. 11. chronol.* his verbis: *Rabbi Simeon Ben Jobai author libri Zoar, quo posuit fundamenta stultitiæ, & vanæ artis illius Kabalisticæ, quæ languet circa literarum apices, numeros, transpositiones, anagrammatismos, vocum inversiones, allusiones, amphibologias, homonymias. Nam ejus vanitatis mysteria tribus præcipuè constant nempè Geometria sic imperitè confunderunt Geometriam cum Arithmetica, quando literæ expeditur numerus. Neoteriacon, quando litera ponitur pro integra dictione. Sic autem barbarè dicitur a Notariorum apicibus. Temura, quasi permutatio elementorum, cùm una litera pro altera substruitur. E duobus primis vocabulis, quorum unum est Græcum, alterum semilatinum, intelligis quo tempore tam inepta ars excogitata fuerit, nihilque minus esse, quàm Kabalam, idest Scientiam, quæ a majoribus per manum recepta sit.*

8 Præter istiusmodi ineptias continet multa impia, & ex omnium hæresum furfure conflata. Constituit decem *Sephiroth*, sive numerationes pro suo fundamento, quas sive statuant esse essentiam Dei, sive aliquid aliud extra Dei essentiam, impiè introductas, ex eo apparet, quod in Deo numerum, & multitudinem realem ponat. Tale erat negotium, vel potius otium Marini, & Colorbasii discipulorum Valentini, qui cuncta suæ Religionis mysteria è literis alphabeti Græci probare conati sunt, de quo Irenæus *lib. 1. cap. 9. &* 10. Reuclinum Capnionem tribus libris harum nugarum gustum mundo præbuisse sine refutatione, Paulumque Ricium, & & Picum Mirandulanum se earum patronum constituisse equidem miror.

9 Plura de eadem habet Cornelius Agrippa *lib. 2. de vanit. scient. cap.* 47. in quo, postquam recentium Kabalistarum figmenta recensuit, subjungit, *Hanc, quam jactant Hebræi Kabalæ artem, quam ego multo labore aliquando scrutatus sum, nonnisi meram superstitionis Rapsodiam, ac Theurgicam quandam Magiam agnosco.* Et post multa: *Est itaque nihil aliud hæc Judæorum Kabala, quàm pernicioſissima quædam superstitio eorum, qui verba, & nomina, & literas sparsim in Scriptura positas pro arbitrio suo colligunt, dividunt, transferunt, & alterum ex altero facientes solvunt membra veritatis, sermones, inductiones, & parabolas hinc inde ex propriis fictionibus construentes, aptare illis volunt eloquia Dei, infamantes scripturas, & dicentes sua figmenta ex illis constare, calumniantur legem Dei per impudenter exortas supputationes dictionum, syllabarum, literarum, numerorum, tentant violentas, & blasphemas perfidiæ suæ inserere probationes. Præterea eis nugis inflati, ineffabilia Dei mysteria, & quæ sunt supra Scripturam arcana sese invenire, & scire jactant, per quæ etiam prophetare, & virtutes, & miracula sese perficere sine rubore, magnaque audacia mentiri non erubescunt. Sed accidit illis, quod cani Æsopico, qui pane relicto, & in umbram ejus inhians, perdidit escam. Sic perfidum hoc, & duræ cervicis hominum genus semper umbris Scripturæ occupatum, & circa illas vanitates sua artificiosa, sed superstitiosa Kabala impetum faciens, amittit panem Vitæ æternæ, & inanibus nominibus depastum, perdit verbum veritatis.* Ex hoc autem Kabalisticæ superstitionis Judaico fermento orta est Alphabetaria, & Arithmantica Theologia Orphitarum, Gnosticorum, & Valentinianorum, qui ipsi quocum discipulis suis Græcam quandam Kabalam commenti sunt, omnia Christianæ fidei mysteria pervertentes, & illis constituentes corpus, quod vocant Veritatis, docentes absque illis literarum, & numerorum mysteriis, non posse in Evangelicis literis inveniri veritatem. Videndus Nicolaus Serarius *in cap.* 10. *Josue* 1. *& lib.* 1. *de Rabbinis c.* 13. quod est de Kabalicis.

Nec minoris impietatis est eorum Thalmud, cujus 10
nomine ait Sixtus Senensis *lib. 4. Bibl. Sacr.* significari ingens, ac vastum opus Judaicarum Traditionum, in quo collecta sunt decreta omnia Rabbinorum, Sammai, Hillel, AlKiba, Joseph, & filiorum Asamonæi unà cum aliis innumeris aliorum Magistrorum statutis, sententiis, & tàm divinarum, quàm humanarum legum expositionibus, quibus nunc tota Judæorum natio regitur. Ab aliis verò vocatur Jus Judaicum tàm Civile, quàm Canonicum, doctrinale etiam, ac Pandectæ, & Digesta. Cœptus est autem anno a Domino Jesu 100 ad umbilicum perductus anno ejusdem 400. sed Ben Majemon in compendium redegit Thalmud, & scripsit anno 1150. & habetur secundo loco post Bibliam, & tantæ est authoritatis Thalmud. Ex eo paucula pono, ut fabularis Theologiæ Judaicæ extet Idea.

Deus ante mundi creationem, ne otio torpesceret, 11
exercebat se in extruendis variis Mundis, quos ubi condiderat, paulò post destruebat, atque iterùm restaurabat quoad hunc, quem nunc habemus, Mundum facere didicisset. *Ordin. 1. tr. 4. dist. 3.*

Deus tres primas horas diei, totas insumit *in lectio-* 12
ne legis Judaicæ. *Ordin. 2. tr. 1. dist. 14.*

Moyses cùm aliquando ascendisset in Cœlum invenit Deum scribentes Accentus in Scriptura Sancta. *Ordin. 5. tr. 6. dist. 5.*

Deus die prima novilunii mensis Septembris judicat 13
universum Orbem; reliquis deinde sequentibus decem ejusdem Lunæ diebus applicat se ad scribendum justos in libro Vitæ, malos verò in libro mortis. *Ordin. 2. tr. 8. dist. 5.*

Deus quotidie orationes, & precationes animo devo- 14
to peragit. *Ordin. 1. tr. 1. dist. 1.*

Deus habet locum quendam separatum, in quo sta- 15
tutis temporibus multis cum lacrymis defletet, ac seipse affligit, quod Judæis iratus Templum everterit Jerosolymitanum, & populum suum in captivitatem dispersérit. *Ordin. 2. dist. 5. & ord. 1. dist. 7.*

Deus quotidie imponit sibi circa caput, & brachia Vi- 16
ctas, sive corigiolas quasdam coriaceas *Thephyfin* appellatas, induitque se tunica quadam linea, quæ *Zizith* nuncupatur, eoque modo ornatus procumbit in genua, & orat. *Ordin. 2. tr. 8. d. 5.*

Deus præcepit populo Judæorum, ut singulo quoque 17
novilunio sacrificium expiationis peragant ad expiandum scelus perpetratum a Deo, quando lumen, quod injustè lunæ ademerat, Soli attribuit. *Ordin. 4. tr. 6. d. 1.*

Deus quoties reminiscitur calamitates, quas Judæi a 18
gentibus patiuntur, lacrymas duas effundit in Oceanum, & præ dolore pectus utraque parte contundit. *Ordin. 1. tr. 1. d. 9.*

Deus quinta die creavit pisces duo magnitudinis pe- 19
nè interminatæ Leviathan appellatos, quorum corporum vastitatem cùm ipse secum animo perpenderet, veritus ne omne piscium genus a tàm magnis belvis deglutiretur, & ne ab ipsis mare universum navigiis invium redderetur, sicque humani generis commercia prorsus tollerentur, si ex iis proles propagaretur, occidit fœmellam, & ex ejus salitis carnibus salsamenta delicatissima paravit justis, & electis suis post hanc vitam comedenda; masculum verò sibi vivum reservavit, ut cum eo succesſivis diei horis quotidiè luderet, juxta illam *Psalmi* 103. sententiam: *Draco iste, quem formasti ad illudendum ei.* Pro quo Hebræi legunt: Leviathan iste, quem creasti, ut cum eo luderes. *Ordin. 4. tr. 3.* Itaque.

Deus

20 Deus tribus poſtremis diei horis laxandi animi gratia debeat olim cum piſce illo vaſtæ magnitudinis Leviathan dicto. *Ordin. 2. tr. 1. diſt. 14. & Ord. 4. tr. 8.*

21 Deus ignota de cauſa indignatus piſci magno Leviathan dicto, ipſum occidit, carneſque ejus ſale condidit, ut ex eis cibum miniſtraret animabus Sanctorum in futuro ſæculo. *Ordin. 4. tr. 3. diſt. 5.*

22 Paulò aliter de Thalmude refert Hieron. de S. Fide, ex Judæo Chriſtianus, qui fuit Medicus Benedicti XIII. circa annum 1412. *lib. 1. contra Judæos cap. 9.* ubi ſic ſcribit: *Dicitur in Thalmude, quod animal Behemoth eſt omnium animalium majus, & quod maſculus, & fœmina fuerunt ab initio creati. Videns autem Deus, quod ſi filios genuiſſent præ illorum magnitudine, & multitudine totus mundus eſſet deſtructus, caſtravit maſculum, & refrigeravit fœminam, quam cuſtodit, ut det eam juſtis tempore Meſſiæ ad comedendum.*

23 Item piſcium ſquamas non habentium accipiunt majorem, quem Leviathan appellant, & dicunt, quod Deus habet ipſum falſum, ut eum det juſtis ad comedendum in futurum, in tantùm, quod multi hodie reperiuntur, qui partem ſuam hujus Leviathan, quem comedere ſperant, multò auro, & argento minimè commutent, & ad veritatem rationem habent. Ego namque Hieronymus de S. Fide hujus opuſculi compillator, non dimitterem, pro maxima pecuniæ quantitate partem meam congri, aut lampredæ, quam, poſtquam agnovi Meſſiam veracem comedere conſuevi.

24 Proxima his eſt fabula aliorum Hebræorum, qui, ut ait Albertus apud Dionyſium, aſſerunt Leviathan eſſe ſerpentem, ſeu piſcem, qui circulo ſui corporis totum terræ ambit globum, quique Solem, ac radios apprehendere nititur, & vorare; ſicque Solem in circulo tuo ſemper agitat fugientem. Vaſtum animal, ſed fabuloſum qualia multa fabularis Judæorum Theologia progenerat. En qualis bellua eſt Behemoth.

25 Ex Lyrano autem Judæi dicunt, quod Behemoth eſt nomen cujuſdam animalis incredibilis magnitudinis, quod in una die depaſcit herbas mille montium, & craſtino renaſcitur herba in tanta magnitudine ſicut erat in præcedenti die. Et ad hoc adducit Rabbi Salomon ſuper iſtum locum authoritatem *Pſalmi* 49. in quo, ubi habemus; *Jumenta in montibus, & boves*, Hebræi dicunt, *Behemoth in montibus mille*. Translatio a Hieronymo ſumpta immediatè de Hebræo habet: *Pecudes in montibus millium*.

26 De hujus autem belluæ magnitudine hæc item leguntur ex Hebræorum ſententia apud Albertum, & Dionyſium. Quod Behemot ſit bos, cujus corpus ſeptem milliaria contineat, collum unum, & caput unum; ſicque nomen milliaria univerſim contineat, cujus cauda ſit quaſi ſylva cedrina. Ingens proculdubio, & immane non tàm animal, quàm mendacium, inquit Joannes Pineda. Sed ſi non mentiuntur, addit idem, ac ſomniant, proculdubio, homines veræ Sapientiæ, veræque Theologiæ expertes, quod viros mediocris Sapientiæ pudet, & ſomniare. Adjungunt Judæi. Quod in reſurrectione Deus occidet illud animal, ut juſtis paret convivium. Quam ſolicita eſt de convivio alterius vitæ, ſalitiſque carnibus Judæorum natio.

27 Similis eſt fabula apud Eliam Thesbytem in Juchna, ubi ſic habet: *Invenitur in Agadab avem eſſe magnam, quæ vocatur Bariunchna, cujus ovum miræ magnitudinis eſſe dicunt in Maſſecheth Becheroth*. Etiam audivi, quod Deus tandem in futuro ſæculo, ex eo juſtis paraturus ſit convivium unà cum Leviathan, & Bove. Sed nondum fabularum Judaicarum eſt finis. Quæ ſequuntur translata ſunt ex Thalmude.

28 Deus ſemel quotidie iraſcitur, & tunc criſta gallorum gallinaceorum ruborem amittit, ipſique interim uno pede ſtant. Tunc ſi quis eodem momento alicui maledixerit, is ſtatim concidet mortuus. *Ordin. 1. tr. 1.*

29 Cum olim Rabbini quidam adverſus Rabbi Eliezer diſputationem iniiſſent, Deus voce cœlitus demiſſa, ſententiam contra illos pro Rabbi Eliezer protulit, quamobrem indignitati Rabbini, Deum anathematis pœna damnarunt. Tum Deus ipſe ſubridens, filii, inquit, mei me vicerunt. *Ordin. 4. tr. 2. diſt. 7.*

30 Cùm Deus die quadam in Cœli Curia diſſereret de ſpecie quadam lepræ, quam ipſe mundam ajebat eſſe, cæteris diſſentientibus Rabbinis, qui immundam eſſe affirmabant, his tamen communi omnium aſſenſu, devoluta eſt ad Sapientiſſimum quemdam Rabbinum, qui cùm ſententiam proferre pararet, ſtatim ejus anima, & relicto corpore, vociferari cœpit, *Mundam, mundam*, *Ordin. 4. tr. 2. diſt. 7.*

31 Tanta fuit olim in Rabbino quodam prudentia, ut Diabolum ſimul, & Deum hoc aſtu eluſerit. Cùm Rabbinus in extremo vitæ articulo laboraret, Diabolum precibus exorat, ut ſeſe jam jam moribundum ad portas uſque cœleſtis Regni deducat, inſpecto inde loco divinæ habitationis, lætus ex hac vita decedat. Hanc gratiam cùm Diabolus veteri amico præſtitiſſet, Rabbinus illicò ſe intra portas cœli conjiciens, juravit per Deum viventem, ſe nunquam inde receſſurum. Qua de cauſa coactus eſt Deus hominem apud ſe retinere, ne illum periturum faceret; ſicque hac una arte prudentiſſimus vir Deum, & Diabolum ſimul fefellit.

Cùm Angelus Gabriel flagitium grave commiſiſſet, Deus juſſit cum igneo flagello flagellari. *Ordin. 2. tract. 5. diſt. 8.* 32

Animæ hominum migrant de corpore in corpus hac lege, ut ſi anima in primo corpore peccet, mittatur in ſecundum, in quo ſi iterum peccet, mittitur in tertium corpus, in quo ſi peccare non deſiſtat; denique in gehennam detruditur. *Ordin. 4. tr. 4.* 33

Anima Abellis migravit in Seth, anima Seth in Moyſen. *ibid.* 34

Animæ hominum indoctorum in reſurrectione non recipient corpora ſua. *Ordin. 3. tr. 1. char. 3.* 35

Rabbini duo ſingula quaque hebdomada pridie Sabbati duos vitulos creabant, quos deinde totos comedebant. *Ordin. 4. tr. 4. diſt. 2.* 36

Quicumque ter in Sabbato comederit, vitam æternam conſequetur in altero ſæculo. *Ordin. 2. tr. 1. diſt. 6.* 37

Nihil comedi debet numero pari, ſed impari, hoc enim numero maximè delectatur Deus. *Ordin. 4. tr. 2. diſt. 7.* 38

Si quis oraverit facie ad meridiem converſa, ſapientiam conſequetur; ad Septentrionem verò divitias. *Ordin. 4. tr. 3. diſt. 2.* 39

Si quis ſub ventre Camelli, aut inter duos Camellos, aut inter duas mulieres pertranſierit, nihil unquam ex Thalmude poterit ediſcere. *Ordin. 4. tr. 10. d. 2.* 40

Gemina ſuperioribus fabula eſt, quod tempore Meſſiæ Judæa profert Judæis panes coctos, & veſtes ſericas, cuique Judæo accommodatas. 41

Quod Deus Adamo creaverit duas mulieres, ex quibus texunt fabulatores genealogias interminatas, ut ex Auguſtino refert Beda *in Epiſt. 5. ad Timoth.* 42

Quod Deus antequam legem ſuam daret Iſraelitis, eamdem præſentarit Idumæis, & Iſmaelitis, quorum illi habitarunt in Seir, hi verò in deſerto Pharan. Idumæos autem rejiciſſe Legem, cum audiviſſent quintum præceptum, *Non occides*. Recordabantur enim, quod patri eorum dictum eſſet: *Vives in gaudio*. Iſmaelitas verò eamdem rejiciſſe, cùm audiſſent ſextum præceptum, *non mœchaberis*. Ita fabulantur, dum exponunt illa *Deuter. 33. 2. Dominus de Sinai venit, & de Seir ortus eſt nobis: apparuit de monte Pharan, & cum eo quinquaginta millia*. 43

Quæ poſtrema, ut exponant, fingunt fuiſſe in datione legis in monte Sinai animas omnium Prophetarum, qui poſteà inter Judæos prophetarunt, ac ſingulos eo tempore, & loco accepiſſe prophetias ſuas, quas ediderunt. Addunt etiam fuiſſe inibi omnes Rabbinos, conditores Thalmudi. 44

Hæc ſuffecerint ad exhibendam formam Theologiæ fabularis Judaicæ. Sexcenta alia enarrari potuiſſent, ſed modus ſervandus fuit. Notum enim eſt, Judæorum Rabbinos poſt Chriſti Domini anaſtaſin totam ſacram Scripturam fabulis, a ſe confictis, fœdè contaminaſſe. Quarum fabularum non paucæ ſunt in libro dicto Thargum, qui Chaldaicam translationem continet. 45

Adverſus autem Legem Moyſis hæc habent; quod licitum ſit cum propria uxore maſculino concubitu uti. Quare cum duæ mulieres eſſent de hac re apud Synagogam conqueſtæ, reſponderunt Rabbini, virum eſſe uxoris Dominum, deinde poſſe eum uti corpore uxoris ſuæ, utcunque voluerit, non aliter quàm ille, qui piſcem emit. Is enim tàm anterioribus, quàm poſterioribus piſcis ejus partibus ad arbitrium veſci poteſt. *Ord. 3. tr. 3. diſt. 2.* 46

Si quis aut filiam ſuam, aut ſororem ſuam, ſibi matrimonio junxerit, is rem Deo facit gratiſſimam. *Ordin. 2. tr. 1.* 47

Rabbinum, qui non oderit hoſtem ſuum uſque ad mortem, & qui vindictam adverſus eum non quæſierit indignum eſſe nomine Rabbini. *Ordin. 5. tr. 1. diſt. 2.* 48

Gravius plectendos eſſe eos, qui contradicunt verbis Scribarum, quàm verbis Moſaicæ legis, quibus, qui contradixerit abſolvi poteſt; qui verò verbis Rabbinorum contradixerit morte moriatur. *Ordin. 4. tract. 4. diſt. 5.* 49

Si teſtes de falſitate convicti fuerint, puniri debent pœna talionis. Quod ſi contigerit injuſtè accuſatum fuiſſe 50

se damnatum, & ita pœna affectum ; tunc falsi testes absolvi debent, & nulla pœna puniri. *Ord.* 4. *tr.* 4.

51 Si quem major pars Judicum ad mortem damnaverit, is mori debet ; si verò omnes, nullo excepto , in ejus damnationem consenserint , absolvatur . *Ordin.* 4. *char.* 17.

52 Si quis marsupium loco publico invenerit, sciveritque ejus dominum, jam de inventione marsupii desperasse , non teneatur ad restitutionem marsupii. *Ordin.* 4. *tract.* 2. *dist.* 5.

53 Hæc autem adduxi, ut Christianis persuadeatur quid de perfidiæ illius gentis dogmatibus sentire debeant, & pateſcat animus nefariorum hominum in Religionem Sacrosanctam . Hunc finem producendi nonnulla ex Thalmude habebat Sixtus Senensis , qui ita mentem suam aperit. *Decreveram profectò, nullam talium librorum habere mentionem , & omnem doctrinæ hujus memoriam , quantum fieri potuisset , silentio aboleri , sed quoniam me præteritorum temporum experientia docuit , hujusmodi volumina toties extincta , iterum instar hydræ capita , revivisscere , permittente id Principum christianorum avaritia , qui quovis parvo pretio inducti, facultatem instaurandi hos libros Judæis vendunt ; ideò me operæ pretium facturum existimavi , si turpitudines , impietates , & blasphemias nonnullis Thalmudicis voluminibus comprehensos aliqua ex parte manifestarem , annotatis nominatim libris , ubi hæc habeantur , ut si quando hæc nefaria scripta , quibus adhuc abundat Asia , Africa , Græcia , & Germania , apud nos revocentur in lucem , habeant pietatis christianæ propugnatores indicem , quo veluti manducantur ad inveniendos , ac detegendos particulares hujus operis libros , ac locos , in quibus prædictæ blasphemiæ scriptæ sunt , & his detectis , christianos Principes iterùm adversus renascentis hydræ colla inflamment.*

54 Subjungit deinde nonnulla, quibus capitale Judæorum odium in Christianos innotescit. Qualia sunt.

55 Statuimus , ut quilibet Judæus ter in die blasphemet omnem Christianorum gentem , ac Deum precetur, ut confundat , exterminetque ipsam cum Regibus , & Principibus suis , atque hoc maximè faciant Sacerdotes Judæorum in Synagoga ter quotidie, orantes in odium Jesu Nazareni . In Thalmude . *Ordin.* 1. *tractat.* 1. *distinct.* 4.

56 Deus præcepit Judæis , ut quovis modo , sive dolo , sive vi, sive usura , sive furto facultates Christianorum sibi vendicent. *Ibidem.*

57 Præcipitur omnibus Judæis, ut Christianos omnes loco brutorum habeant , nec aliter eos tractent , quàm bruta animalia. *Ordin.* 4. *tract.* 8.

58 Judæus Gentilibus neque boni, neque mali quicquam faciat . Christianum verò omni studio , atque industria conetur de vita tollere. *Ord.* 4. *tract.* 8. *dist.* 2.

59 Si quis Judæus Christianum præcipitio propinquum inspexerit , ipsum statim præcipitare tenetur . *Ordin.* 4. *tract.* 8.

60 Imperium Christianorum execrabilius est Imperio cæterarum gentium , & levius peccatum est servire Principi gentili , quàm Christiano. *Ord.* 2. *tract.* 1. *dist.* 5.

61 Templa Christianorum sunt domus perditionis, & loca Idololatriæ , quæ Judæi tenentur destruere . *Ord.* 1. *tract.* 1. *d.* 2.

62 Evangelia Christianorum , quæ inscribi debent *Iniquitas revelata , & peccatum manifestum* a Judæis comburi debent, etiamsi in eis nomen Dei contineretur.

63 Hic igitur Thalmud, sive Jerosolymitanus , sive Babilonicus, demptis etiam ineptiis , figmentis , & blasphemiis scriptus est Judæorum pervicacium odio in Christum , & Christianos capitali flagrantium , ac pleraque in eo scripta tacitè , & apertè christianæ fidei mysteria obscurant, vel evertere nituntur , & ad superstitionem ducere . Uterque sæpè ab Ecclesia Catholica jussus est comburi, idque aliquoties justissimè factum. Quia plurimis gravissimisque contra Christum Dominum, divinamque Majestatem, & hujus administros, & amicos, Angelos, & Testamenti veteris Divos, Beatissimam Virginem Mariam , Christianosque omnes , immò & contra Moysis legem, jus gentium , atque omnem naturæ legem , & rectam rationem erroribus, mendaciis , contumeliis, & blasphemiis scatet.

64 Quocirca Gregorius IX. omnia Thalmudica volumina flammis adjudicavit anno 1230. & Pontificium decretum instauravit Innocent. IV. anno 1244. Clemens IV. Honorius IV. & Joannes XXII. Cum autem eadem volumina a Judæis pristino nitori restituta fuissent , & artis typographicæ præsidiis in infinitum propè numerum propagata , Julius Papa III. novo edicto promulgato , inquiri jussit, & anno 1553. cùm festa Tabernaculorum a Judæis Septembris mense celebrantur, per omnes Italiæ Urbes exuri jussit. Posteà Paulus Papa IV. unà cum Sacrosancto Inquisitionis Senatu anno 1559. idem fieri imperavit , & Thalmudicos libros inter scripta ab Ecclesia Catholica damnata connumerari voluit. Extat etiam ea de re Pii V. decretum anni 1566. & Gregorii XIII. quo statuitur, ut ab Inquisitoribus procedatur contra Judæos, hujusmodi volumina retinentes . Et tandem Clementis VIII. contra impia scripta , ut loquitur Constitutio anni 1593. & libros Hebræorum Thalmudicos , Kabalisticos alios, opera , tractatus , volumina , & scripta quæcunque, tàm lingua Hebraica, quàm quavis alia lingua conscripta , aut versa , edita , impressa , ac in posterum conscribenda , aut vertenda , edenda , vel imprimenda, continentia, seu continentes tacitè, vel expressè hæreses , vel errores contra sacras veteris legis scripturas, nec non contumelias , impietates , blasphemias contra Deum, Sanctissimam Trinitatem, Salvatorem nostrum, Beatissimam Virginem, Beatos Angelos, Patriarchas, Prophetas, Apostolos, aliosque Sanctos Dei, Sanctissimam Crucem, Sacramenta novæ legis, Sacras imagines , Sanctam Catholicam Ecclesiam , Sedem Apostolicam , ac contra Christi fideles , præsertim Episcopos , Sacerdotes, & alias Ecclesiasticas personas, atque etiam contra neophytos , & alias contra Catholicam Religionem , vel in quibus impudicæ , & obscenæ narrationes habentur, etiam sub prætextu, quod expurgatæ fuerint vel donec expurgentur . Item impii Thalmudici, Kabalistici , aliique nefarii Hebræorum libri omninò damnati, & prohibiti maneant, & censeantur. Idem fecerunt Principes sæculares . In Galiis S. Ludovicus Rex Francorum , anno 1240. in Hispaniis Ferdinandus , & Isabella, & anteà Livigius, ac demum Carolus V. In Dominio Veneto Benedictus Valeros , Marcus Centanus , & Franciscus Longus Senatores anno 1553. Immò Constitutio Justiniani Imperatoris contra Judæos & eorum scripta , intelligitur de libris Thalmudicis . Adeòut omninò prohibiti sint , nec eorum correctio per Bullam Clementis VIII. admittitur , licèt per regulam quartam Indicis id videatur concessum . Idemque tenendum est de libris Machiavelli, & Reipublicæ Bodini . Hinc Petrus Galatinus Clementis V. decretum malè intellectum de prælegendis rudimentis hebraicis in scholis , detorsit ad Thalmud prælegendum. Tametsi reliqui Rabbinorum libri, dummodò sint expurgati , & correcti, possint retineri. Et quamvis in Indice librorum prohibitorum secundæ classis prohibeantur commentaria Rabbinorum , id tamen solùm intelligitur de illis libris, qui depravati sunt ab hæreticis, & nominatim a Corrado, & Paulo Fagio , ita tamen , ut in reliquiis sint expurgati ad præscriptum ejusdem Constitutionis Clementis Octavi.

Ex quo Judæorum odio fit , quod ab eis honoraria 65
accipientes, quo nomine in persequutione Judæorum sub Henrico Quarto Imperatore facta, Spirensem Præsulem redarguit Exsengr. *in Chron. Spirens. pag.* 198. contra fidem christianam munere, aut favore , suffragium ejus præstant , ut profani , ac sacrilegi anathemate affecti , ab Ecclesia habeantur alieni, statuente Concilio Toletano IV. *cap.* 57. ubi etiam habetur, quod a Christi corpore dignus sit separari, qui inimicis Christi efficitur defensor . Eaque de causa Judæi , etiam antiquorum legumlatorum sanctionibus , ab omnibus dignitatibus repelluntur *l.* 1. *C. de Jud.* Ubi lex eos appellat Insultores fidei nostræ, Socin. *cons.* 70. *vol.* 1. facit textus *in cap. Constituti* 17. *qu.* 4. & *cap. Nulla*, *dist.* 4.

Atqui personæ odiosæ non sunt recipiendæ. Quia in 66
beneficiis generaliter concessis non comprehenduntur personæ odiosæ *l. Lucius*, *§. Lucius Titius*, ubi Bart. *ff. de leg.* 2. Dec. *cons.* 286. *col.* 2. & *cons.* 338. *num.* 6. Et in terminis , quod Judæi non contineantur in dispositione legum favorabili, tradit Salicet. *in l.* 1. *C. de Episc. aud.* Eò quod leges non extendant suos favores ad eos, qui sunt eis rebelles *leg. generaliter*, *Cod. de Episcop.* & *Cler. l.* 1. *cum auth. seq. C. de hæret.* & *Manich. l. Milites*, *C. de quæst. l.* 2. *de tabel. l. sed* & *reprobari*, *C. de excus. tut.*

Prætereà Judæos non esse recipiendos , deduci vide- 67
tur ex eo, quod ad Christianorum Ecclesias confugientes , illarum immunitatibus non potiantur : ut expressè post Abbatem *in cap. Inter alia , de Immun. Eccles.* Archid. *in cap. deffinivit* 17. *quæst.* 4. & Oldrad. *cons.* 54. *num.* 2. accumulatis aliorum authoritatibus, nuncupatim decidit Salicet. *in leg.* 1. *C. de his*, *qui confug. ad Eccles.* ubi dicit, Ecclesiam non esse tutricem eorum, qui non sunt sub lege sua. Idem tenet Gloss. *auth. de mand. Princip. §. Sed neque alios*, *v. Cogentur* . Et eandem sententiam, dicendo communem, firmavit Hippol. de Marsil. *in l. Senatusconsul. num.* 7. & *seq. ff. ad leg. Cornel. de Sicar.* & sequitur Marquard. de Susan. *in tractat. de Judæis*

dæis part. 1. *cap.* 8. *num.* 2. ubi infert, Synagogas Judæorum non gaudere privilegio illo immunitatis ſecundùm Joannem de Anania *in cap. Judæi extr. de Judæis*, & *Sarac.* Cujus ſententiæ illa affertur ratio, quod ipſi ſua infidelitate beneficio ejus ſe indignos faciant, ut pulchrè notat Jul. Clar. *in pract. §. ult. quæſt.* 30. *num.* 14. Ubi etiam dicit erga Judæos perfidiſſimos chriſtiani nominis hoſtes, nulla humanitate utendum eſſe. Et licèt pietas chriſtiana eos acceptet, ii tamen miſericorditer in protectorum familiaritatem admiſſi, plerumque illam retributionem iis impendunt, ac poſt ſe relinquunt, quam juxta vulgare proverbium mus in pera, ſerpens in gremio, & ignis in ſinu ſuis conſueverunt hoſpitibus exhibere, præmonente Innoc. Tertio *in cap. Et ſi Judæos* 13. *extr. eod. tit.*

68 Denique Judæorum receptio prohibita eſſe videtur publicis Principum Chriſtianorum, & rerumpublicarum edictis, quibus cavetur, ne Judæi omnium maximi fœneratores in ditionibus ſuis ferantur, ſed auferantur, Alex. de Nev. *conſ.* 100. Oſaſch. *dec.* 137. Jacob. *in tr. de feud. v. Dux qu. ult. in fin.* Vveſembech. *in paratit. Cod. de Judæis num.* 3. ubi ad lubitum eos expelli, atque adeò etiam bonis deſpoliari poſſe, adſtruit, Menoch. *conſ.* 100. *num.* 225. allegans, apud quem tamen hac de re nihil ibi habetur, & Oldrad. *conſ.* 264. *num.* 1. qui tamen ibidem totus contrarium conſulit, licèt *conſ.* 87. ſibi contrarius cum Menochio conſentiat. Quod ipſum etiam voluiſſe videtur Gaill. *lib.* 2. *obſ.* 5. *num. ult.* Petr. Royz. *dec. Lituan.* 5. *n.* 220. Parthen. Litig. *lib.* 2. *c.* 11. *num.* 25. Unde expulſiones eorum, ne Chriſtianis lites illicitas movere, & ipſum ſanguinem exugere poſſint, meritò probare videntur Marquard. de Sufan. *tract. de Judic. cap.* 11. *num.* 11. Joann. Bonif. *tract. de furt. §. fraudul. num.* 39. Et quod a Regno Galliæ ſint extorres, teſtatum faciunt Gaguin. *lib.* 2. *hiſtor. Franc.* Petr. Greg. Tholoſ. *ſyntag. jur. lib.* 22. *cap.* 3. *num.* 23. Mol. *tract. de uſura num.* 581. ubi Principes cum Judæis colludentes vocat infideles, & ſocios furum.

69 Ad quorum comprobationem pertinet, quod tradunt quidam non licere eum ejus generis hæreticis, ac ſimilibus paciſci, ut liberè in damnata ſua ſecta vivant juxta *Exod. cap.* 23. *ac penul. & ult.* Eò quod Judæorum mores cum noſtris neutiquam concordent; tum maximè quod ob continuam converſationem, & aſſiduam cum ipſis familiaritatem iidem facilè ſimplicium animos ad ſuam ſuperſtitionem, & perfidiam allicere, ac pertrahere poſſint juxta textum *in cap. Ad hæc* 8. *extr. de Judic.* cum ibi alleg. *leg. Cœlicolarum* 11. *C. de Jud.*

70 Verùm licet hucuſque adductæ rationes id ſuadere videantur, ne Judæi facilè recipiantur, iis tamen non obſtantibus, nihil obſtare videtur, quin illi recipi poſſint. Et ita pronunciandi fiduciam præbet textus expreſſus *in l. Nullus* 12. *Cod. de Judic.* ubi Judæis tutela a jure data eſt, ne Chriſtiani inſultent in eos, Bald. *conſ.* 315. *in princ. vol.* 1. Roland. a Valle *conſ.* 25. *num.* 12. *vol.* 3. Et Judæis, nihil tentantibus turbulentum, legique contrarium, injuriam fieri non debere, dilucidè etiam ſtatuit lex Chriſtianis 6. *C. de pagan.* quam ad hoc notant eleganter Bald. *conſ.* 428. *vol.* 3. Marth. *de juriſdict. par.* 1. *cap.* 24. *num.* 20. Gaill. *lib. obſerv.* 30. Valſquez *lib.* 1. *illuſt. controv. cap.* 8. *num.* 12. text. *in leg.* 15. *ff. de excuſ. tut. l.* 3. *§. ult. ff. de decur. l. circumcidere ff. ad l. Cornel. de Sicar.* Cujac. *lib.* 7. *obſerv.* 30. & humaniter eoſdem tractandos, patienterque ferendos eſſe, tradiderunt Hoſtien. *in Sum. tit. de Judæis*, Ripa *in l. Si inſulam num.* 20. & 21. *ff. de verb. oblig.* Gondiſalv. *in tract. de hæret. qu.* 9. *num.* 9. Oldrad. *conſ.* 78. *num.* 264. Alex. *conſ.* 99. *num.* 14. *vol.* 5. & poſt Pariſ. Bonacoſ. inter *com. opin. v. Judæos de civitatibus*, Menoch. *recuper. remed.* 9. *num.* 288. Thom. Michael. *de juriſd. conſol.* 49. *in fin.* Nam ſi Judæi nullum hoſpitium inveniant apud Chriſtianos, catervatim confluent ad Turcas, ſicut fama eſt, olim centum millia Judæorum ad Turcam migraſſe, memoriæque traditum eſt, Turcicum Imperatorem dicere ſolitum, ſe mirari Chriſtianorum Regum ſtoliditatem, quod tantam multitudinem potius in propriam perniciem expellere, quàm ad ſuum emolumentum retinere maluerint, utpotè quod ſi interficere non voluiſſent, tamen mancipiorum loco ad varia ſervitia præſtanda ſervare potuiſſent. Et ſanè memorabile eſt, quod hiſtorici adnotant, Judæos illos, qui a Chriſtianis expulſi fuerunt primò omnium ad Turcas attuliſſe varia artificia, & perfectiorem uſum machinarum bellicarum, aliarumque multarum rerum, quibus anteà barbara Turcarum gens deſtituta fuerat, id quod incredibili Chriſtianæ Reipublicæ damno accidit.

71 Subſcribit his nominatim Jo: de Cirier. *in tract. de primog. quæſt.* 16. *num.* 16. *l.* 1. expreſſim ſtatuens, quod Judæi ſint ſub protectione Summi Pontificis, & Imperatoris, ſequitur Pariſ. *conſ.* 2. *num.* 12. *vol.* 4. Roland. a Valle *conſ.* 25. *num.* 11. *vol.* 3. Bec. *conſ.* 84. *per tot. lib.* 1. *ubi num.* 8. Papam Judæorum Tutorem eſſe, dicit per rationem, quia cum Petro dictum fuit, *paſce oves meas*, hoc de omnibus, adeòque etiam de illis, de quibus *Jo:* 10. *v.* 16. agitur, quales vocatione, gubernatione, & redemptione ex parte Chriſti ſunt Judæi intelligendum eſt, quomodò Florianum de S. Petro ratiocinari, refert Tuſch. *pract. concl. jur. tom.* 4. *lit. I. concl.* 368. *num.* 5. & *concl.* 371. *num.* 40.

Hinc & Judæos offendere, vel perſonaliter, vel in 72
bonis prohibet textus *in cap. Sicut §. fin. de Judæis*. Id quod notat Corſet. *in addit. ad Oldrad. conſ.* 72. Abb. *in cap.* 1. *de converſ. infid.* aliique concludentes, Judæos, cæteroquin innocentes ſolo Judaicæ ſuperſtitionis intuitu, neque in perſona, neque in bonis offendendos eſſe, & Principem abſque legitima cauſa Judæos nobiſcum pacificè degentes, & quietè viventes de ſuis Terris expellere non poſſe poſt Alber. *in rubr. C. de Judæis*, & Archid. *in cap. Fraternitatis d.* 54. tradit Matth. Lauden. *in tr. de Principe qu.* 101. Quinimmò eoſdem diligendos eſſe in quantum ſunt humanæ naturæ participes, monemur per textum *in cap. Charitas, de pœnit. d.* 2. & tempore neceſſitatis eis ſuccurri debere probat *Can. Quieſcamus, dict.* 40. *cap. Si cupis* 17. *quæſt.* Oldrad. *conſil.* 87. *num.* 3. Jo: Andr. *in addit. ad Specul. in rubr. de Judæis*, Aretin. *in l. Mutum ff. de verb. obl.* Anton. Natt. *conſ.* 620. *num.* 22. *vol.* 3. & Principem ſecus facientem, peccare *leg. Benè a Zenone, Cod. de quadr. præſcr.* Quia licèt ſit Dominus quoad protectionem, non tamen eos ſine juſta cauſa expellere, aut bonis ſpoliare poteſt, notante Innoc. *in cap. Quia plerique, extr. de immunit. Eccleſ.*

Præter hæc juris fundamenta ſolidè etiam ex ſequen- 73
tibus rationibus id ſtabilitur. Primò, quia cùm fides eorum ſit primordium veritatis, *l. Cùm filius §. hæres, ff. de leg.* 2. ipſique ſint teſtes legis antiquæ, in qua Meſſia venturo ſcriptum eſt, quem Chriſtiani ex eadem lege veniſſe etiam probant, & oſtendunt eleganter Petr. Gug. Tholoſ. *in tract. de uſur. cap.* 7. *num.* 12. *lib.* 2. ſicque ſecundùm Theologos ſint memoria maximi fundamenti fidei noſtræ, eique apprimè utiles; Undè D. Auguſtinus ſuper *Pſalm.* 40. *Judæi*, inquit, *tanquam capſarii noſtri, nobis ſerviunt, quia per eorum codices alios infideles convincimus*. Vide Oldrad. *d. conſ.* 87. *num.* 1. *in med.* Necnon per eorum conſortium eos Deo lucrari poſſumus, *arg.* 11. *quæſt.* 3. *C. Ad menſam, cap. Infideles* 23. *quæſt.* 4. Oldrad. *dict. conſ.* 87. *per tot. & conſ.* 264. Natt. *conſ.* 620. *num.* 12. *tom.* 3. Rom. *conſ.* 489. *num.* 2. Surd. *deciſ.* 133. Anchar. *quæſt.* 27. *lib.* 2. Pacian. *de probat. cap.* 7. *num.* 36. Suarez *theſaur. recept. ſent. lit. I. num.* 203. Vaſquez *illuſt. contr. cap.* 8. *num.* 12. *lib.* 1. Nam & Judæi inter oves Chriſti creatione, gubernatione, redemptione computantur, Roland. a Valle *conſ.* 25. *num.* 11. *vol.* 3. Unde *Jo:* 10. *alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili*, ſcilicet Eccleſiæ.

Deinde confirmatur etiam ex eo, quod Judæi ſint fi- 74
deles, & devoti, ideſt non rebelles S. Eccleſiæ Romanæ, ut luculenter ſcribit Anchar. *conſ.* 261. *col.* 2. ubi dicit expreſsè ſtatutum loquens de fideli, & devoto S. Romanæ Eccleſiæ, comprehendere etiam ſub illis verbis Judæos. Et hinc eſt, quòd Judæi obedientes legibus non ſint moleſtandi *cap. diſpar.* 23. *quæſt.* 8. *cap.* 1. *de nat. ex lib. Ven. l. die Sabbati C. de Judæis*; Quod idem notat Innoc. *in cap. Quod ſuper his de vot.* ac ſequitur Felin. *in cap. Conſuluit, not.* 3. *de Judæis*. Hoſtien. *in dict. cap. Quod ſuper*. Et Eccleſia eos in ſuis ritibus, & cæremoniis tolleret *d. l. die Sabbati, C. de Jud.* Poteſt ergo Judæus eſſe fidelis Sanctæ Matri Eccleſiæ, quia ejus protectioni ſe ſubjiciens, miſericorditer ab ea ſuſtinetur, & injuriam ei fieri inhibet, eumque tutatur, *cap. Si quis, de Judæ*. Plura Anton. Natt. *d. conſ.* 620. *num.* 9. Quinimmò ipſe Apoſtolus Gentium Paulus nos monet, ne animo elato gloriemur adverſus detractos ejuſmodi ramos, ſed id perpendamus, cùm Deus naturalibus ramis non pepercerit, evenire poſſe, ut nec nobis parcat, illique rurſus interantur, nos verò excidamur, cùm ex parte tantùm cœcitas contigerit in Iſrael, donec plenitudo gentium intraret *Roman.* 11. *verſ.* 19. & 20. Quò egregiè concernunt, quæ habet Oldrad. *conſ.* 264. *n.* 1.

Prætereà eos a Chriſtianis opprimendos, atque arcen- 75
dos non eſſe, vult ipſe Deus, quod haud obſcurè colligitur ex eo, quòd dictus Apoſtolus docet ad *Roman.* 11. *verſ.* 25. & 26. Judæos ante finem mundi cùm inter gentes electorum numerus completus fuerit, ad Chriſtum convertendos eſſe. De qua converſione Sophonias quoque Propheta vaticinatur *in cap.* 3. *verſ.* 8. Hoſ. 3. *verſ.* 4.

verſ. 4. & Chriſtus ipſe *Luc.* 11. *v.* 24. Inde ergo ſequitur, Judæos, dum tempus illud converſionis divinitus definitum, ac determinatum adveniat, inter Chriſtianos ferendos, & tolerandos eſſe. Sed & hæc divini Numinis voluntas clariùs etiam inde colligitur, quod Regius Propheta David ſub perſona Chriſti, *Pſalm.* 59. orat, ne gens Judaica prorſus aboleatur, ſed per orbem terrarum diſperſa paſſim vagetur ante oculos Eccleſiæ, ſive populi Dei, Chriſtianorum, & fidelium. Et imprecatio iſta vim habet vaticinii, & prædictionis. Prædictio autem, quæ ſit voluntas Dei, oſtendit. *Ii enim*, ait Lipſius *in monit. & exempl. polit. cap. 3. de ſuperſtit. ſparſi per Europam, Africam, Aſiam, quaquaverſus cojunt, pertinax natio, & qui umbram pro luce, pro veritate imaginem tenuerunt, & tenent. Quam multa etiam priſcis illis ſuis, ſacriſque libris vana, ſuperſtua, inepta addiderunt? Ad Thalmudem appello. Sed iſti, quod mirum, & ter mirum eſt, toties attriti, vel exciſi potiùs, vivunt, & vigent, & corpus illud gentis ſervant, atque adeò propagant. Legat qui volet ab Hieroſolymis captis, quoties a Principibus Romanis, Græciſque pulſi, vel cæſi, quoties a Chriſtianis etiam Regibus ſint, mirabitur, & vix credet, vel paucos ſupereſſe in ſemen. At illi, ut dixi, frequentes ſunt, & florent. Frequentes? Bellonium audi, fidum obſervatorem. In omni imperio Turcico, inquit, vix oppidum, aut pagus eſt, in quo non plurimi Judæi agant, atque ii fere variarum linguarum periti, quod magno uſui eſt exteris, aut peregrinis. Nec in illo tantùm imperio, ſed in Oriente, in Septentrione apud Chriſtianos etiam agunt, & quanquam ſic diſtracti, unionem, & puritatem gentis ſervant, a conjugiis alienigenarum decreto averſi. Quid Deus in iſtis ſtruat, aut moliatur, neſcio. Nulla quidem gens ab orbe condito, aut frequentiam, aut ſinceritatem ſuam ſervavit opinor, præter iſtam.*

76 Prædictis accedit quartò, quod Judæi vivant jure Romanorum, *leg. Judæi* 8. *Cod. de Judæis. & cap. Gaudemus*, ibique Anan. & Doctores *de divort.* & notat *in cap. Jus Quiritum dict.* 1. Innoc. *in dict. cap. Quod ſuper his, de vot.* Mynſing. *cent.* 5. *obſerv.* 6. Hinc dicuntur habere in filios jus patriæ poteſtatis, quæ eſt de jure Romanorum, ut obſervat Gloſ. *in cap. Judæorum* 28. *quæſt.* 1. *& in dict. cap. Jus Quiritum*, Bald. itidem *in leg. Nam & civium, ff. de his, qui ſunt ſui, vel al. jur.* Cardin. *in Clem.* 2. *in ult. quæſt. de Judæis.* Et hanc eſſe magis communem concluſionem aſſeverant Alex. *conſ.* 99. *num.* 6. *lib.* 6. Burſ. *conſ.* 127. *num.* 6. *vol.* 1. Hinc Judæus minor reſtituitur in integrum, quando læditur, quæ reſtitutio in integrum ex æquitate introducta eſt, *leg.* 1. *ff. de minor. l. denique, & l. nec utilem, ff. ex quib. cauſ. maj.* Maſch. *de prob. concl.* 944. *num.* 26. & 27. *vol.* 2. Et hinc etiam immunitas incolis alicujus loci conceſſa etiam complectitur Judæos, ut notatur per Bald. *in leg. Spadonem, §. jam autem ff. de excuſ. tut.* ubi ſe ita in contingentia facti reſolviſſe, tradit, eò quod in hujuſmodi actibus Judæi nobiſcum participent, & Baldum ſequitur Alex. *conſ.* 75. *col.* 2. *vol.* 5. Soccin. *conſ.* 61. *col. penul.* quibus ſubſcribit Angel. *in l. Utimur ff. de ſepult. viol.* aſſerens, ſecuritatem conceſſam pro ſe, & ſociis includere ſocium Hebræum, tenetque Barbat. *in cap. Sedes*, & ibi Felin. *col.* 7. *de reſcript.* Abb. *in cap. poſt miſerabilem* 2. *not. de uſur.* Atque adeò ſecundùm legum diſpoſitionem juſtitia eis non minus exhiberi debet, quàm Chriſtianis, & per conſequens ab iis ſunt recipiendi *l.* 2. *de probat. l. Actor, Cod. eod.* Pacian. *de probat. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 36.

77 Quin, & vetus Chriſtianorum Eccleſia, ut & jura Canonica, & Cæſarea Judæos, & eorum collegia, ſynedria, & ſynagogas non modò tolerant, atque ſuſtinent, ſed etiam in protectionem Chriſtianorum receptos teſtantur, in quibus etiam plerumque graviſſima pœna in eos conſtituta, qui vel ipſos, vel eorum ſynagogas injuſtè, & ſine cauſa offendere præſumpſerint, reperitur. Idque etiam colligitur ex Auguſtino *de civit. Dei lib.* 4. & 18. & *lib.* 2. *quæſt. Evang. quæſt.* 33. & ſuper *Pſal.* 59. & alibi paſſim, totoque titulo *Cod. de Judæis*, & *Cælic.* Item ex Conſtitutionibus Summorum Pontificum ſub *tit. de Judæis, & Saracenis.*

78 Reſtat tantùm, ut ad præmiſſas dubitandi rationes reſpondeam, quas ad fundandam contraria ſententiam parum firmitatis habere, ſtatim apparebit. Quod enim ad primum obſtaculum attinet, quo objectum fuit, Judæos Chriſtianorum facultates exugere, ac propterea tolerandos non eſſe, incommodis illis facilè occurri poteſt, ſi certis quibuſdam conditionibus, ac legibus denunciantur, antequam recipiantur, ſicuti Romæ ſola arte ſtraciariæ, ſeu cenciariæ contentos eſſe providè ſancivit Pius IV. in ſua *Conſtit.* 3. §. 1. quam Pius V. approbavit. Quem in modum illorum pravitati aliis pleriſque ferè locis obviatum eſt legibus, ac Conſtitutionibus peculiaribus, quibus cavetur, ut non aliter recipiantur, niſi eo, quo Chriſtiani obſtringuntur jure, quoad politica, utantur *lib.* 7. & 8. *C. de Judæis.* ex Deciano, & Alex. *conſ.* 13. *num.* 1. *vol.* 7. aliiſque certis vivendi legibus adſtringantur, in quibus eſt hæc, ut diſcreto veſtitu utantur *arg. l.* 15. §. 27. & *l.* 39. *de injur. l. Mimæ* 4. ubi Bald. Caſtr. & Doctores, *Cod. de Epiſc. aud.* textus *in cap. In nonnullis* 15. *de Jud.* & arg. traditorum a Maſchard. *concl.* 264. *num.* 6. *vol.* 1. & ſigna aperta portent, per quæ a Chriſtianis dignoſcantur, Dec. *lib.* 5. *prax. crim. cap.* 12. *num.* 16.

Quod autem ſecundo loco dictum eſt, Judæos eſſe perſonas odioſas, & pejores Saracenis, & per conſequens 79
a generalibus beneficiis juris excludi, id nonniſi ſecundùm quid, & quoad forum animæ, atque æterni Judicis tribunal, verum eſt. Reſpectu autem fori temporalis non procedit. Quia hac conſideratione perſonæ odioſæ non dicuntur, ut venuſtè diſtinguit Natt. *conſ.* 62. *num.* 23. Et ſic, quamvis Judæum eſſe ſit crimen, & delictum, ut tradit Accurſ. *in l. Sed ſi res de leg.* 1. habitu nimirum reſpectu ad Deum æternum, & pœnam, quam ratione reprobatæ ſuperſtitionis ſuæ incurrunt, ut declarat idem Accurſ. & Doctores *in l. Non erit §. Divus ff. de jurejur. & in l.* 1. *C. de Sum. Trin.* Adeòut qui Chriſtianum appellat Judæum, atrocem injuriam ei intuliſſe dicatur, annotante Peguera *quæſt. crim.* 13. *numer.* 10. Id tamen quoad Judicem, & forum contentioſum omni delicto caret, neceſt punibile, ut ſentit idem Accurſ. *in l. Multum intereſt ff. de verb. oblig.* & diffusè proſequitur Roman. & Alex. in fine, Felin. *in cap. Multorum num.* 5. *de Jud.* Bartol. & Jaſon. *in l. apud Julianum, §. Conſtat num.* 28. *de leg.* 1. Marquard. de Suſan. *tract. de Jud. par.* 1. *cap.* 2. *num.* 2. Ideoque pietate chriſtiana ſuſtinentur inter Chriſtianos, converſantes in his, quæ prohibita non ſunt, ut non incultè id pluribus edocuit Tholoſan. *in dict. tract. de uſur. cap.* 7. *num.* 9. *in med. lib.* 2.

Unde etiam textus *in cap. Judæi extr. de teſtib.* nos 80
monet, eos ratione humanitatis a nobis eſſe fovendos, & propter implementum legis charitatis *Matth.* 5. *diligite inimicos veſtros*. Et cùm ſint participes naturæ noſtræ, tanquam proximos noſtros a nobis diligendos, *de pœnit. diſt.* 2. *can. Charitas eſt, §. Item proximos* cum Gloſs. *v. Particeps*. Et non eſſe perturbandos in eorum ſolemnitatibus, & cœremoniis, vult textus *in cap. Qui ſyncera cap. Judæi, Clem.* 1. *de Judæis, l. Die ſabbati, C. eodem*. Nec eis moleſtiam inferendam, ſed in eorum bonis conſervandos, notat textus *in l. Nulli Cod. eod. tit. cap. Sicut extr.* etiam *eod.* & per Apoſtolum 1. *Corinth.* 9. *& factus ſum Judæis tanquam Judæus, ut plures lucrifacerem, & cap.* 10. circa finem, *ſine offenſione eſtote Judæis, & gentibus*. Nam & Romani ſuſtinebant, Judæos poſſe filios circumcidere abſque pœna, ſecus in aliis gentibus, *l. Circumcidere ff. Sicar.* Et de tolerandis iis in eorum ritibus vide D. Thomam 2. 2. *qu.* 10. *art.* 11. Item Imperatores Honorius, & Theodoſius condiderunt ſpecialem proviſionem pro Judæis, & Paganis contra Chriſtianos, rapientes bona eorum mobilia, de qua *in l. Chriſtianis, Cod. de pagan. & eor. templ.* Quod non reperitur ſpecialiter ſtatutum pro Chriſtianis contra eos, ut per Roffredum in libellis ſuis ſuper *comm. dict. Conſt.* Ubi dicit, quod non ſine cauſa ſic ſtatuerint, ſcilicet propter raritatem Judæorum, & Paganorum. Quia multi Chriſtiani ſunt in eorum terris, & pauci Judæi habitant inter Chriſtianos. Ideò voluerunt Principes illi, quod ipſi ita pauci eſſent tuti inter Chriſtianorum cœtus, & ſubdit etiam intellexiſſe a multis quotidie partibus ultramarinis in Hiſpania apud Saracenos, quia ibi ſunt pauci Chriſtiani, ſimiliter ſpeciali lege proviſum ſit de ipſis Criſtianis non offendendis, & atrociùs puniatur Saracenus offendens Chriſtianum, quàm Paganum, refert & ſequitur Marquard. de Suſan. *d. cap.* 2. *num.* 4.

Nec omnis Judæorum Kabala legibus Eccleſiaſticis 82
vetita eſt, ſed illa ſolùm, quæ eſt falſa, improba, ſuperſtitionibus referta. Et quoniam talis ferè eſt omnis, quæ voluminibus Rabbinorum continetur, Romanæ Inquiſitionis decreto libri ad Kabalam pertinentes damnati ſunt. Certè Kabala etiam illa olim purior, & ſincerior per poſteriores Rabbinos, non ſolùm variè aucta fuit, verùm etiam nugis, fabulamentis, ac erroribus depravata, ut probat Nicolaus Serarius *in cap.* 10. *Joſue*, ex iis, quæ de miraculis per certos characteres, & voces, ac literas faciendis, docent Kabaliſtæ apud Capnionem *lib.* 3. *Kabalæ fol.* 546. & *ſeqq.* ex ſeptuaginta duobus Angelis, ab ipſis ideò effictis, quia quinquaginta ſunt portæ Sapientiæ, ut ajunt, & vigintiduo hæbraici Alphabeti elementa, è quorum conjunctione naſcuntur ſeptua-

ptuaginta duo. Ex aliis item Angelis, qui Adami, & aliorum præceptores fuerint. Ex lege in globo igneo ſcripta, ejuſque literis variè poſteà confuſis, & permutatis. Vide Joſeph. *lib.* 13. *cap.* 18. & Greg. Gorionid. *lib.* 4. *cap.* 6. Demptis verò ex Kabala Rabbinorum hodierna erroribus, ac fabulis, quæ cum Dei verbo, Eccleſiaſticis Canonibus, & Chriſtianis dogmatibus pugnant, reliqua uſum habere poſſunt, nec repudianda videntur. Sunt enim vel vera, veroſimilia, certè a veritate non aliena, nonnulla quoque antiqua, jucunda, ingenioſa. Pro antiquitate adducitur illud *lib.* 4. *Eſdræ cap.* 14. *verſ.* 45. & 46. *Altiſſimus ait: Priora, quæ ſcripſiſti in palam pone, & legant digni, & indigni, noviſſimos autem ſeptuaginta conſervabis, ut tradas eos Sapientibus de populo tuo. In his enim eſt vena intellectus, & Sapientiæ fons, & Scientiæ lumen.*

83 Et licèt Thalmud apud Judæos ſummæ ſit authoritatis: Siquidem, ut Sacras literas, ita & Thalmudem appellant *Michthæbe hakkodeſch*, ideſt *Scripta ſanctitatis*, ſeu *Scripturas ſanctas*. In præfatione autem ipſius Thalmudis ſic ſcribitur: *Si quis negaverit libros Thalmudicos, in quibus ſcripta continentur prædicta ſanctiſſima præcepta, Deum ipſum negat.* Attamen ex Chriſtianis tanti fit, quanti par eſt figmenta Rabbinica, otioſorum ſomnia, nugas delirantium. Non tamen inde negaverim, quin ad multos uſus conferat, ſaltem Theologo Chriſtiano theologia fabularis Judaica. Primò, ea utitur ad Judæos convincendos. Magnam illi habent de Religione ſua, jam non amplius religione, ſed ſuperſtitione, opinionem. Æſtimant Rabbinorum ſuorum ſcripta, ut oracula, Thalmudem ſuſcipiunt, ut Scripturam divinam. A tanto errore commodiùs liberari non poſſunt, quam ſi ex iis libris adferantur aniles fabulæ, quibus pleni ſunt, & contra legem Dei, ac Naturæ errores graviſſimi. Nec deſunt iſtiuſmodi Judæorum ad Chriſtum converſiones, quæ documento ſint, non inutiliter fabulas hoc fine conſuli. Unam do, quæ contigit anno Domini 1592. Caliſſæ in Polonia, quam ſic narrat Joannes Franciſcus Carettonius. Princeps quidam inſignis divitiis, atque ſcientia, cùm egregiè calleret hebræa, atque apprimè verſatus eſſet in Thalmudis doctrina, & Rabbinorum, Deo tollente velamen, inſpicere cœpit, quàm luteis fundamentis Hebræa expectatio niteretur, quàm ſolidiora eſſent, quæ de adventu Meſſiæ a Sacerdote Societatis Jeſu proponerentur. Sex totos menſes, quos ad deliberandum ſumpſerat, conſumpſit in attentiſſima meditatione illius veritatis, eam diligentiſſimè ad Hebræorum ſcripta, atque doctrinam examinavit: Ut neque ab iis, neque a Senioribus, & Legisperitis, quos ſedulò conſuluit, nihil contra eam adferri vidit, niſi Perfidiam, Odium, Tenebras, quæ gemmulæ ſunt Thalmudicorum Codicum, clam uxore hebræa, & ſuis omnibus venit ad Collegium, confeſſus dare ſe manus veritati, cujus ſplendorem amplius negare non poſſet, imbutus cathechiſmo diebus quindecim, ablutus fonte ſacro magna gratulatione totius civitatis, magno mœrore Judæorum.

84 Secundò, uſus eſt Theologiæ Judaicæ fabularis, ut Chriſtiani agnoſcant Judæorum odium, & blaſphemias in Chriſti Religionem, ejuſque ſectatores.

85 Tertiò, eliciuntur nonnulla ex eorum Theologia fabulari. Nam non omnia, quæ in ea continentur ſunt meræ fabulæ, quæ ad Chriſtianorum myſteriorum, & rituum ſacrorum confirmationem contra adverſarios faciunt. Quem fructum ex Thalmude, & ſimilibus ſcriptis decerpi poſſe, docuit egregiè Petrus Galatinus, opere de arcanis Catholicæ veritatis adverſus Judæos, & ante illum Porchetus; nam pleraque penè omnia, quę habet Galatinus, præter Kabaliſtica, nonnulla leguntur in Porcheti volumine, quod inſcripſit: Victoria Porcheti adverſus impios Hebræos; in quo tum ex ſacris literis, tum ex dictis Thalmudis, ac Kabaliſtarum monſtratur veritas catholicę fidei.

86 Quartò. Ad Scripturę Divinę interpretationem, & antiquitatis Judaicę notitiam, quæ Theologo catholico eſt perneceſſaria, conducit fabularis eadem Hebræorum ſcientia. Continentur enim in ea multa, quę veteris ſynagogę ſtatum, politiam, & varias Religionis cęremonias ponunt ob oculos, quęque loquendi modos, & receptas in foro, ſacriſque locis formulas declarant. Quod apprimè in Bibliorum literalem ſenſum inveſtigandum confert. Ob quam cauſam antiqui in Eccleſia Doctores verſabant illos Rabbinorum libros, in quibus non veræ ſolùm, ſed & fictitię, fabuloſęque expoſitiones habebantur. Seligebant autem, quod ad rem facere exiſtimabant, & veritatis confirmationem, reliquis figmentis hoſtes ipſos oppugnabant, vel ridendos exponebant. Audiatur Hieronymus, qui operam dederat Rabbino Barhanię, ab eoque arcana Theologię Judaicę, ut ea uteretur, ad fidelium commodum didicerat. *Teſtis eſt mihi Dominus*, inquit, *me omnia, quæ ſecundùm Hebraicum diſſero, non de proprio ſenſu loqui (quod arguitur in Pſeudoprophetis) ſed Hebræorum ſequi expoſitionem, a quibus modico tempore eruditus, debeo meis ſimpliciter indicare, quæ didici.* Et *lib.* 1. contra Ruffinum idem eruditiſſimus Doctor accuſanti, quod viros hebręos, ſuos magiſtros nominaret Hieronymus, ita reſpondet: *Ipſe Origenes, & Clemens, & Euſebius, atque alii complures quando de Scripturis aliqua diſputant, & volunt approbare, quod dicunt, ſic ſolent ſcribere: Referebat mihi Hebręus: Et: audivi ab Hebręo: Et: Hebręorum iſta ſententia eſt. Certè etiam Origenes Patriarcham Huillum, qui temporibus ejus fuit, nominat, & trigeſimum tomum in Iſajam, in cujus fine ediſſerit: Vę tibi Ariel, quam expugnavit David, illius expoſitionem concludit, ut cum aliter priùs ſenſiſſe ſe dicat, doctum ab illo, id, quod verius eſt, confiteatur. Octogeſimum quoque nonum Pſalmum, qui inſcribitur: Oratio Moyſis, hominis Dei, & reliquos undecim, qui non habent titulos ſecundùm Huilli expoſitionem, ejuſdem Moyſis putat: nec dignatur Hebręam ſcripturam interpretans, per ſingula loca, quid Hebręis videatur, inſerere.* Veterum veſtigiis inſiſtunt recentiores, & Sacræ Scripturæ Interpretes, & Scholę Magiſtri. Certè Sanctus Thomas Aquinas, qui fabulis nunquam ſe delectatum ſatis ubique demonſtrat, rigori ſcholaſtico ſemper deditus, fabularem Judęorum Theologiam pervolvit non indiligenter, ut ex ejus ſcriptis conſtat, in quibus ex Rabbinis ducuntur nonnunquam ſententię, & nominatim citatur Rabbi Moyſes Ægyptius, magni nominis inter Judęos author. Nicolaus Lyranus, Paulus Burgenſis, Andreas Maſius, Epiſcopus Abulenſis, Hieronymus Oleaſter eruditis ſuis commentariis in ſacros libros paſſim Rabbinorum dicta proferunt, iiſque utitur non rarò Toſtatus. Fabulas quoque tum hi, tum alii ex iiſdem producunt, ut quantum a ſolidis inania, vera a falſis differant, oppoſitione contrariorum innoteſcat.

Et licèt etiam nefas eſſe Theologo Chriſtiano Judaicæ Theologiæ fabulari operam dare videatur affirmare Paulus Apoſtolus, Theologum inſtituens tribus potiſſimum locis 1. *ad Timoth. cap.* 1. 4. ubi monet Epiſcopum, ut denunciet fidelium Doctoribus, ne intendat fabulis, quod de Judæorum fabulis Auguſtinus, aliique explicant 1. *ad eumdem Thimoth.* 4. 7. ubi præceptum continetur Theologis commune, *Ineptas & aniles fabulas devita.* Quod ad Judaica figmenta referri interpretes opinantur. Ad *Titum* 1. quem cùm Cretenſibus dediſſet Epiſcopum, hortatur, ut ſuos increpet durè, ut ſani ſint in fide, non intendentes Judaicis fabulis. Itaque ſunt nonnulli, qui eam partem Theologiæ Judæorum penitus abolendam cenſent, nullique cujuſvis tandem ſit ſortis, & eruditionis permittendum, libros ad unum omnes flammis abſumendos, nec ſine piaculo legi poſſe. Plerique contaminari ſe, atque ſcelere adſtringi putant, inquit, Joannes Moriana in opuſculo de Editione vulgata *cap.* 27. ſi Rabbinorum commentarios aut legant patienter, aut audiant; religioſi nimium inhærentes perſuaſioni vulgari, hoſtes eſſe nominis Chriſtiani; lethale venenum in iis libris contineri, utilitatis parum grave periculum ex ea lectione, incautis hominibus imminere; neque minus eſſe fugiendos; quam hæreticorum libros. Alii, quorum major eruditio eſt, & linguarum cognitio major Hebraicæ, atque Græcæ contra tendunt, negantes eorum librorum lectione arcendos eſſe Theologos, unde magna commoda veniunt, periculi parum, aut nihil. 87

Nihilominus aſſero Theologiam fabularem, quæ libris Thalmudicis, aliiſve ejus generis, continetur, non videri planè præſcribendam, itaut ejus lectio Theologis non permittatur. Primò, quia ut loquitur S. Auguſtinus *l.* 11. *de doctr. Chriſt. cap.* 11. *Latinæ linguæ homines duabus aliis ad Scripturarum divinarum cognitionem habent opus, hebræa ſcilicet, & Græca, ut ad exemplaria præcedentia recurratur, ſi quam dubitationem attulerit latinorum interpretum infinita varietas.* Quum itaque concedantur latinitatis ſtudioſis libri ab Ethnicis conſcripti propter ſermonis elegantiam, & proprietatem, quamvis convitia in Religionem Chriſtianam, calumnias, & mendacia quamplurima habeant, res etiam obſcænas tractent, narrent, aut doceant, cur aboleantur omninò Scripta Rabbinica, licèt fabuloſa, cùm ex iis linguæ hebrææ peritia, Theologo utilis in paucis hauriatur? Quis excutiat è manibus Chriſtianorum Tacit. *leg.* 15. quia Religionem noſtram *exitialem ſuperſtitionem* vocat, *Chriſtianos per flagitia inviſos?* Fabulas quoque idem de Moyſe Hebræorum duce, comminiſcitur, ut & Juſtin. *leg.* 36. qui figmenta anilia de Moyſe commemorat. An Sueto- 88

nius

nius proscribitur, quia in Nerva, *cap.* 16. Christianos dicit esse genus hominum *superstitionis novæ, ac maleficæ*?

89 Huc facit, quod in *Clem. de Magist.* sancitum est, ut in omnibus scholis publicè professores linguæ Hebraicæ, & Chaldææ constituantur vectigali de publico designato. Immò additur, ut ex iis linguis transferantur in idioma latinum. Ubi illud prudenter observat Nicolaus Serarius *l.* 1. *de Rabbin. cap.* 33. Pontifici Maximo propositum fuisse, curare, ut viri hisce linguis instructi possint cum infideles alios, tum Hebræos ipsos eorum armis expugnare, Christique Domini obsequio addicere.

90 Dices, Pontificium decretum intelligendum solùm esse de Grammaticæ rudimentis, dictionariis, & lexicis, nullum autem inde patrocinium adsciscì posse pro fabulari Theologia Rabbinorum, in Thalmude præsertim comprehensa. Ita sanè Xistus Senensis, qui incitatior in Galatinum. *Non possum*, inquit, *non magnoperè mirari inane studium Petri Galatini ex Ordine Minorum, qui cùm in primo de Arcanis Catholicæ veritatis libro defensionem Thalmudicorum Voluminum suscepisset, in eam vanitatem devenit, ut non solùm adfirmaverit, Thalmudica opera in latinum verti oportere, & publicè in scholis Christianorum explicari, sed hoc ipsum quoque conatus fuerit destruere authoritate Clementis Papæ V. qui in Concilio Viennensi, eadem Sancta Synodo approbante, statuit, ut in scholis Christianorum essent præceptores Hebrææ, & Chaldaicæ linguæ periti, qui libros Judæorum in latinum transferrent, & ipsorum lingua publicè docerent. Hoc quidem Clementis decretum (inquit Petrus) cum intelligi nequeat de Hebraicis Scripturæ divinæ libris, quia jam toties traducti fuerant, consentaneum est, ipsius verba intelligenda de Thalmudicis Judæorum operibus, nondum latinè versis. Lapideum sanè argumentum* (subdit Senensis) *& defensore tali dignum, qui non animadverterit Clementis Canonem loqui de primis rudimentis, & institutionibus linguarum Hebraicæ, & Chaldaicæ, quæ magis petendæ sunt ab iis, qui inter Judæos grammaticas traditiones, & Hebraica, atque Chaldaica dictionaria conscripserunt, quàm ab eis, qui Thalmudica scripta collegerunt.* Approbat Senensis censuram Antonius Possevinus *in Appar. vers. Thalmud.*

91 At enim primò Pontifex non loquitur tantummodò de grammaticalibus initiis, sed linguarum, dogmatumque illa notitia, quæ satis sit ad convincendum pervicaces, eosque convertendos, hæc autem è dictionariis, lexicisque haberi non potest. Quo circa dum librorum translationem præscribit, non potuit designare grammaticas solum traditiones, & linguarum rudimenta. Fabulas ergo Judaicas intelligit, & Rabbinorum deliramenta, quæ scire Theologum expedit, ut refellantur. Sententiæ hujus adstipulatorem nomino Nicolaum Serrarium Rabbino priore *cap.* 33. & Joannem Marianam opusculo pro editione evulgata *cap.* 27. qui hoc adjungit, & dictionariis absolutam alicujus linguæ cognitionem non contingere, nisi aliorum librorum multa, & assidua lectio accesserit, diligensque observatio.

92 Item hæc quoque. Commoda, quæ ex iis libris proveniunt, levia profectò non sunt. Linguæ Hebraicæ phrases, unde, nisi ex Rabbinorum libris? Num ex dictionariis? At qui ex dictionario sapit, parum linguis omnibus sapit; neque omnia possunt lexicis comprehendi, & frequenti potius Variorum librorum lectione, linguarum peritia comparatur. Vocum hebraicarum reconditas significationes ex Rabbinorum libris eruimus, quæ passim nostræ causæ favent. Ritus Judaicos, & mores, quorum magna pars in veteris Testamenti libris comprehenditur, unde commodiùs, quàm ex ea gente haurias, atque eorum libris? Quemadmodum Græcorum ex Græcis authoribus eruimus, Romanorum ex Romanis. Quid de mensuris, & ponderibus, & numismatis Hebræorum commemorem? Quarum rerum inscitia passim laboramus? Scimus in veteribus Patrum libris id genus quædam tradi, sed pauca nempè in confirmanda Religione magis, quàm id genus rebus explicandis dictricti erant.

93 Addo secundò, Galatinum dictis suis cautionem adhibuisse, quæ sinceram viri mentem prodit. Sic enim scribit: *Luce meridiana clarius constat, Thalmud ipsum a Christianis recipiendum esse, non tamen in omnibus, nisi in iis tantùm, quæ bona sunt.* Qui ita fœdissimis Ethnicorum libris, eorumque commentariis loquererur, an reprehendi meritò posset? Lucianus legitur. Religionis nostræ sacra subsannans; Zosimus Christianorum virulentus insectator, & Constantini nominatim; Ammianus, gentilitiæ superstitionis patronus, & ea propter Christianitatis ubique hostis manifestus; plura autem commoda Theologus ex fabularis Judaicæ perscrutatione, quàm Antiquarius recens ex illorum lectione Gentilitium educit. Et hæc sit ad assertionem, initio datam, appendix.

Probatur secundò. Utile est, ut in Ecclesia sint viri 94
docti, qui reconditas artes, librosque perspectos habeant, tum ad ferendum de iis in prudentum consessu è comitiis sincerum judicium; tum ad refellendum ea, quæ aliena Religione, ac veritate invecta fuerunt a perniciosis hominibus, & incautis, curiosisque instillata. Quo studio, vel ipsas Magicas artes nosse velle, ut confutentur, & reprobentur, licitum esse docent Theologi.

Certè Sanctus Thomas in quæstionibus quodlibeticis 95
quodl. 4. *quæst.* 11. *art.* 16. quo quærit: *Utrum homo possit sine peccato appetere scire scientias Magicas?* ita disputat: *Actus humanus bifariam dici potest bonus, nempe ex genere, vel ex circumstantia. Ex genere is est bonus, qui versatur circa debitam materiam; debitæ autem materiæ appetitus est bonus; unde appetere quodcunque bonum, est bonum genere. Omnis autem scientia, sive quæcunque cognitio bonum aliquod est; alioqui Deus, cui nihil mali inest, non haberet omnem scientiam, tàm bonorum, quàm malorum. Quapropter appetere quamcunque scientiam, vel notitiam quarumcunque rerum sive bonarum, sive malarum est bonum genere suo; Sed tamen secundùm diversas circumstantias additas potest esse bonum, vel malum, maximè ex intentione finis. Itaque si aliquis appetat scire scientias Magicas, ut eis etiam utatur, est malum. Si autem appetat eas scire, ut eas confutet, & reprobet, sic est bonum, & licitum. Similiter etiam ex conditione personæ potest hoc diversificari, vel etiam ex modo appetendi. Si enim sic aliquis appetat scire hujusmodi scientias, ut earum notitiam præferat aliis utilioribus rebus, inordinatus est appetitus: & similiter si sit talis persona, ad quam non pertineat hoc scire, inordinatè hoc appetit.*

Addit B. Doctor: Artes Magicas, & similes esse pro- 96
hibitas quantum ad suum usum, quod, si etiam prohiberetur alicui earum studium ob periculum utendi, tunc fore studium quoque malum, quia prohibitum. Lege sordes, in ultima editione Disquisitionum Magicarum ab Horatio Cardonio cocinnata, ultimis autem curis ab Authore recognitarum, auctarum, & castigatarum Delrii depulsionem, seu epistolam apologeticam contra cujusdam suggestionem ad Congregationem Inquisitionis generalis sacræ fidei Romanæ.

Robur hæc accipiunt ex sententia Hieronymi, quam 97
profert scribens *in cap.* 1. *Danielis*, & habetur *dist.* 37. *Can. Qui si de mensa*, quamvis mutatis quibusdam. Sic autem inquit ipse. *Si Daniel, & tres ejus socii, qui cibis regiis, ne polluerentur, vesci voluerunt, in vitio esse, & contra Religionem, nosse doctrinam Chaldæorum, & libros eorum legere existimassent, nunquam id facere sustinuissent. Ea igitur didicerunt illi, non ut sequerentur, sed ut ea vanitatis, & falsitatis, atque impietatis convincerent, & damnarent. Nam si quis adversus Mathematicorum, quos Genethliacos vocant, dogmata disputaret, Matheseos eorum ignarus, risui omnium pateret. Itaque tres illi pueri Sapientiam Chaldæorum ea mente didicerunt, qua Moyses doctrinam Ægyptiorum didicerat. Et alioqui quomodo ejus exemplo Theologi Ægyptios spoliabunt auro, argento, veste pretiosa, nisi eorum Thesauris contrectatis?*

Consonat is Oecumenius *Act.* 7. ubi in laude Moysis 98
ponitur, quod profanis disciplinis eruditus fuerit, & Cassiodorus *in expos. Psalterii*, nec dissidet Ambros. *in cap.* 2. *epist. ad Colos.* quamvis dubitantis adverbio prudenter utatur: *Neque*, inquit, *Moyses, neque Ananias, aut Daniel peregrinam didicerunt eruditionem, nisi necessitate, atque coactione dominorum: in nulla etenim ea usi sunt, nisi forte quis dicat, quod bonum sit eas discere ad evertendas illorum fraudes.* Justin. quoque *quæst.* 25. *ad Orthodoxos*, ait, *laudari Moysen non propter usum Sapientiæ fabularis Ægyptiorum, sed propter scientiam.* Quam sententiam etiam habet Beda *l.* 2. *Reg. cap.* 9. citatus in decreti *dist.* 37.

Tertiò, rem planè conficit Pontificia concessio, quæ 99
sic habet: *Thalmud Hebræorum, ejusque Glossæ, Annotationes, & Expositiones omnes, si tamen prodierint sine nomine Thalmud, & sine injuriis, & calumniis in Religionem Christianam, tolerabuntur.* Verba sunt Indicis Romani librorum prohibitorum authoritate, & Constitutione Clementis VIII. editi anno 1595. Semper tamen adeundam esse censuerim Sedem Apostolicam pro licentia legendi hujusmodi libros.

Verùm, quamvis Theologi promiscuè, & linguæ 100
Hebraicæ professores, aliique viri docti a Theologia fabulari Judæorum arceri non debeant, meritò tamen cavetur, ne in scholis eadem prælegatur, aut vulgo exponatur. Patet. Nam nulla inde sperari potest utilitas, periculum crearetur curiosis, nec satis in fide, & Reli-

Religione firmatis ingeniis; majus certè malum, quàm bonum ex promiscua lectione fabulosorum commentorum existeret. Itaque providi est Magistratus Ecclesiastici, cùm id expedire judicaverit librorum istiusmodi usum quibusdam interdicere, ipsamque illam Theologiam certis è locis prescribere. Rursus. Nulli fas est *intendere Theologiæ fabulari Judæorum*. Hoc Pauli enunciatum est, sensum habet, non licere animum adjicere, non credere, ut res veras, non magnificare. Fabulis intendere, sive attendere dicuntur ii, inquit rectè Gulielmus Estius *in Epist. ad Timoth.* qui eas studiosè, & seriò, vel narrant, vel audiunt, velut rem alicujus momenti, & quæ ad pietatem faciat. Insuper indecorum fore, ac minimè ferendum in Theologo Christiano, si ita deditus esset Theologiæ fabulari Hebræorum, ut idcircò minus æstimaret veram, Divinamque Theologiam Apostolorum, & Patrum: si ex cœnosis illius lacunis hauriret putidas Sacræ Scripturæ interpretationes, iisque, ut pestilentibus undis, florentem Ecclesiæ hortum inficeret; si fabulatoris Rabbini nomen authoritatemque pluris, quàm Concilii Sacrosancti, aut scholastici Doctoris faceret; si lethale superstitionum venenum inde hauriret, & incautis auditoribus, lectoribusque propinaret; Si perversas de Religione opiniones ex iisdem fabulis induceret, firmaret; si Judaicis rebus, & placitis idcircò plus æquo faveret; veterum Ecclesiæ Doctorum sententiam contemneret, majorum dicta convelleret, cùm literæ Codicis Sacri inhærendum esset, ad allegoricos explicatus, ex Rabbinorum præscripto confugeret; qui perniciem, arrogantiam, pervicaciamque sibi ex Theologia illa compararet. Denique qui immoderatè fabulis Judaicis, Kabalisticis argutiis, commentis Rabbinicis uteretur. Quod in quibusdam non tam Theologis scholasticis, quàm vulgaribus Concionatoribus, & Sacræ Scripturæ minus solidis Interpretibus reprehenditur, qui ea propter Hebraizantes appellari solent, & plusquam oporteret fabulari Theologiæ Judæorum tribuunt. Quo vitio maximè laborant inter Sectarios scioli Novatores, qui a suis etiam doceri possent quantum deferre debeant fabulis Judaicis, & quàm sobriè iis uti. Certè Josephus Scaliger, ut hominem nullius inter eruditos notæ exprimam, *Judæum*, inquit, *agnoscas, sive impudentiam, sive inscitiam spectes, Elench. p.* 40. & *l.* 3. *Isag. p.* 117. & 216. vocat *Thalmudistas fabulatores, Asinitates, Sycophantiarum Thalmudicorum*. Fatetur Lutherus, & se, & Sanctem Pagninum, & Munsterum crebrò in sua ex hebræo translatione errasse, cujus rei causam dat, quod Rabbinorum glossis nimium crediderit. Junius, & Tremellius; Novatores ambo Rabbinos audaces fabularum authores vocant.

101 Lubet audire Joannem Forsterum, quem Beza hebraicæ linguæ professorem longè doctissimum vocat. Is ita dictionario suo præludit. *Vidi multis jam annis post instauratam Evangelii doctrinam non minus regnare in scholis Christianorum commenta Rabbinorum, cum inversione, tum etiam enarratione Scripturæ Sacræ, quàm in ipsis Judæorum Synagogis, atque ipsorum Peruscrim, quasi sacrosancta mysteria Dei ab omnibus summa reverentia, ac religione coli, & adorari. Hinc factum est, ut certum sensum nequaquam assequi poteris*. Et mox quæ frequenter occinenda essent Novatoribus: *Sæpe vehementer admiratus sum Nostratium* (Lutheranorum, & Calviniſtarum) *ut pace ipsorum dicam, socordiam, qui absque ullo judicio commentaria Judæorum, in quibus nulla lux, nulla notitia Dei, nullus spiritus, nulla illius disciplinæ, seu artis vera, ac solida scientia, nulla linguarum, ac nequidem hebraeæ linguæ est cognitio, amplecti maluerunt, quàm ut ipsi considerarunt voces, ac earum significationes. Quid obsecro, Judæi intelligerent, quorum cordibus, ut Paulus Apostolus noster testatur, velamen Moysi in lectione veteris testamenti usque ad diem hodiernum impositum manet, sensusque eorum obcæcati sunt, ut in finem legis intendere non possint? Qui verò finem legis. Filium Dei, natum secundùm carnem ex Virgine, verum Messiam, Mediatorem, Victimam, & Liberatorem humani generis non cernunt, neque agnoscunt, eumque subjectum, & scopum universæ scripturæ esse ignorant. Insuper regnum ipsius tantum externum corporale, & temporaneum somniant, non spirituale, nec æternum esse credunt; neque inter promissiones legis, & Evangelii de gratuita remissione peccatorum propter Mediatorem Christum discernunt, quid, & quomodo docerent alios Moysen, & Prophetas? Quare rectè Christus eos vocavit cæcos, & duces cæcorum, ut interim taceam virulentiam ipsorum, & odium, quo flagrant in Christum, ut pauca invenias de Christo vaticinia, quorum, vel verba aliqua, vel integram sententiam non sceleratissimè depravarint. Nihil igitur profecerunt, nisi quod velut bibliothecarii libros tantùm sacros, quos Biblia vocamus, ac aliquos grammaticos nobis Christianis suppeditarunt. At quod ad Sacræ Scripturæ intelligentiam, ut jam dixi, atque etiam hebraeæ linguæ cognitionem attinet, præstiterunt, quod laudem mereatur, omninò nihil. Nam dictionaria, & Commentaria ipsorum plus obscuritatis, & erroris in Ecclesiam Christi invexerunt, quàm lucis, & veritatis. Id, quod in nostratium* (Lutheranorum, & Calviniſtarum) *commentariis videre licet, cum, ut ipsis videtur, vox aliqua ambigua, aut obscurior sententia occurrit, allegant aliquos Rabbinos, & ut ipsi varie exposuerunt (raro enim, aut nunquam inter ipsos convenit) ita referunt, postea lectorem dubium relinquunt. Quis verò ipsorum rectè senserit, & quem sequi oporteat, minimè indicant, aut si indicant, quia vim vocabulorum ignorant, facilè falsum pro vero amplectuntur, ut non ipsi tantum errent, & fallantur, verum etiam lectorem fallant, & ita Christi dictum accidat, Cæcus si Cæco dux fuerit, ambo in foveam cadunt. Commemorarem plus mille themata, quorum significationem veram, ac genuinam, nec dictionaria, nec Commentaria ipsorum ostendunt, quin potius studiosum ejus linguæ misere a veritate abducunt*. Hæc Lutheranus suæ sectæ homines magis, quàm Orthodoxos Theologos perstringens.

Eo tamen nomine malè a quibusdam audit Andreas 102
Masius, quem acriter reprehendit Leo Castrius *l.* 4. *Apologetici*. Illudque in primis carpit, quod sepositis Sanctis Patribus, quos nunquam ferè citare putatur, nisi cùm eos est vituperaturus, nominet Rabbinos, nec nominet tantùm, sed citandis iis se jactet, atque operum suorum marginibus adscribat horum nomina, quibus in locis Patrum, qui citabantur nomina solebant adscribi. Quo circa Inquisitionis in Hispania Theologi è Masii commentariis eradi nonnulla jusserunt, quæ, ut loquitur Possevin. *l.* 2. *biblioth. c.* 8. non tàm Rabbinismum, quàm hæreses sapiunt. Sed idoneum, propitiumque nominis sui patronum nactus est Masius Nicolaum Serarium, quod Jotue *to.* 1. & *to.* 2. *c.* 20. non semel eum ab hæresis suspicione eximit. Monet autem prudenter Possevinus, hac in re sobrios esse oportere, qui sese lectioni Rabbinorum addicunt, quibus id præcipuè cordi fuit (*inquit*) ut a fide in Christum, atque ab ejus adventu, ac redemptione generis humani homines averterent.

Itaque viro sapienti non displicebit, quod legibus no- 103
stris, ubi de sacrarum literarum Interprete præscribunt, est sancitum. *Si quid sit in Hebræorum Rabbinis, quod vel pro latina editione vulgata, vel pro catholicis dogmatibus utiliter possit adferri, id ita adferat, ut iis propterea non conciliet authoritatem, ne ad eos aliqui afficiantur, præsertim si fuerint ex iis, qui post Christi Domini tempora scripserunt. Ita reg.* 9. & *reg.* 10. *In cæteris Rabbinorum rebus conquirendis, aut etiam erroribus exagitandis, nisi valdè celebres sint, non laboret; idemque servet in legendis quibusdam Christianis interpretibus, qui plus nimio Rabbinos sequuti sunt.*

Consulendi, qui contra Judæos, & Mahumetanos scri- 104
pserunt. Contra illos, Patres Chrysostomus, Cyprianus, Tertullianus, Julianus Pomerius, Rabbi Samuel, qui duo habentur *tom.* 4. *Bibliothecæ Patrum*, Gregorius, Hieronymus a S. Fide, Paulus Burgensis, Adrianus Finus, Porchetus, Petrus Galatinus. Contra Mahumetanos, Dionysius Carthusianus, Joannes de Turrecremata, Balthassar Chavasius in notis contra Mahumetanos, & quibus ea potestas, Novatores aliqui, qui temeritatem suorum castigant.

Quare non obstat decisioni præmissæ, quod ex Con- 105
cilio Toletano adductum fuit, suffragantes nempe Judæis per corruptionem, anathematizentur, & patroni illorum a Christi Corpore separentur. Quia id eo sensu accipiendum est, si nempe contra fidem Christianam ipsis suffragia, & patrocinia præstentur, secus autem si in nudam protectionem, quæ cum fide nihil participat, recipiantur.

Neque objectum tertio loco nos removeat. Et si 106
enim concedamus, Judæos, ac infideles propter commissum aliquod delictum ad Ecclesias confugientes illarum immunitate non potiri, a quo tamen doctissimi Jurisconsulti alieni sunt, nominatim Glos. *in c. Inter alia*, Hosten. Innoc. Card. *de immun. Eccles.* ibique Jo: Andr. *num.* 8. Archid. & Jo: de Fantat. *in c. Definivit.* 17. *quæst.* 4. Gulielmus de Monte Laud. Anchar. & Imol. *in Clem.* 1. *de pœnit.* & *remiss.* & ibi etiam Vitalin. *num.* 8. Felin. *in c. Judæi de Jud. numer.* 2. Marsil. *in l. un. numer.* 114. *Cod. de rapt. Virg.* Boer. *dec.* 110. *num.* 4. Faber. *in l.* 2. *Cod. de his, qui ad Eccles. confug.* & *in §. sed* & *hoc inslit. de his, qui sunt sui*, Rimin. jun. *conf.* 118. *num.* 6. *l.* 2. Tiraquell. *de primogen. quæst.* 65. *n.* 8. quam sententiam receptiorem appellat Covar. *var. resol. cap.* 20.

cap. 20. *num.* 11. *l.* 2. 2. Sylveſtr. *verſ. Immunitas* 3. *numer.* 2. Tabien. *num.* 7. Armil. *num.* 9. D. Antonin. *par.* 3. *tit.* 12. §. 1. Gavant. *in Enchir. Epiſcop. verſ. Immunitas num.* 9. Fegund. *de præcept. Eccleſ. l.* 4. *cap.* 4. *num.* 49. Portell. *verſ. Eccleſiaſt. immunitas num.* 10. Bobadill. *tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 51. Dian. *par.* 1. *tract.* 1. *reſol.* 22. Azor. *par.* 2. *leg.* 9. *cap.* 1. *quæſt.* 9. Zambell. *in repert. mor. verſ. Eccleſia quoad ejus immunitatem num.* 2. Maranta *in contr. jur. par.* 2. *reſp.* 51. *num.* 3. Hieron. Taball. *quæſt.* 269. Ludovic. Correa *in relect. de Immunit. Eccleſ. par.* 3. *cap.* 3. Suar. *de relig. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 9. & 11. eamque defendit Mar. Italia. *de Immun. Eccleſ. cap.* 3. §. 3. *num.* 33. ubi ſubdit hanc opinionem prævaluiſſe coram Regia Cæſarea Majeſtate Carolo V. cùm apud eumdem hoc negotium ventilaretur ad conſultationem Epiſcoporum Indiarum, ac probat, & declarat Ricciull. *de jur. perſonar. l.* 2. *cap.* 12. *a num.* 2. penes quem multa inſigniter de Judæis. Nam *in cap. Inter alia, cap. Miror, cap. Frater, cap. Si quis inventus,* & *cap. Si quis contumax*, iudiſtinctè omnibus conceditur hoc privilegium, adeòut non ſit tàm perſonale, quàm locale. Privilegium autem loco conceſſum, extenditur ad omnes, ibi exiſtentes, ſicuti notarunt Bart. *in leg. Cunctos populos, C. de Summ. Trin.* & *Fid. cath.* & *in l. fin. C. de teſtam.* Bald. *in l. Si non ſpeciali, Cod. eod.* Atque ita declaravit Sac. Congregatio Immunitatis menſe Februario 1631. & paſſim obſervatur Romæ, ubi Judæi confugientes ad Eccleſiam, ſive ex delicto non excepto, ſive ex debito civili gaudent immunitate. Ex eo tamen non conſequitur, eos pariter, etiam omni protectionis ſubſidio privandos eſſe. Argumentum enim ab uno particulari ad aliud nihil infert, *leg. quod verò* 14. *ff. de legib. leg. pen.* ibi: *neque enim ſicut illud receptum eſt, ita hoc quoque receptum, ff. de reb. credit.* Nec quod in uno caſu ſpeciali conſtitutum eſt, alios quoque, qui diſſimiles, rationiſque diverſæ ſunt, ſine legis authoritate tradendum eſt, Crott. *ad rubr. ff. ſol. matr. num.* 12. Riminald. *conſ.* 386. *num.* 10. *l.* 2. Crav. *reſp.* 2. *progen.* 20. *num.* 22.

107 Quod denique de licita Judæorum expulſione, nimirum eos ad libitum Principum, ac Dominorum Chriſtianorum ditionibus ejici poſſe ex Doctoribus adductum eſt, id non ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, quatenus ſcilicet Chriſtianis periculum, vel ſcandalum ex cohabitatione eorum, ut prædictum eſt, imminet, accipiendum eſt. Ita communiter reſponderunt Doctores, Jaſon. *in l. apud Julian.* §. *conſtat num.* 29. *ff. de leg.* 1. Jacob. de S. Georgio *verſ. Dux num.* 11. Oldrad. *d. conſ.* 264. & *conſ.* 87. Camil. Borel. *de præſtant. Reg. Cathol. cap.* 69. *num.* 42. Tholoſ. *l.* 22. *ſyntagm. cap.* 3. *num.* 23. Jo: Andr. *in addit. ad Specul. rubr. de Judæis*, Panorm. *in cap. Quod ſuper num.* 5. *de vot.* Marſil. *conſ.* 101. *num.* 56. Anchar. *in cap. peccatum num.* 12. *de reg. jur. in* 6. Aretin. *in l. Multum intereſt, ff. de verb. oblig.* Soccin. *conſ.* 86. *l.* 4. Alex. *conſ.* 99. *num.* 18. *l.* 6. Rip. *in leg. ſi Inſulam num.* 11. *ff. de verb. oblig.* Natt. *conſ.* 120. *n.* 22. Roland. *conſ.* 25. *num.* 19. *leg.* 3. Pariſ. *conſ.* 2. *num.* 15. *leg.* 4. Becc. *conſ.* 84. *num.* 8. & *per tot.* Corſet. *de poteſt. Reg. quæſt.* 81. Hermeſ. *in tract. de inſtaur. Relig. leg.* 2. *cap.* 12. Simanc. *de cathol. inſtit. ſub tit. de Judæis num.* 16. quorum magna pars teſtatur de communi, & æquiori, eſtque veriſſima. Nam, ceſſante juſta cauſa politica, nulla alia remanet cauſa expellendi Judæos, vel Infideles, niſi cauſa Religionis, ſcilicet quia Princeps zelo Religionis adductus vellet eos ad fidem converti. At iſta cauſa non eſt legitima, tum *ex leg. Chriſtianis, Cod. de pagan.* & *ſacrif. eor.* ibi: *Non audeant manus inferre, Religionis authoritate abuſi.* Tum etiam, quia Judæi, vel Infideles neque directè, neque indirectè poſſunt ad fidem compelli, D. Thomas 2. 2. *qnæſt.* 10. *art.* 8. Ubi communiter Theologi, & tradunt Innoc. *in d. cap. Quod ſuper num.* 8. *de voto*, ibique Cardinalis, Abbas, & cæteri Canoniſtæ, nec diſſentiunt Bald. *conſ.* 316. *num.* 4. *l.* 1. & *novel. de dot. par.* 11. *num.* 47. aliique per textum *in cap. Sicut Judæi*, ubi notant omnes, *extr. de Judæis*, & *in cap. Majores*, §. *Item quæritur, de baſptiſ.* & *in c. Qui ſincera*, & *cap. Judeis* 45. *d.* & *in cap. Ad fidem* 23. *quæſt.* 5. Ex quibus ad literam docemur, Judæos, vel Infideles adhuc non baptizatos ad fidem cogi non debere. Quia qui cogitur invitus venire ad baptiſmum, non præſumitur habere fidem, *d. cap. Sicut Judæi*, *de Jud.* Baptiſmus autem non debet conferri, niſi ei, qui fidem habere præſumitur, ut diffusè poſt alios Sot. in 4. *d.* 5. *q. un. art.* 8. & 10. *in* 3. *concl.* ſubdens, quod eſſet ſacrilegium infidelem baptizare. Quomodò autem a dicto ſecundùm quid ad dictum ſimpliciter rectè efformabimus ratiocinationem, cùm hæc fallacia argumenta, quibus inneſt, omninò deſtruat, & vitioſam reddat connexionem, Everhard. *in præamb. top. num.* 24. *ad fin.* Coler. *in tract. de alim. l.* 1. *cap.* 2. *num.* 4. Coraſ. *miſcel. l.* 3. *cap.* 19. *num.* 8. diſertè docent. Alii tamen, qui Judæorum expulſionem urgent, id, nonniſi ea lege faciendum exiſtimant, ut ſi manere velint, Chriſtianam amplectantur Religionem, ſin minus emigrent, cum in hoc non ſimpliciter vis inferatur, ſed ut vel Chriſtianorum intra certum tempus deferant Provincias, vel Chriſtiani fiant, libera eis detur optio, Azor. *inſt. mor. tom.* 1. *l.* 8. *cap.* 24. *quæſt.* 4.

Ex quibus ita reſolutis evidenter patet, quod quamvis fuit, qui tum propter textum *Exod.* 23. 32. tum propter blaſphemias, execrationes, uſuras, aliaſque rationes ſupra allatas, Judæos in Chriſtianorum terris non tollerandos exiſtiment; contraria tamen ſententia, præter ſuperius adducta, non ſolùm per manifeſtos textus juris civilis *tot. tit. C. de Jud. nov.* 45. *nov. Leon.* 55. & Canonici *tot. tit. extr. de Judæis* & *Sarac.* ſeu etiam per Conſtitutiones Imperii text. *cap.* 9. *Aur. Bull. Caroli IV.* ac frequentiori Doctorum calculo recepta, uſuque communi, & moribus omnium gentium recepta ſit, dummodò ii pacificè ſecundùm leges vivant, Decian. *in prax. crimin. l.* 5. *cap.* 11. *num.* 4. & *ſeqq.* Pariſ. *conſ.* 2. *num.* 10. & *ſeqq. l.* 4. Roland. a Vall. *conſ.* 25. *per tot. leg.* 3. Becc. *d. conſ.* 48. aliique ſupra citati. Quod ampliatur, ut, qui ſemel Judæos recepit contra pacta, & privilegia pro lubitu, eos amplius expellere non poſſit, eò quod ſecuritas ſemel alicui conceſſa ſine cauſa, & culpa violari non debeat, *arg. l. Sicut, C. de oblig.* & *act.* Maximè ſi pacificè, & ſecundùm leges præſcriptas vivant, nec quicquam turbulentum tentent, *d. l. Chriſtianis* 6. *C. de pagan. l. Nullus* 13. *cap. de Judæis*, Becc. *d. conſ.* 48. *a num.* 3. ubi ex Alexandro, & aliis refert, quod Princeps ſine peccato non poſſit expellere Judæos, nobiſcum quietè, & pacificè degentes, ſed quòd eos teneatur diligere in quantum ſunt humanæ naturæ participes. Et notant Doctores, quòd ſolus Summus Princeps de plenitudine poteſtatis poſſit expellere Judæos, Innocent. *in cap. Super his, de vot.* Corſet. *de poteſt. Reg. par.* 5. *num.* 21. & 13. Et ita in Regnis Hiſpaniarum uſu ſervari, teſtatur Maſtrill. *de Magiſtr. l.* 3. *cap.* 4. *num.* 440.

Declaratur tamen præcedens ampliatio, ut *tunc locum non habeat*, ſi Judæi jam recepti contra recipientis præceptum a blaſphemiis in Chriſtianam Religionem ſibi parcere, ut & aliàs Chriſtianorum Principum, & Magiſtratuum legibus politicis (nam Eccleſiaſticis, cùm de Eccleſia non ſint, eos non ligari, reſpondit Alex. *conſ.* 13. *num.* 2. *vol.* 7.) vivere nolint; Si Chriſtianos ad ſuam ſuperſtitionem traducere præſumant. Si cum hoſtibus Chriſtiani nominis, uti quandoque factum, hiſtoria loquitur, proditorìè colludere animadvertantur, & omninò ex cauſa imminentis periculi, vel ad amovendum ſcandalum, non graviter modò coerceri, & durioribus conditionibus ſubjici, ac quaſi ſervituti colonariæ, ſeu adſcriptitiæ mancipari, ſed & omninò expelli, ac bonis quoque diſpoliari poſſunt, *l.* 11. *in fin. l.* 14. *in fin. l.* 16. & 18. *C. de Jud. nov.* 146. Jaſ. *in d. l. apud Julian.* §. *Conſtat, num.* 29 *ff. de leg.* 1. Innoc. de Hoſtien. & Joan. And. *in dict. cap. Quod ſuper his, de vot.* Oldrad. *conſ.* 87. & *conſ.* 264. Marth. Lauden. *tract. de Princip. queſt.* 9.

Prima igitur eos expellendi cauſa ſit, ſi verſaremur in Regno noviter ad fidem converſo. Nam quò facilius ibi Chriſtiana Religio propageretur, poſſet indici Judæorum cæterorum, ac Infidelium expulſio, ut Conſtantinus feciſſe in Eccleſiæ primordiis, teſtantur Hoſt. *in c. Conſuluit, de Jud.* Oldrad. *conſ.* 87. *num.* 2. pro quibus facit text. *in can. malorum* 28.

Secunda, ſi in Chriſtianam Religionem evadant contumelioſi *argum. d. cap. Quia ſuper*, & *cap. Et ſi Judæos de Judeis*. Ob hanc cauſam exularunt ab Anglia, propterea quòd Yvorvici puerum Chriſtianum in die Paraſceves in noſtræ Religionis contemptum cruci affixerunt. Idemque fecerunt Judæi Nordovici degentes, ut refert D. Anton. *part.* 2. *hiſtor. tit.* 17. *cap.* 1. §. 6. & Polidor. Virgil. *l.* 16. *hiſtor. Anglic.* Et ob ſimilem cauſam anno 1510. Marchiæ Brandeburgenſi generali edicto ſub pœna capitis proſcripti ſunt, ac quadraginta ipſorum exuſti, ex eo quòd unus ipſorum Sacratiſſimam Chriſti hoſtiam, quam phariſaica infidelitate coemerat, crebris pugionum ictibus confodere nixus erat, Hoſtia ſemper integra permanente, reliqui verò plurimos Chriſtianorum infantes, ictibus, & punctionibus peremiſſe, faſſi ſunt, Surius *de reb. in Orbe geſtis ſub anno* 1510.

Tertia, ſi ſeditiones excitent, aut aliter in nos detegantur injurioſi, ut rectè colligitur *ex d. l. Chriſtianis, C. de pagan.* Hac de cauſa imperante Phoca exacti fuerunt

runt Antiochia. Ingentem enim Chriſtianorum multitudinem ferro conciderant, vel igne excuſſerant, necnon & Anaſtaſium ejuſdem civitatis Antiſtitem fœda morte affecerant, Niceph. *l.* 18. *cap.* 44.

113 Quarta, ſi in tàm magnum numerum excreverint, ut indè timeri poſſet proditio, *dict. leg. Chriſtianis*, ibi, *nihilque turbulentum tentantibus*. Quam ob cauſam abire coacti ſunt è Regnis Hiſpaniarum, ut patet ex *Conſtit. Granat. pragm.* 5. & 6. *anno* 1492. & 1499. & ex Concilio Toletano *cap.* 8.

114 Quinta, ſi leges non ſervent, ut probat text. *d. l. Chriſtianis*, ibi: *Nihilque tentantibus turbulentum, legibuſque contrarium*. Quapropter ejecti fuerunt Pariſiis ann. 1180. Per Philippum Francorum Regem. Nam contra Eccleſiaſtica decreta in domibus ſuis ſervos Chriſtianos, & ancillas habebant, eoſque ex aliqua parte cogebant Judaizare, ut teſtatur Naucler. *gener.* 40.

115 Sexta, ſi ita divites evaſerint, ut ex facultatum augmento aliquid inconveniens ſuſpicari poſſit. In his enim caſibus poſſunt, vel in facultatibus ex aliqua parte mulctari, vel in parte ejici, prout caſus qualitas exquirit. Quia poteſt Princeps ex cauſa publicæ utilitatis tollere dominium rerum a ſubditis, *l. Si quis ſepulchrum*, *ff. de Relig.* & *ſump. fun.* Rom. *conſ.* 310. *ſub numer.* 2. Ang. *conſ.* 139. *nnmer.* 3. Fulg. *conſ.* 143. *numer.* 3. Fel. *in cap.* 2. *poſt pr. de conſt.* Dec. *conſ.* 352. *ſub init.* & *in capit. Quæ in Eccleſiarum*, *numer.* 19. *de conſt.* Giammat. *conſ.* 8. *numer.* 8. *in crvil.* & *conſ.* 160. *numer.* 11. Tum etiam quia Judæi tolerantur ex commiſeratione, & ut ipſi tandem convertantur ad fidem, non tamen, ut officere poſſint Chriſtianis, Iſern. *in conſt. Si quis in poſterum tit. de Judæis.*

116 Et generaliter quidem expulſionis exempla ſuppeditant ſuperiorum temporum Annales. Nam ſub Imperio Caroli IV. anno 1348. Judæos, eo quòd ex fontibus per ipſos veneno infectis, peſtis univerſalis orta diceretur per totam fermè Europam, flammis, aliiſque ſuppliciis aſſumptos ex Nauclero recenſet Seb. Franc. *Chron. Germ. fol.* 197. & 199. & præcipuè 205. Plura expulſionis Judæorum exempla ex hiſtoricis refert Maſquard. de Suſan. *tract. de Judic. part.* 1. *cap.* 7. *num.* 2.

117 Secundò, declaratur eadem ampliatio, ſi ad certum tempus recipiantur Judæi. Quia tunc, permiſſa ad tempus, eo elapſo, cenſentur prohibita.

118 Tertiam declarationem eadem extenſio admittit. Si Judæi certis conditionibus recipiantur, quas ipſi temerario auſu violant. Quia tunc ſecuritatis auxilio frui non debent, cùm in leges ſecuritatis commiſerint, *l. Auxilium ff. de minor.*

119 Intermittere nequaquam poſſum, quin ſaluberrima ſtatuta Concilii primi Mediolanenſis ſub Sanctiſſimo viro Carolo Borromæo de Judæis proponam, quæ planè a generalibus Conciliis, Pontificum Conſtitutionibus, ac Sacris Canonibus excerpta ſunt.

120 Ut quantum poſſumus Judæis corrumpendi Chriſtianorum mores, & eis bona per fraudem auferendi occaſionem adimamus, ipſoſque ad viam ſalutis traducere ſtudentes, ex Sacrorum etiam Canonum decretis edicimus.

121 Ut Judæi ſemper, & quocumque iter faciant, viri pileum, ſeu biretum crocei coloris, mulieres impoſitum reliquo capitis integumento, pannum ejuſdem coloris ferant.

122 Ne Chriſtiani ad convivia, nuptias, vel dies feſtos, & Synagogas Judæorum accedant, aut cum eis ludant, vel quod deteſtabilius eſt, choreas cum Judæis agant.

123 Ne Judæis Chriſtiani in famulatu eſſe poſſint.

124 Ne Chriſtiani, ſi in diem, vel horam Judæis operas ſuas locaverint, apud illos cibum capiant.

125 Ne Chriſtianæ mulieres, Judæorum nutrices in earum domibus eſſe ullo pacto poſſint. Ne verò extra eorum domos, niſi cùm neceſſitas, Ordinario probanda, poſtularit.

126 Ne Chriſtiani Judæos medendi cauſa ad ſe accerſant.

127 Ne in conjungendis inter ſe matrimoniis eorum opera utantur.

128 Ne Chriſtianæ mulieres Judæis fulci, pigmentorum, aut ordinandi ſe cauſa adhibeant.

129 Agros, prædia Eccleſiaſtica Judæis locari, veſtes, vaſa aliave ſacra, vel ad uſum Eccleſiæ deſtinata, vendi, aut pignori dari non liceat.

131 Ne in ædibus, quæ Eccleſiæ vicinæ ſint, Judæi habitent; & ſi qui in eis nunc habitant intra certum tempus omninò migrare cogantur.

132 Ne Chriſtiani cum Judæis in diebus feſtis emptionis, venditionis, vel alio nomine contrahere audeant.

133 Ne tribus ante Paſchæ diebus, Judæi in publicum prodeant, neque quicquam palam, vel ſecretò in contemptionem Chriſtianæ Religionis facere audeant.

Ne dignitatem, vel publicum Officium, quod ad Chriſtianos pertinere aliquo modo poſſit, Judæi obtineant. 134

Hæc, & reliqua, quæ de Chriſtianorum cum Judæis conſuetudine ſacris Canonibus conſtituuntur, curent Epiſcopi, & Principes, ac Magiſtratus pro ſuæ quiſque authoritatis munere, pœnis contra Chriſtianos, & Judæos acrioribus conſtitutis, ut inviolatæ ſerventur. 135

Vehementer etiam a Principibus petimus, ut in ſingulis Civitatibus certum locum conſtituant, ubi Judæi ſeparatim a Chriſtianis habitatum conveniant. Et ſi quas proprias ædes Judæi in Civitate habent, intra ſex menſes, eas verè, non autem ſimulato contractu Chriſtianis vendi jubeant. 136

Illud prætereà pro ſua pietate Principes ſtatuere debebunt, ut Judæi quibuſvis contractibus, & negotiis, quæ cum Chriſtianis habuerint in libris ſuis conſcribendis, literis, & lingua vulgari noſtra, non autem ſermone, & characteribus hebræis utantur. Si ſecus fecerint, ſeverè puniantur, nullumque indè jus eis eſſe poſſit agendi, vel excipiendi. 137

Omni denique diligentia illos in eo eniti æquum erit, ut fraudulentam, & inſidioſam Judæorum cum Chriſtianis contrahendi rationem, & eorum facultatibus inhiantem avaritiam comprimant, & coerceant. 138

Monemus verò Epiſcopos, ut ab hominibus piis, ac peritis linguæ hebraicæ, & rituum Judæorum, vel ſi hujuſmodi non reperiantur, ab aliis doctis, ac bonis viris curent, fidem, ac doctrinam Chriſtianam Judæis prædicandam. 139

Ad eas conciones Judæi omnes juſſi conveniant, ſed pueri, ac puellæ ſeorſum a parentibus, atque illis majoribus natu concionatorem audiant, qui ipſos familiariter inſtituat, & interrogantibus benignè ſatisfaciat. 140

In quo ſignum aliquod converſionis cognitum fuit, is ab aliis ſeparetur, & in domum aliquam catechumenorum, ad id paratam deducatur, ubi diligentiùs omnia, quæ ſcire Chriſtianum oporteat, doceatur. 141

Catechumeni ne baptizentur, niſi priùs diligenter inſtructi, & examinati fuerint, præſertim ſi grandiores ſint. 142

Baptizati curæ alicujus probi viri, ſaltem per annum committantur, qui vitam illorum iis rationibus regat, ac moderetur. 143

Ut diebus feſtis Miſſam, conciones, ac veſperas adeant. 144

Aliis diebus aliquo artificio, quo victum quærere poſſint, utantur. 145

Ne cum Judæis ullam omninò conſuetudinem habeant. 146

Neve cum Chriſtianis, quorum vita flagitioſa ſit. 147

Curet Epiſcopus, ut Judæus, qui ad fidem ſe converterit, omnia bona ſua habeat, ac ſi filius familias ſit, legitima, & quæcunque alia bonorum pars ei jure debita a patre etiam vivente, detur. Vel ſi mulier fuerit, ei dos a marito reſtituatur, vel a patre conſtituatur, unde ali poſſit ex præſcripto Conſtitutionis Pauli III. Summi Pontificis, præſertim in iis, quæ ille ſtatuit de iis facultatibus, quæ ex uſuris comparatæ ſunt. 148

Placet etiam adducere quædam proloquia, ſive decreta, quæ ex variis declarationibus, reſolutionibus, atque reſponſis S. Inquiſitoribus Romanæ congeſſi, quæquæ forſan nuſquam alibi reperiuntur, ſuntque hujuſmodi. 149

Judæi tenentur ex ſe ſuos libros expurgare, aliàs puniendi. 150

Ferè ſemper eſt ipſis deneganda licentia medendi Chriſtianos. 151

Non debet eis permitti, ut a Chriſtianis accendatur ignis in ſuis domibus, præſertim die Sabbati, etiamſi oferent Eleemoſynam locis piis erogandam. 152

Prohibentur cum Chriſtianis promiſcuè larvatas adire Comœdias tempore baccanalium, ac ſimul tripudiare, & contra eos poteſt procedi per Inquiſitores. 153

Fingentes ſe Chriſtianos, & ſumentes Euchariſtiam, vel tradendi ſunt Curiæ ſæculari, vel, ſi recipiant Sacramentum baptiſmi, admittendi ſunt ad pœnitentiam, vel videndum priùs eſt, quo animo id fecerint. 154

Retinentes pro ſuis ſervitiis puellas Chriſtianas, quæ non accedunt ad Miſſam, puniuntur in S. Officio, ad quod ejuſmodi cauſæ ſpectant, & non ad Judicem ſæcularem. 155

Deferentes arma Algerium, vel ad alia loca Infidelium ſub prætextu illa deferendi ad aliquem locum Catholicorum, puniuntur in S. Officio. 156

Amplectentibus fidem catholicam conceditur retentio ſuorum bonorum, dummodò conſtet non fuiſſe fœnore acqui- 157

acquisita. S. tamen Congregatio de Propaganda fide 15. Junii 1646. approbante Sanctissimo, non solùm dixit observari posse *Const. 32. San. mem. Pauli III.* quæ incipit, *Cupientes Judæos*, quoad licitè acquisita, vel illicitè ab incertis, ipsis conversis tanquam pauperibus applicanda, sed etiam aliàs fuisse factam gratiam filiis hebræorum ad fidem christianam conversis etiam de bonis illicitè acquisitis a certis personis.

158 Testes absque tortura non faciunt fidem in causa contra Christianos, itaut possit procedi ad torturam contra reum.

159 Retinentes libros prohibitos puniuntur ab Inquisitoribus ex Constitutione Clementis VIII. etiam cum confiscatione. Unde Inquisitores si habent sufficientia indicia, quòd ejusmodi libros retineant, & præcipuè Thalmud, qui corrigi non potest, debent contra eos procedere. Nec iidem Inquisitores debent illorum correctionem acceptare, vel libros expurgatos subscribere.

160 Transferentes cum pompa, & luminaribus Arcana ab una in aliam domum puniuntur in S. Officio.

161 Non possunt absque licentia Sedis Apostolicæ novas Synagogas construere.

162 Accedentes ad hospitia Christianorum non puniuntur in S. Officio.

163 Infantes, quos nutrices christianæ baptizare faciunt, inscis eorum parentibus, illis non restituuntur, quia sunt verè baptizati, & eorum patres tenentur ad præstandum alimenta.

164 Ipsis conceditur per Breve expeditum die 2. Junii 1593. licentia accedendi ad quæcunque loca Status Ecclesiastici occasione mercaturæ, dummodò in illis non contrahant domicilium, quòd in nullis Civitatibus, ac locis ditionis Ecclesiasticæ possunt habere, nisi Anconæ, Romæ, & Ferrariæ, & ex Brevi Urbani VIII. in Ducatu Urbani.

Dantes Christianis panes azymos, quos in Paschate conficiunt, puniuntur extra Urbem in S. Officio, in Urbe per Eminentissimum Cardinalem Vicarium.

165 Persolvunt pœnas, vel pœnitentias, sibi impositas, non quidem manendo præ foribus Ecclesiæ, sed ante Synagogam.

166 Circumcidentes Infantem Christianum severè puniuntur ab Inquisitoribus.

167 Existentes in triremibus, volentes amplecti fidem Catholicam, instruuntur, & baptizantur, sed remanent in triremibus.

168 Habentes commercium carnale cum mulieribus Christianis non puniuntur in S. Officio, sed ab Ordinariis. Aliquando tamen simul procedunt.

169 Non possunt eorum Synagogam, licèt combustam, alio loco ædificare, sed debent illam in eodem loco reficere.

170 Percutientes, vel corrumpentes Imagines Sanctorum puniuntur a S. Officio, etiam privativè quoad Judices laicos, idque etiamsi prævenerint.

171 Descendentes ex eorum progenie non admittuntur ad Canonicatus, ad dignitates in Collegiatis, ad beneficia curam animarum habentia, nec etiam ad munus Vicarii, & curæ etiam amovibilis. Quod item servandum est a Regularibus in Ecclesiis, in quibus habent curam animarum. Ad Ordines verò promovendi non sunt, nisi viri probatæ vitæ, & ii, quibus merita vitæ suffragantur.

172 Divites coguntur ad subministrandum expensas Victus suis filiis neophytis, ad fidem conversis.

173 Non possunt uti nutricibus Christianis, etiam extra Ghettum, nec de licentia Episcopi. In casibus tamen necessitatis, itaut aliter eorum filii educari non possint, nisi a nutricibus Christianis, potest Episcopus ex se id permittere, ita tamen, ut omninò prohibeat quodcunque commercium cum ipsis Judæis, & omninò separatæ existant, & infantes in propriis domibus, Nutrices retineant, prohibendo Judæis, ne ad illas accedant. Quo in casu Inquisitores se ingerere non debent.

174 Pro exercendo fœnore debent petere licentiam a Summo Pontifice.

175 Nequeunt occidere sua animalia in macellis Christianorum cum suis superstitiosis observationibus.

176 Non possunt uti opera Christianorum in lavandis pannis; Verùm ob penuriam aquæ potest ob bonum publicum permitti, ut ipsimet deferant pannos lavandos mulieribus Christianis ad locum, in quo dealbantur, & lotos ad suas domos reportent. Neque ipsis expressè permittitur, quòd uti possint servitiis bajulorum in conducendis sibi lignis, frumento, & vino, sed toleratur per conniventiam.

177 Procurantes liberationem Turcarum a Triremibus, ut judaizent, puniuntur in S. Officio.

178 Non possunt uti opera Christianorum in addiscendis literis latinis, vel scientiis, aut artibus. Quòd si concedatur licentia, potest concedi, ut doceantur in aliqua domo privata extra Ghettum, in qua non interveniant pueri Christiani, & exceptis diebus festis, atque habita priùs diligenti informatione de sufficientia, & pietate præceptoris.

Nequeunt docere Christianos scientiam aliquam, vel artem. 179

Prohibentur accedere ad Cauponas Christianorum cum meretricibus. 180

Non possunt promoveri ad gradum aliquem Doctoratus in Universitatibus Catholicis. 181

Prohibentur apponere suis sepulchris epitaphia, & insculpere nomina, & cognomina, ac patriam defunctorum, & appositа amoventur. 182

Permittitur ipsis uti opera Christianorum quoad frumentum, ligna, & vinum advehendum tantùm, cætera denegantur, & utentes aliis servitiis Christianorum puniuntur in S. Officio, sicut & Christiani illa exhibentes. 183

Nequeunt vocari nominibus Christianorum. 184

In vendendis, ac emendis libris tenentur servare ordines bibliopolis Christianis datos. 185

Debent subscribere suum examen, licèt examinentur die Sabbati. 186

Cum Medicis, & Chirurgis ad eorum domos causa eos medendi accedentibus Episcopus conniveat, annuum tamen salarium iis prohibeat. 187

Barbitonsores debent ab Episcopo prohiberi, ne accedant ad illorum domos, pro illis tondendis. 188

Cum puellis ultrà secundùm gradum dispensatur, ut ingredi possint Religionem, & habilitantur ad officia, & munera. 189

Occasione pestis permittitur ipsis usus Medicorum Christianorum, si non habeant medicos Judæos. 190

Nullo modo est ipsis concedenda licentia conducendi prædia a Christianis, concessa revocanda. 191

Eorum Synagogæ erectæ absque licentia Sedis Apostolicæ suprimendæ, ac destruendæ. 192

Eorum filii infantes, baptizati in Lazareto, educandi apud Christianos, & a suis parentibus, si possident bona, subministrentur alimenta, sin minùs *Episcopus* sub zelo pastorali illis provideat. 193

Ad Christianismum conversi per conversionem, & pœnitentiam ab anterioribus, & pristinis delictis in Judaismo perpetratis, etiam in foro sæculari quoad pœnam corporalem impunitatem non consequuntur. Idque etiamsi cum tota familia baptizentur. 194

Prohibetur ipsis mercatura librorum Ecclesiasticorum, & illos apud se retinere. Nec permittitur typographia idiomatis hebraici. 195

Baptizati, & relapsi in Judaismum, non sunt iterùm baptizandi, sed abjurare debent de formali. 196

Non possunt deferre processionaliter per Ghettum Bibliam. 197

Eorum spontaneas comparitiones volentem suscipere baptismum, debet Inquisitor remittere ad Ordinarium. 198

Ipsorum filii minores septem annorum possunt baptizari ad instantiam patris, vel matris conversorum ad fidem Catholicam: Sed ii, qui excedunt septem annos, suntque doli capaces, sunt relinquendi suæ voluntati. 199

Filii eorum, quamvis non possint, invitis parentibus baptizari, si tamen de facto baptizentur, valet baptismus, & apud Christianos alendi sunt. Non licet tamen hujusmodi baptismum conferre, eorum parentibus invitis. Quia, tametsi finis sit bonus, media tamen sunt illicita, præsertim ex Constitutione Julii III. imponentis pœnam mille ducatorum, & suspensionis baptizantibus filios Judæorum, invitis parentibus. 200

Contra hortantes eorum filios neophytos ad redeundum ad Judaismum non devenitur ad confiscationem bonorum, sed ad mulctam pecuniariam. 201

Amplectentes sectam Turcarum, & inquisiti in S. Officio expediendi, ac si essent sponte comparentes cum abjuratione, vel retractatione erroris, in quem inciderant juxta formam præscriptam a Pegna *in comento qu.* 146. *Directorii.* 202

Pronunciantes blasphemias hæreticales puniuntur in S. Officio. 203

Puellæ, quæ confugiendo ad Christianos pluries asserunt se velle fieri Christianas, collocantur apud aliquam nobilem mulierem Christianam, ipsæ, earumque parentes examinantur, & nolentes fidem amplecti, restituuntur suis parentibus. 204

Non licet Christianis pueros Judæos in articulo mortis constitutos baptizare, nisi ubi nulla spes adsit, 205

quod

quod hujuſmodi pueri poſſint ſupervivere, nec adſit ſcandalum.

206 Judæa, quæ ante baptiſmum nupſerat Judæo, reſtituenda eſt viro fideli, cui poſteà nupſit, attento quòd tunc non conſtabat dictum Judæum ſuum primum virum obiiſſe. Faciendæ tamen ſunt diligentiæ, an præfatus Judæus adhuc vivat, & monendus, an ad Catholicam fidem converti velit, vel ſaltem cum ipſa cohabitare ſine injuria Salvatoris, & abſque eo, quòd traheret illam ad peccatum mortale. Quòd ſi dictus Judæus moneri legitimè non poterit, id ſufficiens videtur pro cauſa diſpenſationis juxta Breve Greg. XIII. in hac materia, ut ſcilicet diſpenſetur cum dicta muliere ad cohabitandum cum viro fideli, cui nupſerat.

207 Infans Judæus, cujus pater conſenſum, ut baptizaretur, præſtiterat, & poſteà, prænituit, retinetur ſub cuſtodia Chriſtianorum, examinantur teſtes ſuper conſenſu, & in caſu periculi ordinatur baptiſmus.

208 Qui a lege hebraica apoſtatant ad Mahumetiſmum damnantur ad revocandum, & deteſtandum ſectam Turcarum juxta formulam præſcriptam, damnantur ad carceres ad tempus arbitrio, & interim benignè ſuadentur ad ſuſcipiendum baptiſmum.

209 Si talis invenitur eſſe ille, qualem oportet, qui fidem expetit Chriſtianam, & in propoſito permanere, faciendum eſt, ut is coram Notario, & teſtibus det nomen ſuum, declarans voluntatem ſuam, atque profitens, ſe ſpontè Chriſtianum fieri, & Eccleſiæ mandatis parere velle, ac ſi liberos habeat, ut alios ſuæ curæ commiſſos infantes, ſeu rationis uſum non habentes, ſe illos Eccleſiæ offerre, quandocunque illa voluerit baptizandos, etiamſi ipſum a Sancto propoſito, quod abſit, deficere contigerit. Ita ex S. Clem. *l. 3. recogn.* S. Dionyſ. *de Eccleſ. Hier. cap.* 2, S. Syric. Pap. *in Epiſt. ad Himer. Taracon. cap.* 2, *tom.* 1. *Concil.*

210 Quod ſi habuerit uxorem, aut liberos, ſive alios ſimiliter ſuæ curæ commiſſos in diſcretionis ætate conſtitutos, ſive majores infantibus, ſive Proximos pubertati, ſive etiam puberes, minores tamen viginti quinque annis, qui adhuc de ſuſcipienda Chriſti fide non deliberaverint, ii ab Judæorum, aliorumque infidelium cohabitatione, & conſuetudine amoveantur, & apud fideles Chriſtianos moribus, & vita probatos, ſejuncti ab invicem in domo aliqua, vel alio loco tuto ſequeſtrentur, quo Judæi, ſive Infideles quicunque accedere, aut ipſos quovis obtentu alloqui prohibeantur, ſed ibidem a preſbyteris, & religioſis perſonis ſæpè viſitentur, eiſque veritas fidei Chriſtianæ ex ſcripturis ſacris, ex Religionis ipſius ſanctitate, & miraculorum gloria aperiatur, & prædicetur.

211 Super hujuſmodi autem de ſuſcipienda fide deliberatione non eſt præfiniendum certorum, aut quadraginta dumtaxat dierum ſpatium. Cùm enim ad converſionem prolixiori tempore plerumque opus ſit, eorum judicio, ac prudentiæ, qui in illorum converſionem incumbunt, relinquendum eſt, ut pro eorundem diſpoſitione, longiori, aut breviori eos tempore detineant, prout ſecundùm Deum, viderint expedire. Quod ſi interim convertantur, & declaraverint, ſe Chriſtianos fieri velle, tunc ab hujus declarationis die numerandi ſunt quadraginta pœnitentiæ, ſeu inſtructionis ante baptiſmum dies, aut plures, prout ad eum ſuſcipiendum idonei cenſebuntur.

212 Si antequam convertantur aliqua ſigna, ſeu indicia proximæ converſionis dederint, quamvis aliquandiu ſic detenti fuerint, non facilè poſtulantibus, aut urgentibus parentibus, aut conſanguineis, dimittantur, ſed adhuc per aliquot dies retineantur, quoad de eorum ſalute benè ſperari poteſt.

213 Dum autem ſic ad converſionem detinentur, præſertim qui Judæi ſunt, legitima ſua, & cœremonias ſervare non prohibeantur, dummodò non propter Paſcha, nec propter alias ſupervenientes ſolemnitates legales, ad Judæos, ſive Infideles redire, aut Judæi, ſive Infideles ad ipſos accedere permittantur; Sed ſi ea ſervare voluerint, domi, ubi detinentur, ſoli ſervent; ita tamen, ut nec azyma, neque alia edilia prohibita a Chriſtianis eis adminiſtrentur. Et interim ex Scripturis Prophetarum ipſis oſtendatur, ad ea ſervanda Judæos amplius non teneri, quodque hujuſmòdi obſervationes legales Meſſiæ adventu velut umbræ, exoriente Sole, evaneſcere debebant, & evanuerunt. Cæteris autem cujuſcumque ſectæ infidelibus, ex ipſius ſectæ falſitate cœremonias illas impias, & inanes eſſe ſuperſtitiones, quibus alligatos eos Satan in errore detinet, demonſtretur. Proponaturque eis verus Dei cultus in ſpiritu, & veritate, non in mendaciis, & erroribus colant, & adorent eum.

Dum etiam ſic detinentur, nulla eis, ut ad fidem convertantur, vis, aut injuria inferatur, neque durè, aut aſperè, ſed humaniter, ac benignè tractentur, ac eis omnia neceſſaria largiter adminiſtrentur. Quin & ab eis cum omni benignitate, & manſuetudine, & charitate potiùs voluntas exquiratur, quàm coactè extorqueri videatur. Ita ex Conc. Tolet. 4. *cap.* 56. *tom.* 2. *Concil.* & habetur *diſt.* 45. *cap. de Judæis*, S. Greg. *l.* 2. *Regiſt. epiſt.* 15. *ad Pammach. ead. diſt. cap. Qui ſincera*, id S. Greg. *l.* 7. *epiſt.* 5. *ſeu cap.* 5. *ad Januar.* 214

Uxor converſi, ſi poſt omnem adhibitam diligentiam ad fidem venire noluerit, ſed obdurata in infidelitate permanſerit, dimittatur. Caveat autem vir, ne ei unquam libellum repudii ſecundùm legem Moſaicam tradat; alioquin ſi id faceret, tanquam judaizans, puniri deberet; Neque cum ea cohabitet propter periculum ſubverſionis fidei, & blaſphemiæ, ac contumeliæ in Creatorem; niſi propter ſpem, & indicia certa futuræ converſionis uxoris; Prælatus ſincera mariti fide, & ſtabilitate confiſus, id ei ad tempus judicaverit concedendum. Quod etiam ſervandum erit, ſi uxor converſa fuerit ad fidem, & vir permanſerit infidelis. Concil. Tolet. IV. *cap.* 26. & habetur 28. *quæſt.* 1. *Can. Judæi. Et cap. ſi Infidelis eadem, quæſt.* 2. *& cap. Quanto, de divort.* docetque D. Thom. *in* 4. *d.* 39. *quæſt.* 1. *art.* 3. 215

Neque filii infantes, aut lactentes apud matrem, quæ a viro fideli deceſſerit, relinquantur propter periculum, ne eorum ſcilicet ſaluti, aut vitæ inſidietur, neve eos educando ad infidelitatis errorem adducat; ſed patris converſi, aut eorum, qui catechumenis præſunt, cura ſit, ut apud mulieres chriſtianas, non ſuſpectas alantur, atque in fide educentur, Greg. Pap. 9. *decret. cap. Ex literis de converſ. infid.* Conc. Tol. III. *cap.* 14. *tom.* 2. Conc. Tolet. IV. *cap.* 62. quod habetur 28. *quæſt.* 1. *d. cap. Judæi.* 216

Si autem Uxor convertatur ad fidem, & vir maneat in infidelitate, ipſa quoque dabit nomen, & coram Notario, & Teſtibus ſe chriſtianam fieri declarabit, ac filios, & alios, ſi quos habet ſuæ curæ relictos infantes, ſeu nondum uſum rationis habentes, Eccleſiæ, ut ſupra, offeret baptizandos. Qua quidem declaratione facta, ſtatim filii, & alii prædicti, opportuna adhibita cautela, auferantur a patre, vel alius infidelibus, & apud eam, vel in domo Catechumenorum, vel alibi apud fideles edoceantur, ac fidei myſteriis, quantùm per ætatem licebit, initientur, atque unà cum matre, cùm opportunum fuerit, baptizentur, *cit. cap. Judæi*, Concil. Toletanum IV. *cap.* 59. & habetur *ead.* 28. *quæſt.* 1. *cap. Judæi.* 217

Lactentium verò puerorum ratio & diligens cura habeatur, ut propter ætatis imbecillitatem, ac periculum eorum baptiſma non differatur, ſed citius etiam ante matrem ipſam baptizentur. 218

Minores etiam filii, aliique illius curæ concrediti, itidem ſequeſtrentur, ut eorum de fide ſuſcipienda voluntas exploretur, quemadmodum viro, veniente ad fidem, faciendum eſſe ſuperiùs dictum eſt. 219

Pueri autem, qui parentibus infidelibus ſunt orbati, ſi conſanguineos proximiores ex linea paterna, vel materna Chriſtianos habeant, veluti fratrem, ſororem, patruum, amitam, avunculum, materteram, aut alium ulterioris gradus maſculum, vel fœminam, apud eos, gradus tamen inter ipſos fideles prærogativa ſervata, educentur, & baptizentur. 220

Denique illud generaliter ſervandum eſt, ut in pari gradu, favore fidei, nulla habita ſexus ratione, potior ſit conditio conſanguineorum fidelium, quàm infidelium. Itaut v. gr. amita, vel materterra chriſtiana patruo, aut avunculo Judæo, aut alterius ſectæ infideli ſemper præferatur. 221

Ad hæc pueri in ſeptimo, vel circiter ætatis anno conſtituti, qui ſe uſu rationis pollere oſtendunt, ad fidem ſponte venientes, recipiantur inter Cathecumenos, & aliquandiù probentur, eorumque voluntas coram Epiſcopo, vel perſonis non ſuſpectis, ſi parentes eorum infideles urgeant, aut ipſorum converſioni contradicant, exploretur. Qui ſi in propoſito permanſerint nullo modo illis reddantur, ſed baptizentur, & in Chriſtiana pietate inſtituantur, *c. Judæorum* 28. *quæſt.* 1. 222

Si in fide dignum teſtimonio pueros hujuſmodi, aut aliquos adoleſcentes, vel puellas, vel alios quoſcumque fidem expetere, & a parentibus prohiberi, vel propinquis, aut propterea domi incluſos teneri, vel quovis modo impediri conſtiterit, ab eis abducantur, & in domo Cathecumenorum, aut alio tuto, & honeſto loco ſequeſtrentur, ubi in fide inſtruantur, & ad eos non permittantur accedere infideles, neque aliæ quævis ſuſpectæ perſonæ. 223

224 Mulieribus etiam, quæ Christianam fidem suscipere cupiunt, sed ob parentum, vel consanguineorum infidelium timorem, vel reverentiam, aut ob fœmineam verecundiam non audent domo egredi, aut accedere ad Ecclesiam, & declarare se velle fieri Christianas, si per literas, aut internuncios, aut alio quovis modo suam voluntatem indicaverint, auxilium afferatur, & de propria domo, etiamsi, ut se prodant suis, aut alia de causa renuerent, vel reclamarent, amoveantur, & in domum Catechumenorum, aut in alium tutum, & honestum locum ducantur, ubi apud pias, & honestas personas tueantur, & explorata deindè, atque comperta earum libera voluntate suscipiendæ fidei, in ea diligenter, & religiosè instituantur.

225 Solicitè invigilandum erit non modo catechistis, & præfectis Neophytorum, verùm etiam Parochis, & Præsulibus Ecclesiarum, & quibusvis Ordinariis locorum, ne Neophyti sive recens, sive pridem baptizati, diaboli, aut impiorum hominum suasu, insidiis, tentatione aliqua, aut animi imbecilitate superati, a fidei constantia, & veritate deficiant, aut avertantur, & ad priores vitæ ritus, superstitionesve redeant, aut declinent. Quare & eis maximè curandum est, ut his Neophytis in errores hujusmodi relabendi omnis occasio tollatur, & præcidatur, eosque, eorumve mores, vitam, consuetudines, amicitias, & societates explorent, & observent, atque ab aliis faciant explorari, & observari.

226 Expedit autem, ut & ipsi edoceantur, quòd juxta sacras Constitutiones contra Christianos, qui ad ritum transierint, vel redierint Judæorum, etiamsi ipsi redeuntes, dum erant infantes, aut mortis metu (non tamen absolutè, aut præcisè coacti) baptizati fuerint, erit tanquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Judæos convicti, procedendum. Et sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, sic contra fautores, receptatores, & defensores eorum similiter procedetur. Bonif. VIII. *in cap. Contra Christianos de hæret. in 6.* Ita & Greg. X. *in lit. ad Inquisit. hæret. Ordin. Præd. & Minor. incip. Turbato corde audivimus* sub datum Lugduni Kal. Martii Pontif. sui anno 2. Clem. IV. *in lit. ad Inquis. hæret.* sub datum Viterbii 7. Kal. Augusti, Pontificatus sui anno 3. Patres Concilii Basilienfis *sess.* 19. in decreto de Judæis, & Neophytis *§. Contemptores cum duobus seqq.* Paulus III. in literis de Judæis, & Infidelibus *ad fid. ven. incipien. Cupientes Judæos*, *§. Contemptores cum tribus seqq.* Gregor. XIII. *in Const. 7. de blasphemiis, & sceleribus Judæorum* per Inquisitores puniendis, *incip. Antiqua Judæorum improbitas* sub datum Romæ apud S. Petrum anno 1581. Kal. Junii Pontif. anno 10.

227 Quodque Judæi, qui Christianos ad eorum execrabilem ritum, seu perfidiam inducere comperti fuerint, juxta easdem Constitutiones sunt pœna debita puniendi: *cit. cap. Contra Christianos*, & expressiùs Greg. X. *in præcit. lit. §. Judæos autem*, Clemens IV. in iisdem liter. *§. eodem.*

228 Sed & Neophyti, qui ex Agarena, seu Saracenica, ac Turcica gente, & Mahumetana secta venerunt, pariter edocendi sunt, idem statutum esse de iis, qui ad Christianam fidem conversi ad pristinam redeunt impietatem, vel de Christianis, qui fidei veritatem abnegantes, se damnabiliter ad Mahometicam sectam transferunt, & contra ipsos, tanquam contra hæreticos, & contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum procedatur. Et Saraceni, seu infideles prædicti, qui Christianos utriusque sexus ad hujusmodi eorum perfidiam inducunt, pœna legitima puniantur: Greg. XI. *in suis lit. incipien. Admodum dolenter audivimus*, datis apud Villam novam Avenionensis diœcesis, 3. Non. Augusti Pontif. ann. 2.

229 Porrò si Neophyti in prædictis deliquisse, aut se suspectos reddere deprehendantur, ipsis locorum Ordinariis, vel Inquisitoribus adversus hæreticam, & apostaticam pravitatem per Civitates, diœceses, & Provincias institutis deferantur, qui pro sua prudentia, & pietate rationem habentes, quòd recens Christiani effecti, & nonnullæ sint plantæ, eos ad rectam fidem melioremque frugem revocare studeant, & juxta excessum factorum, aut personarum qualitatem, vel in eos procedant & animadvertant, vel illos leviùs, aut acriùs, ut res postulat, ipsorumque saluti magis expedire cognoverint, castigent, corripiant, & emendent. Patres Conc. Basilien. *in præcit. decr. §. Contemptores, & §. de his omnibus, & §. Neophyti verò*, Paulus III. *in præd. liter. §. Contemptores, & §. Et insuper de iis omnibus, & §. Neophyt.*

230 Atque ea ratione his non modò semel in pristinæ infidelitatis errores lapsis, sicut & cæteris parcitur, verùm etiam sæpius lapsis, seu recidivantibus in eosdem, vel alios errores, si tamen verè ipsos pœniteat, & ad veritatis lumen redeuntes sinceræ pœnitentiæ manifesta signa dederint, atque in gremium sanctæ matris Ecclesiæ recipi humiliter postulaverint, ex authoritate, & indulgentia Sanctæ Sedis Apostolicæ, ab Episcopis, vel Inquisitoribus pœna relapsis debita, clementer remitti, & vel in perpetuam, vel in temporalem custodiam, aut in aliam leviorem pœnam, vel in pœnitentias salutares, factorum, & personarum qualitate pensata, mutari consuevit, aut aliàs cautè providetur.

Quod maximè observandum est in iis, qui ingenio 231
rudes, & mente imbecilles sunt, aut ex gentibus natura variis, & inconstantibus progeniti sunt, quales putantur Mauri, Arabes, Indi, atque alii similes, cùm quibus eadem Sancta Sedes super eorum receptione ad pœnitentiam, & pœnæ condonationem sæpè dispensari mandavit, ut in *lit. Apost. in form. Brev. facult. absolv. hujusm. apostat.* præsertim in Hisp. Clementis VII. datis die 16. Junii 1625. Pontif. sui an. 2. & aliis ejusdem Clementis datis die 2. Decemb. 1530. Pontif. sui an. 8. & aliis Pauli IV. datis die 23. Junii 1556. Pontif. sui an. 2. & aliis Pii IV. datis die 6. Novemb. 1561. Pontif. sui an. 2. & aliis ejusdem Pii datis 25. Augusti 1565. Pontif. sui an. 6. & aliis Pii V. datis 6. Septembris 1567. Pontif. sui an. 2. & aliis Gregorii XIII. datis die 6. Aug. 1574. Pontif. sui an. 3. & aliis Clem. VIII. datis die 31. Maji 1594. Pontif. sui an. 2.

Et si quando Neophyti ex Judæis, qui postea blas- 232
phemantes in Christum, Judaicos ritus perpetrare, & abominandas circumcisiones exercere dicuntur, diligenti inquisitione præcedente, per Episcopos, & Inquisitores locorum Ecclesiastica authoritate correcti ad cultum Christianæ Religionis revocentur, ut quos propria voluntas non emendat, animadversio sacerdotalis coerceat. Et si moniti se corrigere neglexerint, & ad vomitum judaizantes rediisse comperiantur, contra eos tanquam contra hæreticos procedatur, & si in apostasia, & perfidia pertinaces fuerint, post consuetas monitiones, & inducias juxta canonicas Sanctiones sæculari potestati relinquendi sunt, debita animadversione puniendi, Conc. Tol. 4. *cap.* 29. apud Grat. *de consecr. dist. 4. cap. Plerumque*, & apud Duran. *lib. 6. ration. div. offic. cap. 83. sub num.* 23. Patres Concil. Basil. *in cit. decr. de Jud. §. Neophyti vero*, & Paul. III. *in præd. liter. de ven. ad fid. §. Neophyti cit. cap. contra Christianos de hæret. in 6.* & concordant literæ diversorum Pontificum, *capit. Convenientibus, vers. Item Petrus Apocrisarius 1. quæst. 7.* & facit *cap. Ad abolendam, &c. Excommunicamus de hæret.* Conc. Tolet. 4. *cap.* 90. *tom. 2. Concil.* & apud Grat. *1. quæst. 2. cap. Judæi baptizati*. At de hæreticorum filiis *cap. Vergentis de hær. cap. Quicunque, cap. Fili, & cap. Statutum 2. eod. tit. lib. 6. lit. apostol.* Nicol. V. *approbat. & confirm. ordin. & decr.* Alphonsi, Henrici, & Joannis Castellæ, & Legionis Reg. anno 1449. Pontificatus sui an. 3. *incip. Humani generis inimicus.*

Legenda ipsa Constitutio 7. Greg. XIII. *Antiqua Ju-* 233
dæorum improbitas.

Tandem haud pigebit huc afferre Edictum pro Judæis, 234
quod jussus ab Eminentissimo D. Cardinali Ginetto S. D. N. Vicario Italicè composui. Illud est hujusmodi.

Editto per gli Ebrei.

QUantunque con diverse Constituzioni di Sommi 235
Pontefici, e con varj decreti del Tribunal supremo del S. Officio, come anche con altri nostri Editti, e del nostro Tribunale si sia pienamente provveduto a quanto bisogna per togliere a' Giudei ogni occasione di corrompere i costumi de' Cristiani, e di schivare gl' inconvenienti, ne' quali s'incorre per la pratica intrinseca con essi; con tuttociò desiderando la Santità di N. S. che per corso di tempo non si possa pretendere ignoranza, ò dissimulazione veruna, d'Ordine espresso datoci dalla Santità sua a bocca, e per l'autorità del Nostro Officio, non recedendo da' bandi, altre volte fatti, ma quelli di nuovo innovando, s'ordina, e comanda.

Che niun Cristiano dell'uno, e dell'altro sesso di qual- 236
sivoglia qualità, e dignità, che si sia, ardisca d'entrare nelle Sinagoghe, ò Scuole degli Ebrei ad udire le lor prediche, ad assistere alle luro circoncisioni, ò ad altre ceremonie, a ricevere da essi azimelle per qualsivoglia pretesto, sotto pena di scudi 25. d'oro per ciascheduna volta, e altre pene ad arbitrio Nostro, nelle quali incorreranno anche gli Ebrei, da' quali il Cristiano sarà ammesso alle Scuole, ò riceverà azimelle.

Edictum S. Officii 21. Decembris 1600. Edictum Rustucii 1592. Decretum S. Officii 9. Augusti 1601.

237 E similmente, che niun Christiano tanto maschio, come femmina possa entrare in casa d'Ebrei ad effetto di dar latte a' putti, servire, ò ajutar donne parturienti, acconciar letti, scopar case, lavar piatti, ò panni, o portargli, accender fuoco, o lume, particolarmente il Sabbato, o fare qualsivoglia altro servizio, sotto pena di scudi 50. per ogni volta, e della frusta da eseguirsi inviolabilmente tanto nella persona del Cristiano, quanto dell'Ebreo; Si tolera però solamente, che i facchini Cristiani portino loro legna, vino, e pane.

Decreta S. Officii 8. Novembris 1595. 9. Octobris 1597. 27. Julii 1628. 17. Martii 1616. 15. Martii 1612. 12. Aprilis, & 17. Maji ejusdem anni, & 1. Septembris 1616. capit. & si Judæos, & capit. ad hæc de Jud. Greg. XIII. const. 70. & Nicol. V. const. Super gregem, §. Nec possint.

238 Che niuno Stufarolo, o Barbiere possa lavare, ne tosare Ebrei si dentro, come fuori della propria stufa, o bottega sotto le medesime pene da eseguirsi nella persona dell'uno, e dell'altro come sopra.

Decreta S. Officii 11. Jan. 1629. cap. Nullus 28. quæst. 1.

239 Che niuno Ebreo sotto qualsivoglia pretesto, etiamdio di mercatantia, o altro più giusto titolo, ardisca d'entrare di giorno, nè di notte in casa di donne cristiane disoneste, sotto pena di scudi 200. d'oro per ogni volta, e della frusta, ed esilio di Roma, da esseguirsi tanto nella persona dell'Ebreo, quanto della Cristiana, dalla quale sarà ammesso, dichiarando, che per questa pena non s'intenda mitigata la pena della lege comune, quando fra loro si provasse commercio carnale.

Cap. in Nonnullis, §. Unde, de Jud. l. Nequis Christianam, C. de Jud. Pius V. decreto sub die 20. Maji 1566.

240 Che niuno Ebreo possa ricevere nella sua casa, o bottega neofiti, o catecumeni tanto maschi, come femmine, ancorchè fossero loro fratelli, o figlie, o sorelle, e di tenera età, nè praticare con esso loro eziandio fuori del Ghetto, e sotto qualsivoglia altro pretesto, sotto pena di tre tratti di corda, e di scudi 50. per ogni volta.

Edictum Cardinalis S. Severinæ ex mandato Clementis VIII. sub die 28. Julii 1592. & 17. Julii ejusdem anni. Item edictum Card. Vicarii jussu Pii V. sub die 30. Julii 1569. Paulus III. const. 23. §. 5. & 6.

241 Che niuno Ebreo ardisca di dar lezione a Cristiani tanto di lingua, quanto di qualunque altra scienza, o facoltà, o arte, ancorchè fosse di musica vocale, o instrumentale, o di qualsivoglia altro mestiere, ancorchè meccanico, sotto pena di scudi 25. e d'altre ad arbitrio, nelle quali egualmente incorrerà il Cristiano, che riceverà, ò darà lezione all'Ebreo.

Decreta S. Officii 9. Jan. 1620. 25. Jun. ejusdem anni 16. Martii 1622. Edictum Rusticucii.

242 Che niuno Ebreo ardisca di mangiar, nè di bere, nè di nuotare, nè di giuocare con Cristiani, ancorchè fossero giuochi per altro leciti, nè di pernottare negli ospizj, o nelle locande, se non fosse per viaggio, sotto pena di scudi 50. per ogni volta, da esiggersi irremisibilmente tanto dal Cristiano, quanto dall'Ebreo.

C. omnes 28. quæst. 1. cap. Quam sit de Jud. Turrec. in d. cap. Nullus.

243 Si proibisce espressamente a' medici Ebrei tanto fisici, quanto cirusici, e speziali, che non ardischino, ancorchè chiamati, & invitati di preparar medicine, nè di medicare Cristiani, ancorchè fossero chiamati in compagnia d'altri medici Cristiani, sotto pena di scudi 25. & altre a nostro arbitrio per ogni volta, da esiggersi tanto dagl'Ebrei, quanto da' Cristiani.

Decreta S. Officii 14. Maji 1615. & 17. Julii 1618. cap. Nullus 28. quæst. 1. Gregor. XIII. ubi supra.

244 E sotto le medesime pene s'ordina, e comanda a' medici, & a' cirusici, & agli Speziali Cristiani, che non debbano obbligarsi a condotta dell'Università degli Ebrei, nè medicargli senza licenza da darsi ne' casi necessarii da Noi, o dal nostro Vicegerente, che sarà pro tempore gratis, e senza interesse veruno.

Eadem decreta S. Officii.

245 Che essi Ebrei non ardiscano di comprare, barattare, nè pigliar pegni da persone minori d'anni 14. sotto pena della perdita della roba, o del valore di essa, e d'altre pene riservate al nostro arbitrio.

Edictum Card. Rusticucii.

246 Che niuno Ebreo possa tener magazzeno, o bottega fuori di Ghetto, nè ivi dormire di notte, sotto pena di scudi 200. d'oro. Nè andare in carozza sotto la pena di scudi 100. e di tre tratti di corda per ogni volta.

Abusus recentissimus extirpandus.

247 Che tutte le robe; che saranno da essi comprate, ò cambiate di valore d'uno scudo in sù, si debban da essi loro notificare nell'Officio del Celsi, Notaro del nostro Tribunale per tutto il giorno seguente, designando essi la persona dalla quale saranno state vendute, ò cambiate, il luogo, e la qualità della roba, sotto pena della perdita di essa. Oltrecchè in caso, che non sia notata, se si troverà rubata, si presumerà contro di essi, e si procederà contro di essi nel medesimo modo, che se fusse stata rubata con loro participazione. Delle quali robe non ne possano disfare, guastare, tingere, fondere, nè in qualsivoglia modo trasformare alcuna per dieci giorni dopo, che l'avranno compre, nè in detto tempo possano venderle, nasconderle, ò in qualsivoglia modo trabalzarle, ma tenerle in mostra sotto le medesime pene, e presunzioni; eccettuando però i corpi de' supellettili, & altre robe, che compreranno all'ingrosso, i quali possano pubblicamente vendere a lor piacere.

Edictum Rusticucii.

Che niuno Ebreo dell'uno, e l'altro sesso sotto pretesto 248
di comprare, o di vendere, o di qualsivoglia altra occasione o colore ardisca di entrare in Palazzi, Case, Vigne, o Botteghe di Cristiani, eccetto che di persone pubbliche, come Giudici, Avvocati, Procuratori, Notari, e Officiali per cose spettanti all'officio loro, sotto pena di scudi 50. e di tre tratti di corda agli uomini, e alle donne della frusta da incorrersi ipso facto; e l'istessa pena pecuniaria incorrano tutti i Cristiani maschi, e femmine, che li chiameranno, ammetteranno, o faranno entrare in detti luoghi, e le meretrici, e donne disoneste nella pena anche della frusta. Nè meno entrino in Parlatorj, Oratorj, e Chiese di Monache, e Ospedali di donne sotto dette pene, ò maggiori ad arbitrio nostro, permettendo però loro, che possano entrare nell'altre Chiese, Oratorj, Monasterj, e Conventi di Religiosi, e nell'Ospedale degl'Infermi.

Edictum Rusticucii sub Clemente VIII.

Che essi Ebrei non chiamino, ammettano, nè facci- 249
no entrare nelle Case, ò botteghe loro donne Cristiane, nè di giorno, nè di notte, nè uomini Cristiani dopo le 24. hore; nè permettino, che quelli, che vi sono entrati, vi stiino dopo detta ora, ò vi pernottino, sotto pena agli Ebrei di scudi 50. e della frusta, e a' Cristiani dell'istessa pena pecuniaria, & alle meretrici, ò donne disoneste anche della frusta.

Edictum Rusticucii.

Che niuno Ebreo dia, venda, baratti, ò doni carni 250
da essi sciattate, ò con le loro ceremonie uccise, sotto pena di scudi 25. tanto a chi le darà, come a chi le riceverà. E ogni volta, che con l'istessa carne non si dia anche il bollettino del Cristiano, dal quale l'Ebreo l'avrà avuto, si presuma sciattata, e uccisa da essi, & incorra nell'istessa pena tanto chi la dà, come chi la riceve.

Decreta S. Officii 8. Julii 1615. C. omnes 28. quæst. 1. Edictum Rusticucii.

Che non possano gli Ebrei fare ammazzare alcuna sor- 251
te d'animali da' Cristiani per loro servizio, nè essi ammazzarli in macelli di Cristiani, sotto pena di scudi 100. da incorrersi anche da' Cristiani, che controverranno.

Decreta S. Officii ut proxime, & 4. Jan. 1629. Edictum Rusticucii.

Che non possano andare a lavar panni in luogo al- 252
cuno se non nel fiume tanto, quanto si distendono con il loro serraglio, e non in compagnia di Cristiani sotto pena della frusta, e a' Cristiani, che anderanno con loro compagnia, ò da sè per quanto si distende la Riva di detto Serraglio di scudi 25.

Edictum Rusticucii.

Che non sii loro lecito d'aver tutori, curatori, ò ese- 253
cutori testamentarii Cristiani sotto pena di scudi 100. a chi se ne valerà, ò chi darà, ò accetterà tal peso.

Edictum Rusticucii.

Che non prendano danari da' Cristiani ad imprestо, 254
ò sotto alcun altro titolo, per dar poi loro parte certa, ò incerta dell'usure, ò di guadagni, che ne traggono sotto pena della frusta, e a' Cristiani della perdita del danaro, e altrettanto di pena.

Edictum Rusticucii. Et elicitur ex Concilio Tolet. 4. & Melhensi c. 58. Ubi qui eorum usuras adjuvat, eorum perfidiam fovet, qua sibi persuadent, fœnerari licitum esse.

Che non portino alle berette, e a cappelli coperta 255
gialla levaticcia, nè appuntata, ma ben cuscita sopra il Cappello, e beretta, e l'una, e l'altra dalla banda di dentro siano foderate dell'istesso colore, ò almeno la falda, e non vi portino velo, ò fascia nera, ma sia dell'istesso color giallo. E l'Ebree portino il segno scoperto in testa senza mettervi sopra il fazzoletto, ò altra cosa sotto pena di scudi 50. e della frusta, e delle pene altre volte imposte.

Decreta S. Officii 21. Junii 1629. cap. Nonnullis, de Jud. Paulus IV. & Pius V. in suis const. 3. & 7.

256 Che non comprino, tengono, vendano, ò contrattino in qualsivoglia modo, ò colore per sè stessi, ò mediante altre persone, Agnus Dei, ò Reliquie de' Santi con ornamento, ò senza, Croci, Quadri, Figure. Immagini di Nostro Signore, della Madonna, ò de' anti, Officioli, Diurni, Breviarj, Messali, Biblie sacre, ò altri Ecclesiastici libri, e di Religione Christiana, tovaglie, paramenti d'altare, nè qualsivoglia supellettile sagra, ò spettante al culto divino, ancorchè guasta, stracciata, ò rotta, ancorchè per abbruciare, ò cavarne oro, ò argento, sotto pena di scudi 200. e della Galera agli Ebrei, e a' Christiani di detta pena pecuniaria, & altre ad arbitrio.

Decreta S. Officii 28. Maji 1614. 7. Novembris 1613. & 1634. & Edictum Rusticucii.

257 Che quelli, che vanno comprando per Roma, non portino le robe, che comprano nascose, ma scoperte, volendole portare in saccoccie, siano di rete con maglie larghe, in modo che si veda ciò, che vi è dentro sotto pena della perdita della roba, e di 25. scudi.

Edictum Rusticucii.

258 Che non possano tagliare, nè far di pezza vestiti nuovi di sorte alcuna, ma solo rassettare i vecchi, sotto pena della perdita de' vestiti, e di 25. scudi, concedendo noi loro quattro mesi di tempo a vender quei lavori, che fin quì si troveranno fatti, ò tagliati, purchè nè diano nota frà il termine di otto giorni nell'officio del suddetto Notaro, il quale debba spedire ogni cosa gratis, eccettuando i vestiti, che faranno, ò taglieranno per uso proprio.

Edictum Rusticucii; licèt Rota in Romana artis sutoriæ sub die 20. Martii 1620. cor. Sacr. censuerit hebræos in Urbe commorantes posse conficere indumenta etiam ex nova Materia.

259 Che in tutte l'Arti, che essi fanno, abbiano da regolarsi con i capitoli di tale Arte, e contravenendo, incorrano nell'istesse pene contenute in tal Capitolo di dette Arti, e maggiori ad arbitrio nostro, nè per questo s'intendano sottoposti a' Consoli dell'Arte.

Edictum Rusticucii.

260 Che i loro Fattori procurino con effetto di mandare, è mandino con effetto almeno in numero di ducentocinquanta Ebrei da 12. anni in sù alla predica dell' Oratorio, e del luogo solito della Santissima Trinità de' Convalescenti sotto pena di 25. ducati d' oro in oro di Camera, & altre pene riservate al nostro arbitrio per ciascheduna volta, e quelli, che manderanno una volta, non debbano mandar nell'altra, ma vadi per torno sempre l' istesso numero di 250. finchè sarà finito il numero di tutti, il qual si ricominci da' primi, che saranno andati la prima volta, seguitando il medesimo ordine inviolabilmente, & in modo, che i giovani, e le giovani infino all'età di anni 20. debbano sedere, e star separati da loro padri, e madri, e da altri loro maggiori d età, sotto alle medesime pene.

Edictum Rusticucii 14. Octob. 1593.

261 Che tutti gli Ebrei la sera ad'un'ora di notte debbano serrarsi dentro del Ghetto, e la mattina non ardiscano uscire, se non per il portone maestro sotto pena di scudi 25. & altre a nostro arbitrio per ogni volta.

Edictum Rusticucii.

262 Che per qualsivoglia pena apposta a' suddetti Capitoli non s' intendano diminuite le pene, che secondo la ragion commune si debbono per tali delitti, non ostante qualsivoglia privilegio da' Sommi Pontefici Predecessori fosse concesso a' detti Ebrei, & ogni altra cosa, che facesse in contrario, de' quali fosse anche bisogno farne special menzione di parola in parola, e con qualunque clausule derogatorie, anche delle derogatorie, le quali si abbino qui per espresse.

Edictum Rusticucii.

E acciocchè le suddette cose abbiano la dovuta osservanza, deputiamo esecutori de' nostri ordini N. N. N. e vogliamo, che la copia del presente Editto publicata nel Ghetto degli Ebrei, & affissa ne' Portoni di esso abbia l'istessa forza, che avrebbe, se fosse a ciascuno di essi Ebrei personalmente intimato. Dato nel nostro Palazzo, &c.

CONSULTATIO XV.

An occidens inimicum reconciliatum per dexterarum porrectionem, committat proditorium?

ITa sanè. Ejusmodi enim dexterarum complosione fidem sponderi solutam antiquitus observatum esse, 1
certum est, teste Cælio Rhodigino *lib. 4. cap. 3. antiq. lect.* & Jo: Perio *in Hieroglyph.* Conjunctione verò manuum simul, ex qua efficitur numerus denarius, qui prima quadratura a Pythagora dicebatur, perfectam animorum consensionem symbolo quodam significari, tradit idem Cælius *lib. 22. cap. 14.*

Et quod ejusmodi dexterarum conjunctio evidens per- 2
fecti consensus, perfectæ pactionis, ac plenè fidei symbolum, ac signum sit, habetur expressè *in capit. 1. in fin. extr. de sponsi. duor.* ac tradit Aretin. *cons. 13. numer. 3.* Dec. *cons. 64. numer. 14. volum. 3.* Oldendorp. *in class. suis in act. ex stipul.* quod latiùs deducit Jo: Cirier. *in tract. de primogenit. quæst. 3. lib. 2. numer. 31.* Ubi ex sacris literis, aliisque scriptoribus probat, quòd per dexteram pignus pacis, & testem fidei, necnon dona, & munera dari, atque etiam jungere dexteras signum concordiæ esse soleat, de quo etiam Philip. Camerat. *cent. 2. horar. succis. cap. 46.* plura, agens de symbolis, & significatione dextræ, & sinistræ manus. Et dextram datam apud Persas in primis firmissimi fœderis signum fuisse, firmat Gemistus Pletho. *lib. 2. de reb. Græc. Persarum*, inquit, *Rex Mentonem, quòd dexteram dedisset (maxima enim hæc apud Persas fides) conservavit.* Et apud Romanos concordiam exprimebant duæ dextræ in tesseram fidei, & unionis, ut videre est in vetusto numismate, quod apud me est, ubi Nervi Cocceji nobilissimi, & humanissimi Principis lauro redimiti, vultus cernitur, qui inter optimos recensetur. Dicere solebat, se nihil commisisse toto Principatu quominus posset privatus, Imperio depositio, tutò vivere. Magnum præclarè conscientiæ, & clementiæ testimonium. Ob hanc causam Alex. ab Alex. refert religionem quandam in dexteris esse. *Nam ea*, inquit, *porrigimus; si quid data fide futurum pollicemur.* Unde etiam sedem fidei in dextris sacratam collocabat Numa Pompilius apud Livium 1. *Decad. lib. 1.* Hinc Ovidius *lib. 6. Metamorph.*

Ut pignus fidei dextras utrasque popposcit,
Inter seque datas junxit.

Et in eamdem sententiam Virgilius inquit *lib. 3. Æneid.*

Ipse pater dextram Anchisæ, haud multa moratus
Dat juveni, atque animum præsenti pignore format.

Et Æneid. 7. Latinus ait:

Pars mihi pacis erit dextram tetigisse Tyranni.

Veteres enim singulis partibus humani corporis singu- 3
los Deos præfecere. Caput Jovi deferebant, Neptuno pectus, cinctum Marti, frontem Genio tacit Servius. Unde, inquit, Deum venerantes frontem tangimus. Supercilia in Junonis tutela fuisse ait Sextus Pompejus, quòd ils protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam a Junone tribui putabant, Lucina inde dicta. Oculos Cupidini Veneris filio; in quibus excubet, ceù specula quædam, tribuit Philostratus. Minervæ os sacrum tradit Fulgentius. Aurem Memoriæ consecratam, refert Servius. Locus retrò aurem dextram Nemesi attributus fuit, quo referimus, ut Plinii verbis dicam, tacto ore proximum a minimo digitum veniam sermonis a Diis, ibi recordantes, Dorsum, & posticæ partes Plutoni propriè abscribuntur ab Artemidoro. Renes & inguina Veneri adjudicantur. Pedes Mercurio. Genua Misericordiæ consignavit antiquitas, quòd ea supplices attingant, ad manus tendant, hæc ut aras adorent, ut inquit Plinius. Tali, plantæve pedum in Tetidis potestate fuerunt. Digiti Minervæ consecrati. Dextera verò Fidei sacra est; Nam in fide porrigitur. Vide Lilium Gregorium Gyraldum *Syntagm. 1. Deorum gentilium*, & Hadrianum Junium *lib. 4. Animadversor. capit. 12.*

Sic *Reg. 4. cap. 10. vers. 15. & 16.* Jehu obviam fa- 4
ctus Jonadabo, & dubius de animo ejus, postquam interrogasset, *Estne cor tuum rectum, sicut cor meum est erga tuum?* illo respondente, *Est*, jubet sibi ab illo dextram porrigi, tanquam fidelitatis tesseram. Jacobinus verò *in tract. de bonag. num. 5.* putat primò, firmitatem, seu soliditatem dextræ porrectione significari, *arg. §. 1. v. stipul. de verb. obl.* quod in idem recidit. Quid enim aliud est fides, quam dictorum, conventorumque constantia, & veritas, teste Tullio *lib. 1. Offic.* Unde & simplex

ſimplex promiſſio a nobili viro facta penè vim habet fidei juratæ. Vide Myſinger. *cent.* 1. *obſerv.* 17. ubi citat permultos authores. Intellige tamen quoad contrahendam dumtaxat obligationem, quam æquè, ac ſi juraſſet, promiſſor tenetur ſervare, ac adimplere, non etiam ad incurrendam perjurii pœnam, ut rectè Covar. *part.* 1. *Com. in cap. Quamvis de pace lib.* 6. §. 2. & Myſinger. *d. obſerv.* 17. *num.* 6.

CONSULTATIO XVI.

An dum qui ſuffragiis eligitur, votorum majoritas, vel ſanioritas potius attendenda ſit?

1 CUm autem in Conciliis plerumque accidat, ut major pars meliorem vincat, Liv. *lib.* 21. ideò non abs re quæſtionem hanc propoſui, in qua abſque ambagibus affirmandum cenſeo. Ratio deciſionis indè manifeſtè conſtat, quòd jura civilia in actibus Collegii majorem numerum dumtaxat, non etiam ſaniorem requirant, *l.* 19. *ff. ad municip. l.* 4. *quod cujuſque univ. nom.* Et hinc in actibus Univerſitatis ſæcularis non attenditur ſanioritas, ſed ſola ſufficit majoritas, ut teſtatur Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 43. *num.* 72. & *ſeq.* licèt jura Canonica utrumque copulativè in electionibus requirent, *cap. fin. de iis, quæ fiunt a major. part. Capit. eap.* 53. *de elect.* & *elect. poteſt.* Menoch. *conſ.* 96. *num.* 12. & 16. Modeſt. Piſtor. *conſ.* 45. *num.* 87. *lib.* 2. & Everad. *conſ.* 39. *num.* 3. Quomodo autem id intelligatur alibi diximus.

CONSULTATIO XVII.

An quando Clericus ex beneficio l. fin. C. de edict. D. Adrian. *ſeu alio remedio, poſſeſſionem a Judice laico obtinuit purè, ac ſimpliciter abſque aliqua reſervatione, atque a dicto Judicis facto non fuit appellatum, itaut illud judicium terminaverit, ac deindè alter ſui commodi cauſa ſuper eadem re novum Judicium avocatorium inſtituit, revocari poſſit coram Judice laico?*

1 *ET quid ubi Judice laico nulliter, vel injuſtè ſpoliante laicum poſſeſſorem ejus poſſeſſione, illamque tribuente Clerico, ſpoliatus non acquieſcit, ſed vel per viam appellationis ad Superiorem, vel per viam nullitatis coram eodem, habens ſe pro non ſpoliato, atque eamdem cauſam,* & *inſtantiam proſequendo, inſtet in ſua antiqua poſſeſſione manuteneri?*

2 Ad primum, communior, atque receptior ſententia eſt, quòd Clericus conveniri non poſſit, niſi coram ſuo Judice Eccleſiaſtico. Ratio autem eſt, quia primum judicium jam expiravit, & quia agitur de judicio novo. Unde locum habet diſpoſitio textus *in cap. fin. de judic.* ubi Pontifex animadvertit Judicem laicum ſententiam deffinitivam promulgaſſe, per quam functus erat officio ſuo. Quod præter alios admittunt Carleval. *de judic. tom.* 1. *diſp.* 2. *num.* 961. Salgad. *in labyr. part.* 2. *cap.* 6. *num.* 43. & *ſeqq.* Capyc. Latr. *dec.* 123. *num.* 7. aliique laicæ juriſdictionis fautores, ac firmatur apud Rovic. *dec.* 44. & Sanfelic. *dec.* 2. Probaturque de Marin. *reſol. quotid.* 206. *vol.* 6.

3 Ad ſecundum; In hoc caſu Clericus poteſt conveniri coram Judice laico, ut ex Peregrin. *de fideic. art.* 48. *n.* 62. & *ſeq.* & Carol. de Graſs. *effect.* 1. *num.* 947. Et rectè quidem. Quia idem eſt judicium, ac eadem inſtantia, neque Clericus verè poſſeſſor dici poteſt. Quare Judex laicus, decernendo actum a ſe, vel inferiori geſtum, fuiſſe nullum, & non privativum antiquæ poſſeſſionis, poteſt decernere laico ejus antiquæ poſſeſſionis continuationem, cùm non dicatur mutari inſtantia, neque variari Judicium, neque Clericus ſua poſſeſſione perfecta ſpoliari, aut laico noſtra poſſeſſio tribui, ſed tantùm ei, ab ipſomet Judice indebitè impedito, removeri impedimentum, ut latè adſtruit Carl. *d. diſput.* 2. *numer.* 947. & *ſeq.*

4 Neque Martha, & alii contrarium aſſerunt, ſed omnes loquuntur in cauſa, in quo primum judicium, cujus vigore Clericus poſſeſſionem obtinuit, fuerit validum, & abſolutum, itaut non ab eodem collitigante eamdem inſtantiam, ac priorem ſuam poſſeſſionem proſequente, ſed ab alio in diverſa inſtantia, atque in novo, ac ſeparato judicio poſſeſſionem jam perfectè aſſequutam, avocare volente, Clericus moleſtias patiatur.

5 Id tamen limitandum eſt, ut non habeat locum in caſu, quo Judicis laici revocatio eorum, quæ geſſerat pro exequutione, poſtularet aliquem actum poſitivum diſtinctionis, ſeu coactionis Clerici in perſona, vel in bonis propriis; quemadmodum contingere ſolent, quando Clerico nulliter liberata fuit pecunia debitoris, quam ſumpſit, vel commiſcuit, adeòut debitori concedi non valeat manutentio in poſſeſſione rei ſuæ, ſed oporteat Clericum cogere ad tantumdem. Tunc enim partes Judicis laici erunt decernere nullitatem liberationis pecuniæ, ad Eccleſiaſticum verò ſpectabit diſtrictio perſonalis, vel realis Clerici ad illam exhibendum. Quia laicus hanc juriſdictionem exercere non poteſt. Ubi tamen ipſa ſpecies extat, ita quod abſque neceſſitate deveniendi ad aliquem actum poſitivum coactionis, poſſit antiquus poſſeſſor, tanquam ex remoto obſtaculo, ab eodem ſuo Judice illato, ſuam antiquam poſſeſſionem licitè continuare, eo caſu, cùm ad nullam diſtrictionem, vel juriſdictionis exercitium in perſonam, vel bona propria Clerici procedi dicitur, non videtur hæc neceſſitas ſubeſſe.

Ad ſummum autem dici poterit, quòd ſuper manda- 6
to de manutenendo a Judice laico, tanquam in cauſa competente, conceſſum, debeat ab Eccleſiaſtico, prævia Clerici citatione, obtineri exequatur, juxta ea, quæ dicuntur de bonis litigioſis, ſeu in fraudem paratæ exequutionis Clerico alienatis ex deductis a Sperel. *dec.* 7. Quod ſanè hiſce terminis non videtur aptari. Quia non agitur de faciendo aliquo actu poſitivo exequutionis.

CONSULTATIO XVIII.

Quot requirantur miracula pro Canonizatione Sanctorum?

MIraculorum multitudo requiritur ab Archin. *in can.* 1
non mirum num. 7. 26. *quæſt.* 5. a Troylo Malvet. *de canon. Sanct. dub.* 3. *numer.* 6. a Maſchard. *de probat. volum.* 1. *concluſ.* 262. *num.* 46. Præſertim ad tutius in ea procedendum juxta animadverſionem Auditorum Rotæ *in relat. S. Andreæ Corſini part.* 2. *poſt conſul.* 1. *Lezanæ num.* 203.

Verùm, licèt Apoſtolica Sedes non conſueverit quem- 2
piam per ſolemnem canonizationem catalogo Sanctorum adſcribere, cujus excellentem vitæ Sanctimoniam, præter egregia virtutum merita non noverit miraculorum frequentiam admirabilem, ut tradunt communiter Doctores *in cap.* 1. *de reliq.* & *ven. Sanct.* nullibi tamen cautum reperitur, quot miracula ad comprobandum hujuſmodi frequentiam requirantur. Neque enim talis eſſe debet, ut canonizandus Thaumaturgus dici poſſit, ſed indefinitè ſufficere plura miracula, fuit dictum *in relat. S. Andreæ Corſini part.* 3. *tit. de miracul. verſ. occurrit*, traditque Maſcard. *ubi ſupra concluſ.* 261. *numer.* 46. & 94. vel aliqua miracula, ut per Panvin. *in relat. S. Bonaventuræ part.* 1. *art.* 3. vel etiam duo, aut tria concludenter probata, *ut in relat. S. Hyacinthi tit. de mirac. fol.* 36. Plura enim non ſunt pauciora quàm duo; multa non ſunt pauciora quàm tria. Illud patet per *l. ubi numerus de teſtib.* hoc per *l.* 1. §. *hoc reſcriptum de S. C. Silanian.* Bartol. *ad l. Prætor numer.* 1. *ff. vi bonor. rapt.* Geidd. *a dict. l.* 85. *in fin. ff. de verb. ſignif.* & frequenter fieri dicitur, quod bis fit *in auth. de defenſ. civit. ad fin.* terve juxta Albericum, & generatim pluralis loquutio duorum numero contenta eſt, Ulpian. *de teſtib. dict. l. ubi numerus*, licèt aliquando de tribus accipiatur, idque favore Religionis, prout favore ultimæ voluntatis accipitur *in l.* 1. *ff. de adopt. leg.*

CONSULTATIO XIX.

Quantum temporis a beatificatione ad canonizationem elabi debeat?

MUltum. Quoniam cùm negotium canonizationis 1
arduum, & ſublime dicat Alexander Tertius in literis ſuper canonizatione Eduardi Regis Angliæ relatis a Baronio *Annal. tom.* 11. *ann.* 1161. *ſub lit. D.* ideò maxima cum maturitate fieri debet. Tum ob miraculorum raritatem, quæ Sanctitatem præferunt. Tum ob operis arduitatem, fideique firmitatem, reſolvit Auguſt. Triumph. *de poteſt. Eccleſ. quæſt.* 16. *art.* 2. inferendo, quòd cùm ſit opus ſummè arduum, differenda eſt per annos, & mox ait, quòd ſit expectanda frequens operatio miraculorum, ut fides de ejus ſanctitate in cordibus Chriſtiani populi firmetur, ac roboretur. Ex quibus Angel. Rocch. *de canon. Sanct. cap.* 6. *pag.* 11. adnotant rem tanti momenti in annos plurimos differri ſolere, ac jure debere. Quod repetit *cap.* 31. *pag.* 63. *in privc.* ſtatuendo pro regula, quòd Sanctorum canonizatio longa temporum, ac ſæculorum ſerie differri ſolet, ac debet.

Unde videmus in Eccleſia militante receptum eſſe, quod, licèt plures Beatificationes fiant, quibus Romani Pontifices ſervi Dei vitæ ſanctitate, virtutibus, ac miraculis conſpicui, prævia ex proceſſionibus cauſæ cognitio-

ne, nomen Beati, & particularem cultum, ac venerationem certis in Ecclesiis, & locis, ac penes certas familias, & Religiones tantùm concedant per viam simplicis Indulti, rarissimè tamen deveniunt ad solemnem canonizationem, sistentes in primo actu Beatificationis indultæ, per quam non terminatur judicium deffinitivum Ecclesiæ, sed illud dicitur adhuc pendere, & res integra esse respectu canonizationis, quæ sola in hoc continet supremum illius judicium, ut aliàs dixi.

3 Nec propterea ob indulta, ac privilegia a Pontificibus concessa super beatificatione celeri gressu deveniendum est ad solemnem canonizationem, sicque danda remissoria ad effectum probandi ea, quæ superveneranr, sed potiùs sistendum, ut diuturnitas temporis, quæ, teste Gellio *lib.* 12. *cap.* 11. solet esse magistra, & lucerna veritatis, magis firmet, ac roboret venerationem Beati in cordibus fidelium, si miracula in dies augeantur, sicque cum maturitate ad illam procedatur ex ponderatis ab Angel. Rocch. *loc. cit. cap.* 31.

4 Quod præcipuè locum habere videtur in canonizatione confessionis, in qua multa desiderantur miracula ab Innoc. *in cap.* 1. *sub num.* 1. *de reliq. et ven. sanct.* quem cæteri sequuntur juxta verba Ecclesiastici *cap.* 44. *laudemus viros gloriosos in generatione sua; multam gloriam fecit Dominus, magnificentia sua a sæculo.* Ac ideò non videntur sufficere duo.

5 Denique cùm hoc pertinere videatur ad multiplicationem Sanctorum colendorum in Ecclesia, videtur potiùs differendum ex ratione ponderata per Host. *in d. c.* 1. *num.* 10. quòd non expediat multiplicare eorum numerum, ne fidelium charitas, & devotio erga illos frigescat, ipsaque sanctitas incipiat vilescere, quam raritas speciosiorem, ac venerabiliorem reddit apud mortales. Nimirum non ita facilè videtur concedenda facultas parandi novissima ad perfectam absolutionem causæ indigentis diligentiæ tarditate ex annotatis per Rocch. *dict. cap.* 31. *sub princ.*

6 Nihilominus cùm decretum Urbani VIII. innovans, & statuens modum ante solemnem canonizationem, & post concessam Beatificationem servandum, contineat prohibitionem procedendi ad canonizationem Beatorum, nisi præcedat plena, & distincta Cardinalis Ponentis ad ipsam sanctitatem relatio, quæ ad tria capita reducitur. Primò, ad ea, quæ in processibus, & aliis scripturis continentur. Secundò, ad illa, quæ per Summos Pontifices intuitu venerationis canonizando concessa fuerunt. Tertiò, ad ea, quæ supervenerunt post concessam Beatificationem, cum præcepto, ut de his omnibus constet ad effectum, ut ex prædictis Summus Pontifex deliberare valeat, an sit procedendum ad canonizationem. Cùmque verbum illud *constet*, seu *constare possit*, involvat probationem legitimè factam *ad text. in cap. Michael. de fil. presbyt.* quæ quidem probatio fit per testes, vel per scripturas, *cap. Tuæ de cler. peregr.* Ideò, ad satisfaciendum hujusmodi decreto, testes debent examinari, & scripturæ produci, seu compulsari.

7 Et quoad primum fieri debent processus tàm authoritate ordinaria, quàm Apostolica, & a Rota examinari, atque a S. Congregatione admitti, & approbari, ex illisque declarari, constare ex virtutibus, & miraculis. Similiter quoad secundum fieri debet processus coram Cardinali Ponente, ac probare per exhibitionem literarum Apostolicarum, & per Indultum Pontificium nuncupationem Beati, Missam, & Officium fuisse concessa. Et quoad tertium constare debet de his, quæ post concessam Beatificationem supervenerunt: Quæ sunt continuata populi devotio, frequentia ad sepulchrum, & etiam miracula, si perdurabunt, non quòd necessaria sint, sed ut ex illis faciliùs populi devotio comprobetur. Ex hac enim probatione resultare debet, quòd cultus, & veneratio Beati multam confert ad bonum animarum, & fidelium, ipsum Beatum invocantium utilitatem, necnon ad propagationem fidei, & honorem Dei. Ex majori enim, vel minori devotione, frequentia, fructu, ac honore respectivè Summus Pontifex deliberare poterit, an ad solemnem ipsius Beati canonizationem sit procedendum. Quod ex eo liquet, quia canonizatio solemnis ad honorem sit Sanctissimæ, & Individuæ Trinitatis, ad exaltationem Fidei Catholicæ, & Christianæ Religionis augmentum, ut ex decreto canonizationis apparet, cujus tenor ponitur in Cæremoniali Romano *lib.* 1. *sect.* 6. *cap.* 2.

8 Si igitur Summus Pontifex cognoverit ex concessa beatificatione, ac cultu in determinato loco, & per determinatas personas maximum emanasse divini cultus incrementum, & multos ex Beati veneratione, & invocatione in Dei servitio se confirmasse, vel è peccatis cessasse, tunc faciliter deliberare poterit ad solemnem canonizationem procedi posse, ut meritis, & intercessione ipsius Beati plures ad Deum convertantur, & ad illius virtutes imitandas excitentur. Et versa vice, si non constaret de notabili populorum devotione erga Beatum, nec daretur spes majoris honoris Dei, & profectus animarum, faciliter Summus Pontifex deliberare posset, a tali solemnitate, donec aliud Sua Divina Majestas attenderet, esse supersedendum.

Hinc conceditur, quòd negotium canonizationis sit 9
arduum, ac in tota Ecclesia nihil majus, nihil augustius habeatur, ut ipsa decreta declarant *fol.* 51. quodque fieri debeat cum magna maturitate, & per temporis diuturnitatem. Ex hoc tamen inferri non potest, quòd non liceat in causa procedere, & diligentias, ac processus necessarios explere. Esset fortasse alicujus ponderis argumentum si peteretur ad canonizationem procedi absque novo processu, stante præcipuè decreto Sac. Congregationis, quòd jam omnia completa sunt, & quòd possit Sua Sanctitas quandocumque ad solemnem canonizationem procedere.

Quod verò ad miracula, respondetur, quòd in Con- 10
fessoribus pluralitas requiritur miraculorum, quæ tamen salvatur in duobus, vel tribus ut latè Contilor. *cap.* 20. *num.* 9. Neque distinguunt Doctores, quòd hæc necessitas sit in vita, vel in morte. Immò de jure verior sententia est secundùm D. Thomam, & alios a nobis alibi allegatos, & ab eodem Contil. *d. cap.* 20. *num.* 2. adductos, quòd miracula solummodò requirantur post mortem contra opinionem Canonistarum.

Et quod ad multiplicitatem Sanctorum respondetur, 11
quòd ex illa Deus magis laudatur, & S. Ecclesia Catholica exaltatur, ipsaque multiplicitas, & continuatio Sanctorum in Ecclesia Dei spectat ad articulum nonum Symboli. Sancta enim dicitur Ecclesia multifariè, & præcipuè, quia habuit in omni sæculo, habet in præsenti, & usque ad finem sæculorum habebit Sanctos cum Deo regnaturos. Prætereà Host. *loc. cit.* non tradit absolutè, Sanctos non esse multiplicandos. Id enim esset contra bonum universale, & gloriam militantis Ecclesiæ; Sed reddit rationem, quare Alexander III. in eo *cap.* 1. ad Sedem Apostolicam ab Episcopis avocaverit facultatem canonizandi, dicens inter alias rationes, *non fuisse hoc negotium Episcopis permittendum, ne propter multorum Episcoporum simplicitatem populum decipi contingat illosque in infinitum multiplicari, ac vilescere.* Hæc autem ratio cessat modò, quando omnes canonizationem coram Sede Apostolica, & sub uno, eodemque Judice fiunt, reque ipsa edocemur, quòd propter illarum subtilissimam trutinam extra numerum non sunt.

CONSULTATIO XX.

An recuperatio visus, quæ paulatim succedit, sit miraculosa, ope alicujus servi Dei implorata?

MInimè; quia non est instantanea, sicut ad essen- 1
tiam miraculi tertii generis, cujus operatio naturaliter fieri potest cum aliquo temporis spatio, exigunt *in cap. nec mirum 26. quæst.* 5. Archid. *numer.* 8. & Bellam. *num.* 5. Tostat. *in Matth. cap.* 8. *num.* 15. Scriptores *de canon. Sanct.* Malvet. *dub.* 3. *num.* 51. Castel. *quæst.* 6. Angel. Rocch. *cap.* 25. & *cap.* 26. Contilor. *cap.* 17. *num.* 9. Luc. Castel. *cap.* 8. *num.* 30. & in suis praxibus Genuen. *cap.* 50. *num.* 1. Zerol. *v. Miraculum quæst.* 2. Piasec. *part.* 3. *cap.* 3. *art.* 3. *num.* 7. Ricc. *part.* 4. *resolf.* 280. *num.* 4. & tradunt Dian. *part.* 2. *tr.* 17. *resol.* 48. Zacch. *quæst. medico-leg. lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 3. *num.* 8. Bordon. *contr.* 13. *num.* 26. & Novar. *tit. de sanct. non canon. num.* 3. arguendo *num.* 10. ex his non vera miracula, quando quis progressu temporis sanaretur. Quod etiam Rota pluries respondit in suis relationibus, nominatim in relatione S. Raymundi *part.* 2. *art.* 5. S. Caroli *part.* 2. *in princ.* S. Andreæ Corsini *part.* 2. S. Theresiæ *in* 2. *mirac.* & Beati Paschalis Baylon *in* 4. *mirac.* Quippè sanatio paulatim adepta, eliminat qualitatem instantaneæ. Quoniam, ut observat. Barbat. *in cap. cum consuetudinis num.* 61. *in addit. margin. lit. B. de consuetud.* Instans secundùm Theologos, & Philosophos est quoddam tempus præsens indivisibile, nec perceptibile sensu, sed sola imaginatione, & intellectu. Quare Glossa *in l. fin. §. ult. v. Momento, C. de bon. quæ liber.* momentum appellat quodam tempus, quod magis intellectu percipi potest.

Præsertim quia ipsa cæcitas naturaliter curatur. Nam 2
Pausanias *in Mesen.* sive *lib.* 4. memoriæ prodidit, cæcitatem solo capitis dolore discussam fuisse in Ophionevate. Et Alex. Benedictus *lib.* 2. *cap.* 28. *de cur. morb.* testa-

teſtatur, nonnullos, cùm aliquandiù nihil vidiſſent, abique ulla evidenti cauſa, repentina alui profuſione lumen recepiſſe, ac utrumque refert Schenk *rubr. curatio cæcitatis obſ.* 2. *&* 3. *pag.* 150. qui alias curationes *ibidem* congerit, Bonfin. *lib.* 1. *decad.* 2. meminit Sebaſtiani Strigonenſis Archiepiſcopi, quo cæco effecto, Colacienſis Epiſcopus Summi Pontificis permiſſu ejus officium ſupplevit. Verùm tertio poſt anno inſtauratis luminibus ad priſtinam dignitatem reſtitutus fuit. Et Cromer. *lib.* 2. *ac* 3. Metislaum, Polonorum Principem cæcum a natalibus ſeptimo anno viſum recepiſſe, abſque ulla medicorum, aut cujuſpiam ope. Quin amplius Lucius Marinæus gaudio tributi recuperationem viſus amiſſi. Nam *lib.* 7. *de reb. Hiſpan. ſub init. pag.* 454. ait Joanni, Aragonum Regi, oculorum cæcitate impedito, viſum, quaſi divinitus rediiſſe, audita victoria Ferdinandi filii ad Cluſum Oppidum de Petro Luſitano Regni æmulo.

3 Etenim in gratiis ſanationum, tanquam non excedentibus per ſe vires naturæ, quia poſſunt naturaliter fieri, licèt cum aliquo temporis ſpatio, ut ſine aliqua deceptione ſeu fallacia dignoſcantur, eſſe miracula, neceſſaria eſt qualitas operationis miraculoſæ in ipſo inſtanti, aliàs pro talibus minimè videntur habendæ. Contraria verò poſſunt duntaxat admitti extra ſanationes infirmitatum in iis, quæ nullatenus fieri poſſunt per cauſas naturales, qualia ſunt miracula primi, & ſecundi generis.

4 Neque obſtat Molpheſ. *conſ.* 46. *num.* 53. *& ſeqq.* aſſerens quòd, licèt miracula fieri ſoleant in inſtanti, ſi tamen fiant, adhuc habenda eſſe pro miraculis, tribus copulativè concurrentibus. Primò, ut ſint impetrata a Deo. Secundò, ut ſit opus inſolitum in effectu, vel modo. Tertiò, quòd minimè fieri potuerit per cauſas naturales. Nam diſtinguendum eſt cum Malvetio *d. dub.* 3. *num.* 51. & Contilor. *cap.* 17. *num.* 8. inter miracula primi, & ſecundi generis, quæ fiunt contra, vel ſupra naturam non valentem priora ullo modo facere, poſteriora verò in tali ſubjecto, ac miracula tertii generis, qualia ſunt gratiæ ſanationum. Quia cùm hæ poſſint ab ipſa natura paulatim fieri, concurrente opportuno temporis ſpatio, in primo, & ſecundo genere tantùm videtur poſſe tuto admitti, non eſſe neceſſarium, quod fiant in inſtanti, cùm ſemper conſtet, illa excedere vires naturæ creatæ; ac in tertio perneceſſe debet exigi, quòd ſint facta in inſtanti, ut indè certò conſtet de exceſſu virium naturæ in modo ſanationis, ſicque nullatenus valeant adſcribi cauſæ naturali. Quod etiam diſtinguendo ſenſit Rot. *in relat. S. Andreæ Corſini impreſſa poſt Lezan. conſ.* 1. *num.* 192. *& ſeqq.*

5 Illudque obſervandum, quòd pro miraculoſa ſanatione infirmitatum, quæ diligenti examine indiget, cùm, ut plurimum erroneè prædicetur, teſte Zach. *lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 8. *num.* 1. requiritur ex parte morbi ſanati, ut illius curatio eſſet impoſſibilis, vel ſaltem maximè difficilis, tum inſpecta natura, ac pertinacia ipſius morbi ſanandi, tum ratione temporis, attenta illius brevitate, tum etiam reſpectu modi curandi penitus diverſi a naturali. Quia miracula ſunt circa ardua, & difficilia, non circa leviora.

6 Quare Malvet. *eodem dub.* 3. *num.* 15. *& d. num.* 51. ſtatuit pro regula, quòd hoc, ut miraculum dicatur illud, quod fieri poteſt naturaliter, neceſſarium eſſet, quod fiat in inſtanti, juxta exempla evangelica Matth. *c.* 8. *cap.* 15. *cap.* 17. *& cap.* 20. Marc. *cap.* 5. *cap.* 7. *ac* 10. Luc. *cap.* 5. *cap.* 8. Joan. *cap.* 5. *Act. Apoſt.*

7 Item quòd ſanatio ſit undequaque perfecta, & abſoluta, non manca, ſeu conciſa, ut alibi diximus. Aliqui enim interdum ex multa fide, ac vehementi imaginatione ad tempus ſanantur a morbis, teſte Carrar. *inquiſit. de venient. ad temp. concl.* 1. Verùm quia non eſt id adeò potens, ut valeat omnem morbificam cauſam a corpore ægrotantis omninò abigere, ideò morbus facillimè revertitur. Aliqui etiam, licèt ex uno morbo perfectè ſanentur, in alium tamen incidunt, utpotè ex longa febre in quartanam, ex acutiſſima in lentam, ac diuturnam, ex maligna in aliquem abſceſſum, aut ex apoplexia in paralyſim, aut ex epipleſia in melanchoniam, & verſa vice. Quæ ſanationes cùm ſecundùm naturam veræ ſint, prorſus differunt a miraculoſis, quæ debent eſſe perfectæ, non mutilæ, & imperfectæ.

8 Inſuper ut ſanatio miraculoſa diverſo, ac interdum contrario modo, & per alia media procedat, quàm naturaliter fieret, puta ſolo manuum, ſeu veſtimentorum contactu, vel corporis umbra, vel ſolo verbo, aut illius imperio. Nam ſi quis poſt longum remediorum uſum, quæ fuerint proportionata morbo, poſtea ſanetur, hujuſmodi effectus ſanitatis, quantumvis longè ab eorum applicatione receptus, cùm ipſis remediis correſpondeat, ad illorum virtutum, non autem ad miraculum referendus eſt, prout etiam ſi intercedat aliqua inſignis evacuatio, nempè per vomitum, hæmoragiam, alvi fluxum, ſudorem, urinam, aut aliam quamcunque, ſanatio quantumvis ſubìta, ad naturæ opus referri, non autem miraculo adſcribi poterit. Nam, teſte Galen. *lib.* 3. *chryſib. cap.* 9. aliqui interdum ſubitò, & quaſi inſtantaneè per chryſim naturalem a morbo evadunt.

Denique ex parte ægrotantium neceſſe eſt morbos, a 9
quibus curantur non eſſe conſuetos, hoc eſt non conſueviſſe ægros aliàs eiſdem morbis affici, & ex illis, quamquam difficilibus, ſeſe recolligere. Sicut enim qui morbos magnos, exitiales, & horribiles pati, & ex illis præter ſpem non ſemel, aut iterum, ſed multoties ſanari conſueverunt. Quod frequentiùs accidit in mulieribus, quæ licèt difficiliores, & atrociores morbos patiantur, quam viri, ſeſe tamen ab illis faciliùs explicant.

CONSULTATIO XXI.

An ſit neceſſarium in proceſſu, de mandato Pontificis juxta noviſſima decreta, faciendo in cauſis eorum, qui, ſervatis ſervandis, habet indultum beatitatis, probare miracula?

NOn cenſeo, ſed ſufficit probare continuationem de- 1
votionis populi, & concurſus ad illius ſepulchrum ac interceſſionem, vel ad ſummum præfata adaucta eſſe poſt conceſſam beatitudinem. Quod hiſce ſuadetur. Primò, quia id nullibi decreta Urbani diſponunt, ſed ſolùm mandant per D. Cardinalem Ponentem fieri relationem Sanctiſſimo de iis, quæ ſupervenerant, non per ſe, ſed conjunctim unà cùm his, quæ præceſſerunt beatificationem, & quæ intuitu venerationis elargita fuerant. Quia non ex iis ſolùm, quæ ſupervenerunt, ſed ex omnibus præfatis ſimul ſumptis Summus Pontifex deliberationem ad canonizandum intendit deſumere. Nam, cùm hìc proceſſus ſit de jure novo; antea enim ſine hujuſmodi proceſſu canonizati ſunt, quotquot canonizati exiſtunt, non eſt in illo facienda extenſio, ut minùs cenſeatur receſſum a diſpoſitione juris antiqui. Quod magis convincitur: Quia decreta Urbani ſunt pœnalia ad tollendum abuſus, ut ex eorum procœmio apparet, & ideò de jure ſunt reſtringenda *ad text. in cap. ſtatutum de elect. in* 6.

Secundò, quia, ſi neceſſarium eſſet probare miracu- 2
la poſt beatificationem, eſſet etiam neceſſarium probare Sanctitatem. Quia miracula per ſe non ſufficiunt ad canonizationem, ſed unà cum miraculis debet probari Sanctitas, ut patet ex univerſali conſuetudine Eccleſiæ. Si igitur in hoc proceſſu non eſt neceſſarium denuò probare Sanctitatem in beatis, qui, ſervatis ſervandis, beatitatis titulo ſunt inſigniti, neque erit neceſſarium denuò probare miracula, cùm eadem ſit, ac par ratio utriuſque, atque adeò eadem diſpoſitio eſſe debet.

Immò major ratio eſt in Sanctitate. Quia miracula per 3
ſe, & ſimpliciter ad canonizationem non ſunt neceſſaria, ſed tantummodò ad probandum Sanctitatem. Undè, ſi aliundè Sanctitas probari poſſet, non eſſet opus miraculis, ut poſt multos, quos adducit, dixit Contilor. *tot. cap.* 19. qui etiam dicit *cap.* 21. *in fine*.

Ideò in martyribus non eſſe neceſſaria miracula, quia 4
eorum Sanctitas ex martyrio probatur. Cùm ergo in beatificato formiter ſit probata Sanctitas, evincitur, quòd non ſunt neceſſaria miracula pro illius canonizatione, ſed ſufficiunt ea, quæ antè beatificationem probata fuerunt.

Neque obſtat, quod in cauſis quorundam Beatorum 5
non ſolùm de miraculis ex integro diſputatur, ſed etiam de virtutibus. Quia cùm illorum proceſſus, non formiter, nec ſervatis ſervandis fuerint facti ante conceſſam beatitatem, ſed poſt eam, ideò ex integro examinari debent, & in ſpecie, an ex illis, & aliis authenticis documentis Sanctitas, & miracula probentur. Secùs autem eſt in beatificatis formiter. Quia in iis præceſſerunt proceſſus ſuper ſanctitate vitæ, ac miraculis, & ex illis beatitas conceſſa fuit. Undè non eſt opus alia probatione, ſed duntaxat requiritur proceſſus de iis, quæ ſupervenerunt, ut ex hoc, & illis valeat Summus Pontifex deliberare, an ſit procedendum ad Canonizationem.

CON-

CONSULTATIO XXII.

An in cauſis Canonizationum quoad inquiſitionem deputari poſſint in Judices Epiſcopi Titulares?

1 ITa puto. Nam, quamvis Hoſt. *in cap.1.num.5. de reliq. & ven. Sanct.* dicendo inquiſitionem committi Epiſcopis Patriæ, vel Conviciniæ illius, qui dicitur Sanctus, & intellexerit de Epiſcopis reſidentibus in ſua Diœceſi, & habentibus populum, & Clerum, non utroque carentibus, idemque ſenſerint nova decreta *pag.* 37. ibi: *Committit aliquibus Epiſcopis Patriæ, Viciniæ, ſeu Provinciæ illius, qui petitur canonizari*, nihilominus reſpondeo, etiam Epiſcopos titulares eſſe veros Epiſcopos eorumque appellatione contineri ad tradita per Alvarez. *in ſpecul. Sum. Pontif. cap.31. num.* 1. Barboſ. *de offic. Epiſcop. tit.1. cap.6. num.15. & ſeqq.* Petrus Bellus *in œcon. canon. clauſ.3. cap.2. §.* 4. & Azeved. *de præexcel. Epiſcop. par.1. cap.* 1. *num.*5. Nec decreta eos rejicere, dum *pag.* 37. *ſub §. Hujuſmodi* in eo tantùm inſiſtere videntur, quod literæ remiſſoriales, ſi fieri poteſt, dirigi omninò debeant Epiſcopis, & non minùs quàm tribus.

2 Undè, quamvis credam, ſenſum Hoſtienſis, & decretorum eſſe, quòd deputentur habentes populum, & Clerum in Patria, vicinia, vel Provincia ſervi Dei, cujus canonizatio petitur, ne tamen aſſentire videamur placito illius Doctoris, qui in Concilio Conſtantienſi negavit, Epiſcopos titulares, uti carentes adminiſtratione juriſdictionis in ſua diœceſi, poſſe admitti, ac votum emittere in Conçilio generali, cùm ſubſcribam contrariæ adversùs Doctorem præfatum, defenſæ per Cardinalem Jacobatium *de Concil. lib.2. art.2. num.72. & ſeqq. tom.* 13. *par.* 1. *fol.*212. ponderantem in Epiſcopis non haberi rationem Eccleſiarum, quibus præſint, ſed dignitatis Epiſcopalis, quæ ineſt eorum perſonis. Immò nec titulares carere habitu juriſdictionis, quàm etiam in aliena diœceſi exercere poſſunt de licentia Ordinarii. Atque hinc eſt, quòd Epiſcopus titularis poteſt ſibi eligere confeſſarium vigore privilegii *cap.fin. de pœnit.* Quia privilegium non conceditur ratione juriſdictionis, ſed ratione dignitatis, & proindè dicitur concedi Epiſcopis, ſignificando dignitatem, propter quam conceditur. Epiſcopus, autem titularis eſt verè Epiſcopus, habens veram dignitatem Epiſcopalem, & ideò cùm comprehendatur nomine Epiſcopi, non eſt excludendus a participatione privilegii, præſertim cùm favorabilia ſint amplianda. Illud tantùm moneo, quòd deputentur ſolùm in locis, ubi ſunt Coadjutores, & Suffraganei Ordinariorum, ad quem finem eos creari per Summum Pontificem, adnotat Barboſ. *d.cap.6. num.*7.

3 Neque obſtat, quòd ſpecialis inquiſitio committenda ſit Epiſcopis, vel aliis, prout magis expediens judicabitur a S. Rituum Congregatione, ut habetur in novis decretis *pag.*50. ac proindè quòd dictio *aliis* intelligenda ſit de habentibus ſimilem qualitatem viciniæ, vel Provinciæ, requiſitam in deputandis pro inquiſitione generali, Bart. *in l. Quidam relegatus in pr. ff. de reb. dub.* Dec. *in l.quicunque in 2.lect. num.*15. *C. qui admitt.*Rot. *dec.*200. *num.*14. *par.*7.*rec.* Nam quandoque ſumitur pro diverſo a Superioribus, ut *in l.un. C. ut actio, & ab hæred. & contra hæred.* & ſic excludit.

CONSULTATIO XXIII.

An omninò fieri Sanctiſſimo debeat relatio deputationis Judicum, & quo pacto illam fuiſſe factam probetur?

1 AFfirmativè reſpondeo juxta diſpoſitionem decretorum *in §. Permittit fol.*24. *& §. Decreta fol.* 61. Immò *in verſ. Aliter*, exigunt, quòd Secretarius in actis Congregationis annotet declarationem, quidve Sanctiſſimus reſponderit, & conſequenter etiam quod ſub decretis ejuſdem S. Congregationis, quæ partibus tradit regiſtranda in proceſſu cauſæ, citato Promotore, dicat, *& facta relatione Sanctitati ſuæ die tali, Sanctiſſimus annuit.* Nam paria ſunt non eſſe, & non apparere, Sodoc. *in enchir. Parium, verſ. non apparens, & verſ. eſſe in apparenter*, certumque eſt, dictam relationem exigi per modum conditionis, neceſſariò implendæ ad perfectionem reſolutionis per S. Congregationem factæ ſuper deputationem Judicum, ſicut dictum fuit in Romana B. Felicis, præſertim, quòd eadem decreta *d. fol.* 61. *ſub eod. §. Decreta* iu unoquoque negotio ſervant Sanctitati ſuæ ſupremam determinationem poſt relationem ei factam, ac proindè, ad hoc, ut ipſa decreta appareant perfecta per exequutionem dictæ conditionis conſiſtentis in præcedenti relatione, & ſubſequuta determinatione Summi Pontificis, non autem imperfecta, quia conditione pendente, actus dicitur imperfectus, Bald. *in l. prædium* 4. *num.*10. *in fin. &* 11. *C. de edil. act.* cum aliis congeſtis a Carolo de Graſſ. *excep.33. num.* 15. utriuſque mentio fieri debet, tàm in actis Secretariæ, quàm in ipſis decretis, partibus tradendis perfectè, non autem imperfectè.

Hac neceſſitate ſuppoſita, negatur, præſumendum eſſe pro officiali, quòd dicta relatio facta ſit, ei Sanctiſſimus annuerit, dum nullam ejus mentionem fecit. Nam, quod dicitur præſumi pro Officialibus publicis in iis, quæ ſpectant, ad eorum officium, intelligendum eſt, quando id aſſerant, ut eis credatur, ac ſtetur eorum aſſertioni juxta Specul. *tit. de inſtr. edit. §. Reſtat num.*10. Bart. *in l. Si librarius* 90. *num.*7. *ff. de reg. jur.* Bald. *in l. Errore* 7. *num.*2. *C. de teſtam.* non autem, quando nihil fuit ab eis aſſertum. Quia tunc ſuppleretur, quod non legitur, ac de forma requiritur ad perfectionem actus, alioquin imperfecti. Ac proindè obſtat nullitas, quæ reſpicit defectum juriſdictionis, cùm decretum deputationis Judicum nequeat dici perfectum, ut valuerit eam deputatis tribuere. 2

Verùm hæc prætenſa omiſſio relationis probanda concludenter eſt, cùm ſit fundamentum intentionis adverſariæ ad inducendum nullitatem deputationis, & totius proceſſus, licèt conſiſtet in negativa, *l. ab ea parte, ff. de prob. l. hoc jure*, ubi plenè Bart. *ff. de verb. oblig.*Innoc. Hoſt. & alii communiter *in c. ſuper his, de accuſ.* latè Maſcard. *concl.* 5. *de prob. per tot.* & Hercul. *in tr. de negat. num.* 2. & 3. 3

Eòque magis ſi vigeant præſumptiones pro validitate actus, ſique deputatio fuerit palam, & publicè exequutioni demandata, & ſtante qualitate Officialis, qui debuit facere hujuſmodi relationem, pro quo præſumitur, quòd rectè adimpleverit, quæ ſpectant ad ſuum officium. Quæ præſumptio ſi habet locum in officialibus ordinariis *ad text. in cap.60. me. §. Porro de elect.* traditque Caſtr. *conſ.*20. *num.* 1. Achil. *dec.* 412. aliàs una ſuper regula *de mutat.* ac latè Mandoſ. *ad reg.27. qu.20. num.9. &* 10. Alciat. *præſumpt.* 15.*reg.3.* Menoch. *præſumpt.* 83. *in princ. lib.* 2. Bertaz. *conſ. crim.* 180. *num.* 15. Maſchard. *de prob. concl.* 1237. *in princ.* Card. Tuſc. *v. Officialis concl.96. per tot.* Rot. *dec.*46.*num.*5. *part.*4. *recent.* Covar. *conſ.*486. *num.*6. *& ſeqq. part.*3.qui omnes loquuntur de præſumptione circa modum ſe gerendi in officio, non autem de fide adhibenda aſſertioni Officialis, multò magis admitti debet in Officiali Eminentiſſimæ qualitatis. Nam cum relatio fieri non debeat per D. Secretarium, ſed juxta ſtylum, qui hodie obſervatur per Eminentiſſimum Cardinalem Præfectum, tantò magis præſumi debet, quòd non fuerint illius authoritate expeditæ literæ deputationis, & ſubrogationis reſpectivè, niſi prævia hujuſmodi relatione, tanquam actu neceſſariò antecedente ad tradita per Doctores *in rubr. C. de edem.* Menoch. *præſumption.*7. *lib.*6. & ſtante inſigni qualitate perſonæ, quæ actum exercere debuit, præſumi debet hujuſmodi ſolemnitas, quamvis extrinſeca, ipſi actui *ad text. l. ſi res pupillaris*, ibi: *cùm fuiſſet celeberrimus, ff. de adm. tut.* Abb. *in c. Niſi eſſent in* 1. *notab. de præb.* Jaſon. *in l. Sciendum num.*19. *ff. de verb. oblig.* Felin. *in c. Sicut num.*24. *de re jud.* fusè Brun. *de fam. tit. de probat. & præſumpt. form. limit.* 11. Tiraq.*de pœnit. temp. num.*51. *in fin.* & faciunt tradita per Doctores *in cap. Nobiliſſimus* 97. *d.* Gabr. *de probat. concl. 3. num.* 10. *& per tot.* Maſcard. *concl.* 268. *nu.* 24. *& ſeqq.* Cùm igitur hoc dependeat merè ex officio Eminentiſſimi Cardinalis Præfecti, quia circa id agentes pro canonizatione, nihil poſſunt, ſi deficeret citatio, intimatio, vel aliquid aliud, ad quod agendum concurreret pars actrix, objectio haberet quidem locum, ſed cùm agentes nihil poſſint, & habeant decretum expeditum, illiuſque effectum, credere ſanè poſſunt ipſum Præfectum, vel Secretarium ritè fuiſſe officio ſuo functos. 4

Neque dicatur, Negativam omiſſæ relationis hujuſmodi ſatis probari ex inſpectione actorum, & decreti ipſius deputationis, ubi non legitur adnotata, prout adnotari conſuevit in aliis decretis, quando verè facta fuit per illa verba: *Et facta relatione per me, &c. Sanctiſſimo, Sanctitas ſua annuit.* Nam quoties aliquid apponi conſuevit in actis ſub ſcriptura, illius omiſſio rectè probatur per inſpectionem actorum, vel ſcripturæ ad tradita communiter per Doctores *in l. illa, ff. de verb. oblig.* Gabr. *de prob. d.concl.6. num.* 56. & copioſè Surd. *conſ.*28. *num.*110. *& ſeqq.* 5

Nam id procederet, ſi actus relationis, & approbationis Sanctiſſimi neceſſariò probandus eſſet ex regeſto actorum, vel ex tenore decreti deputationis, vel etiam 6

ex

ex diſpoſitione dictorum decretorum, tunc enim omninò eſſet in acta redigendus, vel in ipſo decreto adnotandus. Quod non admittitur. Quia in decretis ſolùm cavetur, quod fieri debeat relatio Sanctiſſimo, ut *in d. §. Permutari fol.* 24. Et generaliter, quòd intelligatur reſervata determinatio Summi Pontificis poſt factam relationem, ut *in dict. §. Decreta fol.* 61. Quod non controvertitur. De regerendo autem acta relationis, vel de modo illa comprobandi ne verbum quidem. Et ideò nihil prohibet, quin tàm approbatio, quàm relatio Sanctitati Suæ poſſit aliundè probari. Licèt ergo frequentiùs conſueverit adnotari in ipſo decreto, vel etiam in acta regeri, indè tamen non ſequitur, ſi non fuerit regeſta, vel adnotata, quòd facta non fuerit. Quia quoties affirmativa non eſt perneceſſe probanda ex tali ſcriptura, tunc ex illius ſcripturæ inſpectione non probatur ſufficienter negativa, Bald. *in l. fin. num.* 7. *C. de reb. cred.* ac pulchrè ad rem Caſtr. *d. conſ.* 21. *num.* 1. *lib.* 1. Ubi, licèt in inſtrumento ſententiæ, ſemper apponi conſueverint illa verba: *Viſis actis, &c.* ſi tamen omiſſa fuerint, non ex hoc probatur negativa, quòd Judex acta non viderit, ex quo viſio hujuſmodi aliundè probari poteſt, ut ibi ex eo Corn. *conſ.* 149. *numer.* 8. *lib.* 1. Ruin. *conſ.* 35. *num.* 19. *lib.* 1. Rot. *dec.* 5. *num.* 4. *in fin. p.* 1. *div. & dec.* 502. *num.* 8. *par.* 1. *recent.* & coram Mart. Andr. *dec.* 32. *nu.* 7. Mant. *dec.* 287. *num.* 1. & Pegna *dec.* 84. *nu.* 4.

CONSULTATIO XXIV.

An, & quatenus Vicarius Capitularis procedere poſſit in iis, quæ commiſſa fuerant Epiſcopo, qui in fata conceſſit, a S. Rituum Congregatione pro exequutione ejus decretorum?

1 ET quidem, non poſſe, dicendum videtur. Quia commiſſa ſunt Epiſcopo. Vicarius autem Capitularis non eſt Epiſcopus, & propriè loquendo Epiſcopus tanquam ſummam dignitatem habens, non eſt de Capitulo, ſed ſoli Canonici id conſtituunt, *cap. omn. in cunctis, in fine*, ibi: *Capitulum, vel Metropolitanus de elect.* Franc. Marc. *deciſ. Delphin.* 271. *num.* 4. *tom.* 1. Nec capitulum, ſede vacante, poteſt de novo conferre beneficia *cap. Quanto, cap. noſcitur, extr. de his, quæ fiunt a Præl. fin. conſ. cap.* 2. *ne ſed. vac.* Azeved. *conſ.* 9. *num.* 2. *& ſeqq.*

2 Undè, & ſi Capitulum, ſede vacante, gerat vices Epiſcopi, ut inquiunt Dec. *in cap. eam te* 7. *num.* 35. *de reſcript.* Rebuff. *in pr. benef. tit. de devol. num.* 58. *cum pluribus ſeqq.* & Sbroz. *de offic. Vicar. lib.* 1. *qu.* 15. *num.* 1. ac propterea dicatur ſucceſſor Epiſcopi, idemque cum illo eſſe latè comprobat cum Feder. de Sen. *conſ.* 30. *nu.* 2. *&* 30. poſt Gloſ. *in cap. un. de major. & obed. in* 6. Sbrozius *dict. quæſt.* 15. *num.* 4. *cum binis ſeqq.* id tamen ſolùm procedit in iis, quæ competunt Epiſcopo de jure communi, non autem in eis delegatis, & commiſſis. Nam, ut rectè inquit Sbroz. *dict. lib.* 1. *qu.* 16. *num.* 1. Capitulum, ſede vacante ſuccedit Epiſcopo in iis ſolùm, quæ illi competunt de jure communi, non autem ſi ei competant de jure ſpeciali, ſeu delegato ad tradita per Scribentes *in præcit. cap. Eam te*, ubi Felin. *num.* 17. cum eis, inquit in mandato facto Epiſcopo non ſuccedere Capitulum, eo mortuo, etiam literis jam præſentatis, & in aliis juribus. Quibus addo cum Archid. *in tr. de hæreſ.* & Feder. de Sen. *d. conſ.* 30. *poſt init. & conſ.* 136. *ſub num.* 3. quo, mortuo Epiſcopo, juriſdictio ei delegata non devolvitur ad Capitulum, ſed reſervabitur futuro ſucceſſori. Idque etiam poſt Feder. de Sen. & alios animadvertit Dec. *in cap. Quoniam Abb. num.* 21. *de offic. deleg.* inquiens, quòd licèt Capitulum ſuccedat in locum Epiſcopi, ea tamen, quæ competunt Epiſcopo ex jure delegato, non tranſeunt in Capitulum, Sede vacante, quæ enim ſpecialiter Epiſcopis, & Prælatis competunt, ea Capitulum expedire nequit, *cap.* 2. *ne ſed. vac.* Marc. *deciſ.* 81. *num.* 7. Pacian. *cap.* 27. *num.* 25. *lib.* 1. *de probat.* uti neque ardua, & reverentialia, Picard. *conſ.* 82. *num.* 98 ex quibus ad rem arguit Sbroz. *in fin. d. numer.* 1. quod neque Vicarius Capituli poterit ſe ingerere in delegatis Epiſcopo. Quia non poteſt habere plus juriſdictionis, quàm ipſum Capitulum ex regula *l. nemo plus juris, ff. de reg. jur.*

3 Verùm, iis non attentis, cenſeo, ſatis ſuperque ſatisfieri menti S. Congregationis ſuper paritione ſuorum decretorum per literas teſtimoniales Vicarii Capitularis, licèt id commiſſum fuerit Epiſcopo. Nam hoc intelligendum eſt, quatenùs in humanis exiſtat, cùm mors omnia ſolvat, Tuſch. *pract. conc. tom.* 5. *litt. M. concl.* 112. Cùmque Capitulum, Sede vacante, habeat juriſdictionem Epiſcopalem, tanquam ſucceſſor Epiſcopi ſecundùm Abb. *in cap. cum olim num.* 1. Feder. de Sen. *d. conſ.* 30. *num.* 30. viceſque gerat Epiſcopi, ut per Gloſſ. *in c. un. in* 2. *notab. extr. de major. & obed. in* 6. & ex præſcripto S. Concilii Tridentini *cap.* 16. *ſeſſ.* 24. *de reform.* debeat creare Vicarium, Sede vacante, qui illius vicem gerat, quia poteſtas Epiſcopalis reſidet penes Capitulum, *cap. cum olim, c. his, quæ de major. & obed.* Et Sede vacante Capitulum ſuccedit tàm in temporalibus, quàm in ſpiritualibus, nec inferior eſt, ſed par Epiſcopo. Hinc ab excommunicatione abſolvit, *d. cap. un. de major. & obed. in* 6. Eligit *d. cap. Cùm olim*, Statuta condit, *cap. Cùm omnes, extr. de conſtitut.* Præbendas confert *cap. un. in princ. ne ſed. vac. aliique innov. in* 6. A juramento abſolvit *cap. penult. & ult. tit. de ſuppl. negl. Præl. in* 6. Gail. *obſerv.* 30. *num.* 12. & juriſdictionalia exercet, March. *dec. Delphin.* 81. *num.* 6. Duar. *lib.* 3. *cap.* 6. *de ſacr. Eccleſ. miniſtr.* Quæ vel maximè in Capitulis Cathedralibus, tanquam in ſumma dignitate conſtitutis procedunt, Joan. Picard. *in conſ. Menoch. conſ.* 52. *num.* 30. *vol.* 1. Ut non ineptè etiam illa, quæ dignitatis ſummæ ſunt expedire poſſe, adferi queat: Sedes enim Epiſcopalis, & ſi vacet, attamen privilegia, & dignitates non amittit; Capitulum verò, & per conſequens Canonici, eorumque loco Vicarius Capitularis, qui in eo ſunt, inſtar tutorum Sedis Eccleſiæ, & Prælaturæ vacantis ſunt, quæ ſi fruitur jure pupilli, & minoris, *cap. auditis, & ibid.* Gloſ. & Panorm. *extr. de reſtit. in integr. cap. fin.* Nov. *de Eccleſiaſt. & tit. & privil.* Ideòque ſicut tutor ſequitur forum pupilli, ita etiam Capitulum ſequitur forum, & jus Sedis Eccleſiæ, *c. Cum deputati extr. de judic. c. literas extr. de reſt. ſpol.* Ex quibus infertur, poſſe præfatum Vicarium conficere proceſſum ſuper hujuſmodi paritione, ut Sac. Congregatio ex hoc valeat declarare, an ex legitimè in eo deductis menti ſuæ ſatisfactum fuerit. Objecta intelligenda ſunt, quando Vicarius Capitularis per ſolas literas teſtimoniales certiorem redderet S. Congregationem de hujuſmodi paritione, non autem ubi per legitimas, & quidem juridicas probationes remittit ad S. Congregationem ea, quæ invenit, cùm mens S. Congregationis ſolummodò ſit, ut exequutioni demandentur ejus decreta, quæ mens magis debet attendi, quàm verba, præſertim in reſcriptis, *cap. Si propter d. reſcript. in* 6. ubi Gloſ. *v. Intentiones*, taliſque præſumatur, qualis de jure eſſe debet, Gram. *conſ.* 34. *num.* 3. *& conſ. crim.* 45. *num.* 33. & Dec. *conſ.* 64. *num.* 7. *& conſ.* 580. *num.* 1.

Attenta potiſſimùm neceſſitate docendi de hujuſmodi 4
paritione ad removendum omne dubium de non exequutione mandati S. Congregationis. Culpa enim caret, qui facit aliquid neceſſitate juris imminente, Cæphal. *conſ.* 451. *num.* 283. *&* 284. *lib.* 3. ubi aſſerit, quod neceſſitatis tempore poteſt actus expediri abſque conſenſu illius, qui debet requiri, cùm faciat licitum, quod alias de jure licitum non eſſet.

CONSULTATIO XXV.

An apponens diadema capiti Beati, vel eum vocans Sanctum, tranſgrediatur limites Beatificationis?

ITa ſanè. Imago enim Beatificati velatur, aut pingi- 1
tur cùm radiis tantùm, canonizati verò cùm diademate circum caput, ut inter eos appareat differentia, teſtibus Troylo Malvetio *de canon. Sanct. dub.* 1. *num.* 19. *&* 20. *tr. tom.* 14. *fol.* 97. & Contilor. *eod. tr. cap.* 2. *num.* 10. *& ſeqq.* Cùmque Beatificatio, & Canonizatio differant eſſentialiter inter ſe, ut inquiunt Scacch. *de not. & ſign. ſanct. ſect.* 1. *cap.* 8. *& litt. B.* & Lezan. *conſ.* 1. *num.* 60. *cum ſeqq.* non eſt beatificato tribuendum nomen Sancti, quod ab Eccleſia uſurpatur pro ſuperiori reſpectu inferioris, prout *d. cap.* 8. animadvertit Scacch. *ſub dict. litt. B.* licèt quòd ad pronomen Sancti a Surio, Lippomano, & Sanctis Patribus promiſcuè omnibus tùm canonizatis, tùm iis, qui cum fama Sanctitatis obierunt, tribuatur, ut proindè videatur poſſe præponi ſub hac latiſſima acceptione nomini illius, qui a Sede Apoſtolica titulo Beati fuit inſignitus, cùm ſub hac acceptione non ſit additum ad ſignificandam ſolemnem canonizationem, ſed potiùs gloriam, qua in Cœlis fruitur, prout in quibuſdam locis ſumitur, quo caſu inſpicienda potiùs eſt ſignificatio Regionis, quàm propria ipſius verbis Alex. *conſ.* 131. *num.* 4. *vol.* 6. Surd. *deciſ.* 227 *num.* 4. & Rot. *deciſ.* 390. *num.* 7. *par.* 2. *recent.* Tutiùs tamen eſt in re tanti momenti manere in rigore Decretorum Summorum Pontificum, & Sac. Congregationis Rituum.

CON-

CONSULTATIO XXVI.

Ad effectum canonizationis, An requirantur miracula? Quænam sint admittenda? De probatione miraculorum, sanationum, deque eorum conditionibus.

1 LIcèt ad hunc effectum juxta antiquorum Patrum doctrinam, non ita necessaria videantur miracula, cum absque illis possit etiam in terris Sanctitas abundare, hominibusque in exemplum, & imitationem proponi, ut dilucidè sermocinatur D. Chrysostom. *hom.* 47. *in cap.* 12. Matth. loquens de Apostolis per hæc verba: *Non propter signa certè illi claruerunt; Vide Sanctorum chorum haudquaquam illis coruscantem miraculis. Quid igitur, inquies, fuit, quod præcipuè illos magnos effecit? Certè verus, & non simulatus gloriæ, atque pecuniæ contemptus, & quoniam nullam sæcularium harum rerum omninò curam habeant. Quod enim signum Joannes fecit, qui tot tantasque Civitates erudivit? Nam nihil miraculosè ipsum egisse testatur Evangelista, dicens: Joannes quidem nullum signum fecit. Unde autem Elias mirabilis factus? Nonne quia nihil possidebat? Nonne e zelo, quem habebat erga Deum? Nonne a melote, spelunca, & montibus? Nam signa hæc omnia sequuta sunt. Job autem illum, quibus clarum signis diabolus admiratus est? Certè quidem signo nullo, vitæ autem mirabili disciplina, & robore animi excelso, atque invicto. Quæ signa David adhuc adolescens effecit, ut Deus diceret inveni virum secundùm cor meum? Abraham porrò, Isaac, & Jacob, quos mortuos suscitarunt? Quem leprosum mundarunt? Ipse autem Dominus quando leges a scipulis ferebat, quid eis præcipiebat? Non certè, ut signa facerent, ut viderent homines. Sed quid porrò? Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona*, & D. Th. 2. 2. *qu.* 78. *art.* 2. *ad* 4. ex D. August. *lib.* 83. *quæst. q.* 79. sic ait: *Sed ideò non omnibus Sanctis ista attribuuntur* (idest miracula) *ne perniciossimo errore decipiantur infirmi existimantes in talibus factis esse majora dona, quàm in operibus justitiæ.*

2 Itidem licèt concors sit Sanctorum Patrum doctrina, aliquos in terris extitisse Sanctos, quorum vita ita admirandis operibus insignita fuit, ut veluti prægrande miraculum omnibus stupori potiùs, quàm imitationi foret, Sanctum Joannem Baptistam nullis externis miraculis condecoratum appellant tamen Sancti Patres, *gratiæ & naturæ miraculum*, quia, ut de illo ait Ambrosius, *supra naturam, supra ætatem a mensura cœpit ætatis plenitudinis Christi*. Quod etiam de plerisque aliis Sanctis, de quibus nulla recensentur miracula, affirmat Sancta Mater Ecclesia in eorum laudem decantando, illud Ecclesiastici: *fecit enim mirabilia in vita sua*, non ob aliud, nisi quia eximia Sanctitas vitæ, & possessio virtutum heroicarum, atque operationes earundem virtutum, naturæ cursum, & ordinem superexcedentes sint plusquam mirabilia, seu miracula, ut Sacra pagina docet, & Sancti omnes.

3 Idipsum apertè tradit D. Bernardus, qui scribens vitam S. Malachiæ Episcopi, & incipiens de miraculis tractare, sic ait: *Et meo quidem judicio primum & maximum miraculum quod fecit, ipse erat. Ut enim taceam interiorem hominem ejus, cujus pulchritudinem, fortitudinem, puritatem satis indicabant mores ipsius, & vita; ipsum exteriorem, ita uno semper modo, ipsoque modestissimo, & decentissimo gessit, ut nihil prorsus appareret in eo, quod posset offendere intuentes. Quis unquam in eo, etiamsi curiosiùs observavit, deprehendit otiosum, non dico verbum, sed nutum? Quis manum, pedemve moventem frustra? Immò quid non ædificans in ejus incessu, aspectu, habitu, vultu? Totum in eo disciplinatum, totum insigne virtutis, perfectionis forma.* Et post pauca: *Quid ergo mirum, si mira est operatus sic mirabilis ipse?* In eamdem sententiam venerabilis Goffredus Abbas, scribens vitam S. Bernardi *lib.* 3. *cap.* 1. sic ait: *Innumeris quidem signis, atque miraculis, ut Orbis comperit universus, fidelem famulum Deus Bernardum Claravallensem glorificavit Abbatem. Cæterum sicuti Mathiam Sanctum idem ipse commendat primum, maximumque miraculum, quod exhibuit, ipse fuit, magnanimus in fide, longanimis in spe, profusus in charitate, summus in humilitate, præcipuus in pietate.* Et statim antè miraculorum narrationem in Compendium redigit mirabilem ejusdem Sancti vitam, ut ostendat eamdem in numero miraculorum meritò primum locum obtinere.

4 Nihilominùs jure meritòque Sancta mater Ecclesia fidelium ductrix, & veritatis magistra ad canonizationem Sanctorum miracula requirit. Quia regulariter, & ut plurimùm, nequit cognosci aliter Sanctitas, vel beatitudo canonizandorum, & examinata heroicitate virtutum, sunt veluti demonstrativæ probationes, quibus eadem heroicitas dignoscitur juxta illud D. Gregorii *homil. de ascensione: Miracula Sanctum non efficiunt, sed Sanctitatem demonstrant*, & D. Bernardi *serm. de S. Benedicto: Sanctitatem miracula probant, doctrina pietatem, vita justitiam*. Et colligitur ex sacra Scriptura 3. *Reg.* 17. ubi ex patrato prodigio Sareptæ mulier Eliæ sanctitatem agnovit sic dicens: *Nunc agnovi, quod vir Dei es tu, & verbum Dei manet in ore tuo*, cognitionem virtutis Christi. Sic enim ait: *Scimus quia a Deo venisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.*

Quare cùm miracula præter ordinem totius naturæ 5
creatæ sint media necessaria in causa canonizationis, ut inquit August. de Ancona *de potest. Eccles. qu.* 15. *art.* 4. *in resp. ad* 3. *arg.* & Castellin. *de dilat. canoniz. Sanct. part.* 2. *tit. de qualit. test.* Ideòque D. Thom. 2. 2. *quæst.* 178. *art.* 2. *in concluf.* dixerit, illa virtute divina fieri ad demonstrationem Sanctitatis alicujus, quem Deus hominibus vult proponere in exemplum virtutis, subdens, non fieri miracula, nisi a Sanctis, ad quorum Sanctitatem denunciandam fiunt, vel in eorum vita, vel post mortem. *Et* 2. 2. *quæst.* 43. *art.* 1. *in corp.* ait divinitùs concedi homini miracula facere ad ostendendam præsentiam Dei in illo per gratiam Spiritus Sancti, idem comprobans *in quodlibetis art. ult.* cujus authoritate Castellin. *d. tract.* tàm *qu.* 1. *tit. defin. multipl. miracul.* quàm *d. par.* 2. *loc. cit.* asseruit, esse signa, quibus regulariter Deus pandit Ecclesiæ militanti veram, certam, & eminentem sanctitatem suorum famulorum, quos ille vult, servatis servandis, in exemplum, ac imitationem proponere ob heroicas virtutes, quibus ipse Deus eos ditavit, ac decoravit, adeòut ex miraculorum legitima probatione magna ex parte pendeat judicium Ecclesiæ Catholicæ, & Apostolicæ de Sanctitate vitæ, & eximiis virtutibus, qui beatitatis, & canonizationis honore ab ea decorandi sunt in terris; utique circa eorum quidditatem, qualitatem, ac probationem magna præcautione, ac summa cum diligentia procedendum videtur, ut præeunte Spiritus Sancti lumine, certa indè eminentis Sanctitatis attestatio colligi possit, & Romanus Pontifex, cujus interest & Beatos decernere, ac Sanctos canonizare, illam exploratè cognoscat juxta animadversionem Bannes *ad* 2. 2. *D. Thomæ qu.* 1. *art.* 10. *dub.* 7. *in resp. ad* 1. & 2. Castellin. *d. p.* 2. *tit. Ratio diligentiæ miracul.* aliorumque, quos congessit Contilor. *de Canon. Sanct. cap.* 19. *num.* 2.

Cùmque tripliciter contingat aliquid excedere pote- 6
statem universæ naturæ creatæ, miraculorum quoque tres gradus constituuntur cum D. Thoma *par.* 1. *quæst.* 105. *art.* 8. *in corp. ac* 2. *sent. d.* 18. *qu.* 2. *art.* 1. D. Bonaventura *in comp. theolog. verit. lib.* 1. *cap.* 18. Gordio Romano, 2. *sent. dist.* 12. *qu.* 2. *dub.* 13. Malvetio *de canoniz. Sanct. dub.* 3. Contilor. *eod. tract. cap.* 18. *num.* 7. & Castellin. *d. part.* 1. *tit. de dict.* Ut scilicet primus gradus excedat facultatem naturæ, quoad ipsius facti substantiam, utpotè quod Sol retrocedat, duo corpora simul sint, aut corpus humanum glorificetur per se, quæ nullo modo natura facere potest. Secundus, ut illam non excedat quantum ad id, quod fit, sed quantum ad id, in quo fit, veluti mortuorum suscitatio, cæcorum illuminatio, & similia, cùm natura possit dare vitam, sed non mortuo; præbere visum sed non cæco. Tertius, & infimus, ut quoties aliquod opus illum solummodò excedat, quoad modum, & ordinem faciendi, sicut contingit in sanationibus, cùm aliquis subitò per virtutem divinam sanatur a febre, nulla præcedente curatione, & consueto processu naturæ. Quamobrem Zacch. *in qu. medico-leg. lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 2. *num.* 2. Miracula trifariam divisit in contra, supra, & præter naturam, exemplificans primum in exstasi, quòd corpus in sublime tollitur, & in translatione monitum de loco ad locum. Alterum in suscitatione mortui ad vitam, & illuminatione cæci a nativitate. Tertium, si quis subitò, & incontinenti ab aliquo morbo sanetur, nulla prævia humorum alteratione, & concoctione.

Verùm non sunt indifferenter admittenda miracula 7
cujuslibet generis, nisi inter illa adsint aliqua primi generis, & ad minùs duo, vel tria secundi generis concludenter probata, veluti suscitationis mortuorum, illuminationis cœcorum a nativitate, & similium juxta perpetuam Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, patentem cuilibet legenti Bullas Canonizationum. Quod præ cæteris observat Castellin. *de dilat. canoniz. Sanct. par.* 1. *pun.* 2. *corol.* 4. *ac pun.* 2. *in respons. ad* 3. *object. sub num.* 3. ponderata in hoc insuper animadversione Pauli Zacch. *qu. medico-leg. lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 2. *numer.* 11. Quòd multò pluris æstimanda sunt miracula primæ classis, quàm secun-

ſecundæ, pluriſque etiam ſecundæ, quàm tertiæ; adeò ut majorem, magiſque indubitatam fidem facere poſſint duo miracula primæ claſſis, quàm quatuor ſecundæ, & hæc magis quàm duodecim tertiæ, cùm in miraculis primæ claſſis nulla deceptio cadere poſſit, ſicut in aliis, quæ non ſunt ſupra vires omnes naturæ.

8 Miracula verò ſanationum, quæ ſunt tertiæ claſſis indigent maxima probatione, & exquiſito examine, ut admittantur, cùm poſſint fieri per naturam & multoties provenire ex præcedenti applicatione remediorum naturalium, vel ex aliqua criſi, aut ex ſtatu morbi vergentis in declinationem, ut inquiunt Angel. Rocch. *de canon. Sanct. cap.* 15. Caſtellin. *d. reſp. num.* 4. & Gaſpar a Reyes Franciſcus *in Elyſ. jucund. qu. camp. qu.* 24. *nu.* 2. Quare Bartholom. Sybillan. *in Specul. peregr. q. dec. ad* 3. *c.* 8. *qu.* 5. *ante med.* hoc a mortalibus incomprehenſibile fatetur, cùm difficillima in eis quandoque diſcretio ſit, quæ non poteſt ſufficienter haberi ex conſideratione circumſtantiarum loci, temporis, opportunitatis modorum faciendi, qualitate factorum, & finis.

9 Sanatio autem ipſa omninò inſtantanea eſſe debet, nempè quòd, invocato auxilio Servorum Dei, ſtatim illa ſequatur in ea perfectione, ad quam natura, vel ars medica, adhibitis etiam remediis eximiis, nullatenus valeat pervenire, non autem quòd poſteà fiat cum aliquo temporis intervallo, ſicut poſt Malvet. *de canoniz. Sanct. dub.* 3. *in fine* dixit Contilor. *eod. tr. cap.* 17. *num.* 10. animadvertitque Caſtellin. *in cit. num.* 4. & *nos alibi*.

10 Addito ex Gaſpare a Reyes *d. qu.* 24. *num.* 1. octo copulativè requiri, ut in ſanationibus divinæ potentiæ virtus ad interceſſionem Sanctorum clarè dignoſcatur. Primùm, quòd ægrorum ſanitas non in corpore tantùm, ſed in anima quoque appareat. Secundum, ut morbus, vel impoſſibilis, vel difficillimus curatu ſit. Tertium, ut ille ſit gravis, utpotè febris ardens, & maligna. Quoniam miracula ſunt circa gravia, non circa levia. Quartum, quòd talis morbus non ſit in ultima ſtatus parte, ut non multò poſt debeat naturaliter declinare. Quintum, ut ſanitas ſubitò, & incontinenti fiat. Sextum, ut ipſa ſanatio ſit perfecta, & abſoluta, non manca, & conciſa, adeòut metaſtaſis de uno morbo ad alium etſi leviorem, minimè ſit habenda pro miraculoſa. Septimum, ut nulla evacuatio notatu digna præcedat; nam ſi poſt illam ſanatio contingat, non erit dicenda miraculoſa, ſed in totum, vel ex parte naturalis. Octavum, ut ſublato morbo non ſubſequatur recidiva. Quæ a Medicis, & aliis, inquit, obſervanda eſſe, ne in aſſerendis ſanationibus pro miraculoſis facilè decipiantur.

11 Quibus accedunt octo notabiles conditiones ex communi Theologorum, ac Philoſophorum placito requiſitæ a Zacch. *qu. medico-leg. lib.* 3. *tit.* 1. *qu.* 3. ad hoc, ut aliquis effectus miraculi nomen mereatur, qui propterea *ſeq. qu.* 4. *num.* 1. ſubdit, nullum effectum miraculoſi nomen ſortiri, eis deficientibus.

12 Prima quidem, ut clarè appareat, illum eſſe ſupra vires naturæ: Quoniam de eſſentia miraculi eſt, ut illius vires exſuperet. Non enim poteſt tale dici, quod per cauſas naturales fit, aut eo modo, quo per illas fieri poſſet.

13 Secunda, quòd fiat ſola virtute divina, non dæmonis arte, ſeu aliter, quod Sybillanus *loc. cit.* incomprehenſibile putat a mortalibus.

14 Tertia, quòd non accidat ex vi verborum, ſed ex hominum merito.

15 Quarta, quòd patens ſit, non latens ſenſus humanus.

16 Quinta, ut ſit ad corroborationem fidei, in hominum ſalutem, ac Dei gloriam.

17 Sexta, quòd ipſe effectus in his, quæ naturaliter fieri poſſunt, puta ſanationibus, appareat incontinenti. Non enim miraculosè ſanati dicuntur ii, qui in extremis, & periculoſis infirmitatibus natura morbum ſuperante per concoctionem, & adæquationem humorum ſanantur eo modo, quo non poterat ab hominibus ſperari, cùm ſanationes miraculoſæ nulla prorſus intermedia concoctione fiant, ſed in inſtanti, confeſtim, ſubito, ſtatim, illicò, quibus vocibus utitur Sacra Scriptura ad miraculorum evidentiam oſtendendam.

18 Septima, quòd fiant ſine dolore, licèt ipſe Zacchias, hanc præcisè non exigat, dummodò incontinenti morbus ipſe recedat.

19 Octava, omninò neceſſaria, quòd opus miraculoſum ſit undequaque perfectum. Nec mortuus reſuſcitatus illicò remoriatur; cæcus, viſu recepto, in cæcitatem reincidat. Et ſic de cæteris, cùm Deus operans miracula, illa efficiat undequaque perfecta. Undè infert, quòd ſi ægrotans ad præſentiam, adventum, vel tactum alicujus religioſi viri, ſeu reliquiarum ſe a morbo recolligat, & ſanitatem accepiſſe videatur, mox tamen in ægritudinem reincidat, id maximè ejus fiduciæ in dictum virum, ac reliquias ſancti adſcribendum ſit, non autem miraculo; Ideòque ſubdit *q.* 1. *nu.* 1. quod deficientibus hiſce conditionibus, nullus effectus miraculoſi nomine decorandus eſt; atque iſtæ conditiones recuperatæ ſanitatis, præcipuè verò gravitas infirmitatis, oratio præcedens, & ſanitas in inſtanti, maximè comprobant miraculum juxta illud *Matt.* 8. de leproſo per Chriſtum mundato; *confeſtim enim mundata eſt lepra ejus*, & *c.* 9. *Act. Apoſt.* mortuus ille continuò ſurrexit, ac pluribus aliis in locis S. Scripturæ adductis ab Archid. *in cap. nec mirum* 26. *qu.* 5. *num.* 8. a Jacobo Caſtellan. *de Canonin. q.* 6. *princ.* & a Malvet. *eod. tr. dub.* 3. *num.* 24. & 26. ac ſæpiùs notarunt Auditores S. Rotæ Romanæ in Canonizationibus Sanctorum, præcipuè *in relat.* 1. *Canoniz. B. Thereſiæ mirac.* 2. *in vit.*

Ponderando præſertim modum ſperandi hujuſmodi 20
miracula, nempè ſi contactum manus, vel reliquiarum Servorum Dei ſuper infirmis inſtar miraculorum, quæ operatus eſt Chriſtus per ſeipſum, & per manus ſuorum Apoſtolorum, ſicuti legitur *Marc.* 5. & tenens manum puellæ ait illi: *Puella tibi dico ſurge*, & *confeſtim ſurrexit*, & *Matth. d. cap.* 8. de leproſo, quem Jeſus extendens manum tetigit: & confeſtim ſanatus eſt, & *Luc.* 22. & *cùm tetigiſſet auriculam ejus, ſanavit eum*, & *c.* 4. *Omnes, qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum, at ille ſingulis manus imponens curabat eos.* Apoſtolis etiam, quando miſit eos ad prædicandum Evangelium, modum, quo languores in ſignum Evangelicæ veritatis curare debebant, deſignavit dicens: *Super ægros manus imponent*, & *bene habebunt*, *Marc. ult.* & *Act.* 5. dicitur: *Per manus autem Apoſtolorum fiebant ſigna*, & *prodigia multa in plebe*, & *cap.* 3. dicitur de Beato Petro, *quod apprehenſa manu ejus dextera elevavit eum*, & *protinus conſolidatæ ſunt baſes ejus*, & *plantæ*. Et hunc modum operandi miracula fuiſſe humanitati Chriſti communicatum, docet D. Chryſoſtomus *homil.* 5. *in Marc.* & S. Cyrillus *lib.* 2. *in Joann. cap.* 4. ubi de filio viduæ Naim loquens, ait, quòd illum tetigit Chriſtus, dicens: *Adoleſcens tibi dico ſurge*, & concludit his verbis: *non ergo verbo ſolo, ut diximus, ſemper, verum etiam tactu mortuos ſuſcitavit, ut oſtenderet ſuum quoque corpus vivificare poſſe, quod in ſolo tactu ſuo corrupta redintegrantur*. Et ſuper illud *Luc.* 4. *Singulis manus imponens*, ait idem Cyrillus: *Quamvis ut Deus potuiſſet omnes verbo pellere morbos, tangit tamen eos, oſtendens propriam carnem efficacem eſſe ad præſtanda remedia*.

Sanctis autem quamplurimis hoc donum fuiſſe com- 21
municatum, tradit D. Gregorius 2. *dialogor. cap.* 4. & ut docet D. Thomas *qu.* 3. *de malo art.* 3. & 2. 2. *q.* 83. *art.* 1. ille modus dicitur excellentior operandi miracula, qui ad illa proteſtativè, ſeu tanquam inſtrumentum phyſicum concurrit. Cùm ergo Deus per contactum manus ſervorum ſuorum miracula hæc perfecerit, oſtenditur illis ſuam virtutem communicaſſe, itaut ipſi ei per veram, & realem actionem contactus, tanquam inſtrumentum phyſicum cooperaretur. Undè quamvis iſtæ ſanationes excedentes vires naturæ creatæ, quoad modum ſint referendæ ad tertium genus miraculorum, tamen cùm intra illud adſint diverſi gradus, dicendum eſt aliquas mereri excellentiorem gradum contentorum in tertio.

Ac præſertim ſi non ſolùm in iſtis ſanationibus inſer- 22
virent tactus manuum Servorum Dei, ſed etiam verba imperativa. Qui modus non eſt diſſimilis modo, quo Chriſtus, & Apoſtoli miracula operabantur, ſicut de Socru Petri dicitur *Luc.* 4. & *Act.* 9. & ait illi Petrus: *Sanat te Dominus Jeſus Chriſtus, Surge*, & *ſterne tibi*, & *ſtatim ſurrexit*, & apud *Matth. cap.* 8. de leproſo, dicente: *Domine, ſi vis potes me mundare* (imperativè) & *Luc.* 8. de cæco, cui dixit Dominus: *Reſpice*, & *confeſtim vidit*, & *Jo.* 4. & *Luc.* 7. de eodem filio viduæ, cui dixit Chriſtus: *Adoleſcens tibi dico, ſurge*, & *reſedit qui erat mortuus*, & *cæpit loqui*. Et in reſurrectione Lazari dixit Chriſtus: *Lazare, veni foras*, & *ſtatim prodiit, qui fuerat mortuus Jo.* 11. Et hic modus mereretur excellentiorem gradum inter miracula tertii generis.

Neque aliquid hujuſmodi miraculis detraheret, ſi ap- 23
poſita manu, vel reliquia Servorum Dei, dolores ægrotantium creverint, & magnam anſietatem cauſaverint, ut notat Archid. *in d. c. non mirum n.* 9. 26. *q.* 5. quem ſequitur Caſtellan. *de canoniz. d. qu.* 6. & patet *Matth.* 9. ibi: *Et exclamans*, & *multum diſcerpens exiit ab eo*, & *factus eſt ſicut mortuus, itaut multi dicerent, quia mortuus eſt*, quidquid dicat Malvet. *loc. alleg. dub.* 3. *num.* 44.

Inter

Inter miracula verò ea, quæ post mortem fiunt, esse magis certa, & indubitata Sanctitatis indicia, quàm miracula, quæ fiunt in vita, concors est Theologorum, & Canonistarum doctrina. In vita namque possunt aliquando fieri a peccatoribus modo aliàs explicato cùm D. Thoma 2.2. *quæst.* 178. *art.* 2. post mortem verò nequeunt fieri vera miracula ad intercessionem, & per meritum illius, qui non sit in gratia constitutus. Ideò D. Gregor. *lib.*4. *Dial. c.*6. ait: *quemadmodum vita animæ in corpore existentis cognoscitur per motum membrorum; ita quoque vita animæ de corpore egredientis ex miraculis cognoscitur*. Undè meritò Sancta Mater Ecclesia ad effectum beatificationis, & canonizationis Sanctorum necessariò miracula, præsertim post mortem exigit: Quia ista vitæ Sanctitatem, & Deo gratam Sanctorum memoriam sine dubio testificantur. Sed quoniam, ut asserit D. August. *ferm.*39. *cap.* 5. *Non cessat Deus Sanctis suis attestari, & quomodo miracula sua debeat commendare, novit, novit agere, ut magnificetur, novit agere, ne vilescat*, egit Deus, ne vilesceret servorum suorum memoria, illam post obitum innumeris, & quidem illustribus miraculis magnificando, quæ matura discussione examinanda sunt.

CONSULTATIO XXVII.

An testes desumpti ex processu, authoritate ordinaria confecto, sint attendendi in causis Canonizationum Sanctorum?

1 NOn videntur attendendi, quia in causis Canonizationum ejusmodi processus solùm inseruit loco denunciationis facti, quæ Summo Pontifici fieri debet antequam causa committatur, non autem vim probationis obtinet, reservatæ soli Romano Pontifici ex notatis per Hostiensem, ac cæteros Canonistas in *cap.*1. *de reliq. & ven. Sanct.*

2 Nihilominùs, licèt Episcopi nequeant *canonizare* cùm ille actus sit reservatus soli Pontifici, possunt tamen informationes capere de sanctitate vitæ, moribus, & miraculis ejus, qui petitur beatificari, vel canonizari; quodque eorum processibus fides adhibita fuerit, & faciant plenissimam probationem, patet ex pluribus relationibus Rotæ, relatis a Contilor. *cap.*4. *num.*20. & 21. addito in specie in relationibus Sanctorum Hyacinthi, & Raymundi fidem præstitam fuisse processibus factis per Vicarios eorumdem. Quod repetit Lezan. *cons.* 1. *num.*312. Quin etiam idem Contilor. *loc. cit. numer.* 23. asserit, hoc ipsum censuisse S. Congregationem Sacrorum Rituum die 7. Augusti 1596. & probasse Clementem VIII. ac propterea in causa canonizationis S. Didaci peractæ a Sixto V. habitum fuisse pro valido antiquum processum, Compluti factum authoritate Archiepiscopi Toletani antè annos 170. circiter.

3 Idque dignè, atque justè, quando hujusmodi testes morte præventi non possunt repeti coram Judicibus Apostolicis. Quo casu, etiam de jure, non solùm faciunt per se semiplenam probationem juxta theoricam Bart. *in l. admonendi num.* 45. *ff. de jurejur.* quam probarunt Jas. ibi *num.*98. *cum seq. & in l.*2. *num.*24. *C. de eden.* Alex. *in l. sæpe* 63. *num.*71. *post med.* ubi Bart. *ff. de re jud. & cons.*156. *num.*7. *vol.*2. Imol. *in cap. fin. num.* 7. *de jurejur.* Felin. *in cap. Causam* 11. *num.*19. *de testib. & in cap. Quamvis* 25. *num.*1. *de sent. & re jud.* cum utrobique notatis per Addentes, concludendo non esse ab hac opinione discedendum in consulendo, & judicando Marsil. *singul.*276. *num.*8. *& singul.*435. *numer.* 1. Dec. *cons.*42. *num.*14. *& cons.*109. *num.* 2. atque Aymon *cons.*585. *num.*7.

4 Sed etiam plenissima, quando depositio prædictorum testium judicialiter excepta fuit cùm legitimo contradictore, in quo casu plenè probant æquè, ac sententia lata in causa status, *ad text. in l. Ingenuum* 25. ubi Doctores *ff. de stat. hom. & in l.*1. *§. penult. in fin. ff. de lib. exhib.* Glos. *ult. in cap. Quamvis*, ibique Felin. *sub nu.*9. *de sent. & re jud.* Alex. *d. l. sæpè numer.* 60. *ff. de re jud.* cum similibus. Etenim a pari procedunt sententia acta, & probationes, Butr. *in d. c. Causam num.*4. *de testib.* Alex. *d. l. sæpè num.*125. Gratian. *discept.* 869. *num.*16. Achil. *dec.* 5. *de judic.* Gregor. XV. *decis.*535. *num.*9. Rot. *dec.*271. *sub num.*2. *par.*1. *recent.* & coram Bichio in Britononien. fideicommissi 24. Maji 1642.

CONSULTATIO XXVIII.

An, & quatenus mundatio a lepra miraculo sit adscribenda?

IN primis probandum est, quòd esset vera lepra, idest tumor totius corporis cancrosus ex atrabile, venenata qualitate infecta, & in totum habitum corporis effusa, exortus, multa symptomata inferens juxta illius descriptionem, relatam a Joanne Jonstono *in Idea univ. med. pract. lib.*6. *tit.* 1. *cap.*9. *art. un.* eam in quatuor species dividendo. Primam nomine Alopeciam, in qua rubedo est obscura, tumor faciei, rubor oculorum, & narium hæmorrhogia, quæ oritur a sanguine, cæterisque mitior est. Alteram Tyriam, ita nuncupatam a squammoso serpente tyro, quæ verè spolium exuit, in qua, orta a phlegmone Albedo, squammæ, & furfures inspiciuntur. Tertiam Leoninam dictam a rugis frontis leonis, quæ oritur a bile, citissimè perveniens ad augmentum; ideòque in ea sunt punctura, mordicationes, & impetigines. Quartam denique appellatam Elephantiasim, reliquis majorem, & tardiorem, quæ ortum ducit a melancholia, & nigredine turbata, nodis, ac stupore se prodit. Nam fortè potuit esse simplex effectus cutis, quales dicuntur macula infantium volaticæ a Jonstono *d. lib.*6. *tit.*2. *cap.*1. *num.*4. subdente, ad earum præcautionem illinienda esse orificia aqua rosacea cùm pauxillo croci. Præterquamquòd nec vera lepra hodie est morbus contagiosus, & incurabilis, prout illa, de qua sermo fit, *Levit. cap.*13. sicut post Ronch. *in tr. de lepra*, & alios, quos refert, observat Gaspar a Reyes *in cam. Elys. qu.* 60. *sub num.* 11. ut facilè poterit remediis naturalibus sanari: Quod miraculi essentiam funditus destruit. 1

At verò cùm ab Elephantiasi, quæ corrumpit formam, figuram, & membrorum compositionem, ac demum continuam solvit, squamulas piscium instar emittit, & proveniens a melancholica materia per totum corpus conspergitur; undè hujusmodi lepra cancer totius corporis nuncupatur a Bernardo Gordano *in opere lilium medicinæ* inscripto *part.*1. *cap.*22. Eustach. Rud. *lib.* 1. *de affect. extr. corpor. cap.*14. Sennert. *medic. pract. lib.* 5. *p. cap.*30. Zaccuto *lib.*6. *de medic. Princip. hist. parapb.* 1. *§. utilissimæ*, qui inter signa Elephantiasis recenset ulcera fœtida, & insanabilia cùm, inquam, ab elephantiasi contigerit curatio in instanti, illud miraculum esse instar illius, quod narratur Matth. *cap.*8. Marc. *cap.*1. & Luc. *cap.*5. pro certo statuendum est. 2

Et dato, non autem concesso, quòd lepra hodiè non dicatur morbus contagiosus, & incurabilis, possitque curari, adhuc miraculum ratione instantaneitatis erit renunciandum. Natura enim non potest in instanti operari tàm mirabilem curationem, neque in illo temporis momento arte humana, etiam validissimis artis mediis curari nequit, sed longo temporis intervallo, etiam ratione ulcerum. Quia non possunt illicò, & repentè, vel spatio unius diei ad sanitatem perduci, sicque necessariò miraculum concurrere fatendum est. Quia ulcera nunquam curantur, nisi priùs abstergantur, & a sordibus purificentur, exsiccentur, & ad cicatricem perducantur, ut ex Hippocr. *lib. de ulcer.* Quæ omnia licèt a natura fieri possint, debito tamen tempore fieri debent; Ideòque ratione modi, quo hujusmodi curatio succedit, semper pro miraculo habenda est, saltem inter miracula tertii ordinis adscribenda, si est curatio difficilis, qualis est incipientis, secundi verò ordinis si est curatio confirmatæ, quia non est incurabilis, ut ex dicto Jonstono *loco cit. §. causa.* 3

CONSULTATIO XXIX.

An miracula fieri possint, etiam in rebus irrationalibus? ubi de dominatione Sanctorum in universos animantes.

AFfirmativè, veluti si aves canentes ad imperium hominis fileant, vel quòd congregentur, & canant, vel quòd pisces extra fluvium, vel mare, caput erigant, ut obediant, vel quòd figuræ factæ ex ligno, lapide, auro, vel argento, aliave materia moveantur, vel ambulent, ceu legitur de duobus Angelis ligneis, qui, jubente B. Jacobo a Marchia, incensum Domino offerebant, vel quòd lapides moveantur de uno in alium locum, prout similiter legitur evenisse ad preces S. Benedicti, & hujusmodi alia relata a Panvino *in relat.* S. Bonaventuræ *part.*2. *qu.*6. *in fin.* & de consolidatione aquarum, ut hominem super ea deambulantem 1

sustineant, quemadmodum proditur de S. Francisco Paulano, de S. Hiacyntho, qui expanso super undas pallio, sicco vestigio ambulavit, sociosque secum traducens, de S. Raymundo, qui pallium extendens supra mare, & accepto baculo, quem manu gestabat signo Crucis se muniens, super illud ascendit, & è portu de Sala Majoricarum Barcinonam transfretavit. Sic etiam super aquas fluminis, quòd Ula dicitur, gradiuntur præcisa capita gerentes, S. Frontosius, & socii martyres. Nazarium, & Celsum super undas etiam ambulasse cùm in mare projecti essent, refert Marulus *lib. 3. &* 4. Gloriosa Charitine anno 308. lapide collo ejus alligato demersa in profundum maris, & per aquas, tanquam per terram solidam incedens ad littus pervenit, Sur. 5. Octobris. Quinnus martyr, Prudentio, & Eusebio *in Chron.* authoribus anno 314. alligatus ad saxum, demersusque in flumen, enatavit, & placidè super aquas ambulavit; sustinentibus saxum, ferentibusque undis. Sub pedibus Bessarionis Abbatis aqua solidata legitur in vita Patrum *lib. 6. libel. 2. numer.* 2. Beata quoque Oringa: sive Christiana virgo in Etruria fugit per fluvium siccis pedibus, ne nubere cogatur. Et Apollinaris Abbas Casinensis fluvium Lirim sicco vestigio superavit.

2 Hoc autem Imperium in creaturas ratione carentes esse Sanctitatis signum dicit Pavin. *in d. relat.* S. Bonaventuræ *p. 2. qu. 6.* & sequitur Contilor. *cap.* 14. *num.* 13. catumque veluti memoria dignum narrat D. Ambrosius *lib. 3. de virg. cap.* 10. dicens: *Frequens sermo est cùm plurima ranarum murmura religiosæ auribus plebis obstreperent, Sacerdotem Dei præcepisse, ut conticerent, ac reverentiam deferrent sacræ orationi, tunc subitò circumfusos strepitus quievisse*, & de D. Joanne a Capistrano, dum Tyburi prædicaret, quòd imperavit silentium cicadis, quæ illicò strepere desierint, donec absoluta prædicatione, cantandi licentiam concessit, asserunt Fara, Varis. & Sedul. *in ejus vit. cap. 6.*

3 Præcipuè, quia id genus miraculorum, quibus Deus aliquos decoravit Sanctos, jam ab Ecclesia approbatum est, & in eorum Vitis recitantur, nempè præclarum illud factum S. Antonii de Padua; quando pisces convocavit ad audiendum Dei Verbum, & ipsi voci ejus obedientes capitibus extra aquam elevatis, sermone interfuere. Et illud S. Blasii Episcopi, quod canitur in lectionibus ipsius festivitatibus. Feræ sylvestres ad eum confluebant, nec priùs inde abibant, quàm accepta ab ipso benedictione. Recordare vitæ insignis Eliæ, & corvorum ministerii, qui manè quidem panem, vesperè autem ei carnem perpetuò afferebant. Similiter, & eorum, quæ in Vita Pauli primi Eremitæ referuntur, licèt soleant talia ista Sanctorum miracula novatores hæretici exibilare. Et hoc est, ut D. Augustinus ait *lib. 21. de civit. Dei cap. 3.* eorum tota ratio, ut quod experti non sunt, nequaquam esse posse arbitrentur. Et ignorare videntur Sanctis viris a Deo non rarò restitutum dominium in bestias antè peccatum primo parenti concessum. Vide Venerabilem Bedam *in Hexamer.* Philonem Judæum *lib. de præm. & pœn.* Magnus Antonius etiam bestiis, imperavit, ne parvulam messem suam læderent, ut Author est Athanasius *in vit. cap.* 25. Pachomium verò, ut in vita ejus *cap.* 19. legitur, Crocodilorum ministerio fluvium transeuntem, qui eum cum summa subjectione portabant, exponentes ad locum quocumque præcepisset. Simeon quoque priscus, ut refert Theodoretus in Philotheo *cap. 6.* duobus leonibus jussit, ut hospites ducerent. Miraris? Et rationem quæris? At nos, qui sumus, qui arcanorum Dei operum rationem accuratam postulamus, ut nisi eorum se nobis causa statim offerat, quantumvis præclara, Dei opera fugillemus? Verùm ego abs te quæro, quomodo Heliam corvus in solitudine paverit? 3. *Reg.* 17. Quomodo leones efferati fame, a Daniele devorando abstinuerint? *Daniel.* 15. Quomodo leo, qui Prophetam occiderat cadaveri, atque adeò asino ejus pepercerit, & occisi Prophetæ, donec sepeliretur, custos factus sit? 3. *Reg.* 13. An fortè de solo Christo, aut Apostolis scriptum putamus: *Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem*? An solis Apostolis dictum: *Si credideritis, dicetis huic monti, transi hinc, & transibit*? Cujusmodi miraculum Gregorius Romanus *dial. lib. 1. c.* 7. de monacho sui sæculi, qui oratione rupem loco moveret, & Gregorius Nyssenus de Gregorio Neocæsariensi, referunt in ejus vita.

4 Novimus enim Deum homini in bestias, volucres, in pisces potestatem dedisse. Quæ licèt aut sublata, aut valdè nostris peccatis avulsa sit, cur quod peccatum amisit, & summa Sanctorum hominum innocentia non posset, Deo indulgente, recuperare? Ruffinus certè *lib. 2. cap.* 4. & Palladius *in histor. Lausiac. in vit. Macar.* referunt, hyænam aliquando catulum cæcum ad Macarii cellulam detulisse, cui mox ille, oratione facta, visum dedit. Quod Palladius, Macario familiaris, a Paphnutio Macarii discipulo, se accepisse dicit, & Ruffinus inter cætera Macarii, & aliorum Eremitarum miracula ad fidem rei his verbis refert *Eccles. hist. lib. 11. cap.* 4. *Quæ præsens vidi loquor, & eorum gesta refero, quorum in passionibus socius esse promerui*. Sed ego jam Athanasium, & post eum Hieronymum potissimùm propono, qui *in vit. Antonii* post Athanasium scribit, Antonium in abditissima solitudine pomarium suis manibus, laboreque sibi comparasse, arbusculis consitum, & holeribus virens, quod cùm anagrorum grex aliquando vastaret, Antonius unum è ductoribus eorum stare jussit, baculoque tundens latera: *quare*, inquit, *comedistis, quod non seminastis*? Et exindè, acceptis aquis, ad quas potandas ventitabant, nunquam eos ne arbusculam, nec holera contigisse. Hieronymus præterea tradit in vita Pauli, mortuo jam Paulo in solitudine duo leones ad Antonium venisse, & adulantibus caudis circa pedes ejus accubuisse, & cùm sarculum non haberet, quo terram foderet, ad demortui corporis sepulchrum eosdem leones pedibus terram egessisse, & unius hominis capacem locum effodisse. Tradit item Athanasius *in vita Paul.* habitasse Antonium in solitudine in deserto Castello, pleno venenatorum animalium, statimque ad ejus adventum, ingentem turbam serpentum, quasi persequutionem passam, profugisse. Tradit & Hieronymus ad Hilarionem, Camelum enormis magnitudinis, qui jam multos obtriverat, per triginta, & eo amplius viros solidissimis funibus, distentum, cum clamore adductum, statim corruisse, submissumque caput terræ coequasse, mirantibus cunctis, qui aderant post tantam ferociam, tantam subitò mansuetudinem. Et ne dicatur, quod in Paulo Hieronymus nihil seriò narrat, Gelasius Papa inter vitas Patrum hanc historiam ex Hieronymi authoritate non joco, sed seriò posuit, *tom. 1. Consil. dist. 15. can. Sancta*. Clara est historia de Maria Ægyptiaca, quòd leones illi sepeliendæ inservierint. Quòd Paulus sexaginta in solitudine annos transegerit, quibus nullo pane pastus sit, nisi eo, quem corvus illi quotidiè suppeditavit. Quòd eadem Maria sine navigio, aut natatione Jordanem, quasi volucrem siccis vestigiis transierit. Similia de Ammone Sancto monacho ad Lycum fluvium, refert Athanasius. Ecquid verò miri, si Jordanis tale iter Sanctissimæ mulieri præbuerit, ut immensi undarum montes repentè obriguerint, cùm populo Israelitico, quamvis rebelli, & duræ cervicis, siccum olim alveum reliquerit, quem pedibus severè calcaret? Credimus & id quoque verum, quod refert Evagrius *lib. 4. cap. 7.* de Zosimo sui sæculi monacho, cujus asinum in itinere leo invaserat, & occiderat. Leoni enim onus, quod asinus portaverat, imposuit. Quod ille depositа feritate, adulantique cauda suscepit, leonemque ille secum toto posteà itinere ad Cæsareæ usque portas duxit. *Magnum ea in re*, inquit Evagrius, *divinæ potentiæ argumentum Zosimus ostendit, quodque omnia nobis inservirent, & parerent, si ad divinam voluntatem vitam nostram instituteremus; neque divinitus nobis infusam gratiam corrumperemus, & deformaremus*. Alia plura occurrunt passim in Sanctorum historiis, ut proindè fabulæ loco habeam, quod de Augusto nugatur Svetonius *cap.* 94. dum ait: *cùm primùm fari cœpisset in avito suburbano obstrepentes fortè ranas silere jussit, atque ex eo negantur ibi ranæ coaxare*.

Homo igitur factus est, ut dominaretur, & præesset 5
piscibus maris, volatilibus Cœli, & universis animantibus, quæ moventur super terram. Tenuit hæc Dominatio dum viguit, ac regnavit Innocentia, postquam autem velum innocentiæ Adam exuit, non amplius animantes exhibuerunt obsequii reverentiam. Multi tamen viri Sancti in Paradiso, Ecclesiæ, seu Religionis rursus Divinæ Gratiæ chlamyde de regia ex Dei beneficio indulti, ad antiquam illam gloriam dominationis aliqualiter pervenerunt, eisque ideò obtemperaverunt sæpè numero quævis animantes, seu compotes, seu expertes mansuetudinis, eæ demum fuerint.

Novus Adam Christus Dominus innocentiæ, sancti- 6
moniæque fons, & origo vix in Bethlemitica rupe erat natus cùm *ecce cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui*, nempè parvuli membra foverunt ambo halitu pectoris, & veluti quodam amore.

Abbas Joannes a moderatore suo jussus leænam loro 7
vincire, ac de saltu adducere, paruit miraculo obedientiæ, Cassianus. S. Simeon junior Stylitæ pardum adduxit. Sed quanta fuit authoritas S. Epiphanii Episcopi Constantiæ? Is ad leonem se contulit, cùm is prædonem

nem ageret in propinqua ſylva monaſterio terrori eſſet, & viatoribus paſſim necem inferret. Quia verò cauſam ejus non reperit, pro imperio evocavit, & leo adfuit ſtatim, atque in conſpectu viri Dei, quaſi non ferens majeſtatem, momento exanimatus eſt, jacuitque humi cadaver ejus, Evagr. *lib.6. cap.22.* & Sur. *in Majo.* Sanctus Sola Abbas cùm obviam habuiſſet lupum immanem, aſello ſuo, cui tum inſidebat, mandavit in nomine Jeſu Chriſti, ut eum adoriretur, ac neci daret, nec mora, aſellus lupum calcibus alliſis, morſibuſque ſtatim enectum humi proſtravit, Sur. *in Decembri* Lupum alium, &c.

8 Alius tamen S. Franciſcus Tudertinæ Civitatis magnoperè incommodantem, veluti admonitione religioſa, mitiſſimum, ac planè innoxium reddidit. Nam ei commemorans damna, quæ intulerat, hortatus eſt, dediſceret feritatem, & reipſa in poſterum ita vixit, ut nemori vale dicens, Civitatem coluerit. Ubi per compita ei alimenta, quamdiu ſuperſtes fuit, tanquam catulo, pueri præbuerunt. S. Bonaventura *in ejus vita*.

9 Sæpè numero etiam pro ſui corporis cuſtodia Sancti viri feras habuerunt. Sic B. Sylveſter Abbas lupo uſus eſt, fidiſſimo excubitore cellulæ ſuæ adversùs injurias quaſcunque ferarum aliarum, Sur. *in Novembri*. At S. Joannes, cognomento Silentiarius, cùm amans ſolitudinis, ab ea noluiſſet avelli, tametſi ei ſuaderetur, ut in civitatem aliquam munitam ſe reciperet, dum infeſtis populationibus Alamandarus Saracenorum Rex Paleſtinam incurſaret, meruit, ut Deus, quem adjutorium ſuum poſuerat, leonem ei dederit excubitorem, defenſoremque, qui propulſaret pericula, & ab acceſſu arceret agmina Barbarorum. Baron. *ad ann. Chriſt.* 509. Quinimmò interdum feræ ipſæ, quaſi agmine facto, auxiliares venerunt. Nempè dum Franciſcus Urbini Dux, vi belli, atque armorum recepta ditione ſua, qua exutus fuerat a Leone Decimo Pontifice, cùm infeſto exercitu per agrum Picennum excurrerent, prædam, quam religionis ſtudioſior miles ejus, deliberaverat S. Ædis Lauretanæ opes deprædari. Quo circa miſſi antecurſores fuerunt, qui viam explorarent. Sed hi ex parte obviam habuerunt gregem immanium luporum ex propinquo nemore, qui cùm aliquos laniaſſent, fugæ neceſſitatem aliis dederunt. Turſellin. *in hiſt. Laur.*

10 Libet inſuper commemorare obſequia ferarum jure privata etiam, & ad omnem Regni domeſtici uſum. Quis crederet, cuſtodem ovium agere potuiſſe, aut lupum, aut urſum, qui ovium earumdem tamen ſolent perniciei eſſe? Lupus quadam die Præmonſtratenſium oves, ſicuti juſſus fuerat, in paſcuis cuſtodierat, & inde ad ſtabulum, cùm jam adveſperaſceret, reduxerat, ſingulaſque intrare oſtium coegerat. Oſtio dein clauſo, inſtitit pulſando, ut pro cuſtodia obita mercedem aliquam acciperet, & tum S. Norbertus juſſit panem adferri, quia ille ſtipe contentus pro labore diurno, ad ſylvam remeavit. Surd. *in Junio.* At S. Florentio urſus erat ordinarius ovium cuſtos ductare nimirum ſolitus ad paſcua, & ad ovile hora præſcripta reducere. *Injungebatur urſo cura paſtoris*, inquit S. Gregorius Papa *lib. 3. dialog. cap.15.* & *quas emanducare conſueverat, paſcebat oves, beſtia jejuna. Cùm vir Domini jejunare volebat ad Nonam, præcipiebat urſo, eadem hora cum ovibus, reverti, cùm verò noluiſſet, ad Sextam. In omnibus itaque mandatis Viri Dei obtemperabat urſus, ut neque ad Sextam juſſus venire, rediret ad Nonam, neque ad Nonam juſſus venire, rediret ad Sextam.* Ægrè aut vix aliquis rationis compos ita exactè ſervierit, ſicut hic Urſus verna omnium horarum.

11 Aliquando urſi etiam equi ſarcinarii obiverunt vices, eaque pœna damnum illarum compenſarunt. Peregrinationem Romanam ſuſceperat S. Humbertus, cum S. Amando, quæ celebris fuit, vel ideò, quia cùm Urſus immanis equum voraſſet, qui ſarcinulas eorum bajulaverat, S. Humbertus, *Tu*, inquit, *ſubſidium itineris, quod nobis dederat miſericors Deus, ſuſtuliſti, oportet itaque, ut loco ejus onera ſubeas*, & *Romam uſque pro jumento ſi cui necem intuliſti*. Igitur manſueſcere illicò fera, tametſi adhuc cruore manaret, ſuſcipere onus ſarcinularum, & procedere, aut morari quoties contingeret in via, Sanctos peregrinos, aut progredi, aut hærere. Sur. *in Septembri*. Obſequium verò idem urſus alius præſtitit S. Corbiniano Epiſcopo Friſingenſi; dum is perindè Romam peregrinaretur. Surd. *in eod. menſe*.

De Leone Zoſimi ſupra dictum eſt.

Leonem alium S. Quiriacus anachoreta in ſolitudine, veluti famulum habuit, eique cuſtodiam olerum adversùs feras demandavit. Paruit verò cibum horis conſtitutis de manu ejus ſumere ſolitus, & mox ad hortuli tutelam remeare. Sur. *in Septembri*. Inſervivit perindè leo familiariſſimè S. Sabæ Abbati in Palæſtina, cuſtos agri erat, aſellum etiam de paſcua, ad fontem ducebat, quando aberat monachus curator ejus. Sed quia hic incontinentia ſe inquinavit, ceſſavit leo ab obſequio, & Monachi aſellum decoravit. Adeò manifeſta res eſt, in feras ſolam innocentiam, ſanctimoniamque dominari. Sur. *in Decembri*. Ideò S. Columbanus in eremo feras quaſcumque accerſere, dum per nemora deambularet ſolitus ſemper fuit, eaſque manu blandiens attrectare, atque hæc illi, ſicut catuli ſolent, videbantur adulari. Sur. *in Novembri*.

Par fuit quoque ferarum obſervantia erga Sanctos viros mortuos; cuſtodierunt enim frequenter eorum exuvias; & ab injuria eas vindicarunt. Quo pacto S. Victoris Mauri martyris corpus, feris projectum, diesomninò ſex inviolatum ſervarunt beſtiæ duæ, altera ad caput ejus, & ad pedes altera ex adverſo aſſidentes. Cùm verò advenit S. Marinus Epiſcopus, ut illi tumulum daret, ceſſerunt loco, non tamen penitùs receſſerunt, hæſeruntque, donec juſta perſolverent. Sur. *in Majo.* Honorificentiùs adhuc leones quatuor fuerunt cuſtodes corporis S. Pelagiæ Tarſenſis virginis, & martyris, ejus nimirum, quæ pudicitiæ, ac martyrio poſtputaverat nuptias cùm Imperatoris filio. Sed obviam proceſſerunt venerabundi S. Clinoni Epiſcopo, quando is admonitu Dei ad locum venit, ubi jacebat inhumatum corpus ejuſdem S. Pelagiæ, ſiquidem in fide chriſtiana eam inſtruxerat, & in propinqui montis clivo, non ſepelivit modò, ſed marmoreum inſuper ſacellum ei dedicavit. Sur. *in Majo.* Moloſſi totidem corpus S. Alexandri martyris, qui, imperante Maximiano paſſus eſt, ex flumine ad ripam retraxerunt, lambenteſque officioſiſſimè aſſederunt ei, donec illuc mater advenerit. Tum duo ex ipſius obvii occurrerunt, adhærenteſque lateri, ad filium deduxerunt, quem alii duo cuſtodiebant; ſed lambere deſierunt, ut in hæc officia matri erga filium ſua exſerere oſcula liceret. Sur. *in Majo.* Leones duo parant ſepulturam S. Paulo Eremitæ. *Brev. Rom. in Jan.* & nos ſupra. In quo genere adhuc mirabiliùs videtur id, quod accidit Ravennæ antè celeberrimum aliud Templum SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli, quod *olim fuerat* Capitolium Jovis, habueratque aras trecentas. Venerat eò vir ſolitarius ex Ægypti eremo, utpotè, qui didicerat cœli admonitu, imaginem Chriſto Domino ſimillimam ibi eſſe, deſiderio enim magno tenebatur intuendi veros Chriſti vultus, antequam è vivis excederet. Adduxerat porrò vitæ comites leones duos, qui cùm feritatem omnem exuiſſent, ſpectaculo, quàm terrori vulgò erant. Vix Sacratiſſimam eam iconem præ foribus Baſilicæ eſt conſpicatus, cùm procubuit, ut eam de genu veneraretur, & ſtatim perfuſus jucundiſſima voluptate ibidem ſanctiſſimè obiit. Tum leones duo, aſſeclæ atque alumni ejus ultima obſequia perſoluturi falculis egerere humum ubi ſepeliretur, nec temperare a mœrore, ac demum rugientes cum fremitu etiam ipſi non ita multò poſt ibi expirarunt. Populus hæc admirans, ut rei fama, & recordatio conſervaretur, feras eaſdem ſepelivit juxta tumulum ejus. Hier. Rub. *l.3. hiſt. Raven.*

12

Poſſem æquè multa, & plura, etiam de avibus Cœli, 13
& quædam inſuper de piſcibus maris commemorare, niſi ad alia feſtinaret calamus. Erit occaſio iterùm; jam ne de iis ſilere penitus videar, refero unum, aut alterum quàm breviſſimè. Cùm projectum eſſet S. Vincentii Martyris corpus inhumatum, corvus tum a volucribus aliis, tum a lupo etiam unguibus, roſtro, aliis, illud fide optima tutatus eſt. *Brev. Rom. In Jan.* Mirabilius eſt aquilas corpus S. Stanislai Epiſcopi Cracovienſis, & inclyti martyris, membratim conciſum, & per agros diſperſum, a feris defendere ſtuduiſſe, donec tumulo mandaretur. Etenim divino inſtinctu dicerunt prædam diviſam, & æquiparatam venerari, quam priùs conſueverant eſurire, *Brev. Rom. in Majo.* Aquila item obſequio gratiore, inſtar umbraculi fuit S. Medardo puero innocentiſſimis moribus, qui poſteà fuit Epiſcopus Noviomenſis. Siquidem dum undique ubertim plueret, ab ea imbrium diffuſione immunem ſervavit Aquila ſuper ipſum in aere liberata, ut ne guttula quidem ejus fuerit irroratus. Sur. *in Junio.* S. Franciſcus cum ſodali ſuo perlegens horas canonicas impediebatur importuno avium garritu, quæ circum obſtrepere volitabant, ſilentium itaque imperavit, & illæ confeſtim oris plectro canere deſierunt, ſteteruntque, ne vel ſolo alarum agmine ſonitum cierent. Poſteà vir Sanctus, cùm immolaſſet Deo Sacrificium laudis, poteſtatem fecit, ut denuò canerent, & conditorem ſuum etiam ipſæ laudarent; tum verò illæ argutulæ ſuo rurſus concentu ſylvam omnem exhilararunt. Adeò

præci-

præcipua res est, Innocentiam dominari piscibus maris, volatilibus Cœli, & universis animantibus, quæ moventur super terram.

14 Hoc autem miraculum adscribendum puto inter miracula primi generis, cùm sit contra naturam creatam, quòd feræ, cæteræque animantes, depositâ feritate, fiant rationabiles in obsequium Servorum Dei, illisque obediant, inserviantque in eis, & cum eis circumstantiis superius relatis.

15 Quod verò ad arbores, & plantas non est insolens Deum frondium, ac florum miraculis capita suorum servorum ornasse, ac honorasse. Peculiariter enim Deus, volens sibi uni adscribi Aaronis electionem, ut obtrectandi finem facerent Israelitæ, Moysi mandavit, peteret virgas duodenas inscriptas nomine Principum, qui erant capita Tribuum, nomen autem Aaronis scriberetur in virga Tribus Levi, adderet verò iis virgam aliam communem, quæ cunctas seorsum familias contineret. Has omnes virgas deinde Deus in tabernaculo fœderis jussit collocari, & postero die sola virga Aaronis reperta est virens, ac florens, immò frugifera etiam, & amigdalis referta, cùm arescerent aliæ, nulloque, aut floris gaudio, aut fructus penu viderentur exhilarari. Ita Deus Aaronis electionem confirmavit, &, ut miraculi fama jugis esset, jussit eam etiam ita floridam, ita frugiferam intra testimonii tabernaculum in annos consequentes custodiri.

16 E spinis illis, quæ Sacrosanctum Christi Domini caput in ejus passione coronarunt, aliquæ nunc supersunt, quæ quotannis feria sexta majoris hebdomadæ virent, ac florent, & ex quibus infudat quidam sanguineus humor, uti eo rore cœli aliquando fuerunt irrigatæ. Earum una est in Umbriæ Oppido inter Perusiam, & Augubium, quod *Montone* vulgò appellatur. Hæc quotannis feria sexta hebdomadæ majoris ab hora sexta usque ad horam nonam semper floret. Spectarunt viri gravissimi, & Bozius id fide publica sibi constare affirmavit.

17 Altera Spina ejusdem serti Christi Domini est in Samnio, & eo die pariter illius cuspis protuberat, atque efflorescit.

18 Spina, quæ est Barii non floret ea quidem, sed rubescit pariter sexta feria majoris hebdomadæ. Id verò in spina, quæ est tum Canosæ, tum Anversæ oppido, ac civitate Regni Neapolitani, contigit solùm, si ea sexta feria incidat in Martii diem vigesimum quintum, quo die multi putant filium Dei, & genitum de Virgine, & Cruce peremptum esse.

19 In Urbe orientalis Calabriæ Policastro habetur alia item spina ejusdem coronæ, accinctusque intra reliquiarum thecam cuspide deorsum inversa, ex qua pendet guttula cruoris teres, & movetur, atque agitur, quasi recens flueret ex capite jam consauciato. A cunctis verò spectari potest, cùm ipso die Virginis Deiparæ in Cœlum assumptæ palam ostendi consuevit.

20 Virgæ duæ, hoc est, ut alii interpretantur, scipiones duo viatorii S. Gommari, & Sancti Rumoldi Confessorum in loco, in quo ii convenerunt, ut se mutuis, ac piis colloquiis recrearent, dum solo infigerentur in digressu flores, & folia tulerunt. Surius *in vita S. Gummari in Octobri*.

21 Scita est historia pali arefacti, quem religiosus vir, a Præsule jussus, unius anni spatio irrigare in spem floris & frugis virentem, reddidit florentem, atque frugiferum, & eo Deus ostento declaravit, a Religiosis viris nunquam Prælato inutiliter obtemperari. Cassianus.

22 Qua nocte S. Theresia virgo ad superos migravit, arbor arida, cellulæ ipsius propinqua, statim floruit. *Brev. Rom. in Octobri.*

23 Multò ante idem evenerat in Barbantia, quo die S. Gudula virgo sepulta est. Etenim populus arbor, & bruma antecesserat, atque hieme erat, illicò frondescere cepit, & ramorum virentium jucunditate ver quodammodo præseferre, Surius *in Januario*. Sed & in translatione reliquiarum ejus ad Sedes alias difficilitas leucis denis, translata eadem arbor, nihil passa est detrimenti, mansitque immò in ea pristina viriditas.

24 Lhora urbs est Germaniæ ad Mœnum sita inter Francofurtum, atque Herbipolim; juxta eam urbem in loco, ubi aliquando vixit S. Gertrudis virgo ex prosapia Regum Francorum, est monasterium S. Benedicti, nomine Neustadium, in quo, quia S. Gertrudis consueverat, dum appeteret brumæ tempus, surculos pomorum sua manu inserere, intra hortulum ob divinæ Incarnationis venerationem, (inserta enim divinitati nostra humanitas fuit, quando Verbum caro factum est, & habitavit in nobis,) ex eodem tempore continuata semper propago est hujusmodi arbuscularum.

Sed, & propriè ante dictam Urbem ipsa nocte divinorum Natalium, dum omnia ex hieme, ac gelu inarescunt, arbusculæ aliquæ, videlicet ex earum numero refertæ pomis inveniuntur colore, ac sapore haud absimili pomis, quæ produci solent tempore suo. Discrimen est tantummodo, quod secta ea poma, nullum seminis indicium faciunt. Porrò eæ arbores jussæ ab Archiepiscopo Moguntino, juxta nostrum Calendarii usum esse frugiferæ, paruerunt, ac tempus immutarunt admirandæ istius fœcunditatis. 25

Bruxellis Urbe nobilissima Brabantiæ arbor est, quæ toto anno arida, ac veluti emortua, ipso die Nativitatis Domini virere, ac vigere incipit, & gaudia frondium, florumque præsefert usque ad purificationem Deiparæ Virginis, deinceps vero sensim inarescit. Vocatur flos Hierico, atque hæc arbor etiam juxta emendationem Calendarii quotannis renovat suam frondium, & florum hilaritatem. 26

Non procul Bethlemio adhuc viret Terebinthus, quam appellant Beatæ Virginis, quoniam cum puerulo Jesu recreari ejus umbra nonnunquam insueverat, ut propterea sit ei honor ab adeuntibus Palæstinis juxta, & Europæis; sed & visa est aliquoties arbor eadem diei Sabbati ardere incombusta, quemadmodum olim rubus Moysiis, Euseb. Nierem. *de mirac. natur. c. 35.* 27

In Lugani Valle diœcesis Comensis nux prægrandi nomen habet S. Joannis Baptistæ, propterea quod, & si est in agro, ubi nuces arbores complures virent, & sunt frugiferæ tempore suo, illa singulariter solùm ipsa nocte Nativitatis S. Joannis Baptistæ frondibus investitur, nec profert modò fructus suos, sed ad maturitatem quoque omninò perducit. 28

In Apuliæ Urbe Traneo, vel extra illam, ubi condita ossa S. Stephani Papæ aliquandiù fuerunt, festo ejus die innascuntur flores suavissimi odoris, & qui vim cœlestem habent ad ægritudines pellendas, nec alibi, aut alio die tàm fragrantia, tàm salubria germina aut spectantur, aut leguntur. 29

Arbores tres ante aram consitæ, in qua sunt sacra lipsana divæ Eulaliæ Virginis, & Martyris, anniversario die martyrii ejus penitus virent, ac florent, jam anteà, quippè Decembri mense nuda frondibus, & floribus ramalia, sterili inarescere hieme videantur. Gregor. Turonens. *lib. 1. de glor. mart. cap. 91.* & Surius *in Decembri*. 30

Sancta Birgitta, virgo illa, quæ cùm ad nuptias expeteretur a plurimis, impetravit a Deo virium in formæ suæ venustate orbata oculo, tantùm ideò, ne plus nimio aliis placeret, & si posteà oculus est ei restitutus, postquam velo sacro ritè fuit initiata. Hæc, inquam, Virgo procumbens in preces, uti consueverat aliquando, manu attigit pedem altaris ligneum, & is virescere illicò cœpit, itaque semper mansit sine carie, aut tabe. 31

Inter alia S. Columbani signa, admirabile illud videtur, pisi legumina spontè nasci per eas rupes, quas ipse olim frequentavit. Germinant verò nonnunquam è scissuris petrarum, quibus neque humus, neque humor suppetere videtur, sed & vicissitudine quadam herbescunt, & ubi proveniunt uno anno, ibi proximo anno semper desiderantur, ne videlicet ex relicto ibi semine oriri credatur id, quod oritur duntaxat ex virtute, ac merito S. Columbani. 32

In Sublaci specu, ubi moratus est S. Benedictus Monachorum in Occidente Institutor, & legislator, præter alia Sanctitatis ejus ornamenta, adhuc spinæ illæ supersunt, in quas se nudum injecit, ac volutavit, ut ex corpore suo virgineo stimulum expungeret libidinis, & continentiæ. Eas aliquantò post S. Franciscus Seraphicus religionis ergo specum invisens in rosas inseruit, hodieque culturam præseferunt, retinentque duntaxat authore Deo. Frondes roseæ ipsæ, atque expressa ex his aqua rosacea sunt usui magno ad ægros in morbis juvandos. Sed illud mirum omninò videtur frondescere illa rosarum germina perpetuò, vel dum hieme ibi omnia inhorrescunt, & si arent penitus ramalia in virgultis aliis, uti regio, ibi acri gelu hiemali tempore urgetur. Experti etiam sunt, an transferri, & censitæ alibi vigere possint, nec succrescit, quia in eo duntaxat solo germinant, quod S. Benedictus sui cruoris rore studio castitatis irrigavit. 33

In Hispania apud Urbem Arcitanam die martyrii sancti Torquati discipuli S. Jacobi Apostoli, florebat oliva, ut tradit Ado *in Martyrol. die 15. Maji*. Et Cordubæ juxta sepulchrum Sanctorum martyrum Asciecli, & Victoriæ quintodecimo Kalendas Decembris, quo die martyrium passi sunt, ob commendationem eorum prætiosæ mortis, rosæ divinitus ortæ colligebantur, Usuardus, Ado, & Æquilinus *in suis Martyrologiis*. 34

35 Contra, virentes interdum arbores ſancti viri fronde, ac vita omni exuerunt. Ita nimirum Chriſtus Dominus ficulneam areſecit. Ita S. Eligius Epiſcopus Noviomenſis, cùm in itinere feſſus de via in coloni agrum divertiſſet, quoniam ibi ejus aſſeclæ nuces jugulandes aliquot excuſſerant ex arbore, herum ejuſdem agri appellatum, humaniùs, hortatus eſt a querimoniis ceſſare. Sed cùm ille nihilominus lingua procaci adhuc jurgaretur, erogari quidem ei aureos nummos tres ab Oeconomo juſſit, ſed arborem momento aridam ac perpetuò ſterilem reliquit. Ex S. Audeono Epiſcopo Rothomagenſi Surius *in Decembri*.

36 Juſtiores alterius coloni querimoniæ meruerunt, ut S. Gummarus, de quo paulò ante meminimus, ſucciſam arborem a famulis, cauſa fulciendi tentorium ejus; (nam erat adhuc vir primarius in Aula Pipini Regis, & Romam peregrinabatur) reſtituerit rurſus vegetam & pomiferam. Quippè noctu in preces fuſus eam cingulo alligavit, & trunco ſtatim adhæreſcere viſa eſt. Quæ res tantam hero illius agri admirationem peperit, ut arborem, & agrum etiam Sancto viro deinceps addixerit ex Theobaldo Surius *in Octobri*.

37 Notabile fuit occulto imperio, & arcana vi Romæ anno Neronis quarto arborem ruminalem in Comitio, quæ ante octingentos, & quadraginta annos ibi Romuli, ac Remi infantiam texerat, mortuis ramalibus, areſcente trunco defuiſſe. Tacit. annal. *lib.* 13. quod prodigium ita eſt interpretatus Cardinalis Baronius anno Chriſti 60. *An ſicut olim in arefacta ad Chriſti imperium apud Hieroſolymam ficus arbore Synagogæ infructuoſæ & præmonſtratus interitus, ita quoque non ſine Dei conſilio exſiccata Romulea ficu veteris ſuperſtitionis abrogatio eo prodigio eſt ſignificata? Cum id manifeſto experimento probaverit eventus Petro, & Paulo novis Romanæ Urbis futuris Principibus, qui ſanguine ſuo hanc nationum omnium patriam Chriſto pepererunt. Et benè verſa vice rerum magno ſanè prodigio fatalis arbor, eademque illis felicisſima Remi, & Romuli cunabulis conſecrata, tunc aruit, cum aridam Crucis ligno a Petro, Pauloque Romæ plantatum, virescens fœcundo germine propagari cœpit.* Ita ipſe, non ex levi utique conjectura; nam eo tempore Petrus, & Paulus Romæ Chriſtianam Religionem ſuperſtitione abolita, fundarunt.

38 Hæc autem, & ſimilia recentes ponunt inter miracula in honorem Sanctorum Dei ab ejus omnipotentia perpetrata inſpectis circumſtantiis, quòd arbores, & plantæ aridæ, & nunquam antea, vel poſteà flores, nec fructus, nec frondes protulerant, & quòd hæc eveniant tempore hyemali, quo juxta ordinem naturæ arbores floribus non ſolent fulciri, & quòd in iſtanti floreant, & frondeſcant.

39 Hæc, aliaque majora referunt P. Cretſerus, P. Raynaudus, P. Sylveſter Petraſancta *in Taumaſia tom.* 2. qui eſt de ritibus Eccleſiæ miraculis confirmatis, & *tom.* 3. qui eſt de mitaculis perpetuis Eccleſiæ catholicæ, edita Romæ anno 1646. cum approbatione ſuperiorum.

40 Ex quibus hujuſmodi miracula ad ſecundum gradum cenſeo referenda eſſe, cùm hoc opus excedat facultates Naturæ, non quantum ad id, quod fit, nempè arborem, vel plantam frondibus, ac floribus amiciri, quod & Natura facit, ſed quantum ad id, in quo fit, nempè in arbore, vel planta arida, quæ nec antea, nec poſteà flores, nec frondes, nec fructus tulit, prout Natura poteſt præbere vitam, ſed non mortuo, & viſum ſed non cæco ex doctrina D. Thomæ *part.* 1. *quæſt.* 105. *art.* 8. *in corp.*

41 Addo & hoc de garritu paſſerum intellecto a Fr. Benedicto a Sanfratello, de quo hæc amœnando animo audite. Degit ille Panormi apud S. Mariam a Jeſu, cujus loci periſtilio inſiſtens habitu aliquando circumfuſos cives qui Sanctitatem etiam in Mauro æſtimabant. Ibi ille cæteroqui torvus, & ad lætitiam obſtinatus, temerè prorupit in riſum, neque præbita cauſa, neque accepta, niſi quòd interim in ambitu, paſſeres aliquot ultra ordinem ſtrepuerunt. Hic enimvero circumſpicere ſe cives, & innuere nequaquam negligendum eſſe tàm intempeſtivum cachinnum, quippè non poſſe rationem deeſſe ei, qui ſupercilium Fratris Benedicti ſolviſſet. Unde & ſciſcitati ipſum ſunt, quid cauſæ? Unde anſam acceperit tàm exotici riſus? Ille diverticula captare, moras nectere; ſumma, recuſando, excuſandoque horam trivit. Sed inſtabant illi repulſa irritati, & cùm ipſum flectere non poſſent P. Prælatum adierunt, obteſtati, ut ſi quid ab ipſis expectaret unquam, imperaret F. Benedicto prodendam cauſam riſus. Fecit ille oratus, & accerſitum quem dicimus Benedictum, vetuit ultra ſuſpendere auditores, quin ultrò aperire quid ei tàm lepidè labra ſolviſſet. Ille autem non auſus obſtare: Paſſeres, inquit, erant, qui colloquentibus nobis per auras ſiderunt, canorum ſtridentes inde inde. Sed cives: Benedicte, ajunt, maledictum cave; religio eſt Prælato imperanti deeſſe. Et verò quid nos reputas tranſalpinos fungos, qui credamus ſeveritatis tuæ fibulam eo murmure ſolvendam. Immò, retulit ille, reapſe ſic ſoluta eſt: nempè illi invicem loquebantur, & miſcebant hinc inde ſermones. Fremitus ille, & præcipitatio notarum, externorum paſſerum erat, qui ſic cæteros monebant, ut ſi paſci vellent, ſeſe ſequerentur. Eſſe enim chataractas centum paſſibus ab Urbe ſparſum abundè granum, quod molitori decidit, dum ſaccos aliquot ad molam deferre tritico oppletos, ſed pertuſos; per rimas enim caduca grana longiſſimam lineam duxiſſe. Illi hoc reſponſo, non jam mirari riſum ejus, ſed augere, & comitari ſuo, ac planè, plenequè gaudere, hilari, & hianti ore. Sed ne deinde ipſi riderentur, ſi a quoquam imponi ſibi ſciviſſent, eorum unus accito famulo imperavit, ut è veſtigio, nemine interim ſalutato, ad chataractas currere explorator, num ibi decidua aliqua tritici grana proſtarent. Cucurrit, exploravit, & recurrit, aſſerens, quod erat, ſcilicet, offendiſſe ſe ibi & ſparſa grana, & circumſuſos paſſeres, ſed & molitorem querulum granum omnem imprudenti ſibi decidiſſe, neque redimi poſſe tanto agmine paſſeres accurrerunt, ut viderentur tota Panormo, & territorio ejus advocati. Ita ex Barono Minorita.

CONSULTATIO XXX.

An donum prophetiæ ſit inter miracula recenſendum?

NOn videtur. Nam præter ea, quæ alibi diximus Plato *in dialog. de natur.* Socratis animæ adſcripſit munus divinandi. Quia ſcilicet illa ex ſuis principiis vim quamdam adjunctam habet præſcindi futura, & Tullius ex ſententia Ariſtotelis ſcripſit *lib.* 1. *de divinat.* Ergo & hi, quorum animi, ſpretis corporibus, evolant, atque excurrunt feris ardore aliquo inflammati, atque excitati, cernunt illa profectò, quæ ratiocinantes pronunciant. Quod etiam enarrat *Auguſtin. narrat.* 12. *ſuper Geneſ. ad lit.* Pluraque idem congeſſit Majolus *diſc. cantic. tit. Vaticinia*, Anton. Beneven. *lib. de abol. c.* 10. Aliique plures. Additurque cum Torreblanca *lib.* 6. *jur. ſpirit. c.* 5. *n.* 1. & infra, difficillimum eſſe inter prophetiam, & divinationem verum diſcrimen dignoſcere aſſerendo *n.* 9. & 10. D. Chryſoſtomum *in ep. D. Pauli* 1. *ad Cor. hom.* 29. *in com.* hanc probationem difficillimam eſſe, & humanis humeris formidandam, niſi mens noſtra a Deo fulciatur, qui ad hoc diſcretionis ſpiritum Eccleſiæ ſuæ ſeorſim a prophetia ſolet communicare. 1

At verò affirmativè reſpondendum eſt; Nam, ut ait 2
D. Thomas in diviniſſimo opere 2. 2. *q.* 171. *art.* 1. ad prophetiam pertinet operatio miraculorum, quæ confirmatio quædam eſt propheticæ annunciationis. Unde dicitur *Deuter. ult. Non ſurrexit ultra Propheta in Iſrael, ſicut Moyſes, quem noſſet Dominus facie ad faciem, in omnibus ſignis, atque portentis.* Prophetia itaque cum miraculorum operatione conjungitur, & inter miracula numeratur, cùm omnem humanæ naturæ, facultatem excedat, ut dicitur 2. *Petr. cap.* 1. *Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia, ſed Spiritu Sancto inſpirante loquuti ſunt Sancti Dei homines.*

Quod etiam patet ex Sanctorum Patrum doctrina. 3
Nam Div. Thom. *loc. alleg. quæſt.* 176. *art.* 1. loquens de linguarum dono Apoſtolis in die Pentecoſtes conceſſo, affirmat eſſe miraculum ex authoritate Gloſſæ *artic.* 2. dicentis, quòd majori miraculo factum eſt, quòd Apoſtoli omnium linguarum generibus loquerentur, & poſteà *or.* 2. loquens de dono prophetiæ, docet excellentius eſſe, quàm donum linguarum ex doctrina Apoſtoli 1. *ad Cor.* 14. dicentis: *Major eſt qui prophetat, quàm qui loquitur linguis.* Unde certum remanet prophetiam inter miracula, & quidem majora, eſſe computandam.

Idem D. Thomas *qu.* 178. *art.* 2. quærens, utrum mali 4
poſſint miracula facere, ſic ait: *Sed vera miracula non poſſunt fieri, niſi virtute divina. Operatur enim eam Deus ad hominum utilitatem, & hoc dupliciter; Uno quidem modo ad veritatis prædicatæ confirmationem. Alio modo ad demonſtrationem Sanctitatis alicujus, quem Deus hominibus vult proponere exemplum virtutis. Primo autem modo miracula poſſunt fieri per quecunque, qui veram fidem prædicat, & Chriſti nomen invocat, & ſecundùm hunc modum, etiam mali poſſunt miracula facere.* Unde ſuper illud: *Matth.* 7. *Nonne in nomine tuo prophetavimus?* dicit D. Hieronymus: *Prophetare, vel virtutes facere, & dæmonia*

monia ejicere interdum non eſt ejus meriti, qui operatur, ſed invocatio nominis Chriſti hoc agit, ut homines Deum honorent, ad cujus invocationem fiunt tanta miracula. Secundo autem modo non fiunt miracula, niſi a Sanctis, ad quorum ſanctitatem demonſtrandam miracula fiunt, vel in vita eorum, vel poſt mortem. Ecce quomodo inter miracula annumeratur prophetia.

5 Confirmatur ex doctrina D. Ambroſii *lib. 2. Com. in Luc. cap. 1.* expendentis prophetica illa verba B. Virginis Mariæ, & cognatæ Eliſabeth. *Iſtæ*, inquit, *gratiam loquuntur, illi intus operantur, pietatiſque myſterium maternis adoriuntur profectibus, duplicique miraculo probetant matres ſpiritu parvulorum.* Utraque prophetavit, ac proinde duplex miraculum fecit, quia duplex prophetia. Et ideò S. Mater Eccleſia etiam inter miracula Sanctorum prophetia approbat & recenſet, ut legere eſt in Diplomatibus Canonizationum, ac lectionibus, quæ in eorum feſtis recitantur.

6 Nam præcognitio futurorum poteſt cauſari in mente humana dupliciter. Uno modo ex hoc, quod futura præcognoſcat in mente divina, & ſecundùm hoc prophetiæ donum Spiritus Sancti ponitur, & hæc non eſt naturalis. Illa enim, quæ fiunt divinitus, ſine cauſis naturalibus mediis, non dicuntur eſſe naturalia, ſed miraculoſa. Hujuſmodi autem futurorum revelatio fit abſque mediis cauſis naturalibus, cùm hoc modo non revelentur, prout rationes futurorum ſunt in cauſis creatis, ſed prout ſunt in mente divina, a qua derivantur in mente prophetæ. Alio modo ex virtute cauſarum creatarum, & de ea D. Thomas, a quo multa tempeſtivè depromere poſſem *in q. diſp. q. 12. de prophetia art. 3.* cujus locum monſtraſſe, dignum, ſolumque par pretium tanti laboris cenſeo.

7 Quæ verò adducuntur ex Platone, ac Tullio, cæteriſque nihil communem habent cum prophetia, quæ propriè definitur cognitio ex divina revelatione indita, quia res occultiſſimæ alicui manifeſtantur, ut aliis illas annunciet, ut ex Suarez *tract. de fid. diſput. 8. ſect. 3. num. 2. & 9.* Nomine autem cognitionis intelligitur cognitio ſupernaturalis & divina, cùm ſit gratia gratis data, quæ debet eſſe donum ſupernaturale, & divinum. Unde, cùm dicitur ex divina revelatione indita, ut ex D. Thoma 2. 2. *qu. 171. art. 3. ad 3.* Suarez *ubi ſupra ſect. 4. num. 10.* & colligitur ex Sacra Scriptura *Luc. 1. Loquutus eſt Deus per os Sanctorum, qui a ſeculo ſunt Prophetarum &c. & 2. Petr. 1. Spiritus Sancto inſpirati loquuti ſunt, & ad Hebr. 1. Olim Deus loquens patribus in Prophetis*, denotatur, prophetiam ſolùm a Deo communicari poſſe, itaut quæcunque alia cognitio rerum occultarum ab homine, quantumvis ſapiente, proveniens, vel etiam a Magis, a Dæmone, aut ſimilibus, nullatenus prophetia vocari poſſit, etiamſi divinationis nomine aliquando comprehendi ſoleat, cùm ſæpius ænigmaticè, amphibologicè, & obſcurè loquantur, ut ita ſuæ prædictiones in utramque partem inflectere, ac interpretari poſſunt vel ex crebra alienatione, & abſtractione a ſenſibus cum deordinatione prædictionis. Quod frequenter contingit in arreptitiis, & furioſis, veluti de Pythia Delphio tradit Rhodign. *lib. 13. antiq. lect. cap. 33.* & de Nicoſtrate, matre Evandri, quę ex furore vulgò dicebatur Carmenta, ut inquit Plutarchus *in Romulo*, cæteriſque exemplis relatis tempore Ethnicorum, de Anabaptiſtis noſtro ſæculo apud Campanos, & Magdalena de la Crux apud Bæticos, Cordubæ, ut refert Ribadeneyra *in vit. S. Ignatii lib. 5. c. 10.* hujuſmodiq ue divinationibus Indorum, qui, ſumpto gahobæ ſemine, externuntur, & mox, ceſſante furore, vaticinantur, de quibus Petrus Chieza *par. 2. hiſtor. Pervan. cap. 17.* Quæ non fit in Prophetis juxta D. Thom. *q. 173. art. 3. in corpore.*

8 Prætereà, quod dicitur, quæ res occultiſſimæ alicui manifeſtantur, denotat ad prophetiam ſpectare cognitionem futurorum, præſertim contingentium eorum maximè, quæ ex libera Dei, aut hominis voluntate pendent. Dicitur quoque, *ut aliis illas annuncient.* Quia cùm gratia gratis data ſit in utilitatem aliarum juxta doctrinam Apoſtoli, ſuperius relatam, oportet, quòd res revelata a Deo illis communicetur ſermone, vel opere, aut alio ſigno externo. Unde, ſi eſſet naturalis, in poteſtate haberet anima, quandocunque vellet, futura prę-cognoſcere, quod manifeſtè apparet eſſe falſum, ut idcircò id improbet D. Auguſtinus *d. narrat. 12.* Quia natura mentis humanæ nullius cognitionis naturaliter poteſt eſſe principium, in quam non poſſet pervenire per principia per ſe nota, quæ ſnnt prima inſtrumenta intellectus agentis, ex quibus principiis in cognitionem futurorum contingentium pervenire non poteſt, niſi fortè per inſpectionem aliquorum ſignorum naturalium, ut Medicus, vel Aſtrologus, quæ futurorum cognitio non dicitur eſſe divinationis, vel prophetiæ, ſed artis.

Ex quo evidens ſignum Sanctitatis maximè in ordine 9
ad Beatificationem, & Canonizationem deſumitur, teſtè Scaccho *de not. & ſign. Sanct. ſect. 8. cap. 2. §. de prædictionibus.* Contilorio *de canon. Sanct. c. 14. n. 28.* corroboratum ex Diplomatibus Summorum Pontificum circa Canonizationes Sanctorum, præſertim Boniſacii IX. *in canoniz.* S. Birgittæ viduæ *Bullar. tom. 1. pag. 227.* de ipſa dicentis: *Meruiſſe ſpiritu prophetico multa prædicere, quorum nonnulla effectu completa fuere*, & Pauli V. *in canoniz.* S. Franciſcæ Romanæ *d. Bullar. tom. 3. pag. 171.* ac Beati Andreæ Avellini apud Contilor. *c. 25. n. 94.* Ideòque concludendum videtur, Spiritum prophetiæ ſolùm concedi a Deo hominibus vitæ probitate claris, quales in veteri teſtamento fuerunt Job, Samuel, David, Deipara Virgo, Prophetarum Regina, Eliſabeth, cæterique relati a Lezana *tr. de gratia gratis data diſp. 4. q. 7. pag. 397.*

CONSULTATIO XXXI.

An, & quatenus teſtes ſingulares probent miraculum?

Affirmative. Ita declarando dictum Vincentii *in c.* 1
Venerabili 52. de teſtib. ac Butrii *in cap. cum oporteat 19. de accuſat.* in terminis tradit Marianus Soccin. *in cap. qualiter, & quando de accuſat. n. 583.* inquiens; quòd ſi volo probare, quòd frater Bernardinus fecit miracula ſcilicet quòd fuerit vir miraculoſus, itaut in eo fuerit hæc virtus faciendi miracula, ſufficiunt in quolibet teſtes ſingulares ſimul injuncti, inferentes ad unum totum plenè probandum. Idem repetit *n. 587.* cujus dictum probavit Felin. *in cap. licet ex quadam 47. ſub n. 2. de teſtib.* firmans, teſtes ſingulares ſuper duodecim miraculis, licèt nullum concludentes in individuo, & quoad ſingula, attamen probare aliquem fuiſſe miraculoſum, in illoque fuiſſe qualitatem ad miracula facienda, nempè quòd fama de miraculis, & ſequuntur Caſtellan. *de canoniz. Sanct. quæſt. 7. princip.* Contilor. *eod. tr. quæſt. 18. num. 28.* Pavin. *in relat. S.* Bonaventuræ *par. 2. art. 4.* aſſerens, ex diverſis actibus probatis per teſtes ſingulares reſultare frequentiam miraculorum, Riminald. jun. *conſ. 7. n. 132. vol. 1.* firmans, in Sancto canonizando teſtes ſingulares deponentes de miraculis, unum ſcilicet de uno, & alium de alio inferre ad Sanctitatem. Pleniùs vero Molpheſ. *conſ. 46. num. 63. & ſeqq.* ubi ait, famam miraculorum, ſeu aliquem fuiſſe virum miraculoſum probari per teſtes ſingulares. Quia, ſicut conjunguntur ad probandam infamiam, ſeu malam vitam alicujus, pari ratione jungi debent ad probandam bonam famam miraculorum, & bonam hominis ſancti vitam.

Atque ita fuit obſervatum a Leone III. anno 803. in 2
canonizatione S. Svitberti, cùm ſuper vita & miraculis ejuſdem fidem adhibuerit vitæ, conſcriptæ a Marcellino, ejus ſocio, ſicut teſtantur Sur. *tom. 3. die 1. Martii*, & Azor. *inſtit. mor. p. 2. lib. 5. c. 6. qu. 2.* ac meminerunt Beda, Uſuardus, & Baronius *ad ann. 804. num. 8.* & Cardinalis Bellarm. *controv. tom. 1. lib. 1. de Sanct. beatitud. c. 8.* Ab Joanne XV. anno *993.* in Canonizatione S. Uldarici, Epiſcopi Auguſtani, cùm fidem adhibuerit Leopoldo, ejus ſucceſſori, qui libellum ſuper vita, & miraculis ejuſdem exhibuerat, ut in Conſtitutione prima ejuſdem Pontificis *§. 1. & 2.* & fidem adhibuerat unico Oberto preſbytero per viginti, & amplius annos confeſſario dicti Sancti. Quemadmodum ex actis ejuſdem a Bermone Abbate conſcriptis teſtantur Surius *to. 4.* ad diem 4. Julii, Trithem. *de vir. illuſtr. S. Benedicti lib. 3. cap. 223. & lib. 4. cap. 22.* & Baron. *ad dictum annum 993. num. 1. & ſeq.* ab Alexandro III. qui anno 1161. die 5. Februarii Sanctum Eduardum Angliæ Regem in catalogum Sanctorum retulit, libro miraculorum inſpecto, quæ dum in carne viveret, & poſtquam de præſenti ſæculo eſt aſſumptus, Omnipotens Deus per ſuam miſericordiam declaravit, Bullar. *nov. conſtit. 1. ejuſdem Pontif. §. 2.* & apud Baron. *ad d. 1161. n. 1.* ac Surium *tom. 1.* ad diem 5. Januarii. Et multò nuperius ab Innocentio IV. qui viſo miraculo a S. Clara coram ſe facto, quòd ſcilicet cùm illa benedixiſſet aliquot panibus, ſingulis illis inſculptæ fuerunt Cruces, juſſit pro illa, paulò poſt mortua, Miſſam de Sancta Virgine celebrari loco miſſæ mortuorum. Tot teſtimonia, tot argumenta hujus veritatis ſuppetunt. Et ab Joanne XXII. in Canonizatione S. Thomæ Aquinatis, cùm fides adhibita fuerit unico ſocio Fratri Reginaldo, deponenti de auditu a D. Thoma, ſolito dicere, quicquid ſciret, non tàm ſtudio, aut labore ſuo peperiſſe, quàm divinitus traditum acce-

piſſe; in cujus etiam Canonizatione, licèt idem Pontifex *Conſtit.* 11. §. 8. teſtatus fuerit, eundem Dei virum poſt ſuum de hac vita tranſitum multis, magnique claruiſſe miraculis, ſpeciatim relatis *ſub §. 9. & ſeqq.* nihilominus miraculorum in vita ſolummodo genericè meminit ſub dicto §. 8. ibi: *licet, & antea nonnulla feciſſe memoretur.* Quod noviſſimis temporibus etiamſi obſervavit Paulus V. in Canonizatione S. Caroli *conſtit.* 67. Ubi, licèt *ſub §.* 32. *& ſeqq.* in ſpecie retulerit miracula poſt obitum, attamen *ſub §.* 31. genericè ſolùm meminit miraculorum in vita, ibi: *Excellentem verè famuli ſui Sanctitate comprobare etiam voluit Altiſſimus teſtimonio miraculorum, quorum complura & ſi ab eo vivente facta in actis recenſentur, inſignora tamen poſt ejus beatam obdormitionem edita probantur.*

3 Non ex eo igitur, quòd teſtes in hac re ſint ſingulares, minorem fidem illis eſſe adhibendam, cenſuit Rota *in relat.* 1. *de mirac. B. Thereſiæ art.* 3. Tum quia non deſunt graves Authores, tenentes miracula probari per teſtes ſingulares, ut Jacobus Simonetus Sac. Rotæ olim Auditor *in relat. ſuper Canoniz. S. Franciſci de Paula, §. videndum eſt,* & quampluribus ornat, ac refert, eandem tenuiſſe ſententiam Franciſcum de Pavino *in relat. Sanctorum Bonaventuræ, & Leopoldi de Auſtria,* a qua ſententia non omninò fuit receſſum *in relat. Canoniz. S. Raymundi art.* 8. neque *in relat. S. Franciſcæ art.* 7. *in* 7. *mirac.* quin ibi illud miraculum unico teſte fuit probatum, & difficultas in prædictis Canonizationibus fuit ſublata, & reſolutum, quòd quoties ex miraculis natura illud non poteſt, niſi unico teſte probari, ut ſunt revelationes, apparitiones, & hujuſmodi alia, tunc illo unico teſte probatur, dummodò perſona ſit aliàs fide digna. Et nihilominus, ſi habentur plura alia miracula per plures teſtes comprobata, cenſeo miracula per ſingulares teſtes confirmata, tanquam mirabilia, & notatu digna, & maximè ad Sanctitatis Servorum Dei manifeſtationem conducentia eſſe recenſenda, ut etiam cenſuit eadem S. Rota *d. relat.* 1. *de miracul. D. Thereſiæ art.* 3. *de mirab. viſ. in fine.*

4 Quare, ſi quis illud protritum, & in foro profano validum intorqueat, unus teſtis, nullus teſtis, velim conſideret quàm multa de Sanctorum vita & rebus geſtis unius ſolius authoritate, ſcripto comprehenſa nitantur. Ubi enim, quæ de Paulo primo Eremita, & Malcho captivo, ac Hilarione, & muliere ſepties icta, apud omnes rata ſunt, præter quàm in S. Hieron. ſcriptis? Sophronius Hieroſolymitanus vitam S. Mariæ Ægyptiacæ perpetuis contextam miraculis, unus ac ſolus deſcripſit, quam poſteà Paulus Diaconus Neapolitanus latinè fecit, nec vacillat ob unicum authore ejus hiſtoriæ fides. Metaphraſtes verò quàm multa omnibus aliis tacita ex unius duntaxat ſcriptoris teſtificatione de variis Sanctis propoſuit. Quare alicujus quoque Servi Dei narrationis fides ex eo tantùm, quòd unici Scriptoris ſuffragio nitatur, non mutabit apud æquum æſtimatorem. Neque etiam in hac re eo animoſum, ut quidquam remittere velim de gravitate judicii S. Sedi Apoſtolicæ in miraculorum probatione. Sed ita a me hæc dicta eſſe volo, ut nullam authoritatem habeant, niſi illam, quam ipſa S. Sedes habere voluerit.

CONSULTATIO XXXII.

An multiplicatio terræ, extractæ a ſepulchris Servorum Dei pro infirmis curandis, ſit adſcribenda miraculo? Ubi hujuſmodi alia.

1 ETiam. Primò, ex natura terræ. Nam contra ejus proprietatem eſt creſcere, & multiplicari. Iſta enim propria ſunt animatorum ex Ariſtot. *lib.* 1. *phyſic.*

2 Secundò, ex loco, ubi multiplicatur. Cùm enim ſit clauſus & nullis ventis expoſitus, multiplicatio non poteſt tribui exteriori agenti, materiam novam addenti, ſed ſolùm divinæ virtuti, hujuſmodi effectum operanti. Et quidem incrementum corporum duobus modis ſolùm contingit: Vel ab intrinſeco per alimentum introſuſceptum, quod cùm ſit motus vitalis, ſolùm corporibus animatis tribui debet. Vel ab extrinſeco, quod fit per additionem partis ad partem, & ad id concurrere debet materia, quæ addatur, ac diſpoſitiones, nempè humor, ambientis aeris apta temperies, & hujuſmodi alia, quemadmodum in incremento lapidum, & metallorum. At non primò, quia terra eſt quid inanimatum, ideòque moveri vitaliter ab intrinſeco nequit per introſuſceptionem alimenti ex humido radicali. Neque ſecundò. Nam id fieri poteſt, vel per accretionem, quando ſcilicet additur pars exiſtens, jam in rerum natura. Vel per aggenerationem, quando pars, quæ additur, de novo generatur. At non per accretionem. Quia ſepulchra Servorum Dei religioſiſſimè ſervantur clavibus obſignata, itaut ulla materia ad illa aſportari poſſit. Neque per aggenerationem. Quia deficit humor, qui alimenti, feminaliſque virtutis defectum ſupplet, aerisapta temperies, virtus Solis, & influxus ſyderum. Generatio verò metallorum, quæ fit in viſceribus montium abditis, eſt mutatio unius naturæ ad aliam, non autem augmentatio.

Tertiò ex terræ quantitate extracta. Nam cùm per extractionem naturaliter minui debeat, & omninò deficere, quia omne finitum per ablationem partium conſumitur, nedum hactenus per tot annos non defecit, ſed perpetuò multiplicata ſuffecit. Quod potentiæ divinæ ſolum tribuendum eſt. 3

Hiſce ferè rationibus utitur D. Auguſtinus *tract.* 24. *in Joan.* ad probandam veritatem miraculi a Chriſto patrati, quando quinque panibus, & duobus piſcibus ſaturavit quinque millia hominum per miraculoſam multiplicationem panis. Sic enim ait: *Fecit ergo quomodo Deus, unde enim multiplicat de paucis granis ſegetes, inde in manibus ſuis multiplicavit quinque panes. Poteſtas enim erat in manibus Chriſti, panes autem illi quinque, quaſi ſemina erant, non quidam terræ mandata, ſed ab eo, qui terram fecit, multiplicata.* Et ad illa verba Philippi: *Sed hæc quid inter tantos?* egregiè D. Joannes Chryſoſtomus ſic ait: *Exiſtimabat, quod de pauciori bus pauciora, & de pluribus plura facturus eſſet, qui miracula faciebat. Sed hoc non erat verum. Similiter enim ei facilè erat, de pluribus, & paucioribus paſcere turbas, (non enim materia ſubjecta indigebat) ſed ne viderentur creaturæ alienæ eſſe ab ejus ſapientia, ipſis creaturis utitur ad materiam miraculorum.* 4

Similia quoque paſſim leguntur in vitis Sanctorum. Divus enim Gregor, *dial. lib.* 3. *c.* 9. narrat D. Benedictum vas oleo vacuum oratione plenum rediiſſe, Bonfin. *lib.* 5, *decad.* 2. tradit, Genoveſam Virginem Pariſienſem in extructione Templi S. Dionyſii cadum vino exhauſtum Crucis ſigno aliquoties repleviſſe. S. Pholibertum vaſculum vino exhauſtum benedictione ſua repleviſſe, teſtatur Vincent. Burgund. *lib.* 23. *c.* 94. & 95. Surius *tom.* 6. *ad diem* 6. *Decembris* narrat, frumentum in navibus, quæ ad Lyciam regionem fame laborantem appulerant, ad preces D. Nicolai Myrenſis Epiſcopi fuiſſe multiplicatum. Et de multiplicatione farinæ extat miraculum B. Thereſiæ, approbatum a Rota in ejus *relat.* 1. *art.* 2. 5

Id verò, ne quis figmenti inſimulandum putet, probatur pleriſque aliis exemplis. Nam de terra a Chriſto extremum calcata, idem tradit Sulpitius in hiſtoria *lib.* 2. *anno* 315. Miraculum affine circa S. Crucis ſignum Hieroſolymis aſſervatum, notavit S. Paulinus *ep.* 11. ad Severum, aſſiduè enim decerptum, ſemper integrum perſeverabat. Unde Chriſti divinitatem colligit S. Cyrillus Hieroſolymitanus *catech.* 10. Exempla gemina colligit Joannes Roberti *q.* 5. *n.* 8. Terra, ex ſepulchro S. Eberardi decerpta, importatur in ſtabula vel brutis admovetur ad eam ſervandum a lue; quod autem maximè mirum eſt toties hauſta, nunquam deficit, & quantum aufertur, tantum accreſcit. Eſt in hanc rem luculentum exemplum baculi S. Auguſtini, quem ſcriptor vitæ ſancti viri Ludovicus ab Angelis *lib.* 6. *c.* 4. ob contactum corporis S. Auguſtini ab antiquo tempore ſemper in fruſtula ſectum, & nunquam imminutum, teſtatur. In ſalis ſtatua improvidæ uxoris Loth, cum mutatione paſſim decantata, Prudentius *in Hamartig.* & Tertullianus *in Sodoma* attritam cutem per damna reformati, & ſi quis mutilaverit advena formam, protinus ex ſeſe fugeſta compleri vulnera, ſuo adhuc tempore, teſtantur. 6

Eſt porrò hoc non imminutarum frequenti occiſione rerum prodigium, è diametro oppoſitum alteri, quod Authores plerique notarunt, & ipſe teſtis ſum oculatus, in carceris mamertini alveo, in quo, quantumvis affundatur nova aqua, nec effluat, nunquam tamen exundat. Itemque illi, de quo meminit Gyraldus *in Hiberniæ Topographia*, recitans, ſervari Parthenone illius Inſulæ ignem perpetuum, quem vocant S. Brigidæ a Monialibus tanta ſolicitudine curatum, ut ſemper adſit noctu diuque una, quæ excubet, & igni fovendo ligna ſuffulciat. Concluditur ignis virgis ſepto orbiculari, intra quem nullum mas intrat impunè. Huic igitur igni cum tot ſeculis, quot a S. Brigida ad Cambrenſis ætatem jam decurrerant, tàm multiplex lignorum ſtrues ſit admota, & in eo conſumpta nunquam tamen cinis excrevit. Addendum illud quoque, vel geminum, vel affine ex Sigiſmundo Herbeſtenio. In monaſterio S. Trinitatis apud Moſchos olla cuprea eſt, è qua quanticumque adveniant hoſpites, hauritur in eorum cibum, nec aliquid unquam deficit. Ac tametſi pauci 7

ſint, quo quibus dapes ex olla petuntur, omnibus ſua portione donatis, nihil ſupereſt.

8 Quartò, redditur certum miraculum ex effectibus, applicatione ſcilicet, ac ſumptione ejuſdem terræ ſequutis, utpotè depulſione morbum, & reſtitutione ſanitatum multipliciter contingentibus. Quod non poteſt virtutis ſterilis terræ attribui, quodque miraculi adauget fidem, & comprobat veritatem juxta doctrinam Chryſoſtomi *ſerm. de martyribus*, ſic dicentis: *Quàm multi ſiquidem ex quo plantatum eſt corpus illud in terra ſexcentas ſanationes ex hoc ſanctio loculo decerpſerunt, nec fructus deficit, meſſuerunt ſegetem, nec conſumptæ ſpicæ, e fontibus hauſerunt, nec exhauſti ſunt latices, ſed perennis eſt quædam ſcaturigo, nunquam deficiens, ſed eo quod hauſtum eſt copioſius ſemper manans miraculum effundit.* Et D. Gregorii Nyſſeni *ſerm. de S. Theodoro*: *Quòd ſi quis etiam pulverem, quo martyris obſitus tumulus, ac conditorium eſt, auferre ſinat, pro munere pulvis accipitur, ac tanquam res magni pretii terra theſauro reponitur.* Et hoc eſt illud mirabile, quod idem Chryſoſtomus commendat *in ſerm. de laudib. Apoſtol. Omnes ubique omnibus beneficia conferre non ceſſant, pulverem immortalem in ſepulchris reliquerunt.*

9 Tandem hoc miraculum jam approbatum remanet ab Eccleſia, ut liquet ex diplomate Canonizationis S. Raymundi de Pennafort, edito a Clemente VIII. & ex ejuſdem feſti lectionibus a S. Rit. Congreg. approbatis, ubi ex miraculis ipſius Sancti poſt mortem, hoc tanquam illuſtrius ſolummodò recenſetur per hæc verba: *Poſt mortem etiam miraculis illuſtris. Nam è primo ejus ſepulchro pulvis enaſcitur, qui licèt inde copioſè aſportetur, nunquam tamen deficit, eòque multæ, graveſque corporis infirmitates curantur.*

10 Comprobata igitur ſubſtantia facti, nequit dubitari de qualitate miraculoſa, tribuenda precibus, ac meritis Servorum Dei ad ſanandas varias, & quidem graves infirmitates, ſive iſta terræ multiplicatio fiat per creationem novæ materiæ, quæ veterem, ac præexiſtentem reformando multiplicetur, cùm in ſui ſubſtantia excedat omnem potentiam, & facultatem totius naturæ creatæ; Sive etiam fiat per additionem alterius jam creatæ ejuſdem ſpeciei. Neque enim conducit ad probandam rationem miraculi diſcutere, quomodo hæc multiplicatio fiat, ſed ſufficit probare, quòd ſit. Etenim ad rationem miraculi requiritur, quòd ejus cauſa, ſive virtus ſit occulta, ut aſſerit D. Thomas 1. *part. quæſt.* 105. *art.* 7. ibique Expoſitores, præcipuè Bagnes *in reſponſ. ad* 2. *argum.* ubi inquit, *Ad rationem miraculi requiri cauſam occultam; & intelligendum non quod illa ſit omninò ignorata, ſed ſufficit, ut ſecundùm ordinem, & curſum rerum naturalium, non ſit cognita.*

11 Haud diſſimilia leguntur in vitis Sanctorum patrata fuiſſe ad eorum ſepulchra. Pontus Euxinus in die Natalis S. Clementis primi Papæ & martyris ſeptem miliaribus a littore ſe retrahebat, ut viam præberet fidelibus, ſepulchrum ejus adituris, quod intra aquarum gurgites ex marmore Angelicæ manus conſtruxerant. Cordubæ in Hiſpania juxta ſepulchrum Sanctorum martyrum Aſciſcli, & Victoriæ 15. Kalendas Decembris, quo die martyrium paſſi ſunt, ob commendationem pretioſæ eorum mortis, roſæ divinitus ortæ colligebantur, ut tradunt Uſuardus Ado, & Equilinus in ſuis martyrologiis. Item in Hiſpania in Urbe Acutana in die ſolemni martyrii S. Torquati, diſcipuli glorioſi Jacobi Apoſtoli oliva florebat, ut recenſet Ado in Martyrologio die 15. Maji. In ipſo die, quo in Hiſpania ducenti Monachi martyres S. Petri de Cardegna palmam martyrii conſequuti fuerunt, pavimentum, ubi ſepulti fuerant, ſanguinem colorem referebat. Et hora tranſitus S. Thereſiæ arbor arida, cellæ ſuæ proxima ſtatim floruit, ut canitur in lectionibus feſti ejuſdem. Stola ſacerdotalis S. Huberti ſæpiùs reciſa, nunquam minuitur. Olei perennitas in vaſculo S. Remigii, & ejus miracula palam viſuntur. Altaris fulcrum ligneum viret ex contactu S. Brigidæ virginis. Vas lapideum ante Eccleſiam S. Michaelis in Inſula quadam circa Regionem Orengiæ ſponte vinum exudat quotidie pro ſacrificio miſſæ. Sanguis S. Joannis Baptiſtæ in phiala Neapoli, dum ejus miſſa votiva celebratur ſolet colliquefieri. In S. Gertrudis monaſterio arbores quotannis hyeme vireſcunt, & ſunt frugiferæ. Eodem die Bruxellis arbor alia quotannis vireſcit. Spina coronæ Chriſti Domini in Umbria floret quotannis feria ſexta majoris hebdomadæ. Item rubeſcit, & floret alia ejuſmodi ſpina in Samnio. Alia item non floret quidem, ſed rubeſcit Barii, & alibi etiam. Alia item ejuſmodi ſpina ſemper habet in cuſpide guttulam ſanguinis. Lac Deiparæ Virginis in phiala liqueſcit die aſſumptionis. Cryptæ Bethlemiæ lacteum fabulum lac puerperis confert. Flores in Apulia nati ſemper ipſo die feſto S. Stephani Papæ. Arbores tres virent in feſto S. Eulaliæ Virginis, & Martyris. Juge lumen in lynchno ante tumulum S. Thomæ Apoſtoli. Flores germinant forma Columbæ in die anniverſario ejuſdem S. Eulaliæ. Nigri lapilli perennant ad ſepulchrum Rachelis, & proſunt puerperis. Doliolum manus oleo perenni in Hiſpania. Lapis, in quo aſſedit Chriſtus Dominus nec minuitur, & ſi ſemper ejus particulæ decerpuntur. Vaſculum Olei S. Vvefridi non deficit, nec minuitur. S. Brigidæ paſcua ſemper virent, & gramine novo redundant. Candela Atrebatenſis ardet aliquoties, & non imminuitur, & ejus cera curat morbos. Candelæ Romanorum olim non conſumebantur in die Aſſumptionis B. Virginis. Induſium Chriſti Domini ſæpius aſcinditur, & non minuitur. Sanguis Chriſti Domini Mantuæ in phiala liqueſcit feria ſexta majoris hebdomadæ. Sanguis idem Chriſti Domini ter in anno liqueſcit in oppido S. Maximini. Sanguis S. Joannis Baptiſtæ Neapoli, ac Genuæ liqueſcit quotannis in feſtis ejus. Sanguis S. Bartholomæi Apoſtoli liqueſcit Neapoli. Sanguis S. Patritiæ Neapoli perinde ſolet liquefieri. Sanguis S. Stephani Protomartyris Neapoli liqueſcit. Sanguis S. Laurentii quotannis liqueſcit in oppido Columnenſium. Sanguis S. Pantaleonis martyris in pluribus locis liqueſcit. Sanguis S. Franciſci Seraphici quotannis Romæ liqueſcit. Sanguis S. Cornelii Papæ, & Martyris Neapoli liqueſcit. Sanguis S. Hiacynthi Neapoli liqueſcit. Adeps S. Laurentii martyris ſolet in feſto ejus colliquefieri Romæ, ac Neapoli. Adeps S. Urſulæ id perinde agit Amalphi, & tandem Neapoli Sanguis S. Januarii, qui in ampulla vitrea concretus aſſervatur, cum in conſpectu capitis ejuſdem martyris ponitur admirandum in modum colliquefieri, & ebullire quaſi recens videtur, ut *ex Brev. Roman. 19. Septembr. & Baron. in Annalib.* qui de hoc miraculo minus certa ſcribere videtur, quàm ſi ſcriberet de Sole quotidie coruſcante. Subjicere unum debeo, quod evincet, ex arcana veluti ſympathia id minimè obvenire, quæ inter S. Januarii caput, & cruorem ejus intercedat, quemadmodum aliqui, etſi falsò, aſſerunt, tamen ex antipathia rurſus fluere ſanguinem hominis interfecti, & concretum in vulneribus delegare illicò cùm adeſt homicida ejus, quaſi efferveſcere ſatagat ad vindictam. Nempe aliquando ſanguis S. Januarii etiam quando capitis præſentia non vegetatur, hoc eſt ſine illius objecto, ſolutior, & omnino eliquatus inventus eſt, credituſque indicium fuiſſe, aut imminentis alicujus calamitatis, aut rei, quæ minus religiosè perperam gereretur. Ita nuper ante ultimam Veſuvii exuſtionem, quę Civitati Neapolitanæ, & regioni objacenti minori viſa eſt rogum, & interitum, Cuſtodes cruoris ejus admirandi, etſi ſolitarie habitum, reperere aliquo dierum ſpatio liquidum & ſolutum. Res mira etiam fuit toto tempore, quo Dux Albanus Prorex adverſus Paulum Quartum Pontificem copias duxit, ſemper beatiſſimum eum cruorem ſponte liquidum fuiſſe, atque id quotidie Canonicus cuſtos ejus obſervavit, ut Proreginæ obſequeretur, quæ ſola prodigii conſcia erat. Quo autem die concreſcere rurſus, & conſtringi ex inopinato viſus eſt, eo die, ut ex tabellariis conjicere certò licuit, pax cum Pontifice inita fuit ab eodem Albano duce. Cæterùm, quando error S. Januarii juxta caput ejus ponitur, ita ſemper certò liquefcit, ut miraculum majus exiſtimaretur, ſi minimè id ſuccedat. Sunt ideò, qui referunt, quaſi irati Numinis argumentum fuiſſe, quòd non liqueſceret ante annos aliquot, & ſi capiti erat admotus poſt injuriam irrogatam Eccleſiaſticæ ſeu immunitati, ſeu dignitati, adeò conſtanter etiam nunc Eccleſię ſuę patrocinatur, videturque de integro nova ſui profuſione vindicare, ac tueri ejuſdem Eccleſię honorem, & majeſtatem.

Ad quem autem gradum, & ordinem miraculorum 12
ſint referenda hujuſmodi miracula multiplicationem rerum videtur, quod juxta doctrinam D. Thomę *part.* 1. *quæſt.* 92. *art.* 1. a quo non diſſentit Bagnes, ibi *dub.* 2. *concl.* 4. & & Valentia *tom.* 1. *diſp.* 7. *q.* 1. *punct.* 2. *object.* 5. hujuſmodi multiplicationes fiunt ſecundùm probabiliorem ſententiam per creationem novę materię, quę forma rerum informata, & eis prœexiſtentibus addita, illas multiplicat, referenda ſunt ad primum gradum, ad quem refert D. Thomas, qui tres gradus miraculorum exhibet, ac declarat *d. p.* 1. *q.* 105. *art.* 8. atque adeò ad actus, quoad ipſius facti ſubſtantiam, excedens facultatem totius naturę creatę, qualis eſt in ſui facti ſubſtantia actus rerum multiplicatarum.

Neque obſtat, quod ex aliorum ſententia, quam refert 13

Bagnes *loc. cit.* hujuſmodi multiplicationes non fiant a Deo per creationem novæ materiæ, ſed per additionem alterius materiæ jam creatæ ejuſdem ſpeciei, itaut illam ſeparare ab alio corpore ſit neceſſe, & rebus ipſis adjungere cum alterius corporis, a quo ſubtrahitur, corruptione. Nam his ſufficit reſpondere, contrariam Sententiam probabiliorem eſſe, teſte D. Thoma, & aliis ſupra relatis.

14 Minus obſtat, quòd ait Bart. *in tract. teſtim. v. qualitas num.* 56. ubi circa tres gradus miraculorum aſſentitur Theologis, & in ſecundo exemplo circa tertium gradum ait: *Cùm non conſueto proceſſu naturæ panis multiplicatur, poteſt enim homo naturaliter facere panem, ſed non illo ordine.* Quo exemplo, ac ratione aſſignata, denotatur Bartolum non attigiſſe ſupradictam diſtinctionem Theologorum inter creationem, & additionem novæ materiæ, nec conſideraſſe ſententiam probabiliorem D. Tho. neque animadvertiſſe, ut ipſe dicit, hominem poſſe facere panem, attamen ex materia jam creata, & præexiſtente, non tamen poſſe multiplicare unammet quantitatem abſque additione novæ materiæ, jam præexiſtentis, de qua additione facta ab homine in probatione hujuſmodi miraculorum non conſtat, ſed de contrario. Præterea non conſideravit iſtam additionem a Deo, non ab homine eſſe faciendam; ut ſit miraculum tertii gradus. Quare dicendum eſt juxta D. Thom. hanc multiplicationem fieri a Deo per creationem novæ materiæ, atque ita hoc opus quoad facti ſubſtantiam excedere vires totius naturæ creatæ, ac proinde pertinere ad primum gradum miraculorum. Denique in hac re magis D. Thomæ, quàm Bartolo eſſe deferendum, cenſuit eadem S. Rota *in d. 1. relat. B. Thereſiæ in 1. mirac. in vita in fine.*

CONSULTATIO XXXIII.

An ſudor ex imaginibus Sanctorum ſit ſupra, vel ultra naturæ vires?

1 REſpondendum videtur, ad eſſentiam veri miraculi nullam vim fieri poſſe in hujuſmodi ſudoris oſtento per ea, quæ aliàs tradidi ex Polidoro *de prodig. l. 3. p.* 228. Pomponatio *de natur. effect. admirand. cauſ. cap.* 10. Quare Cic. *de divin. l.* 2. ait, ignotam cauſarum ignorationem mirationem facere in oſtentis. Quod exemplificat in ſimulacris viſis ſudare, & lacrymare. Additurque prodigiorum cauſam non eſſe contra, ſed ſecundùm naturam, licèt inſuetiorem, & minus ordinariam, neque ideò poſſe miraculis adſcribi, quæ, ut talia ſint, debent eſſe ſupra vires univerſæ naturæ creatæ, ex ſententia Cic. *d. l.* 2. Joachimi Camerarii *de oſtent. l.* 1. *p.* 261. & Pomponatii *d. c.* 10. *& c.* 12.

2 At nihilominus ſupernaturalem, ac miraculoſum eſſe hujuſmodi ſudorem, nequaquam ambigi poteſt, non quidem quantum ad id, quod fit, ſed quantum ad id, in quo fit. Nam licèt natura producere ſoleat aquam, non tamen id præſtare poteſt in tela, ſolis coloribus leviter ſuperinducta, utpote carente vegetativa, & ſenſitiva facultate, dumque ejus cauſa efficiens, & præcipua eſt calor, ut ait Baricell. *de hydrops, natur. ſive de ſudor. l.* 1. *c.* 3. in tabula, vel tela picta nulla poteſt eſſe humiditas. Ideò cùm talis ſudor ſit forma inducta ſupra naturalem potentiam materiæ aridæ, & ſiccæ, ſecundum gradum tenet in miraculis, teſte D. Thoma *p.* 1. *quæſt.* 105. *ar.* 8. *in corp.* ibique Cajetanus, & Bagnes. Quod repetit contra *Gent. l.* 3. *cap.* 101. *&* 1. 2. *quæſt.* 113. *art.* 10. *in corp.* ac ſequitur Bart. *in tr. de teſtim. n.* 57. Malvet. *de Canoniz. Sanctorum dub.* 3. *num.* 25. *tr. tom.* 14. *fol.* 105. *ac eod. tract.* Angel. Rocch. *cap.* 23. Contilor. *cap.* 76. *num.* 7. *propè fin.* ac ſæpè in ſimilibus caſibus deciſum fuit in relationibus, præcipuè verò S. Iſidori *de mirac. in vit. miracul.* 3. de miraculoſo fonte repentè in terra arida, ab ſtimuli ictu famuli Dei profluente, §. *fin.* S. Petri de Alcantara, quòd ex baculo ficulneo ſicco, & arido per eum plantato, magna & viridis ficulnea promanaverit, *art.* 2. *de mirac. in vita mirac.* 2. Sicuti etiam pro maximo prodigio fuit habitum, quòd Romæ in Eccleſia S. Auguſtini ſtatua S. Nicolai Tolentinatis ſudaverit, ut ex Macquardo & aliis, refert Jo: Cochier. *fac. hiſtor. p.* 2. *cap.* 93. & nos *alibi*, ac de oleo odorifero, quod per multum tempus manavit ex imagine B. Mariæ Virginis in Civitate Damaſci, ſcribit Arnoldus, & veluti mirabile refert Baronius *annal. tom.* 10. *an.* 870. *in fin.* Aliudque miraculum in Civitate Aureliana de imagine Salvatoris pro ſalute humana mortem patientis, a cujus oculis per aliquot dierum ſpatium effluxit aſſiduo, multis concernentibus, rivulus lacrymarum, narrat idem Baron. *ann.* 888. *n.* 11.

Similemque rerum vegetatione carentium ſudorem inter prodigia ſemper fuiſſe reputatum, apparet ex traditis pluribus in locis a Livio *d. 3. l. 2. ſub init.* ubi refert duo ſcuta ſanguinem emiſiſſe, & ſignum Martis ſudaſſe *ead. decad. l.* 1. ait, ſigna Lanuvii ad Junonis ſoſpitæ cruore manavere, *ead. decad. l.* 7. *in princ.* ſcribit ſigna ſanguine multo ſudaſſe, *ead. decad. lib.* 8. poſt exordium teſtatur Aram Neptuni multo ſudore manaſſe, *&* 4. *decad. lib. ult. propè med.* fidem facit Romæ ſimulacrum Junonis lacrymaſſe. Quæ omnia pro maximis prodigiis habita fuiſſe, utpote hoſtiis majoribus, ut Romanis mos erat, expiata. 3

Ac præcipuè id eſſe miraculum, ac tribuendum meritis Servorum Dei, ut illorum Sanctitas agnoſcatur, nullo modo hæſitandum eſt, ſi apparet, ſudorem hujuſmodi emanaſſe in converſionem peccatorum. Sive dicamus illud fuiſſe portentum, ſive prodigium, ſive ſignum. Nam, ut ex D. Th. 2. 2. *quæſt.* 178. *ar.* 1. *ad* 3. diſtinguendo ait Ang. Rocch. *de canoniz. Sanctor. cap.* 22. miracula, ſi conſideretur illud, propter quod ad aliquid ſupernaturale judicandum fiant, tunc vocantur ſigna, quatenus per illa aliquid ſupernaturale ſignificatur, quatenus verò aliquid præoſtendunt, per excellentiam Portenta vocantur, quaſi præoſtenſum, vel præmonſtratum. 4

Idque amplius ſuadetur. Nam, ut inquit D. Gregor. *lib.* 2. *dialog. cap.* 3. *Sancti aliquando ex poteſtate, aliquando ex poſtulatione, ſive deprecatione miracula exhibent, utroque tamen modo Deus ſemper principaliter illa operatur.* Quod probat facto illo Joſue *cap.* 10. ubi contra naturalem curſum ſtetit Sol, dicente Scriptura: *obediente Domino voci hominis.* Probaturque ex doctrina Cajetani, 1. 2. *quæſt.* 178. *artic.* 1. *dub.* 1. ubi, poſt recenſitum ſuprapoſitum Joſue miraculum, ſic ait: *Ideò Deus dicitur uti priori effectu inſtrumentaliter, quia ordinavit ſe exequuturum effectum miraculi, quandoque mediatè, quandoque immediatè, mediante ſemper illo priori effectu ex parte hominis, ſive ille effectus ſit oratio, ſive vox, ſive loquutio, ſive contactus.* 5

Quod etiam a ſimili oſtenditur. Nam inter principaliora Moyſis, & Aaronis prodigia, illud eſt, quod narrat S. Scriptura *num.* 20. Etenim, deficiente aqua, & murmurante populo, ingreſſi ſunt Moyſes, & Aaron tabernaculum fœderis, & orantes clamaverunt ad Dominum, dixitque eis Dominus: *Loquimini ad petram, & ipſa dabit aquas: cùmque elevaſſet Moyſes manum percutiens virga bis ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ.* Non minus enim repugnat emiſſio ſudoris ex inanimata imagine, quàm egreſſus aquæ ex duro ſilice. 6

Probandum autem eſt hoc miraculum per teſtes de viſu, ac tactu. Utraque enim ratio ſcientiæ per ſe plenam, perfectam, ac concludentem probationem conſtituit, contra quam non admittitur præſumptio, nec poſſibilitas contrarii, cum id, quod plenis probationibus conſtat, ſit ipſa veritas perimens omnes præſumptiones ac conjecturas ad text. *in l. continuus*, §. *cum ita ff. de verb. oblig.* Menoch. *de præſump. l.* 1. *quæſt.* 31. *num.* 4. 5. *&* 7. ac Pac. *de prob. l.* 1. *capitul.* 11. *numer.* 4. Idque propter materiam, de qua deponitur, proportionatam utriuſque ſenſui per ea, quæ alibi diffusè diximus. 7

Accedentibus etiam circumſtantiis. Nimirum ſi ex imagine fluxerint guttulæ aquæ claræ, & abſque ullo odore, cùm tamen in pictura fuerit adhibitum oleum. Si fluxus duraverit per multum tempus, & quamvis imago fuerit abſterſa, denuò tamen ſudorem emiſerit. Si communi judicio illorum, qui fuerint præſentes, id fuerit ræputatum pro maximo miraculo, ut ponderatum fuit in relatione S. Thomæ de Villanova poſt Contilorium, & Baronius quoque ad probationem ſupradicti miraculi Imaginis Crucifixi præcipuè conſiderat hanc circumſtantiam, inquiens; *Plerique tamen cùm illud cernerent admodum animadvertentes quoddam eſſe divinitatis præſagium.* Ac inſuper ſi ſudor iſte adhibitus in infirmitatibus incontinenti eas ſanaverit, quemadmodum de oleo, quod emanavit ex dicta Imagine Sanctiſſimæ Virginis pluribus profuiſſe, tradit Baronius loco dicto. 8

CON-

CONSULTATIO XXXIV.

An probent testes, etiam singulares deponentes super miraculis ex simplici auditu ab ipsis Servis Dei, qui miracula patrarunt?

1 NOn videtur probare. Primò, quia esset fidem adhibere attestanti id, quod proprium ejus honorem, ac laudem concernit, quod est contra notata per Farin. *de test. qu. 60. n. 21. q. 63. c. 4. n. 210.* Secundò, quòd testes de auditu alieno quamvis plures sint, habentur pro unico, cùm omnes ab una, eademque persona idem audiverint. Quæ sicut ob unicitatem non sufficeret; ita nec ipsi satis sunt, juxta verba Innocentii III. *in cap. licèt ex quadam 47. de testib.* ibi: *non utique ab uno, cùm non sufficeret ille*, juncta Gloss. *v. ab uno*, dicente, *quia si ille non sufficeret, & omnes illi, qui causam habent ab uno, pro uno solo reputantur*, cum similibus, relatis a Farinac. *de testib. q. 69. c. 1. n. 69.* Tertiò, ob eorum singularitatem impedientem, ne valeant insimul jungi ad probationem faciendam, quoniam in eis deficit contestatio ac numerus, *cap. licet causam 19. de probat.* cum aliis. Ex quibus hujusmodi regulam negativam constituit, Farinac. *de test. qu. 64. n. 33.* quam ampliat *n. 37.* etiamsi plures numero existant, cùm tantum probent mille singulares in suo dicto, quantum unus tantùm juxta Bald. *in l. jusjurandi 8. n. 4. C. de testib.* Felin. *in d. cap. licet ex quadam n. 2.* Dec. *d. cap. Licet causam nu. 61.* & alios, quos ibi cumulat Farinacius, qui *nu. 65.* exemplificat in miraculis, utpote si unus deponat de uno, alius de alio ex sententia Vincentii in *c. Venerabilis 52. de testib.* quam referunt Archidiac. *in c. nec. mirum 5. n. 7. 26. q. 5.* Felin. *in d. c. licet ex quadam n. 2.* Jas. *in l. admonendi n. 356.* ibique Ripa *n. 207. ff. de jurejur.* Jacob. de S. Georg. *in l. ob carmen §. fin. n. 17. ff. de testib.* Gabr. *eod. tit. concluf. 2. num. 59.* & Mascard. *de prob. vol. 2. concl. 1060. n. 13.* qui alios enumerat.

2 At verò quod ad primum ponderandum est, auditum esse duplicem, proprium scilicet & alienum. Alienum autem esse illum, quo quis audivit alium referentem audita; proprium verò dici illum, qui immediatè & in propria audientis persona percipitur, ut si quis præsens audivit aliquid dici, & hoc casu testes plenè probare, tradunt Bart. *in l. 2. §. Idem Labeo*, ibique Cuman. *num. 7. & 8. in fin.* Castrens. *num. 1. & 3.* ac notat Gloss. *ff. de aq. plu. arc.* Curt. jun. *in l. 1. n. 57. in fin. ff. si cert. pet.* Host. *in d. c. Licet ex quadam, n. 1.* Abb. *in c. Præterea n. 3. de testib.* Joan. Andr. *in c. Tam literis n. 10. in fin. extra eod.*

3 Ad secundùm, cùm non agamus de teste, deponente de tuo commodo honore consequendo, vel laude, sed de Servis Dei, de quorum sanctitate vitæ ac virtutibus in ordine ad canonizationem requisitis jam plenissimè constat, qui interrogati a præfatis testibus, ad vitandum mendacium respondent, quæ sibi accidebant. Nam Sancto asserenti miraculum fecisse, fidem adhibendam esse, refert Castellin. *de dilat. p. 2. tit. de qual. exam. pag. 95. sub vers. non tamen negandum col. 1.* hoc admissum fuisse ab Auditoribus Rotæ in relatione S. Thomæ de Villanova *tit. de duobus mirac. in vita* ad corroborandum magnitudinem fidei, *sub §. Et prædicta vers. quæ assertiones*, & B. Paschalis Baylon, *tit. de fide, vers. Et hanc fidem*, considerando exemplum Sacræ Scripturæ, in qua fides adhibita fuit Judithæ de se referenti, quæ in Holofernis cubiculo gesserat, & S. Paulo *2. Cor. c. 4. & 10.* tribulationes enarranti, & ex Concil. Niceno *2. act. 4.* in quo fides pariter adhibita fuit historia S. Mariæ Ægyptiacæ narrante plura accepta ex sola ejus relatione, quam græcè scripsit Sophronius, & in latinum sermonem transtulit Paulus diaconus, teste Baron. *ad an. 525. n. 22.* in qua etiam multa leguntur, quæ Abbas Zosimus scivit ex relatione ejusdem. Et S. Greg. *lib. 18. mor. c. 5.* aliàs 7. ut refert Contilor. *de canoniz. c. 18. n. 27.* & S. Bernardo *ser. 74. in cant.* de se referenti ea, quæ sibi accidebant ad ædificationem fratrum, cùm de Servis Dei, quorum vita probata est, comprobetur illud *Apocal. 13. in ore eorum non est inventum mendacium*. Idemque Castell. *eod. tr. col. 2. vers. Et id generis, cum seqq.* quod multa reperiuntur approbata per Ecclesiam, tanquam certa, quæ narrantur in literis Canonizationis diversorum Sanctorum, præsertim verò S. Catharinæ Senensis *const. 6.* Pii II. & S. Franciscæ Romanæ *const. 45.* Pauli V. Nam plura in eisdem narrata ipsæmet; dum viverent, nacta opportunitate, tanquam vera ac certa patefecerunt, & sic earum sanctitatem & miracula manifestantia. Testes enim singulares dicuntur, quando diversimodè deponunt respectu subjecti, vel objecti, super quo deponunt secundùm Abb. *in c. banæ memoriæ c. 1. extr. de elect.* & Farinac. *de testib. q. 64. n. 27.* Vel quando eorum dicta ex facti diversitate separationem reciperent, ut post Bald. ait Lanfranc. *de testam. n. 26.* Sed è contra dici contestes, quando ex eorum depositionibus identitas facti infertur, Foller. *in prax. crim. v. Item quod, n. 28.* & alii, quos adducit Farinac. *supra num. 31.* Quando autem sunt contestes respectu finis, ut in hoc casu, non dicuntur singulares, quia sufficit concordare in substantialibus ad eundem finem tendentibus, ut docet Bald. *in l. 1. num. 18. & seqq. C. de testam.*

Ad tertium, neque ideo testes dicuntur singulares, 4
etiam si seipsos in contestes non allegant, dummodò inter se concordent, secundùm Felinum, & alios relatos per Gabr. *de testib. concl. 2. num. 5. & 6.*

Itaque objectiones locum habent, quando plures te- 5
stes non de proprio, sed de alieno auditu ab una tantùm persona deponunt, non autem quando omnes deponunt, se idem factum audivisse immediatè ab ipsis Servis Dei, & proinde verè sunt plures. Quinimmò unicum testem sufficere ad probandum miraculum, quod aliter probari nequiret, præcipuè in apparitionibus, & revelationibus, tradit Contilor. *de Canon. cap. 18. nu. 18.* & nos alibi. *Et in relat.* S. Theresiæ *tit. de aliquibus mirabilibus, v. Tum quia non desunt*, fuit dictum, quod licèt de hoc fuisset dubitatum, semper tamen resolutum fuit, quod ubi ex natura miraculi non potest illud probari, nisi unico teste, tunc statur assertioni illius, in cujus persona casus evenit.

Hæc verò, licèt a me ita dicta sint, nihilominus non 6
sum adeò indulgens, ut severitatem judicii, quo S. Sedes Apostolica in hujusmodi probationibus utitur, laxare velim. Sed omnia relinquo præstantissimo ejus arbitrio.

CONSULTATIO XXXV.

De quibusdam sanationibus admirandis supra naturæ vim, atque ordinem. Ubi de dæmonis potestate in actus, & affectiones vitæ vegetantis.

CUm in sanationibus concurrere debeant omnes con- 1
ditiones effectus miraculosi, requisitæ per Canonistas, de quibus alibi. Nimirum quod ex sola virtute divina absque ullo virium, & potentiæ naturalis, aut alterius humani operis subsidio, miraculum patratum fuerit. Quod denotant primò, qualitates morbi, per se incurabilis, tàm respectu naturæ ipsius morbi, quàm respectu modicitatis temporis. Quia supposita etiam possibilitate sanationis mediantibus potentiis naturalibus, non poterat tàm brevi temporis spatio ejusmodi curatio fieri; ac denique respectu modi, cùm nec in ipso actu sanationis, immò neque alio forsan tempore adhibita fuerint ulla remedia. Secundò, sanationis. Primò, quia instantanea absque ullo artis medicinæ usu, aut alio potentiæ naturalis subsidio, quam potissimùm conditionem in miraculorum cognitione considerandum esse, præ cæteris inquiunt Malvet. *de Canon. dub. 3. n. 25. & 51.* ac Contilor. *eod. tract. cap. 17. num. 8.* juxta exempla Evangelica aliàs adducta, & agnovit Rot. *in relat.* S. Raymundi *part. 2. artic. 5.* S. Caroli *part. 3. in princip.* S. Andreæ Corsini, & B. Paschalis Baylon *in 4. miraculo*: Secundò, quòd ipsa sanatio undequaque perfecta, & absoluta ab inde citra continuò perseveraverit. Tertiò, quod ipsa sanatio processerit per solam divinam potentiam, meritis alicujus Servi Dei, quasi instrumentaliter Pavin. *in relatione* S. Bonaventuræ *part. 2. artic. 3.* & Rota *in relatione* Sancti Raymundi *part. 2. art. 4.* & S. Andreæ Corsini *part. 2. §. 4.* Ideò de aliquibus exemplorum documentis existimandum duximus.

Sanatio Cancrorum inter majora miracula recensetur in 2
lectionibus Sanctorum, & D. Bernard. in Vita S. Malachiæ inter principaliora ejusdem miracula adducit cancri sanationem per hæc verba: *Ibi adducta est mulier patiens morbum, quem cancrum vulgò appellant, ipso horrendum visu, & sanavit eam. Nam ubi aqua, cui benedixit*, aspersa sunt ulcerum loca, dolorem non sensit, die verò sequentis vix ulcera apparebant. Estque approbatum ab Ecclesia in S. Petro martyre per Const. Innoc. IV. super ejus canonizatione his verbis: *Quædam, cujus carnem cancer edax sedula corrosione vorabat, limitis hujusmodi terra vulneribus, est curata*. Simile miraculum fuit approbatum in Bulla Canonizationis S. Caroli §. 42. S. Theresiæ *in relat. 1. art. 4. de miracul.* post mortem *mirac. 5.* Quorum quidem sanatio miraculum esse judico attenta eorum infirmitatis gravitate, quæ ex sui natura est incurabilis, teste Hippocrate *lib. 6. aphorism. 38.* dicente: *Cancros occultos*, idest magnos, *habentes, melius est non cura-*

curare. *Curati enim citò pereunt*, & Paulo *lib. 4. cap. 26. Hoc malum propter ſucci craſſitiem non conſanescit*, Galeno 2. *de cryſib. 12. prognoſt. 46. & 2.* ad Glauconem *can. 10.* Avicenna *in 3. 4. tr. 2. cap. 16.* Maximè cùm acceſſerit & præcedens oratio Servorum Dei & inſtantanea ſalutis recuperatio. Ex quibus putandum eſt, hoc factum totius naturæ creatæ vires excedere, non tamen quoad facti ſubſtantiam, ſed quoad ſubjectum, in quo evenit. Nam, quamvis Natura poſſit corpori infirmo ſanitatem reſtituere, non tamen infirmo, ægritudine incurabili laboranti, prout poteſt dare lumen, ſed non cæco, vitam, ſed non mortuo, atque ita ſecundo gradui adſcribendum eſt cum Auditoribus Rotæ in dicta *prima relat. de miracul. B. Thereſiæ loc. cit.*

3 Sanatio miraculoſa Squinantiæ, approbata in S. Thoma Aquinate, cujus Canonizationis Bulla edita a Joanne XXII. ſic loquitur: *Puella gutturis ſui fauces ſquinantiæ habens infirmitate, conſtricta, in tantum, ut, ne quid ſumere ſolidum, aut liquidum valeret, & anhelitus ſibi meatus, ut vix reſpirare poſſet, intercluderetur, dum devotè ſe beato viro, a matre perſuaſa commendaret, ſuperpoſitis gutturi ſuo dicti Sancti reliquiis, confeſtim melioratam ſe ſenſit, panem comedit, perfectèque ſanata eſt.* Hujus verò Sanatio referri poterit ad tertium gradum miraculorum.

4 Sanationis a febre miracula, præcipuè quoad modum, in quo eorum magnitudo maximè apparet, plurimùm commendantur in Bullis Canonizationum, ut videre eſt in illa S. Thomæ de Aquino §. 14. S. Petri martyris §. 6. S. Caroli §. 34. & S. Catharinæ Senenſis §. 19. de qua etiam in lectionibus feſti dicitur: *Languoribus, & febribus in Chriſto nomine imperitabat*, & in illa S. Ignatii de Loyola & in pluribus aliis. Commendantur item a Sanctis Patribus. Nam D. Chryſoſtomus *hom. 34. in Joan.* loquens de filio Reguli a Chriſto ſanato ſic ait: *Quod autem Regibus non integrè credidit, neque ſanè, oſtenditur per hoc, quod ſequitur, interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerat. Volebat enim ſcire, utrum caſu, vel ex præcepto Chriſti hoc factum eſſet, & dixerunt ei, quia heri hora ſeptima reliquit eum febris. Vide qualiter miraculum manifeſtum eſt. Non enim ſimpliciter, neque ut contingit, a periculo liberatus eſt, ſed repentè, & ſimul, ut appareat, non eſſe ex naturæ conſequentia quod fiebat, ſed ex actione Chriſti. Unde ſequitur: cognovit ergo pater.* Et idem Sanctus *hom. 28. in Matth.* loquens de ſocru Simonis febricitante, ſic ait: *Chriſtus autem tangens corpus, non febrem extinxit ſolùm, ſed & puram tribuit ſanitatem. Quia enim ægritudo curabilis erat, modo curationis ſuam virtutem oſtendebat, faciendo quod ars medicinalis non operatur, ut ſcilicet ſimul perfectam reſtituat ſanitatem.*

5 Ratione qualitatis morbi, nempe febris, & indigeſtionis approbata recenſetur ab Eccleſia. Sic enim ait Innocentius IV. in Bulla Canonizationis S. Petri Martyris: *dum alius quidam per ſeptem hebdomadas, & ultra febre quotidiana, malo hepatis, & ſtomachi affligeretur, quadam die Veneris, cum pejus haberet, auditis quibuſdam miraculis, quæ per Virum Dei facta eſſe dicebatur, cum ſe ad ipſum devotius ſequenti die Sabbati de ſero vertiſſet, uxoris ſuæ ſuaſibus, eaque præſente devoviſſet, die dominicæ proximo in mane ſe a præfatis infirmitatibus plenè reperit liberatum.*

6 Curatio apoſtematis cum circumſtantiis ſupradictis, nempè gravitate infirmitatis, temporis diuturnitatè, præſertim ſi acceſſerit complicatio, & diverſitas infirmitatum oratione præcedente, ac reliquiarum appoſitione, & ſanitate in incontinenti recuperata. Nihil obſtante quod curatio apoſtematis omninò non evenerit in inſtanti, nam reſpectu aliarum infirmitatum graviſſimarum curatio apoſtematis dicitur inſtantanea, licèt ipſum remaneat dummodò tamen ejus malitia ceſſaverit, ac licèt ejus tumor, & durities per paucos dies duraverint, non ideò aliquid de miraculo diminuitur, prout in vulnere curato miraculosè, quamvis cicatrix remanſerit per aliquod tempus ex traditis per Archidiac. in *cap. nec mirum num. 8. 26. quæſt. 5.* ibique *num. 7. & in cap. 1. de reliq. & venerat. Sanct.* Jacob. Caſtellan. *de Canon. Sanct. quæſt. 7. princip.* & firmavit Rota *in 1. relat. art. 4. de mirac. B. Thereſiæ, miraç. 12.* poſt mortem, aç alibi ſæpius.

7 Lepram eſſe inſanabilem morbum non ſolùm Medici, ſed etiam plures Sancti Patres fatentur. Sic enim aſſerit D. Cyrillus *in catena Græcorum Patrum ad cap. 5. Lucæ*, in quo narratur leproſum dixiſſe Chriſto Domino, *Domine, ſi vis, potes me mundare.* Ubi ſic: *Noverat enim lepram experimentis Medicorum non cedere, ſed vidit divina poteſtate pelli dæmones, & cæteros ab aliis valetudinibus curari, quæ conjecit divina dextera fieri.* Et ob hoc mundatio lepræ annumeratur ſemper inter principaliora, & illuſtriora miracula. Quia talis curatio non ſolùm dicitur miraculoſa quoad modum faciendi, ſed quoad ſubſtantiam facti, cùm morbus de ſe inſanabilis ſit. Unde D. Ambroſius *ad d. cap. 5. Luc.* loquens de prædicta mundatione leproſi, hoc inter clariora Chriſti opera recenſet, ſic dicens: *Quarto ſigno, ex quo in Capharnaum Dominus venit, leproſus ſanatur. Si autem quartum diem ſole illuminavit, & clariorem cæteris feçit, hoc clarius opus eſtimare debemus, de quo dicitur: Ecce vir plenus lepra, videns Jeſum, rogavit eum &c.* Ob id etiam idem Chriſtus Dominus quando poteſtatem tribuit Apoſtolis faciendi miracula *Matth. 10.* de aliis curationibus loquutus eſt genericè, dicens: *Infirmos curate*, & de curatione lepræ ſpeciatim adjungens, *leproſos mundate*, quaſi miraculum hoc reluceat inter cætera, utpote cadens ſupra morbum impoſſibilis ſanationis. Ideòque Sancta mater Eccleſia magni ſemper fecit hoc miraculum, ut videre eſt in Bullis Canonizationum Sanctorum, præcipuè S. Raymundi §. 44. Atque adeò ejus ſanatio ad ſecundum gradum miraculorum eſt referenda, ut dixi de cancrorum ſanatione.

Sanationis claudorum, contractorum, ac ſimilium mi- 8
racula non ſolùm in Scripturis ſacris commendantur, ut videre eſt *Act. c. 3.* de claudo illo, quem ponebant quotidie ad portam Templi, cujus baſes, & plantæ ad juſſum Apoſtoli Petri protinus conſolidatæ ſunt, ratione cujus impleti ſunt omnes ſtupore, ſed etiam in pleriſque Sanctorum vitis, ac Bullis Canonizationum Eccleſia facit magni. Nam in Bulla Canonizationis S. Thomæ de Aquino ſic ait Joannes XXII. *Infans quidam quatuor annorum tumorem & ruborem in coxis, & cruribus uſque ad pedes patiebatur, adeò afflictivum, ut nec a matre ſua, vel alio ſine læſione, & clamore ſuo aliquatenus tangi potuiſſet, movere ſe non poterat, a Medicis ſpes curationis ejus non inveniebatur, deficiente natura, artiſque ſuffragio non invento, recurſum eſt ad Deum, qui glorioſus eſt in Sanctis ſuis, faciens prodigia. Nam mater infantuli, quæ ipſum diligebat ut mater, eum B. Thomæ devotius commendavit, delatus eſt puer ad monaſterium, poſitus ſuper tumulum Sancti, poſt aliquantulam moram ſanus inde ſurrexit.* Et libro de miraculis S. Bernardi *cap. 15.* inter ejus opera commendatur illud. *Ingreſſa eſt puella clauda, & ſub oculis omnium adepta eſt ſanitatem, & liberè ambulavit.* Erat autem nota in civitate puella, & ex propinquis ejus aderant eadem hora nonnulli. Hoc idem miraculum a Sede Apoſtolica approbatum fuit in Bulla Clementis IV. ſuper *Canoniz.* S. Hedwigis Ducißæ Poloniæ §. 15. ibi: *Mulier fuit, quæ nervis contractis pedes habuerat inhabiles ad proceſſum, cumque ad ipſum tumulum ſuffragio fuiſſet amicorum portata, inde ſana ſubſtentationis alicujus ſubſidio in domum revertitur non adjuta.* Idem quoque dicitur de S. Abundio, quod refert D. Gregor. *lib. 3. dialog. cap. 25.* Merito igitur cum Theologis reponenda eſt hæc ſanatio in ſecundo ordine miraculorum, utpotè omninò excedente facultatem totius naturæ creatæ quantum ad id, in quo ſic. Quia licèt natura dare poſſit optimam, ac perfectam membrorum compoſitionem, non tamen ipſa effracta, ac manca poteſt denuò convalidare, & ad hunc ordinem retulerunt hoc miraculum Rotæ Auditores *in 1. relat. art. 4. mirac. 4.* poſt mortem B. Thereſiæ. Porrò membrorum contractionem, maximè a nativitate, eſſe incurabilem, teſtes ſunt Hipocrates *3. de articulis §. oportet autem & incurabilia cognoſcere num. 68.* & Galenus *3. prognoſt. 26.*

Sanationis brachii miraculum approbatur, & prædi- 9
catur de S. Thoma Aquinate. Sic enim ait Pontifex in Bulla Canonizationis illius: *Quidam præfati Monaſterii Foſſæ novæ Converſus, adeò gravem in brachio dextero, & ſpatula dolorem patiebatur, ut ipſum brachium, quod per trium menſium cum dimidium ſpatium detulerat ſuſpenſum ad collum, ei eſſet inutile, dolore præſertim vehementer afflictum, quod cum requiſitum Medicorum remedium non haberet, & amplius dolore gravaretur, dum dicto Sancto pro ſua liberatione, ſe quodam emiſſo voto commendaſſet, ſeque ſupra ejus tumulum poſuiſſet, ibidem obdormivit, ac excitatus deinde a quodam dicti Monaſterii Monacho, brachium, quod linteo prius habebat incumbens, collo adhuc dependenti, extractum ab eo reperit, excitatorumque a ſomno more, dum ambas manus capiti ſuo, ut ipſum ſcalperet appoſuiſſet, ſe liberatum intellexit, ac adſtantibus quod notum fuerat miraculum revelavit.*

Brachii ſicci, & aridi ſanatio, quam refert D. Bernar- 10
dus in vita S. Malachiæ accidiſſe in ejus tumulatione his verbis: *Interim parantur exequiæ, effertur pro eo ſacrificium, conſumantur ex more omnia cum ſumma devotione,*

ſtabat

ſtabat eminus puer, cui emortuum pendebat è latere brachium magis illi impedimento, quam uſui, quo comperto innuit, ut accederet, & apprehenſam aridam manum applicuit ad manum Epiſcopi, & vivificavit eam, nempe vivebat in mortuo gratia ſanitatum, & manus ejus fuit mortua manui, quod mortuo homini Eliſeus.

11 Sanationis hernioſi ad indicandam gravitatem morbi, medicamentorum inefficaciam, atque adeò miraculum conſideravit Rota *in rel. S. Caroli mirac.* 2. & 20. S. Franciſcæ Romanæ *mirac.* 11. *in vit.* S. Petri de Alcant. *mirac.* 8. *poſt obitum*, & ſervi Dei Hieronymi Æmiliani *mirac.* 7. etiam poſt obitum, ac S. Thomæ de Villanova *mirac. penul.* poſt mortem.

12 Generatim ſit regula. Eſto quod Natura cum progreſſu temporis potuiſſet ſanare hanc, vel illam infirmitatem, nihilominus conſiderato temporis momento, ſanatio inter miracula videtur reponenda. Nam juxta doctrinam Contilorii *c.* 18. *de Canoniz.* in factis, quæ paulatim natura poteſt operari, ut puta in reſtituenda ſanitate febricitanti, in tremoribus corporis ſanandi, ac ſimilibus, ut cognoſcatur fuiſſe miraculoſa, ſufficit, quod fiat in inſtanti. Nam vix alio ſigno cognoſci poteſt, an ſanatio facta ſit per miraculum, quàm ex eo, quod facta eſt in inſtanti, ut etiam advertit Molfeſ. *conſ.* 46. *num.* 56. & innuit Malvet. *dub.* 3. *num.* 51. ac ſequitur Rota *in relat.* S. Andreæ Corſini *p.* 2. *in princ.* ponderando ſententiam Rotæ *in relat.* S. Raymundi inquiens: *Verum eſt in his vulneribus, ſeu infirmitatibus, quæ vel a principio in ſuo genere lethalia ſunt, vel ex ſubſequutis accidentibus lethalia efficiuntur*, itaut neceſſariò mortem ſint allatura, qualia ſunt inveteratæ paralyſes, & membrorum, ſeu nervorum contractiones quando per miraculum ſanatur, totam vim & naturam miraculi in eo conſiſtere, ut virtute divina in inſtanti auferatur illa malitia vulneris, vel infirmitatis. Atque aſſertionem Contilorii *c.* 18. *num.* 13. Si teſtes probent infirmitatem alicujus incurabilem eſſe, & ita quod ſanatio non potuerit fieri naturaliter, & deponant de ſanatione ſequuta ad invocationem illius Sancti, de cujus canonizatione tractatur, miraculum remanet concludenter probatum, & quidem ſecundi gradus, ſi eſt de curatione morbi incurabilis, tertii verò gradus ſi eſt difficilis curationis, & fiat curatio inſtantanea cum aliis circumſtantiis, paſſim a me relatis.

13 De poteſtate autem dæmonis circa impedimenta, quæ adhibere poteſt ad impediendos actus vitæ vegetantis, quoad generationem quidem res eſt quotidiana, & jam olim factitata. Conſtat ex Herodoto in Euterpe cum de Amaſide Rege, & Ladice, & ex Plinio *l.* 21. *cap.* 21. remedium ad id præſcribente. Et verò impedimentorum hujuſmodi inductionem non excedere motum localem, & applicationem activorum idoneorum, rectè declarat Binsfeldius *de confeſ. malef. p.* 1. *q. concl.* 6. & Petrus Mim. *in flagel. malef. c.* 7. & 10. ac Bernard. Comenſ. *tr. de ſtrigib. c.* 15. ex Paludano *in* 4. *d.* 4. Quoad nutritionem verò, & accretionem res eſt etiam perſpicua, ut mox dicemus.

14 Poteſt etiam dæmon inhibere vim caloris naturalis, itaut vivens ſine ulla ſibi aſſumptione poſſit ad longum tempus vitam prorogare, idque ſive temperato interno calore, procurato effluxu ſpirituum, aut applicatione frigidorum, ſive humoribus viſcidis, qui in caloris pabulum cedere poſſint ex toto corpore collectis. Quo poſteriori modo pleraque bruta vitam ſine cibo ullo ad longum tempus tranſigunt ut docet Ariſtoteles 8. *hiſtor. c.* 14. & 17. & 4. *de part. c.* 5. & Agricol. *lib. de animant. ſub terra a c.* 13. Nec aliter de quibuſdam hominibus, quos longam inediam naturaliter toleraſſe legimus, philoſophati ſunt Portius *lib. de puella Germanica c.* 6. Mercur. 6. *var. c.* 12. Medina 2. paren. *c.* 7. Langius *l.* 2. *Epiſt.* 28. aliique multi.

15 Non rarò tamen dæmoni idem præſtat immiſſa inſenſibiliter permodica aliqua ac tenui, ſed maximæ efficacitatis ſubſtantia, ut legere eſt apud S. Proſperum in dimidio temporis *c.* 6. Et idem cenſendum de longa illa inedia hominis, quem a ſe viſum ad mare rubrum teſtatur Cleombrotus apud Plutarchum *lib. de ceſſat. orat. num.* 16. Magnum enim fuiſſe, & cum dæmonibus familiariter agentem, docet divinatio futurorum, qua in ſpeciem pollebat ſemel in anno, & odor ſuaviſſimus, qui ex loquentis ore diffuſus vicina loca complebat, & alia narrationis illius adjuncta, quæ apud Plutarchum legere licet. Vitam ergo planus ille menſtrua tantùm amari cujuſdam fructus è quadam modica herba lecti ſumptione tolerabat. Proindeque neceſſe eſt, fructum illum fuiſſe efficaciſſimam aliquam ſubſtantiam naturalem, vel ex parte artificioſam, a dæmone ſubminiſtratam. Qua etiam ratione multas hypocritarum per longam inediam ſanctitatis gloriam aucupantium ſtrophas, plerumque deprehenſas eſſe certum eſt, & propoſitis exemplis declarant Jovin. Pontan. *l.* 2. *de ſerm. c.* 16. & Petr. Gregor. *l.* 35. *ſintax. c.* 10. & *nos tom.* 4.

Quod verò ad affectiones vitam vegetantem aſſectantes, nempe de ſanitate, morbo, ac morte, poteſt dæmon ſanitatem ac morbum inducere, facilè ſuadetur, quamvis de ſanitate dubitare videatur Origenes 8. *contra Celſum ſub finem*; immò id diſertè negare videtur S. Irenæus 2. *contra hæreſ. cap.* 56. cùm agens de Magis virtute dæmonis operantibus ait: *Eos nos in beneficium hominis facere ea, quæ faciunt, ſed in perniciem, & errorem per magicas eluſiones, & univerſa fraude plus lædentes, quam utilitatem præſtantes his, qui credunt eis in eo, quod ſeducunt. Non enim cæcis poſſunt donare viſum, neque ſurdis auditum, neque omnes dæmones effugare, præter eos, qui ab ipſis immittuntur, ſi tamen & hoc faciunt, neque debiles, aut claudos, aut paralyticos curare, vel alia quadam parte corporis vexatos, quemadmodum ſæpè evenit fieri ſecundùm corporalem infirmitatem, vel earum, quæ a foris accidunt infirmitatem bonas valetudines reſtaurare, &c.* 16

Verùm intelligendus eſt Irenæus de curationibus, quas Magi illi hæretici ope dæmonium tentarent edere in erroris ſui confirmationem. Quo pacto indubitatum eſt, ſi aliundè non ſuppetat occaſio prudenter detegendi authorem dæmonem, impediendam a Deo curationem. Aut etiam de curationibus editis abſque idoneorum activorum naturalium applicatione, cùm nuda expulſio localis humorum noxiorum, alteriuſve ſubſtantiæ morbum inferentis non poſſet ad conciliandam ſanitatem ſufficere. Nec aliter intelligendus eſt Arnob. *l.* 1. *num.* verbis illis: *Age nunc veniat qui ſuper igneam Zonam magus interiore ab orbe Zoroaſtres, Hermippo, ut aſſentiamur authori, Bactrianus, & ille conveniat, cujus Cteſius res geſtas hiſtoriam exponit in primo. Armenius Hoſthanis nepos, & faciant miliaris Pamphylus Ciri, Apollonius, Damigero, & Dandanus, Velus, Julianus, & Babulus, & ſi quis eſt alius, qui principatum, & nomen fertur, in talibus habuiſſe præſtigiis. Petmittant uni ex populo in officium ſermonis dandi, ora coarticulare mutorum, ſurdorum auriculas reſerare, ſive luminibus procreatis oculorum redintegrare naturas, & in frigentia olim membra ſenſus, animaſve reducere. Aut ſi ardua res iſta eſt, neque aliis permittere talium poſſunt operum poteſtates, ipſi faciant, & cum ſui ritibus faciunt: quicquid malefici graminis nutricant terrarum ſinus, quidquid virium continet fremor ille verborum, atque adjunctæ carminum neceſſitates, non invidemus, adjiciant, non interdicimus, colligant. Experiri libet, & recognoſcere, an cum ſuis efficere Diis poſſint, quod ab ruſticis Chriſtianis, juſſionibus factitatum eſt nudis.* Sic ille iis tantùm, quos dixi, modis negans dæmonibus abigendi morbi facultatem, ſive per ſeipſos, ſive per interpoſitos magos, ac miniſtros ſuos, a quibus ne rediviam quidem aut papulam, niſi interpoſitis herbarum, aut graminum ſuccis, aliiſvè idoneis naturalibus activis, curatam negat. Illis tamen interpoſitis fatetur *num.* 30. potuiſſe a dæmonibus ſanari aliquos ægros, de quibus id fama ferebat. Quamvis rectè addat, id non eſſe in dæmone admiratione aliqua dignum, cùm & Medici ſic curent, ſintque iſta rerum admotarum beneficia, non curantium poteſtates. 17

Quod igitur dæmon vim habeat morbi inducendi, & ſanitatem procreandi, facilè eſt oſtendere illuſtri exemplo, quod memorant S. Auguſt. *l.* 4. *de Civ. cap.* 26. & Lact. *l.* 2. *inſtit. c.* 8. & latiſſimè Arnobius *l.* 7. *num.* 43. *Tiberio Attinio*, inquit Lactantius, *homini plebejo per quietem obverſatus eſſe Jupiter, dicitur, & præcepiſſe, ut Conſulibus, & Senatus renunciaret ludis Circenſibus proximis præſultorem ſibi diſplicuiſſe, quod Antonius Maximus quidam, diverberatum ſervum ſub furca medio circo ad ſupplicium duxerat, ideoque ludos inſtaurari oportere. Quod cùm ille neglexiſſet, eodem die filium perdidiſſe, ipſum autem gravi morbo correptum, & cum rurſus eandem imaginem cerneret, quærentem ſatiſne pœnarum pro neglecto imperio pependiſſet, lectica portatum ad Conſules, & omnia re in Senatu expoſita, recepiſſe corporis firmitatem, ſuiſque pedibus domum rediiſſe.* Unde apparet ſublatam ſubitò, & redditam ſanitatem ope dæmonis, ludos illos eo quaſi prodigio ſibi depoſcentis. 18

Idem dici poſſet de miraculis Veſpaſiani, & Hadriani, quorum ille cuidam oculorum tabe laboranti, & alteri manu ægro, reſtituit ſanitatem; alterius oculos oris ſui excremento reſpergendo, alterius manum pede calcando, ut Tacitus *l.* 4. *hiſt.* & Sveton. *in Veſpaſiano c.* 7. referuntur. Alter verò duobus cæcis viſum reſtituiſſe dicitur. 19

Poſſe, inquam, de his quoque dici dæmonum ad Chriſti 20

sti miraculorum fidem elevandam ab impedita per maleficium sanitate cessasse, atque ita visos sanitati reddi-
tos ad Vespasiani nutum, aut verius Apollonii Tya-
næi, qui tunc aderat, ut benè advertit Baron. *anno Christi* 71. nec aliter proportione servata de Adriano dici posset, si res ferret. Sed nihil est necesse, ita philoso-
phari. Nam quod ad Vespasianum attinet. Tacitus signi-
ficat morbos illos humana arte fuisse curabiles, immò ipsam visus deperditi restitutionem, cùm modus operan-
di aliud sentire non jubet, posse naturalem esse, do-
cent Vales. *c.* 42. *sacræ Philosophiæ*, & Serar. in *c.* 11. *Tobiæ q.* 2. & jam olim Plin. *lib.* 11. *cap.* 37.

21 Quod verò spectat ad Hadrianum, Spartianus ex Ma-
rio historico affirmat, stropham fuisse, & simulatam cæcitatem, ab iis ex composito excogitatam, qui per-
suadere Hadriano nitebantur, ut in summis, quos perte-
rebat doloribus, vitæ voluntatem non abjiceret. Tan-
dem aliquo ex modis hactenus propositis philosophan-
dum est quoad ægros, & in iis duos cæcos, oraculo dæmoniaco præmonitos, quos exhibet tabella marmo-
rea ex Romano Æsculapii templo, quam exscripsit Mer-
cur. *l.* 1. *gymnast. c.* 1. Itemque quoad Demetrium Pha-
lareum, si vera sunt, quæ de restituto ei a Seraphide
visu scribit Laert. *l.* 5. Jactatos ab Ethnicis hoc paucos beneficio Æsculapii curatos, author est Arnob. *l.* 1. *n.* 31. Confictas tamen fuisse has curationes, existimat Baron. *anno Christi* 139. *sub fin.* Conficta enim interdum ab Eth-
nicis fuisse miracula in Deorum gratiam, docet factum Theotecni apud Eusеb. *9. hist. cap.* 2.

22 Ad eos ergo, qui verè a dæmone ægri, & sani fiunt redeo, de quibus fusè etiam agit Tatianus *orat. contra Græcos a num.* 27. adducens *num.* 31. exemplum a Ju-
stino præceptore quondam suo in hanc rem adhibitum. *Comparabat ille dæmones latronibus: Siquidem, ut illi vi-
vos aliquos capere solent, deinde pacta mercede familiari-
bus eos restituere; sic etiam qui ab Ethnicis existimantur Dii quorundam membris hominum se insinuantes, deinde per somnum suam in illis gloriam fabricantes, in publi-
cum prodire jubent, & in conspectu omnium, postquam de-
sideratis ex mundo rebus se expleverunt, ab ægris avolant, & morbum suo dolo productum obliterantes, pristinæ vale-
tudini homines reddunt.* Ita est Justino Tatiano, qui quod præmiserat, dæmones non sanare morbos, ne clarè sibi intra paucas lineas contradicat, exponendus est, quod non tanent, nisi adsint præsentes, & per motum loca-
lem, vel applicationem activorum idoneorum depellant morbum, qua eadem ratione paulò ante concesserat idem Tatianus, posse a dæmone immitti morbos, cùm ante id negasset, eodem proportionali sensu, quo nunc dico negari ab eo, inductionem sanitatis dæmoni esse possibilem.

23 Verùm quomodo hæc omnia a dæmonibus per appli-
cationem idoneorum effici possint, luculenter explicat Eusebius *l.* 4. *præpar. c.* 1. Cùm enim aggressus esset con-
vellere eam Theologiæ Ethnicæ partem, quæ Civilis di-
cebatur, continebaturque oraculis, responsis, curationi-
bus, vel inductionibus morborum, aliisque hujusmodi præmittit unam quandam responsionem, quam, tametsi præseferat, quod ea uti nolit, reipsa tamen approbat. Est autem ea responsio hujusmodi, quantum quidem spe-
ctat ad sanationes a dæmonibus præstitas, de quibus nunc agimus. *Miracula, quæ simulacbris attribuunt, dicerei ali-
quis natura rerum fieri. Multa enim genera esse herbarum, multa lapidum, secreta quædam, & multis ignota, & na-
tura insita morbos quosdam pellentia, quosdam inducentia. Alia enim contrahere, atque densare, alia distrahere, & rarefacere, tendere, aut omninò mutare, & salvare, nata esse, quod alia brevi tempore, alia longo efficiunt, & alia in longum durant, alia citò dissolvunt. Ita nonnulla con-
servantia sanitatis inveniuntur, alia nonnulla è contra mor-
bos inducunt. Multa etiam lucem Lunæ ita sequuntur, ut simul cum ea crescant, atque decrescant. Animalia igitur nonnulla, planetæ, lapides, aromata magnas virtutes insi-
tas sibi natura possident, ad quæ omnia positio quoque loco-
rum multum conducit.* Hactenus Eusebius accomodatè ad explicandum quomodo applicatione idoneorum activo-
rum possint dæmones sanitatem conciliare, aut vicever-
sa morbos inducere.

24 Quomodo autem per motum localem idem possint, humores scilicet commovendo, aut variè permiscendo, vel ab ea commotione cessando, facilè intelligitur. Et pertinent eo, quo habentur apud Abdiam 8. *histor. Apost. initio*, & apud S Cyprianum *lib. contra Idola n.* 56. Utro-
que illo modo, hoc est, & per motum localem, & per idonearum naturalium causarum applicatione potuerunt pestem depellere in illo exemplo, quod legitur apud Anastasium *quæst.* 23 *inscript.* & cùm facta est advectio serpentis Epidaurii, de qua fusè Arnob. *l.* 7. *a n.* 50. &

in eo casu, quem Laertius *l.* 1. in Epimenide refert oc-
casionem Athenienses præbuisse, statuendi aras sine nomine. Idem dico de illa epileptici curatione, quam interventu primitiarum Diis oblatarum factam, memorat Simplic. *in cap.* 38. Enchiridii Epicteti. Alia præterea innumera frequentissimè leguntur.

Obiter porrò moneo, tametsi dæmon possit verè mor- 25
bos depellere, ut dictum est, tamen non esse ullo mo-
do illa fidendum, tum ob Numinis offensam, tum quia morbos a dæmonibus curatos paulò post revenire, etiam cum auctario, testatur ex sua in variis ægris experien-
tia Fernelius *l.* 2. *de addit. c.* 16. Et hanc ipsam instabi-
litatem in conciliata per Magos sanitate, notavit S. Ire-
næus *l.* 2. *adversus hæres. c.* 56. & 57. patuitque in Ha-
driani Imperatoris curatione. Itaque rectè eos, qui a dæmonibus mediatè, aut immediatè hujusmodi beneficia expectant, monet S. Leo *ser.* 19. *de pass. Dom Beneficia dæmonis omnibus esse nocentiora vulneribus.* Cùm post da-
mnum animæ certò illatum, constet, certam sanitatem a dæmone non conferri, sed volaticam tantùm, æterbis incommodis, nisi iniqui pacti, aut initæ societatis resci-
sio interveniat, cumulandam. Ex eodem respexit. S. Augustinus 8. *Civit. c.* 24. cùm dixit: *dæmones beneficia præstando esse magis nocentes, quam magis decipientes.* Imi-
temur ergo Beatum Job, de quo S. Chrysostomus sic ait eleganter, *hom.* 28. *in num.* 1. *ad Chorinth. diabolus ad-
versus Job, non perditis bobus, neque asinis, neque came-
lis, neque domo diruta, neque filiis ruina obrutis, sua usus est fallacia. sed tacet adhuc, & cessat, considerata, athle-
tæ fortitudine. Sed cùm vermium fons scaturiebat, & pu-
trida cutis decidebat, & consumptæ carnes saniem gravi-
ter fœtentem effiabant, & sartagine, & fornacibus, & omni flamma miserius eum diaboli manus consumebat, fera omni crudelius undique ejus corpus devorans; cùm diu-
tius his esset hac calamitate confectus, tunc uxorem subor-
nat: nam si in calamitatis principio accessisset, non sanè eum invenisset ita enervatum, neque ita posset exprobrare calamitatem, & tanta loqui audacia. Nunc autem cùm videret ob temporis longitudinem, & sanitatis quàm cupi-
dissimùm, & malorum finem majorem in modum desideran-
tem, tunc accedit, & ait: Quousque consumeris: Gravis Rethor ad decipiendum eos, qui inconsultiores sunt. Quid igitur hic beatus? Adamante fortior.*

Teneamus id firmiter cum Cypriano *de simplicit. Præ-
lat. Ea est dæmonis astutia, ea est circumveniendi hominis cæca, & laboriosa fallacia, aut asserere videatur noctem pro die, venenum pro salute, desperationem sub obtentu spei, perfidiam sub prætextu fidei, ut dum verisimilia men-
titur, veritatem subtilitate frustretur. Nam transfigurat se in Angelum lucis.* Ideoque caveamus.

Cæterùm imperare Naturæ Dei solius est. Non enim potest esse naturale, revocare ab inferis ad superos per-
tinet. Mederi sine tractu temporis, sive usu pharmaco-
rum ejus est, qui è nihilo res educit, non ullius, qui è nihilo ipse prodivit.

CONSULTATIO XXXVI.

An subdelegati in causis Canonizationum exprimere debeant in quolibet actu, quod sederint pro Tribunali?

Affirmandum videtur. Quia in Remissorialibus dici- 1
tur: *In singulis actis procedentes, & pro Tribunali sedentes, ad text. in l. fin. C. quemadmodum testam. aper.* ibi: *pro tribunali*, cui Glossa addit, *sedentem*. Quælibet autem inobservatio formæ mandati in remissoria, ipsum processum nullum reddit, *cap. Cum dilecta* 22. *de rescript. c. prudentiam* 21. *§. illa quippè, in fine*, juncta Gloss. *v. contra formam, post med.* & *c. venerabilis* 27. *de offic. de-
leg.* Gloss. *in cap. fin. v. Irritum, de rest. spol.* Quod pro-
cedit, etiamsi fuerit peccatum in modum tantùm, non autem in rei substantia, *d. c. fin. §. Porrò, circa med.* cum ibi notatis per Innocentium, & alios Canonistas. Qua ratione in hisce remissorialibus dicitur: *decernimus irri-
tum, & inane quicquid contra formam præsentis Remissoriæ scienter, vel ignoranter fuerit exequutum.*

At dicendum est defectum hujusmodi solemnitatis po- 2
tiùs attribuendam esse incuriæ Notarii, id non expri-
mentis, cùm in quibuscunque actibus judicialibus Judi-
ces semper dicantur sedere, teste Pratejo *in Lexic. jur. per text. in l.* 1. *Cod. de offic. civil. judic. l. fin. Cod. de offic. div. §. sedebunt, auth. de judic. c. fin. de sent. & re jud. in* 6. Quinimmò dum ex jisdemmet actibus appa-
ret, dictos Judices stetisse in loco sacro pro eorum tri-
bunali deputato, & electo juxta formam in Remisso-
rialibus eis præscriptam, satis superque est de jure, quod ibidem sive stando, sive sedendo, aut eundo jus reddi-
derint, *arg. l. pen. ff. de just.* & *jur.* cùm locus faciat

Tri-

Tribunal, non ſedes, ut per Specul. *de dilat. §. ult. verſ. Quid tamen*; ubi reſpondendo *ad text. in l. 4. Cod. eod. tit.* dicentem, quod a procedente Judice dilationem non convenit poſtulare, advertit, hoc ideò fuiſſe cautum, quia Judices plerumque ſedere conſueverint, ſed cætero actus benè valet ſive ſtando, ſive ſedendo, ſive eundo detur, dummodò id fiat in loco pro tribunali aſſignato. Nec ſit de ſpecialibus judiciorum ſedere, ſed de ſolemnitate leviſſima, quæ ſolummodò poteſt dici cautela ſuperabundans, & non neceſſaria apponi in omnibus actibus, cùm illis omiſſione facti ſubſtantia mutari non poſſit ſecundùm Jaſ. *conſ. 26. n. 3.*

CONSULTATIO XXXVII.

In quibus miraculis Epiſcopi adhibere debeant conſilium Theologorum?

1 CONcilium Theologorum, quod aliqui habendum ſit pro certo, & vero miraculo juxta Trid. *ſeſſ. 25. in decr. de invoc. vener. & reliq. Sanct. ſub fine §. nulla etiam*, adhibendum eſſe in miraculis Sanctorum, qui fuerunt canonizati, non autem ante illorum Canonizationem, advertit Contilor. *de canoniz. Sanct. c. 5. num. 14.* de quibus Concilium loqui, ait.

2 At nihilominus quod Tridentinum locum habeat tàm in miraculis Sanctorum Canonizatorum, quàm perſonæ non canonizatæ juxta decretum S. Congregationis Concilii ſub ann. 1626. teſtatur Barbol. *in collect. ad d. decret. n. 8.* Quia non poſſunt aliquando intervire judicio ferendo pro Canonizatione illius, qui nondum eſt canonizatus.

CONSULTATIO XXXVIII.

Quid liceat, vel non liceat facere circa venerationem hominum mortuorum ante eorum canonizationem, vel beatificationem ſine Sedis Apoſtolicæ licentia?

1 EXtat de re ſcriptum Anonymi, editum Romæ tempore, quo agebatur de beatificatione Sancti Patris Ignatii, Societatis Jeſu fundatoris. Illius tamen author fuit Franciſcus Pegna, Auditor Rotæ, vir nomine ſuo celebris, qui per ſequentes concluſiones reſpondit.

2 Sit prima concluſio. Nunquam fuit mos in Eccleſia Catholica venerari homines mortuos, tanquam Sanctos, antequam publica authoritate legitimorum Judicum Eccleſiarum eſſent recepti, & approbati. Hoc probatur teſtimonio S. Auguſtini *tom. 7. in brevic. collat. cum Donatiſt. in coll. 3. cap. 13.* & Optati Melevitani *lib. 1. contra Donatiſt.* Legitimi autem Judices erant Romæ Pontifices Romani, in Provinciis autem Epiſcopi, & Concilia provincialia, ut paulò poſt dicetur. Et propter hanc cauſam Romæ Clemens Primus, Antherus, & Fabianus ſalubriter conſtituerunt ſeptem Notarios fideles, qui acta martyrum diligenter inquirerent, ut Romani Pontifices ea perſcrutarentur, & probanda probarent. Damaſus, & Anaſtaſius Bibliothecarius in vita Clementis, Antheri, & Fabianus ipſe *Epiſt. 1* ad Eccleſiam Catholicam, & miniſtros in Provinciis autem Epiſcopi, qui olim poterant Sanctos canonizare, antequam hoc Sedes Apoſtolica legitimis de cauſis ſibi reſervaret, tum ex Apoſtolica traditione, tum ex Conſtitutionibus Romanæ Eccleſiæ omnem etiam diligentiam adhibeant, ut Sanctos probarent, antequam populis fidelium colendi proponerentur, ut colligitur ex Sancto Auguſtino, & Optato in locis allegatis. Idem præſcripſit illis obſervandum Fabianus Papa in epiſtola prima ad omnes Eccleſiæ miniſtros; & ita oportuit conſtituere, ne in cultu, & veneratione Sanctorum, quod eſt magni momenti in Eccleſia Dei, fideles deciperentur, eos pro Sanctis, & amicis Dei venerando, qui inimici Dei eſſent. Et hæc olim initio naſcentis Eccleſiæ, & omnibus deinde ſæculis inviolabiliter obſervata fuerunt in martyribus recipiendis, in quibus minor, quàm in Confeſſoribus approbandis difficultas eſſe poſſet, cùm cauſa martirii potiſſimùm, & charitas, & conſtantia in perferendis tormentis inſpiceretur, cauſa autem hæc potiſſima eſſe ſolebat. Nam Sancti Auguſtini Optati, & Fabiani teſtimonia ſupra relata de martyribus probandis agunt. Irreligioſus autem prorſus, & temerarius ſemper fuit habitus, qui publicum cultum alicujus martyris, nondum probati, & recepti in Eccleſia voluiſſet inducere. Prætereà illud omninò certum eſt, & exploratum, probatos tantùm publica authoritate Eccleſiaſtica Martyres, & Confeſſores fuiſſe in Cathalogum Sanctorum, & in Martyrologium Eccleſiæ Sanctæ Romanæ relatos, & conſequenter minus probabile videtur, quod aſſeruit D. Cardinalis Bellarminus *tom. 1. contr. lib. 1. de Sanctis c. 8. circa fin.* videlicet Sanctos veteres cœpiſſe coli in Eccleſia univerſali, non tàm lege antiqua, quàm conſuetudine, cùm nullus unquam Sanctus fuerit aliquando in Eccleſia acceptus, & cultus ſine certa Eccleſiæ lege, & legitimo decreto, ut verè exiſtimavit, & probavit D. Cardinalis Baronius *in not. ad Roman. martyrol. die 2. Aprilis*, & latè etiam proſequutus docuit Joannes Molanus *in lib. de Martyr.*

Sit ſecunda concluſio. Semper in Eccleſia Dei viguit, 3
& viget hæc doctrina, ut de præcavenda falſorum Sanctorum reliquiarum, & martyrum veneratione certæ leges, & Sanctiones Eccleſiaſticæ conſtituerentur, ut adulterini Sancti, aut commentatitii, aut incerti a veris, & probatis diſtinguerentur, ut falſis meritò denegaretur cultus, qui veris Sanctis jure debetur. De hac enim re in primis Concilia ſalubres leges tulerunt, Concilium Carthaginenſe primum *cap. 2.* Concilium Laodicenum *cap. 9. & cap. 34.* Carthaginenſe quintum *cap. 14.* refert Gratian. *in cap. Placuit de conſecr. d. 1.* Concilium Epamenſe *cap. 25.* Concilium Bracharenſe tertium *c. 5. & alias 6.* Concilium Maguntinum *cap. 51.* Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. *cap. 62.* & refertur *in cap. 2. de reliq. & vener. Sanct.* Concilium Trid. *ſeſſ. 25. de invoc. vener. & reliq. Sanctorum.*

Sit tertia concluſio. In Confeſſoribus probandis majorem 4
diligentiam adhibendam conſtituit Sancta Romana Eccleſia, quàm in martiribus. Et ratio eſt, quam afferunt communiter Canoniſtæ *in cap. 1. de reliq. & vener.* ubi Innoc. *num. 1. in fin.* Hoſt. *num. 6.* Jo: Andr. *num. 4.* & alii hos ſequuti aſſeruerunt, Confeſſores non eſſe canonizandos propter ſolam apparentem vitæ ſanctitatem, ſed miracula per eorum interceſſionem facta probare oportere, neque Romanam Eccleſiam conſueviſſe canonizare Confeſſores ſine operatione miraculorum ad excludendam omnem prorſus fraudem, & deceptionem, atque penitus hanc conſuetudinem in actu practico retinuit, & retinere ſolet Sancta Romana Eccleſia.

Sit quarta concluſio. Sancta Romana Eccleſia ante- 5
quam ad canonizandos Confeſſores deveniat propter vitæ ſanctitatem, & miracula, multa alia exigere conſuevit, videlicet multiplicatas preces magnorum virorum intercedentium pro canonizatione, continuationem miraculorum, conſtantem famam de ſanctitate illius, qui petitur canonizari in vita, & morte, & poſt mortem, & plura alia, quæ referunt Canoniſtæ *in cap. 1. de reliq. & vener.* ubi Hoſt. *num. 3. & 4.* & ſequitur Jo: Andr. *num. 3.* Jacob. Caſtel. *tract. de Canoniz. Sanct. dub. 4.* Franciſcus Pegna, Rotæ Auditor *in vita S. Didaci lib. 2. & in vit. S. Raymundi lib. 3. cap. 1.* hanc tàm exactam diligentiam adhibere conſuevit Sancta Romana Eccleſia ad excludendas fraudes, deceptiones, illicita lucra, & ambitiones multorum, qui ſæpè inani ſanctitatis nomine ſuorum gloriantes, populorum ſimplicium, & præſertim fœminarum favorem, & obſequium aucupantur, *c. 2. de reliq.*

Sit quinta concluſio. Quia veneratio hæc, & cultus 6
Sanctorum una eſt de majoribus Eccleſiæ cauſis, in qua cum multa cautela procedere oportet, ideò Sedes Apoſtolica, ut tutius omnia peragerentur, canonizationem Sanctorum ſpecialiter ſibi reſervavit, & propterea verè Doctores aſſeruerunt ad ſolum Papam ſpectare Sanctos canonizare, ſive martyres ſint, ſive confeſſores. Ita Canoniſtæ communiter *in d. cap. 1.* ubi Innoc. *num. 2.* Hoſt. *num. 7.* Jo: Andr. *num. 5.* Rurſus Canoniſtæ *in c. 2. de reliq. & vener. in 6.* ubi Gloſ. *v. Sedis Apoſtolicæ*, Gemin. *num. 11.* Turrecrem. *in cap. 1. de conſecr. d. 3.* Troyl. Morluet. *tr. de Canoniz. Sanct. dub. 2.* Jacob. Caſtel. *eod. tr. dub. 3.* ubi addit ex ſententia Doctorum, neque Epiſcopos, neque Legatos de Latere, neque Collegium Cardinalium, Sede Apoſtolica vacante, neque Concilia Provincialia, neque Concilium univerſale, non interveniente Romani Pontificis authoritate, poſſe Sanctos canonizare, neque illos proponere populis, tanquam Sanctos in Eccleſia venerandos. Hanc concluſionem probat text. *in d. c. 1.* qui eſt Alexandri Papæ III. qui præfuit Eccleſiæ anno Domini 1160. Nam cùm quidam hominem quendam in potatione occiſum, tanquam Sanctum Martyrem venerarentur, ita conſtituit: *Illum ergo non præſumatis de cætero colere, cùm & ſi per eum miracula fierent, non liceret vobis ipſum pro Sancto abſque authoritate Romanæ Eccleſiæ venerari.*

Sit ſexta concluſio. Non poſſunt Epiſcopi in ſuis dioe- 7
ceſibus inducere celebrationem feſti alicujus Sancti non canonizati per Papam. Hanc concluſionem ponunt Canoniſtæ *in d. c. 1. de reliq. & vener. in 6.* ut Gemin. *num. 12.* Franch. *ib. num. 3.* & ratio eſt, quia, ut dicetur in proxima ſequenti concluſione, iſtum honorem conſequuntur Sancti, poſtquam ſunt a Romano Pontifice canonizati.

Sit

8 Sit ſeptima concluſio. Poſtquam omnia fuerunt canonicè celebrata, & obſervata, quæ per ſacros Canones in Canonizatione Sanctorum adhiberi jubentur, & poſtquam Sancti ſunt canonizati per Romanum Pontificem, illos honores conſequuntur, quos Romani Pontifices in ſententia definitiva canonizationis illis decernere ſolent, videlicet, ut ab univerſali Eccleſia colantur, & invocentur, & ut ad ſepulturam ipſorum decenter, & veneranter accedentes, eas indulgentias conſequantur, quæ cæteris Sanctis ejuſdem Ordinis conceſſæ ſunt. Hæc in libris ritualibus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ continentur, ut tradit Franciſcus Pegna *lib. 3. cap. 41. de vit.* S. Raymundi. Eandem ferè commemorant Canoniſtæ *in dict. cap.* 1. ubi Innocent. *num. 3.* Hoſt. *num.* 10. & Jacob. Caſtell. *d. tr. qu. 9. in princ.* dicentes, Sanctum per hanc canonizationem hoc conſequi, ut Eccleſia pro eo, ſicut pro Sancto dicat ſolemniter officium, & in litaniis inter alios Sanctos licitè enumeretur, & invocetur, & in Catalogo Sanctorum adſcribatur. Addit Jacob. Caſtel. prædicto loco, quod Sanctus canonizatus hoc etiam conſequitur, ut ejus imago pingi, & ſculpi poſſit cum diademate, ſeu corona, & quod in ejus honorem, & ſub ejus nomine poſſint Eccleſiæ, & altaria erigi, ædificari, & conſecrari.

9 Sit octava concluſio. Non licet alicui defuncto nondum canonizato preces ſolemnes, aut publicas fundere, aut reliquia Sanctorum novorum, ideſt non canonizatorum venerari. Hanc concluſionem probat Concilium generale Lateranenſe ſub Innocentio III. *cap. 66.* relatum *in cap. 2. de reliq. & vener.* cujus verba ſunt: *Inventas de novo reliquias nemo publicè venerari præſumat, niſi prius authoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ*, & Canoniſtæ *in d. cap.* 1. ubi Innoc. *num. 3. in fin.* Hoſt. *num.* 21. Panorm. *num. 3. not.* 2. Gloſ. *in d. cap.* 1. *v. Sedis Apoſtolicæ, de reliq. & vener. in 6.* & ibi Anchar. *in fin.* dicens ſic: *Et adde, quod notatur ſupra cap.* 1. *ubi nullus in publico venerari, niſi ab Eccleſia approbatus.* Signanter dictum fuit non licere neque ſolemniter, neque publicè nondum canonizatos colere, aut reliquias Sanctorum non probatas, quia hoc expreſſis verbis ita conſtituit præcitatum Concilium Lateranenſe, & tenuerunt expreſsè Hoſt. & Panorm. præcitato loco, qui omnem prorſus cultum, tàm ſolemnem, quàm publicum prohiberi dixerunt, & aliter interpretari verba Concilii generalis, eſt manifeſtè vim illi inferre, ut patet ex prædictis. Illud tamen verum Hoſtienſ. & aliis præcitatis locis, ut notat Panorm. *in d. c.* 1. *num. 3. not.* 2. a contrario ſenſu colligere, licere in ſecreto fundere preces ei, quem quis vidit eſſe virum bonum. Nam cùm *in d. cap.* 2. ex Concilio generali dictum fuiſſet, non licere publicè venerari Sanctos, nondum canonizatos, aut novas reliquias a Romano Pontifice nondum approbatas, a contrario ſenſu Doctores in præcitatis locis intulerunt, ſcilicet non negare, quin liceat in ſecreto fundere preces alicui defuncto, quem vidit Sanctum, ut pro ipſo ad Dominum intercedat. Addunt tamen non licere, donec canonizatus fuerit ad talem publicè preces fundere. Idem dixit Gloſs. hic *in d. c.* 1. *de reliq. in 6. d. v. Sedis Apoſtolicæ*,

10 Sit ultima concluſio. Quæ hactenus dicta ſunt de Canonizatione Sanctorum, intelligenda quoque ſunt de beatificatione, quæ cùm ſit quædam ſpecies veræ canonizationis a ſolo Pontifice concedi poteſt. Eſt autem beatificatio conceſſio particularis, quam indulget Romanus Pontifex alicui Eccleſiæ particulari, vel monaſterio, vel Ordini Religioſorum, ut aliquem virum, vel mulierem, quam Papa conſtituit eſſe ſanctam, & feciſſe miracula, poſſit fideles in illa tantùm Eccleſia, aut Religione venerari, & officium Deo facere. Et eſt obſervandum, quod antequam Romanus Pontifex concedat iſta indulta beatificationum, ſolet committi examen aliquibus viris doctis, & prudentibus, ut videant proceſſum continentem probationes ſuper ſanctitate, & miraculis Beati, vel Beatæ, & niſi cauſa cognita, non conſueverunt beatificare, ideſt licentiam illum Beatum colendi concedere. Quia beatificatio ſolùm in hoc diſtat a canonizatione, quod illa reſpicit univerſalem Eccleſiam, beatificatio verò particularem locum.

11 Ex omnibus prædictis patet reſponſio ad dubium propoſitum videlicet circa nondum canonizatos a Papa non licere aliquem cultum ſolemnem, aut publicum eis exhibere, nec eorum feſta publicè celebrare, nec nomina eorum in litaniis enumerare, nec in Martyrologio deſcribere, neque in die obitus illorum campanas pulſare, neque pingere imaginem cum diademate, vel miraculis, neque illa omnia circa illos tàm amplè præſtare, quàm videtur conceſſiſſe D. Cardinalis Bellarminus *d. tom.* 1. *l.* 6. *de Sanctis cap.* 10. Iſta enim omnia ſunt contra ſacros Canones, & receptum Romanæ Eccleſiæ morem. Neque aliquid in contrarium probant, quæ commemorari ſolent ex multis Sanctorum hiſtoriis, ex relationibus Auditorum Rotæ in canonizationibus Sanctorum, ut S. Didaci, S. Hiacynthi, & S. Raymundi. Quia quando ad ſepulchra illorum Sanctorum, & ſimilium donaria offerebantur, & luminaria accendi permittebantur, jam per Epiſcopos locorum examinatis teſtibus, & receptis probationibus, cognitum fuerat de vitæ ſanctitate, & miraculorum operatione, & magna differentia conſtituenda eſt inter ſpontaneum concurſum populi ad aliquem honorandum, cujus viventis nota erat, & explorata Sanctitas, & procuratum, & humana induſtria quaſi exactum ad eos colendum, quos vix dum viverent excellentis vitæ fama commendabat.

12 Poſtremò illud obſervandum, graviter puniendos eſſe, qui inconſulto Romano Pontifice iſtas venerationes publicas defunctorum, nondum canonizatorum, audent introducere, ut rectè Zanchin. docuit *tr. de hæret. cap.* 22. *num.* 8. Nec dubitandum, quin aliquando ſimilia præſumentes interrogari ab Inquiſitoribus poſſint, quid ſentiant de Romani Pontificis authoritate, qui juſtis de cauſis hanc ſibi facultatem probandi, & proponendi Sanctos Eccleſiæ colendos ſpecialiter reſervavit.

13 Huic ſcripto reſpondit Cardinalis Bellarminus, vir moribus clariſſimus, & virtutibus ſuis, præſertim eruditione Eccleſiaſtica, cujus Pontifices concilio in negotiis, judicio in ſtudiis utebantur. Nam plurimum fide, plurimum veritate, plurimum intelligentia præſtabat. Ejus hæc ſunt verba.

14 Pervenit ad manus meas ſcriptum ſine nomine Authoris, cujus titulus eſt: *Quid liceat, vel non liceat facere circa venerationem hominum mortuorum ante eorum canonizationem, vel beatificationem ſine Sedis Apoſtolicæ licentia.* Quod quidem ſcriptum non eſſe difficilè divinare, cujus ſit; ſed quoniam latere cupit Author, neque ego prodam ſuſpicionem meam; quia verò in eo ſcripto meum nomen apertè carpitur, & ſcriptum ipſum magna ambitione cubicula S. R. E. Cardinalium penetravit, permittere non potui, nec debui, ut calumnia in Cardinalem ſine reſponſione per aures, & ora Cardinalium volaret. Duo capita opuſculorum meorum perſtringuntur, quæ capita ſi legerentur ab omnibus, qui ſcriptum anonymum perlegerunt, nova reſponſione opus non eſſet, ſed quia plurimi ea fortè non legent, proferamus nos in medium ſcripti anonymi verba, atque ad ea breviſſimè reſpondeamus.

15 Minus, inquit, probabile videtur quod aſſeruit D. Cardinalis Bellarminus *tom.* 1. *cont. lib.* 1. *de Sanctis cap.* 8. circa finem, videlicet Sanctos veteres cœpiſſe coli in Eccleſia univerſali non tàm lege aliqua, quàm conſuetudine, cùm nullus unquam Sanctus fuerit in Eccleſia receptus, & cultus ſine certa Eccleſiæ lege, & legitimo decreto, ut verè exiſtimavit, & probavit D. Cardinalis Baronius in notis ad Martyrologium Romanum die 12. Aptilis, & latè etiam proſequitur Joannes Molanus *in lib. de Martyrolog.* Hæc in eo ſcripto, cujus Author non mea ſolùm ſcripta reprehendere, ſed etiam me cum Illuſtriſſimo & doctiſſimo Cardinali Baronio contromittere voluit, ut qui multis nominibus conjunctiſſimi ſumus, ſcriptis ſaltem libris diffidere videamur; ſed non obtinebit, quod cupit; calumniarum enim nubeculæ evaneſcent, & me idipſum, quod Baronius ſcripſit, ſcripſiſſe luce clarius apparebit.

16 In opuſculo meo de Sanctis *lib.* 1. *cap.* 8. diſtinguitur duplex canonizatio, particularis, & univerſalis. Particularis dicitur, qua Sanctus aliquis, ſive martyr, ſive confeſſor colendus proponitur uni particulari Eccleſiæ. Univerſalis, qua toti Eccleſiæ colendus proponitur ita ut nemini chriſtiano liceat de ejus hominis ſanctitate, & beatitudine dubitare, ac particularis quidem canonizatio antiquis temporibus Epiſcoporum particularium judicio commiſſa erat, ut in eodem loco a me probatur teſtimoniis S. Cypriani, & S. Thomæ Valdenſis; & hoc ipſum docent Optatus, & S. Auguſtinus, quos Cardinalis Baronius citat. Itaque non ſcripſi, neque ſenſi, ut iſte author videri vult, me ſcripſiſſe, vel ſenſiſſe, licuiſſe olim ſine ullo Epiſcopali judicio, vel decreto Sanctos homines publicè colere. De univerſali autem canonizatione docui, plurimos veteres Sanctos non certa lege, ſed conſuetudine univerſalis Eccleſiæ non ſine expreſſa, vel tacita Summorum Pontificum approbatione canonizatos fuiſſe. Integer igitur ſenſus verborum meorum hic eſt, eos ſanctos, qui colebantur in particularibus locis decreto particularium Epiſcoporum, cœpiſſe paulatim coli in Eccleſia univerſali, non certa aliqua lege, vel decreto, ſed conſuetudine a Summis Pontificibus conſenſu tacito approbata.

Quod

17 Quod quidem verissimum esse non dubito nec omninò video quid contradici possit. Quæro enim, quis fuerit, ut Sanctus Martinus, Sanctus Nicolaus, Sanctus Hilarius, & innumerabiles alii in universali Ecclesia publicè ita colantur, ut nefas sit de eorum sanctitate dubitare? Id enim Summos Pontifices fecisse certo decreto non constat, neque Bullæ canonizationum, neque historiæ ullæ testantur. Episcopi autem particulares, neque seorsum in sedilibus suis, neque in Conciliis congregati toti Ecclesiæ legem dare possunt, neque eorum judicium certam fidem facit, nisi acceddat illius confirmatio, ut Dominus ait: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. Quærat igitur Author illius scripti solidum fundamentum, si ei non placet universalis Ecclesiæ consuetudo, quæ S. Augustino in ejusmodi observationibus pro lege semper fuit, ut videre est *in epist.* 118. 119. 120. & alibi. Quærat, inquam, solidum fundamentum super quo nitatur fides, quam decreta, atque indubitata beatitudine habemus veterum Sanctorum, qui non leguntur a Summis Pontificibus nominatim canonizati. Quod enim author dicit in explicatione suæ conclusionis, Episcopos potuisse canonizare antequam Summi Pontifices id sibi reservarent, novum est, & periculosum. Vera enim, & absoluta canonizatio, quæ toti Ecclesiæ Sanctos colendos proponit, & quæ certam fidem facit, nunquam ad Episcopos particulares pertinuit, neque id sibi Summi Pontifices reservarunt, sed ad eorum potestatem propriè pertinet, cui pertinent omnes aliæ causæ majores, & qui contra sentit, ut certè videtur author scripti sentire, vel dubiam reddit canonizationem Sanctorum, vel Episcopos pares Summo Pontifici facit. Prohibuit quidem Alexander III. & postea Innocentius III. ne quis publicè tanquam Sanctus colatur sine consensu Sedis Apostolicæ, sed non inde colligitur ante hanc prohibitionem jus canonizandi penes omnes Episcopos fuisse nisi forte in sua particulari Ecclesia, ut supra diximus; sed ea canonizatio, neque absolutè canonizatio dici poterat, neque certam fidem faciebat, neque universalem Ecclesiam obligabat.

18 Venio nunc ad alterum caput, quod author scripti vellicat in opusculo meo. Ex omnibus, inquit, prædictis patet responsio ad dubium propositum, videlicet circa nondum canonizatos non licere aliquem cultum solemnem, aut publicum eis exhibere, nec eorum festa publicè celebrare, nec nomina eorum in litaniis enumerare, neque in Martyrologiis describere, neque in die obitus eorum campanas pulsare, neque pingere imagines cum diademate, vel miraculis, neque illa omnia circa illos tàm amplè præstare, quàm videtur concessisse D. Cardin. Bellarminus *tom.* 1. *contr. lib.* 1. *de Sanctis cap.* 1. Hæc ille.

19 Ego verò non amplificasse, sed nimis in angustum redegisse mihi videor honorem, qui viris egregiis, nondum canonizatis debetur. Negavi enim, posse eos publicè prædicari tanquam Sanctos; negavi, posse publicè invocari; negavi, posse in litaniis, vel divinis officiis nominari; negavi, posse altaria, & templa in eorum memoriam erigi; negavi, posse imagines eorum cum diademate pingi, vel in templis collocari, quasi essent Sanctorum canonizatorum imagines; negavi, posse dies festos in eorum honorem celebrari; negavi denique, reliquias eorum publicè honorandas posse proponi. Estne aliquid, quod addi poterit? At dixisti, posse hominem non canonizatum appellari Sanctum. Ita est. Sed etiam S. Bernardus vocavit Sanctum Malachiam statim a morte, & vitam ejus, ut verè Sancti descripsit. Sanctus quoque Thomas sanctum appellavit Bonaventuram adhuc in carne mortali viventem; Sancta Catharina Senensis in epistolis suis Sanctam perpetuò vocat Agnetem Politianam, recenter mortuam, & alia id genus exempla sine numero afferri possent. Et quid facio mali, si quem Sanctum esse piè credo, Sanctum etiam nominem? At dixisti, posse privatim coli, & invocari eos, qui cum sanctitatis opinione decedunt. Neque id nego, quia nullus negat, id jure fieri. Dixisti, posse privatim alumnos alicujus sancti viri nondum canonizati in ejus anniversario die lætari peculiariter, & Deo agere gratias. Dixisti, posse imaginem viri nondum canonizati pingi, & in privato cubiculo retineri, & honorari. Dixi omninò, & quod dixi, posse fieri, facio, nisi fortè honorem picturæ magis mereantur viri clari, literis, aut præliis, quàm religione, & pietate conspicui. Dixisti, reliquias hominum mortuorum, nondum Canonizatorum, posse privatim haberi, & coli. Ita est, & qui negat id valdè imperitum se ostendit historiarum, quibus vitæ Sanctorum continentur. Nam, non solùm mortuorum, sed etiam viventium, qui cum opinione Sanctitatis inter homines versantur, fragmenta vestium, sudariorum, singulorum reliquias ciborum, capillorum, aquam lotionis manuum, & similia piè rapi solita, testantur historiæ de vita S. Bernardi, S. Francisci, & aliorum. Cœpit autem hæc consuetudo Apostolorum tempore. Deferebantur enim semicinctia, & sudaria a corpore Pauli super ægrotos, ut scribit S. Lucas *Act.* 19. & inde per universam Ecclesiam hoc pietatis genus propagatum esse. Neque Concilium Lateranense prohibet privatum reliquiarum novarum cultum, sed publicum tantùm, ut ipsa verba per se fidem faciunt.

Illud autem fateor, me sine stomacho legere non potuisse, quod in extremo scripto author dicit, eos nunc honorari, qui, non solùm Canonizati non sunt, sed quos vix, dum viverent aliqua excellentis vitæ fama commendabat. Hinc enim jam non ego solus pungor, sed punguntur ipsi viri præstantissimi, quorum vitæ plenæ virtutibus, atque heroicis operibus scriptæ extant. Et certè neque pium est, neque tutum cum sanctis viris, quantumvis nondum canonizatis, bellum gerere, multò minùs decet iis detrahere, qui de christiana religione optimè meriti in Domino requiescunt, & cum ipso Domino, ut piè credimus, feliciter regnant. Quod si author scripti Ignatium Loyolam, vel solum, vel potissimum notare voluit, ut multi non sine causa suspicantur, sciat se injuriam fecisse multis piis, & religiosis viris, qui cum Ignatio, dum viveret, familiariter versati, & deindè legitimè examinati deposuerunt, Ignatium fide, spe, charitate, patientia, continentia, humilitate, orationis studio, aliisque christianis virtutibus ita enituisse, ut perfectionis exemplar, meritò haberetur, qui certè falsi testimonii, & violati juris jurandi rei essent, si Ignatium dum viveret, nulla excellentis vitæ fama commendasset. Injuriam quoque fecisse Sacræ Congregationi Illustriss. Cardinalium, qui ritibus Ecclesiasticis præsunt, quæ Congregatio non censuisset, ut censuit, posse dari ab Apostolica Sede literas compulsorias ad Episcopos pro informatione capienda de Ignatii vita, & miraculis, si hunc virum nulla excellentis vitæ fama commendasset. Adde etiam injuriam fecisse duobus Summis Pontificibus Paulo III. & Marcello II. quibus Ignatius summa veneratione, & vir Sanctus, & perfectus semper fuit, qui Summi, prudentissimique Pontifices nunquam in tanta opinione sanctitatis habuissent hominem, quem nulla excellentis vitæ fama commendasset. Addo injuriam illam fecisse Deo, qui Ignatium mirabili vocatione a sæculari militia abstractum in ducem, & fundatorem Ordinis Religiosi ab Apostolica Sede confirmati dum viveret, elegit, & post mortem multis nobilitavit miraculis, iisque Episcoporum judicio examinatis, & probatis. Deus enim, qui nec fallere, nec falli potest, nunquam testimonium excellentis vitæ per miracula daret illi homini, quem nulla excellentis vitæ fama commendasset. 20

Utrum autem interrogari possint de fide, qui mortuos, nondum canonizatos plus justo coli videntur, non est meum dijudicare. Meum tamen erit monere, ut videant ad quos hoc judicium pertinet, an sit interrogandus de fide, qui sine ulla distinctione absolutè affirmat, Episcopis olim licuisse Sanctos canonizare, quod communis Doctorum sententia habet, proprium esse Summi Pontificis, ut neque Collegio Cardinalium, neque Concilio generali tribui possit. Atque hæc sufficiant in præsenti. Non enim totum scriptum discutiendum suscepi, sed ea tantùm, quæ ad me quodammodò pertinebant. Hactenus Bellarminus. 21

Cæterùm quod ad dubium propositum attinet, observanda sunt modò decreta Urbani VIII. quæ passim a nobis explicantur. 22

CONSULTATIO XXXIX.

An possit celebrari festum de aliquo Sancto veteris Testamenti, utpotè de S. Elia, in Ecclesia latina, prout moris est apud Græcos?

An occasione dicti festi S. Eliæ concedi possit, & debeat Indulgentia a Summo Pontifice Ecclesiæ, vel Altari, in quibus celebratum festum dicti Sancti veteris Testamenti?

AD 1. Negant Augustinus Triumph. *de potest. Eccl.* qu. 17. *cap.* 2. & Turrecrem. *in c.* 1. *num.* 15. *de consecr. d.* 3. Nituntur rationibus. 1

Primò, quia non indicitur festum, nisi Sanctis Canonizatis a Pontifice. Summus autem Pontifex non potest Sanctos veteris Testamenti canonizare. Nam qui a Deo, tanquam superiore est canonizatus, & approbatus, non eget ab homnibus approbari, seu canonizari. Plures autem, qui ante Incarnationem Christi vixerunt, fuerunt in pluribus Scripturæ locis a Christo approbati. 2

Se-

3 Secundò, quia causa semper præcedit effectum suum. Sed causa, & fundamentum omnium Sanctorum est Christus. Nullus ergo debet canonizari, qui fuerit ante Christi nativitatem, atque adeò neque festo aliquo celebrari.

4 Tertiò, quia canonizatio Sanctorum requirit plenitudinem gratiæ. Sancti autem Patres veteris Testamenti non fuerunt in tempore plenitudinis gratiæ, ac proinde non possunt eorum festivitates fieri.

5 Quartò, quia claritas divinæ visionis eis fuit clausa nondum soluto pretio humanæ naturæ per mortem Christi, hoc est nondum erat propalata Sanctorum via. Videndus Viguer. *Instit. Theolog. cap.* 10. *de virt. fid. §. 3. n.* 14. *in fine.*

6 At nihilominus affirmandum videtur. Primò, quia publicè coluntur Sancti septem fratres Machabæi cum matre, de quibus 2. *Machab. cap.* 7. & eorum festum celebratur Kal. Augusti. Item S. Hieremias, S. Daniel, & Elias Prophetæ, aliique in Martyrologio Romano descripti, quibus sunt ædificatæ Ecclesiæ, ac Monasteria, & Festum S. Joannis Baptistæ, & Ss. Innocentium, ut *in d. c.* 1. *de consecr. dist.* 3. & S. Annæ matris Beatissimæ Virginis Mariæ, & S. Josephi ejus viri. Et Venetiis coluntur SS. Job, Hieremias, Simeon, Moyses, & Zacharias prophetæ. Et confirmatur ex invocatione dictorum Sanctorum, quæ fit in commendatione animæ morientium, & ex Cantico Ambrosii, ibi: *Te Prophetarum laudabilis numerus*, ibi: *Omnes Sancti Patriarchæ, & Prophetæ*, ac ex ipso Martyrologio Romano, in quo descripti sunt. Quos igitur Ecclesia publicè veneratur, vel populo proponit imitandos, poterit Summus Pontifex festivitate honorare.

7 Secundò, probatur ex Ecclesiast. *c.* 44. *laudemus viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua.* Quo in loco Ecclesiasticus plures Sanctos veteris Testamenti canonizavit. Unde Bellarm. *tom.* 2. *l.* 1. *de Sanct. beatitud. c.* 7. *§. his ergo*, inquit, *Utile esse Sanctos canonizari*, his argumentis demonstrari potest. Primò, quia Deus ipse voluit a Sanctis Scriptoribus adnotari in particulari gloriosam vitam, & mortem eorum, qui tempore ipsorum floruerunt, ut patet de Ecclesiastico, qui *cap.* 44. & sequentibus canonizavit plurimos Sanctos; ut Henoch, Noe, Abraham, Isaac, Jacob, Moysem, Aaronem, Phines, Josue, Chaleb, Samuelem, Davidem, Eliam, & Eliseum. Quod etiam tenet Contilor. *de Canoniz. Sanct. c.* 3. & Gasp. Zanch. *ad d. c.* 44. *Ecclesiast. ver.* 2. *§. Triplex hæc gloria*, loquens de commendatione hac Sanctorum veteris Testamenti, his verbis: *Hæc fuit prima martyrum, Sanctorumque canonizatio, quam deinde sequuta est particularis illa, & solemnis, quæ de more fit a Pontificibus. Ipseque Christus veteres illos Patres Sanctos appellavit, & nobis proposuit imitandos. Ergo possunt festo celebrari.*

8 Tertiò, quia si in Sanctis veteris Testamenti concurrat Sanctitas vitæ, unà cùm miraculis, ratio suadet, ut ipsi sicut Sancti novi Testamenti sint honorandi, *cap. translat. de constit.*

9 Non obstant initio deducta. Quia licèt Summi Pontifices non canonizaverint aliquem ex Sanctis veteris Testamenti, nihilominus mandarunt cultum exhiberi in Ecclesia universali, ut de S. Anna, cujus diem festum indixit Gregorius XIII. *Constit.* 87. de S. Josepho, *in Constit.* Gregorii XV. de Visitatione B. Mariæ Virginis, cujus festum Bonifacius IX. instituit, & de ipso S. Elia pro tota Religione Carmelitana in latina Ecclesia festum indixere cum Officio & Missa propria sub die 20. Julii Summi Pontifices Gregorius XIII. Sixtus V. Clemens VIII. & Paulus V. ac S. Rituum Congregatio apud Lezanam *cons.* 3. *n.* 7. 13. & 86.

10 Ad 2. consequenter ad dicta respondendum censeo affirmativè. Ratio autem est, quia per hujusmodi Indulgentias coluntur Sancti, vel Beati cultu publico, & instituto authoritate publica Summi Pontificis, ac nomine Ecclesiæ, ut notat Bellarm. *tom.* 2. *contr. l. de Sanct. beatit. cap.* 10. Sanch. *in decal. lib.* 2. *c.* 43. *sub num.* 3. Baldel. *tom.* 2. *disp.* 12. *sub n.* 1. inferens propterea *num.* 5. quod Sedes Apostolica in honorem Sanctorum, seu in Sanctitate comprobatorum statuere, ac decernere consuevit, nedum quod in eorum honorem Ecclesiæ, & altaria, in quibus sacrificia Deo offeruntur, & officium celebratur, ædificentur, & consecrentur, sed etiam quod omnes merè pœnitentes, atque confessi, qui tali die accesserint ad visitandum eorum Ecclesiam, certas Indulgentias consequantur. Additque *n.* 17. hæc esse signa, & argumenta cultus publici præcepti, aut permissi solis sanctis Canonizatis, aut ab Apostolica Sede in Sanctitate comprobatis. Idipsum asserit Palaus *tom.* 4. *tr.* 24. *disp. unic pun.* 7. *num.* 8. inquiens causam, seu finem, quo movetur Summus Pontifex ad Indulgentiarum concessionem præcipuè desumi ex promotione honoris, & cultus Dei, ac Sanctorum. Quod declaravit Bonifacius VIII. *in Extrav. Antiquorum, de pœnit. & remiss.* & notat ibi Glos. *vers. Confitebuntur ante med. vers. peregrinatio*, & tradit Cardin. de Lugo *de pœnit. disp.* 27. *sect.* 8. *n.* 130. ac Bolognin. *de Indulgent. sub num.* 10. *tract. tom.* 14. *fol.* 142. inquiens, Indulgentiam concedi, ut magis honoretur Deus in Sanctis suis, & sic in commemorationem virtutum, ac meritorum ipsorum, utque fideles imitari non pigeat, quos celebrare delectat.

11 Cæterum, Cæsarius Heisterburiensis *in dialogo miraculorum dist.* 8. *c.* 48. *tom.* 2. *Biblioth. Cisterc.* testis est, modicam, vel nullam Patriarcharum, Prophetarumque Testamenti veteris memoriam apud Latinos celebrari, apud Græcos verò solemnem. Quod Nicolaus Serarius *litaneut.* 2. *qu.* 18. confirmat, & illius consuetudinis rationem affert his verbis: *Invocatur quidem, uti dictum, a Christianis, qui è prisco fœdere sunt, Sancti minus tamen frequenter nominatim, prout eorum etiam festi dies in Latina, & occidentali Ecclesia vix unquam aguntur, quemadmodum notat Cæsarius.* Et infra: *Causa verò ea videtur, quod christiana libentius in Christo jam nato, & passo, & resurgente, & in cœlos ascendente Patres, ac filios amplectatur Ecclesia.* Hi enim nobis quodammodo, quàm illi, qui in venturum Dominum credebant olim conjunctiores. Horum nobis, & infideles, & imitatio sine ulla veteris legis umbra; magis conspicua, utilis, ac jucunda, dum in iis, & per eos Christum Dominum, sanctissimaque ipsius merita, & benevolentiam illustrius intuemur, ac depredicamus.

12 Theophylus quoque Raynaudus in opere, quod Heteroclita spiritualia, & Anomala pietatis inscribit *sect. 3. pun. 3.* in utramque partem propositis rationibus rem latissimè differit, & cum Cæsario, & Serario consentit. *In Ecclesia Catholica*, inquit ille, *Sanctorum Patriarcharum, & Prophetarum veteris Testamenti memoria nullo festivo cultu celebratur, non recitatione Officii, non exhibitione Sacrorum Deo in eorum honorem, non ullo ex iis indiciis, quibus cœlitum vindicatorum memoria solet esse veneranda. Tantùm de Machabæis commemoratio nonnulla fit* Augusti. Et *num.* 15. Posset Ecclesia, idest Summus ejus Rector, si ita videretur, quos honores Machabæis haberi voluit, eosdem decernere. Addit verò Raynaudus: *Sapienter nihilominus Ecclesia maluit Sanctos Christo anteriores, quamvis eximios, communiter loquendo missos facere quoad celebritates festivas, & divina officia.*

13 Quæ cùm ita sint, in latina, & occidentali Ecclesia, in qua mos ille generatim invaluit, non agitandi festos dies Eliæ, aliorumque Sanctorum veteris Testamenti, rationi congruum videtur, ut non aliter Indulgentia concedatur in eorum festis, nisi ut in natalitiis Beatorum conceditur interdum, suppressis eorum nominibus, & prò die, in quo eorumdem memoria celebratur. Nostrarum enim partium est, non ritus novos in Ecclesiam inducere, sed ad receptos piè frequentandos Indulgentiis, tanquam præmio quodam proposito invitare fideles.

14 Atque hinc ego esse puto, quod in Canone Missæ non exprimantur nomina Patriarcharum, vel Prophetarum; quia licet Patriarchæ, & Prophetæ in Christum crediderint, eundemque spiritualiter manducaverint, alium tamen offerendi ritum habuerunt, qui Christum in carne venturum pronunciaret, quem passione, ac morte sua genus humanum redemisse, Apostoli, & Martyres verbis, & oblatione novi Sacrificii prædicarunt.

15 Hic minimè prætermittendum puto id, quod notat Raynaudus loco citato *n.* 11. Sanctos Innocentes, Joannem Baptistam, Joachimum, Annam, aliosque Christo præmortuos, qui nexum aliquem habuere cum Christo, non ad vetus Testamentum pertinere, sed ad novum. Quibus jure, & meritò adjiciam S. Simonem, quem, Christo jam nato, defunctum esse, & Christi adventum adnunciasse, eaque de causa fine honore a Sacerdotibus sepultum fuisse, author est Baronius *in Annalib. anno* 1. *num.* 40. De his proinde non quærimus, sed de Sanctis veteris Testamenti, an illorum dies festos agat Ecclesia latinè, & nominatim Eliæ. Beletus, & Durandus apud Raynaudum *n.* 1. referunt, Græcos, & Venetos illis festa, & Templa constituisse. Carmelitas autem Eliseum, & Eliam officio, & festo colere, palam est. Sed Græci ad Orientalem pertinent Ecclesiam, non ad latinam, & occidentalem, & Carmelitas Gregor. XIII. ait in Bulla *Ut Breviarii*, edita anno 1584. a multis sæculis Breviario uti juxta consuetudinem Ecclesiæ Hierosolymitanæ, ac proinde Orientalium morem imitantur. Quare speciale nonnullis est Eliæ festum, ut Beatorum festa esse solent, at in communi latinorum usu, & occidentalis Ecclesiæ more non est.

CON-

CONSULTATIO XL.

An homines, abſciſſo capite, moveri poſſint abſque miraculo ad magnam diſtantiam, ut legitur de capite S. Pauli, & S. Dionyſii, ac aliorum?

1 AFfirmativè reſpondendum videtur. Nam ex ſententia Cleantis, ac Chryſippi, quos citat D. Gregor. Nyſſenus *lib. 2. de anim.* omnis anima, etiam rationalis, eſt diviſibilis, & compoſita ex partibus correſpondentibus partibus materiæ. In quam ſententiam videtur etiam inclinare Jandunus, Pomponatius, & quidam alii, relati a Sixto Senenſi *lib. 1. biblioth. annot. 8.* docentes ſecundùm rationem naturalem omnes animas, etiam rationalem, eſſe diviſibiles, de rationali verò ſola fide teneri, quod ſit indiviſibilis. Primo, quia conſtat experientia, quòd non ſolùm in brutis, ſed etiam in homine cùm una pars abſcinditur, aliquandiù ſe movet, & pars abſciſſa, & reliquum corpus. Sed non poſſet utraque ſe movere, niſi utraque eſſet vivens, & animata; forma verò indiviſibilis non poteſt ſaltem naturaliter informare partes ſeparatas materiæ. Ergo diverſa pars animæ rationalis informat utramque partem.

2 Item forma informans materiam diviſibilem, & extenſam, debet proportionari materiæ in diviſibilitate, & extenſione, ut conſtat inductione in omnibus formis. Sed omnis anima, etiam rationalis, eſt forma informans materiam diviſibilem, & extenſam.

3 Rurſus ſi aliqua anima eſſet indiviſibilis, cùm quædam partes corporis moventur motibus contrariis, exempli gratia una manus ſurſum, alia deorſum, etiam anima ſecundùm idem moveretur ſimul motibus contrariis ſurſum ac deorſum, cùm abſcinditur ab homine brachium, deberet anima recedere a loco brachii, ac ſe contrahere ad reliquum corpus. Quæ videntur eſſe abſurda, & inexplicabilia.

4 Confirmatur ex Ariſtotele *lib. 3. de partib. animal. cap. 7.* ubi docet, poſſe animal, truncato capite, aliquantulum moveri. Ex quo textu intulit Pomponatius *lib. 10. de nutriente, & nutrito*, omnem animam eſſe diviſibilem. Exempla ac hiſtorias de infectis, ac ſanguine carentibus, aut imperfectis animalibus, ac etiam de perfectis, quæ, præciſo capite, vivunt, refert Gaſpar a Rejes *in Elyſ. jucund. quæſt. q. 31.*

5 At nihilominus tenendum omninò eſt, quòd, ſi aliquando contingat hominem, abſciſſa aliqua parte, moveri ſecundùm utramque partem abſciſſam, talis motus oritur ab impetu, quem homo dolore ſtimulatus tempore abſciſſionis imprimit, nervis, & utrique parti, qui impetus, ſaltem ſpecie aliquandiù durans, poteſt cauſare motus ſimiles iis, quibus ab anima moventur partes viventes. Quod ſi contingat aliquando, ut longo tempore utraque pars moveretur, quemadmodum narratur de S. Paulo, S. Dionyſio, S. Proclo, de S. Quiteria, de S. Victore, ac de aliis, id accidit, Deo miraculosè diſponente, ut tales partes moverentur vel ab Angelis, vel ab ipſa anima jam ſeparata, ſed extrinſecùs aſſiſtente utrique parti, atque illas movente.

6 Certum enim eſt ex communi ſententia Sanctorum Patrum, Theologorum, ac Philoſophorum cum Ariſtotele, & ex principiis fidei, animam rationalem eſſe indiviſibilem. Primò, quia ſi anima rationalis eſſet diviſibilis, eſſet mortalis, ac materialis, atque a materia dependens: Sed eſt immortalis ac ſpiritualis, & independens a materia, ut docent omnes Catholici, & definivit Concilium Lateranenſe ſub Leone X. Atque adeo eſt indiviſibilis. Alioquin cùm homini abſcinditur digitus, illa pars animæ, quæ erat in digito corrumperetur, & periret. Neque enim poſſet remanere extra ſubjectum, & materiam, cùm ſit abſurdum, quòd una pars ejuſdem animæ ſit in materia, alia ſit extra materiam. Neque poteſt tranſire ad informandam aliam partem corporis, cùm pariter ſit abſurdum, quòd in eadem parte materiæ ſint ſimul penetrativè plures partes animæ, eo pacto, quo eſſet abſurdum, quòd in eadem parte materiæ eſſent ſimul plures partes formæ ignis.

7 Secundò; quoniam anima libera debet carere partibus. Anima autem rationalis eſt libera, ac proinde caret partibus. Etenim ſi anima libera conſtat ex partibus, vel ſingulæ partes ſunt liberæ, vel non. Si ſingulæ partes ſunt liberæ, poſſunt ſe determinare ad oppoſitas electiones, itaut una pars eligat peccatum, alia pars negationem peccati, & victoriam tentationis. Atque adeò una mereatur infernum, alia cœlum, eo pacto, quo ſi in aliquo Senatu plures ſint Senatores liberi, poſſunt abire in voluntates oppoſitas. Neque dicas, quod propter quandam ſympathiam omnes partes animæ debent ſe determinare ſimul ad eandem electionem. Hæc enim ſympathia, per quam plura libera debent ſe determinare ad eandem electionem, quin unum præcognoſcat electionem alterius, eſt impoſſibilis. Et hinc etiam rejicitur a Sanctis Patribus, ac Theologis, & Philoſophis pluralitas Deorum, qui propter ſympathiam non poſſent eſſe diſcordes. Si non ſingulæ partes ſunt liberæ, ſed libertas eſt primò in tota collectione, contra eſt. Quia non poteſt eſſe liberum totum, cujus nulla pars ſit libera, eo pacto, quo non poteſt eſſe liber Senatus, ſi nullus Senator ſit liber. Quia collectio denominatur libera a libertate partium. Demum ſi dicatur, quòd una tantùm pars animæ ſit libera ac domina electionis, infertur, ergo eſt indiviſibilis, alioquin rediret argumentum. Sed illa ſola, quæ eſt libera, eſt intellectiva, ac rationalis, cùm ad rationalitatem, & intellectualitatem neceſſariò ſequatur libertas. Ergo anima rationalis eſt indiviſibilis. Neque dicatur, argumentum comprobare ſolùm, quòd voluntas, quæ eſt potentia libera, ſit indiviſibilis, non autem anima, & quòd idcircò omnes partes animæ debent ſe determinare ad eandem electionem, quia debent ſe determinare per eandem indiviſibilem voluntatem, ſeu potentiam liberam. Nam ſi voluntas eſt potentia indiviſibilis, a fortiori, anima eſt indiviſibilis, cùm potentia accidentalis non poſſit excedere perfectionem ſuæ formæ ſubſtantialis.

Tertiò, quia ex modo operandi cujuſque formæ, co- 8
gnoſcitur modus eſſendi ejuſdem, cùm propriæ operationes oſtendant qualis ſit forma, a qua procedunt, eo pacto, quo opera artificialia oſtendunt, qualis ſit ars artificis. Sed anima rationalis per operationes intentionales intelligendi, atque appetendi, tota eſt in toto objecto cognito, & tota in qualibet parte ipſius. Exempli gratia; cùm intelligimus aliquid palmare, ſumus intentionaliter per animam toti in toto palmo, & toti in qualibet parte palmi, nec per unam partem intellectionis attingimus alteram partem palmi. Igitur anima intellectiva ita eſt in corpore, ut tota ſit in toto corpore, tota in corporis medietate. Atque adeo non eſt diviſibilis, & extenſa, ſicut corpus.

Confirmatur, quia proportionaliter ad modum, quo 9
forma intellectiva conjungitur intentionaliter objecto intellecto, conjungitur phyſicè ſubjecto formato. At conjungitur objecto intellecto ſine diviſione ſui. Ergo etiam conjungitur ſubjecto formato ſine diviſioni ſui. Suas alias rationes adducit Gaſpar a Reyes *cit. loc. num. 6.* quas apud ipſum vide.

Ad primum, & ad confirmationem primæ Sententiæ, 10
ſive potius erroris, reſponſum eſt ex dictis ſupra §. *At nihilominus*. Ad ſecundum, forma debet proportionari materiæ, tanquam actus potentiæ, & tanquam perfectio ſuo perfectibili. Ut autem actus proportionetur potentiæ, non debet habere imperfectionem potentia, ſed potius oppoſitam perfectionem. In cauſa noſtra materia, utpotè diviſibilis, & conſtans ex pluribus partibus ſecundùm ſe præcisè non habet ſufficientem unitatem. Atque adeo indiget forma, & actu, qui partes contineat, & det illis unitatem. Sed forma eò magis eſt proportionata ad dandam unitatem pluribus partibus materiæ, quò magis eſt una. Ergo forma maximè una, & indiviſibilis, eſt maximè proportionata ad actuandam materiam diviſibilem, & ad ejus partes continuandas, dando illis unitatem. Ergo tantum abeſt, quod forma ad hoc, ut ſit proportionata materiæ debeat eſſe diviſibilis, ſicut materia, ut potius debeat habere oppoſitam indiviſibilitatem. Ergo anima rationalis propter ſuam indiviſibilitatem eſt aptiſſima formarum ad materiam formandam, continendo ejus partes, & redigendo ad unitatem. Sicut etiam propter ſuam ſpiritualitatem eſt maximè apta ad materiam perficiendam, quia materia non indiget forma, a qua accipiat imperfectionem materialitatis, qua ex ſe abundat, ſed a qua accipiat perfectionem actualitatis, qua maximè abundat forma ſpiritualis. Inductio non eſt ad rem. Nam cæteræ formæ, quia ſunt diviſibiles, minus actuant materiam, & minus perfectè dant unitatem ejus partibus. Ergo, ut aliquæ formæ poſſint perfectè actuare, & continere, debent eſſe indiviſibiles.

Ad tertium, explicant Philoſophi quo pacto anima ra- 11
tionalis non tàm moveatur motibus contrariis, quàm uniatur conſtitutivè diverſis partibus corporis, quæ recipiunt motus contrarios. Rurſus cùm ab homine brachium abſcinditur, anima ſolùm deſinit informare brachium abſciſſum, & non retrocedit per ullum motum ad reliquum corpus eo pacto, quo cùm anima cogitat de aliquo objecto, unitur intentionaliter illi objecto; cùm verè deſinit cogitare de objecto, purè amittit unionem intentionalem cum objecto, non recipiendo ullum alium

mo-

motum, quo ab objecto redeat ad seipsam. Ergo etiam quoad hoc per modum operandi innotescit modus essendi.

72 Quid autem sentiendum sit de anima brutorum alii disputant, nominatim Scot. *in 4. dist. 44. q. 1. art. 1.* Durandus, & Ægidius *in 2. dist. 8. qu. 3.* Albertus Magnus *lib. 1. de anim. c. ult. & lib. 2. cap. 7.* Alensis 2. *de anim. cap. 10.* S. Bonaventura *in 1. dist. 8.* S. Thomas 1. *part. qu. 76. art. 8. & 2. contra Gent. cap. 72.* Cajet. Ferrar. & plerique Thomistæ, Conimbricenses, & Suarez. *lib. 1. de anim. c. 13.* ac S. Augustinus integro *lib. 2. de quantit. animæ*, quem ii, ac alii sequuti sunt, quos adi, ac interim lege hoc Epigramma; cujus argumentum: Divus Dionysius Areopagita, cervice obtruncata, suum ipse caput manibus gestat.

Altiloquus vultu intrepido dat colla securi
Præsul, & immerita cæde cruore natat.
Dissectum caput ipse suum, mirabile dictu!
Arripit illustri, & pignore carpit iter.
At, nequit tantus fœdari pulvere vertex,
Id cavet, invita morte, decora manus,
Itque triumphali caput insuperabile pompa,
Nec potuit curru nobiliore vehi.

CONSULTATIO XLI.

An liquor instar olei, vel hujusmodi è corporibus eorum, qui obierunt cum fama Sanctitatis, sit miraculo adscribendus?

1 NEgativè respondendum videtur. Nam potest id evenire ex eliquatione carnis, sive cadaveris. Unde dum potest talis liquor adscribi causæ naturali, non est recurrendum ad supernaturalem miraculi ex traditis de corpore humano a multis citra annis sepulto, repertoque incorrupto a Gaspare a Reyes Franco *in Elysio jucundar. quæst. q. 34.*

2 At nihilominus censeo, quòd, constito de prædicto liquore, præsertim odorifero, sit miraculo adscribendum. Certum enim est, hoc evenire supra ordinem naturæ, tamquam alienum a corporibus mortuis, quæ putrefiunt, & in cinerem solvuntur, & humiditate consumpta, & carne omninò corrupta, & reddita in cinerem, ossa arida, & sicca remanent, ex quibus naturaliter nullus humor, nec liquor generari, nec prodire valet. Quod cùm totum contrarium compertum fuerit, & hujusmodi liquorem conservatum, quin & è dictis corporibus manantem, necessariò fatendum est, esse opus supernaturale, & in facti substantia omnes naturæ vires excedere, & sic miraculum primi Ordinis esse ex D. Thoma 1. 2. *quæst. 105. art. 8. in corp.* quemadmodum illud fassi sunt, esse miraculum primi gradus Auditores S. Rotæ *in relat. 1. art. 4. de miracul.* D. Theresiæ *mirac. 3.* post mortem.

3 Unde meritò hujusmodi liquor, tanquam excedens naturæ creatæ vires in subjecto, in quo fit, insigni miraculo adscribendus est, cùm naturaliter cadavera omnia corrumpantur, & putrescant, putredinisque plures modi, seu gradus adsint, secundùm quos alia cadavera in quibus calor multus porulentus, & humidum viget, in vermes, & alia insecta abeunt. Alia secundùm humidiores præcipuè partes in tabem convertuntur. Alia situm contrahunt. Alia, in quibus carnes, ac viscera omnia diffluunt, omnia enim putrescere in majori, aut minori gradu certum est, etsi aliqua diutinè, & quasi incorrupta servari videantur; non sufficere tamen hoc ad miraculi probationem; quia & ipsa exsiccatio, putredo quædam est, ut testatur Zacchias *q. medico-leg. lib. 4. tit. 1. 9. 10. sub num. 30.* innixus authoritati Aristotelis 4. *Meteor. cap. 2. tex. 5.* necesse est, quòd, si corpus mortuum non putrescat, cùm id præter naturam sit, peculiari aliqua ratione, vel medica arte, vel aliqua potissimùm causa id contingat.

4 Præsertim si corpus aliquod inventum fuerit adhuc molle, partim imbuto liquore, ex eo in magna quantitate manante, puro, ac perspicuo, absque graveolentia, indubiè insigni miraculo adscribendum est, cùm hujusmodi liquores ex cadavere manantes in certa copia, statisque temporibus, nihil in se naturale habeant, ut idem Paul. Zacch. superius allegatus pluribus comprobat *d. num. 38.*

5 Neque est novum, ac insolens, Deum in corporibus suorum Servorum hoc miraculum sæpius operatum fuisse, sicuti legitur apud Marcum Antonium Marsilium Columnam de vita, & gestis S. Matthæi, quòd è corpore istius Apostoli, quod Salerni asservatur, hujusmodi liquor emanaverit aliquot centenis annis, & divinitus edidit miracula sanè multa, sed ex arcano Dei judicio sensim inaruit, cessavitque.

Hinc supervacaneum censeo scrupulosius inquirere, 6
quomodo sensibiles materiæ è corporibus Sanctorum jampridem vita functorum profluere possint. Cùm enim movisset hoc dubium Jo: Baptista Signius *de reliq. cap. 6.* Sic, ad illud respondit: *Sicut aqua fontium in terræ viscerибus, progignitur ex aere in aquam transmutato, ita posse ex aere divina vi scaturire oleum è pulvere, aut ossibus.* Hoc non profertur ab illo Authore, nisi ad manuductionem aliquam miraculi divinitus in his Sacris exuviis edicti. Nam siquis existimaret eodem modo ex sacris pignoribus promanare liquores, quo aqua è radicibus montium naturaliter stillat, certè ille graviter, ac fœdè hallucinaretur. Est enim patentissimum discrimen. Siquidem aquæ ad radicem montis jugiter erumpunt, quia vasti specus abditi aerem inibi contentum spissant, & in aquam commutant, ut Aristoteles est philosophatus 1. *meteor.* vel ut alii malunt, estque verisimilius, cum aqua est abundans, nec jam fonti modico, sed fluvio amplo sufficiens è mari per internas terræ viscеribus tubas illuc partim attrahitur ac exugitur, partim propellitur. Et accedunt etiam accessiones a pluviis, terram inebriantibus. At in exuviis Sanctorum nulla talis origo liquoris, de quo agimus, fingi potest, ut benè prosequitur Fortunius Licetus *poster. par. respons. ad quæsit. per epistol. cap. 44.*

Dimisso igitur illo naturali exemplo aquarum ad mon- 7
tis radices stillantium, ad quod aliquis minus cautus posset impingere, aliò in hac re est recurrendum. Itaque commodiùs Damascenus *lib. 4. de fid. cap. 16.* quod de aqua è silice educta attactu Virgæ Moysis, & de mandibula cadaveris asinini ad levandam Sampsonis sitim scriptum est, transfert ad hoc negotium. Quemadmodum igitur unde extiterit ea aqua ex asini mandibula supervacuum est quærere, cùm facilè fuerit Deo, sive per creationem, sive per seductionem è præjacente materia eam aquam producere de novo; ita supervacuum est quærere quomodo Deus, cujus unius id est opus, materias medicas sensibiles è Sanctorum clausis sepulchro corporibus, educat, cui facilè est efficere, ut petra det rivos olei, & quodlibet ex quolibet enascatur.

Accedentibus etiam aliis circumstantiis, nimirum si 8
liquor est clarus, pulcher, gratus, suave olens, potabilis, incorruptus, ac judicio medicorum aliorumque miraculosus, ut ponderatum fuit *in relat. S. Thomæ de Villanova* post Contillorum. Et Baronius quoque sub *anno* 888. *n. 1.* ad probationem similis miraculi præcipuè considerat hanc circumstantiam, ut alibi diximus. Ac insuper si liquor iste adhibitur in infirmitatibus; illicò ea sanavit.

Etenim, etsi miracula duas illas conditiones habere 9
debeant, ut scilicet toto effectu, sive modo sint usu rara, & viribus omnibus creatis majora; atque adeout fiant præter ordinem totius naturæ creatæ; & hæc universa dividantur in ea, quæ sunt ab omni parte majora, & sublimiora virtute quavis creata, vel quæ prodire quidem ab ipsa natura possunt, sed amissa cùm fuerint, non possunt ab illa restitui, vel quæ demum aliter fiunt, ac fieri naturæ vi, ac potestate consueverunt, aliis tamen, ut doctissimo Maldero *de fid. qu. 2. art. 5. dist. 4 sect. 3.* miracula libuit quadrifariam partiri, ut nimirum quartam classem eorum constituant effecta quædam, in quibus neque res ipsa, neque modus vim, & potestatem naturæ, aut dæmonis superant, sed ex adjunctis, aut ex circumstantiis, quas vocant, liquet, ea Numini duntaxat adscribi debere. Descendunt videlicet flammæ de Cœlo ad imperium Eliæ. Potuissent eas immittere mali Genii; sed minimè tamen in occasione, quia probari debuit, & reddi comperta Dei majestas, & vera ejus divinitas. Quia incumbit divinæ providentiæ, dum res tàm gravis, & tàm pertinens agitur, prohibere, ne populo utique illudatur.

Ejusmodi est aqua illa medica, quæ stillabat è templo 10
S. Michaelis, est apud Surium 29. Septemb. Item aqua medica fontis apud Nicopolim, de qua Sozomenus *lib. 2. c. 1.* causam sanationum inde provenientium referens in ablutos inibi Christi Domini, & discipulorum ejus pedes. Sic è sepulchro S. Laurentii Novarienſis, ac Sanctorum puerorum martyrum ab eo educatorum medicus liquor aqueus manabat, de quo est antiquum epigramma sepulcro marmoreo inscriptum. Ex S. Fœlicis Nolani Episcopi tumulo, latex prodiit ad oculorum curationem percommodus, ut scribit Ambrosius Nolan. *lib. 2. de Nol. c. 11.* E S. Narni capite, quod Bergomi in S. Alexandri sacra æde asservatur, scaturit perlucida aqua curandis variis ægritudinibus oportunissima. E reliquiis S. Modoaldi Episcopi Trevirensis, itemque S. Samsonis hospitis, ac S. Eligii Noviomensis manasse humorem curandis morbis variis utilissimum, produnt eorum

rum acta. Aquæ defluentes è tumulo S. Euſtochii Patavinæ, quæ pota morbos depellit, meminit Scardeovius *in hiſt. Patav.* Fontis in S. Brunoris tumulo enati, cujus aqua ad omnes morbos depellendos valet, meminit in S. Brunonis actis Franciſcus a Put. *cap.* 31. E corpore S. Andreæ apud Amalphitanos aſſervato ad omne morborum genus commodiſſimam aquam profluere, meminit Emanuel Imperator *in Novel. de fer.* E S. Barnabæ corpore apud Lacum Benacum tumulato feſta S. Apoſtoli die uberrimam effluere aquam morbis depellendis ſalutarem, res eſt teſtatiſſima. Idem de S. Julittæ tumulo, aquam ægris levandis, & ſanorum incolumitati ſervandæ opportuniſſimam fundente, ſcribit ex Sancto Baſilio Marſilius Columna *ſect. 1. hydrag. capit. ult. num.* 34.

11 Adduxerim etiam medicam aquam defluentem è S. Ivonis Perſæ tumulo apud Eaſtriam in orientali Anglia reperto, de quo ſic Malmeburienſis in geſtis Pontificum Anglorum *lib.* 4. *Ex ipſis Manſolci ſinuoſis anfractibus erupit unda bullis uberrima fugacibus. Manat ad hunc diem fons dulcis potui, ac commodus omnium valetudini.* Aquam fontis perennis in carcere Mamertino variis mederi corporum ægritudinibus, habet narratio præſtans in antiqua ibidem affixa tabella, in qua etiam additur hanc vim aquæ medicam præter cæteras cauſas referendam eſſe ad Sanctorum Martyrum in eo carcere conditorum corpora. Ex ſepulchro Beatæ Catherinæ Senenſis ros medicus aſſiduè effunditur, cujus cum alii meminerint, tum nominatim Baron. *in actis ad* 30. *Aprilis.*

12 Olei è Variorum Sanctorum reliquiis profluentis, & ad curationes morborum mirabiliter conducentis meminerint varia Acta Sanctorum, quæ plerumque hoc oleum alio vocabulo, ſed eadem ſententia appellant unguentum. S. Damaſcenus negat, fas eſſe de hoc effluxu unguenti è Sanctorum reliquiis dubitare. Acta S. Joannis Eleemoſynarii in ipſo fine, & ex ejus S. Antiſtitis ſacris lipſanis, & ex aliorum multorum Sanctorum in Cypro eam ſaniferam ſuavitatem fluere teſtantur. Hoc in genere notiſſimum eſt, quod de S. Nicolao habet Emanuel Imperator ea conſtitutione, quæ extat apud Balſamonem *tit.* 7. *cap.* 1. in Photii *Nomocan.* & à Theofrido *lib.* 3. *epitaph. Sanct. cap.* 5. egregiè expenditur, ac plenè ab Antonio Beatillo Barenſi, & a Fortunio Liceto *ad poſter. quæſt. per epiſt. cap.* 44. Hymnus Breviarii Toletani breviter rem expreſſit. Sic enim in eo canitur: *Cujus tumba fert oleum, matres olivæ neſciunt, Quod Natura non protulit, Marmor ſudando parturit*, quanquam is a Communi latice diſſimilis eſt natura; etenim etſi res fluida eſt, & cui aquæ color, aut nitor inſit, attamen ſapor quidam ſuavis hunc rorem a vulgari aqua diſcriminat. Diu etiam ſervatur, neque unquam putreſcit, in frigore minimè conglaciat, concluſus longo temporis intervallo non olet graviter; ſi verò urceolis cera minimè obſignatis attineatur, in auras exhalat, & evaneſcit. Ex miraculo peti debere originem ejus, manifeſtum videtur. Si enim nudum elementum eſſet, oſſa D. Nicolai diſſluere pridem tot immerſa ſeculis, Myræ primum, ac deinde Barii debuiſſent. Similis liquor diù effluxit è corpore B. Felicis a Cantalicio Capucini, odore ſuavis, colore candidus ad flavum vergens, ſubſtantia tenuis, incorruptibilis, variarum infirmitatum ſupra naturæ vires medicus. Quæ omnia adjuncta procul abſunt ab effluxibus communium cadaverum, qui & odore graves, ac fœtidi ſunt, & viſcidæ, ac liventis, vel atræ ſaniei recrementa, quæ & candidiſſimum marmor fœdant. Eſt igitur liquor ſupernaturali efficientia promanans. De Sancto item Geminiano Mutinenſi Antiſtite ſic canitur: *Ab ejus mauſoleo liquor exundat-olei. Sanantur ibi languidi a quocunque diſcrimine.* S. Demetrium martyrem Theſſalonicenſem Græci hac ex cauſa vocant Unguentarium, quia fundit unguenta omnis generis morbis perutilia. De S. Concordii ſacris lipſanis Spoleti in Umbria idem proditur.

13 E ſepulchro S. Tyllonis Pauli effluere oleum medicum narratur in calce vitæ ejuſdem. Ex aſſervata cervice juvenis ab Amirano Saraceno pro fide cæſi fluxiſſe oleum flagrantiſſimum omnis generis morbos curans, narrat in Viridario Raderus 5. Octob. Reperta ſunt tempore Juſtiniani ſacra lipſana quatuor militum martyrum ad Melitonem Armeniæ. Ex illis, Procopio teſte *lib.* 1. *de ædif. Juſtin.* oleum manavit, quod perfundens arculam, qua ſacræ reliquiæ continebantur Juſtiniani pedes imbuit, & veſtem ejus purpuream perfudit. Ejus olei adunctione ægrum genu Juſtiniani curatum eſt. E S. Euthanii Abbatis ſepulchro oleum manabat, quo inuncti ægri ſanitate donabantur. Quod etiam de S. Menna Elimaci in Rhytu deceſſore, idem Elimacus annotavit, Ad hæc in Apuliæ Urbe Poliniana ex brachio S. Viti martyris extillant guttulæ quaſi olei, eoque inuncti quotquot a canibus rabidis læduntur, dubio procul liberantur. Abellini Urbe Campaniæ corpus eſt S. Hippoliti Epiſcopi, ex quo ad triduum quovis anno exudat humor maximè ſalutaris, morbiſque omnibus medetur, nempe pridie feſti ejus, ipſo die feſto, ac poſtridie. Ex ſaxo, ſuper quod Sancti pueri Juſtus, & Paſtor ſecuri cæſi fuerunt, manat oleum, quod medetur pluribus ægrotis. In Bavariæ monaſterio Thegherenſtein ex loco, ubi aliquandiu exuviæ ſacræ fuerunt S. Quirini Epiſcopi Illyrici, ſtatutis anni diebus oleum, ſeu manna ſolet ſcaturire, cui mira ineſt virtus ad morbos ex corporibus pellendos. In Oppido Ebhesltorp ditionis Luneburgenſis prodeſt languoribus quibuſcunque oleum adſimile, quo jugiter madet S. Erlulphus Epiſcopus Verdenſis & martyr a Normannis peremptus. Eycſtadii Germaniæ Urbi monaſterium eſt Sanctimonialium S. Vvalpurgæ Virginis, atque earundem olim Antiſtite, in cujus templi principe ara tumulus ejus, quaſi fons eſſet, quadam olei perennitate immadeſcit perpetuò, & quotquot eo inunguntur ſi corpore fuerint, aut animo ægri, ſanantur. Ex quo tempore translatum virgineum corpus ejus ex communi ſepulchro fuit ad primam Templi aram, cœpit hoc cœleſti rore perfundi. De membris ejus virgineis, inquit Philippus Epiſcopus Eychſtadienſis, maximè tamen pectoralibus, ſacrum emanat oleum, quod cœcos illuminat, ſurdos audire facit, & claudis greſſum reddit. Lac equidem appellarem, ſiquidem de pectore, ac papillis effluere uberius, conſueſcit. Liquor eſt limpidiſſimus, & ſervatus eſt ad ducentos etiam annos abſque ulla ſui depravatione. Vaneſcit verò, niſi caſtè & nitidè ac ſine noxa piaculi habeatur. Peculiariter illud eſt notatu dignum, maximè fluere, & ſcaturire inſolita copia, dum in ara perlitatur, ac præſertim dum perficitur Euchariſtiæ Sacramentum, ritèque immolatur incruentum corporis Domini Sacrificium; adeòut momentum illud ſoleant ſtudioſiùs captare quicunque haurire cupiunt, atque in uſus ægrorum efferre. Ceſſaverat aliquando, ac toto unius anni ſpatio veluti inaruerat, Civitate Eychſtadienſi, atque univerſa ejus diœceſi ſubjecta cenſuræ interdicti ob injuriam ſpretæ Eccleſiaſticæ authoritatis. Sed ubi reparatione conſentanea reſtituta Epiſcopo dignitas, & Clero aſſerta immunitas fuit, ſupplicatione publica itum eſt ad tumulum, ſeu aram S. Vvalpurgæ, Epiſcopo ipſo nudis pedibus, atque humili veſtium ſchemate ſine inſignibus ſuis procedente. Qui omnium nomine ſupplicans, ut intermiſſa olei ſaluberrimi perenitas tam benigna Civitati reſtitueretur, operatus eſt ſacris, ac vix corpus Domini enunciatis verbis conſecrationis inter manus habuit, cùm urna irrorari de integro cœpit, & liquor ille tam ſalutaris manavit deinceps in omnes ætates conſequentes.

Multa in hanc rem habet Jacobus Gretſerus in de- 14
fenſione dicti fontis Vvalpurgini *cap.* 7. & qui ad id exempla conſtipat Matth. Raderus *tom.* 3. *Bavar. Sanct.* deſcribens res S. Vvalpurgæ Virginis, ſeorſum notans effluxum olei, & unguenti medici è Sepulchris Sanctorum virorum, & ſeorſim de ſimili effluxu è Sanctarum mulierum Sepulchris, in quam ſecundam claſſem illuſtre omnino exemplum legitur in vita S. Thereſiæ Carmelitarum excalceatorum parentis, cùm de ſacro ejus cadavere agitur. Et affinia ſcribuntur de corpore S. Eliſabethæ Landgraviæ Marpurgi apud Hahſos conditæ, deque S. Hedvvige Poloniæ Ducisſa in ejus actis apud Surium, ac de S. Hermione Philippi diaconi filia, Epheſi ſepulta, è cujus tumulo profluens unguentum è pia Virgine, poſtea martyre, inde Myrope dicta collectum ad varias ægritudines erat ſaluberrimum, ut eſt in Menæis Græcorum 3. Decembris. Multa etiam in hanc rem proſtant, apud alios: Mihi ex his, quæ propoſui illuſtrata ſatis videtur horum Sanctorum apud Deum gratia, ut medelas exorarem, indeque pia fidelium ſtudia erga ſe excitarent cum bono ſuo agnoverint rectè a Theodoreto dictum eſſe de martyrum corporibus, quod æquè ad omnium Sanctorum exuvias transferre liceat, hos eſſe fontes curationum divinitus conſtitutos, ut tantò magis erigantur, & incendantur ad eorum cultum fideles, quantum eos ſibi fructuoſos, ac commodos in ſuis ægritudinibus deprehenderint. Solumque addo, quod quibus Sanctis hæc olei a corporibus ſcaturigo conceſſa eſt poſt mortem, miſericordia maximè cordi fuerit, dum hic ſuperſtites eſſent, ut idcirco jure eo miſericordiæ ſymbolo divinitus honeſtari videantur. Id, quod S. Birgitta de oleo ex S. Nicolai ſepulchro jugiter ſtillante, doctam ſe per revelationem profitetur, & pulchrè a Thifrido *lib.* 3. *epitaph. Sanct. cap.* 5. traditur. Hæc, aliaque paſſim quoque leguntur in Vitis Patrum, ac Sanctorum apud Surium, Baronium, & alios.

15 Quod quidem miraculum auget, si liquor cœperit emanare è corporibus longè post eorum obitum. E corpore enim recens mortuo effluere interdum quosdam humores naturaliter est extra controversiam. Ipsamque aquam, & sanguinem, quæ ex transfixo Christi latere manasse proditum est in Evangelio, inde naturaliter exiliisse pronunciant Sanctorellus *in post prax. medic. cap.* 23. & Baptista Poza *lib.* 3. *elucid. tract.* 1. *cap.* 4. ac Rutil. Benzonius *in specul. Episcop. lib.* 1. *disp.* 2. *quæst.* 3. Quamvis admittant in fluendi modo nonnulla intervenisse supra naturam. Atqui, ut aqua, vel oleum, aut manna ex aridis ferè ossibus, vel è corpore jampridem defuncto profluat operosius ostensu videtur.

16 Neque miraculo fidem aufert, si jam a multo tempore liquor iste in pleriſque corporibus cessaverit, sique non effluat statis temporibus. Nam hæc potissima omnium fuit Christi prærogativa, quòd ubivis locorum, & quoties lubitum esset, miracula ediderit. Arbitrantur quidem Theologi cum D. Thoma 2. 2. *quæst.* 178. *artic.* 1. fieri non posse, ut gratia operandi miracula virtus permanens sit, constans, atque perpetua. Putant enim contingere dumtaxat, ut sicut mens Prophetæ permoveri solet ex inspiratione divina ad res occultas cognoscendas, atque enunciandas, ita mens illius etiam, qui miracula est patraturus, ad ea molienda debeat permoveri.

17 Minus quoque ejusmodi corporibus adaptari poterit id, quod fertur de mumia. Nam mumia sepulchrorum apud Arabos, Syros, & Ægyptios, licèt res sit utilis & pretiosa, fit tamen ex myrha, & aloe, & illorum materia corporum, quæ iis condita sunt. Quo circa ruptis, & contusis mirificè prodesse compertum est. Quæ verò ad nos mumia defertur ex Ægypto, non ex aloe, & myrrha condimentum est corporum, sed ex asphalto. Illis enim utuntur nobiles, quorum effodere corpora capitale est. Asphalto plebejos adversus corruptionem munire consueviſse, Strabo author est. Hoc enim longissimè abest a re nostra, cùm corpora Sanctorum non fuerint myrrha, & aloe, vel asphalto condita, neque cum illorum materia rupta, & contusa, sed ferè integra, & incorrupta inspiciuntur.

18 Quare Cæsar Cardinalis Baronius de hoc miraculo gravissimam sententiam dixit *in not. ad Martyrol. Deus Optimus maximus*, inquiens, *cùm multis modis Sanctorum suorum cineres illustravit, eo etiam honore dignatus est, ut ex aridis ossibus liquorem medicamenti vim habentem ad curandas malas valetudines, & impios Hagiomachos convincendos, jugiter fluere voluerit. Id, quod non tantùm Andreæ Apostoli, & Nicolai, sed & aliorum quàm plurium Sanctorum reliquiis præstitit.*

CONSULTATIO XLII.

An sudor sanguineus sit supra vires naturæ, itaut adscribendus sit miraculo? Et quid de sudore sanguineo Domini nostri Jesu Christi.

1 QUi affirmant, his probant rationibus. Primò, quia sanguis, tanquam utile naturæ alimentum, continetur in venis, & retinetur ab illius facultatibus. Ergo ipsum per poros sub sanguinis forma exire, est supra vires naturæ. Secundò: Ut sanguis naturaliter exeat sub forma sudoris, petit converti in vaporem, & sub aquæ forma exire per porositates, ut contingit in criticis sudoribus, per quos terminantur febres synodi, ac proinde est supra vires naturæ, quòd exeat sub forma sanguinis: Tertiò: Sanguis adhuc si corrumpatur, & putrefiat, semper a natura retinetur, & solùm illam adminiculantem habemus pro expulsione reliquorum humorum, qui separati ab illa sunt cacochymi, atque adeo naturaliter nunquam a natura potest expelli sub forma propria per sudorem.

2 Quod verò spectat ad sudorem sanguineum Jesu Christi, de quo narrat Div. Lucas *cap.* 22. quod in agonia orans, factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram, fuisse supernaturalem, autumant Beda, Didacus de Vega, Div. Hilarius, & alii, quibus favet primò: Sanguis Christi crassiorem habuit substantiam, quàm substantia aquea, & potulenta, & serum in illius corpore repertum: Sed aquea, potulenta, & serosa substantia in nullo corpore benè temperato possunt per porositates evacuari, quin a calore proportionato convertantur in vaporem, & hic densatus propellatur per poros: Igitur sanguis Christi sub propria forma per poros propelli naturaliter non fuit possibile. Secundò. Si in Christo potuerit naturaliter fieri sanguineus sudor, maximè quia pori naturaliter possunt rarefieri, ut exeat sanguis, & sanguis tenuior, ut possit exire per illos rarefactos. Atqui si id contingeret, prius exirent spiritus, qui tenuiores sunt, & deliquium, vel syncopes subsequerentur, quod non contigit, aliàs sacer Historicus id narraret. Ergo naturaliter in Christo sudor sanguineus non fuit possibilis. Tertiò. Sanguis præcipuè, qui in quantitate, & qualitate est proportionatus, qualis fuit Sanguis Christi, ita est naturæ aptus, naturalis, & proportionatus, ut adhuc venis referatis, ne deficiat alimentum pro partibus, tanquam utile semper retinetur præcipuè cùm in hunc finem natura fabrefecerat venas, itaut a majoribus in minores, & arctiores sanguinem mittat, ut in his coarctetur, & retineatur. Ergo illius expulsio per porositates cutis in Christo fuit super vires naturæ. Quartò. Ut naturaliter fiat sanguineus sudor, requiritur pororum apertio, & raritas in cute, & quòd sanguis, qui exit ratione serositatis, & aquositatis fiat tenuis. Sed sanguineus Christi sudor non fuit factus ex sanguine tenui; inquit enim D. Lucas, quod exivit descendens tanquam thrombus, sive grumus. Ergo naturaliter non potuit fieri sudor sanguineus Christi.

3 At nihilominus resolvendum est, sudorem sanguineum non esse miraculo adscribendum, sed posse naturaliter contingere. Ita fatentur Theophrastus *lib. de sudor.* Baricellus *lib. de hydronosa natura*, Vincentius Moles *lib. de philosoph. corporis Christi cap.* 12. Mercurialis *lib.* 4. *var. lect. cap.* 12. Fernelius *lib.* 4. *cap.* 3. Rondeletius *lib. de dignoscend. morb. cap.* 11. Marcellus Donatus *lib.* 1. *de histor. mirab. cap.* 2. aliique. Id autem, antequam hoc probetur, sciendum est, quòd sudor movetur ex humida quacunque substantia, quæ cùm multiplex in corpore, multiplex etiam est materia illius, sub qua sunt humores, ex quibus a proportionato calore elevatur vapor, qui colore aqueo cernitur densatus, sin minus in sudore relucere contingit colorem proprium humoris, a quo fit; ideò pallidi, albi, nigri, aut rubri apparent aliquando sudores. Hoc prænotato.

4 Probatur primò Ex Aristotele tum *lib.* 3. *de partibus animal. cap.* 5. ubi docet, quod *in nonnullis accidit, ut cruentum quoddam excrementum sudarent propter vitiatum corporis habitum, fluxusque esset sanguis præ cruditate, humesceret imbecillitate caloris, qui exiguis venulis inclusus concoqui non posset*. Tum *lib.* 3. *de histor. animal. cap.* 19. Ubi pariter ait, quòd *si sanguis immodice hunc scit, morbus infestat, sic etiam in speciem sanies diluitur, & adeò fœtescit, ut jam nonnulli sudore cruento sudarint*. Secundò probatur ex Galeno *lib. de util. respirat.* ibi: *Sunt autem pori venæ subtilissimi, per quos exit calor, & etiam sudor, qui nihil aliud est, quam aqua sanguini admixta, quoniam poris amplius dilatatis, effluit ipse sanguis*. Et paulò infra: *Contingit autem poros ex multo, aut fervido spiritu usque adeò dilatari, ut exeat sanguis per eos, fiatque sudor sanguineus*.

5 Tertiò probatur ex pluribus sanguineis evacuationibus in aliquibus corporis partibus observatis. Tum ex Aristotele, & Galeno locis citatis. Tum ex Schenkio *observat. lib.* 1. qui narrat, vidisse juvenem, a quo in diversis temporibus profluebat sanguis ex vena propè aurem. Tum ex Beninvenio *lib. de abdit. rer. caus.* qui hominem curavit, cui singulo quoque mense profluebat sanguinis copia ex ima jecoris parte. Tum ex Marcello Donato, qui mulierem Mantuanam vidit, ex cujus papilla mammæ sinistræ sanguis fluebat: Tum ex Rondeletio *dict. lib. de dignoscend. morb. cap.* 11. qui vidit in juvene studioso per poros cutis plerumque exire copiosum sanguineum sudorem. Tum ex Fernelio *cit. lib.* 6. *cap.* 4. qui vidit in jecoris imbecillitate sanguinem ab extremis venis, quæ in cutim desiunt, multis ex locis fundi, Ergo fundi per sudorem sanguinem non est supra vires naturæ, atque adeò neque miraculo adscribendum.

6 Idipsum dicendum est de Christi sanguineo sudore, quòd scilicet sine miraculo effluxit, ceù tenent Nicolaus de Lyra ad dictum locum D. Lucæ, Medina *in* 3. *par. D. Thom. quæst.* 46. *art.* 6. Baricellus *eod. lib.* 2. & Moles *eod. loc. cap.* 9. *lib.* 2. Probatur primò, quia sanguineus Christi sudor secundùm Sanctorum Patrum sententiam fuit ad ostendendum veritatem humanæ naturæ, quam non ostenderet, si esset miraculosus. Tum quia sudor noctu factus, & in secreto, quorsum petebat fieri per miraculum? Tum quia, licèt sanguis esset temperatissimus, cùm tamen Christus esset totus vividus in ætate juvenili, omnium pulcherrimus, tantam luctam sustinuit, tantaque vi ipsam naturam sensitivam in horribiles cruciatus consentire coegit, ut præ nimio labore cruentus sudor ex omnibus illius membris erumperet. Nam ob orationis fervorem, ac metum, & horrorem mortis sanguis ad cor confluxerat. Tum quia amor validus, & ardens desiderium paternam exequendi voluntatem, ac

nos

nos redimendi, ceu malleus quidam, aut vis ingens accedens vicit timorem illum, & sanguinem fortiter expulit, itaut in hac præclara victoria, & subita violentia sanguis ex poris omnibus nimio labore patefactis, abundè cum alio sudore erumpens, defluerit in terram.

7 Secundò. Christus validas habuit, ac vehementissimas animi passiones, esto ut regulatas rectissima ratione, ut fatentur Theologi, ac docet sacra Scriptura. Ait enim D. Matth. *cap. 26. Cœpit contristari, & mœstus esse*: tunc ait illis. *Tristis est anima mea usque ad mortem*. Et D. Marcus *cap. 14. Cœpit pavere, & tædere*. Et D. Lucas: *& factus in agonia prolixius orabat*. Ex vehementissimis autem animi passionibus quamvis ratione regulatis vehementis fit in corpore spirituum, & sanguinis motus, ut docuit Galenus *lib. 2. de placit. Hippocr. & Plat. cap. 7.* Ex eis enim totum corpus immutatur, frigescit, pallescit, tremit, rubescit, quod præcipuè in agonia contingit, quæ ex D. Thoma 1. 2. *quæst. 41. artic. 4.* est timor mali extrinseci, cui provideri non potest, estque vehementior timoris species, cujus causa intro, & extra concitato motu moventur spiritus, attenuatur sanguis, & rarifiunt pori, per quos sanguis transmittitur, ut fiat sanguineus sudor. Fuit igitur in Christo causa naturalis, a qua naturaliter potuit sanguineus supervenire sudor.

8 Tertiò. In Christo fuerunt passiones animæ validissimæ, a quibus sanguis potuit moveri violenter ad partes externas, & a quibus potuerunt rarefieri media calefactione pori cutis. Nam fuit actus fortitudinis, qui ad resistendum doloribus, & contumeliis, præcognitione jam præsentibus, quasi in occursum mittit sanguinem; & fuit vehemens actus iræ adversum peccatum, cum quo gerebat bellum, qui prævisus ab Isaja *cap. 63.* dixit: *Conculcavi eos in ira mea, & aspersus est sanguis eorum super vestimenta*. Et actus intensissimæ charitatis in Patrem, cujus voluntatem faciebat, & in homines, propter quos patiebatur. Fuit tandem agonia, quæ maximè sanguinem movet ad externas partes, ut docuit idem Galenus *lib. 2. de caus. symptom. cap. 5. Timor enim initio & ad principium tum spiritum, tum sanguinem unà cum refrigeratione eorum, quæ in summo corpore sunt, adducit, ac contrahit. Ira verò & foras agit & fundit, & calefacit. Quæ verò composita ex ambabus est, quam Græci agoniam dicunt, inæquales habet motus*. Igitur ab his causis naturalibus potuit causari sanguineus sudor in Christo. Sunt enim vehementissimi motus sanguinis ad extra, & spirituum, quibus pori rarefiant.

9 Quartò. Quæ sine miraculo contigisse viderunt Authores, si in Christo contigissent, non est dicendum in illo esse miraculosa. Atqui sanguineus sudor a pluribus visus est, & observatus naturaliter exire, nimirum a Theophrasto, Baricello, Moles, Mercuriali, Fernelio, Rondeletio, & Marcello Donato superius citatis, ac nominatim a Gaspare Bravo *par. 4. resolut. medic. disp. un. de sudor. resol. 4.* testante, id vidisse in Comite de Niebla, qui cùm nimis in æstate se exerceret in ludo pilæ, multoque præ æstu uteretur frigido potu, incidit in sanguineum sudorem.

10 Neque obstant rationes in contrarium primò adductæ. Ad primam enim respondetur, quòd dum facultates naturali modo operantur, & sanguis debitam naturam servat, retinetur ab illis, sed propter rationes ab Aristotele & Galeno relatas, sanguinem vitiari, & facultates impediri, quominus valeant illum retinere. Ad secundam respondetur, quòd sanguis dupliciter potest per poros evacuari; uno modo in vaporem versus, & sub aquæ forma; alio modo in modum sudoris sanguinei. Quia, licèt in vaporem non abiit ob ferum tenuis factus, per cutis porositates rarefactas guttatim profluit. Ad tertiam respondetur, quòd adhuc si sanguis non corrumpatur, si fiat aquosus, & tenuis, & pori cutis aperiantur, profluit absque eo, quòd retineri valeat a facultatibus naturalibus.

11 Minus quoque refragantur rationes aliæ. Non prima, quia ex sanguine sudor naturalis & criticus fit præcedente evaporatione, sudor verò sanguineus ob alias fit causas, quas Galenus recensuit, scilicet ob sanguinis tenuitatem, & pororum aperitionem, & ideò nec naturalem, nec criticum illum vocamus, sed reducimus ad criticum salutarem, cum quo aliqualiter convenit. Neque secunda. Quia cùm spiritus sint in arteriis, possunt in illis permanere, & in corde, quin deliquium, aut syncopa subsequatur, etiamsi sanguis, & spiritus illi commixti evacuentur per porositates venarum, & cutis. Neque tertia, quia in statu naturali benè probat argumentum. Si verò pori aperiantur, & retentrix continere illum nequeat, quantumvis utilis sit sanguis, & necessarius, profluit, ideò per sanguinis missionem, & per vulnera utcunque utilis erit, nec retineri valet. Nec quarta. Quia in Christo sanguis tenuis redditus est, commotus & agitatus per animi passiones; & postquam tenuis exivit, concrevit resolutis spiritibus, & descendit, ut thrombus postquam frigore in grumos abiit, præsertim quia præ agonia valdè debilitatæ sunt facultates, itaut indiguerit confortari ab Angelo, ipsisque desicientibus nec ipse sanguis retineri potuit. Vide Gasparem a Reyes *in campo Elysio integra quæst. 86.* ubi exempla varia sanguinei sudoris, ejusque causas, licèt quoad sudorem Christi sanguineum naturaliter illum non provenisse contendat.

CONSULTATIO XLIII.

Quæ & unde lux, sive splendor, fragantiaque in servis Dei demortuis?

SErvorum Dei vivorum, & vita functorum Corpora 1
ad tempus aliquod splendore mirabili circumfulsisse, narrant historiæ. Epiphanius de Pauli Secundi corpore *num. 24.* ac gemina sunt exempla variorum Sanctorum quorum Sacra Corpora post mortem splenduisse, & odorem suavissimum inhalasse proditum est. Thomas Bozius *lib. 15. de sign. Eccles. cap. 7.* multa Sanctorum cadaverum splendentium exempla accumulat, & alia de corporibus Sanctorum suave olentibus exhibet ibidem *cap. 8. & 10.* & nos etiam alibi, passimque in actis Sanctorum occurrunt alia.

Cùm Moyses novas legis tabulas reportaret, cùm- 2
que descenderet ex ea Cœli topographia, apparuit radiante vultu ex consortio Sermonis Domini, & omnibus admirationi fuit, dum videlicet quasi cornua splendoris ex vultu emitteret. Quem tegere velo, etiam eum oportuit, quoties populum alloqui vellet, & revelare dumtaxat quoties ingredi tabernaculum deberet.

Sed hic ipse Moyses ita rutilans alter fuit testis cum 3
Elia in Monte Thabor luminis multò clarioris, quo Christus refulsit, cùm *resplenduit facies ejus sicut Sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix*. Neque tunc Christo defuit consortium sermonis Domini, quæ illapsus Patris omnipotens sermo, dixit: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipsum audite*. Fuit verò ea claritas corporis Christi claritas gloriæ congruens corporibus Beatorum, cùm flueret ex divinitate, atque ex anima etiam ipsius glorioſa, & discrimen erat dumtaxat, quod dos, & conditio permanens nedum foret, quia necdum corpus ejus, superata morte, induerat immortalitatem. Quinimmò a primo conceptu ex animæ gloria jam tum beatæ, redundare in corpus debuisset, nisi ex dispensatione divina cohiberi eam oportuisset, donec mysteria expleret passionis, pro generis humani redemptione, & in hoc etiam Moysis claritatem externam, atque adventitiam superavit.

Sed, & Sanctis viris Deus lucem hanc prodromam 4
æternitatis tribuere voluisse in hac vita, etiam videtur. Ita Sanctus Patritius plerumque cœlesti luce circumfusus, Hiberniæ regiones, Apostolus earum obibat. Immò habuisse lucem in potestate, itaut promeret illam, conderetque pro libito, dici posset. Nempè cùm in Campo pernoctasset, defensus tenebris, atque orans Patrem suum in abscondito sublata dextera, ejusque digitis exertis, quasi totidem Solis radiis, aurigæ illuxit, ut equos currui jungendos inveniret. Joce. in ejus vita *cap. 157.*

Ad hæc S. Ignatio Loyolæ, Societatis Jesu conditori, 5
jubar in vultu fuisse, testatus est Sanct. Philippus Nerius, qui & ipse vicissim aliis ore splendenti apparuit, Mass. *in ejus vita.*

An autem splendor iste, ac odor sensibilis essent phy- 6
sica, & realia accidentia, an intentionalia tantùm, Deo videlicet ea per seipsum, vel per Sanctos Angelos exhibente, ut corpora Servorum suorum honorificaret? Et quidem si is splendor, ac odor æquè omnibus ad Sancta corpora accedentibus objiceretur ad diuturnum tempus, non videretur dubitandum, quin essent qualitates physicæ, divinitus impressæ, aut ab Angelis applicatione activorum idoneorum ad passiva causatæ ad contestandam Sancti gloriam. Non enim manarent a statu supernaturali corporis nondum glorioſi. Igitur a Deo, vel bonis Angelis extraordinariè communicarentur.

Estque sine dubio ita asserendum de odore amœnissimo 7
multorum Sanctorum corporibus perenni. Et æquè clarum est, idem esse statuendum de iis sacris corporibus, è quibus profluit unguentum, aut liquor medicus, omnem aromatum nostratium sua veolentiam superans. Quod de S. Euphemiæ corpore scribit Nicephorus *lib. 15. c. 3.* Et

idem recitat de corpore S. Gliceriæ martyris *lib. 18. cap. 32.* Ubi tamen ſplendor nonniſi ad unius horæ, vel brevioris temporis ſpatium duraſſe diceretur, nec diuturnior fragrantiæ proderetur duratio, nihil eſt, quod evincat pluſquam apparentiam lucis, & odoris a Deo, aut a Sanctis Angelis excitatam per mutationem aliquam proportionalem ei, quam alibi circa viſibilia nonniſi apparenter objecta fieri diximus.

CONSULTATIO XLIV.

An Princeps ſæcularis poſſit punire reum a S. Officio Inquiſitionis judicialiter jam punitum?

1 DOctores in hac re tres caſus conſiderant. Primus eſt, quando Judex proceſſit ex mandato Summi Pontificis, & tunc qualitercunque Judex procedat ſive abſolvendo, ſive condemnando, ſive per viam gratiæ, ſive per viam juſtitiæ non poterit reus ab alio Principe, & multò minùs ab alio Judice moleſtari, ut per Bald. *conſ. 6. num. 2. 11. tom. 2.* quem ſequuntur Plot. *in tract. de blaſph. num. 6.* & Lazar. *cod. tract. quæſt. 5. num. 34.* Idque duplici ratione. Primò, quia ubi Papa manum apposuit, cæteri nulla ratione ſe ingerere poſſunt ob reverentiam majeſtatis, *cap. ut debitus de appel. extrav. ad Romanos, §. Romani, de præb.* Gonzal. *in reg. 8. gloſ. 52. num. 23.* qui alios congerit. Deinde, quia per crimen ſpectans ad S. Officium ſicuti principaliter offenditur divina majeſtas *auth. ut non luxur. contr. natur.* ita inter homines principaliter offenditur Summus Pontifex, ejus in terris Vicarius, quia offenſa ſemper tangit proximiores, *l. ſi plures, ff. de accuſ. lib. 2. §. ſimul, ff. ad leg. Jul. de adult.* Atque ideò quando abſolutio eſt data a Pontifice, eſt perinde ac ſi data eſſet ab eo, qui eſt proximior offenſo, cujus remiſſio extinguit actionem cæterorum, Bald. quem reliqui laudant *in l. fin. not. 2. ff. de verb. ſignif.* cum aliis per Farinac. *tom. 1. tit. de accuſ. qu. 14. num. 2. cum ſeqq.*

2 Secundus caſus eſt, ubi Judex Eccleſiaſticus proceſſit contra reum in foro judiciali, ſed impoſuit tantùm pœnas medicinales, & tunc poteſt Judex ſæcularis procedere ad pœnas temporales, quia non eſt novum judicium ſuſtituere, ſed pœnam ſupplere per text. *in l. placet, in fin. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* ubi notant Bald. & alii, *& in cap. Felicis, §. per hoc, de pœn. lib. 6.* Iſern. *in tit. quæ ſunt regalia col. 4.* Put. *de ſynd. par. 1. v. juxta prædicta*, Caſtr. *in l. cunctos populos num. 7. C. de Sum. Trin. & fid. Cath.* Clar. *§. fin. v. ſed quæro in fin.* Gomez. *de delict. tom. 3. cap. 4. concl. 2.* Farinac. *de Inquiſ. quæſt. 5. num. 8.* & Scac. *de judic. cap. 2. num. 91. ſub initio.* Quod multò magis procedit, ubi Judex Eccleſiaſticus abſolvit per viam gratiæ. Tunc enim poteſt Judex ſæcularis proſequi vindictam contumeliæ illatæ divinæ Majeſtati, Bald. *in leg. qui accuſationem, Cod. qui accuſar. non poſſ. & conſ. 6. num. 2. & 11. inter conſ. crim. Arnol. ſingul. 4.* Dec. *tr. crim. tom. 2. lib. 6. cap. 3. num. 32.* & Lazar. *de blaſph. qu. 6. num. 32.*

3 Tertius caſus eſt, ubi Judex Eccleſiaſticus proceſſit in foro judiciali, & impoſuit non ſolùm medicinales pœnas, ſed etiam temporales. Et tunc abſolutus, vel condemnatus ab Eccleſiaſtico non poteſt ampliùs moleſtari per Judicem ſæcularem ex regula, quod pro eodem crimine nemo poteſt, niſi ſemel cognoſci, *cap. de his, de accuſ. l. licet, §. ult. ff. nautæ, l. ſepulchri, ff. de ſepulchr. viol.*

4 In re igitur noſtra negativè tenendum eſt. Tum quia Princeps ſæcularis non poteſt punire reum pro delicto, quod non ſpectat ad ſuum forum. Tum quia dividerentur cauſa. Tum quia ſequerentur abſurda, præcipuè quod major cederet minori, quod eſt contra majeſtatem S. Officii, cujus caput eſt Summus Pontifex. Tum quia eſt contra praxim S. Inquiſitionis, de qua teſtatur Caſtald. *tom. 3. diſt. 9. quæſt. 7. art. 4. num. 3. & 6. argum.* Tum quia pro eodem delicto plures pœnæ regulariter imponi non poſſunt, & ſemel abſolutus, vel condemnatus non debet amplius accuſari, vel puniri, textus *in l. ſi cui, §. iiſdem, ff. de accuſ. text. notab. in cap. de his, extra eod. tit.* Panorm. Felin. & communiter Canoniſtæ ibidem, textus *in l. Senatus cenſuit, ff. de accuſat. & in d. l. licet, §. penul. ff. de naut. caup. ſtabul.* utrobique dicitur, neminem pro eodem delicto bis puniri debere, Angel. *in tr. malef. v. ad querelam num. 90.* Franc. *in d. cap. felicis, §. Per hoc, num. 4.* Boſſ. *de han. nullit. num. 10. cum ſeq.* Clar. *in tract. crim. §. fin. qu. 57. per tot.* ubi omninò vide.

5 Et quamvis fallat in delictis communis, ſive mixti fori, puta in quibus tàm Eccleſiaſticus, quàm laicus cognoſcere poteſt, ut crimen adulterii, uſurarum, & alia crimina, de quibus vide Jul. Clar. *d. §. fin. qu. 37. per tot.* & Covar. *lib. 3. var. reſol. cap. 3.* Nam in illis punitus a Judice Eccleſiaſtico poterit pro eodem delicto a Judice laico etiam gravius puniri per textum *in d. cap. felicis, §. fin.* Bald. *in l. placet, num. 5. in fin. C. de ſacroſ. Eccleſ.* & pulchrè *in leg. Cunctos populos, num. 7. Cod. de Sum. Trin. & fid. cath.* ubi omninò vide, Panorm. *in d. cap. de his, num. 4.* Felin. *ibid. num. 13.* Clar. *d. qu. 57.* Quia duplicatæ pœnæ tendunt ad diverſos effectus, ſpiritualis, ut animæ, ſæcularis, ut Reipublicæ, quam delinquens læſit, conſulatur. Intereſt enim Reipublicæ, ut crimina impunita non relinquantur, textus notab. *in l. bona fides, ff. de poſ. cum vulg.* Ideò una pœna aliam impedire non debet, Panorm. *in d. cap. de his*, & pulchrè *in cap. tuæ, num. 5. de procur.* ubi diſtinguit, ut ibi per eum, Angel. *loc. cit.* Hinc eſt, quod communiter traditur, abſolutum in foro pœnitentiali, ſive conſcientiæ, poſſe de eodem delicto accuſari in foro contentioſo, Nam per pœnitentiam quis non deſinit eſſe nocens, *text. in l. quis ſit, ff. de ædil. edict.* Et hujuſmodi pœnæ ſunt diverſæ, ut dictum eſt, altera Deo, altera Magiſtratui debetur propter exemplum, *text. in cap. admonere 33. quæſt. 2.* Gloſ. notab. *ibi, v. pœnitentia, & in d. cap. de his, v. replicavi*, Doctores communiter ibidem, Hippol. *ſing. 639. n. 1.* Gomez. *tom. 3. c. de delict. n. 40.*

Id tamen ſecundùm magis communem opinionem non 6
procedit in caſibus ſuperius adductis, neque ſi pœnitentia ſacerdotalis ſit publica, quia tunc ſubrogatur loco pœnitentiæ litigioſæ, ut tenet Hoſt. *in dict. cap. tuæ, de procur.* Hippol. *dict. ſing. 639. num. 3.* quem omninò vide. Addit. ad Angel. *loc. cit.* licet Panorm. *in dict. cap. de his, & dict. cap. tuæ*, aliter ſentiat. Neque procedit in delictis, quæ non ſpectant ad forum ſæcularem, ut alibi diffusè diximus. Unde aliquando S. Congregatio S. Officii cenſuit, quod quando carcerati S. Officii habiti ſunt ab alio, & veniunt reſtituendi, ſi pœna illis imponenda erit major impoſita a S. Officio, tunc luent pœnam Curiæ ſæcularis, ſecus ſi minor. Videatur Gomez. *loc. cit.*

Et nihilominus in foro uſus obtinuit, ut ad tollendas 7
diſſenſiones, quæ poſſunt inter Judices excitari, abſolutus, vel condemnatus ſive ab Eccleſiaſtico, ſive a ſæculari, qualitercunque fuerit abſolutus, vel condemnatus, non poſſit ab alio moleſtari, ut teſtantur Jo: de Plat. *in l. nemo carcerem col. 3. C. de exact. trib.* Bald. *in l. non dub. oppoſ. 6. Cod. de legib.* Boer. *dec. 289.* Avendagn. *de exeq. mand. Reg. par. 2. cap. 3. ſub num. 17. in fin.* Bajard. ad Clar. *in §. blaſphemia num. 17.* Niſi forte vigore ſpecialis ſtatuti pro aliquo delicto eſſet impoſita pœna excommunicationis. Quo caſu, quia ſententia Judicis laici non poteſt prodeſſe pro abſolutione, debet reus eam petere ab Eccleſiaſtico, *cap. Felicis, §. per hoc de pœn. l. placet in fin. C. de ſacroſ. Eccl.*

CONSULTATIO XLV.

IN Chinarum Regno maxima Chriſtianorum pars pau- 1
peres operarii ſunt, qui diebus ſingulis victum pro ſe, ac uxoribus operando lucrari debeant, qui ſi obligarentur ad dies Dominicas, ac feſta ſervanda, vix ſæpè unde vivant habere poterunt. Iidem a Præfectis laborare coguntur, & nullo pacto excuſare ſe poſſunt, quia infideles Præfecti parum curant, feſtus ne ſit dies, vel non. Ipſi verò Præfecti patriis legibus Tribunalia ſua adire ſtatutis horis coguntur diebus ſingulis Regiminis, res diſponere, lites, ac ſimilia determinare, quam audientiam omittere non poſſunt ſine periculo privationis officii.

Deinde non poſſunt Patres Miſſionarii in Urbibus 2
Chinicis ad ſua templa magnos conventus convocare, ne Chinenſibus timidiſſimis, ac ſuſpicacibus cauſam dent ſiniſtræ alicujus ſuſpicionis. Immò contingit ſæpè, ut prohibere debeant, ne tot Chriſtiani templum frequentent diebus feſtis. Et cùm unicus ſit ſacerdos, aut ad ſummum duo, non poſſunt Chriſtianos partiri. Præterea eadem obligatio tàm viros, quàm fœminas obligaret. Atqui nullo modo in Senis fœminæ templa frequentare poſſunt, ad quæ Viri conveniunt; quare fœminæ diebus feſtis ſacrum audire non poſſent, niſi cùm plures eſſent Sacerdotes. Conſideranda ergo etiam eſt hæc Sacerdotum penuria. Unus, iſque ſolus Sacerdos ſæpè integram Provinciam excolit, modò ad hos, modò ad illos longo aliquot dierum itineris intervallo excurrendum eſt. Modò ad hanc, modò ad illam Civitatem, in quibus ſparſi fideles habitant, ut ita ſaltem annis ſingulis viſitentur, unde reliquo tempore ſine Sacerdote, aut Sacramentis vivere coacti Chriſtiani ſunt. Procurandum etiam videtur, ne multis erroneæ conſcientiæ periculis exponant

novos

novos Chriſtianos, qui ſæpè peccaſſe ſe crederent, omittendo ea, ad quæ obligantur, licèt fortè aliunde excuſarentur. Et vix unquam in caſibus occurrentibus copiam Sacerdotis habere poſſunt, quem conſulant.

3 Si verò loquamur de Jejunio, non paucæ ſunt rationes, ob quas Chinenſes illud ſervare nequeunt. Servant quidem libenter die Veneris, ac Sabbati, ac in vigiliis abſtinentiam a carnibus. At Jejunium unius comeſtionis in meridie, rariſſimi poſſunt. Prima ratio generalis eſt, quia Chinenſes indè ab infantia ter ad minimum de die edere ſolent, ad quod cogit levitas cibi. Vix enim plerique præter ſimplicem Orizam, & olera ſale condita, vel quid ſimile leviſſimum edunt. Unde niſi manè jentaculum accipiant, ad omnia ferè inepti ſunt, vix quid laborare, aut egere jejuni poſſunt. Pane etiam carent, ac vino, & cibis craſſioribus, ac ſubſtantialioribus, præcipuè pauperiores. Præfecti autem ex Regis mandato ab hora matutina octava, ad primam, vel ſecundam uſque pomeridianam pro Tribunali ſedere debent, jejuni autem ea audire nequeunt. Abſoluta audientia, excipiendis ſalutatoribus, aut viſitandis diem inſumunt, noctu convivia celebrant, quæ recuſare, more gentis, in urbinum eſſet.

4 His circumſtantiis poſitis, *quæritur primò, utrum miſſionarii novis Chriſtianis, quamprimum baptizantur, debeant intimare Jus poſitivum, tanquam obligatorium ſub peccato mortali, quantum ad jejunia, feſta ſervare, & confiteri ſemel in anno, ac communicare eo modo, quo obligantur Indi in nova Hiſpania, & in Inſulis Philippinarum juxta diſpoſitionem Papæ Pauli III. pro Indis Occidentalibus.*

5 Praxis Miſſionariorum in China eſt, viris omnibus omnia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſacramentalia, ac cœremonias tum in Baptiſmate, tum in extrema unctione, adhibere, fœminis autem non omnibus, ſed ſolùm id petentibus, & quando non eſt periculum offenſionis infidelium, hoc quoque faciunt magna adhibita cautela, ac circumſpectione, ne ſcandalum etiam paſſivum excitent, totamque Chriſtianitatem evidentiſſimo exponant periculo. Vix enim unquam de ullo alio crimine accuſati fuerunt, niſi quod lex Chriſtiana nimiam concederet cum fœminis familiaritatem, quod caput earum aperirent, ac aqua ipſi lavarent, quod manibus ſuis tangerent, & non ſemel ob id in magno periculo fuere, ut omninò ejicerentur ex China, totamque Chriſtianitatem perderent. Quid autem dicerent Chinenſes, ſi eos viderent fœminarum pectus, ac ſcapulas aperire, ut ſancto oleo paſſim inungerent illas partes, quas illi adeò in mulieribus tectas, ac occultas volunt ſcrupulosè? Magna enim, ac planè admiranda, immò & laudanda eſt mulierum Chinenſium honeſtas, ac modeſtia, qua in re omnes totius Orbis longè ſuperant nationes. Nunquam fœminas per Plateas in Chinis videbis. Si amicum viſites, fœminæ nunquam comparent, neque in menſa, aut prandio cum marito, ſi alii etiam amici adſint, interiorem domus partem inhabitant *ſunui* dictam, ad quam viris non patet aditus; crimen enim eſſet, hoc tentare, etiamſi caſu accideret, aut honeſta ex cauſa. Veſtes mulierum ad terram uſque dimiſſæ ſunt, & veſti annexum collare collum totum tegit. De manu viri aliquid accipere, vitio vertunt; Cum fortè aliquid offertur, ſupra menſam, aut ſcamnum ponitur, quod indè mulier accipit, non nuda manu, ſed manica veſtis tecta. Maxima mulierum pulchritudo parvis tribuitur pedibus, propterea ab infantia ſtringunt faſciis, ne creſcant. Credo ſapientis alicujus fuiſſe inventum, ut eas domi contineret, ne facilè per viculos curſarent.

6 Cæterùm quod indecentiſſimum credunt Chinenſes, eſt, ſi alicubi viri cum fœminis conveniant, quod nec ad feſta publica, aut comœdias faciunt; eſſet enim indecentiſſimum. Hanc ob cauſam non poſſunt ſimul cum viris ad templa noſtra admitti, ut ſupra dixi, ſed particularia ſunt loca, ubi ſolæ conveniunt, cùm commodè fieri poteſt, ad miſſam audiendam, ac reliqua peragenda juxta Catholicæ Religionis leges. His poſitis.

7 *Quæritur ſecundò, utrum in prædicto Regno Miniſtri Evangelici pro nunc ſaltem in ſacramento Baptiſmi poſſint abſtinere ab imponendo mulieribus oleum ſanctum Cathecumenorum, ſputum in auribus, & ſal in ore? Inſuper & non adminiſtrare eiſdem mulieribus ſacramentum extremæ unctionis?*

8 In præfato Regno lege ſtabilitum eſt, ut in mutuo triginta pro centum accipiantur abſque reſpectu lucri ceſſantis, aut damni emergentis.

9 *Quæritur tertiò, utrum Chinenſibus ſit licitum pro pecuniarum ſuarum mutuo, licèt non interveniat lucrum ceſſans, aut damnum emergens, prædictam quantitatem triginta pro centum, Regni lege taxatam, accipere?* Et cauſa dubitationis eſt, quia in recuperanda pecunia, eſt aliquod periculum, ſcilicet, quod qui accipit mutuatum, fugiat, vel quod tardet in ſolvendo, vel quod neceſſarium ſit coram Judice repetere, vel propter alia hujuſmodi.

In univerſo Chinarum Regno domos publicas uſuris 10
deputatas reperiri, res eſt uſitata, in quibus Uſurarii publici, facta ſub pignorum cautione, pecuniam ſuam, ſumpto lucro ad uſuram, dare ſolent, ea tamen conditione, ut pro uno ducato ſingulis menſibus tantùm quid accipiant, & ſi tantis elapſis annis pignorum dominus pro iiſdem recuperandis pignoribus ſoluta principalia pecunia cum lucro non redierit, actionem, & dominium, quod habebat in ſuis pignoribus, illicò amittant; iſtæ autem domus Reipublicæ neceſſariæ ſunt, & quamvis uſurarii vitam uſurariam dimittere velint, a non deſiſtendo a prædictis Uſuris Judicis authoritate compelluntur.

Quæritur quartò, utrum ſi hujuſmodi Uſurarii converti 11
velint ad fidem poſſint baptizari, manendo in ſuo ſtatu Uſurario propter cauſam ſupradictam, vel quid in tali caſu agendum ſit? Et quintò quæritur,

Utrum prædictorum uſurariorum filii, ſi quando in hæ- 12
reditatibus eorum ſuccedunt, jam Chriſtiani exiſtunt, teneantur ad reſtitutionem eorum, quæ pater ex Uſuris accepit in toto, vel in parte juxta male acceptorum exceſſum; Et ſi hujuſmodi Uſurariorum filii hæredes jam Chriſtiani a Republica, vel a Judice compellantur ad publicas Uſurarum domos Patrum aperiendas, & ſubſtentandas, quid in hoc caſu miniſtri Evangelii pro ſanandis iſtorum conſcientiis facere debeant?

In populis, & Civitatibus illius Regni mos eſt impo- 13
nendi quaſdam diſtributiones, quæ a populis vicinis exiguntur, ut in Paſchate novi anni, in ſacrificiis, & dominiorum ſuorum Idololatriis, & invitationibus, ac conviviis in eorumdem templis præparatis, ſimulque in feſtivitatibus, aliiſque indifferentibus pro populi lętitiæ demonſtrationibus expendantur.

Quæritur ſexto, utrum Chriſtianis, ac miniſtris eorum, a 14
quibus etiam, tanquam a populis vicinis poſtulant, licitum ſit pro nunc ſaltem pro hujuſmodi rebus contribuere? Nam ſi Chriſtiani ad hoc non contribuerent, tumultus aliquis contra Chriſtianos inter gentiles fiet.

In omnibus illius Regni Civitatibus, & Villis templa 15
cuidam Idolo *Chim hoam* dicto erecta, ac dicata reperiuntur, quod fingunt Chinenſes eſſe protectorem, Regentem, & cuſtodem Civitatis, ſtabilitaque Regni lege ordinatur, ut omnes Gubernatores Civitatum, & villarum, quos Mandarinos vocant, quando Regiminis poſſeſſionem aſſumunt, & anni recurſu bis in menſe ſub pœna privationis ab officio Templa adeant præfata, ibique ante dicti Idoli altare proſtrati genibus flexis, capiteque ad terram uſque inclinato Idolum illud adorent, & venerentur, eidem candelas, ramenta, flores, carnes, vinumque in ſacrificium offerant, & cùm ſui Regiminis poſſeſſionem accipiunt ante prædictum Idolum jurant devotè adminiſtrando, & ſi contra fecerint ſe ſubmittunt ſupplicio ab Idolo infligendo, ſimulque ab illo petunt modum, & normam benè gubernandi, & alia hujuſmodi.

Quæritur ſeptimò, utrum attenta iſtius Gentis fragilitate 16
tolerari poſſit pro nunc, quòd tales Gubernatores Chriſtiani deſerant quandam crucem, quam occultè inter altaris Idoli flores, vel in manibus propriis reponant, & facere, intentione non ad Idolum, ſed ad Crucem directa, omnes illas genuflexiones, reverentias, & adorationes ante altare illud, exterius tantùm, & fictè, omnem cultum interius, & in corde ad crucem dirigendo? quia ſi hujuſmodi Gubernatores cogantur ad hoc non faciendum, prius apoſtatabunt a fide, quàm relinquant officium Regiminis.

Kum fù cù, philoſophus apud Chinenſes eximius, flo- 17
ruit ſub Imperatore *King*, qui regnavit ante Chriſtum annis 519. quo tempore apud Sinas nulla dabatur Idololatria, hæc enim peſtis primùm Sinas penetravit ſub Mingo Imperatore 65. annis poſt Chriſti nativitatem. De hoc autem philoſopho poſt magnas adhibitas diligentias ab omnibus Societatis Jeſu miſſionariis, ſequentia veriſſima cognita ſunt.

Primò, quòd ejus doctrina ſit in maximo apud Sinas 18
honore, ac æſtimatione, quam omnes ampleƈtuntur, ac ſequuntur non ſolùm ſpeculativè, nullo modo diſcrepando, aut dubitando de minima ſententia, quam protulit, ſed etiam in praxi ſequendo conſilia omnia, ac ſtatuta. Confirmat hoc Trigantius *lib. 1. c. 5.*

Secundò, quòd ab ejus obitu ad hæc uſque tempora, 19
tum Imperatores, tum literati magnos illi tribuunt honores, & annis ſingulis ea die, qua natum dicunt, ac

initio uniuſcujuſque menſis. Teſtatur id Trigant. *lib.* 1. *cap.* 10.

Tertiò: In id omnes conveniunt Sinæ, ut nullo modo *Kumfucucium*, ut numen venerentur, nec ullas ei faciant cœremonias Deo proprias, ſed ſolùm tanquam inſigni Viro, ac de Republica benemerito, qua de re ita Trigant. ibidem: *Nec literati viri ſolùm, ſed ipſi quoque Reges per tot retrò ſæcula, mortalium tamen, & non etiam numinis alicujus ritu venerantur.* *Cap.* autem 10. ita ait: *Nullas porrò preces ei recitant, nec ab eo quidquam petunt, aut ſperant.* Placuit Trigantii teſtimonium ad hanc rem citare, nam hæc typis edidit, antequam alii Religioſi, præter Societatis Patres Sinas ingrederentur, & multò ante, quàm dubia hæc mota eſſent, nimirum 1616. Prætereà quia ordinavit ſuam hiſtoriam ex Patris Matthæi Ricci Commentariis. Unde hæc teſtimonia non tàm Trigantii ſunt, quàm ipſius Ricci, in literis, loquela, legibus ac moribus Sinenſium peritiſſimi, ut patet ex Trigantii præfatione. Credendum autem, tantos Viros in re tanta errare non voluiſſe, nec minus diligenter examinaſſe.

20 Quartò, addo, certiſſimum eſſe, atque a duobus milibus annorum confirmatum, quòd hos honores eo tantùm nomine Philoſopho tribuunt, quòd magiſter fuerit Sinarum, omneſque fieri gratitudinis; ergo pro beneficio, quod doctrina ſua Reipublicæ præſtitit. Confirmat hæc omnia illud, quod accidit paulò poſt ejus mortem. Controverſum enim fuit inter Regem, ac Philoſophos, quonam pacto tantus vir eſſet honorandus. Duæ fuere opiniones, una titulo Regis honorandum eſſe dicebat, eò quod ſua virtute eam dignitatem meritus fuerit, licèt non obtinuerit. Fundebatur hæc opinio in axiomate Sinicæ philoſophiæ, quod habet *Kumfucucius in lib. Chung. yung. cap.* 17. in quo aſſerit magnam virtutem Regem habiturum, & ſummum dignitate, ſummum etiam virtute eſſe debere. Altera opinio fuit, ut tanquam totius Imperii Magiſter honoraretur, quæ prævaluit. Declaratus ergo fuit totius Imperii Magiſter. Nunquam tractatum fuit apud Sinas, ut tanquam Deus, aut Numen haberetur, vel honoraretur, atque ideo *Cum fù cù* dictus eſt, *Cùm*, familiæ nomen eſt, *fucù* autem magiſtrum ſignificat.

21 Determinato hoc titulo, in qualibet totius imperii Civitate, Aulam, ſeu Gymnaſium extruxerunt, quod *Cumfucucii* vocant. In eo habitant ſtudiorum præfacti, quos, *Hioquon*, appellant, eò literati, ac ſtudioſi conveniunt, & certis diebus *Cumfucucium* venerantur eiſdem omninò cœremoniis, ac ritibus, quibus vivos magiſtros ſolent. Qua in re diſcipuli Sinici diligentiſſimè ſunt erga ſuos magiſtros, licèt pro una tantùm die aliquem præceptorem habuerint in quacunque arte mechanica, aut liberali. Erga *Cumfucucium* autem liberaliores ſunt literati, tanquam Univerſali magiſtro Regni, omni exceptione majori, componunt etiam orationes, & poemata, quæ in ejus laudem recitant. Ad hoc gymnaſium ſolis literatis patet aditus, & hoc non quocunque tempore, ſed diebus ſtatutis, vel quando gradus literarius accipiunt. Nulla in Aula *Cumfucucii* imago, ſed ſolum nomen *Cumfucucii* literis ſcriptum. Unicum præterea tale gymnaſium eſt in maximis etiam Urbibus. Ex quibus patet quantum ab Idolorum templis diſtinguatur.

22 Quæ verò offeruntur in Aula *Cumfucucii* neque ex natura ſua, neque ex inſtitutioue hominum deputata ſunt ad cultum divinum, ut patet ex dictis, vel, ut tanquam Numen illud venerentur, quod tamen neceſſarium eſt, ut ſit verum ſacrificium, ut docet S. Aug. *lib.* 2. *de doctr. Chriſt. cap.* 20. *tract.* 3. ubi ait: *Superſtitioſum eſt quidquid ab hominibus inſtitutum eſt ad facienda, & colenda Idola, vel pertinens ad colendum ſicut Deum, creaturam, partemve ullam creaturæ.*

23 Verùm quia ita in dies erga dictum *Kum fù cù* percrebreſcit Chinenſium devotio, ut ſaltem quoad ſpeculativam, tanquam ſanctum venerentur, & laudent, in omnique Civitate, & Villa præfato magiſtro templa ſunt erecta. Gubernatores verò bis in anno tenentur in ejus templo ſolemne ſacrificium offerre, Sacerdotes ipſimet gerentes officium, & ſine ſolemnitate in anni decurſu, bis in menſe, concurruntque cum illo aliqui ex literatis pro adminiſtratione eorum, quæ in tali ſacrificio offerunt, quæ quidem ſunt unum integrum mortuum, capra una integra, candelæ, vinum, flores, odores, & ſimilia. Item omnes literati quando accipiunt gradum, debent ingredi templum illius magiſtri, & facere genuflexiones, & offerre ante ejus Altare ex candelis, & odoribus. Totus iſte cultus, ſacrificium, & reverentia ſecundùm omnium illarum gentium formalem intentionem dirigitur in gratiarum actionem pro bonæ ipſius relictis doctrinæ documentis, atque ut ab eo impetrent ex ipſius meritis optimi ingenii fœlicitatem, ſapientiæ, & intellectus. Hinc

Quæritur octavò. Utrum Gubernatores, qui Chriſtiani 24
ſunt vel fuerunt, & literati, vocati, & coacti poſſint ingredi præfatum templum, facere tale ſacrificium, vel ei aſſiſtere, vel facere genuflexiones ante altare illud, vel accipere aliquid de Idolothytis, & oblationibus illis, maximè quia putant illi infideles, quod quicunque manducaverit ex talibus Idolothytis, habebit progreſſum magnum in ſuis literis, & gradibus, & ſi portantes crucem in manibus poſſint licite hoc facere, eo modo, quo dubitatione ſuperiori dictum eſt? Nam ſi hoc illis prohibetur, nullus Chriſtianus gradus literarios accipiet, ex quibus omnibus nobilitas, dignitas, honor, divitiæ pendent apud Sinas, atque ita ingens impedimentum rei Chriſtianæ imponeretur, erit tumultus in populo, miniſtri Evangelii in exilium mitterentur, & converſio animarum impediretur, extingueretur que.

Juxta tres Sinarum ſectas, triplex etiam eſt de ani- 25
mabus humanis opinio. Prima eſt Atheorum, quæ omnia caſu incœpiſſe affirmat, animas autem ſimul cum corpore perire. Secunda eſt ſectæ Idolatricæ. Hæc tranſmigrationem animarum admittit, & etiam infernum, ſed non æternum, at ex quo liberari animæ poſſint, ut ad corpora redeant, ut ita tandem purgatæ ad campos amœniſſimos in Indiam migrent, ubi Fè turpiſſimus hujus ſectæ author vixit. Tertia opinio eſt Philoſophorum Sinenſium, quæ paſſim admittit virtutis præmium, ac vitiorum pœnam, omnes ad benè vivendum hortatur, non ſpe præmii alicujus, aut metu pœnæ, hunc enim finem virtutis viliſſimum dicit, ſed quia virtus tui ipſius præmium eſt. Putat autem hæc ſecta, bonorum animas præmio, malas pœnis afficiendas. Indifferentes autem omninò fore, ut in vaporem evaneſcant.

Ex his patet, Sinas nullam divinitatem animabus con- 26
cedere, nihilque ab illis ſperare poſſe, ut ait Trigant. *lib.* 1. *cap.* 10. *§. nihil porrò in his.*

Quæ cùm ita ſint, tamen quamplurimos quælibet ſe- 27
cta habet ritus, ac cœremonias, quibus defunctos ſuos honorat. Nam juxta Philoſophorum axioma. Sine erga parentes tum vivos, tum mortuos ad ſtuporem obſequioſi ſunt, eo animo, ut illis habeant gratias de bonis, quæ ab illis acceperunt, ſimulque doceant filios, qualiter majores ſuos etiam debeant honorare. Qua de re multa ex libris Sinicis, quorum philoſophia putat ex hac obſervantia maximum boni regiminis punctum pendere. Non ita diſcunt etiam Regibus, ac Præfectis obedire; quia, ut ait *Cumfucucius*, qui de hac obſervantia multa habet: *Qui domi fidelis non eſt, ac obſequens, nec foris Regi erit, eſſe non poteſt, ut qui parentibus obedire didicit, ac majoribus ſuis obſequi, turbas in Regno moveat, ac infidelis evadat. Ex hac bona educatione totius Reipublicæ Regimen pendet.* Eo autem modo, ac animo mortuis ſervire jubet *Cumfucucius*, quo vivis, patet *ex cap.* 19 *lib. Chungjiung.* ubi ait: *Serviant mortuis, uti ſervierunt vivis, ſervias præteritis, ut feciſti præſentibus, hoc enim eſt ſummum obedientiæ: Et c.* 16. *ait: Impera, ut omni reverentia, decore, ac munditie perficiantur ritus, ac cœremoniæ erga defunctos, eodem modo, ac ſi mortui ante te eſſent, vel ad dexteram, vel ad ſiniſtram.*

Ex his patet, Sinas non credere, animas ſuorum de- 28
functorum adeſſe, ſed tantùm eas honorare, ac ſi adeſſent. Deinde ſimiles cœremonias ex ſua inſtitutione malas non eſſe, nec ſuperſtitioſas, nec ex malo fine ſtabilitas, ſed ex præcepto naturali, quo tenemur parentes honorare. Unde ſolùm continentur intra limites obſequii Civilis, ac politici. Patet quia ab omnibus tribus ſectis adhibentur, & ſola Idolatrica admiſcuit ſuperſtitioſa, ex quo ad Sinas pervenit, ſexcentis nimirum, & pluribus annis poſt *Cumfucucium*, atque hæc ab Idolatricis admixta prohibent Chriſtianis ſuis Societatis Jeſu Miſſionarii, relictis civilibus, ac politicis cœremoniis, quæ potius laudandæ ſunt, quàm vituperandæ, docenturque ita Chriſtiani, ut intelligant quid civile, & quid ſuperſtitioſum. Ut autem ad quid facti veniamus: Inviolabilis obſervantiæ mos eſt apud Chinenſes, tanquam doctrina a ſupradicto magiſtro *Kùmfù cù* tradita, quod in omnibus Chinæ populis templa conſtructa habeant avis, & progenitoribus ſuis defunctis dicata, & in unoquoque eorum omnes, qui ejuſmodi familiæ ſunt bis in anno congregantur, ut præfatis ſuis progenitoribus ſolemnia ſacrificia faciant magno cœremoniarum apparatu, & in altari multis candelis, floribus, & odoribus adornato imaginem, ſive effigiem parentis, vel avi defuncti collocant, in quo ſacrificio invenitur, & qui facit Sacerdotis officium, & miniſtri illius, offeruntque carnes, vinum, candelas, odoramenta, capita captarum, & alia. Hoc

autem

autem sacrificium communi illarum gentium intentione dirigitur, ut præfatis eorum progenitoribus gratia reddant, honorem, & reverentiam exhibeant ob beneficia ab eis accepta, & ob illa, quæ ab eis accipere sperant. Unde ante altare prostrati deprecationes multas faciunt, postulantes sanitatem, longam vitam, abundantiam fructuum, filiorum multiplicationem, prosperitatem magnam, & ut ab omnibus adversitatibus liberentur, quod quidem sacrificium in domibus suis, & in sepulchris mortuorum etiam fit, minori tamen solemnitate.

29 *Quæritur nonò, utrum Christiani fictè, & exterius tantum, ut supra dictum est, possint assistere hujusmodi sacrificio, vel exercere aliquod ministerium in illo cum infidelibus commixti, sive in templo, sive in domo, vel sepulchro, publicè, vel privatim, vel quonam modo poterit permitti Christianis illis, ne si omninò prohibeantur hoc facere, fidem perdant, vel (ut melius dicam) avertant se ab actionibus anterioribus Christianorum?*

Chinenses Christiani asseverant, quod in oblationibus supradictis solummodò intendunt progenitoribus suis defunctis illam exhibere reverentiam, & illa offerre, ac si iisdem viventibus exhiberentur, & in memoriam tantùm, ac reverentiam progenituræ, & generationis, ac si illi vivi extitissent, eadem illis præsentarent, ut illis oblatis vescerentur, vel substentarentur, & ea offerunt absque alia intentione, vel spe, cùm sciant illos mortuos esse, eorumque animas in Inferno sepultas.

30 *Quæritur decimò, utrum, si hæc inter Christianos tantùm modo fierent absque alio gentilium consortio in Templis, domibus, vel sepulchris ponendo, & collocando aliquam crucem in altari prefatorum defunctorum, dirigendo ad illam suam intentionem, ita tamen, quod progenitorum imagini nihil tribuant nisi honorem, & reverentiam filialem, quàm si vivi extitissent illis, comestibilibus, & odoriferis rebus exhiberent, ut sic populo satisfaciant?* Unde hoc est, quod quæritur, *utrum hoc pro nunc, ut inconvenientia evitentur, tolerari possit?*

31 Ad memoriam progenitorum suorum conservandam utuntur Chinenses quibusdam tabellis, in quibus nomina suorum defunctorum scripta sunt, quas vocant esse animarum sedes, existimantes, animas defunctorum venisse, & assistere in illis tabellis ad recipiendum sacrificia, & oblationes, & præfatæ tabellæ sunt collocatæ in propriis altaribus cum rosis, candelis, lampadibus, & odoramentis, & coram ipsis tabellis genuflexiones, orationes, & deprecationes faciunt, expectantque auxilium ab illis defunctis concedendum in suis necessitatibus, & laboribus.

32 *Quæritur undecimò, An Christianis licitum sit omnibus gentilitiis superstitionibus, & erroribus postpositis, uti pro nunc præfatis tabellis, illasque inter Domini, Sanctorumque Imagines, & in eodem altari collocatas habere, vel in alio separato cum ornatu supradicto, adhoc ut gentilibus, satisfaciant, vel possint facere supradictas deprecationes, & sacrificia cum intentione supradicta?*

33 Quando in illo Regno alicui mori contingat, sive Christianus sit, sive Gentilis, pro inviolabili more habetur in domo defuncti quoddam Altare præparare, in eodemque imaginem defuncti, seu tabellam supradictam collocare cum ornatu odorum, florum, & candelarum, retroque cadaver feretro inclusum ponere. Omnes autem, qui ad condolendum domos illas ingrediuntur coram præparato Altari, & defuncti imagine ter, vel quater genuflectunt, humi sese prostrantes capitibus usque ad terram demissis, aliquas secum candelas asportantes, & odoramenta, ut in præparato illo Altari coram defuncti imagine consumentur, & comburantur.

34 *Quæritur duodecimò, utrum licitum sit Christianis, & præcipuè ministris sancti Evangelii attento mutuo benevolentiæ signo, & amoris, supradicta facere, maximè quando defuncti sunt ex nobilioribus populi?*

35 *Quæritur decimotertiò, utrum Cathecumenis paratis jam ad baptismum suscipiendum, debeant ministri declarare, & apertè, & in singulari docere, esse illicita sacrificia, & omnia supradicta, quamvis ex hoc sequantur inconvenientia, scilicet desistere a susceptione baptismatis, persequutiones, mors, vel exilium ministrorum Evangelicorum?*

36 Chinarum sermone hæc vox *King*, idem est, ac *Sanctus*, *Sancta*, *Sanctum*, & in libris doctrinæ Christianæ a quibusdam Evangelii ministris prælo mandatis reperitur ista vox *King*, ad nominandam Sanctiss. Trinitatem, Christum Dominum, Beatam Mariam, & cæteros Sanctos.

37 *Quæritur decimoquartò, utrum quando in præfatis libris sese offert occasio, ut nominetur magister Chinarum Kùm fu cù vocatus, vel mandatum Regis Chinarum, vel cæteri Reges, qui communiter in illo Regno, ut sancti reputantur, cùm sint infideles, & Idolatræ, possit, & sit licitum Christi ministris nominare supradictos hoc nomine King.*

In multis templis Idolorum illius Regni invenitur una 38
tabula deaurata, & collocata super unam mensam, vel altare, & omnibus ornamentis candelarum, rosarum, odoramentorum munita, & ornata, qua in tabula scriptæ sunt literæ, vel characteres sequentes: *Hoàm tis Ván fuis Ván Ván fuis* hoc est: *vivat Rex Chinarum ad multa annorum millia*, & ante præfatam tabulam mos est inter illos Idolatras sacrificare bis, vel ter in anno, & facere genuflexiones in honorem, & reverentiam illius.

Quæritur decimoquintò, si ministri Christi Domini possint 39
in suis Ecclesiis collocare hujusmodi altare cum tabula, & circumstantiis prædictis, & hoc ante altare, ubi sacerdotes Dei sacrificant oblationem immaculatam?

Quæritur decimosextò, si in illo Regno licebit Christianis 40
orare, & sacrificium facere Domino Deo nostro pro suis defunctis, qui in sua infidelitate ab hac vita discedunt?

Cùm a Patribus Societatis missionariis nullo pacto dif- 41
feratur in Sinis doctrina Passionis Christi, ipsaque Christi crucifixi imago, quoad opportunè fieri potest, exponitur. Datur autem sufficiens notitia, nam nullum sacris Baptismi aquis abluunt, cui non præmittant, ac dent cognitionem Sanctissimæ Passionis, ac Crucifixionis Christi Domini, quem non doceant signum crucis formare. Præterea typis historia crucifixionis, ac Passionis vulgarunt, variis de his mysteriis editis libris, & preces varias ediderunt de passione Christi, de quinque vulneribus sanctissimis, & vitæ Christi imagines omnes a Baptistæ nativitate, ad Salvatoris usque Ascensionem in cœlum impressérunt in Regno Sinarum laminis ligneis Sinicis, addita explicatione mysteriorum, ubi etiam imagines flagellationis, coronationis, ac crucifixi sunt. Præterea in symbolo fidei clarè dicunt Sinicis literis, ac idiomate, *qui passus fuit sub Pontio Pilato, in Cruce crucifixus, mortuus, ac sepultus*, & Christianis singulis annis signum crucis impressum, aut nomen Jesu, vel Mariæ distribuunt, quæ tempore anni novi supra postes domorum conglutinant, & in Sacello non domestico, sed intra templa crucifixum habent magnum, aut sculptum, aut pictum, ita clausum, ut Christianis aperiatur, cùm in templo sunt, ante quem die Veneris fit congregatio de Passione, & annis singulis in Kalendario impresso claris verbis ponunt pro die Veneris Sancto, dies, quo Dei filius passus est, & pro die Inventionis Sanctæ Crucis, dies, quo Sanctissima Crux inventa fuit; Et die Veneris Sancto Crucifixum adorandum exponunt in templo juxta Sanctæ Romanæ Ecclesiæ cœremonias; ut multa alia taceam.

Quæritur decimoseptimò, utrum hoc sufficiat ad prædi- 42
candum Christum Crucifixum in novis Christianitatibus? An teneantur prædicatores Evangelii prædicare in illo Regno Christum Crucifixum, & ostendere ejus Sanctissimam Imaginem, maximè in Ecclesiis, non obstante, quod Gentiles scandalizentur ex tali prædicatione, & ostensione, & judicent maximam esse stultitiam? Præfatis dubiis ita respondetur.

Ad 1. Censeo; Jus positivum Ecclesiasticum de Jeju- 43
niis obligat Chinenses Christianos, & a Missionariis hoc est illis enunciandum. Attenta verò Regionum, & Personarum qualitate, locum esse, si Sanctissimo placuerit, dispensationi, quæ fuit aliàs a fel. rec. Pauli III. Indis concessa. Qua obtenta, satagant Missionarii Sanctæ Matris Ecclesiæ pietatem illis patefacere, quibus ea, quæ in universum indixit, magna ex parte benignè remittit, & indulget.

Censendum etiam, præfatos Chinenses obligari ad 44
Sacramentalem confessionem semel in anno, & Missionarios hujusmodi obligationem debere ei notificare. Idem prorsus censendum est quoad sacram communionem semel in anno sumendam. Quo verò ad exequutionem tempore statuto, hoc est in Paschate, id esse intelligendum, nisi legitimum adsit impedimentum, aut grave periculum immineat. Curandum tamen, ut infra duos, vel tres menses ante, vel post, Paschati proximos, quatenus sine discrimine fieri possit, sin minus alio quovis tempore intra decursum unius anni a Paschate incohandi omninò communicent.

Demum Chinenses ad fidem conversi tenentur omni- 45
nò festa servare, Missionario etiam teneri hoc eis notificare; locum tamen esse, si Sanctissimus annuat, limitandi ei numerum dierum festorum juxta formam Privilegii a Paulo III. Indis concessi.

Ad 2. Censendum est, & sacramentalia in baptismo 46
mulierum esse adhibenda, & extremam unctionem esse

mulieribus conferendam, nec sufficere motivum in quæsito expressum, ut Missionarii quantum in se est, abstineant. Curandum ergo, ut tàm salubres ritus, & cæremoniæ introducantur, & observentur, ac Missionarii tali circumspectione illa administrent, hominesque talibus instruant documentis, ut ab omni suspicione inhonestatis liberentur.

47 Ad 3. Censendum est ratione mutui immediatè, & præcisè nihil esse accipiendum ultra sortem principalem. Si verò aliquid accipiant ratione periculi, probabiliter imminentis, prout in casu, non esse inquietandos, dummodò habeatur ratio qualitatis periculi, & probabilitatis ejusdem, ac servata proportione inter periculum, & id, quod accipitur.

48 Ad 4. Censendum est, Chinenses in statu usurario permanentes baptizari non posse. Si verò Judicis authoritate compellantur ad proprias pecunias mutuandas, posse aliquid accipere, etiam recepto pignore, ultra sortem principalem, tum ratione oneris, quod subire coguntur, tum ratione curæ in custodia pignorum, lucri quoque cessantis, & damni emergentis. Tempore autem præstituto si ex venditione pignorum aliquid supersit sorti principali, & lucro ex causis prædictis justè acquisito, domino pignoris esse restituendum.

49 Ad 5. Censendum est, filios hæredes Usurariorum teneri a Patribus ex Usuris illicitè acquisita restituere certis quidem Dominis, si certi sunt, sin minus juxta regulas a Doctoribus traditas. Actualem verò restitutionem a doctis, piis, & prudentibus Viris esse dirigendam. Quoad secundam partem hujus dubitationis jam responsum est in proximè superiori resolutione.

50 Ad 6. Censendum est, posse Christianos Chinenses pecunias contribuere, dummodò per hujusmodi contributiones non intendant ad actus Idolatricos, & superstitiosos concurrere, suppositâ causa, quæ narratur in dubio, præsertim præmissa, si commodè fieri potest, protestatione, quod imposita tributa præstant in ordine tantùm ad populi lætitiam, & ad actus indifferentes, vel saltem cultui Religionis christianæ non repugnantes.

51 Ad 7. Censendum est, nullatenus licere Christianis hujusmodi actus publicos cultus, aut reverentiæ tribuere Idolo prætextu, vel intentione Crucis, quam vel manu gestant, vel in alteri inter flores abscondunt.

52 Ad 8. Censendum est, non licere, neque posse aliquo prætextu, contento in quæsito, Christianis id permitti.

53 Ad 9. Censendum est, Christianis Chinensibus nullatenus licere fictè, vel externus assistere sacrificiis in honorem progenitorum, neque eorum deprecationibus, aut quibuscunque ritibus superstitiosis Gentilium erga ipsos, multò minus licere circa præfata ministerium aliquod exercere.

54 Ad 10. Censendum est consequenter ad ea, quæ superius dicta sunt præmissa non posse salvari; sive per appositionem crucis, sive propter absentiam Gentilium, sive per intentionem actus de se illicitos, & superstitiosos ad cultum veri Dei dirigentem.

55 Ad 11. Censendum, est omninò non licere habere illas tabellas in vero, & proprio altari majoribus edicato, multò minus deprecationes, & sacrificia eis offerre, licèt occulta, & ficta intentione.

56 Ad 12. Censendum est, posito quod mensa parata sit quædam tabula, non autem verum, & proprium altare, si cætera continentur intra limites obsequii civilis, & politici, esse toleranda.

57 Ad 13. Censendum est, Ministros Evangelicos teneri docere sacrificia omnia, præter quàm soli Deo esse illicita, cultum dæmonum, & Idolorum esse relinquendum, & quæcunque hujusmodi cultum concernunt, esse falsa, & Christianæ fidei repugnantia. Ad singularia verò descendendum, prout in Cathecumenis ingenii promptitudo, aut ruditas exiget, aliisque circumstantiis, consuetudinibus, ac periculis perspectis.

58 Ad 14. Censendum est, non posse aliquid firmari circa vocem hanc, ejusque usum, nisi præhabita cognitione Idiomatis, ejusque veræ, & propriæ significationis. Cæterùm si eadem vox in Regno Chinarum habet latitudinem, posse ministros ea uti, si verò restringatur ad significandam veram, & perfectam sanctitatem, nullatenus posse.

59 Ad 15. Censendum est, exclusis sacrificiis, & alteri verè, & propriè dicto, cætera, quæ redolent tantummodò cultum civilem, aut possunt ad illum reduci, permitti posse.

60 Ad 16. Censendum est, si verè in infidelitate decedunt omninò non licere.

61 Ad 17. Censendum est nulla prudentia, aut prætextu differendam esse doctrinam Passionis Christi post baptismum, sed omninò præmittendam. Ad actualem verò prædicationem Christi crucifixi, licèt non teneantur ministri Evangelici in singulis concionibus, sed ad proponendum Verbum Dei, ac divina mysteria prudenter, & opportunè, & ad illa pro Cathecumenorum captu explicanda, non tamen a sermonibus passionis Domini nostri abstinere tenentur ea ratione, quod Gentiles inde scandalum sumant, aut stultitiam putent. Censendum est etiam, conveniens esse, ut in Ecclesiis Imagines habeantur Christi crucifixi, & ideò curandum, ut quoad opportunè fieri potest, exponantur.

Has responsiones Sac. Congregatio de propaganda Fide die 12. Septembris 1645. suo decreto approbavit, atque ita Innoc. X. observari mandavit sub pœna excommunicationis S. Sedi Apostolicæ specialiter reservatæ.

CONSULTATIO XLVI.

An Communitates sæculares teneantur taxam antiquam vectigalium observare in Favorem Clericorum initam, qui, quod sibi superest a rebus immunibus vendunt, cedunt, donant, vel in pecunia exigunt a publicanis, præsertim farinæ? Ubi plures solide discutiuntur.

HUjus causæ actio jucunda, & plausibilis tribunali, subselliis, & Curiæ sæcularis podio dici potest. 1
Equidem Magistratus sæculares non negant, immunitatem Clericis concessam esse omni jure, *ex cap. Quanquam, de censib. in 6.* & S. Conc. Trid. *sess. 25. cap. 20. de reform.* nec illam unquam impugnarunt, vel nunc impediunt, ut firmat Font. *dec. 510. num. 25.* Sed asserunt, quod Clerici, quocunque jure attento, aliud prætendere non possunt ex hujusmodi immunitatis privilegio, nisi quod a vectigalibus sint immunes, ac liberi pro illis rebus, quæ sibi, ac suæ familiæ necessariæ sunt, itaut ex illa Civitate damnum percipere non debeant, *Clem. præsenti, de censib.* & ibi Glos. *v. non negotiandi, d. cap. Quanquam*, ibi: *Pro rebus suis propriis, quas non causa negotiandi deferunt*, Riccius *resol. 339. num. 1. & seq. par. 1.* Viv. *dec. 88. num. 6.* Joseph Ludovic. *concl. 15.* Thor. *add. ad dec. Salernitan. 4. num. 12. & 21.* At, quod immunitate frui velint, etiam pro illis rebus, quæ ad aliorum usum pertinent, & ex ea lucrum percipere in aliorum Civium damnum, ac præjudicium, quàm maximè impugnant, tanquam juri divino, & Canonico contrarium, ut probatur *ex d. cap. Quanquam & d. Clem. Præsenti*, & diffusè ostendit Fontanel. *dec. 306. a num. 11.* traditque Cohell. *ad Bull. Boni regim. cap. 50. num. 169. & seqq.* & occasione gabellæ Carnis declaravit S. Congregatio negotiis Episcoporum præposita *in Carpentoratensi* sub die 5. Augusti 1607. tenoris sequentis: *Gli Ecclesiastici non sono obbligati a pagar la carne ne' macelli, se non per quanto importa, dedotte le gabelle. E per levar via la fraude, si dichiara, che ciò s'intende solo per la bocca loro, e della servitù, parenti, e famiglia, che vivono a spese di essi Ecclesiastici a ragione d' una libra il giorno per testa, con obbligo di restituire tutto quello, che si fosse preso di più.* Et in eisdem terminis fuit nuper resolutum per Rotam in una Barchinonen. exemptionis 4. Julii 1664. coram Taja; operatur enim immunitas, ut Clericus non sit in damno, & habeatur respectu illius æquè ac si vectigal non esset impositum. At quod propter vectigal Clericus lucretur cum jactura aliorum Civium, nullo jure permittitur. Si enim Clericus pro eo, quod usui proprio est necessarium vendit suam immunitatem, non dicitur lucrari. Quia pretium immunitatis exactum, emendo postea victualia non immunia, restituit publicanis, & remanet immunis. At si illud plus, quod sibi non est necessarium, vendit, cedit, vel donat, certè lucratur cum aliena jactura, ad quod non se extendit immunitas. Difficultas igitur est in quantitate immunitatis ex Rot. *dec. 159. num. 9.*

Et sanè non videtur permittendum, quod Clerici 2
suam immunitatem, ultra usum exuberantem vendant laicis, & pretium vectigalis in propriam utilitatem convertant. Quoniam exigerent a laicis in privatam utilitatem vectigalia, quæ sunt de Regalibus, & pertinent ad Principem, cujus nomine & pro fiscalibus eidem solvendis per universitates sæculares indicuntur, exiguntur-que. Et licèt aliquando toleretur in Clericis venditio schedularum suæ immunitatis, id tamen solùm procedit in iis, qui non habentes commoditatem molendi proprium frumentum, vescuntur pane venali, qui est vectigalis, & sic nullum fit publicanis præjudicium. Quia illa immunitas, qua gaudet laicus emptor dictæ schedulæ compensatur cum vectigali, quod ipse publicanus exigit ab Ecclesiasticis, panem venalem, & non immunem emen-

ementibus. Hoc autem circumſcripto, nullus de jure dari poteſt caſus, ut Eccleſiaſtici prætendere poſſint immunitatem ultra ſuum uſum, illamque vendere, vel donare cum fraudatione vectigalis, faciendo immunes ſubditos laicos.

3 Quod, ut clariùs appareat, ſupponendum eſt, tanquam certum, quod, de jure immunis a vectigalibus tenetur apud Publicanum res profiteri, hoc eſt, eas ultrò denunciare tributi pro his debitis exſolvendi cauſa, text. *in l. fin. §. quoties*, & *§. Divus*, *ff. de publican.* Firman. *tr. de gabell. par. 9. num. 31.* Jul. Ferret. *eod. tr. num. 172.* Maſchard. *de probat. lib. 2. concl. 834. numer. 4.* & *ſeqq.* Ubi loquitur in ſpecie de Clericis, Roland. *conſ. 71. numer. 21.* & *ſeq.* Joſeph. Ludovic. *dict. concl. 15.* Farinac. *qu. 174. num. 29.* Et præſtare debet juramentum, quod res illæ pro uſu ſuo deſerviant, Gloſ. *in d. Clem. Præſenti*, *v. Non negotiandi*, Roland. *d. conſ. 71. numero 23. vol. 4.* Carol. de Graſſ. *de eff. Cler. eff. 3. num. 258.* ubi allegat Bald. Jaſ. Ferret. & alios Sylveſt. *in ſumm. v. Juramentum 3. quæſt. 2. in fin.* & *v. Mendacium quæſt. 6.* Ubi quod nec poſſit æquivocare, ſed jurare debeat juxta mentem differentis, Sanchez *lib. 3. in decalog. cap. 6. num. 35.* Laur. de Peyrin. *§. 33. num. 146.* & *ſeq. ſuper 2. conſtit. Julii 2.* & *in addit. ad cand. c. 3. num. 36. to. 3.* Nam Publicanus credere non tenetur ſimplici aſſertioni Clericorum, qui id, medio juramento, non affirmant, prout omninò requiritur, ut eorum aſſertioni ſtari debeat, Bald. & Caſtrenſ. *in l. l. fin. num. 1.* Navar. *conſ. 4. num. 4. lib. 3.* Bellet. *diſq. Cler. par. 1. de exempt. Cler.* & *eor. bon. a mun. §. 6. ſub num. 1.* Ut prætereà poſſint res Clericorum retineri, donec Publicano, vel Curiæ ſæculari conſtiterit, res eſſe Clericorum abſque alio excommunicationis incurſu, prout in terminis animalium, quæ damnum dant, quæ prætenduntur eſſe Clericorum, tradunt Avendagn. *de exequut. mand. part. 2. cap. 14. num. 13.* Thom. Delben. *de Immun. cap. 9. dub. 2. num. 29.* & *35.* Lopez *ad leg. part. l. 1. tit. 6. l. 51.* Guttier. *quæſt. 9. pract. lib. 1. quæſt. 4. num. 2.* & *ſeqq.* Luc. de Pen. in *l. Jubemus num. 2.* & *3. C. de navib. non excuſ. lib. 4.*

4 Si ergo imponitur Clerico neceſſitas jurandi, quod res ſuæ ſunt, & pro uſu ſuo deſtinatæ, ut immunis ſit a vectigalibus, neceſſariò ſequitur, quod pro aliis rebus, uſui proprio non neceſſariis, tenentur in conſcientia vectigal pendere, ut *ex dict. cap. Quamquam*, & *d. Clem. Præſenti* deſumitur. Et ideò illud fraudantes peccant mortaliter, Ricc. *in prax. par. 3.* & *4. reſolut. 135. num. 12.* Covar. *in regula peccatum par. 2. §. 5. num. fin.* Menoch. *de ſucceſſ. excat. l. 3. §. 28. num. 28.* Marin. *in obſervat. ad Revert. dec. 44. num. 2.* & puniuntur in utroque foro, Menoch. *de arbitr. Jud. conſult. 397. numer. 1. cum ſeqq.* Quin res ipſæ, quas pro uſu ſuo aſportare mentiendo jurarent, incidunt in commiſſum, *l. 1.* ubi Bart. *C. de navicul. l. 11. in fin.* Ubi etiam Bartol. *C. de annon.* & *tribus l. 10.* Ferret. *de gabell. num. 184.* Roland. *citat. conſult. 70. num. 99. lib. 5.* Farinac. *quæſt. 173. num. 30.* Quanquam hoc juramentum nimis eſſe periculoſum experientia demonſtrat, & ad limitationem regulæ, quod ſtari debeat Clericorum juramento, tradit eadem Gloſſ. *in d. Clem. Præſenti de cenſib. d. v. Non negotiandi*, Bald. *in l. Cum proponas num. 19. C. de naut. fæn.* Franc. Marc. *dec. 286. num. 4.* Roland. *conſ. 71. num. 24.* & Carol. de Graſſ. *effect. 3. num. 258.*

5 Neque obſtat, quod ex antiqua taxa fuerit Clericis jus quæſitum, itaut poſteà ſine illorum conſenſu non poſſit mutari, minui, ſive reformari, præſertim a Judice laico, cùm hæc taxatio proceſſerit per modum tranſactionis, fueritque ab eiſdem Communitatibus, & Clericis accepta, exequutioni demandata, & hucuſque obſervata.

6 Nam, prætermiſſa illa quæſtione, quam exagitat Larrea, & Gratianus, quibus ſatisfacit Fontanell. *dec. 334. a num. 3.* Solùm nunc quæritur, an Clerici poſſint in conſcientia illud plus, quod ipſis ſupereſt ex uſu neceſſario exigere a Publicanis invitis, vendere, cedere, vel donare. Quod negandum videtur eo potiſſimum, quia, licèt Carol. de Graſſ. *effect. 1. num. 1265.* & *ſeqq.* & *eff. 3. num. 259.* Squill. *privil. Cler. 8. num. 66.* & Ricc. *reſol. 393. par. 1.* velint, incidentia circa immunitatem Eccleſiaſticam per Judicem Eccleſiaſticum eſſe terminanda, quemadmodum exiſtimatur incidens iſtud taxationis immunitatis, iiſdem tamen Riccius, & Squillantes conteſtantur, in Regno Neapolitano ſervari contrarium, haſque taxationes fieri a Regia Camera. Quod etiam refert Viv. *cit. deciſ. 88. num. 5.* Et id ſervari in Regno Cathaloniæ, fatetur Fontanella *dict. deciſ. 511. num. 8.* & *ſeq.* Cui obſervantiæ adſtipulatur Sylveſt. *dict. v. Juramentum 3. quæſt. 1.* & *v. Mendacium quæſt. 6.* Ubi quòd Clericus denuncians res aſportatas Publicano, tenetur ei jurare, quod res ſuæ ſint, & pro ſuo proprio uſu deſtinatæ, aliàs poterit Publicanus res ipſas retinere, Sanchez *lib. 3. decal. cap. 6. num. 35.* Peyrin. *dict. tom. 3. ſuper 2. Conſtit. Julii II. §. 33. num. 146.* & *ſeq.* Ubi quod tale juramentum deferre etiam debent Regulares, & *in addit. ad eamdem Conſtit. cap. 3. num. 36.* Id, quod videtur affirmare Farinac. *quæſt. 113. num. 29.*

Quare nullius momenti eſt objectio præſcriptionis, 7
quæ etiam in pactis de retrovendendo ad libitum, vel perpetuò obtinet ſibi locum. Nam ultra quod objectio iſta ſuis non caret tricis, ut videre eſt apud Fontanellam *dec. 77. ex num. 1.* reſpondetur primò, præſcriptionem intrare in iis caſibus facultativis, quibus adjuncta eſt actio, quæ de jure eſt præſcriptibilis, ſecus in actionibus merè facultativis, quibus nulla actio eſt injuncta, Fontanel. *deciſ. 75. num. 20.* & *ſeqq.* Anton. Fab. *lib. 3. tit. 13. de præſcript. definit. 4.* Hic autem agitur de actu merè facultativo quoad taxam, & quantitatem, nec deſcendit ex aliquo contractu, ut propterea nomen actionis mereatur, & propterea præſcriptio in facultativis intraret ubi prohibitio ſuccederet, & pars prohibitioni acquieſceret, Buratt. *dec. 43. n. 3.* diffusè Gabriel *concl. 10.* & *12. de præſcript. lib. 5.* In hoc autem caſu nulla datur prohibitio, cui Univerſitates acquieviſſent. Unde verior ac ſecurior in conſcientia videtur opinio, quod hujuſmodi facultas duret omni tempore, præſertim de jure Canonico; ut advertit Alciat. *in l. petens num. 11.* & *12.* & ibi Purpur. *num. 40. C. de pact.* Petr. Gerard. *ſing. 18.* & Gomeſ. *var. lib. 2. cap. 9. numer. 6.* eamque ſervari in Camera Imperiali refert Myſing. *cent. 1. cap. 16. obſerv.* & in Curia Eduenſi Chaſſan. *in conſuet. Burgund. tit. des nates*, *§. 1. num. 10.* & *ſeq.* & in Cathalonia Cancer. *var. lib. 1. cap. 13. num. 18. in fin.* Fontan. *dec. 75. num. 11.* Hieron. a Laurent. *dec. 129. in fin.* atque alii per eundem Fontanel. relati *dec. 74. num. 8.* & Graſſ. *l. 4. com. opin. tit. de jur. com. agend. 3. cap. 3.*

Non igitur opponi poteſt præſcriptio, qui eſt actus 8
facultativus, & quia Univerſitates non agunt, ſed conveniuntur *ex l. pure*, *§. ult. ff. de doli except.* Bart. *in l. pignores*, *ff. de uſucap.* Chaſſan. *conſ. 7. num. 15.* Poſt. *dec. 622. num. 19. poſt tr. de manut.* Covar. *variar. lib. 1. cap. 9. num. 8.* ubi quod ex iſta regula annui creditus præſtatio, nunquam præſcribitur, nec evitat perpetuò, quin poſſet debitor creditori ſortem offerre, Roderic. *de ann. redit. lib. 1. qu. 17. num. 76.* & *quæſt. 19. per tot.* Avend. *de cenſib. cap. 101. num. 8.* Valaſch. *de jur. emphyt. quæſt. 11. num. 17.* & *ſeq.* & in eiſdem terminis pacti de retrovendendo, ut non impediatur per viam exceptionis opponi, licèt agendo ex præſcriptione impediretur, docet Signor. *conſ. 139. per tot.* Dec. *conſ. 164. col. fin.* Tiraquel. *de retrov. conv. §. 1. gloſ. 2. num. 29.* Gabr. *de præſcript. lib. 5. concl. 6. numer. 11.* quia tempus perimit actione, non autem exceptione *dict. l. pure*, *§. fin. ff. de dol. except. l. licet*, *C. de except.* Nev. *de pignor. part. 5. princ. membr. 3. par. 1. num. 53.* Poſt. *cit. deciſ. 622. num. 19.* Carleval. *de judic. tom. 2. diſput. 16. num. 18. in fin.*

Deinde id contingere potuit non ex facto Univerſi- 9
tatum, ſed Publicanorum, qui ſingulis annis mutari ſolent, quique non poſſunt Fiſco, vel Univerſitatibus præjudicare, & aliquo modo præſcribere, Poſt. *de manuten. obſerv. 35. num. 64.* Rot. poſt eundem *dec. 645. num. 12.* & in Hiſpalenſi decimarum 15. Februarii 1647. *§. Unde*, coram Meltio, & in Leodienſi decimarum 22. Aprilis 1652. & in Toletana decimarum 11. Junii 1648. coram Eminentiſſimo Celſo.

Illud autem in hac re certiſſimum eſt, quod neque 10
ex Concilio Tridentino, neque ex diſpoſitione juris Canonici, neque ex jure Cæſareo, vel Regis privilegio taxa iſta procedit, ſed ex ipſa Regia Camera, quæ illam ad Univerſitatum inſtantiam reformat. Unde videndum etiam eſt, an juſtè ac legitimè hujuſmodi reformatio ſuccedat, & an taxa jam reformata, & renuente Republica, poſſint Clerici, illud, quod ultra uſum proprium ſupereſt uſque ad taxam antiquam, vendere, ſeu exigere a Publicanis invitis.

Quod enim Univerſitates legitimè ad id procedere 11
poſſint duo proponuntur conſideranda, quæ poſt taxam antiquam ſupervenerunt, cùm certiſſima ſit juris concluſio, quod quæ de novo accidunt, novo indigeant auxilio, *l. 1. in princ. ff. de ventr. inſpic.* & *l. de ætat. §. ex cauſa*, *ff. de interrog. act.*

Primum eſt, quod Clerus non erat olim innumerus, 12
& ideò cùm illius privilegium tendat propemodum in damnum Univerſitatum, eſt dignum moderatione *cap. 2.* & ibi Gloſ. *v. revocanda de conceſſ. præb. in 6. d. cap. ſuggeſtum*, ibique Doctores *de decim.*

Secundum eſt, quod vectigal farinæ exempli gratia, 13
non erat hoc temporis ita auctum, ſed poſteà propter

neceſ-

neceſſitates ex bello, gravatæ ſunt Univerſitates oneribus fiſcalibus, ac proinde adacta vectigialia pro illis exſolvendis, & ex hac eadem cauſa crevit numerus Clericorum, tùm ex affluentibus immunitatibus illis conceſſis eximantur etiam eorum parentes, & conſanguinei. Quod cùm Reipublicæ grave admodum ſit, ii tamen privilegio Clericali nituntur, non quidem, ut ad majores Ordines aſcendant, quod ex inſtituto Clericalis characteris ex traditis per Rotam *dec.* 50. *num.* 5. *part.* 5. *recent.* ſed ut ab oneribus, quæ civibus debent eſſe communia, ſe eximant. Quinimmò ex iis plures nec veſtem Clericalem deferunt, neque tonſuram, neque ſervitio alicujus Eccleſiæ addicti ſunt, & proindè a vectigalibus eximi non debent, Zerol *in prax. v. Clericus*, §. 9. allegans Guidopap. *dec.* 83. Gloſ. *in Clem.* 1. *de vit. & honeſt. Cler. v. Rebus*, & *in c. fin. eodem tit.* Covarruv. *var. cap.* 31. *fallent. ult.* Carol. de Graſſ. *effect.* 3. *n.* 292. Quemadmodum nec beneficio *c. Odoardus* eos gaudere, cenſuit Rotam coram Eminentiſſimo Cerro in Barenſi pecuniaria 23. Januarii 1654. *in fine*, & coram Roya 19. Aprilis 1652. in Romana ceſſionis bonorum *ſub n.* 7. relata poſt Chartar. *deciſ.* 12. & 13.

14 Ex quibus reſultat neceſſariò juſtitia reformationis taxæ. Nam in qualibet diſpoſitione, etiam conventionali, & jurata, ſemper intelligitur clauſula, *rebus ſic ſtantibus*, *l. quod Servius*, *ff. de condit. cauſ. dat.* ubi Jaſon. poſt Bart. & tradunt Rub. *conſult.* 147. *num.* 3. ac latè Decian. *conſ.* 335. *num.* 3. & *conſult.* 408. *num.* 20. quem refert, ac ſequitur Cravet. *conſult.* 95. *num.* 4. & *conſ.* 116. qui loquuntur in materia onerum, Alexand. *conſ.* 71. *num.* 8. *vol.* 2. Hippol. *conſult.* 76. *num.* 31. Pariſ. *conſ.* 24 *num.* 72. *volum.* 2. & *conſult.* 110. *num.* 25. & *conſ.* 72. *num.* 45. *vol.* 1. Gozad. *conſ.* 27. *num.* 1. & 19. Soccin. *conſ.* 27. *num.* 22. & *conſ.* 123. *num.* 8. *volum.* 4. Ubi dicit, quod promiſſio debet intelligi ſecundùm terminum, & ſtatutum temporis, quod vigebat tempore promiſſionis, Parpol. *in l. Placet col.* 28. Bartol. *in l. unic. n.* 37. *Cod. de mul.* & *in quo loc. lib.* 10. Afflict. *dec.* 328. *numer.* 4. & tradunt Anchar. *conſult.* 84. *num.* 3. Ruin. *conſult.* 137. *num.* 11. *lib.* 3. & abundè Tiraquell. *in l. Si unquam in præfat. num.* 166. & *ſeqq.* ubi loquitur etiam in diſpoſitione jurata, Natt. *conſ.* 50. *num.* 2. *reſol.* 1. ac Rota *dec.* 123. *num.* 16. *par.* 1. *diverſ.* & *dec.* 313. *numer.* 5. *par.* 4. *tom.* 1. *recent.* Unde Gloſ. *in cap. Suggeſtum de decim. verbo Privilegia*, ponit regulam, quod privilegia ſecundùm diverſitatem temporum, ac rerum varietatem ſunt varianda, & *allegat.* 63. *diſtinct. cap. quia Sancta*, §. *Verum*, *de conſanguin.* & *affinit. cap. Non debet*, & 12. *quæſt.* 1. *cap. Evidentes*, ac Innocent. *in eod. cap. Suggeſtum*, nota, quod privilegia, quæ ex poſt facto ad gravamen, etiam non iniquum deveniunt, temperanda ſunt per Superiorem, & *in cap. Quanto de cenſib.* obſervat, largitiones ad temperantiam reduci, quando poſtmodum, illæ incipiunt eſſe damnoſæ, & plenè habetur per Cabed. *deciſ.* 75. *num.* 3. *par.* 2. ubi quod privilegia, etiam in vim contractus tranſeuntia, revocari poſſunt ex juſta cauſa, & noviſſimè Caren. *reſol.* 59. *numer.* 22. Ubi quod eſt concluſio recepta, etiam a Canoniſtis, & Theologis, ac propterea Fab. de Anna *in alleg.* 16. refert ex eadem regula deciſum, immunitatem prius conceſſam, poſtea tuiſſe ex cauſa diminutam, reddens optimam rationem, quia ſententia, non dicitur impugnari, quando ex nova cauſa ſuperveniente ab ea deviatur. Atque ideò creſcente numero Clericorum, & creſcentibus fiſcalibus, reformatio taxæ in eo, quod liberalitatem, & largitionem continet, juſtè procedit, & ſecundùm regulas juris, ac Sacrorum Canonum Conſtitutiones: quia in gravamen, & damnum aliorum civium videtur reſultare, ut expreſsè deſumitur *ex dict. cap. Quanto*, ibi; *Verùm tunc propter fratrum*, & *ſervientium paucitatem talis procuratio non gravabat*, *ſed nunc in tantùm excrevit numerus eorundem*, *quod ad procurationem vix quatuor marchæ argenti ſufficerent*, *quæ pro una fieri conſuevit. Indulgemus igitur*, *ne ultra primam menſuram*, &c. & *in d. c. Suggeſtum*, ibi: *Nam quando Romana Eccleſia ordini veſtro privilegia de decimis dederat*, *ita erant raræ Abbatiæ veſtri Ordinis*, *quod exinde nulli poterat de jure ſcandalum ſuboriri*, *ſed nunc in tantùm augmentatæ ſunt*, *ac poſſeſſionibus ditatæ*, *quod multi viri Eccleſiaſtici de vobis apud nos querelam ſæpè proponunt.*

15 Confirmatur, quia hujuſmodi privilegium eſt particulare, ſcilicèt Regni Neapolitani, atque adeò ejus diminutio non eſt contra immunitatem Eccleſiaſticam. Nam obligatio Communitatum ad dictam antiquam immunitatem taxatam eſt tantùm ex illarum ſtatuto, & non ex jure aliquo Clericis acquiſito. Sed quilibet ſtatutum a ſe factum abrogare poteſt. Quia ſicuti lex ad libitum ferentis, præſertim quando ſpontè facta eſt, & adeſt juſta cauſa revocandi, revocari poteſt *ex c. Non debet de conſang.* & *cap. Alma mater de ſentent. excomm. in 6.* & *ex l. Et ſi nihil*, *ff. de reg. jur. l.* 2. *C. de vet. jur. enucl. auth. de nupt. Collat.* 8. *auth. ut liberti de non indig.* & *auth. Ut Judic.* Et ex doctrina communi S. Auguſtini *de liber. arb. lib.* 1. *cap.* 6. & D. Thomæ 1. 2. *quæſt.* 97. *art.* 1. ita etiam privilegium Clericis conceſſum: qui enim eſt cauſa juris, poteſt etiam eſſe cauſa revocationis ejuſdem juris ſine injuria tertii, ſi cauſa adſit revocandi. Nam ſicuti docet Gloſ. *in l. unus*, §. *pactum ne pereat*, *v. Quod in ſpecie*, *ff. de pactis*, quando revocationem, ſive diminutionem illius, quod antea conceſſum fuerat, aliquid reducitur ad jus, quod prius competebat, conqueri non poteſt, qui ex tali revocatione, vel diminutione damnum patitur per rationem traditam *in l. precatio*, *ff. precar.* ibi: *eſt enim natura æquum*, *tandiu te liberalitate mea uti*, *quandiu ego velim.* Et quoad declarationem, ac limitationem eſt textus *in l. Neratius de reg. jur.* ibi: *Quem tamen modum beneficii ſui belli ipſi Principes ſolent interpretari*, & *l. ex facto*, *ff. de verb. oblig.* Quodque perſonarum qualitas non obſtet, docent communiter Doctores *in l. Si quis Curialis*, ubi Fulgoſ. Bald. Salyc. Caſtr. *C. de Epiſcop.* & *Cleric.* Raph. Cuman. & Salyc. *in auth. Caſſa*, *C. de Sacroſ. Eccl.* Cyn. & Imol. *in l. non amplius*, §. 1. *ff. de legat.* 1. Bald. *in l. de quibus*, *C. de legib.* & ex Canoniſtis Abb. *in c. Cum eſſent*, *de teſt.* Dec. *conſ.* 83. *num.* 114. & *conſ.* 275. *dub.* 1. & alii, quos citat Souſ. *in Bulla Cœnæ can.* 16. *diſp.* 84. *concl.* 5. *num.* 6. Duard. *can.* 15. *quæſt.* 27. *num.* 16. *l.* 2. & Villalob. *in Sum. tom.* 1. *tract.* 17. *dub.* 21. *num.* 4.

Atque hinc eſt, quod Clerici, licèt quoad cætera non 16
ſubdantur, quoad privilegia tamen, & ſtatuta favorabilia ſubditi reputantur, Abb. & Felin. *in dict. cap. Eccleſia S. Mariæ*, *de conſtit.* Suarez *in Reg. Angl. lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 9. Laym. *lib.* 1. *tr.* 4. *qu.* 2. *num.* 15. & Bonac. *de cenſur. diſp.* 1. *qu.* 16. *ſect.* 2. *punct.* 2. *num.* 28. *lib.* 3. Unde, ſi ut gaudeant, ſubditi reputantur, idem ut revocationem, vel diminutionem patiantur, dicendum eſt. Nam contraria nata ſunt fieri circa idem, & in eodem ſubjecto, ut rectiſſimè probat Arauxo *in* 1. 2. *D. Thom. quæſt.* 97. *diſp.* 3. *ſect.* 7. *diff.* 3. *num.* 41. & *diff.* 4. *num.* 48. Quod comprobant Canones illi, in quibus feudales leges circa revocationem, & caducitatem a Pontificibus contra Eccleſiam admittuntur, *ut c. Novit*, *cap. Cæterùm de judic. c. Ex tranſmiſſa*, *c. Verum*, *de for. compet. d. c. Quæ in Eccleſiarum*, *de conſtit. c. Ad audientiam*, *c. Si diligenti*, *de præſcript. c. fin. de jurejur. c. Per tuas de donat. cap. In quibuſdam*, *cap. Ad aures*, *de pœn. c. gravem*, *de ſent. excommun.* & *c. un.* §. *Verùm de ſtat. Relig. in 6.* Ex quibus frequentiùs Eccleſiam naturæ feudorum ſubjici, putant Bald. *in cap.* 1. *num.* 4. *de contr. feud.* & alii, quos citat, & ſequitur Schrad. *de feud. part.* 1. *qu.* 2. *num.* 5. Caſt. *conſ.* 2. Gail. *obſervat.* 17. *num.* 4. *lib.* 1. Roſenthal. *cap.* 10. *concluſ.* 10.

Etenim de ratione privilegii eſt, ut aliquid præter, 17
vel contra jus commune indulgeat. Quandoquidem quod de jure communi competit, fruſtra per privilegium obtinetur ad text. *in l. Imperatores*, *ff. de privil.* & docent Azor. *lib.* 5. *cap.* 22. *quæſt.* 5. Cùm igitur privilegium juri communi aliquid addat, ſi ob revocationem privilegii ad jus commune redeatur, neque odium, neque injuria ſequitur, ut *in l. unus*, §. 2. *ff. de pact.* ibi: *Non fit cauſa ejus deterior*, *ſed formæ ſuæ redditur.* Unde neque Clericis quidquam de jure communi detrahitur, ſi eis privilegium ſupra jus commune aliquid ſuperaddens, revocetur, prout de facto Imperatores ſæpiùs revocarunt, quemadmodum conſtat ex Gratiano *in cap. Omnes §. hæc ſi quis* 11. *qu.* 1. *l. Si quis Curialis C. de Epiſcop.* & *Cler. l. neminem*, *Cod. de Sacroſ. Eccleſ.* & *auth. Quas action. Cod. eod.*

Qua de cauſa Michael Hoſpitalis, Galliæ Cancella- 18
rius privilegia Vico S. Mauri a Carolo IX. Rege conceſſa ſigillo Regio munire obſtinato animo, petente etiam Regina, recuſavit, propterea quod perpetuam tributorum immunitatem continerent, contra naturam privilegiorum, quæ perſonis conceduntur, & conſequentium Principum poteſtati præjudicare viderentur. Neque ſi Hoſpitalis morem geſſiſſet Regi, propterea privilegium id vita Regis diuturnius eſſe potuiſſet, cùm privilegium a Principe conceſſum a Succeſſore auferri poſſit, ut probatum eſt, & quia Rex eſt ad inſtar uſufructuarii, nec enim Regni proprietatem habet, ejus quoque jure uti debet; & ideò nec ſucceſſor ejus, uti uſufructuarii privilegium ratum habere cogitur, *l. Si quis domum*, §. 1. *ff. locati*, Molin. *cap.* 8. *n.* 30. *l.* 1. *de Hiſp. primog.* Tap. *p.* 2. *c.* 9. *n.* 56. *ad l. fin. ff. de conſt. Princ.*

Non igitur antiqua taxatio ampliùs conſideranda eſt, 19
quia rebus in eodem ſtatu tunc permanentibus, illa proceſſit,

ceſſit, ac mutato nunc ſtatu, mutatur jus antiquum, & ejus effectus, Seraphin. *deciſ.* 1445. *num.* 3. novaque proviſio eſt neceſſaria, *d. l.* 1. *in princip. ff. de ventr. inſpic. dict. l. de ætate, §. ex cauſa, ff. de interrogat. action.* novaque juris determinatio, *d. c. Suggeſtum, & d. c. Quantò* cum illud plus, quod exuperat Clerici uſum neceſſarium vera largitio, & liberalitas dicatur, plenè Tiraquel. *in d. l. Si unquam num.* 80.

20 Quare non obſtat, quod taxa antiqua fuerit judicialiter determinata per partes, quodque privilegia debeant eſſe perpetua, quia decet beneficia Principum eſſe manſura, nec mutari, quæ ex tempore receperunt interpretationem ac obſervantiam. Nam hæc omnia regulariter vera eſſe reſpondet Gloſ. *in dict. cap. Suggeſtum d. v. Privilegia*, ſed ex cauſa ſuperveniente limitari ex juribus, & rationibus adductis, & proindè poſſe moderationem accipere, ac revocari etiam privilegia, latè oſtendit Giurb. *conſ.* 19. *num.* 85. etiamſi tranſierint in contractum, Caren. *cit. reſol.* 59. *num.* 25. Ex nova enim, ac juſta cauſa a concordatis licet recedere, *l. quia juris, ff. de condict. ob cauſ.* Natt. *conſ.* 528. *n.* 16. Pegna *deciſ.* 583. *num.* 1. Quemadmodum licet a ſalario convento recedere propter augmentum laboris, & diſpoſitio quantumvis generalis non extenditur ad inopinata, Seraph. *dec.* 1278. *num.* 4. Cavaler. *dec.* 340. *num.* 4. Alba *conſ.* 1. & 34. qui teſtatur hanc eſſe communem poſt Alex. *conſ.* 28. *n.* 19. *vol.* 1. *rebuſque*. Deus quoque ipſe ſuam mutat ſententiam, *c. Immutabilis Deus* 22. *quæſt.* 4. latè Rub. *in addit. ad dec.* 523. *ex num.* 13. *p.* 4. *tom.* 3. *rec.*

21 Præterea concordia hæc ligare non poteſt Univerſitates ultra debitum juris. Quia deficiunt ſolemnitates, quæ debuerant præcedere, Rovit. *conſ.* 64. *lib.* 1. Gratian. *cap.* 651. *num.* 49. Nec minus potuit obligare ſucceſſores, niſi per majorem partem probaretur inita, Gratian. *cap.* 722. *num.* 1. & *ſeqq.* Capoblanc. *de auth. Baron. pragm.* 1. *num.* 528. & *ſeqq.* & tantò minus in præjudicium Principis ex adductis a Capoblanc. *pragm.* 8. *par.* 1. *num.* 272. *loc. alleg.* Nam vectigalia ſunt de Regalibus, ac proindè indiſtinctè per Succeſſores illorum immunitas revocari poteſt, ſive illius conceſſio ſit in magnam, ſive in modicam diminutionem ſtatus, ut concludit Boſſ. *in prax. tit. de Princip. in fin.* & *tit. de Regaliis num.* 34. poſt Felin. *in cap.* 1. *num.* 5. *de prob.* & *in cap. Ad audientiam num.* 5. *de præſcr.* Bald. & alii per eum relati a Campeg. *conſ.* 2. *num.* 134. inter conſilia Bruni, Soccin. *conſ.* 4. *num.* 8. & 9. *volum.* 3. Decian. *in d. cap.* 1. *de approbat.* cum aliis adductis per Poſth. *l.* 5. *com. opin. concl.* 18. *ampl.* 2.

22 Si enim, ut Cyrus apud Xenophontem dicebat, officium Regis, & Paſtoris maximam habet cognationem, utique non iniquum eſt, illum ad inſtar hujus ex lana, ac lactè vivere ſuarum ovium. Nec aliter inquit Juſtin. *in novel.* 161. *cap.* 2. conſervare licet Rempublicam, niſi pientiſſimæ præſtationes importentur in publicum, ex quibus, & militares nutriantur copiæ, ut hoſtibus reſiſtatur, ac per urbes, & agros agantur excubiæ, perfruantur reliqui ordines attributis ſibi ſalariis, reparentur muri, & urbes, denique omnia alia inde proveniant, quæ communem ſubditorum utilitatem concernunt. Neque quies gentium, ait Tacitus *l.* 4. *hiſtor.* ſine armis, nec arma ſine ſtipendiis, nec ſtipendia ſine tributis haberi queunt, ut non injuria Neronem initio ſui Principatus Senatores reprehenderent, quod ille cuncta omitti vectigalia juberet, diſſolutionem imperii docendo, ait Tacitus *l.* 13. *Annal.* ſi fructus, quibus Reſpublica ſuſtinetur diminuerentur. Quibus de cauſis hujuſmodi immunitas, qua vectigalium jus ſuper jus commune Clericis communicatur, multis improbari ſolet, quibus flagitium dominationis videtur, ubi res Principatus alienantur, Clamp. *lib.* 5. *cap.* 12. *de arcan. Rerump.* Et trita eſt Juriſtarum concluſio: ea, quæ ſupremæ dominationis, vel ſubjectionis notam habent, neque alienari a Principe, neque contra illum præſcribi poſſe, *c. Cùm non liceat, extr. de præſcript.* P. Gregor. Tholoſ. *l.* 3. *cap.* 8. *de Repub.* Ajal. *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 9. *de jur.* & *offic. bell.*

23 Nam ſi hac in re Summo Principi jura frænum imponunt, ne poſſit in præjudicium Succeſſorum ſuorum notabilem bonorum partem in aliquem transferre, uti rectè olim Bulgarus Imperatori reſpondit, cui ſententiæ Gloſſa *in v. Sanctionem*, Bartol. *num.* 3. & Doctores communiter *in proœm. digeſt.* ſubſcripſere Zoanet. *de Roman. Imp. numer.* 150. & *ſeq.* Thom. Mich. *de juriſd. theſ.* 14. Quod omnis Imperii enormis diminutio improbata ſit, *argum. l. quoties* 2. *l. reſcripta* 7. *C. de precib. Imper. offer. l. Cùm plures* 12. *§.* 2. & *l. ſeq. §. fin. de adm.* & *peric. tut. l. Si optio, ff. qui* & *a quibus man. cap. Intellecto de jurejur. cap. Paſtoralis extr. de donat. cap. Abbate ſanè de ſentent.* & *re judic. in* 6. *Nov. de non alien. in princ.* Jaſ. *in prælud. feud. num.* 77. & *ſeq.* Zoanet. *de prim. prior. gen. cap.* 4. *in princip.* Vaſquez *contr. illuſtr. cap.* 4. & *de ſucceſ. creat. §.* 28. *numer.* 83. & *ſeqq.* Mandel. *conſ.* 62. *num.* 12. Natt. *conſ.* 640. *num.* 7. Carol. Tap. *in l. fin. ff. de conſtit. Princ. cap.* 9. *part.* 2. *num.* 99. quæ verò magna Principatus læſio ſit, explicat Affict. *in c.* 1. *§. In generali ſi de feud. fuer. contr. num.* 20. Cravet. *conſ.* 894. *num.* 2. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 6. *caſu* 559. Multò magis frænum imponunt Principi inferiori. Diminuendo enim Princeps ſuum Principatum, fit homicida ſuæ dignitatis ex Bald. *in cap. licet cauſam extr. de prob.* Valaſch. *de jur. emphyt. quæſt.* 8. *num.* 31. & Principatui, ut tertio præjudicat, *cap. Cùm contingat, extr. de jurejur.* Roland. a Vall. *conſ.* 2. *num.* 97. & *ſeqq. vol.* 1. & *conſ.* 1. *verſ.* 106. & *ſeq. vol.* 2. Joan. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de juriſdict. omn. Jud. ſub num.* 17. *ad v. Paſtoralis*, Bald. *in proœm. Cod.* Lancellott. *in templ. omn. Jud. l.* 1. *cap.* 1. *§.* 4. Habet enim ſe Principatus, ut corpus, cui ſi auricula amputetur, monſtruoſum efficitur ex Baldo, & Rolando a Valle *d. conſ.* 1. *num.* 126. *vol.* 2. Multò magis ſi vectigalium nervi decidantur, donatione etiam Eccleſiæ facta, ex notatis per Specul. *in tit. de inſtrum. edit. §. Nunc autem in fin.* & ibi per Bald. *in addit. ad eum*, ubi volunt, quod ſi per donationem Regis factam Eccleſiæ, fortiter regimen lædatur, quod ſucceſſor poſſit illam revocare, refert, ac loquitur Roland. *conſ.* 1. *num.* 79. *vol.* 1. in præjudicium hæredum, ac Succeſſorum, inferioribus Dominis, cum renunciatione prædicta fieri poſſe videtur. Unde etiam non deſunt ex Juriſperitis affirmantes, donationes ejuſmodi a Principibus, Comitibus, ac aliis factas quingentis aureis majores, inſinuatione egere. Ita ſenſit Bald. *in l. Sancimus in pr. numer.* 5. *Cod. de don.* Felin. *in cap. Cùm non liceat num.* 10. *extr. de præſcript.* Jaſ. *in l. ex imperfecto num.* 2. *C. de teſt.* Ant. Gabr. *tr. de reg. l.* 3. *tit. de donat. concl.* 1. *num.* 23. Oldrad. *conſ.* 231. *num.* 1. Cujac. *conſult.* 3. *in fin.* Nulli enim Principi data eſt poteſtas a jure, vel ab homine diſſipandi, vel alienandi jura ipſius Principatus, quæ ſunt juris publici, ſed ſi ea neque adaugere tenetur, tamen ea diligentiſſimè conſervare, itaut de facto alienata ad jus priſtinum revocari deberent, Ajal. *d. n.* 9. *l.* 1. Quod pluribus adſtruit Tholoſ. *d. c.* 8.

Et ſanè diffitendum non eſt, quod immodica hac 24
Principum liberalitate eviſcerati ſint Principatus, & deplumata Aquila, ut in reliquum cæteris animantibus ſit contemptui. Nam magis ac magis in dies extenuantur illorum jura, atque vectigalia, ut non modò non nervos bellorum, ſed nec pacis quidem ſubſidia amplius habuerint.

Quin demus citra veritatis præjudicium, quod hujuſ- 25
modi concordia afficeret Succeſſores; attamen moderni Magiſtratus non cogerentur ex nova cauſa ei ſtare juxta notata per Felin. *in d. c. novit*, & *in d. c.* 1. *num.* 6. *de prob.* poſt Bald. *in l. fin. ff. de Senat.* Imol. & Butr. per eum relatos, concludentes, Principem infringere poſſe contractus, & privilegia, etiam non ſubditis conceſſa, ex nova, & juſta cauſa. Quibus concordat Bald. *in l. digna uxor in fin. C. de legib.* & Decian. *c. Quæ in Eccleſ. col.* 9. & 16. *de conſtit.* Oldrad. *conſ.* 65. *num.* 8. Sed in caſu noſtro conſtat de juſta cauſa, ut jam probatum eſt. Quare hujuſmodi privilegium, ut ſubſiſtat, neceſſariò confirmari debet per Succeſſores, ut innuere videtur Henrig. *tr. perfect. de fid. cap.* 27. *part.* 5. *numer.* 10. afferens non petentibus confirmationem a ſucceſſore privilegia adimi, ubi ejus aſſertionis aſſeclas laudat, Cujac. *ad l.* 6. *ff. de excuſ. tut.* Gail. *l.* 2. *obſ.* 1. Modeſt. Piſt. *l.* 1. *conſ.* 37. *per tot.* Idemque velle videtur Camil. Borr. *conſ.* 1. *num.* 91. juxta tradita per Bald. *conſ.* 112. *vol.* 1. Hinc Tiberius Imperator beneficia a ſuperioribus Principibus conceſſa, niſi ſequentes ea confirmaſſent, ac veluti novo quodam beneficio conceſſiſſent, rata minimè illa eſſe cenſuit. Unde a Tito primum, & Domitiano poſtmodum jus natorum obtinuit Martialis, ut eſt author Sveton. *in Tito.*

Nec obſtat, quod privilegium immunitatis conceſſum 26
uni ex Sociis, alteri communicetur ex Gloſſa *in l. fin. C. de mun.* & *honor.* Surd. *dec.* 301. *num.* 8. de Marin. *lib.* 1. *cap.* 167. Quia regula hæc procedit in individuis, & ubi privilegium immunitatis uni conceſſum, illum fruſtraretur, niſi alteri deſerviret, ut declarat Gloſ. *in d. l. fin.* & eam ſequuntur Marſil. *ſingul.* 118. Surd. *conſ.* 301. *num.* 18. Sperel. *dec.* 41. *num.* 73. *tom.* 1. & Fontanel. *dec.* 301. *num.* 11.

Minùs obſtat, quod Clerico abſente immunitas a ve- 27
ctigalibus ejus familiæ ſit debita ex Ricc. *in prax. p.* 2. *reſ.* 329. & Carol. de Graſſ. *eff.* 3. *num.* 306. ac Vivian. *dec.* 88. *num.* 5. Tum quia Doctores præfati loquuntur, quan-

quando familia Clerici vivit ejus sumptibus, secus si sumptibus propriis, ut videre est apud eundem Vivium *loc. cit.* Tum quia idem Clerus fatetur, ob paupertatem aliis alimenta præstare non posse.

28 Pariter neque obstat, immunitatem Ecclesiasticam Clericis fuisse concessam, ut cultui divino frequentiores essent, *cap. Non minus de immun. Eccl.* Quia id non impugnatur a Communitatibus, sed solùm dicitur, quod ex hac immunitate non debent inferre damnum, sed præservari immunes a vectigalibus pro illis rebus, quæ eorum usui necessariæ sunt juxta dispositionem *dict. cap. Quanquam*, & *Clem. Præsenti de censib.* At, quod velint illud plus, quod sibi supersit, vendere, vel ab invitis Publicanis exigere, hoc quidem est lucrari cum detrimento aliorum Concivium, & a divino, vel humano jure ordinatum non est, neque permissum ex Fontanel. *cit. dec.* 306. *num.* 12. & *seqq.* Quando enim privilegium præponderat, tunc recompensatio non facit desinere esse privilegium, quod potest revocari ex plenitudine potestatis, ut in simili consuluit Soccin. *cons.* 4. *num.* 6. & *seqq. volum.* 3. Ideòque non licere Clericis ex frumento collecto ex suis bonis farinam conficere, & eam vendere cum lucro vectigalis, declaratum fuit per Sac. Congregationem Immunitatis mense Junii 1666. in *Pedemontis Aliphæ*, & comprobant Sylvester, Sanchez, & Peyrinus, & alii locis supra deductis.

29 Similiter non obstat, quod taxa prædicta contineat liberalitatem, ac privilegium concessum Ecclesiæ, seu Clericis, & sic personis non subjectis, atque adeò transiit in contractum, & effectum est irrevocabile, ut plenè habetur per Canonistas, & præsertim per Prob. *in addit. ad Monachum in cap. Cum ex eo de privil. in 6. n.* 1. & *seq.* Tum quia non sumus in aliquo privilegio a Principe concesso, sed in taxa ordinata per Regiam Cameram, Universitatibus consentientibus, quæ ex mutatione rerum legitimè limitari potest. Tum quia privilegia, etiam in contractum transeuntia, hanc recipiunt limitationem ex Carena *dict. resol.* 59. *numer.* 25. Tapia *dec. suprem. Cons. Ital.* 23. *n.* 60. Regen. de Ponte *de potest. Proreg. tit.* 8. §. 5. *num.* 23. Afflict. *dec.* 361. *num.* 9. & *seq.* Cabed. *dec.* 19. *num.* 9. & *dec.* 75. *num.* 6. *par.* 3. *num.* 11. *cum seq.*

30 Tandem non obstat declaratio Sac. Congregationis relata per Nicolium in *Militensi* sub die 25. Junii 1619. Quia eo tempore taxa non erat reformata, & ideò nil mirum, si ea subsistente, & non reclamantibus Universitatibus, licitum erat Clero immunitatem vendere. At ubi Universitates reclamant, & justam adducunt causam reclamationis per reductionem, & reformationem taxæ illa resolutio S. Congregationis Clero suffragari non potest, cùm verè illud plus immunitatis quod ex necessario usu supereft, largitio sit, & liberalitas ex Tiraquel. loco allegato *num.* 80.

31 Et ita juris esse videtur, addoque pro Clero, quod usus iste necessarius, quando in taxationem convertitur, & componitur cum Univarsitatibus, talis est considerandus, ut sufficiat Clericis non parcè viventibus, quod considerat etiam Peyrinus *quæst.* 1. *cap.* 5. §. 1. *n.* 58. *tom.* 2. dicens, debere abundanter Prælatum Religiosis circa necessaria providere.

32 Vidisti, jam mi lector, litem argumento claram, actione caliginosa cæcatam. Causam rectam, & expeditam expositionis ambage longius, latiùsque repetita, sinuosam redditam. Quod vitiligatoris est potiùs, quàm viri boni, & quod vulgò dicitur materiam dissimulare volentis, hoc est transformare calumniosa metamorphosi. Tenendum igitur omninò est, id non licere. Primò, quia Clerici sunt immunes jure divino a tributis, aliisque oneribus realibus, & personalibus, ut alibi ostendimus, & prosequuntur accuratè Delbene *de Immun. cap.* 1. *dub.* 2. *sect.* 1. Sperel. *dec.* 37. & Pueron. *in Bull. Cœn. in Schol. ante cap.* 11. & proinde nec in minimo lædi possunt statutis, ordinationibus, aut consuetudine laicorum ob defectum potestatis ex sæpius citatis *cap. Ecclesia S. Mariæ de const.* Ubi DD. communiter, *cap. Si Clericis de judic. c. quanquam de censib. in 6. cap.* 2. *de major.* & *obed. auth. Cassa, C. de sacrof. Eccles.* & tradunt Jo: Andr. & Hostiens. *in cap. fin. de solut.* Ciarlin. *cap.* 22. *num.* 2. Abb. *cons.* 89. *num.* 2. *p.* 1. Surd. *cons.* 303. *n.* 2. *l.* 3. & *Bulla Cœnæ can.* 5. & 18.

33 Secundò, quia est contra immemorabilem consuetudinem legitimè præscriptam ad favorem Clericorum, quæ valet contra quodcunque jus humanum, *c. Si cum similibus de consuet.* Nav. *cons.* 1. *de major.* & *obed. l.* 1. Consuetudo enim Regni ubique hanc integram immunitatem probat, firmatque. *Si de interpretatione*, inquit *l.* 37. *ff. de legib.* legis fundamentalis Regni, & immunitatis Ecclesiasticæ, *quæratur*, *in primis inspiciendum est quo jure Civitas retrò in hujusmodi casibus usa fuit. Optima enim legum interpres est consuetudo.* Usumque Civivitatis, & Provinciæ pro jure similiter habet *l.* 34. 35. 32. 33. *ff. eod.* Quin ex duobus actibus in Regiis etiam controversiis arguitur, *c. per venerabilem in fin. de elect. c. Ita vos* 25. *quæst.* 2. *c. Moyses* 8. *quæst.* 1. Doctores passim. Et eo maximè, quia Regia Camera decernit rectè dirigendo verba contra personas Ecclesiasticas, quod est omni jure prohibitum. Sic enim ait: *Ex causis deductis in eadem Regia Camera*, & *habita consideratione status hujus Regni præsenti tempore taxæ Immunitatis, qua gaudent presbyteri*, & *reliqui de Clero hujus fidelissimæ Civitatis Neapolis, fuit generali decreto per dictam Regiam Cameram consensu provisum*, & *decretum, prout præsenti decreto decernitur*, & *providetur supradictam antiquam taxam reformandam esse ad infrascriptam taxam videlicet:* Un rotolo di pane al dì per ciascheduna persona, un rotolo di carne per ogni quattro persone a pasto, una carafa di vino di taverna di Napoli a pasto, ut rotolo di pesce, e formaggio confuso a pasto per ogni quattro persone, &c. *Quæ immunitas non concedatur in pecunia, sed tantùm in ipsis rebus comestibilibus. Et proinde dicta Regia Camera mandat idem observari in toto Regno*, & *omnes immunitates hucusque concessæ prædictis presbyteris*, & *Clericis solvantur juxta prædictam novam taxam.*

Hoc enim decretum Immunitatem, & libertatem Ec- 34
clesiasticam lethaliter vulnerat. Nam victum restringit, ponderat appetitum, & cogit Ecclesiasticas personas in duriorem laicorum sortem, cùm non possint in diem, sicut cæteri alii, panem recentem emere sine vectigalibus. Prætereà utitur verbo *decernitur*, & *providetur*, per quod Tribunal laicum Judicem se constituit super Ecclesiam, & Ecclesiasticas personas contra omnem divini, ac humani juris dispositionem, propter suam incapacitatem.

Tertiò, quia ex dicta taxa antiqua fuit Clericis jus 35
quæsitum pro exactione dictæ immunitatis ad talem summam, atque ideò sine eorum consensu, seu facto jure prædicto privari non possunt *ad tex. in l. id quod nostrum, ff. de regul. jur. l. fin. C. de pact.* Attenta præsertim illa juris conclusione, quod Clericus obtinens possessionem a Judice laico, illa postmodum privari non potest, nisi per Judicem Ecclesiasticum, de qua plenè habetur per Marth. *de jurisd. p.* 4. *cent.* 2. *cap.* 159. Gratian. *discept.* 238. *n.* 93. *l.* 3. & per Larr. *dec. Gran.* 6. *per tot.*

Quartò, quia taxatio prædicta est quædam tranfactio 36
inter Universitates, & Clericos super dubia quantitate farinæ, quia indigent annuatim Clerici pro suo victu juxta dispositionem text. *in d. c. Quanquam de censib. in* 6. & *Clem. un. eod. tit. c. Non minus de immun.* & S. Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 20. *de ref.* Hæc autem dubietas fuit jam olim declarata, & taxata per Regiam Cameram in tumulis, sive modiis 25. pro Sacerdotibus, & 12. cum dimidio pro Clericis minoribus. Ideò amplius mutari, ac retractari non potest, *l. cum minus, Cod. de transact.* Roland. *cons.* 28. *n.* 17. *l.* 4. Gratian. *discept.* 400. *n.* 27. *tom.* 2. præcipuè per eundem Judicem, *l.* 1. *C. sentent. rescindi non posse.* Et potissimum quia per easdem partes fuerit approbata, & accepta, *c. Quod semel de reg. jur. in* 6. *l. Pomponius, ff. de neg. gest.* Boer. *decis.* 283. *n.* 39. Rot. *dec.* 51. *n.* 7. *p.* 6. *rec.* & tandiu observata, *l. minimè, ff. de legib.* Fontan. *dec.* 302. *num.* 22. *tom.* 2.

Quintò, quia nedum Clericus pro usu suo immunis 37
est a vectigalibus, sed etiam pro sua familia, *l. Universi, C. de vectig. d. Clem. un. de censib.* Bald. *cons.* 241. *vol.* 4. Boer. *dec.* 312. *num.* 8. Quia regula juris est, ut qui Domino teneatur alimenta præstare, teneatur etiam ejus famulo, Glos. *in cap.* 1. 21. *qu.* 1. & *in cap. studeat in fin.* 50. 7. Surd. *de aliment. tit.* 4. *qu.* 18. *n.* 10. Joseph. Ludovic. *comm. concl.* 15. Thor. *add. ad dec. Salernio dec.* 4. *num.* 12. Ricc. *in prax. resolut.* 393. *numer.* 1. & *seq.* Ex quo infertur, quod ista taxatio jam ordinata, & recepta, ac tamdiu observata non est liberalitas, seu gratuita concessio, sed declaratio ejus, quod omni jure Clericis debetur, cùm non solùm pro sua familia, quæ eorum expensis vivit, tali gaudeant immunitate, sed etiam pro fratribus, & consanguineis eis in communi viventibus, ut per Glos. *in l. fin. C. de mun.* & *honor.* Surd. *dec.* 301. *num.* 8. de Marin. *l.* 1. *cap.* 168.

Sextò, quia hujusmodi immunitas competit Clericis 38
ratione Ordinis Clericalis tàm de jure communi, Abb. *in d. c. Non minus in fin. de immun. Eccl.* & *ex auth. Item nulla Communitas*, quàm ex particulari conventione in Regno Neapolitano per Honorium IV. Summum Pontificem hac super re inita.

Septimò, quia hoc pacto Clerici privarentur sua im- 39
munitate, non restricta ad proprias personas, sed etiam com-

comprehensiva suorum consanguineorum, & aliorum ipsis inservientium, quos alere consueverunt, ut post Glos. *in l. Universi, v. proprium, C. de vectig.* Quod approbatur a Boer. *dec.* 213. *num.* 8. Jo: Franc. de Castil. *dec.* 104. *num.* 64. *cum seq. l.* 1. & in specie firmavit Viv. *dec.* 88. *l.* 1. & Ricc. *in prax. var. res.* 393.

40 Octavò, quia juris divini est, ut alantur de publico Sacerdotes, ut constat apud omnes. Ita namque Christus ipse Luc. 10. & Matth. *cap.* 10. D. Paul. 1. *Corinth.* 9. & ad Rom. 15. & 2. ad Timoth. 5. Verùm cùm nihil in Evangelio legamus determinatum, quod Ecclesiasticis detur, convenit inter omnes Evangelii, & legis novæ ministris tanta deberi, ut nihil prorsus æquale iis reddi possit. Hinc consentiunt cuncti jure divino decimas Clericis deberi ab omnibus præstandas ex omni re, sive illa præcipiatur ex fundis, sive ex legatione, sive ex laboribus aliis, aut quocumque proventu, ut Origen. Num. *cap.* 8. & *homil.* 11. & *in cap.* 10. *Jos.* Cypr. *ep.* 65. *vel* 9. *l.* 3. Hieron. *in cap.* 44. *Ezech.* & 3. *Malach.* & *in ep. ad Evod.* & *Nepotian.* Epiph. *hæres.* 80. Chrysost. *in cap.* 23. *Matth.* August. *hom.* 48. *inter* 50. & *in Psalm.* 146. & Enchir. *c.* 46. *a ferm.* 19. qui citatur 16. *quæst.* 1. *cap. Decimæ*, & a Concilio Moguntino *cap.* 19. & Triburiensi *cap.* 13. Citantur etiam in id Canones Apostolici, & Universalia Concilia Chalcedonense *cap.* 14. Lateranense magnum *cap.* 35. statuens decimas persolvendas ante census, & tributa, & idcircò a Regiis tributis, & censibus hoc modo jure divino præbendas, & habetur *cap. Cùm non sit extr. de decim.* Idem statuitur a Concilio Trident. *cap.* 13. *sess.* 25.

41 Quamobrem, licèt multò ampliora debeantur Clericis Christianæ legis, quàm cæteris ministris, tamen multò pauciora, ac minora determinantur ex humanitate ab Ecclesia. Quod etiam vidit D. Thomas 2. 2. *quæst.* 87. *art.* 1. Verumtamen in omnibus hujusmodi rebus duo considerantur spiritualia, divinoque jure debita, ac duo temporalia. Spiritualia sunt, ac divini juris, primum jus habendi res illas, secundum jus habendi tantas, ac tales ex Ecclesiæ decreto. Temporalia sunt primum res, secundùm res tales, ac tantæ. Ita Cajetan. ex D. Thoma, & aliis distinxit *l.* 2. *opusc.* 9. Neque obest, ait ille, quem cæteri sequuntur, quod Ecclesia definierit quale, & quantum Clerico cuique detur, ejusdem namque juris est, & quod res debeatur, & quod talis, ac tanta, ex quo ita Ecclesia determinavit. Sic enim meæ potestatis erat consecrare hanc, illamve hostiam minorem, majoremve, at postquam consecrata est, & quod illa, & quod tanta sit consecrata, est ab eodem jure divino, totaque est jure divino consecrata, licet ejus quantitas sit ab homine determinata. Idem dicimus de qualibet re, uti solo Ecclesiæ, vasibus, & aliis cultui sacro dedicatis. Nam licet homo determinet quantum sit consecrandum, tamen ubi fuerit consecratum, totum prorsus jure divino est consecratum. Eodem modo jejunium, festaque sunt juris divini, non tamen determinata ab eodem jure divino, per Ecclesiam determinantur, & qui violat illa ex ulla parte, violat unicum jus divinum, non duo jura distincta, qualia sunt Ecclesiasticum, & divinum.

42 Ex his conficitur, non posse quidquam diminui per sæcularem potestatem de redditibus Ecclesiasticis, applicatis usui sacro, vel personæ sacræ. Nam tota sunt ex omni parte jure divino consecrata, & violans illa ex ulla parte, is faceret contra jus divinum, cujus declaratio, determinatioque jure divino pertinet ad solam Ecclesiasticam potestatem. Ac proinde neque hanc immunitatem a vectigalibus jam taxatam cum loco decimarum in Regno Neapolitano successerit.

43 Et nonò, quia id ferè communiter receptum est, quod invitis quibuslibet laicis Principibus, & dato etiam, quod non intercederet jus naturale, aut divinum, solo imperio Summi Pontificis potuisse immunitatem institui, ac illius usum induci. Ita Innoc. *in cap. solitæ, de major.* & *obed.* Abbas, Felinus, Decius, & alii *in cap. Ecclesia S. Mariæ de const.* Rebuff. *in concord. tit. fin.* Pelag. *l.* 1. *de liber. Christ. cap.* 9. Covar. *l.* 1. *pr.* 9. *cap.* 31. *concl.* 3. & 4. Sot. *in* 4. *d.* 25. *qu.* 2. *art.* 2. *concl.* 6. Molin. *de just.* & *jur. tr.* 2. *disp.* 31. Henriqu. *de indulg. l.* 7. *cap.* 24. quos sequitur Suar. *ad Regn. Angl. l.* 4. *cap.* 11. Nam Pontifici inest potestas per se statuendi, ea quæ ad spiritualem finem, & congruum, ac conducens Ecclesiæ regimen conducunt. Immunitatem autem hujusmodi valdè necessariam, non solùm congruam ad Clericorum Regni Neapolitani condecens regimen, & venerationem status Clericalis, satis, superque experientia demonstrat.

44 Tandem decimò. Etiamsi concedemus ex solo Regis liberali privilegio Immunitatem hanc taxatam esse, non potest tamen ille deinceps privilegium revocare, aut ei aliquo modo derogare, supposita acceptione Ecclesiæ, & ad usum deductione. Quod statuerunt Hostiensis, Innocentius, & Abb. *in cap. Novit. de judic.* Felinus, Canonistarum doctissimus, plures referens *in c.* 1. *de const. n.* 19. & *in c.* 1. *de prob.* Pelagius, & Covarruvias locis allegatis, aliique, qui a solo jure civili immunitatis initia auspicantur. Nam vel sumimus privilegium sub ratione liberalis donationis, & tunc neque ex parte Ecclesiæ, neque ex parte concedentis potest esse revocabile. Si quidem ex parte Ecclesiæ factum est de jure, dominio, ac possessione ipsius, non minus ac alia jura, & bona, quæ aliunde Ecclesia possidet: Atqui nullus Princeps, quantumvis supremus, aliquid habet potestatis super Ecclesiastica bona. Ex parte verò ipsius concedentis; quia quisque elargiens, donatione accepta, exuit se dominio donatæ rei, ad quam nullum amplius habet jus, ac si nunquam ipsius fuisset propria. Igitur, quemadmodum non possunt Principes ea, quæ aliunde habet Ecclesia, auferre, ita nec donum hoc liberalitatis.

Vel sumimus immunitatem hanc procedentem a Prin- 45
cipe sub ratione simplicis privilegii, & neque sub hac consideratione est revocabilis. Primò quia accepta, licet sub conditionibus privilegii, enumeratur jam inter jura, ac bona Ecclesiæ eo modo, quo universaliter quodlibet privilegium inter jura, quæ dicuntur incorporea privilegiati. Deinde, quia privilegium, quod dicitur revocabile, illud est, quod non ex qualibet causa, sed tantùm rationabili, necessaria, ac justa auferri potest, ut si usus illius de se illicitus esset, vel post aliquod tempus talis evaderet, aut ex circumstantiis ingens Reipublicæ detrimentum inferret, aut tandem in pœnam mereretur eo quis privari. Privilegium autem ejusce immunitatis magnam pietatem, ac justitiam præsefert, estque condecens sacro Clericatus statui, ac proinde conforme juri naturali, ac divino. Usus ergo illius nunquam potest injustus fieri. Neque in pœnam auferri potest. Nam cùm revocatio sit actus jurisdictionis, non potest exerceri in non subditum.

Nec tuta est Universitatum evasio, quæ verbis ipsius 46
decreti præcluditur: ibi: *Omnes immunitates hucusque concessæ prædictis presbyteris.* Etenim esto, quod immunitas Clericorum a vectigalibus non sit de jure divino, sed ex concessione Principis, ut minus rectè dicitur in eodem decreto, adhuc, tanquam privilegium concessum non subditis revocari, aut diminui minimè potest, Felin. *in c. Novit. de jud. n.* 9. & *in d. c. Ecclesia S. Mariæ de const.* ac utrobique Doctores, ac Theologi apud Azor. *to.* 1. *l.* 5. *c.* 13. *q.* 5. Guevar. *in propugn. libert. Eccl. assert.* 1. §. 7. *num.* 33. & *seq.* & Baldell. *to.* 1. *l.* 5. *disp.* 35. *n.* 17. Quia eo ipso transit in jus alterius, in quem amplius non manet potestas, cùm non sit is, cui fit concessio, subditus concedentis. Et quia dispositio legis, concedentis privilegium non subditis, non tenet tanquam lex, sed tenet in vim contractus, & ideò est irrevocabilis, & ligat concedentem juxta *c.* 1. *de prob.* & ibi Fel. ac juxta regulam legis, *sicut ab initio, C. de act.* & *oblig.* & docet Glos. *in reg. Decet, de regul. jur. in* 6. quam communiter Doctores amplectuntur *in l. fin. C. de leg.* & *const. Princ.* Innoc. *in d. c. Novit. n.* 6. ubi etiam Abb. *n.* 21. Fel. *n.* 9. *de jud.* & *d. c. Suggestum de decim.* Imol. *in c. fin. n.* 35. *de solut.* Lap. *alleg.* 100. *n.* 4. Abb. *cons.* 32. & 45. *l.* 1. Rom. *cons.* 147. *n.* 5. Card. *cons.* 125. *n.* 3. Paul. de Castr. *cons.* 156. Barb. *cons.* 2. *lib.* 4. Dec. *cons.* 407. *n.* 18. Gozzad. *cons.* 5. *n.* 1. Rip. *resp.* 12. *n.* 11. *de div. reser.* Afflict. *dec.* 361. *n.* 9. Purpur. *cons.* 580. *n.* 27. Rimin. Sen. *cons.* 462. *n.* 1. Alex. *cons.* 101. *n.* 4. Loffred. *cons.* 38. *n.* 27. Roder. Suar. *alleg.* 18. *n.* 14. Alph. Mont. *super leg. for. leg.* 8. *tit.* 22. *l.* 3. *col.* 3. Boss. *in prax. tit. de Principe n.* 15. Pechius *tr. de jur. fisc. c.* 12. *n.* 5. & habetur per Panor. & Dec. *in c.* 1. *notab.* 2. *extr. de prob.* & *in l. Digna vox, C. de legib.* per Brun. *cons.* 1. *vol.* 1. Jas. *cons.* 10. *col.* 2. *vol.* 3. Soc. jun. *cons.* 60. *n.* 29. *vol.* 3. & Capyc. *dec.* 121. *n.* 5. *in fin. cum seq.*

Hoc enim casu tantum abest, ut ejusmodi immunitas 47
solvatur, quod privilegium per viam contractus concessum, ne ab Imperatore quidem subdito adimi possit, ut unus omnium loco hic sufficiens, Ant. Gabr. *titul. de jur. quæst. non tol. concl.* 6. & *seq.* Felin. *in d. cap. Novit. n.* 9. & *seq. de jud.* Port. *concl.* 15. *l.* 5. Cravet. *cons.* 431. *n.* 36. Gail. *obs.* 60. *n. ult. l.* 2. Utque illam nec successori tollere permissum sit, eo quod Privilegium a Principe in vim contractus concessum, nedum ab ipso concedente, sed neque ab ejus in dignitate successore revocari queat, uti docuerunt Cyn. Bald. & Castr. *in d. l. digna vox, C. de legib.* Abb. cæterique scribentes *in d. c.* 1. *de prob.* Cravet. *cons.* 135. *col.* 3. & 241. *n.* 17. Brun. *cons.* 12. *n.* 30. Campeg. *cons.* 2. *n.* 14. Paris. *cons.* 2. *n.* 132. *l.* 4. Bero. *cons.* 65. *n.* 4. *l.* 1. Natt. *cons.* 122. *n.* 3. *l.* 1. & Loffred.

cons.

conſ. 38. *num.* 27. *in fin.* Idque etiam in ſucceſſore Pontificis reſpondet Jaſ. *conſ.* 86. *lib.* 3. Sed ut rectè alibi diſcuſſimus, & mox dicemus: In ſucceſſore Imperatoris, Cravet. *conſ.* 241. *n.* 17. In ſucceſſore Regis, Pariſ. *d. conſ.* 2. *n.* 132. *l.* 4. Roder. Suar. *alleg.* 8. *n.* 8. *&* 9. In ſucceſſore Ducis, Soccin. jun. *conſ.* 60. *n.* 18. *l.* 3. In ſucceſſore Marchionis, Natt. *conſ.* 636. *n.* 13. *l.* 3. & denique in ſucceſſore Comitis, Boer. *dec.* 204. *n.* 42. quod latius proſequuntur Menoch. *conſ.* 1. *num.* 228. Tib. Dec. *conſ.* 2. *n.* 123. *vol.* 1. Ubi ait, quod ſucceſſor ligetur factis per prædeceſſorem ſuum ſub nomine dignitatis, ſi per viam contractus privilegium conceſſum ſit, Roland. a Val. *conſ.* 1. *num.* 40. *&* *ſeq. l.* 2. *conſ.* 13. *num.* 36. *l.* 3. *&* *conſ.* 100. *num.* 148. *l.* 4. & Senat. Pedem. *deciſ.* 139. *num.* 11. Everard. jun. *conſ.* 1. *num.* 24. *vol.*.. Carol. Tap. *in l. Si, ff. de conſt. Princ. cap.* 9. *p.* 2. *num.* 11.

48 Id quod in Principibus, qui per ſucceſſionem admittuntur abſque dubio tenendum eſt, ſucceſſorem anteceſſoris pacto ligari, ut firmant Doctores modò citati. Quàm opinionem dicit eſſe veram, & communem, Jaſ. *dict. conſ.* 86. & Cravet. *d. conſ.* 241. *n.* 17. Ubi multa ad rem congerit. Et multò magis hæc opinio ſibi locum vindicat in hoc caſu, in quo hujuſmodi immunitas hactenus fuit confirmata ex ipſo longævo uſu, & continua obſervantia, ex quibus quidem præſumptus contractus inducitur, a quo etiam Principi recedere non licet, Paul. de Caſtr. *conſ.* 313. *col.* 1. *vol.* 1. Jaſ. *conſ.* 227. *col.* 4. *&* 6.

49 Eòque magis, quia talis conceſſio habet vim remunerationum, utpotè facta ad remuneranda beneficia ſpiritualia, quæ in dies percipiuntur ab Eccleſiaſticis, juxta illud Conſtantii, & Conſtantis *in c. In qualibet* 23. *quæſt.* 8. *Rempublicam augeri magis orationibus, & Officiis Clericorum, quàm ſudore, & labore corporis.* Quare neque propter ingratitudinem poteſt revocari, ut docent Suarez, Sanchez, Pontius, quos ſequitur Palaus *tom.* 1. *tr.* 3. *diſp.* 4. *punct.* 31. *§.* 1. *num.* 4. & tradunt Tiraquel. *in l. Si unquam num.* 13. *C. de revoc. don.* Tapia *in l. fin. de conſt. Princip. n.* 2. *c.* 7. *n.* 42. & Jo: Anton. de Saur. *in vot. Plat. de exam. propoſit. cap.* 9. ubi ſubdit, quod dicere, quod Principibus liceat revocare prærogativas, immunitates, & privilegia Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticis conceſſa, ſi damnum aliquod ex eorundem privilegiorum continuatione, & conſervatione politiæ ſæculari ſequatur, ſit doctrina perniciosiſſima. Unde cùm hoc privilegium ſit conceſſum ex cauſa ſervitiorum, dicitur conceſſum ex cauſa oneroſa, & tranſit in vim contractus, ideòque nec revocari poteſt ex traditis per Regent. Tap. *dec.* 5. *ſup. ital. Senat. n.* 34. 39. *&* 53. & ita conceſſum ex cauſa oneroſa, vel remuneratoria interpretari debemus, ut effectum habeat, licèt tertio præjudicet, idem Tap. *dec.* 7. *n.* 20. Alter *l.* 5. *diſp.* 16. *c.* 6. Ugolin. *de caſib. reſer. c.* 15. *n.* 4. Vaſqu. Reginald. Azor. Sanch. Suar. & alii apud Bonac. *de reſt. in part. diſp.* 2. *q.* 9. *punct.* 2. *n.* 9. Quare taliter conceſſa reſcindere, diminuere, vel alterare, ut ait Soccin. *conſ.* 75. *par.* 1. ſumma iniquitas eſt. Nam, quicquid non poteſt tolli, diminui non poteſt.

50 Et hoc eſt diſcrimen inter privilegia conceſſa a Principe, & a Summo Pontifice. Princeps enim, ſi quid Privilegii concedit Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticis per aliqua concordata, ut hìc per inveſtituram Regni, omninò id facit Superiori, & non ſubdito ſuo, & ideò manet irrevocabile per poteſtatem ipſius. At Pontifex quicquid Privilegii concedit Principi, cùm ſemper id concedat ſubdito ſuo, ſaltem in ſpiritualibus, ſemper remanet per ipſum revocabile, ſi ita poſtulet ratio boni communis ſpiritualis, & bonum regimen Eccleſiæ. Unde Pontifex per nullum contractum poteſt a ſe abdicare ſupremam poteſtatem ad liberè diſponendum de his omnibus, quæ faciunt ad bonam gubernationem Eccleſiæ. Quod notavit Felin. *in d. c. Novit de jud. num.* 8. & videndus Suarez *l.* 4. *defenſ. fid. cap.* 34. *num.* 24.

51 Minuſque dicatur, hujuſmodi immunitatem in dicta quantitate Eccleſiaſticis ſic fuiſſe conceſſam a Principe, & Camera Regia, prout ſi, & quatenus illis ſufficiat, & non aliàs. Nam hoc implicat contradictionem. Enimverò pro omni re, quæ Clericorum uſui eſt neceſſaria, ſunt immunes, ac liberi a vectigalibus jure divino, & non indigent conceſſione Principis. Ergo conceſſio Principis aliquid aliud debet operari, ſcilicet translationem jurium, quæ conceſſionis tempore concedenti competebant, *eg. Si domum, §. fin. l. quid in rerum, §.* 1. *ff. de legib.* Bart. *in l. prædio, C. de loc. præd. Civit. vel fiſc. l.* 11. Sed hoc (aliquid aliud) conſiderari, & declarari non poteſt, niſi de facultate erogandi, quod ſupereſt in conſanguineos, & familiares, a quibus obſequia presbyteris exhibentur. Cui declarationi accurrit immemorialis conſuetudo totius Regni, quæque cùm ſit Catholica, & millies approbata per ipſam Regiam Cameram, & in eodem decreto enunciata, non indiget probatione, Bald. *in l.* 3. *col.* 1. *C. de ſer. fug.* & cùm ſit tàm prolixo tempore munita, vim legis, & conceſſionis obtinet *l. hoc jure, §. ductus aquæ, ff. de acqua quot. l.* 1. *§. fin. l. In ſumma* 2. *de aqu. plu. arc.* Gloſ. *in c. Super quibuſdam §. præterea de verb. ſignif. cap. hoc quippè* 3. *quæſt.* 6. *&* *c. Conqueſtus quæſt.* 9. 3. Unde Doctores magno conſenſu tradunt, quòd etiam Regalia, aliaque, quæ non poſſunt, niſi ex privilegio obtineri, immemoriali tempore præſcribantur. Alex. *conſ.* 6. *vol.* 1. Jaſ. *in l. de quibus, de legibus*, Innoc. & Bald. *in cap. Si diligenti, extr. de præſcr.* Deinde hujuſmodi immunitas non probatur conceſſa ad ſolùm uſum alimentorum, ſed potius pro quadam præeminentia, ſeu acceſſione, ratione ordinis Clericalis. Quod potiſſimum reſultat ex eo, quòd poteſt titulo venditionis, vel alio transferri in alium, ut firmat Quarant. *in Sum. v. vectigal*, Verric. *tract.* 8. *quæſt.* 8. *n.* 1. Squill. *privil. Cler.* 8. *n.* 68. Thomat. *dec. March.* 298. *p.* 2. & cenſuit S. Congr. Immunitatis in Lycienſi 4. Decemb. 1625. atque obſervatur in Immunitatibus Romanæ Curiæ. Atque ex eo, quod abſentes illa fruantur, etiamſi ea non vitantur pro alimentis, ut comprobat Ricc. *deciſ. Cur. Neap.* 44. *n.* 5. *&* *ſeqq. p.* 2. & cenſuit eadem S. Congreg. in Salernitana 2. Julii 1630. ac ſæpè alibi. Quorum neutrum eſſet permiſſum, ſi ad ſolum uſum alimentorum fuiſſet conceſſa, ut ponderat Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 4. *n.* 11. *in fin.*

Et ut ad reſolutionem aliarum dubitandi rationum, 52
ſuperius adductarum deveniamus, illud, quod initio objectum fuit, nimirum Clericos immunes eſſe a vectigalibus pro rebus ſuis propriis, quas non cauſa negotiandi deferunt, ineptè objicitur. Non enim diffitemur, Clericos exercentes mercaturam ratione rerum, negotiationis cauſa delatarum, emptarum, venditarum, &c. gravari poſſe oneribus, ſine cenſura Eccleſiaſtica, ut alibi probavimus, ſed tantum pernegamus, venditionem hujuſmodi immunitatis eſſe negotiationem. Quippè regula eſt, quòd ille duntaxat dicitur exercere mercaturam, qui rem emit animo eandem immutatam pluris revendendi, & ſic è nuda induſtria oritur lucrum, aut ratione temporis, quo revenditur, aut loci, perſonarum, modi ex *c. Ejiciens* 88. *d.* Eſtque communis cum Navar. *in man. c.* 27. *n.* 128. Reginald. *tom.* 1. *l.* 9. *for. pœn. c.* 25. *n.* 379. Molina *diſp.* 339. *num.* 4. Bonacina, Duardo, & aliis. At Clerici vendentes ſuam immunitatem, jam taxatam, vendunt rem ſuam, a nemine emptam, atque adeò nulli faciunt injuriam, nec lucrantur cum jactura Reipublicæ. Nec aliud probant authoritates in contrarium adductæ. Loquuntur enim in caſu quo Clerici vellent gaudere immunitate, ultra jam illis taxatam.

Porrò nihil etiam, quod de denunciatione facienda a 53
Clericis, ac de apocha immunitatis recipienda pro immunitate ſuarum rerum objectum fuit, movere nos debet a noſtra ſententia. Nam ut ſapientiſſimè inquit S. Rota in Barchinonenſi exemptionis 13. Junii 1646. coram Card. Corrado ſub prætextu evitandarum fraudum non eſt licitum laicis nova onera, & ſervitutes Eccleſiaſticis perſonis imponere, quibus illæ quovis modo impediantur, vel timidiores reddantur in exercitio juris, ac libertatis, eis competentis, de quo, ac de juramento hujuſmodi a Clericis præſtando alibi fuſiùs dictum eſt.

Quòd verò immunitas Eccleſiaſticorum taxanda ſit a 54
laicis, alienum eſt a veritate. Tum quia eſt eis debita ex Dei ordinatione, atque adeò non ſpectat ad Magiſtratus ſæculares illam taxare ob defectum juriſdictionis, ut graviter, ac juſtè Rot. *dec.* 169. *n.* 4. *&* 5. *p.* 7. *&* *dec.* 412. *n.* 27. *p.* 9. *rec.* Tum etiam, quia cùm hæc Clericorum immunitas ſit a Romano Pontifice conceſſa, & ſit in ſpiritualibus ſuperior quocunque Magiſtratu, ac Rege, nequit Magiſtratus, aut Rex propriis legibus huic immunitati propter finem ſpiritualem Clericis conceſſæ, derogare, ut optimè ipſe Covar. *qq. pract. c.* 31. *num.* 3. Ledeſma 2. *p. q.* 20. *ar.* 4. Medina *C. de reſtit. q.* 15. *poſt princ.* Bertach. *de gabell.* 7. *p. n.* 12. Felin. *in cap. Eccleſia S. Mariæ de conſtit. n.* 110. Perez. *l.* 4. *ordin. titul.* 4. *l.* 23. & ſavet *l.* 6. *tit.* 18. *l.* 9. *novæ recopil.* Ubi abſolutè dicitur, Clericos eſſe a gabellis exemptos: Non obſtante conſuetudine in contrarium relata, qui abuſus eſt a Sacris Canonibus a Bulla Cœnæ Domini, & a Conſtitutione Urbani VIII. damnatus. Quare quemadmodum, & aliæ controverſiæ de immunitate Eccleſiaſtica, ita & iſta ſuper exceſſiva Eccleſiaſticorum immunitate a vectigalibus, illiuſque reductione, non ad Superiores ſæculares, ſed ad Eccleſiaſticos ſpectat, adeòut ſi controverſia aliqua ſuper ſolutione, ſeu immunitate a collectis, vectigalibus, aliiſque oneribus oriatur. Magiſtratus ſæculares debeant recurrere ad Judices Eccleſiaſticos, non autem laicos, Rol. *conſ.* 71. *n.* 4. Rot. *dec.* 159. *n.* 9. *p.* 6. *&* *dec.* 412. *n.* 28. *p.* 9. *rec.*

Idque

55 Idque etiamſi in concordia inita cum Clero prætendatur adeſſe pactum facultativum ab ea recedendi. Primò, quia hujuſmodi facultas a tempore immemoriali penitus præſcripta eſt, cùm Eccleſiaſtici nunquam intra tantum temporis ſpatium fuerint ad reductionem ſuarum immunitatum coacti; ſed ſemper immunes juxta taxam antiquam extiterint. Etenim, quamvis regula ſit, facultatem impræſcriptibilem eſſe, tamen cùm in hoc caſu non agatur de ſimplici facultate procedente a jure, ex qua nulla datur actio, vel exceptio, vel continuatio actionis, & juris, in quibus terminis regula contraria procedit, ſed verſemur in facultate, quæ tribuit actionem recedendi a concordia, & exercitium juris moderandi taxam antiquam; utique cùm iſta non ſit ſimplex facultas, ſed jus, ſequitur præſcriptum id fuiſſe ſpatio triginta annorum, Bald. *conſ. 103. n. 3. l. 1.* Anton. de Amat. *reſol. 19. n. 6.* Gratian. *diſcept. 2. per tot.* & in puncto de facultate exigendi collectas, ſeu tertias ab Eccleſiaſticis, latiſſimè diſtinguendo, explicat, & probat Caſtill. *de tert. debit. c. 32. a n. 14.* Ubi declarat Gabrielem in contrarium adductum, Petr. Barb. *ad l. Cum notiſſimi 7. ſub princ. n. 79. & 80. C. de præſcript. 30. vel 40. an.* Pulchrè etiam Cravet. *conſ. 111. n. 23. & ſeqq.* ac Hippol. Rimin. *conſ. 102. n. 25. & ſeqq.* Explicatque Menoch. *conſ. 143. n. 28. cum ſeqq. l. 2.* Rimin. *conſ. 37. per tot.* in hiſce terminis facultatis collectandi. Habetque locum etiam, quando in hujuſmodi pacto facultativo adeſſent verba *ſemper*, & *quandocumque*, Rot. in Romana fideicom. de Mutis 29. Maji 1649. coram Meltio. Quia hæc verba in materia præſcriptionis non important perpetuitatem, ſed reſtringuntur ad tempus triginta annorum, quo elapſo, jura volunt, quamlibet actionem, quamvis perpetuam, remanere extinctam, ut tradunt quàm plurimi Doctores congeſti per Menoch. *conſ. 143. per tot.* Ex quibus ſi prædicta procedunt ex ſola præſcriptione trigenaria, vel quadragenaria, fortiùs quidem procedent quando agitur de immemorabili, vel decentenaria, poſtquàm non admittitur excuſatio ex capite ignorantiæ, vel reſtitutionis in integrum, ut tradit Gratian. *diſcept. for. c. 2. n. 23. & ſeq.* Itaque attenta etiam tranſactione inita inter Univerſitates, & Clerum, atque Eccleſiaſticos a longo tempore obſervata, nefas eſt ab illa recedere, ut in ſpecie de tranſactione Eccleſiæ dixit Rot. *dec. 480. n. 1. & 2. & dec. 621. n. 20.* coram Merlino, & *dec. 25. n. 35. & dec. 198. n. 10.* coram Eminentiſs. Otthobono. Cùm præſertim ex hujuſmodi longa, & pacifica obſervantia præſumatur dicta tranſactio tranſiiſſe in privilegium favore Eccleſiaſticorum, ut per Thom. Delben. *de immun. c. 1. dub. 15. ſect. 3. n. 1.* Rot. in Valentina gabellæ 9. Decembris 1598. coram Bravo. De qua quidem tranſactione, ſi teſtetur Epiſcopus, illi omninò credendum eſt, ut per Rotam in Beneventana Quartæ 24. Januarii 1650. coram Dunozetto.

56 Quod faciliùs procedit in hoc caſu. Nam cùm ſæpiùs Communitates prætenderint ab hujuſmodi taxa jam inita recedere, ac illius reductionem meditari, ſemper a ſacris Tribunalibus rejectæ fuerunt, & ab eo tempore acquieverunt. Ideòque, data etiam hac facultate impræſcriptibili, adhuc poſt prohibitionem præſcriptio incœpit, & perfecta fuit legitimo tempore triginta, & ultra annorum, fuitque acquiſita poſſeſſio irretractabilis immunitatis ad menſuram taxæ antiquæ, & in facultativis, ut in ſpecie probant Rip. *in cap. Cùm Eccleſia Sutrina n. 5. de cauſ. poſ. & propr.* Cancer. *var. reſol. cap. 2. de juriſd. omn. Jud. & for. comp. n. 107.* Ripol. *var. reſol. de empt. & vend. c. 11. n. 241.* Poſt. *de manut. obſ. 13. n. 28.* ac Rot. coram Burat. *dec. 122. n. 1.* Cùmque verſemur in materia favorabili ſervandæ concordiæ in augmentum divini cultus, ac in recompenſationem Eccleſiaſticis debitam, ſola acquieſcentia decennalis fuiſſet ſatis ad hunc effectum, *in c. Querelam n. 3.* ubi etiam Abb. *n. 2. de elect.* Rota in Sipontina penſionis 8. April. 1647. *§. non obſtat*, coram Peutingero, & in Mediolanenſi ſuſtentationis libri 30. Maji 1650. *§. in omnem eventum* coram Dunozetto.

57 Atque, itaut ne quidem obſtaret, quòd procurator, qui pro Eccleſiaſticis tranſactioni interfuit, careret mandato ſpeciali, nec fuerit beneplacito Apoſtolico confirmata. Nam cùm agatur de tranſactione inita ſupra 30. annos a Clero, & ab Eccleſiaſticis obſervata, utique mandatum ſufficiens interveniſſe cenſetur, & quatenus opus eſſet, ratificatio ejuſdem tranſactionis præſumitur, cùm magis facto, quàm verbis hæc adducatur, ut in ſpecie tradit Rot. *dec. 90. n. 4. & 5. dec. 72. n. 10. dec. 107. n. 7.* coram Eminentiſs. Otthobono. Et quòd ad beneplacitum Apoſtolicum, exceptio hujuſmodi nullitatis, ut inducta favore duntaxat Eccleſiaſticorum, ab iis ſolùm poterit allegari, non autem ab aliis, Rot. *dec. 2. n. 21. p. 9. rec. & dec. 826. per tot.* coram Merlino, & *dec. 375. n. 4. p. 1. rec.* & in Romana devolutionis domus 21. Junii 1654. *§. non obſtat*, coram Bichio. Præcipuè verò, ſi tantùm temporis elapſum fuerit a die initæ tranſactionis, ex quo beneplacitum Apoſtolicum præſumatur, juncta præſertim illius obſervantia, ut in d. Romana devolutionis domus 15. Junii 1654. *§. hujuſmodi* coram Meltio, & in Romana devolutionis palatii 1657. *§. quia* coram Albergato. Quod procedit, quamvis beneplacitum non fuiſſet in tranſactione reſervatum. Quia non ſolùm adhuc ex lapſu centum annorum, ſed ex triginta, vel quadraginta tantùm interveniſſe præſumitur, ut in re firmavit Rot. *dec. 256. n. 2. p. 8. rec.* cum aliis, latè congerit quòd Communitates ſub Juramento promiſerunt obſervare hanc taxam, & proindè non poſſunt amplius illam immutare, ſed cogendæ ſunt ad illius obſervantiam, *cap. Ad noſtram 1. de jurejur. cap. Cùm contingat eod. cap. Quamvis de pact. in 6.* & reſolvit Rot. *dec. 58. n. 7. ac ſeq. p. 6. rec.*

Secundò, quia hæc facultas non competit Magiſtratibus 58
laicis ex vi alicujus Privilegii, ſed tantùm ex contractu tranſactionis ſuper taxam immunitatis jam initam, & ſic ea ſubjacet præſcriptioni trigenariæ, ut eleganter Felin. *in c. cum acceſſiſſent n. 27. de conſtit.* Socc. jun. *conſ. 142. n. 28. lib. 1.* & ipſe Gabriel. *concl. 10. n. 11. de præſcr.* Quia dum ex contractu oritur actio, ſubjecta præſcriptioni, etiam facultas in contractu reſervata illi ſubjacere debet.

Hinc facilè Doctores in contrarium adducti expellun- 59
tur. Primum quia facultas ejuſmodi non provenit aliunde, quàm ex contractu. Deindè quia illorum diſtinctio eſt vana, & nunquam caſui applicabilis reputatur a Fontanel. *d. dec. 145. n. 26.* Ad hæc, quia ſumus in materia facultatis reſervatæ, atque exercendæ contra Eccleſiaſticos. Et idcircò favore piæ cauſæ intrat præſcriptio receſſus prohibitiva, ut per Gabr. ubi ſupra *n. 12.* Antonel. *de temp. legal. lib. 4. c. 10. n. 3. & ſeqq.* Rot. *dec. 143. n. 5. & 6.* coram Pegna. Tandem limitatur Regula illa generalis, quòd in facultativis non intret præſcriptio, ut nimirum procedat, quando non eſſet aliquo modo translata poſſeſſio in eum, contra quem allegatur actus facultativus. At ſecus in hoc caſu, in quo per Magiſtratus ſæculares, reſervato ad eorum arbitrium receſſu ab inita concordia, poſſeſſio etiam formalis translata eſt in Eccleſiaſticos cum uniformi immunitate concordata, & obſervata a tempore immemoriali, ut in puncto facultatis impræſcriptibilis eruditè limitat Menoch. *d. conſ. 143. n. 30.*

Parumque facit, quòd tempore taxæ Clericorum nume- 60
rus non erat tàm ingens, neque vectigalia tàm aucta; atque adeò quòd mutatis rebus, mutari etiam debeat diſpoſitio. Nam ad primum quod attinet, id non probatur, cùm etiam tempore taxæ integrum erat Epiſcopis, eos omnes Clericali militiæ adſcribere, quos Eccleſiæ ſuæ noverint eſſe neceſſarios, & propterea Succeſſores ab illa recedere non poſſunt, ut in ſpecie firmat Merlin. *dec. 480. n. 1. & 2.* ac Eminentiſs. Card. Otthob. *dec. 148. n. 10.* Et quod ad utrumque, cùm ſit exceptio peremptoriæ controverſiæ inter Eccleſiaſticos, & Communitates ſæculares jam finita, non licet eis amplius taxæ jam concordatæ contravenire per text. *in l. fratris, C. de tranſact.* cum aliis, quæve infringi non debet, etiam reſcripto Principis, *licet cauſas eod.* Et in contrarium adducta tolluntur. Primò, quòd illa jura loquuntur in immunitate ſimplici, & gratis conceſſa, nos autem ſumus in debita ex jure divino, & in tranſactione oneroſa, ut per Bart. *in l. fin. C. de ann. & trib. lib. 11. in l. ambitioſa n. 22. ff. de decr. ab Ordin. fact.* Rom. *conſ. 198.* Alex. *conſ. 171. in fin. volum. 6.* quem citat Cravet. *conſ. 111. n. 27.* Natt. *conſ. 525. n. 13.* Et proinde non poteſt a Communitatibus revocari, neque alterari, Abb. *conſ. 35. vol. 1.* Alex. *conſ. 30. n. 17. vol. 5.* Bart. *in l. penult. ff. de decr. ab Ord. fact.* Quibus addo *l. inter debitorem, & l. Epiſtola, §. fin. de pact. juncta l. Preces, C. de tranſact.* Ex quibus patet, Communitatem poſſe pacto convenire, ſeu tranſigere cum privato, ne ipſe privatus ſolvat onera, vel ſolvat certo modo, Dec. *conſ. 285. col. 2. & fin.* quem ſequitur Cravet. *d. conſ. 111. n. 7.* poſt Bartolum, Baldum, Cynum, Paulum de Caſtro, Soccinum, & Decium, concludens hoc procedere non ſolùm ex conventione, ſed etiam ex conſuetudine ſolvendi, facitque *l. Sicut, C. de act. & oblig. & in l. incommodato, §. Sicut, ff. Commod.* Et ideò contraria limitant Doctores *in l. Si ex toto, ff. de legat. 1.* quod ſcilicet non habeant locum, ubi immunitas eſſet conceſſa per contractum, vel quaſi. Suntque Jo: Bapt. Sever. *in repet. l. Omnes., col. 72. ff. de juſt. & jur.* quem citat, ac ſequitur cum pluribus aliis relatis Nevizz. *conſ. 12. n. 29. vol. 6.* inter conſ. Bruni, & latius *conſ. 66. n. 44.* Leo Peſſ. inter conſ. ejuſdem Bruni *conſ. 117. n. 145.* Alciat. *reſp. 80. num. 8.* Paul. de Caſtr. *conſ. 317. n. 8. vol. 1. 61.*

Quare

61 Quare licèt Immunitas conceſſa per privilegium, non tranſeat ad hæredes, *ut in l. 1. in fin. ff. de jur. immunit.* Secus tamen eſt, ſi ſit conceſſa ex contractu, tunc enim extenditur, etiam ad hæredes, Bald. *conſ.* 112. *n.* 2. *l.* 2. Jaſ. *in l. Si ſic ſtipulatus n.* 13. *ff. de verb. oblig.* ubi aſſerit, ſe ita conſuluiſſe, ut patet *in conſ.* 217. *per tot. lib.* 2. Dec. *conſ.* 286. *n.* 6. Felin. *in d. c. Novit, n.* 18. *de jud.* Soccin. *conſ.* 4. *num.* 5. *vol.* 3. cum innumeris adductis a Port. *l.* 5. *com. opin. concl.* 19. *in princ.* Quod ſi locum habet in Principe, multò magis habebit in inferiore a Principe, qui non poteſt privilegium a ſe conceſſum revocare, Felin. *loc. alleg. n.* 11. poſt Baldum, & alios Dec. *in c. Quæ Eccleſiarum col.* 12. *de conſt.*

62 Secundò: Eſto demus, quòd contraria obtinerent in immunitate conceſſa ex contractu, intelligi tamen id debet de ſimplici conceſſione, ſecus autem, ſi fuit cogitatum ſaltem in genere de numero Clericorum, ac de augmento vectigalium. Ita Alex. *d. conſ.* 30. *col.* 1. & 2. & *conſ.* 14. *vol.* 5. Jaſ. poſt Cyn. *in d. l. Si ex toto n.* 3. Natt. *d. conſ.* 525. *n.* 13. Et cùm in hoc caſu fiat expreſſa mentio de libero numero Eccleſiaſticorum, eorumque immunitate a vectigalibus in Inveſtitura Regni, non eſt quærendum ulterius, cùm ſimus in claris præſumptionibus, & conjecturis, *l. ilie, §. Cùm in verbis, ff. de leg.* 3. *l. Continuus, §. Cum ita in fin. ff. de verb. oblig.* Bart. *in l. ſub prætextu* 2. *n.* 1. *C. de tranſact.* Ideoque de iis fuit cogitatum, non ſolùm in genere, ſed etiam in ſpecie.

63 Poſtremò ex nova cauſa ſuperventura non reſcinditur tranſactio ab immemoriali obſervata, niſi enormiſſima læſione, aut dolo per ſucceſſores probato, Cyriac. *contr.* 3. *n.* 55. Surd. *conſ.* 517. *n.* 9. Thomat. *dec.* 297. *n.* 10. Eminent. Otthob. *dec.* 25. *n.* 11. Adeòut, nec per Principis quidem reſcriptum infringi ſoleat, Grat. *diſcept.* 721. *n.* 35. & *ſeq.* ac Thomat. *d. dec.* 297. *n.* 10. & 11. *p.* 2.

64 Clauſula verò illa, *rebus ſic ſtantibus*, non debet intelligi ita indifferenter. Alioquin tractu temporis omnes diſpoſitiones, & contractus diſſolverentur, cùm ſemper poſſit allegari, rem non ſic extare. Ideò Bart. *in d. l. Quod Servius n.* 4. illam exponit ex aliquo jure, quod eſt de præſenti in re, vel ſpe, docens nos debere intelligere rem dici nunc extare, ſicut extabat tempore diſpoſitionis, quoties durat idem ſtatus, vel tempore diſpoſitionis ſaltem fuit cogitatum, vel cogitari potuit de tempore futuro. Id, quod clarius declarat Roman. *conſ.* 22. *vol.* 1. Ubi ait, habere locum in diſpoſitione ſimpliciter facta, ſecus quando eſt cogitatum de jure futuro, de quo ſaltem implicitè cogitari potuit. Quia tunc cauſa nova ſuperveniens non operatur, ut ſit recedendum a priori contractu. Idem tradit Bave. *de virt. jur. n.* 72. Gozzad. *conſ.* 27. *n.* 9. nec diſſentit Dec. *conſ.* 335. *n.* 3. & adſtipulatur Natt. *conſ.* 525. *n.* 18. & *ſeq.* Alciat. *reſp.* 137. *col.* 2. & *reſp.* 80. *num.* 4. ac Ruin. *conſ.* 105. *in fin. vol.* 5. poſt Bartolum, Baldum, Angelum, & Imolam. Accedit, quod in diſpoſitionibus univerſalibus, & in iis, quæ poſſunt ſe habere ad augmentum, & diminutionem, ad commodum, & incommodum, res dicitur in eodem ſtatu, *arg. l. grege, ff. de l.* 2. quam ad hoc citat Sigiſm. *in paraphr. feud. col.* 18. poſt Oldr. *conſ.* 231. *col.* 1. & faciunt adducta per Jaſ. *in l.* 1. *n.* 98. *C. de jur. emphyt.* quod nimirum conductor tempore pacis, ſi renunciavit omni legum auxilio, non poteſt petere remiſſionem, etiamſi ſupervenerit bellum. Quia ſtante renunciatione, videtur cogitaſſe de bello futuro, ſaltem in genere.

65 Nihilo magis officiunt ea, quæ in confirmatione proferuntur. Nam, licet poſſit privilegium particulare revocari, vel minui, id tamen accipiendum eſt in caſu, quo Privilegium, vel obligatio merè naſceretur ex ſtatuto, non ex donatione Clericis facta, vel ex cauſa conceſſa, & a Summo Pontifice, nomine Eccleſiæ accepta. Tunc enim, quia tranſiverit in contractu irrevocabilem, cujuſmodi eſt Privilegium exemptionis fori, ac immunitatis a tributis. Ita docent Felin. *in c. Eccleſia S. Mariæ n.* 124. *de conſt.* Azor. *p.* 1. *inſtit. l.* 2. *c.* 13. *q.* 5. Peſant. *de imm. Eccl. diſp.* 9. Filliuc. *to.* 1. *tr.* 16. *c.* 10. *n.* 269. cum Sylveſt. & Sayro, Coriol. *in Bull. Cœn. excomm.* 15. Mart. *de juriſd. p.* 4. *cent.* 1. *caſ.* 52. *n.* 6. Alter. *to.* 1. *de cenſur. diſp.* 15. *l.* 5. *c.* 6. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſ.* 60. & Car. de Graſſ. *de eff. Cler. eff.* 2. *n.* 14. & 23. Quia omne privilegium alicui conceſſum, & ab illo acceptum tranſit in ejus jura. Et quia juri Eccleſiæ ſtatutis laicorum non poteſt derogari, & quia per ſtatutum contra Eccleſiam particularem, ſemper præjudicatur indirectè cæteris Eccleſiis in generali. Quare licet Princeps potuerit privilegium non concedere, ſemel tamen conceſſum non poteſt amplius revocare, præſertim quia eſt conceſſum non ſubditis, aliterque facientes incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ in illis verbis: *Quarumcumque Eccleſiarum juribus quomodolibet præjudicetur*. Qui enim impedit id, quod eſt conceſſum ex Privilegio Regum, & a Pontificibus confirmato, lædit immunitatem Eccleſiaſticam. Quia fit contra immunitatem Eccleſiaſticam, quando prohibetur perſonis Eccleſiaſticis fieri id, quod ipſis competit ex Privilegio dato ex Jo: And. *in c. Noveris n.* 2. *de ſent. excom.* Panorm. *in d. c. Eccleſia S. Mariæ de conſt. n.* 23. ubi Felin. *n.* 69. Bart. *in l. filiusfam. §. divi* 2. *n.* 12. *ff. de leg.* 1. Bald. *in l. privil. n.* 1. *de ſacroſ. Eccl.* Cagnol. *l. fin. C. de pact. n.* 186. Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *can.* 15. *q.* 19. *n.* 1. Laderch. *conſ.* 103. *n.* 1. Annib. *in addit. ad Mandel. §.* 8. *l.* 2. *conſ.* 8. *lit. H.* & ex aliis apud Dian. *p.* 2. *tr.* 8. *reſ.* 4. *v. Hoc igitur*.

Et quamvis hæc quæſtio, an obligatio Regis ad ſucceſ- 66
ſores tranſeat, ſit regia quæſtio a Regibus, non a jure conſultis tantùm diſputata, magis tamen obtinuit, ut ſucceſſores pactis comprehenſi cenſeantur. Iſtiuſmodi enim conventiones publicæ, non tangentium perſonas, ſed Rempublicam, ac Principatum, qui æquè per utroſque repræſentantur *l. proponebatur ff. de judic.* ſpectare creduntur, in ſucceſſoreſque ideò tranſire. Tenetur ergo Princeps hujuſmodi Privilegium obſervare, quia illud eſt quaſi contractus cum Eccleſiaſticis. In contractibus autem, vel quaſi, Reges, Duces, Principes jure communi, eodem nempè, quo homines reliquos, uti, certum eſt, Bald. & Jaſ. *in l. ex imperfecto* 3. *C. de teſtam.* Dec. *cap.* 1. *n.* 1. & ibi Felin. *n.* 1. *arg. illor. text. extr. de prob.* Soccin. jun. *conſ.* 76. *n.* 3. *lib.* 1. Rol. a Vall. *conſ.* 66. *n.* 37. *lib.* 2. facitque textus *in l. Cæſar* 15. *ff. de publican. l. de contracta, C. de reſcind. vend.* Foller. *in prax. cenſ. v.* & *ſubmiſſiones n.* 6. & 26. Cùm naturalis ratio, atque æquitas pactorum, & contractuum obſervantiam præcipiat, *l. in princ. ff. de pact.* Et Princeps dictamine rectè rationis, ſive lege naturæ non eſt ſolutus, Bald. *l.* 2. *n.* 40. *C. de ſerv.* & *aqu.* Jac. de S. Georgio *in tract. feud. verb. Princeps v.* 4 Jaſ. *conſ.* 1. *n.* 1. *lib.* 1. Menoch. *conſ.* 27. *n.* 23. Sed perindè obligatur, & conſideratur ac privatus, Bart. *l. in fraudem* 45. *§. neque, ff. de jur. fiſc.* Rom. *in l. Si verò n.* 105. *ff. ſol. matrim.* Caſtr. *in l. digna vox, C. de legib.* Rom. *conſ.* 436. *n.* 17. & *ſeq.* Gail. *pract. obſ.* 56. *n.* 7. *lib.* 2. Cuno. *de pact. cap.* 24. *n.* 2. *lib.* 1. Nam regulariter in qualibet diſpoſitione generali comprehenduntur etiam Duces, Principes, Comites, & Barones, Paul. de Caſtr. & Corn. *in l. fin. C. de verb. ſignif.* Archid. Jo: Andr. & Gemin. *in cap. Nemo, de elect. lib.* 6. Felin. *in c. Cùm in jure* 7. *extr. de off. Deleg.* Dec. *in l.* 1. *n.* 24. *C. de mand. Princ.* Oldrad. *conſ.* 211. & *conſ.* 293. *col. pen.* Ruin. *conſ.* 1. *n.* 19. *lib.* 5. Præſertim cùm, & aliàs non ignotum ſit, quod Princeps, qui ex pacto Regnum, vel Imperium init, omninò pacto ſtare tenetur. Nam, ut Bald. dicit *in rubr. de conſt. in princ.* Edictum Prætoris; *Pacta ſervabo*, æquum eſt, & ab ore Dei proceſſit, hoc eſt tàm Principi, quàm aliis poſitum eſt; ſiquidem is Dei legibus peræquè, ac ſubditi, obligatur. Quare regiè, ut pleraque alia, Alphonſus Rex Neapolitanus dixit, ſolam fidem tantùm apud Principem, quantum juramentum apud privatos valere debere, teſtè Panorm. *de dict.* & *fact. Alphonſi lib.* 1. *n.* 58.

Si enim, ut per inverſionem argumentum pro hac ſen- 67
tentia inducamus; Ejus eſt ſaltem abrogare, cujus promulgare; ſanè nec Princeps hanc taxam abrogare, vel diminuere poterit. Quia non ſolo Principe authore, ſed aſſidentibus Magiſtratibus Eccleſiaſticis, & ſæcularibus, ac aliorum Procerum, acceptante ipſo Summo Pontifice, numeroſa promanavit multitudine, itaut omnium eorum in deſtructione, ſiquidem eam abrogari, vel in nonnullis immutari velimus, quorum in promulgatione authoritas, & conſenſus interveniat, neceſſe ſit. Quod enim alibi D. Ambroſius *homil.* 5. id ſanè ad hanc ſanctiſſimam Immunitatis legem omninò transferendum erit: *Hic Reipublicæ uſus eſt*, ait, *leges omnibus eſſe communes, atque eos obſervare devotione communi, uno omnes teneri vinculo, non aliis jus eſſe, quod alius ſibi intelligat non licere, ſed quod uni liceat, licere omnibus*. Deinde Politicorum communi conſenſu receptum eſt, fundamentales Eccleſiaſticæ libertatis, ac Immunitatis leges nec mutari, nedum abrogari ſine corruptione ſtatus politici poſſe, quidquid prætendere poſſint innovatores, & turbatores pacis Reipublicæ, qui forſan levi prætextu perſuadere conantur, & hanc legem non uſurpandam, & non poſſe videri æquam, quorum ſententia ſtatim a limine, dum proponitur, eſt omnibus modis, & remediis omninò explodenda, tanquam ad Reipublicæ pacatæ interitum perducens. Et ideò cum taxa noſtra Immunitatis Eccleſiaſticæ fundamentalis ſit, hoc eſt talis, ſub qua Eccleſia Neapolitana conſtituta eſt, & qua tanquam fundamentum ex conſenſu communi totius Regni, & approbatione Sedis Apoſtolicæ nititur, & qua ſalus, dignitaſque totius Regni continetur, & qualeſcumque Regni Neapolitani reliquiæ, illique ferrolutei pedes,

utcum-

utcumque continentur, & a dissolutione, ac ruina adhuc conservantur, consequitur eam voluntate Principis, vel Magistratus abrogari, vel minui non posse. Certè ex mutatione, vel abrogatione hujus immunitatis, jam taxatæ, facillimè hydra malorum exoriretur. Nam alius si induceretur ordo, periculi res plena erit. Quia non ignotum, quam Ecclesiastici terminos suæ præeminentiæ ad immunitatis antiquos moveri ægrè ferant. Cujus quidem rei non aliunde melius consilia petuntur, ait Halicarnasseus, quæ in futurum prosunt, quàm ex præteritarum rerum exemplis. Sapienter Fridericus Primus Imperator super controversia Archiepiscopi Colonienſis, & Abbatis Fulgensis interpellatus respondit: Veteres approbamus, ut tenemur, Imperii nostri consuetudines, quo circa major, an minor æquo discrimine est.

68 Quo ipso concidunt & reliqua objecta. Quia non par hoc in passu parem, aut Antecessor obligat Successorem, quamquam neque hoc a juris ratione alienum sit, Successorem Antecessoris obligari pacto. Quia in Principe duo considerantur, Persona, & Dignitas ejus. Persona quidem moritur, Dignitas verò semper & ubique, quamdiu Principatus durat, manet. Cujus intuitu, cùm omnia, quæ cum Principe tractantur, peragi soleant relinquitur, dignitate manente, & etiam illa, quæ ab illa promissa sunt, stare debere, Peregrin. *de jur. Fisc. lib. 1. tit. 1. num. 37.* Et putidum est, pactionibus juratis Principatus constringi Principem non posse. Nam & contrarium experientia docemur, & earum intuitu, non ut Princeps, sed ut homo consideratur.

69 Cùm itaque non unius Regis Neapolitani, verùm omnium repetitis, ac juratis promissionibus Ecclesiasticorum jura confirmata fuerint in Regni Investitura, cujus tenor semper, & præcipuè attendendus est, *cap. un. infin. de duob. fr. a cap. Invest.* ibique Bald. & communiter Doctores apud Osasch. *dec. 23. num. 2. & 20.* cujusque observatio est ex æquitate naturali: *Qui enim*, inquit *l. 1. ff. de pact. l. Jurisgentium ff. eod. tam congruum fidei humanæ, quàm ea, quæ inter eos placuerunt servare?* pactum autem a pactione dicitur, inde etiam pacis nomen appellatum est, utique iniquum foret, eos tot Regum clementi favore, ac beneficio decipi. Ex hac enim ratificatione tollitur omne dubium, ut dicit Jas. *cons. 1. col. 3. lib. 1.*

70 Unde & Tyberius constituit, ut beneficia a superioribus concessa Principibus, successores rata haberent, ac si eadem eisdem ipsi dedissent, Clamp. *lib. 5. cap. 13. de arcan. Rerump.* Nec enim per ullum eundem jus, quod facto ipsius quæsitum nobis est, auferri debet, Thoming. *cons. 9. num. 41. lib. 1.* Ut taceam sine turbis maximis, & summa indignatione eos tam inveterata jurium regalium possessione dejici non posse; præsertim cùm & assidui, & multiplices labores, quibus illi pro quiete, ac Religione Regni funguntur, recompensationem non vulgarem exposcant, *cap. Ecclesiasticis 12. q. 2.* quæ si inter dantem & accipientes instituatur, immodica non usque adeò censeri debet. Immò benemerita pars contractus censentur ita, ut quæ eorum intuitu dantur, protinus in contractum tranſeat, *l. quod semel, ff. de decret. ab Ord. fac.* Capyc. *dec. 165. num. 2.* Ab illo igitur, parte altera invita, recedere non licèt, textus insignis *in l. Sicut Cod. de oblig. & act.* ubi Imperatores Dioclet. & Maxim. Augusti ita decernunt: *Sicut initio libera potestas unicuique est habendi, vel non habendi contractus, ita renunciare semel constitutæ obligationi, adversario non consentiente, nemo potest. Quapropter intelligere debetis, voluntariæ obligationi semel vos nexos, ab hac non consentiente altera parte, de cujus precibus fecistis mentionem, minimè posse discedere.* Et concessio facta a Principe, licèt ei non respondeant merita, dummodo respondeat liberalitati Principis, valida est, Tiraquel. *in l. Si unquam v. donationem largitus, numer. 84. C. de revocat. donat.* Cumque agatur de remuneratione Principis, latè facienda est interpretatio *l. 3. ff. de const. Princip.* Tum etiam quod Princeps magna, multaque largiens putat, se parva, & modica concedere juxta Glos. *in l. Sed & si susceperit, §. 2. ff. de jud.* Unde Innocentium IV. Pontificem, qui, cùm post obitum Friderici Imperatoris multis multa concesserat, posteà ejusmodi concessiones revocavit, Andreas de Isern. *in cap. 1. num. 13. qui succeſſ. teneant*, damnat subjiciens, multum mali esse in exemplo, cùm non sit proprium Principis, vel Pontificalis Majestatis, semel concessa rursus auferre, *in pr. Novel. de reser. Plat.*

71 Valet denique alienatio jurium regalium, si Statutum consensu accedente ea fiat, *l. fin. C. de vend. reg. Civit. l. 2. C. de præd. Decur.* Tholos. *de Repul. d. lib. 3. cap. 8.* In hanc autem jurium vectigalium regalium concessionem consensum Statutum Regni accessisse, indicio est initium Investiturae, ubi matura deliberatione prævia, ea constituta esse jam alibi diximus, & aliàs ex lapsu ejus temporis, cujus initium non recolimus, omnia solemniter acta fuisse, præsumptio est, Cravet. *cons. 258. num. 13.* Menoch. *cons. 90. num. 30. & seqq.* ac eo ipso, quòd Princeps contrahit, ejus authoritas supplet solemnitates legis, citra quas aliàs contractus privatorum essent inutiles, & nulli. Doctrina verò adversariorum locorum habet in concessione, quæ tenderet in magnam diminutionem Regni, sive jurisdictionis, ut si concederetur sine causa pars aliqua Regni, vel ea, quæ sunt supremæ jurisdictionis, secus minimam, vel nullam diminutionem inducat, prout in hoc casu, in quo licèt concedatur Ecclesiasticis immunitas a vectigalibus, non propterea iis aliqua conceditur jurisdictio, aut in Principe diminuitur, cum id sit conforme juri communi, & ordinationi divinæ, qua Clerici immunes sunt, & dispositio humana reddatur solum efficacior ex ipsa conventione, Jason. *cons. 27. col. 2.* Et dato, quod in aliquo diminueretur jurisdictio, attamen cum sit modica diminutio, valet, Bart. *in l. prohibere, §. planè, ff. quod vim; aut clam*, Felin. *in cap. 1. num. 5. de prob.* Jas. *d. cons. 227. col. 3. & d. cons. 1. col. 2. lib. 1.* Alex. *cons. 1. num. 18. & seqq. lib. 5.* ubi Paris. cum pluribus, & Dec. *cons. 91. num. 1.* Afflict. *in tit. de prohibit. feud. alien.* per Frid. *§. præterea in 6. not. & in tit. quæ sint regalia num. 61. & seqq.* Rip. *lib. 1. resp. cap. 1. num. 53. cum seqq.* Immò verò specialem propositæ objectionis resolutionem nobis suppeditat textus in *cap. Significavit 41. de testib. & attestat.* ex quo clarè patet, fundatores Ecclesiarum posse juri ipsis ex fundatione competenti renunciare.

Quod igitur ad Principum alienationes attinet, illæ 72
generaliter, ac præcisè prohibitæ non sunt, sed allegata in eam tantùm partem procedunt, quando alienatio tenderet in magnum, ac notabile Regni, vel Provinciæ præjudicium, vel læsionem, veluti quod ex illa alienatione sequeretur eversio, & ruina status publici; alioquin enim possunt Principes de rebus Principatus non solùm alienationes ex titulo oneroso, sed etiam donationes facere, quando essent moderatæ, & ex iis directè, & principaliter non diminueretur regalis, & suprema jurisdictio, ut tenent Innoc. *in d. cap. Intellecto, de jurejur. Auth. Illibato, quomodo oportet Episcop. in princ.* Bald. *in margar. v. Rex*, Oldr. *cons. 94. vers. et quid in casu præsenti*, ubi dicit, in jure expressum esse, quod Reges possint donationes, vel alienationes, dignitatem regiam graviter non lædentes facere, & donationes ipsas filius primogenitus servare debeat, nec contra ipsas venire possit, Paul. Castrens. *cons. 72. col. 8.* latè Anton. Corset. *in tr. de potest. reg. p. 1. num. 14. & seqq.* ubi refert Baldum *in proœm. Cod.* dicere, quod quando Regnum non enormiter læditur, & alienationes Principum non tendunt in magnam diminutionem jurium Principatus, valent, licèt Imperator, Rex, vel Princeps denotaret Terras Regni, totum a se dominium abdicando, neque potest successor eas revocare, ut etiam est de mente Specul. *in d. tit. de instrum. edit.* & aliorum *in d. l. Prohibere, §. fin. ff. quod vim, aut clam.*; quia alioquin nimis servilis, indigna, & adstricta foret Regum, & Principum conditio, si nec inter vivos donare, nec morte quid legare possent, cùm illorum proprium sit donare, & exercere liberalitatem, *l. pœn. C. de donat. inter vir. & ux. cap. 1. de don.* Jo. Andr. *in cap. grandi, de suppl. negl. Præl. in 6.* Molin. *de primog. Hispan. lib. 1. cap. 3. num. 20. cum seqq.* Nihil siquidem Regia majestate dignius, quàm benemerentibus beneficri, & ob id ejus liberalitas limitibus non adstringenda, *d. l. pœn. Cod. de donat. inter vir. & uxor.* Castr. *cons. 63. n. 3. vol. 1.* Pancirol. *cons. 2. num. 17.* Bero. *cons. 65. num. 11. volum. 1.* Camil. Borrel. *cons. 1. num. 131. & seqq.* Neque donationes hujusmodi fræno subjiciuntur, præsertim proprio motu, & ex mera liberalitate profectæ, Alberic. de Rosat. *in l. fin. num. 11. Cod. de Jurisdict. omn. Judic.* Oldrad. de Ponte *cons. 252. num. 6.*

Idipsum probatur ex ipsa prius lege Regia, qua po- 73
pulus in Vespasianum potestatem omnem contulit, *uti scilicet quæcumque ex usu Reipublicæ majestate divinarum, humanarum, publicarum, privatarumque rerum esse censebit, ei (Vespasiano) agere, facere, jus, potestasque sit, uti Augusto fuit.* Ita hanc referre, dixit Zipæus *in Jud. lib. 4. cap. 4. num. 2.* Besoldum ex ænea tabula. Reges ergo, & censuram, ut viri boni *l. 75. de leg. 1.* & potestatem habent, ut justi, ad Regna servanda, conditionemque eorum meliorem, non deteriorem reddendam pro libitu quidem, & arbitratu, ne illa imminuant ad modum, quo res pupillorum, Civitatum, & Rerumpublicarum alienari possunt juxta *l. ult. de reb. Civit. C. lib. 11. l.*

Rempublicam, *C. de jur. Reip. l. ſi ſecundum*, *C. eod.* Ita legum Regiarum ſcientiſſimus Salomon Hiran dedit viginti oppida *3. Reg. cap. 9.* utique ob ligna in utilitatem Reipublicæ, ſeu Templi ſtructuram tradita, Rex autem Judæis dari poſtulatus fuit, ut habebant cæteræ nationes *1. Reg. cap. 28. & 10.* Si ergo id Salomoni licuit jure regio, & aliarum nationum licuit. Præſertim cùm & jure feudorum diſertè deciſum ſit, feudum compromiſſo poſſe alienari, & tranſactione, *lib. feud. tit. 26. §. Si vaſſallus & eod. lib. tit. 18. 34. & 46.* Leges porrò feudales in regalibus quæſtionibus quam maximè citantur. Si vaſſallus ergo tranſigere rectè poteſt, cùm privatim id ei viſum erit, cur non id permitteretur Domino, cùm cauſa publica, nempè Religionis ſuadebit? Legem Rhodiam de jactu prudentia, & æquitas naturalis invenit, eaque tanti ſemper fuit, ut Antoninus Imperator Eudæmoni naufragium paſſo reſponderit: *Ego quidem mundi Dominus, lex autem maris, lege id Rhodia, quæ de rebus nauticis præſcripta eſt, judicetur, l. 9. ad leg. Rhod. de jact.* Ergo ſi navem Reipublicæ tempeſtas invaſerit, jactus prudenter fieri poteſt; ſupra Mundi Dominum Legis Rhodiæ æquitas, tum hic dominetur, quæ nec quærit, an ex inſtitoris decreto jactus ſit factus, ſed an ex jactu cæteræ merces ſalvæ ſint, *leg. 1. & tot. tit. ff. eodem.*

75 Neque nocet Regis juramentum de non alienando, quia juramentum firmat quidem pactorum obligationem, ſed ultra hujus terminos non extenditur. Itaque juramentum hoc inutiles alienationes cohibet, pactum ut ultra hos non extenditur, ita neque juramentum, *cap. pen. de jurejur.* ubi Tuſch. *v. Juramentum concl.* 507. Sed & inſuper jure deciſum eſt, obligare quidem jurantem, rem autem non afficere juramentum, *cap. Sicut de ſponſal.* Cov. *in cap. Quamvis de pact. in 6. p. 2. §. 2. num. 2. & ſeqq.* ubi & de hoc caſu in terminis, ſic qui juravit non teſtari, non revocare teſtamentum, ſiquidem teſtatur, revocetve, & ſi pejeret, valet tamen teſtamenti factio poſt Cov. Guttier. *de jur. confirm. lib. 2. cap. 1.* Sic in aliis Tuſch. *d. v. concluſ. 512. & ſeq.* Unde Prælatus, qui juravit non alienare res Eccleſiæ, non impeditur eas alienationes facere, quas jus permittit, *cap. ut ſicut, de reb. Eccleſ. non alien.* & ibi Panorm. Sylveſt. *in ſum. v. alienatio num. 16.* Gutier. *de juram. cap. 1. & 2. & in p. 1. cap. 52 num. 3.* & in terminis regiis *num. 7.* Ut rerum ſterilium & exiguarum, *c. terrulas 12. quæſt. 2.* in feudum, emphyteuſim dari ſolitarum, *cap. 2. de feud. cap. 5. de donat.* Choppin. *de ſacr. polit. lib. 3. tit. 6. num. 3. 4. 14. & 15.* Denique ſi urſerit Eccleſiæ neceſſitas, vel evidens utilitas, *cap. Dudum de reb. Eccleſ. non alien. in 6.* Tuſch. *eodem verb. Juramentum concluſ. 508.* Itaque quemadmodum bona Eccleſiæ in redemptionem captivorum diſtrahi poſſunt, *cap. & Sacrorum, cap. Sacrorum, cap. aurum, cap. gloria 12. quæſt. 2.* & filii, ut ingrati exhæredari, qui patrem captivum non redemerint, *§. aliud in auth. ut cum de appell.* ita non dubitandum, ſi Reipublicæ, ac Regis ſalus a periculo aſſiduis Eccleſiaſticorum orationibus redimenda ſit ad propitiandum Numen, publicamvè tranquillitatem, conſervationem ſtatus Regis, Regnique, ac Religionis præſcindi aliquid de Regnis, de Regalibus, quin liceat Principi, patri patriæ, de quo Seneca: *Ita Rempublicam Cæſar induit, ut ſeduci alter ſine alterius pernicie non poſſit.* Tunc enim reſcindere nunquam Dis licet acta Deùm. Ut proinde Fridericus I. ejuſque filius Henricus IV. Imperatores, quæ ab anteceſſoribus data Epiſcopis, Eccleſiis, Civitatibus, vel quibuſcunque aliis perſonis erant, confirmarunt, *verſ. hoc quod nos tit. de pace Conſtantiæ.* Id quidem nemo fuerit inficias, nulla juſta cauſa Reges, Regna, Regaliave dilapidare non poſſe, ut inſana fuiſſet Neronis prodigalitas cuncta vectigalia tollere, idque donum generi mortalium dare volentis, cui refragatus eſt utique Senatus. Hujuſmodi ſanè alienationes irritæ ſunt ubique gentium. Effuderat Nero bis, & vicies mille ſextertium, Galba appellari ſingulos juſſit, decima parte liberalitatis apud quemque relicta, *juſtiſſimum*, inquit Tacitus, *fuit hoc inde repeti, unde inopiæ cauſa erat.* Alexandro apud Lampridium, *dies nunquam tranſiit, quin aliquid manſuetum, civile, pium faceret, ſed ita, ut ærarium non everteret.* Hæc utique regula proborum eſt Principum, cùm neceſſitas non aliud exprimit.

76 Sed quid opus eſt verbis? Diſputatio enim hæc ceſſat, cùm Reges Neapolitani profiteantur diſertè in Inveſtitura Regni, ſeditionis ſuæ, non perſonæ tantum nomine hanc concordiam cum Eccleſiaſticis inire, cùm pactis expreſſum eſt, Succeſſores, populum, gentem, ditionem comprehendi, ac obligari, etiam invitos. Res enim cum ſua cauſa tranſeunt, non in hæredes tantum, *l. Cùm hæres 11. ff. de diverſ. & temp. præſcript.* ſed ſingulares etiam ſucceſſores, *l. alien. 67. ff. de contrab. empt. l. traditio 10. ff. de acq. rer. dom. l. Ianitus, §. cum quis & ſeqq. ff. de reg. jur.* ubi Doctores, *& in c. Is, qui in jus de reg. jur. in 6.* Regnum itaque ſic obligatum tranſit utique eodem cum vinculo ad ſucceſſorem *l. privilegia 156. ff. de reg. jur. cap. privilegium 7. eod. tit. in 6.* & Doctores utrobique. Neque minus obligari Regnum, & Succeſſorem dicendum eſt, ſi alio quoque modo aſſentiantur. Quid enim intereſt, inquit *l. de quibus, ff. de legib.* ſuffragio populus voluntatem ſuam declaret, an rebus ipſis, & factis? Populi legati ſunt Ordines Regni; ſive ergo illi collatis ſuffragiis, ſive populus univerſus rebus, & factis animi ſenſum explicet, nihil intereſt, aut facit *cap. dilectis, de appell. cap. fin. de conjug. ſervor. v. nec verbo, nec facto, cap. Is, qui de Sponſal.* Adeò ut nec in matrimonio verba requirantur, ſi agnoſci conſenſus ex ſignis poteſt, Sanchez *de matr. lib. 2. diſp. 31. num. 5.* Ubi legionem Theologorum, & Juriſconſultorum producit.

Neque his adverſatur, quod par in parem imperium 77
non habeat. Nam & ſi id verum, attamen par paris, hoc eſt anteceſſoris promiſſionem præſtare cogitur, quia imperium, cujus intuitu permiſſio facta eſt, ſucceſſor tenet. Corruit & hinc, quod ab æquiparatione uſufructuarii oppoſitum fuit. Quia hæres uſufructuarii non eſt uſufructus hæres, utpotè qui cum uſufructuario extinguitur; Principatus autem ſucceſſor non ſolum jure hæreditario, ſed eo quod Principatum habet, cujus intuitu promiſſio facta eſt, tenetur implere id, quod nomine Principatus prædeceſſor promiſit. Similiter reſolvitur quod dicebatur a Gratiano de revocatione privilegiorum immunitatis ab Imperatoribus facta. Reſpondetur enim cum Felino *in cap. Eccleſia S. Mariæ de conſtit.* & Valboa *in cap. 1. de for. compet. num. 11.* in illis juribus narrari quidem factum, non tamen dici, id jure eſſe factum. Adde talia jura defectu poteſtatis irrita, ac nulla fuiſſe. Quare hujuſmodi ſententiæ libidinoſæ ſunt, quæ nec certi, definitique juris ratione ſunt temperatæ, nec exemplorum vetuſtatem, nec literarum fidem, monumentorumque auctoritatem ſunt ſecutæ. Itaque id nec jus, nec æquum fuiſſe, injuriaque vel judicatum, vel decretum, vel lege actum dicendum eſt.

Et quod de confirmatione privilegiorum objiciebatur, 78
magis eſt, ut concludamus confirmationem ejuſmodi Immunitatis jam taxatæ a Regia Camera, potius conſilii, quàm neceſſitatis eſſe, ut in ſpecie reſpondendo firmarunt Alex. *conſ. 33. num. 16. lib. 5.* Bert. *conſ. 193. num. 9. lib. 3.* Bertaz. *conſ. 27. num. 28.* Surd. *conſ. 419. num. 16.* Fich. *conſ. 78. num. 4.* Anton. Sol. *in conſtit. antiq. Sabaud. tit. de ſen. decr. Car. Gloſ. un. num. 5.* Bern. Græveus *pract. concluſ. 1 num. 3. lib. 2.* Idemque authoritatibus, & rationibus ſtabilivit Vivius *deciſ. 206.* ubi *ſub num. 1.* dicit, quamvis videamus, quod confirment Imperatores in multis legibus privilegia prædeceſſorum, tamen reipſa confirmationem iſthanc non eſſe neceſſariam per Cynum *in l. privilegia, C. de Sacroſ. Eccleſ.* ubi concedit etiam Alb. de Roſatis, confirmare quidem Imperatores privilegia per prædeceſſores ſuos Eccleſiis conceſſa, ſed non eſſe hoc neceſſarium, & allegat rationem, quod ſunt perpetua, ut *in l. falſo, C. de diverſ. reſcript.* Et hoc idem determinat Bartol. *in d. l. privilegia col. 1.* dum ait, quod quando privilegia valida confirmantur, iſta confirmatio nihil relevet, quia ſit cauſa dubitationis tollendæ, *ut in l. Qui mutuam, ff. mand. & in l. quo dubitationis, ff. de reg. jur.* Ubi Paul. Caſtr. & cæteri omnes. Et ratio eſt, quoniam ea, quæ fiunt cauſa dubitationis tollendæ, fiunt quippè ad abundantem cautelam. Cautela autem, quæ abundat, non eſt neceſſaria, ut juris eſt manifeſti. Ergo jura nolunt, quod confirmatio fieri debeat neceſſario, *l. nou cogendum, §. Sabin. ff. de proc. l. hæc quoque ſtipulatio, §. divus, ff. ut leg. numer. cav.*

Idque multò magis verum eſt in hac ſpecie immunita- 79
tis, quæ tranſit in contractum, quia contractus dependet a voluntate, & conſenſu duorum, ut *in l. 1. §. pactum, ff. de pact. & in l. pactum in pr. ff. de pollicit.* Etenim contractu inito, perfectoque fecundus contrahentium conſenſus ex intervallo non eſt neceſſarius, nihilque operatur, ut patet *in l. quibus idem*, & ibi Doctores, *ff. de verb. oblig.* ubi ſecunda ſtipulatio facta ex intervallo non valet, ſi continet idem, quod prima. Et certè ſi ſucceſſor factum anteceſſoris præſtare cogitur, quod jam diximus, ſupervacua videtur revocationis petitio.

Præcitatorum verò authoritates intelligendæ ſunt, ut 80
loquantur confirmationes utiles quidem, & majoris cautelæ gratia, non autem ex neceſſitate petendas eſſe, ſicut in ſpecie Borrel. *eo conſ. 1. num. 196. & ſeq.* expreſsè reſpondit, quod

quod ſucceſſoris Imperatoris, aut Regis confirmatio non exigatur, ut ex multis voluit Marc. Vetranius Maurus *de jur. lib. cap.* 47. Et confirmatio, ac renovatio a ſucceſſore non ſit neceſſitatis, ſed tantùm beneplaciti, & ad benè eſſe, Bald. *conſ.* 112. *vol.* 1. Alex. *d. conſ.* 33. *num.* 16. *vol.* 5. Et quod talis confirmatio non neceſſitatis, ſed conſilii appelletur, præter ſuperiùs adductos, plurimis allegationibus congeſtis voluit Matth. de Afflict. *in Conſtitut. Dignum num.* 9. ubi ait: *Hinc ſucceſſoris aſſenſus neceſſarius non eſt, quando a prædeceſſore Principe ſemel habitus, & impartitus fuit*, Burſat. *conſ.* 29. & *conſ.* 30. *volum.* 1.

81 Eadem facilitate diluitur, quod ejuſmodi Immunitas non ſit ex privilegio Regis, ſed ex taxa Regiæ Cameræ, & quod hic non agatur de tollenda immunitate, ſed de minuenda ad juſtam quantitatem. Nam ad primum cauſarum fiſcalium cognitio Cæſaris Procuratori tributa eſt, *l.* 1. & *tot. tit. C. ubi de cauſ. fiſcal.* & *l.* 1. *C. de juriſd. omn. Jud.* cum ſimilibus Afflict. *in cap.* 1. §. *num.* 44. *de duobus fratrib. de nov. ben. inveſt.* Mynſing. *pract. obſerv. lib.* 1. *obſ.* 20. *num.* 1. ejuſque deliberationes eandem vim habent, ac ſi ipſius Principis forent, teſte Ulpiano *in l.* 1. *de offic. Proc. Cæſar.* cujus authoritas originem refert Tacitus *lib.* 12. *Annal.* his verbis: cum Claudio agit: *Eodem anno ſæpiùs audita vox Principis, parem vim rerum habendam a Procuratoribus ſuis judicatarum, ac ſi ipſe ſtatuiſſet.* Taciti compar Svetonius in Claudio; *Ut rata eſſent quæ Procuratores ſui in judicando ſtatuerent, a Senatu precario exegit.* Hoc autem munus exercetur in Regno Neapolitano per Supremum Tribunal Regiæ Cameræ Summariæ, in hodiernam formam redactum ab Alphonſo Primo, ut referunt Frecc. *de ſubfeud. lib.* 1. *cap. de offic. mag. Cam.* Marc. Anton. Surg. *de Neapol. illuſtr. lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 23. Regens Tapia *lib.* 2. *jur. Regn. in rubr. de offic. Procur. Cæſar.* Ubi latè, & de qua Rex Ferdinandus Primus *in pragm.* 38. *de offic. Procur. Cæſar.* ſic honorificè loquitur: *Cùm præſertim certò ſciamus, omnia, quæ in iſta Camera aguntur, & cognoſcuntur, & decernuntur ſumma æquitate, maturitate, integritate, & juſtitia agnoſci, & decerni.* Cùm ergo Regia Camera Summaria, ſive ſummæ rei publicam rem, & Principis referat, contrahentes cum illa a nemine moleſtari oportet, ſed tutiſſimi eſſe debent, *l. bene a Zenone C. de quadr. præſcript. l.* 1. *ne fiſcus rem, quam vendidit evincat lib.* 10. *C. de Bartol. ad l. fin. num.* 7. *Cod. de ſent. paſſ.* & *ad l. Gallus*, §. *Et quid ſit tantum num.* 10. & ibidem Jaſ. *num.* 20. *ff. de lib.* & *poſt.* Felin. *ad c. inter quatuor, num.* 4. & Panorm. *num.* 5. *de major.* & *obed.* Alexan. *conſ.* 101. *num.* 6. *vol.* 2. & *conſ.* 190. *num.* 4. *eod. vol.* Præſertim ſi in iis, in quibus poteſt diſponere, ut in exemptione vectigalium, ſeu munerum, ceu habetur *in l. uni de his, qui a Princip. vacat. accep. lib.* 10. & *in l. Immunitates, C. de agric.* & *cenſit. lib.* 11. & 1. *Reg. cap.* 17. Accedente præſertim ſcientia, quæ in hoc caſu præſumenda eſt in Rege, vel ſaltem ſuppletur a jure. Quia ſcientia Officialium, & Miniſtrorum Regiæ Cameræ Regi, & Fiſco præjudicat, ut eſſe communem Doctorum ſententiam poſt Bart. *in l. ſi publicanus*, §. *in omnibus, ff. de public.* concludit Regens Lanar. *in cap.* 1. §. *Si quis per triginta, ſi de feud. defunct. milit. num.* 35. ubi allegat Imolam, Caſtrenſem, Romanum, Aretinum, Cumanum, Baldum, Balbum, Cravettam, & alios, Regens de Ponte *conſ.* 91. *num.* 2. & 3. *lib.* 2. Cov. *in reg. poſſeſſor. p.* 2. *in princ. num.* 11. Coſt. *de jur.* & *fact. ignor. inſp.* 41. *num.* 11. Rota penes Farinac. *dec.* 507. *num.* 2. *in noviſſ. p.* 1. Surd. *dec.* 4. *num.* 6. Garz. *de nobil. Gloſs.* 7. *num.* 7. Et hoc, quamvis doctores plerumque firmaverint ad effectum præſcribendi jus, Principi, & Fiſco competens, benè etiam applicatur in aliis, ubi eadem ratio viget, ut ſcripſit Regens de Ponte *d. conſ.* 91. *num.* 2. & 3. & Regens Lanar. in ſpecie quoad præſumptam conceſſionem *d. n.* 35. Quos omnes refert, ac ſequitur Illuſtriſſimus D. Cajetanus Andreas de Afflicto olim Epiſcopus Cavenſis, nobis amicus, ac quondam Advocatus conſultiſſimus, & penè dixerim Antiſtites Oraculi Neapolitani, cujus moris erat non modò legum, morum, formulæque forenſis præſidium implorare in auxilium ſuæ cauſæ, ſed etiam fidem Judicum, intimoſque ſenſus, & prudentiam, veluti ſupplementum ſcriptionis *contr. jur. reſol. c.* 47. *num.* 42.

82 Ad ſecundum reſpondetur, quod quando quis privilegium non poteſt revocare, neque poteſt illud minuere, reſtringere, vel limitare, ut habetur *in l. quod de bonis*, §. *fin. ff. ad leg. falcid.* & *in l. ſi optio, ff. qui*, & *a quibus, de pact.* Nam revocare, & minuere pendent ab eadem poteſtate, Surd. *conſ.* 419. *num.* 45. & *ſeqq.* Suar. ad Reg. Angl. *lib.* 4. *cap.* 30. *num.* 12. & Maur. de Homag. *tit.* 9. *num.* 113. Et eo ipſo, quod Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticis privilegium conceditur, reponitur inter bona & jura Eccleſiaſtica, circa quæ nullam poteſtatem habent ſæculares, atque ideò nequeunt illud revocare, neque etiam minuere, aut legem aliquam, quæ in illius præjudicium cedat promulgare.

Hinc regula ſit. Statutum laicorum tollens, impe- 83
diens, limitans, aut reſtringens aliquid ex iis, quæ jure naturali, aut divino conceſſa ſunt Eccleſiaſticis; ratione conſecrationis, ſeu ſpecialis dignitatis, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. Quia hæc omnia primariò dicit libertas Eccleſiaſtica, & in his magis principaliter conſiſtitit. Concluditur autem ſub his præcipuè exemptio a vectigalibus, tributis, aliiſque oneribus, & jus liberum in Prælatis judicandi Eccleſiaſticos, & res Eccleſiaſticas, eiſve annexas, & in inferioribus Clericis, non ſolùm jus declinandi laicum forum, ſed etiam obligationem ſtandi juri Prælatorum. Quod, etſi, quoad ipſos poſſit eſſe aliquando odioſum, eſt tamen favor Prælatorum, & juriſdictionis Eccleſiaſticæ.

Item ſit hæc alia regula magis ſpecialis. Statutum 84
laicorum tollens, impediens, limitans, aut reſtringens aliquid ex iis, quæ in toto jure canonico, vel ex legitima conſuetudine favore rerum, locorum, & perſonarum Eccleſiaſticarum inducta ſunt, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. Tum quia hæc omnia dicunt privilegium Eccleſiaſticum. Tum quia in contrarium ſtatuens, negat facto juriſdictionem ita ſtatuendi, quæ eſt in Pontifice, & generalibus Conciliis, a quibus jus Canonicum emanat.

Rurſus & iſta ad rem. Statutum laicorum tollens im- 85
pediens, limitans, aut reſtringens aliquid ex iis, quæ privilegio Imperatorum, vel Regum, aut Principum competunt Eccleſiaſticis, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. Nam, licèt ante acceptionem is, qui privilegium elargitus eſt, illud revocare poſſit, tamen poſtquam ratum habetur ab eo, in quem collatum eſt, tranſit in jus ipſius, & quidem inamiſſibile. Quia privilegium conceſſum non ſubdito, & majori, eſt irrevocabile, ut ſæpius diximus.

Ac denique iſta quàm maximè opportuna. Statutum 86
laicorum tollens, impediens, limitans, aut reſtringens aliquid favorabile pro Clericis, quod iis competit jure communi, aut etiam particulari alicujus loci ſeu municipali, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. Conſtat ex dictis, quod Eccleſiaſticorum libertas non excludit libertatem ſibi, quovis modo competentem, ut latè Canoniſtæ *in cap. Eccleſia S. Mariæ de conſt. in cap. Noverit, de ſent. excom.* Bart. *in l.* 1. §. 3. *num.* 3. *ff. Quar. rer. act.* & *in auth. caſſa, C. de ſacroſ. Eccleſ.*

Quæ ſequuntur nihilo meliora ſunt ad vitiligandum 87
quàm ad opinionem adverſariam efficaciter approbandam opportuniora. Etenim vera ſententia eſt, Clericos non habentes requiſita S. Concilii Tridentini *cap.* 3. *ſeſſ.* 23. *de ref.* non privari ex jure communi privilegio Canonis, & immunitatis a vectigalibus, niſi præmiſſa trina monitione, ſed dumtaxat privilegio fori ex eo decreto Tridentini: Privilegium enim fori ſumptum pro exemptione a judiciis ſecularibus optimè ſeparari poteſt a privilegio immunitatis ab oneribus, & in pœnalibus non eſt facienda extenſio ex vulgò adductis. Eam tuentur Molina *de juſt.* & *jur. tom.* 3. *tr.* 2. *diſ.* 270. *num.* 5. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 33. *dub.* 5. *n.* 28. Garzias *de benef. tom.* 1. *cap.* 3. *p.* 2. *num.* 5. *in fin.* Malder. *in* 1. 2. *tr.* 5. *cap.* 6. *dub* 8. Comitol. *lib.* 1. *reſp. mor. quæſt.* 54. *numer.* 2. & *lib.* 6. *quæſt.* 29. Sanch. *in Sum. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 13. *n.* 35. ubi alii, Squillantes *privil. cler.* 8. *num.* 8. Imol. *in cap. fin. de vit.* & *honeſt. Cler.* Tabien. *v. excommunicatio* 5. *caſ.* 1. *num.* 24. ac tenet ipſe Cov. *pract. q. cap.* 31. *num.* 9. Quia jure aliquo Pontificio id ſtatutum non eſt, ſaltem uſque ad trinam monitionem, *capitul. Contingit* 2. *de ſent. excomm.* Egregiè Torrebl. *de mag. cap.* 6. *num.* 69. Dian. *p.* 1. *tr.* 2. *reſol.* 36. Bonac. *de cenſur. in part. diſp.* 1. *quæſt.* 19. *punct.* 3. §. 3. *num.* 2. de Marin. *reſol. quot. cap.* 47. *num.* 7. *cum ſeqq. p.* Barbol. *in collect. ad d. locum Concilii num.* 34. & inſtar plurium Juris Pontificii interpres conſultiſſimus D. Fagnanus *in cap. pervenit num.* 14. & 15. *de immun. Eccleſ.* Eamque fulciunt S. Congregationis Concilii decreta apud de Marinis, Comitolum, Barboſam, & alios citatos, S. Congregationis Immunitatis in Firmana Septembris 1629. & in Aſſiſienſi 26. Junii ejuſdem anni, ac ſæpè alibi, quæ ita declaravit: *Clerici, qui non habent requiſita Tridentini ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *de ref. non privantur privilegio Canonis, exemptionum &c. ſed ſolo privilegio fori*: ac præſertim 18. Julii ejuſdem anni 1629. his verbis: *Illuſtre, e molto Reverendo Monſignor, come fratello. Ad inſtanza di coteſta Città, che i Chierici non debbano godere l'eſenzione, ſe non hanno le qualità eſpreſſe dal Concilio di Trento*

nel cap. 6. seff. 23. de ref. si è risposto esser ripugnante al medemo Concilio, e sacri Canoni, il che si notifica a V.S. acciocchè non permetta pregiudizio dell' Immunità Ecclesiastica. Ma però ella non dovrà lasciare di ammonire tutti i Chierici della sua Diocese, che debbano andare in abito Chiericale, & adempire quelle parti, che sono tenuti di fare per disposizione del medemo Concilio, e Canoni, con darne poi avviso. Di Roma &c. malè adversantibus Suarez, Alterio, Graffio, Molfesio, Azorio, Reginaldo, Laymano, Filiucio, Homobono, Coriolano, Cutellio, & Cevallos, quos sequitur Delbene *de Immunit. cap. 1. dub. 5. sect. 4. num. 1.* Avendagno, Additionatore ad Decium, Spino, Matienzo, & aliis apud Sanch. *loco allegato num. 34.*

88 Ac ita quidem, ut ad sacros ordines suscipiendos cogi non possint, neque idcircò habitu, vel privilegio exemptione, ac immunitate privantur ex declaratione Sacr. Congregationis Immunitatis sub 22. Augusti 1628. dummodò tamen munus suum reverenter adimpleant ex S. Congregatione super Episcop. & Regul. In Consentina 19. Aprilis 1619. & in Cathacensis 3. Augusti 1592. licèt ex sua ignorantia non possunt ulterius promoveri, ex eadem S. Congregatione super Episc. in Rossanensi 29. Aprilis 1615. Nisi tamen aliud demandatum fuerit, ut in Lainensi 15. Septembris 1615. Et si Episcopus decreverit, quod non gaudeant, nisi a die suscepti sacri Ordinis, debet decretum revocare, tanquam præjudiciale Immunitati Ecclesiasticæ, eadem Sac. Congregatio super Episc. in Aprutina 20. Martji 1597. Atque etiamsi ad effugienda onera pro eo tempore, quo in Clericatu permanserint, Clericatum assumpserint sine animo permanendi in Clericatu. Nam reipsa erant personæ Ecclesiasticæ, nec dicuntur in fraudem Clericatum suscepisse, sed usum fuisse jure suo. De quo alibi fusiùs.

89 Doctores verò adversarii loquuntur de Clericis conjugatis, qui, licèt inserviant Ecclesiæ, ac habitum, & tonsuram deferant, non tamen sunt immunes a vectigalibus per textum expressum *in cap. un. de Cler. conjug. in 6.* ubi eis relinquitur privilegium Canonis, fori autem ea tantùm pars, quæ eximit a judicio laico in criminalibus. Quæ sententia communissima est apud Pereiram *de man. reg. par. 2. cap. 26. num. 10.* Anton. de Ballis *in tract. var. lib. 5. tit. 10. num. 18.* aliosque vulgò apud Delbene *de immunit. d. cap. 1. dub. 5. sect. 3. a num. 1.* & Squillantem *de privil. cler. 8. num. 9.* Nisi tamen habeant consuetudinem in contrarium ad suum favorem gaudendi privilegio fori etiam in criminalibus, & immunitatibus, ut declaravit S. Congregatio Immunitatis in Squillacensi 21. Octobris 1628. Et nos aliàs. Decisiones verò 12. & 13. post Chartarium, firmantes, Clericum non gaudere *cap. Odoardus de solut.* si non est in sacris constitutus, non sunt receptæ extra illud Tribunal, contrariumque declaravit S. Congregatio Concilii apud De Marinis *d. cap. 47. num. 10. & in Nullius 4.* Maji 1619. ibi: *Quæritur, an Clericus initiatus prima tonsura, & in habitu clericali incedens gaudeat beneficio cap. Odoardus, de solut. Si non habeat beneficium Ecclesiasticum, neque sit addictus alicui Ecclesiæ de mandato sui Episcopi?*

Sacra Congregatio censuit, gaudere.

90 Idque etiamsi fori privilegio non gauderet, Galett. *in mag. v. Clericus*, Barbos. *de off. & potest. Episc. part. 2. alleg. 12. num. 32.* Nam textus *in d. cap. Odoardus* simpliciter loquitur, & in favorabilibus appellatione Clericorum veniunt omnes Clerici, tàm in minoribus, quàm in majoribus ordinibus constituti, *cap. Clerus, d. 21.* Abb. *rubr. de vit. & honest. Cler.* & post alios de Grass. *effect. Cler. in prælud. num. 252.* & Doctores apud Sanchez *loc. cit. num. 33.* privarique privilegiis clericalibus est odiosum, atque adeò restringendum. Quinimmò & Clericum conjugatum gaudere hoc privilegio, tenent Ricc. *dec. 170. numer. 4. par. 3.* Squillant. *de privil. cler. 10.* Scannarol. *de visitat. lib. 3. num. 25.* Nam est in favorem totius ordinis clericalis, a quo Clericus conjugatus non excluditur. Quod saltem, quoad personalem districtionem firmat idem Squill. *loc. cit.* ex adductis per Lap. *alleg. 18.* Secus autem quoad bona, ut per Glos. *in cap. un. de Cler. conjug. in 6.* Covarr. *pr. quæst. 31. num. 9.* Farinac. *de inquis. q. 8. n. 9.* Carol. de Grass. *eff. 7. num. 25.* Ricc. *in pr. resol. 253.* & Campan. *in div. rubr. 11. c. 10. n. 50.* ac resolvit Rota Romana sæpiùs. Nam per d. textum *in c. un.* Clericus conjugatus gaudet dumtaxat privilegio canonis & fori, in cæteris autem non gaudet privilegio clericali, licèt eadem Sacra Rota, ut Clericus gaudere possit prædicto privilegio *cap. Odoardus*, requirat delationem habitus, & tonsuræ, ac servitium Ecclesiæ, ut in Romana testamenti 4. Aprilis 1672. coram Bourlemont. *§. contraria verso sententia*. Quam Rotæ opinionem Sacr. Congregatio Concilii non sequitur, ut alibi ostendi.

Verùm concedamus, plerosque ex Clericis requisita S. 91
Concilii Tridentini, ac Sacrorum Canonum non habere, non propterea ex particularium delictis potest inquiri totus Clerus Regni, & sua immunitate jam taxata privari, Bart. *in l. aut facta, §. fin. num. 9. ff. de pœn.* Immò etiamsi totus Clerus peccaret, ne quidem a prædicta transactione recedere licet. Tum quia est facta in remunerationem eorum meritorum, quo casu revocari non potest, Roman. *cons. 26. col. 2. & cons. 436. col. 1.* Felin. *in d. cap. Novit, num. 12.* latissimè Tiraquell. *in repet. l. unquam, num. 13. & seq.* & ibi Rip. *q. 14.* Tum quia habent suos Judices.

Quod si adhuc dubitare contigerit, recurrendum est 92
ad ea, quæ Serenissimus, & immortalis memoriæ apud Deum, & homines Rex Philippus IV. aureis, & verè catholicis literis expressit, ac regio diplomate declaravit anno 1643. ut legere est apud Regentem Sanfelicium *in addit. ad discept. de donat. temp. belli post dec. 1. p.* Ex quibus credo, quòd Universitates abstinebunt a moderatione prædictæ immunitatis, ampliùs non reclamaturæ.

Neque exinde sequitur absurdum, quòd pauperes qui 93
numerosam familiam habent, cogantur solvere pro suo foculari triginta, vel quadraginta, plus, minusve ducatos, & divites, qui habent suos Ecclesiasticos nil solvant. Quod est nimis durum, & quodammodo contra ordinem naturæ. Nam dato, quod in Civitate non essent personæ immunes, adhuc tale absurdum sequeretur. Sit enim ibi pauper, qui habeat quindecim personas de familia, & dives, qui habeat tantum duas; certè pauper, qui non teneretur solvere ultra carolenos 42. pro foculari, solveret ducatos sexaginta in vectigalibus, & dives duodecim. Non ergo ab Ecclesiasticorum immunitate, sed ex quo vivitur in vectigalibus, nascitur hoc absurdum. Addo, quòd ex præscriptione præsumitur in dicta taxa fuisse hoc inconveniens consideratum, & gravamen pauperum, vel præponderatum aliis operibus Ecclesiasticorum, & divitum sæcularium, qui solvunt pro rebus non usualibus, vel judicatum necessarium ad sublevandam Rempublicam. Omne tamen absurdum evitabitur, si vectigal esset justum. Est autem injustum, inducitque excommunicationem illud, quod pro delatione, aut emptione victualium, usualiumque ad propriam personam ac familiam, aut ad jus colendum necessarium, imponitur. Siquidem in ea tantùm, quæ negotiationis, emolumenti, aut mercaturæ, & aliis hujus generis causis circumferuntur, aut veneunt, imponendum est onus, ut ex textu *in leg. universis, Cod. de vectigal.* docent unanimes Juris interpretes, & *ad cap. Super quibusdam, de verb. signif.* traditque Abb. *in cap. Innovamus numer. 5. de censib.* Cajet. *v. vectigalia capitul. 1.* Angel. *v. Pedagium, §. 3.* Navar. *in man. cap. 17. num. 102.* Tolet. *lib. 5. instr. cap. 73. numer. 5. & cap. 74. numer. 5.* Graff. *lib. 2. decis. 215. numer. 80.* multique alii. Hinc est, quòd Imperator damnat sub pœna capitis vectigalia super rebus ad proprios usus necessariis imponi, contrarium rectè potuisse aliqua consuetudine introduci, tuentur Host. *ad d. cap. super quibusdam*, Alph. a Castro *l. 1. de legat. penal. cap. 1.* & Cajet. *loc. cit.* & videtur Toleto *cap. 73. num. 9.* Si enim, ut arguimus, officii Principis, & pastoris cognatio quædam est, ideò, ut ad pastorem pertineat curare, ut pecora habeant læta & succulenta, ita æquum est, Principem subditos facere opulentos, non novis exactionibus ad inopiam redigere. Romani triplici ex rerum genere vectigalia percipere soliti erant, ex agricultura, mercimoniis, & privatorum opibus. At nunc ne victus quidem tributo vacat. Excitati sunt graves Romæ tumultus, novum aliquod Octavio Augusto, exiguum tamen vectigalis genus imponente, qui tamen ea in re omnium continentissimus visus est. Permultæ item seditiones, & priscis temporibus, & patrum ac nostra memoria in Regno Neapolitano, in Gallia, Hispania, & aliis Provinciis exortæ sunt eam ob causam. Cùm Ludovicus Sfortia, teste Guicciardino, misso ad Genuenses legato, qui magnam pecuniæ vim ab eis exigeret, eoque prandio ab aliquo urbis optimate excepto, fors tulit, ut ab accubatione epulari in hortis ambularet, & animadversa herba illa, quæ Basilicus dicitur, ad Legatum inquit; Domine, herbam hanc leviter tracta, & olfac; cui morem gerens suaveolentem herbam deprehendit. Cui rursum convivatur: herbam manu jam preme, & odorare, cui etiam tunc acquiescens, odorem admodum injucundum, & insuavem eò affari professus est. Hic rursus nobilis Legato; Domine, inquit: Si Dux Ludovicus molli suæ potentiæ manu urbem hanc tractet, lætam & obsequentem inveniet; sin illam fortiter premat, ingratum rebellionis, & impatientiæ odorem non

dubiè

dubiè percipiet: Legendus Philippus *Commin. lib.* 10. *de reb. gest. Ludov.* XI. & Tholos. *de Republ. lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 18. & *c.* 6. *per tot.*

94 Sed regerunt, Principes vix dignitatem suam tueri, nisi utantur ejusmodi novis exactionibus. Ita certe, sed de re licita, sed modicè, cum fruendi parcimonia. Nec propterea ausim damnare piissimos Principes, qui super usualibus, & victualibus hodiè vectigalia imponunt. Nam prodest illis consuetudo, quæ potest, quod & lex, *arg. cap. fin. de consuet.* & *l.* 1. *C. quæ sit longa consuet.* ac sentiunt probabiliùs Sylvest. Navarrus, & Graffius locis allegatis, D. Anton. *in* 2. *p. sum. tit.* 1. *cap.* 14. Duard. *lib.* 2. *ad Bul. Cœn. can.* 5. *quæst.* 6. *num.* 13. Less. *de just. lib.* 2. *cap.* 33. *dub.* 7. Suar. *lib.* 5. *de legib. cap.* 16. *n.* 3. Molin. *de just. tom.* 3. *disp.* 669. Gambarup. *de casib. reserv. ad cap.* 5. *Bul. Cœn. num.* 6. Reginald. *in prax. lib.* 9. *cap.* 16. *sect.* 2. *in fin.* & Laym. *lib.* 3. *theol. moral. tr.* 3. *p.* 1. *c.* 3. *n.* 3. qui rectè addunt conditiones aliquas pro justitia ejusmodi vectigalium, de quibus apud eos.

95 Et quidem quis horrore non perfunditur audiens, quòd dum Civitates tenentur Regiæ Cameræ quotannis solvere pro tot focularibus summam ingentem ducatorum ad rationem carolenorum 42. pro quolibet foculari, & aliam summam pro censibus instrumentorum, forsitan sine justa causa contractis, putantesque experientia nimis durum a particularibus seorsum pro rata, & censu capitis prædictam summam exigere, imponunt pro cujusque modii frumenti molitura carolenos quinque pro quodlibet vectigali solvendo, & exigendo impetrant Regium assensum, & beneplacitum a Regio Collaterali Consilio, atque demum pro quibusdam causis, Magistratibus Civitatum subjectis, augent vestigal prædictum ad rationem carolenorum octo, quod non solùm excedit octavum tertiæ partis, idest vigesimam quartam partem pretii naturalis, sed quasi pretium naturale frumenti contra omnem juris dispositionem, & præcipuè contra textum *in d. leg. universi, leg. a legatis*, & *leg. ex præstatione Cod. de vectigal.* Felin. *in cap.* 1. *extr. de constit.* & ibi Abb. *in apostil. num.* 9. & *in cap. Innovamus de apost. lit. D. de censib.* Ciarlin. *tom.* 3. *cap.* 240. Ricc. *in prax.* 3. *resolut.* 135. *num.* 9. Bald. *in l.* 2. *de jur. aureor. annul.* Tolet. *d. cap.* 73. *numer.* 8. Graff. *numer.* 37. & Gambarup. *cit. num.* 61. Et quia res odiosa est, ideò salvamus semper usum, necessitatem, causam, tempus, locum. Id tantùm addimus, posse, ac debere de vectigalibus competentem portionem pro statu Reipublicæ annuatim reservari, & sic ad publicum ærarium pro publicis necessitatibus reponi.

96 Maneat igitur firmum, Magistratus seculares non posse taxam immunitatis Ecclesiasticis minuere, istis verò integrum, ac sat esse, quòd sibi è sua immunitate supereat, vendere, cedere, donare. Quod hactenus jam probatum est, & declaravit sæpius S. Congregatio Immunitatis. Cùm enim Regia Camera Summariæ Neapolis anno 1649. emitteret decretum, quo decernebatur, ut immunitates Ecclesiasticis illius Regni debitæ, darentur dimidio minus illarum, quibus antea gaudebant; cùmque illud transmitteret ad Thesaurarios, sive Perceptores regiæ pecuniæ, & ab iis executioni demandatum esset; illud intimando Syndicis, atque Officialibus Civitatum, Episcopus Anglonæ pro defensione immunitatis Ecclesiasticæ relaxavit monitorium contra Magistratum, & publicanos, qui id minus exequebantur, & Episcopus Lyciensis anno 1650. die 18. Februarii non solùm relaxavit monitorium ad dicendum, quare non debeant declarari incidisse &c. uti violatores immunitatis Ecclesiasticæ contra Magistratum Civitatis, & regios ministros exequutores, sed etiam mandavit edictum, quo id præcipiebatur, cum insertione decreti dictæ Rogiæ Cameræ publicatum, & affixum, ut sub interminationis divinæ ultionis pœna intra terminum viginti-quatuor horarum a locis publicis aboleretur, quod factum.

97 Vix hæc perceperat Prorex Neapolitanus, & Collaterales, ac statim literas, quas Hortatorias appellant, iis Episcopis miserunt, ut revocarent monitorium, & censuras, forsitan publicatas, tanquam nullas, & invalidas, illis multa, & magna minitando.

98 Rationes, quæ in Hortatoriis adducebantur, erant hujusmodi.

Prima. Che si suppone la tassa antica di dette franchigie essere stata fatta dalla Regia camera della Sommaria, e perciò siccome è stata giudice competente a darle così larghe, così è giudice competente a moderarle.

99 *Seconda. Perche la tassa così moderata è sufficiente per gli Ecclesiastici, e loro si toglie solo, che del superfluo non ne facciano mercantie.*

100 *Terza. Che con questa moderazione si ovvia alle liti trà gli Ecclesiastici, e le Communità per detta causa di franchigie.*

Quarta. Perche essendo accresciuti i pesi alle Communità, 101
& altrettanto grandemente il numero degli Ecclesiastici, è conveniente, che si moderi la loro famiglia.

Quinta. Che non osta l'osservanza continuata per moltissimi anni. Percioche le cose, che concernono il governo politico, sono bilanciate con la mutatione de' tempi. 102

Sesta. Che non si controverte, doversi le franchigie a gli Ecclesiastici, mà la dichiarazione della quantità, che loro spetta, appartiene al Magistrato secolare. 103

Settima. Per verificazione di ciò dal Clero di Napoli 104
senza repugnanza, nè contradizzione alcuna si è ricevuta, è posta in uso la detta moderazione. E perciò se l'ha ricevuto il capo del Regno, molto più la deve ricevere il Clero del Regno.

At S. Congregatio Immunitatis, ad quam literas Hortatorias Episcopi miserant, Archiepiscopos Regni, ac præcipuè Neapolitanum suis literis, quas alibi ad rem aliam integras produxit, ita docuit. 105

Essendosi nella Congregazione tenuta per ordine di Nostro 106
Signore Martedì prossimo passato 22. di questo mese considerato maturamente il decreto fatto dalla Regia Camera sotto li 15. di Novembre dell'anno passato 1649. sopra l'essentione, che devono godere gli Ecclesiastici del pagamento delle gabelle, fu risoluto, che non può in modo alcuno sussistere, nè tolerarsi, come contrario a' sacri Canoni, alle Costituzioni Pontificie, & alle convenzioni particolari stabilite con la Sede Apostolica nelle Investiture di cotesto Regno, è troppo prejudiciale all'Immunità Ecclesiastica. Primo, perchè quel Magistrato secolare si arroga l'autorità, di far decreti, è precetti in materia spettante al foro Ecclesiastico. Secondo, perchè limita, è restringe a certo numero di persone, & a porzione determinata di vituali la immunità competente a' medemi Ecclesiastici libera, & assolutamente per quelle cose, che raccogliono ne' loro beni, & anche per quelle, che comprano per lo bisogno delle persone proprie, e di tutti gli altri, che vivono a spese di esse. E così gli priva in effetto di quel più, che per legge divina, & humana si deve loro omninamente senza diminuzione alcuna, Terzo, perchè ordina che sia loro restituito nelle medesime specie de vituali quello, che viene prima da essi nell'atto della compra, o dell'introduzzione, o estrazzione pagato in danari, benche per li proprii non sia lecito a' laici di gravarli del pagamento di gabella alcuna, nè meno per gli altri, che introducono, o estraggono per uso loro, e per quelli poi, che comprano a minuto nel foro, e nelle botteghe communi, si debba per ogni ragion di giustitia restituire ad essi puramente in danari tutto ciò, che sono astretti di contribuire nello sborso del prezzo alterato da simili imposizioni, senza che vengano gravati di haverlo a ripetere con varii circuiti, i quali in fine doppo molti disagi, & incommodi, che portano seco congiunti, riescono di niuno, o di molto poco profitto. Quarto, perchè modera, e revoca parimente l'osservanze precedenti, le quali erano più favorevoli, o vero meno dannose al Clero, &c.

Onde non essendo stati bastevoli gli Ufficii, e le diligenze 107
fatte fin hora per la veintegrazione dell'Immunità, e sollevamento de gli Ecclesiastici da' sudetti aggravii, dovrà l'E. V. subito ricevuta la presente lettera far formare processo, se pure non è già formato, nel quale appariscano i detti pregiudicii. E successivamente in esecuzione dell', obligo strettissimo, che le impongono i Sacri Canoni, procedere, servatis servandis, alla declaratoria della scommunica contro i Ministri, & altri colpevoli nell'esazzione delle gabelle, e nella ordinazione, e publicazione de' decreti, e precetti, comminando anche di più l'interdetto generale nell'istessa Città, e sua Diocese, acciochè riconoscano gli errori loro, e si dispongano di emendarli, poiche la Santità Sua non intende in modo alcuno di tolerare così gravi eccessi con tanta offesa di Dio, & in essempio pernicioßissimo alla Christianità, &c.

Et in Cathacensi 27. Septembris 1661. Il Capitolo, & 108
il Clero rappresentano, che i Sindici, & i Gabellieri scommunicati, per havere scemate ad essi le solite franchigie, ottennero l'assoluzione con reincidenza doppo qualche mese con molte proroghe sotto pretesto di liquidare l'interesse. E se bene ora lasciano di godere l'intiere franchigie a' Sacerdoti, non hanno però restituito il decorso, & a' Chierici nobili negano le solite franchigie per li servitori: fanno perciò instanza, che si proceda a nuova affissione, di cedoloni contra gli scommunicati sudetti, e per l'intiera quiete supplica a decidersi i seguenti tre articoli.

Se la Città debba dare doppia franchigia a' Chierici pro- 109
visionati dalla Regia Camera Sommaria, come da a' Sacerdi due tumula di grano il mese, stante che la patente

di detta proviſione ſia dalla medeſima Regia Camera ſoſpeſa.

110 *Se la Città debba dare intiera eſenzione a' Preti, & a' Chierici foraſtieri, che ſono franchi de' loro beneficii, e patrimonii nelle loro Patrie, e ſtante che Napoli non riconoſce niun foraſtiere per franco, & eſente.*

111 *Se gli Eccleſiaſtici aſſenti da Catanzaro, dimorando in Napoli, o in Roma, altrove per cauſa di negotii, o di ſtudio, debbano godere per metà l' eſenzioni ſudette.*

112 *Sacra &c. quoad Syndicum, & Gabellarios Epiſcopus procedat, prout de jure.*

Quoad 1. *Exhibeantur litteræ proviſionales.*

Quoad 2. & 3. *Juſtificetur ſolitum coram Ordinario, & mandet illud ſervari.*

113 Idem mandavit ſervari *in Sorana* 16. Januarii *1663.*

114 Et in *Bovinenſi* 20. Decembris *1667. Monſignor Veſcovo rappreſenta all' Eminenze Voſtre, che il Signor Regente della giuriſdizione gli ha ſcritto, che i gabellotti di detta Città hanno havuto ricorſo da lui, dolendoſi di quattro gravami, che aſſeriſcono di riceevere da eſſo Veſcovo.*

115 *Il primo gravame, che gli Eccleſiaſtici vendono la franchigia della gabella del pane, e del vino, e dicono non poſſa farſi ſotto preteſto, che la franchigia ſi dà per la robba, che ſi conſuma per ragion del vitto; ſecondo, &c.*

116 *Sacra, &c. Quoad primum, dentur decreta.*

117 Et in *Anglonenſi* 7. Junii *1633. Sacra, &c. reſpondit, Clericos omnes gaudere debere ſolita franchitia, illamque vendere poſſe.*

118 Et in *Sulmonenſi. In riſpoſta della lettera di V. S. ſi dice, che i Chierici, benche aſſenti, e non habbiano ſervitori, o che eſſi vivano a ſpeſe altrui, debbono godere delle loro franchigie, e diſporne a loro arbitrio per la Conſtituzione d' Onorio, e d' altri a loro favore e in queſta conformità potrà V. Sign. governarſi; e Dio, &c. a* 21. *di Marzo del* 1646.

119 Luculenter in Salernitana 30. Novembris *1669.* his verbis: *Certificata queſta S. Congregazione, che vada creſcendo la contumacia de' gabellieri della farina di coteſta Città, mentre non ſolamente non deſiſtono dall' impedire a coteſto Capitolo, e Clero il poter vendere, o donare le loro franchigie, ancorche taſſate ſecondo l' antico lor poſſeſſo di vinticinque tumola annui per ciaſcun Sacerdote e di dodeci per ogni Chierico; ma pretendono ancora in vigore d' un decreto laicale di riſtringere le ſudette franchigie. Il che riſultando in gran prejudicio degli Oratori, e mente di queſti Eminentiſſimi miei Signori, che V. S. continui a procedere contra i ſudetti gabellotti, come di ragione, non oſtante qualſivoglia inibizione.*

120 *Et in potioribus terminis cùm fuiſſet dubitatum, an Communiſtis liceat alterare taxas onerum Cameralium, quæ ſolvuntur pro bonis antiquis Eccleſiarum?*

121 *An dicti Communiſtæ pro novis oneribus Cameralibus poſſint exigere aliquam taxam ab Eccleſiaſticis, antequam ſit communicata, ac recognita ab Eccleſiaſticis ob præjudicia, quæ illis obvenirent? &*

122 *An dicti Communiſtæ poſſint exigere ab Eccleſiaſticis abſque eo, quòd ordo talis exactionis ſit ſubſcriptus ab Ordinario?* Eadem Sac. Congregatio in Ariminenſi 17. Novembris 1617. ita reſpondit: *Ad primum, & ſecundum negativè, ſi prius non fuerint intimati Eccleſiaſtici. Ad tertium etiam negativè: Quæ tamen ſubſcriptio non debet retardari.*

123 An in Uritana 6. Maji *1615.* ubi, quòd Clericis pauperes poſſunt vendere ſuas immunitates. Et in alia Sulmonenſi 29. Martii 1648. ubi, quòd Clerici debent gaudere ſua integra immunitate, etiam reſpectu colentium bona Eccleſiæ, ut in Bovinenſi 25. Junii 1644.

124 Hoc idem declaravit ſæpiùs S. Congregatio ſuper Epiſcopis & Regularibus, præſertim in *Uritana* 5. Maji, ſive Martii 1624. *Si è doluto il Clero di coteſta Dioceſe, che ſe bene i Sacerdoti, & altri in ſacris ſono ſtati ſempre eſenti per venticinque tumola di grano, e i Chierici ſemplici per dodeci e mezo, ſe gli dice però, che quanto alla gabella della macina facciate oſſervare l' eſſenzione dovuta a detti Chierici, e Sacerdoti, e a ciaſcheduno di eſſi per uſo loro, e delle loro famiglie ſecondo la diſpoſizione de' Sacri Canoni, e la conſuetudine del luogo, de' quali tutti voi ſiete giudice.* Et addit: *Non approva la S. Congregazione la taſſa fatta da coteſti Regii intorno all' immunità degli Eccleſiaſtici del dazio della farina per vinticinque tumola di grano, dovendo eſſi goderla ſenza limitazione alcuna, onde in caſo d' occorrenza, non permetta, che per tal cauſa riceva no moleſtia alcuna.*

125 Et in *Melitenſi* 25. Junii *1619. Quoad Clericos, qui vendunt furnariis, vel aliis ſchedula ſuæ franchitiæ, nihil debet innovari.*

126 Et in *Brunduſina* 10. Auguſti *1640. in Uritana* 31. Julii *1612. Clerici non tenentur ad gabellas propane, & vino determinato, licèt emerent a laicis.*

Eadem S. Congreg. Immunitatis in *Licienſi* 4. Decembris *1628. Prohiberi non debet Clericis, ne juxta ſolitum vendant ſchedulas ſuarum franchitiarum. Et ſi Princeps, ſeu Magiſtratus ſæcularis facit ſuper hoc aliquod decretum, debet revocari.* 127

Idque etiamſi ipſi Eccleſiaſtici Communitatibus medietatem ſuarum immunitatum relaxaverint, ut decrevit eadem S. Congregatio Immunitatis in *Aquilana* anno *1628.* & *1629.* in qua præcipit integram reſtitutionem. Idem decrevit in *Tarentina* pro Terra Cryptalearum ſub anno *1669.* Et in *Salernitana* 9. Septembris 1670. in qua cenſuit, concordiam non eſſe confirmandam. Et in *Barenſi* eadem die & anno, in qua laudavit Archiepiſcopum, qui hujuſmodi reductioni ſe oppoſuit, &, ut proſequatur, prout juris, admonuit. Nam perſonæ Eccleſiaſticæ non poſſunt donare Communitatibus medietatem immunitatis, ſibi competentis, ut declaravit Sacr. Congregatio Immunitatis in *Salernitana* 12. Decembris 1645. 128

Et rurſus in dicta *Aquilana* 5. Martii 1641. declaravit, Magiſtratum ſæcularem non potuiſſe reducere franchitias Eccleſiaſticorum. Et *in eadem* ſub die 21. Junii redarguit Epiſcopum, qui dictam reductionem facere intendebat. Ita enim ſcripſit: *Eſſendoſi differita la riſoluzione domandata da coteſto Clero, non permetterà V. S. che per parte di detta Città ſi facci innovazione di gabelle d' impoſizioni, e ſimili in pregiudicio dell' immunità & eſenzione del Clero, mà reſtierà. A.* 27. *di Marzo* 1640. Eidem Epiſcopo Aquilano. *Si è conſiderata l' inſtanza di coteſto Publico concernente la moderazione della franchigia de' Chierici, e con uniforme ſenſoſi è giudicato da queſti Eminentiſſimi Signori non poterſi, nè doverſi fare, mà che ella può ſervirſi de' rimedii, e de' mezi preſcritti da Sagri Canoni a* 9. *Marzo* 1641. 129

Eadem S. Congregatio Immunitatis litteris eidem Epiſcopo Aquilano ſcriptis 21. Junii 1641. his verbis: *Venendo rappreſentato a queſta S. Congregazione ſopra le controverſie giuriſdizzionali con l' eſibizione del decreto fatto da V. S. che ella habbia havuto ardire di ridurre le franchigie delle perſone Eccleſiaſtiche contra l' eſpreſſo ordine della medeſima S. Congregazione datoli ſotto li* 5. *di Marzo proſſimo paſſato, fondato nella diſpoſizione de' Sagri Canoni, conſuetudine, e convenzione ſpeciale a favore del Clero in coteſto publico Regno; perciò con la ricevuta di queſta non laſciera di rivocare detta riduzzione, e ogn' atto ſopra ciò fatto, con reintegrare il Clero dell' eſatto.* 130

Quin etiam Clericis in minoribus datur eadem immunitas, quæ datur Sacerdotibus, quando habeant perſonas, quæ illis aſſiſtant pro eorum ſervitio, licèt eſſent iis conjunctæ, ut conſtat ex pluribus proviſionibus Regiis, & notat Squill. *de privil. Cler. cap.* 8. *num.* 19. & declaravit ſæpius S. Congreg. Immunitatis præſertim in Cavenſi 27. Aprilis 1632. & in Aprutina 22. Auguſti 1662. 131

Ex quibus cauſa exanimis jam, aut exanguis, hoc eſt omni præſidio juris defecta, & penè conclamata eſt. 132

CONSULTATIO XLVII.

In pleriſque diœceſibus juxta Conſtitutiones Synodales cupiens ad ſtatum clericalem aſcendere, de licentia Epiſcopi per annum in habitu clericali incedit, poſt quem ad primam tonſuram admittitur. Quæritur, an interim gaudere debeat fori privilegio?

NEgamus. Primò, quoniam licèt ob animum advolandi ad ſtatum Clericalem ſit aliquo modo Dei obſequio mancipatus, & videatur eſſe inſtar Novitiorum Regularium, qui Eccleſiaſticæ perſonæ cenſetur; tamen non eſt, unde habeamus, ex ſolo hoc habitu aliquem conſtitui in ordine Eccleſiaſticorum, cùm nullo modo ſit conſecratus. Quod certè habetur de ſtatu, & habitu regulari, etſi neutrum adhuc quis profeſſus ſit. Ita etiam opinatur Bonac. *de cenſ. in p. diſp.* 1. *quæſt.* 16. *pun.* 3. *n.* 6. optimè inferens, hunc non gaudere privilegio fori, & trahentes ipſum ad Tribunal laicum non innodari cenſura Bullæ Cœnæ. 1

Secundò. Quoniam Trident. *ſeſſ.* 23. *de ref. cap.* 6. ex Clericis minoribus, aut tonſura initiatis non omnes donat privilegio fori, ſed eos, qui incedunt in habitu, & tonſura, ſerviuntque Eccleſiæ. Clericos verò ſolius habitus non recenſet. 2

Tertiò. Quia ſecundùm communem, iſte non gaudet privilegio Canonis, quod tamen facilius participatur, quàm privilegium fori. 3

Diſſentiunt tamen Ambroſin. *de Imm. c.* 22. *n.* 6. & Dec. *tr. crim. l.* 4. *c.* 8. *n.* 17. At minus rectè. 4

Sed quid ſi iſte etiam inſerviret Eccleſiæ? Communior ſen- 5

ſententia eſt apud Sylv. *in ſum. v. Eccleſia* 1. *ſub num.* 6. §. 5. quòd gaudeat privilegio fori *ex cap. Eccleſ. ſervos* 12. *quæſt.* 2. idque, ut ibi legitur, ne ſervitium deeſſet Eccleſiæ. Immò Archidiac. ſuper Gl. *cap. Duo ſunt* 12. *q.* 1. expreſſè ait, quòd tales, ex quo habitum mutant, perſonæ Eccleſiaſticæ habentur, quod etiam dicit Gl. *in cap. ut lex v. Eccleſ.* 37. *quæſt.* 1. *arg. d. cap. Duo ſunt*, ubi hi, cùm non ſint laici, inter Dei devotos, tanquam inter Eccleſiaſticos computandi ſint. Et ita declaravit S. Congreg. Immunitatis in *Jurenſi* die 24. Januarii 1668. quamvis diſſentiant aliqui, & velint in hoc ſtandum eſſe conſuetudini.

CONSULTATIO XLVIII.

An moniales abſque legitima licentia colloquentes cum Regularibus cujuſvis Ordinis, & inſtituti, peccent mortaliter, & incurrant alias pœnas?

1 IN hac re cenſeo cum S. Congregat. Concilii in Cæſenatenſi 13. Junii 1654. *ad cap.* 5. *ſeſſ.* 25. *de Regul.* nempe, decreta Sixti V. Clementis, & Urbani VIII. pro reformatione, non comprehendere Moniales, nec pœnas incurrere, niſi expreſſas ab Epiſcopis, vel Conciliis provincialibus.

2 Porrò Epiſcopos habere poteſtatem quoad hoc a Sac. Concil. Trid. conſtat per ea verba, *d. cap.* 5. *Inobedientes, atque contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas, aliaſque pœnas, quacumque appellatione poſtpoſita, compeſcentes.* Alioquin inanis prorſus eſſet juriſdictio Ordinarii in moniales.

3 Idque extendo ad moniales, Regularibus ſubjectas. Ita namque declaravit eadem S. Congreg. in *Verulana* 29. Januarii 1633. his verbis: *Moniales, & Regularibus ſubjectæ, alloquentes cum Regularibus, etiam ejuſdem Ordinis, licentiam legitimam non habentibus, incurrunt pœnas, & cenſuras a Conciliis provincialibus, vel edictis Epiſcopalibus in ſimilibus appoſitas.* Quam declarationem, tanquam poſteriorem ea, quam refert Barb. *in collect. v. moniales alloquentes §. ult. nempe, Alloquentes cum monialibus, exemptis contra Conſtitutionem Epiſcopi, ab ipſo puniri poſſunt, non tamen ipſæ moniales exemptæ*, Epiſcopi omnes ſequi debent. Et convincit ratio. Nam cura cuſtodiæ clauſuræ monialium, etiam exemptarum, commiſſa Ordinariis in Conc. Trid. non intelligitur ſolùm de cuſtodia clauſuræ materialis, ſed etiam de cuſtodia clauſuræ formalis, ut alibi probavimus. Unde ad clauſuræ conſervationem pertinere hanc prohibitionem loquutionis, diſertè aſſerit Ug. *de pot. Epiſ. capitul.* 21. §. 2. *num.* 4. Atque adeò poſſunt Ordinarii ex vi præfatæ commiſſionis coercere moniales, etiam exemptas, abſque legitima licentia colloquentes, etiam cum Regularibus cujuſvis Ordinis & Inſtituti. Et etiam cenſuit eadem S. Congreg. Concilii in *Viterbienſi* 26. Junii 1627. cujus declarationem integram attuli alio in loco.

CONSULTATIO XLIX.

SAcra Congregatio Eminentiſſimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum ſæpe cenſuit, præſertim in *Feſulana* diſtributionum 1. Aprilis 1662. Canonico, cujus opera D. Epiſcopus ex privilegio, ſibi per Sacros Canones conceſſo, utitur, deberi, non obſtantibus adductis per Capitulum ejus Cathedralis, redditus omnes ſuæ præbendæ, amiſſis diſtributionibus, quotidianis. Quòd ſi redditus omnes ipſis diſtributionibus conſtent, duas ex tribus partibus deberi, amiſſa tertia, quæ inſervientibus accreſcat. Vel ſi præbenda adeò tenuis ſit, ut quartam partem diſtributionum non attingat, tunc ipſis diſtributionibus & fructibus præbendalibus ſimul coacervatis, duas ex tribus partibus eidem Canonico deberi, amiſſa tertia, quæ inſervientibus accreſcat.

Sed cùm Canonici plerique proprias diſtinctas præbendas non obtineant, & è contra præter diſtributiones quotidianas, dietim ſolitas acquiri, ſoleat inter ipſos certa & quantitas vini, olei, & frumenti ſemel in anno diſtribui: Ideò *quæritur, quomodo prænarratum indultum ad praxim deducendum ſit?*

1 Videtur reſpondendum, de omnibus diſtributionibus, cujuſcumque generis ſint amitti debere tertiam partem, quæ inſervientibus accreſcat. Etenim diſtributiones, præter illas, quæ in pecunia ſunt, conſiſtunt etiam in victualibus, ut pane, vino, oleo. Et quædam dicuntur minutæ, quæ dantur actualiter iis, qui interſunt ſingulis horis; quædam groſſæ, quæ dantur in fine anni, vel ſemeſtris, vel menſis pro reſidentia, Rot. *dec.* 330. *num.* 5. & 6. *p.* 1. *div.*

2 At nihilominus dicendum eſt, Canonico hujuſmodi deberi vinum, oleum, & frumentum, uti fructus, ſi non excedant quartam partem. Ita etiam cenſuit eadem S. Congreg. Conc. in eadem *Feſulana* die 14. Aprilis 1663. *ad cap.* 12. *ſeſſ.* 24. *de ref.* Quia non ſunt propriè diſtributiones, ut ſunt illæ, quæ actu diſtribuuntur, ſed potius maſſa groſſa, ut ajunt, & impropriè diſtributiones appellantur, & ideò debentur etiam abſentibus privilegiatis juxta *Extr. Joannis* 22. *Cum nonnullæ §. præterea, de præb.* Gloſ. *fin. in cap. un. de Cler. non reſid.* Abb. *in cap. licet, num.* 8. Calder. *conſ.* 21. *de præb.* Pariſ. *conſ.* 32. *num.* 11. *vol.* 4. & in ſpecie Fel. *conſ.* 18. *num.* 6. Rot. in Salamantina Canonicatus *de præb.* Caputaq. *dec.* 29. *p.* 2. & Quaran. *in ſum. v. Reſidentia*, & Additionator omninò videndus.

CONSULTATIO L.

An ex ſponſalibus validè per verba de futuro contractis, & poſtea mutuo conſenſu diſſolutis, oriatur impedimentum publicæ honeſtatis?

NUllum oriri impedimentum ex hujuſmodi ſponſa- 1
libus, docent Rebel. *de oblig. juſt. p.* 2. *l.* 3. *quæſt.* 14. Baſil. Pont. *l.* 7. *de matr. cap.* 36. *num.* 9. Hurtad. *diſp.* 21. *diff.* 1. *num.* 5. Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 222. & alii. Ac ita ajunt, S. Congreg. cenſuiſſe apud Farinacium, declarando verba illa Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de ref. matr. c.* 3. *quacunque ratione valida non erunt*, nimirum, *Si ſponſalia ſolvuntur de conſenſu, S. Congregatio cenſuit, eſſe invalida.* Nam ſi ſponſalia mutuo conſenſu diſſolvuntur, redduntur invalida, ac proinde impedimentum evaneſcit. Confirmatur. Quia obligatio ſponſalium mutuo conſenſu tollitur. Ergo etiam impedimentum.

At ex hiſce ſponſalibus oriri impedimentum publicæ 2
honeſtatis, omninò tenendum eſt. Ita Sanchez cum pluribus, quos adducit *l.* 7. *de matr. diſp.* 65. *num.* 21. Piaſec. *in prax. Epiſc. p.* 2. *cap.* 4. *num.* 22. & Bonac. *q.* 3. *pun.* 11. *num.* 7. licèt hic tutiùs ac probabilius id cenſeat *arg. cap. Acceſſit* 5. *de ſponſ. impub.* Eſt tamen certum. Nam impedimenta matrimonii non dependent a voluntate contrahentium, ſed ab Eccleſia. Hæc autem conſtituit, ut impedimentum publicæ honeſtatis conſurgat ex ſponſalibus validis, *cap. Audientiam, &c. Sponſam cum ibi not. de Sponſ.* Conc. Trid. *d. ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *de ref. matr.* At Sponſalia, mutuo conſenſu diſſoluta, fuerunt initio valida. Ideo enim, ut diſſolvantur, requiritur mutuus conſenſus, quia principio valida.

Et quidem ratio motiva, propter quam inductum eſt 3
ab Eccleſia impedimentum publicæ honeſtatis, adhuc militat, quando ſponſalia mutuo conſenſu diſſolvuntur. Æquum enim eſt, atque honeſtati congruum, ut quia in ſponſalibus matrimonium inchoatur, non poſſit qui cùm aliqua ſponſalia init per verba de futuro, cum illius conſanguineis matrimonio copulari. Firmatur vis rationis. Nam aliàs poſſet hoc impedimentum ceſſare poſt mortem alterius ſponſi. At non ceſſat, ut diſertè decernit Gregorius IV. in *cap. Si quis uxorem*, & Julius Primus in *cap. Si quis deſponſaverit* 27. *quæſt.* 2. Ergo neque ceſſat ex ſponſalibus mutuo conſenſu diſſolutis. Non enim ſponſalia videntur magis diſſolvi per mutuum conſenſum, quàm per mortem.

Nec refragantur Hurtadus, Poncius, & alii, dicen- 4
tes eſſe diſcrimen. Nam inquiunt, ſponſalia, quæ mutuo conſenſu diſſolvuntur, evaneſcunt immediatè, & ratione ſui, ſponſiſque viventibus unus definit ad alium pertinere; non verò, quæ morte alterius diſſolvuntur. Quia iſta mediatè tantùm, & ex defectu ſubjecti, & ipſis viventibus ſemper unus pertinuit ad alium, judicaturque ille, qui obiit in eadem voluntate diſceſſiſſe. Ac proinde ex iſtis utpotè perpetuis, & ſemper validis, oritur hoc impedimentum, non vero ex illis.

Contrarium tamen nos adſtruimus, certumque eſſe de- 5
bet, ſponſalia per mortem magis evaneſcere, quia perpetuò diſſolvuntur: at diſſoluta per mutuum conſenſum, iterùm per novum conſenſum contrahi poſſunt. Immediatè etiam, & ratione ſui per mortem evaneſcunt, quia immediatè evaneſcit omnis conſenſus, & radix illius, nempè vita humana. Quare, ſicut, ſponſis viventibus, unus definit ad alterum pertinere per mutuum conſenſum, ità multò magis mortuo alterutro. Non ergo eſt peculiaris ratio, nec ſpeciale diſcrimen.

Minuſque obſtat declaratio S. Congregationis, quòd 6
ſponſalia, quæ mutuo conſenſu diſſolvuntur ſint invalida. Hinc enim non ſequitur, impedimentum ortum ex illis

ceſſare. Nam cùm ab initio fuerint valida, ex illis ab initio ortum fuit publicæ honeſtatis impedimentum, quod ſicut non ceſſat per mortem, ita neque per mutuum conſenſum contrahentium. Verba autem illa Tridentini: *quacumque ratione valida non erunt*, referuntur ad ſponſalia quæ in principio contractus valida non ſunt. Ex illis enim nunquam oritur ulla propinquitas, atque adeò nec ullum publicæ honeſtatis impedimentum. Ad confirmationem verò reſpondetur, negando conſequens. Nam, ut dixi, hujuſmodi impedimentum non dependet a voluntate contrahentium, ſed ab authoritate Eccleſiæ. Et ideò diſſolutis mutuo conſenſu ſponſalibus, remanet impedimentum publicæ honeſtatis.

7 Id, quod hodie pro certo tenendum eſt. Nam jubente fel. mem. Alexandro VII. propoſitum fuit in S. Congregatione Concilii: *An ſponſalibus validè ab initio contractis, deinde mutuo conſenſu diſſolutis, ſit ſublatum impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis?* Et pluries propoſito dubio, ac maturè examinato, tandem ſub die 6. Julii 1658. Eminentiſſimi Patres, in antiqua ejuſdem S. Congregationis ſententia conſiſtentes, cenſuerunt, non eſſe ſublatum. Cujus ſententiæ unà cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejuſdem Congregationis in hac materia reſponſis, facta relatione ad Sanctiſſimum, Sanctitas ſua ſub die 10. ejuſdem menſis, prædictam Congregationis reſolutionem probavit, eandemque juſſit in dubium deinceps non revocari.

8 Hoc ipſum declaraverat antea eadem S. Congregatio in *Vicentina 13. Junii 1654. ad cap. 3. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* Propoſito enim hoc dubio: *Petrus Collata, & Hieronyma Sanctoria contraxerunt inter ſe ſponſalia per verba de futuro. His autem mutuo conſenſu diſſolutis, Hieronyma tranſivit ad alia vota. Cùmque Petrus hodie velit matrimonium contrahere cum ſorore germana ejuſdem Hieronymæ, quæritur, an obeſt impedimentum publicæ honeſtatis ex dictis ſponſalibus cum Hieronyma, mutuo conſenſu poſtea diſſolutis.*

Sacra &c. cenſuit, obſtare. Et ideò dentur declarationes.

CONSULTATIO LI.

CUm olim Sacra Congregatio Concilii periculoſo ſtatui Regularium ejectorum, & fugitivorum conſulere, eorumque ſcandala ſummovere præoptaret per ſuum generale decretum ſub die 21. Septembris 624. editum, ac typis etiam promulgatum certam formam a Superioribus regularibus in ejectione ſubditorum ſuorum incorrigibilium ſervandam ſtatuit, iidem Superiores habent aliquando quoſdam ſubditos longo jam tempore vagabundos, fugitivos, & ſupra modum ſcandaloſos, quos uſque adhuc nec plures Provinciales cum maximis expenſis, neque Generales ipſi, neque S. Congregatio Regularium ad Ordinem reducere, comprehendere, neque in carcerem trudere potuerunt. Et quamvis pluries charitative moniti, & juridicè citati fuerint, nedum a dictis Superioribus, verùm a præfata S. Congregatione, nunquam comparere voluerunt, ſed ſemper rebelles, & contumaces extiterunt in ſua pervicacia. Unde neque ſpes emendationis, ſubmiſſionis, aut reditus ad Ordinem affulget, quin potius pejora timenda ſunt, meditantur enim apoſtaſiam a fide, niſi citò liberentur ab Ordine, & ex ſimili apoſtaſia ſummum ſcandalum Ordinis, maximumque animarum detrimentum pertimeſcitur. Ideò petitur tàm peſtiferos homines, pluſquam incorrigibiles, corde per multos annos in malum indurato, facultatem illis concedi, ut ab Ordine tanquam incorrigibiles expellere poſſint, non obſtantibus decretis, *quæritur, an petitioni ſit indulgendum?*

1 Eſſe indulgendum cenſeo. Nam Religioſus de jure communi legitimè ejici poteſt a Religione per ejus Prælatos. Primò, quando eſt notoriè incorrigibilis, *cap. fi. de ſtat. monach. §. Porrò in fi.* Secundò, quando ſine gravi infamia Religionis ob ſceleris enormitatem retineri non poteſt; Unde Doctores apud Sanchez in *decalog. lib. 6. cap. 9. num. 19.* concludunt, quòd quando revocatio Religioſi affert aliis ſcandalum & periculum, nec poteſt commodè capi, detineri, ac corrigi, deſperata etiam ejus correctione, ac imminente periculo apoſtaſiæ a fide, tunc præferendum eſt commune Religionis, ac fidei bonum ejus privatæ ſaluti.

2 At verò *Nihil* reſpondendum eſt, prout reſpondit Sacra Congregatio Concilii in una Provinciæ Germaniæ Ordinis Minimorum ejectionis ſub die 14. Aprilis *1663.*

3 Obſervanda itaque eſt forma dicti Decreti de Apoſtatis, & ejectis, quod antiquo juri communi nonnulla prudentiſſimè addidit, & hanc rem perversè jam deformatam, in ordinem ac ſtatum decorum, ac tutum reſtituit, cujus tenorem lege inter Conſtitutiones Urbani VIII. in Bullario *num. 26. §. 6.* E ſumma enim Superiorum Regularium poteſtate ſummum odium aliquando in ſuos ſubditos ſuſpectamus. Quare legibus hoc, & moribus fieri debet, atque ex uſu forenſi, ne majeſtas juſtitiæ imminuatur neglectim, & ejus ſecuritas contemptui haberi ſinatur. Vide præ cæteris Delbene *de offic. S. Inquiſit. p. 2. dub. 236.* per plures ſectiones, ubi prædictum Decretum variis ejuſdem Sac. Congregatio Concilii declarationibus illuſtrat.

CONSULTATIO LII.

An Collectores, ac Subcollectores ſpoliorum, decimarum, aliorumque jurium Cameræ Apoſtolicæ, officio ſuo durante, diſtributiones quotidianas lucrentur, quamvis Choro divinis officiis perſolvendis minimè interſint?

LUcrari ex privilegio ſpeciali Sixti V. deciſum fuiſſe a S. Congregatione, refert Moneta *de diſtrib. p. 2. quæſt. 11. numer. 10. & 11.* Idemque aſſerunt Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſc. alleg. 53. & 159. ac de Canonic. & dignit. cap. 24. num. 3.* Cened. *canon. quæſt. lib. 1. quæſt. 1. num. 64.* Sanctarell. *var. reſol. quæſt. 11. num. 6.* Marcell. Vulp. *in prax. judic. for. Eccleſ. cap. 13. num. 28.* & Antonell. *de regim. Eccleſ. Epiſcop. lib. 3. cap. 16. num. 18.* quibus adde Palaum *tom. 2. diſp. 3. orat. punct. 9. §. 8. num. 3.* Trullench. *lib. 1. in decal. cap. 8. dub. 13. num.* Eſcobar. *quæſt. 1. de Horis num. 168.* & Leandrum in *decalog. p. 1. tr. 8. diſp. 4. quæſt. 138.* Ratio eſſe poteſt, quia vacant muneri concernenti utilitatem publicam. 1

Quamvis ejuſmodi officia non excuſare Parochos a reſidentia parochialis Eccleſiæ, reſponderit eadem Sac. Congregatio, quæ loquitur de Subcollectore, cujus meminit Ricc. *in prax. for. Eccleſ. p. 1. reſolut. 403. numer. 4.* Quod ex eo repetit Antonel. *d. cap. 16. num. 18.* generaliter verò Nicol. *in floſcul. v. Subcollector numer. 2.* in hæc verba: *Curam, vel aliud ſervitium Eccleſiaſticum, perſonalem reſidentiam requirens, obtinentes, non debent deputari ſubcollectores, & ſi deputentur, non ſunt exempti quoad onera beneficii* 1597. *10. Martii* 1606. *Aſcoli in Puglia 19. Aprilis* 1614. *Acerra 27. Maji* 1642. *Unde Epiſcopus poteſt cogere eos ad reſidentiam, & ad ſolvendum punctaturas* 1614. *20. Junii* 1657. *Avellino 12. Maji.* Nam Paſtores tenentur reſidere ex jure divino, ut ex Tridentino clarè colligitur *ſeſſ. 23. cap. 1. de refor.* 2

Verùm ego judico, non lucrari, ac miror, tot graves Authores in contrarium abiiſſe contra inſtitutionem diſtributionum, quas non lucratur, qui fictè, ſed qui verè, ac perſonaliter intereſt, *cap. 1. de Cler. non reſid. in 6.* quaſque, ut S. Concilium Trid. *ſeſſ. 5. cap. 1. & ſeſſ. 24. cap. 12. de reform.* decernit, qui ſtatis horis interfuerint, recipiunt. Neque obſtat privilegium Sixti V. Quia eſt locale. Quod illi non animadverterunt. Et ita etiam reſpondit ad hoc dubium S. Congregatio Concilii 26. Auguſti *1662. ad d. cap. 12. ſeſſ. 24.* in Romana, ſive Mediolanenſi, ſubcollectorum, *nempè negativè, & literas Sixti eſſe locales.* 3

CONSULTATIO LIII.

An præbendæ admodum tenues minorum Clericorum uniri poſſint ab Epiſcopo præbendis Canonicalibus? & An poſſint Canonici Cathedralis deputari in Vicarios perpetuos Eccleſiarum parochialium, ipſi Cathedrali unitarum?

AD 1. negativè reſpondendum puto. Quia Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 5.* non tribuit facultatem Epiſcopis uniendi præbendas tenues Clericorum præbendis pinguibus Canonicalibus, ſed tantùm, ut eis liceat cum conſenſu Capituli aliquot beneficia præbendis Canonicorum unire, ſi tenue ita extiterint, ut ſuſtinendo decenti Canonicorum gradu non ſufficiant. Quando enim conceditur facultas uniendi, ſtrictè accipienda eſt, tanquam præjudicialis ſummo Pontifici, ac inferioribus collatoribus, ut paſſim Rota coram Coccino *dec. 328. num. 1. & dec. 199. num. item 1. ac dec. 710. num. 21. p. 2. rec.* Et quia idem Tridentinum *ſeſſ. 21. cap. 3.* ſtatuit, tertiam partem fructuum tàm Dignitatum, quàm Canonicatuum ſeparari debere, & in diſtributiones converti, quæ inter omnes divinis intereſſent pro rata portione dividantur. Mens igitur Tridentini eſt, ut po- 1

ut potius fiat separatio, quàm unio, ut omnes proportione fruantur bonis Ecclesiæ. Quare eadem *sess.* 24. *cap.* 15. loquens de Præbendis suppressis, ait: *Quarum fructus & proventus reliquarum Præbendarum distributionibus quotidianis applicentur.* Atque ita censuit Sac. Congregatio Concilii in Anicien sis unionis 26. Augusti 1662. ad *d. cap.* 15. *sess.* 24. *de reform.*

2 Ad 2. etiam negativè. Nam licèt Episcopus habeat facultatem creandi Vicarios perpetuos in parochialibus Ecclesiis unitis, sive annexis Cathedralibus, vel Collegiatis, ut etiam declaravit eadem S. Congregatio Concilii 22. Januarii 1659. ad *c.* 7. *sess.* 7. *de reform.* nequit tamen illis deputare, qui habent beneficia, quibus assignatæ sunt distributiones quotidianæ, quia sunt incompatibiles cum Ecclesiis parochialibus. Et ita quoque censuit eadem Sac. Congregatio in Campanien si 14. Augusti 1663.

CONSULTATIO LIV.

1 *An Regularibus liceat cadavera defunctorum associare cum stola?*

2 *Et quid si sint Capellani Confraternitatum?*

3 *An liceat iis domibus, navibus, cymbis &c. benedicere?*

4 *An in obitu Parochianorum possint pulsare Campanas peculiari signo? Et in Sabbato Sancto antequam pulsentur Campanæ Cathedralis?*

5 *An processiones extra suas Ecclesias, & claustra per Parochiam ducere, & Ecclesias, præcipuè Sanctimonialium ingredi? &*

6 *An possint construere novam turrim Campanariam cum nova, & magna campana, præsertim propè Ecclesiam parochialem, aut monialium? Et quot campanas habere possint?*

Ubi de origine, ac instituto Litaniarum, Rogationum, ac supplicationum piè, ac eruditè.

1 AD primum, ac secundum respondeo, non licere. Usus enim stolæ, præsertim in funeribus, ut alibi fusiùs dicam, est signum jurisdictionis parochialis. Quare S. Congregatio Rituum in Nucerina die 24. Octobris 1609. & in Prænestina die 13. Julii 1619. declaravit, Parochum tantummodo stolam deferre debere, ac omnes alios præcedere. Idem habetur ex Rituali Romano *in rubric. de exeq.* Cùm igitur solus Parochus in associandis funeribus fungatur munere proprio, debet etiam ipse solus uti stola, quatenus est proprius habitus sacerdotalis *can. cùm Ecclesiastica d.* 23.

2 Ad 3. respondeo minus licere. Hinc Sacræ Congregationes Rituum, ac Visitationis Apostolicæ sæpius declararunt, benedictiones domorum, palmarum, & aliorum hujusmodi pleno jure spectare ad solos Parochos. Nam istæ functiones pertinent ad Parochum ratione muneris, quo fungitur, ac sunt de jure ipsius, itaut non possint per alium exerceri, nisi super jus proprium Parochi. Et ideò præservantur Parochis in omnibus privilegiis concessis Regularibus per clausulam, *sine tamen quorumcunque jurium parochialium præjudicio*. Unde Pellizar. *tom.* 2. *man. Regul. tr.* 8. *c.* 2. *sect.* 2. *num.* 47. rectè ait, non posse Regulares dare pacem, denunciare dies festos, benedicere domibus, & id genus alia, quæ ad Parochum pertinent, quia clausula habet quorumcumque jurium, ac proinde complectitur omnia.

3 Ad 4. respondeo, quoad primam partem non posse. Habetur ex Rituali Romano *in rubr. de exeq.* per hæc verba: *Tunc ubi viget pia consuetudo pulsetur campana parochialis Ecclesiæ aliquibus ictibus ad significandum fidelibus instantem mortem expirantis*. Et quoad secundam partem, neque posse. Quare Sacr. Congregatio Concilii in Capuana die 23. Aprilis 1591. ita scripsit Archiepiscopo. *Il Priore, e i Frati di S. Maria sono stati ragionevolmente posti in prigione per aver nel Sabbato Santo sciolto le campane prima che ciò si fosse fatto nella Metropolitana di V. S. alla quale, come capo, dovevano aver rispetto, e parendo, che basti il risentimento fatto, alla ricevuta gli farà scarcerare con far loro una bona monizione, avvertendo però, che non paghino cosa alcuna per pena.*

4 Quod etiam constat ex Concilio Lateranensi sub Leone X. *sess.* 21. ubi habetur, quòd Campanæ pulsari non debeant in Civitate ante signum Cathedralis, in diœcesi verò ante signum matricis, vel parochialis Ecclesiæ. Id tamen limitatur, nisi consuetudo legitima esset in contrarium, vel Ecclesiæ multum distarent, ut declaravit Sacr. Congregatio super Episcopis in Surentina 19. Julii 1681. & in Thelesina 15. Februarii 1622. Aliis verò temporibus non possunt prohiberi Regulares, ne Campanas pulsent ante Cathedralem ex eadem Sacr. Congregatione in Lancianensi 7. Junii 1619. Fuitque in Sacr. Congregatione de propaganda fide anno 1643. abrogatum decretum, ne Rutheni Græci uniti pulsarent Campanas in Sabbato Sancto ante Latinos. Et ad effectum pulsationis sufficit probare Ecclesiam esse parochialem, antiquiorem, digniorem, & majorem, ex quibus concluditur, esse matricem, ut per S. Rituum Congregationem in Sorana 8. Junii 1641.

Cùm enim pulsatio Campanæ in Sabbato Sancto, & 5
Sanctissimi delatio in processionibus solemnibus sint actus jurisdictionales, qui expleri debent per solas Ecclesias matrices juxta *cap. Cum transmissa de præscript.* Ideò Ecclesia matrix non debet privari hac jurisdictione, ut dixit Rot. *decis.* 51. *p.* 2. *rec.* Unde quando clarissimè constat, duas Ecclesias esse inter se independentes, & unam non habere jurisdictionem in alteram, non potest altera privari sua jurisdictione matricitatis, ut alteri soli detur; sed in hisce casibus consulendo utriusque dignitati, ac servando inter utramque paritatem, interciditur utrique exercitium cumulativum, itaut non possint ambæ eodem tempore pulsare Campanas, ac deferre Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. Reservatur vero utrique Ecclesiæ usus alternativus dictorum actuum adeò, quòd una Ecclesia uno anno, altera altero prius pulset Campanas, & sola deferat processionaliter Sanctissimum. Quod tanquam justum, ac æquitati consonum amplexa est Sacr. Rituum Congregatio in Theatina 1628. ipsaque experientia comprobavit longo temporis cursu, ac exemplorum numero. Nam hoc pacto tollitur occasio turbarum, & scandalorum inter populos, ut præ cæteris locis videre est in Civitate S. Angeli, ubi summa cum quiete servantur istæ solemnitates alternis vicibus per duas matrices in exequutionem motus proprii Sixti V.

Ad 5. respondeo etiam negativè. Nam ex jure com- 6
muni Regulares extra sua monasteria non habent territorium; solùm autem habent Conventus suis finibus circumscriptos, ut placuit Cardinali *in Clem.* 1. *num.* 1. *de statu monachor.* & aliis cum Rota coram Verallo *dec.* 225. *num.* 2. ac alibi frequenter. Et ita praxim obtinere firmat Zerol. *in prax. Episc. p.* 1. *tit. de proces.* & ex Regularibus docet Rodriq. *in addit. ad sum. tom.* 4. *cap.* 105. *num.* 5. Villalob. *tom.* 2. *tract.* 35. *diffic.* 5. *n.* 9. Peyrin. *in privil. minim. tom.* 2. *constit.* 7. *B. Pii V. §.* 10. *num.* 2. *ad* 8. & declaravit sæpius S. Congregatio Concilii, ac Sacr. Rituum Congregatio in Lycien si: *Sacra &c. juxta alias respondit nullo modo licere Regularibus facere processiones extra claustra monasteriorum; prout nec etiam licere ipsis Regularibus publicè exponere Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sine expressa licentia Ordinariorum. Et ita in utroque casu observari debere declaravit die* 28. *Aprilis* 1640. De quo etiam nos alibi. Quidquid dicat Portellus, alter Rodriquez, Graffius, Barbosa *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 76. *num.* 7. per triginta passus extra ambitum Monasterii id licere per *c. sicut antiquitus* 17. *quæst.* 4. Nam textus ille loquitur quoad immunitatem minorum Ecclesiarum.

Ad 6. negativè per textum *in c. patentibus de privil.* 7
ubi Abb. *num.* 4. ait, quod indebitus sonus turbat audientes extra locum, ibique Dec. *num.* 5. & Soccin. *n.* 6. cui opinioni adhæret S. Congregatio super Episcopis, & Regularibus, adeòut sæpè prohibuerit, etiam Regularibus, imponi turri Campanariæ novam & majorem Campanam, & impositam mandavit amoveri, ne turbaret moniales vicinas, & præsertim in una Augustinianorum 21. Januarii 1642. & Confraternitatibus injunxit, ut amoveant campanam, si ex ejus pulsatione turbentur vicini Regulares. Id tamen pendet ex majori, vel minori vicinitate Ecclesiarum, quæ examinanda est. Quare in Sacr. Congregatione super Episcopos fuit expositum, an concedendum esset aliquibus fratribus, quod Campanam apponerent in quodam Oratorio a parochiali distante tribus milliaribus ad effectum vocandi populum ad missas, & fuit conclusum, negativè, quia id inferebat præjudicium parochiali 20. Julii 1592. Sic etiam nec religiosis domibus Mendicantium licet jure habere ultra campanam unam, qua utantur ad usum officiorum divinorum, *c. un. de offic. custod. in extravag. commun.*

Porrò quas Græci Litanias, Latini Rogationes, & 8
supplicationes vocant, eæ ad vitanda quidem mala fiunt, atque omne effugiendum periculum, sed non sine jejunio, ac veste humili, aut habitu lugubri, vocibus in modum supplicantis, ut Beleth & Durandus testantur. Extat græcum vocabulum, Litanias etiam in *epistola* 63. Basilii, & explicatur in *can.* 32. Concilii Moguntini sub Carolo Magno celebrati his verbis: *Litaniæ græco nomine appellantur, quæ latinè dicuntur Rogatio-*

gationes, Inter Litanias autem & Exomologeses hoc differt, quod Exomologeses pro sola peccatorum confessione agantur; Litaniæ verò indicuntur propter rogandum Deum, & impetrandum in aliquo misericordiam ejus. Sed jam utrumque vocabulum sub una dignatione habetur. Hæc Canon ille.

9 Supplicationum usus apud Ethnicos fuit longè frequentissimus imprimis apud Romanos, eorumque tempore *Justitium* fuit, hoc est publica feriatio, & tribus de causis eas institutas ab illis reperimus.

10 Primò, cùm aliquod a Diis Romani petere instituissent, præsertim cùm bellum aliquod ordirentur. De hujus generis supplicationibus Livius loquitur: *Ab hac*, inquit, *oratione in suffragium missi, ut rogarat, bellum jusserunt. Supplicatio inde a Consulibus in triduum ex Senatus Consulto indicta est, obsecrarique circa omnia pulvinaria Dii; quod bellum cum Philippo populus jussisset, id bene, ac fœliciter eveniret.* Et *lib. 2. belli Punici 2. His*, inquit, *Senatus consultis perfecti L. Cornelius Lentulus. Pontifex Maximus consulendum de verè sacro censet injussu populi non posse voveri. Rogatus in hæc verba populus; Velitis, jubeatis ne hoc sic fieri? Si res populi Romani, Quiritum ad quinquennium proximum, sicut velim eam salva servata erit: hisce duellis datum donum fuit populus Romanus, Quiritum, quod duellum populo Romano cum Carthaginensi est.* Et mox: *Ejusdem rei causa Ludi magni voti, æris 133. millibus triente; præterea bubus Jovi trecentis, multis aliis divis, bubus albis atque cæteris hostiis. Votis ritè nuncupatis, supplicatio edicta, supplicatumque, ut cum conjugibus, ac liberis non urbana multitudo tantùm, sed agrestium etiam, quos in aliqua sua fortuna publica quoque contingebant.*

11 Secundò, in rebus adversis fiebant supplicationes ad Deorum iram deprecandam. De his ita scribit Livius *lib. 10. Eo anno prodigia multa fuerunt, quorum averruncandorum causa supplicationes in biduum Senatus decrevit, publicè vinum, ac thus præbitum, supplicatum iere frequentes viri, fœminæque.* Et *lib. 2. de bello Punico 2. Augebant metum prodigia simul ex multis locis nunciata. In Sicilia militibus aliquot spicula, in Sardinia autem in muro circumeunti vigilias equiti Scipionem, quem manu tenuerat, arsisse, & littora crebris ignibus fulsisse, & scuta duo sanguinem sudasse, & milites quosdam ictos fulminibus, & Solis orbem minui visum, & Præneste ardentes lapides cœlo cecidisse, & Arpis palmas in Cœlo visas, pugnantemque cum Luna Solem, & Capenæ duas interdiu Lunas ortas, & aqua Cærete sanguine mistas fluxisse, fontemque ipsum Herculis cruentis manasse sparsum maculis, & Antii metentibus cruenta in corbem spicas cecidisse, & Faleriis cœlum findi visum velut magno hiatu, quaque patuerit ingens lumen effulsisse, sortes sua sponte attenuatas, unamque excidisse, ita scriptam. Mavors telum suum concutit. Et per idem tempus Romæ signum Martis Appia via ad simulachra luporum sudasse, & Capuæ speciem cœli ardentis fuisse, Lunæque inter imbrem cadentis &c. His, sicut erant nunciata, expositis, authoribusque in Curiam introductis, Consul de religione Patres consuluit. Decretum est, ut ea prodigia partim majoribus hostis, partim lactentibus procurentur, & ut supplicatio per triduum ad omnia pulvinaria haberetur.* Rursus lib. 4. *Hæc prodigia*, ait, *hostiis majoribus procurata sunt ex aruspicum responso, & supplicatio omnibus Diis, quorum pulvinaria Romæ sunt, adhibita est.* Item. *Tempestates fœdæ fuerunt, in Albano monte biduo continenter lapidibus pluit, tacta de cœlo multa, duæ in Capitolio ædes, vallum in castris multis locis supra sveſſulam, & duo vigiles exanimati, murus, turresque quædam Cumis non ictæ modo fulminibus, sed etiam decussæ. Reatæ saxum ingens visum volitare, Sol rubere solito magis, sanguineoque simili. Horum prodigiorum causa diem unum supplicatio fuit.*

12 Tertiò, etiam in prosperis rebus, puta ob victoriam &c. a Romanis habebantur supplicationes, cùm Diis gratias essent acturi. Meminit earum Livius *lib. 3. Gemina victoria duobus bifariam prœliis parta, maligne Senatus in unum diem Supplicationes Consulum nomine decrevit; populus injussu & altero die frequens ivit, supplicatumque est, & hæc vaga, popularisque Supplicatio studiis propè celebratior fuit.* Et *lib. 10. Partem cure exornarunt Senatum L. Volumnii Consulis literæ, quibus cæsos, fusosque populatores Campaniæ cognitum est. Itaque & supplicationes rem bene gestam Consulis nomine decernunt, justitium remittunt, quod fuit 18. dies, supplicatioque perlæta fuit.* Rursus eodem libro. *Literæ Consulum ingenti lætitia, & in curia, & in concione auditæ, & quatridui supplicatione publicum gaudium privatis studiis celebratum est.* Et *lib. 7. Belli Punici 2. Post Romam allatum nuncium de cæso Asdrubale, ejusque exercitu, Senatus, quòd M. Livius, & Cajus Claudius Cos. incolumi exercitu, ducem hostium, legionesque occidissent, supplicationem in triduum decrevit. Eam suplicationem A. Hostilius Prætor pro concione edixit, celebrata a viris, fœminisque est. Omnia Templa per totum triduum æqualem turbam habuere, cum matronæ amplissima veste, cum liberis perinde ac si debellatum foret, omni solutæ metu Diis immortalibus grates agerent.* Sic cùm Romæ, quæ Julius Cæsar in Gallia gesserat & literis, & nunciis audita sunt, *supplicatio ejus nomine in quindecim dies decreta est, quod ad id tempus datum erat nulli.* D. Brutus ob profligatum Antonium bello Mutinensi quinquaginta dierum supplicationem meruit.

In his supplicationibus plerumque Senatores, ac Patricii cum conjugibus & liberis ad delubra, & aras procedebant; nonnunquam omnes tribus, & ordines etiam, Pontifice Maximo præeunte; sed & aliis persæpè modis. Tunc pueri ingenui, & libertini, itemque virgines omnes coronati, & lauream præferentes, cum pompa thensas, & fercula Deum deferentes, tum & sacro carmine supplicare, & Deum pacem exposcere solebant. Quoties etiam supplicationes indicebantur, a jurgiis abstinebant, & vinctis vincula demebantur. 13

Observandum etiam, quod Livius ubi supplicationum mentionem facit *Pulvinarium* simul ferè meminit. Erant autem pulvinaria in supplicationibus lecti & pulvini in angulis regionum locati, in quibus simulacra Deorum recumbentia collocabantur. Acron inquit, pulvinaria fuisse lecticas divorum, aut tabularia, in quibus steterint Numina, ut eminentiora viderentur. Et ex Livio apparet, semper Deo, & Deæ simul celebratum pulvinar, videlicet Jovi, & Junoni unum, alterum Neptuno & Minervæ, tertium Marti ac Veneri, quartum Apollini & Dianæ, quintum Vulcano & Vestæ, sextum Mercurio & Cereri *lib. 2. dec. 3.* 14

De lectisterniis, quorum crebra est mentio, Livius *lib. 5.* ab Urbe condita sic scribit: *Gravis, pestilensque omnibus animalibus æstas excepit Urbem cum insanabili pernicie; quando nec causa, nec finis inveniebatur libri sybyllini ex Senatus consulto aditi sunt Duumviri sacris faciundis, lectisternia tunc primum in Urbe Romana facta per dies octo. Apolineum, Latonamque, & Dianam, Herculem, Mercurium, atque Neptunum, tribus, quæ amplissimè tum apparari poterant, stratis lectis placuere; privatim quoque id sacrum celebratum est tota Urbe, patentibus januis, promiscuoque usu rerum omnium in propatulo posito, notos, ignotosque passim advenas in hospitium ductos ferunt, & cum inimicis quoque benignè, & comiter sermones habitos, jurgiis & litibus temperatum, vinctis quoque dempta in eos dies vincula; Religioni deinde fuisse, quibus eam opem tulissent, vinciri.* Lectisternium in Capitolio sic celebrari solitum fuit: *Stratis tribus lectis convivium tribus Diis apponebatur, Jovi, Junoni, & Minervæ. Jovis simulacrum in lectulo reponebatur. Juno verò & Minerva in sellis, sic appositis epulis, non Dei, sed septem ipsi Epulones celebrabant.* Livius *lib. 7. ad Urb. Cond. Eo nihil dignum memoria actum, nisi quod pacis Deum exposcendæ causa tertiò tum post conditam Urbem lectisternium fuit.* 15

Observatum quoque fuisse morem Litaniarum, & Rogationum, hoc est, publicarum, & communium Supplicationum, non solùm in veteri, sed etiam in novo Testamento periculosis temporibus, nemo potest negari. Sic cùm Petrus ab Herode in carcerem conjectus esset, convenerunt fideles in unum locum, & per supplicationes liberationem ejus a Deo expetiverunt. Talium supplicationum meminit etiam Irenæus. Justinus capita harum Litaniarum in veteri Ecclesia usurpata commemorat; nempè *quod nati simus, quod valetudini consultum sit, quod species rerum conserventur, quod vires animæ bene succedant, quod immortalitatem sperare, ac impetrare liceat.* Tertullianus addit, *Oramus pro inimicis pro persequutoribus, precantes sumus semper omnes pro Imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, senatum fidelem, populum probum, Orbem quietum, & quæcunque hominis, & Cæsaris vota sunt.* Item: *Oramus pro Imperatoribus, pro ministris eorum, & potestatibus, pro statu sæculi, pro rerum quiete, pro mora finis.* Cyprianus inquit: *Publica est nobis, & communis oratio, non pro uno, sed pro toto populo.* Basilius quoque Litanias usitatas fuisse in Ecclesia Neocæsarienſium scripsit ita *epist. 63.* Achatius etiam admonitus a Deo de Nicomediæ concessione, Clericis præcepit, *ut Deo seriò supplicarent, & preces placatorias pro sedanda illius ira, quam minabantur, funderent*, ut narrat Sozomenus *lib. 4. c. 16.* 16

Et in illis publicis supplicationibus, Ecclesiam ad ardentiores preces peculiaribus exhortationibus, & gesti- 17

bus-

bus excitatam fuisse constat. Cyprianus dicit: *Quando inchoaturi essent præces, Sacerdotem hanc exhortationem præmisisse: Sursum corda. Et populum respondisse: Habemus ad Dominum.* Apud Justinum *surgunt ad supplicationes*. Apud Tertullianum *cœlum suspicientes, manibus expansis, capite nudo, precantur pro omnibus, aliquando stantes, aliquando genibus flexis.* Milites Antonini oraturi pro pluvia, *curvatis genibus provolunt se in terram* apud Eusebium. Apud Clementem *abjiciunt se in Terram*. Apud Sozomenum lib. 7. c. 23. cùm populus Antiochenus Theodosii Imperatoris iram ob motam ibi seditionem timeret, instituerunt supplicationem publicam ad Deum, ut Imperatoris iram mitigaret, usurpatis ad eam supplicationum *melodiis lugubribus*. Author librorum de vocatione Gentium, sive is Ambrosius, sive Prosper est, explicans locum Pauli 1. Timoth. 2. *Ut fiant obsecrationes, postulationes, & gratiarum actiones pro omnibus hominibus*, inquit: *quam legem supplicationis ita omnium Sacerdotum, & omnium fidelium devotio concorditer tenet, ut nulla pars mundi sit, in qua hujusmodi orationes non celebrentur a populis Christianis, Supplicat ergo ubique Ecclesia Deo non solum pro Sanctis, & in Christo jam regeneratis, sed etiam pro omnibus infidelibus, & inimicis Crucis Christi, pro hæreticis, & schismaticis, &c.* Et talia exempla multa extant in historiis, quo tempore belli, pestis, tempestatum, terremotuum decretæ, ac celebratæ fuerint tales publicæ ad Deum supplicationes. Sic Imperator Theodosius junior *cum tota Ecclesia supplicationes fecit pro serenitate. Et ipse quidem medius hymnis canendis præivit privati habitu incedens*, ut testatur Nicephor. *l.* 4. *c.* 13. Ita etiam cum horrendo, ac diuturno terræmotu maxima pars Orbis terrarum, in primis etiam universa Constantinopolitanorum civitas concuteretur, Theodosius Imperator, & Episcopus Proclus cum civibus extra Urbem periculi vitandi gratia egressi, *Supplicationibus celebratis ardentes ad Deum pro liberatione preces fuderunt.*

18 Hoc ipso etiam tempore hymnum Angelicum, quem *Trisagium* vocant, divinitùs esse revelatum narrant, ut Litaniarum, & supplicationum precibus insereretur. Qua de re Nicephor. *lib.* 14. *cap.* 46. sic scribit: *Byzantii in maximum conjecti metum a ruinis ædificiorum sibi timentes, muros reliquerunt, & extra urbem in campo, qui sic dicitur, morati sunt una cum Imperatore Theodosio, & Patriarcha Proclo continuis precibus incumbentes, Deumque, ut propitius eis esset ab imminenti calamitate orbem liberaret, obtestantes. Et cum aliquando motu eo grassante, terra veluti fluctuans concuteretur, & homines per metum eam ex fundamentis ipsis extirpatum iri vererentur, & omnes Litaniis, & supplicationibus dediti collacrymarent, & ex profundo, intimoque animo misericordiam divinam implorarent; tum miraculum præter opinionem omnium quod sensum, & mentem omnem excedat, subsequutum est. Subitò namque è medio spectantibus omnibus, divina quadam vi puer in aerem sublimis ad Cœlestem usque tractum, ita ut jam non appareret, sublatus, divinam vocem, qua Angelis Deum laudare mos est, audivit, eaque voce percepta rursum priore puer per aerem via reversus descendit, & Episcopo Proclo, ipsique Imperatori, & multitudini omni supplicationibus operam danti, Deumque hymnis celebranti, ab Angelis canentibus se verba hæc audivisse renunciavit: Sanctus Deus, Sanctus Fortis, Sanctus & Immortalis, miserere nostri. Quæ ubi Procul intellexit, statim ad eum modum populum psallere jussit, & terræmotus statim etiam constitit, omninòque quievit. Imperator verò Theodosius, & feminis admiratione omnium digna Pulcheria, tanto miraculo perculsi, constitutione Imperiali confestim, ut per Orbem omnem hymnus divinus iste concineretur, decreverunt. Puer verborum eorum mysterium exequutus, statim vita defunctus est.* Refert etiam Paulus Diaconus *lib.* 14. in Theodosium.

19 Ac singularem Urbis Constantinopoleos consuetudinem fuisse, ut ad certum locum in campum exirent, quando in publicis necessitatibus communiter preces faciebant, ex Theodoro Lectore videre est, qui scribit: *Martianum Imperatorem hortatum esse Anatolium Episcopum, ut secundùm consuetudinem Urbis illius Episcoporum, a Tauro ad Campum usque vectus supplicaret, lib.* 1.

20 Postea circa annos Christi 466. Claudianus Mamercus, Viennensis in Gallia Episcopus constituit, ut quotannis in illa Urbe statis, ac certis diebus Rogationes, vel supplicationes celebrentur propter pericula terræmotuum, incendiorum, & passim errantium ferarum, hominesque infestantium. Alcimus Avitus, Viennensis Ecclesiæ Episcopus, qui post Esychium succedentem Mamerco sedit, in peculiari homilia, quam de occasione harum Litaniarum supplicationum, earumque prima institutione, ritibus peculiaribus, & usu habuit, sic inter alia scribit: *Terrorum*, inquit, *temporis illius causas multos nostrum adhuc recolere scio. Siquidem incendia crebra, terræmotus assidui, sonitus nocturni, cuidam totius Urbis funeri prodigiosum quiddam minitabantur. Nam populosis hominum conventibus domestica sylvestrium ferarum species obversabatur. Deus viderit, an ludificans oculis, an adducta portentis. Quidquid tamen ex iis duobus foret, perinde monstruosum intelligebatur, seu sic veraciter immania bestiarum corda mansuefieri, seu tam horribiliter conspectibus territorium falsæ visionis phantasma posse confingi. Inter hæc, diversa vulgi sententia, dispariumque ordinum variæ opiniones. Alii quod sentiebant dissimulando, quæ fletui nolebant dare, casui dabant. Alii spiritu salubriore abominabilia nova, quæque congruis malorum proprietatis significationibus interpretabantur. Quis enim in crebris ignibus ignes sodomiticos non timeret? Quis trementibus elementis, aut decidua culminum, aut disrupta terrarum imminere concrederet? Quis? Quis videns, aut certè videre se putans, pavidos naturaliter cervos per angusta portarum, usque ad fori lata penetrantes, non imminentem solitudinis sententiam formidaret? Quid multis. Tracta sunt hæc inter timores publicos, & rumores privatos usque ad imminentem Vigiliarum solemnium noctem, qua celebrari festum Dominicæ Resurrectionis annua consuetudo poscebat; siquidem hanc omnes laborum opem, malorum, finem metuentium securitatem communibus animis operiebantur. Affuit igitur nox illa venerabilis, quæ ad spem publicæ absolutionis votivum solemne patefecerat. Sed mox illic multo vehementior strepitus ictus flagelli gravius ferientis intonuit, utpote quem jam emensis gradibus superlativum nihil sequi aliud, quàm gradus intelligeretur. Ædes namque publica, qua præcelso Civitatis Viennensium vertici sublimitas in immensum fastigiata prætulerat, flammis terribilibus conflagrare crepusculo cœpit. Interpellatur itaque nuncio discriminis jucunditas solemnitatis, pleno timoribus populo Ecclesia vacuatur. Omnes namque similem facultatibus, vel domibus propriis casum de quadam præeminentis incendii arca metuebant. Perstitit tamen coram festivis altaribus invictus Antistes S. Mamercus, & calorem fidei suæ accendens flumine lachrymarum, permissam ignibus potestatem, incendio abscedente, compescuit. Igitur desperatione deposita reditur ad Ecclesiam, & restincta flammarum luce clarescit luminum pulchritudo. Ex hujus liberationis occasione, ceu gratiarum loco, instituit annuam deinde celebrandarum supplicationum festivitatem triduo, quod inter Dominicæ Ascensionis, & diem Dominicum interjectum est.* Hæc Avitus.

21 Prima quidem harum supplicationum institutio, quando periculum illud ingruit; Paschale fuit. Verum ne jungerentur Resurrectionis gaudiis luctus orantium, & jeunantium afflictatio, triduum illud paucis annis post est electum, quod sacrum præcedit festum Ascensionis, ut Avitus eadem explicat homilia, quæ etiam citatur a Gregorio Turonensi *lib.* 2. *c.* 34.

22 Mox verò hæc Litania non solùm in Gallia, sed etiam toto Orbe Christiano approbata, & recepta fuit. Eadem planè de occasione harum supplicationum cum Avito commemorat Sidonius Avernorum Episcopus *Epist.* 7. ad Mamercum, & *lib.* 5. *epist.* 4. ad Aprum, in qua post exordium hæc leguntur: *Rogationum solemnitatem primus Mamercus Pater, & Pontifex reverendissimo exemplo, utilissimo experimento invenit, instituit, invexit. In his autem, quas suprafatus sacerdos & protulit, pariter & contulit, jejunatur, oratur, psallitur, fletur.* Gregorius quoque Turonensis citato loco: *Cessantibus*, inquit, *terroribus, per cunctas provincias dispersa facti fama, cunctos Sacerdotes imitari commovit. Quæ usque nunc per omnes Ecclesias celebrantur.* Item testatur Adon *in chron. ætate* 6. *Anno* 396. & *rursus eadem ætate Anno* 452.

23 Aurelianense etiam Concilium paulò post hæc tempora celebratum his verbis *Can.* 29. has Rogationes sancivit: *Rogationes, id est Litanias ante Ascensionem Domini placuit celebrari ita, ut præmissum Triduanum Jejunium in Dominicæ Ascensionis solemnitate solvatur. Per quod triduum servi, & ancillæ ab opere relaxentur, quo magis plebs universa conveniat. Quo triduo omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis utantur.*

24 Dicitur autem hæc Litania *Minor*, quia a minori, nempè a simplici Episcopo, & in minori loco, scilicet Viennæ in Gallia inventa, & primùm instituta est. Minor tamen antiquior est tempore, nam instituta fuit tempore Zenonis Imperatoris.

25 Major verò Litania celebratur in festo S. Marci. Ea inventa, ac instituta est a S. Gregor. Magno Papa Anno

no Criſti 590. ad avertendam peſtem inguinariam, ſive inflaturam inguinum. Ejus inſtitutionis cauſas Paulus Montiſcaſini Monachus, qui Longobardorum hiſtoriam ſcripſit, his verbis prodidit. *Tempore*, ait, *Pelagii Papæ tanta fuit inundatio aquarum per Italiam quod aquæ aſcenderunt uſque ad ſuperiores feneſtras Templi Neronis quod erat Romæ* (Joannes Beleth habet, B. Zenonis, quod erat Veronæ) *nec aquæ intrabant Templum. Tunc per Tyberim effluxit multitudo ſerpentum, inter quos fuit maximus draco, ex quorum flatibus aer eſt corruptus, & inde emerſit peſtis inguinaria, qua homines paſſim, & ſubitò moriebantur.*

36 *Sequutum eſt*, inquit Polydorus, *aliud peſtis genus, ut cùm quis ſternuiſſet, continuò occiderit. Unde mos, ſicut quidam tradunt, crevit, ut audientes quempiam ſternutantem, illicò dicerent. Te Deus adjuvet, quod adhuc hodie ſervatur. Item & oſcitare ſimul lethale fuit, propter quod ſe ſe crucis ſigno repente communire conſueverunt.* Refert etiam Durandus *in rational. lib. 6. c. 102.*

37 Cùm hac peſte ferè totus populus deleretur, Pelagius ad avertendam eam, jejunium, & ſupplicationem indixit; ſed in ipſa expeditione ipſe expiravit cum 70. aliis. Hunc ſequutus Gregorius Magnus, mox populum univerſum ad pœnitentiam, & ſupplicationes hortatus eſt in concione, quam ad eum habuit, quæque inter Epiſtolas ejus extat. In ea his verbis inter alia adhortatus eſt populum. *Nullus*, inquit, *veſtrum ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet negotium agere præſumat, quatenus ad Sanctæ Dei Genitricis Domini Eccleſiam convenientes, ſimul omnes mala, quæ fecimus, deploremus, ut diſtrictus Judex, dum culpas noſtras nos punire conſiderat, ipſe à ſententia propoſitæ damnationis, parcat.*

38 Septeno autem ordine Clerum, & populum Romanum in hac proceſſione ire voluit S. Gregorius. In primo Ordine fuit omnis Clerus. In ſecundo Abbates cum Monachis. In tertio Abbatiſſæ cum omnibus Congregationibus ſuis. In quarto omnes pueri, & infantes. In quinto laici perfectæ ætatis. In ſexto viduæ, & Continentes. In ſeptimo omnes conjugati. Ita Durandus, ut ſupra.

39 Concioni Gregorianę, quæ ſcripta affixa eſt albo Eccleſiæ S. Sabinæ in Aventino, Litaniarum harum ordo iſtiuſmodi ſubſcriptus habetur: Litania Clericorum exeat ab Eccleſia B. Joannis Baptiſtæ. Litania virorum ab Eccleſia beati martyris Marcelli. Litania Monachorum ab Eccleſia martyrum Joannis, & Pauli. Litania ancillarum Dei ab Eccleſia martyrum Coſmæ, & Damiani. Litania fœminarum conjugatarum ab Eccleſia beati primi martyris Stephani. Litania viduarum ab Eccleſia beati martyris Vitalis. Litania pauperum, & infantium ab Eccleſia beatæ martyris Cæciliæ. Facta ſunt hæc in Baſilica S. Sabinæ ſub die quarto Kal. Septembris, indictione 6.

30 Hic ordo apud Gregorium Turonenſem *lib. 10. cap. 1.* aliter diſpoſitus invenitur, cui ſub finem hæc Gregorii Magni verba adjecta ſunt: *Ut de ſingulis Eccleſiis exeuntes cum precibus, & lacrymis ad beatæ Mariæ ſemper Virginis Genitricis Dei noſtri Jeſu Chriſti Baſilicam congregemur, ut ibi diutius cum fletu, & gemitu Domino ſupplicantes, peccatorum noſtrorum veniam promereri valeamus. Hæc eo dicente*, inquit Turonenſis Gregorius, *congregatis Clericorum catervis pſallere juſſit per triduum, ac deprecari Domini miſericordiam. De hora quoque tertia veniebant undique chori pſallentium ad Eccleſiam, clamantes per plateas Urbis, Kyrie eleiſon.*

31 Vocantur hæ Litaniæ *Cruces nigræ*, quoniam in ſignum mœroris ex tanta hominum ſtrage, & in ſignum pœnitentiæ homines nigris veſtibus induebantur; Cruces item, & altaria nigris velabantur. Dicitur etiam proceſſio ſeptiformis, quod D. Gregorius ſepteno Ordine iri in ea in majoribus Eccleſiis ordinavit. Appellatur etiam *Litania Romana, Gregoriana, & Major*, cum authoritate loci, fuit enim inſtituta Romæ, tum authoritate inſtituentis. Nam inſtituit eam Gregorius Magnus Papa, & publico decreto ſancivit, ut ubique terrarum celebretur, & pro omnibus avertendis malis preces habeantur, cum gratiarum actione pro tanto accepto divinitus beneficio. Extat hujus indictionis formula inter Gregorii Epiſtolas in Regiſtro in *princ. dict.* 10.

32 Habent veteres Rituales libri Romanæ Urbis in ultimis Litaniis tempore peſtis inguinariæ a Gregorio indictis: Proceſſum eſſe ad Baſilicam Apoſtoli Petri, atque ab eodem Gregorio Imaginem Deiparæ magna veneratione delatam. Fuiſſe autem illam, traditur, quæ extat in Baſilica S. Mariæ ad Præſepe, & a populo honorifico cultu frequentatur. Tunc verò accidiſſe tradunt, ut cùm perveniſſet procedendo Gregorius ad molem Hadriani, Tyberi adjacentem, in ſignum reconciliati Numinis, viſus fuerit Angelus nudatum gladium in vaginam reponere, eoque ſymbolo morbum ceſſaſſe ſignificare voluiſſe, quemadmodum per ſagittas viſas cœlitus lapſas idem fuerit divinitus præmonſtratum. Durandus autem in Rational. *lib. 6. c. 89.* longè aliter hoc narrat. *Cùm in Urbe Roma*, inquit, *eſſet magna aeris peſtilentia, B. Gregorius tempore Paſchali ordinavit, ut Imago B. Virginis, quæ in Eccleſia S. Mariæ in Ara Cœli ſervatur, quam B. Lucas pinxiſſe dicitur, & eidem Virgini ſimilis perhibetur, proceſſionaliter portaretur. Et dum ante proceſſionem reverenter portaretur, ecce tota aeris infectio, & turbulentia cedebat Imagini fugiens, ac ſi eam ferre non poſſet, ſic quod poſt Imaginem mira ſanitas remanebat. Tunc autem juxta Imaginem auditæ dicuntur tres voces Angelorum canentium: Regina Cœli lætare, Alleluja: Quia quem meruiſti portare, Alleluja: Reſurrexit, ſicut dixit, Alleluja. Statimque Gregorius adjunxit; Ora pro nobis Deum, Alleluja. Quæ antiphona in ſeptem diebus poſt Paſcha frequentatur. Et tunc Gregorius vidit ſupra Caſtrum Creſcentii Angelum Domini, qui gladium cruentatum tergens in vaginam reponebat. Intellexit ergo Gregorius, quod peſtis illa ceſſaſſet, quod & factum eſt. Unde Caſtrum illud exinde Caſtrum S. Angeli vocatum eſt. Præmiſſa imago in Eccleſia S. Mariæ in Ara Cœli Romæ ſuper limen baptiſterii ſervatur, quam Romani Reginam vocant.* Hactenus Durandus, & ego.

CONSULTATIO LV.

An manutentio ſolii Archiepiſcopalis, & ejus ornamentorum pertineat ad Archiepiſcopum, vel potius ad Sacrarium Metropolitanæ, quemadmodum ad ipſam pertinet omnis impenſa pro confectione & manutentione Pontificalium?

Et an poſſint tolerari abuſus, quod ſinguli Canonici retineant in proprium uſum ſeorſim a cæteris Canonicis, & aliis quibuſvis Sacerdotibus, calicem, aliaque paramenta ſacerdotalia, quæ ſunt propria Eccleſiæ?

AD primum reſpondeo, pertinere ad Archiepiſcopum. Nam, qui propter mercedem, vel recompenſationem beneficii accepti tenetur ad operarum præſtationem, debet eas exhibere adminiculo propriorum inſtrumentorum, ſique inſtrumenta neceſſaria non habet in promptu, tenetur ea de ſuo comparare, & rupta, fractaque reficere, arg. *l. quod niſi, ff. de oper. libert. l. 2. §. ſi conſervatis, ff. ad l. Rhod. de jact.* Gloſſ. *in l. quoniam* 10. *ad v. ſumptus, C. de teſtib. & l. ſtipulationes v. ſpecialiter*, ibique Angel. Jo: de Imol. *num. 2. & 3.* Alex. *n. 34.* Jaſ. *num. 2. ff. de verb. oblig.* Bald. *in l. 1. num. 2. C. de verb. ſignif.* Surd. *de alim. tit. 1. q. 66. num. 10.* Roſenthal. *cap. 8. concl. 22. num. 1.* Epiſcopi autem, & Archiepiſcopi ratione ſuorum officiorum recipiunt annuam mercedem ex reditibus Eccleſiarum. Atque adeò ſumptus inſtrumentorum, quæ ad eorum officia neceſſaria ſunt, ſuſtinere debent. 1

Quemadmodum etiam quilibet Magiſtratus tenetur ſuo ſumptu judicium exercere, & gratias ea omnia, quæ juſtitiæ conveniunt ſubditis exhibere, præſertim cùm ad eam congruos reditus accipit, de quo latè agunt Canoniſtæ in *cap. cùm ab omni de vit. & honeſt. Cler.* Uaſq. *illuſtr. contr. qq. lib. 1. cap. 7. num. 1.* Petr. *de poteſt. Princip. cap. 6. num. 42.* Galet. *de expenſ. cap. 21. num. 20.* ubi ait, quod cùm fiſcales pœnas Domini capiant, neceſſe habent, & ſumptum facere pro exercenda juriſdictione. 2

Idque adeò receptum eſt, ut ſi Magiſtratus hos ſumptus a ſubditis extorquere conetur, de injuria illos rectè conqueri ſcribat Pariſ. de Put. *de ſyndic. tit. de Reg. Princip. exceſ. cap. 1. num. 67.* Communiſque eſt Doctorum traditio, quod ubi quis alteri ſervit, impellente juris neceſſitate, id facere debeat propriis impenſis, ſecus autem quando ſervit ex mera liberalitate, ita tradunt Baldo *in l. liberti num. 11. C. de oper. libert.* Capyc. *in inveſt. feud. §. feudorum olim col. 2.* Surd. *de alim. tit. 1. q. 56. n. 12.* Quod enim quis ex neceſſitate impertit, gratis exhibere tenetur, *l. 3. §. utrum ff. ad S. C. Sillan.* Archiepiſcopi autem inſerviunt non ex liberalitate, ſed ex juris neceſſitate, quia compenſationem quotannis aliquam recipiunt; Ideòque id facere tenentur ſumptibus propriis. 3

His omnibus adſtipulatur regula generalis ab interpretibus tradita, nempè: quandocumque quis munere ſuo fungitur, vel aliquid facere tenetur ob compenſationem factæ ſibi conceſſionis, tunc idipſum proprio ſumptu, & expenſis facere teneri, nec habere impenſarum repetitionem, *argum. l. ſuo victo, ff. de oper. libert. l. 1. C. de aqu. duct. lib. 11.* Menoch. *de retin. poſſeſ. remed. 7. num. 32.* 4

num. 32. & 34. Jac. de S. Greg. *de feud. in v. de Caſtro num.* 15. Sicard. *in l.* 1. *num.* 3. & *ſeqq. C. de neg.* & *in l. quoniam liberi n.* 7. & *ſeqq.* ibique Caſtr. *num.* 3. *C. de teſtib.* Bald. *in l. liberti num.* 37. *C. de oper. libert.* Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 66. *num.* 8. Jaſ. *in l. ſi non ſortem* 26. *§. Libertus num.* 28. *ff. de condit. indeb.* ibique Bartol. *num.* 30. & Alex. *num.* 12. Quibus in ſpecie ſubſcripſere Roman. *conſ.* 346. *num.* 15. & Alciat. *conſ.* 60. *num.* 5. *lib.* 2. Cùm igitur ſolium hujuſmodi pertineat ad officium Archiepiſcopi, ſequitur id ſuis ſumptibus fieri, ac manuteneri debere. Atque ita etiam declaravit S. Congregatio Concilii in Urbinatenſi 10. Martii 1663.

5 Ad ſecundum reſpondendum videtur affirmativè. Quia per ſingulos Canonicos hujuſmodi res melius conſervantur. At verò tenendum eſt, eſſe tolerandum, quatenus ad Canonicos pertineat illarum manutentio. Ita etiam eadem S. Congregatio Concilii in dicta Urbinatenſi eadem die 10. Martii 1663. *ad cap.* 1. *ſeſſ.* 25. & *cap.* 9. *ſeſſ.* 22.

CONSULTATIO LVI.

An, ſtante Conſtitutione Pii IV. de fidei profeſſione, toleranda ſit conſuetudo quarundam Univerſitatum ſtudiorum, quod Rectores, & Cancellarii earum, prout etiam Doctores, & magiſtri in illis publicè docentes, nullam emittant fidei profeſſionem, nec in manibus Ordinarii, nec alterius cujuſcumque, Scholares verò laureandi illam emittunt in manibus Prioris Collegii, qui plerumque eſt laicus. Ipſa quippè Piana Conſtitutio indulgens profeſſionem fidei poſſe emitti in manibus Ordinarii, ſive ſuperioris ſtudii, non deſignat, an dictus ſuperior debeat eſſe Clericus?

1 REſpondeo negativè, non ſolùm per motum proprium Pii IV. *incip. In ſacroſancta* ſub Anno 1564. Idibus Novembr. ſed etiam ex decreto B. Pii V. Gregorii XIII. ex ſententia Sacr. Congregationis Concilii ſub anno 1577. ac demum ex Sacr. Concilio Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 2. *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. & *ſeſs.* 5. *cap. de refor.* Poſſe verò Scholares laureandos illam emittere in manibus ſuperioris ſtudii, etiam ſi Clericus non exiſtat, proceſſu tamen, vel debita informatione per ipſos locorum Ordinarios, vel eorum Vicarios ritè facta præcedente, ſtatuitur in ipſo motu proprio Pii IV. Et ita etiam cenſuit Sacra Congregatio Concilii in Urbinatenſi die 10. Martii 1663. ad dictos locos Concilii, nempè ad formam Conſtitutionis Pii IV. & Clericatus non requiri.

CONSULTATIO LVII.

Quando Fiſco competat via exequutiva. Collectarum onus etiam contra Fiſcum, quanto tempore præſcribatur, & alia quoad jura fiſcalia in favorem Eccleſiarum.

1 IN hac re certum eſt pro debito liquido, & pro publicis præſtationibus viam exequutivam Fiſco competere per *l.* 2. *C. de apparit. Præf. an.* cum aliis a Peregrin. *de jur. Fiſcal. lib.* 6. *tit.* 7. *num.* 5. deductis, Gail. *obſerv.* 20. *num.* 5. & *ſeqq. lib.* 1. At ſi prætenſum debitum contradictioni conventi in controverſiam deducatur, non ſecus ac in privatorum cauſis, ſervato juris ordine agendum erit *l.* 3. *C. de conv. Fiſc. debit. l. un. C. de conduct.* & *proc. lib.* 11. ibi: *Quoties de cauſa ad domum Regiam pertinente aliquid quæſtionis emerſerit, non aliter, quàm ex legum ordine, quibus ſimiliter omne hominum genus tenetur, vel excipiant, vel inferant actiones*, Gail. *loc. cit. num.* 8. *ubi alia congerit.*

2 Cùm igitur juſtæ defenſionis, vel commoditatis ratio poſtulaverit *inter privatos*, & *Fiſcum ſi aliqua lis mota fuerit, utrique parti petendæ dilationis per defenſores ſuos copia deneganda non eſt*, per textum *in l. omnes C. de delat. lib.* 10. Et generale eſt, ut quoties adverſus debitum, quod aliàs ex publica ſcriptura viam exequutivam obtineret, aliquid objicitur, quod reddat cauſam dubiam, & juſtam ſaltem apparenter, definitiva ſententia ſit expectanda, & cauſa amittat viam ſummariam, & exequutivam, ut luculenter probat Merlin. *contr. for. c.* 2. *lib.* 2. *num.* 6. & *ſeqq.*

Atque ex his in cauſa Reverendiſs. D. Parochi S. Mariæ Monticellanæ Urbis ſuper ſolutione taxæ triremium a Sixto V. impoſita Eccleſis etiam Parochialibus, ordinariè procedendum eſt, allegata diuturna ſolutione juxta antiquam taxam, ipſumque non aliter teneri etiam ex unione olim Parochiæ S. Stephani ad Silices, nunc S. Bartholomæi ad Coriarios, in eoque ſtatu ſolvendi eſſe manutenendum exceptionibus carentiæ actionis, necnon & legitimæ, præſcriptionis adverſum R. Cameram, ejuſque Fiſcum, & exactores oppoſitis aliſque pluribus ſuaderi omninò videtur.

Idque potiſſimum ex antiquitate temporis. Novum 3
namque petit hujuſmodi taxæ Exactor, nunquam cum Parochis S. Mariæ in Monticellis practicatum, dum a tempore unionis dictæ Parochiæ S. Stephani tredecim circiter annis ante taxæ impoſitionem, taxam prodicta unione ſolvi debere prætendit. At ſola tanti temporis taciturnitas vehementem præſumptionem inducit; quod ideò Fiſcus, & Exactores pro tempore non petierint, quia jus minimè fovere ſciebant, *can. Chriſtianis* 41. *q.* 1. *can. decernimus* 3. *qu.* 9. Abb. *in cap. nullus de præſcript.* Roman. *conſ.* 169. *num.* 5.

Urget hoc ipſum magis, quia ſingulis ferè annis per 4
oculatiſſimos Rev. Cameræ miniſtros, & Exactores rationes hujus taxæ reddantur, qui cùm diligentiſſimi præſumantur in juribus Cameralibus exigendis, & conſervandis, utique niſi certo ſciviſſent pro taxa triremium dictæ Parochiæ unitæ ante Sixtum V. qui illam impoſuit, Fiſco nullum jus competere, negotium tanti ponderis non neglexiſſent, ut obſervat ex Baldo *cap.* 1. *ex quib. cauſ. feud. amit.* & aliis Affict. *deciſ.* 13. *num.* 19. Tolerantia autem, & taciturnitas tàm longi temporis miniſtrorum, ad quorum curam, quid pertinet, & eſt commiſſum, facit præſumi titulum, & conceſſionem præceſſiſſe, ut ex Bartol. *in l. ſi publicanus*, *§. fin. ff. de publ. num.* 1. quem ſequuntur Panorm. Imol. Aret. & alii, probat Maur. ſen. *alleg.* 18. *numer.* 13. & *ſequent.*

Et ſcientia in hoc caſu præſumenda erat in Fiſco, 5
vel ſaltem ſupplebatur a jure, quia ſcientia officialium, & miniſtrorum Rev. Cameræ, ipſi, ac ejus Fiſco præjudicat ad effectum præſcribendi eorum jura, ut eſſe communem Doctorum ſententiam poſt Bartol. *in d. l. ſi publicanus ff. de public.* concludit Lanar. *in conſtit. quadragenalem*, *§. ſi quis per* 30 *num.* 35. ubi allegat Imol. Caſtrenſ. Roman. Aretin. Cum Bald. Balb. Cravet. & alios, & tradit Covar. *in reg. poſſeſſor. part.* 2. *in princ. num.* 11. Coſt. *de jur.* & *fact. ignor. inſp.* 41. *num.* 11. Rot. apud Farinac. *dec.* 507. *num.* 2. *in nov. part.* 1. Surd. *deciſ.* 4. *num.* 6. Garz. *de nobil. gloſ.* 7. *num.* 7.

Præcipuè cùm Exactores fuerint etiam publicani. 6
Quantæ enim audaciæ, quantæ temeritatis ſint publicanorum factiones, nemo eſt, qui neſciat, ait Ulpian. in *l. quantæ*, *ff. de public.* Vixque credibile eſt (pace dicam bonorum) quàm inexplebilis ſit eorum hominum cupiditas, avaritia, & diligentia in acquirendo, in quos proinde meritò invehitur S. Laurentius Archiepiſcopus Mediolanenſis apud Policrat. 6. *capite* 1. Uno verbo, *ſunt homines cum ſenis manibus genere Geryonaceo quos ſi Argus ſervet, qui oculeus totus eſt, is nunquam ſervet.* Plaut. *in Aulul.*

Confirmat hoc idem continuata exactio juxta vere- 7
rem taxam longiſſimo tempore, ex eo quo in iſtis exactionibus fiſcalibus modus in exigendo ſervatus per ſolum decennium attenditur, ut ſcripſit Bald. *in l. fin. nu.* 15. *C. ſine cenſ. vel reliq.* ibi: *Unde ſi per libros cenſuales apparet, quod ita conſuetum eſt per decennium, non eſt aliud inquirendum, argumen. l. cenſus*, *ff. de probat. l. litibus, Cod. de agric.* & *cenſit. lib.* 11. Dec. qui alios adducit *conſil.* 285. *num.* 2. ubi quod modus ſervatus in exactione collectarum ſpatio decenii non eſt alterandus, & quod quando quis ſolvit certam annuam quantitatem pro collectis, ad alia onera compelli non debet, fundat Cravet. *conſ.* 112. *num.* 7. ſequutus Decium *d. conſ.* 285. Et titulus liberatorius præſumitur ex decennali patientia, & obſervantia, Bartol. *in l. cum de in rem. verſ. n.* 7. *ff. de uſur. ad textum in l. Cùm quidam §. Divus*, *ff. eodem*, Caſtill. *deciſ.* 66. *num.* 45. *lib.* 1.

Nec refert, quod hæc taxa ſingulis annis eſt ſolven- 8
da, atque adeò unica præſcriptio ſufficere non videtur, vel quod contra Fiſcum nonniſi centenaria præſcriptio admittatur.

Nam, & jus ipſum exigendi hanc taxam, cum in 9
hoc caſu jus Fiſco non ſit incorporatum reſpectu prætenſæ taxæ pro dicta unione, cùm facta jam, & in Cameralibus libris regiſtrata non reperiatur Eccleſia S. Stephani ad textum *in l. Fiſcus* 2. *ff. de jur. Fiſc.* centenaria non procedit, ſed præſcriptio triginta annorum contra Fiſcum admittitur, ut ex Iſernia, & aliis latè probat Præſes de Franch. *dec.* 397. *n.* 14. Et quamvis jus exigendi hanc taxam præſtationem ſingulorum annorum concernere videatur, jus tamen formale, quo illa debetur, unicum eſt, & unica præſcriptio ſufficit, non ſolùm pro præteritis ſolutionibus, ſed etiam pro futuris, ut latiſſimè docet, ac doctorum authoritate confirmat

idem

idem Merlin, *controver. for.* 44. *lib.* 1. pro qua pluries in Rota Romana judicatum tradit a *num.* 9. *& ſequentib.*

9 Et quidem quoad ſolutiones prætenſas pro tempore præterito nulla Fiſco conceditur actio per textum expreſſum in *l. final. Cod. de cenſ. lib.* 11. his verbis: *Reliqua verò temporis anteacti a novo domino Fiſcum poſtulare non patimur, ne alterius culpa alter incipiat ſubjacere diſpendio.*

10 Sicuti quod ſpatio 30. Annorum onus ſolvendi collectas præſcribatur probarunt Curt. jun. *conſil.* 42. *col. penul. & conſ.* 177. *num.* 10. *ac ſequentib.* Cæphal. poſt alios *conſ.* 128. *num.* 51. *volum.* 1. Ann. *conſ.* 59. *num.* 58. *&* 60. ubi ex Barbatia, & Jaſone quod ſufficit ſpatium viginti annorum, & plenè docet videndus Cravet. *conſil.* 111. *num.* 12. idque ex ſolo actu negativo non ſolvendi longo tempore continuato, ut probat Boer. *quæſt.* 132. *in princip. part.* 1. & poſt Abb. Dec. Felician. & alios idem Cravet. *loc. cit. a num.* 3. ubi *num.* 5. *&* 6. Firmat non requiri interpellationem, ut inde currat præſcriptio. Quòd repetit *in tract. de antiq. temp. part.* 4. *num.* 36. *&* 38. Et inſuper quando ultra taciturnitatem, & negligentiam in non exigendo interveniat aliquis actus poſitivus exigendi ad certam rationem, ut in caſu noſtro, quo ſemper fuit continuata exactio juxta antiquam a tempore illius impoſitionis, & poſt dictam unionem dictæ Parochialis. Tunc enim abſque dubio ſufficere tempus 30. annorum ſine alia requiſitione ad ſolvendum probat Corn. *conſ.* 142. & alibi, atque ex Bartolo, Jaſone, & ex Doctoribus communiter Cravet. *d. conſ.* eodemque *num.* 5. *&* 6.

11 Concinitque ad id notabile dictum Pauli de Caſtro *conſil.* 361. *part.* 1. *num.* 3. ubi, quod licèt Parochiani ex conventione fuiſſent obnoxii ſolvere decimam de omnibus fructibus, ſi tamen 30. annorum ſpatio de aliquibus non ſolverant, inducta eſt ad eorum favorem præſcriptio, dans rationem notandam in caſu noſtro; *quia ille*, ait, *qui habet jus plenum, ſi utitur ſemiplenè per tempus legitimum ad præſcribendum, ſibi præjudicat, ut non poſſit uti de cætero, niſi ſicut uſus eſt, argum. l. prius, ff. de aqu. plu. arc. l. is, qui uſufr. ff. quib. mod. uſufr. amit. cap. olim., de cenſ. & ex aliis ibi adductis.* Neque in hoc caſu deeſt centenaria præſcriptio, quatenus requireretur. Nam ab anno 1573. quo dicta Parochia S. Stephani in Silice unita fuit Parochiæ S. Mariæ in Monticellis, Parochi pro tempore uſque ad præſentem annum 1585. nunquam ſolverunt taxam triremium pro dicta unione.

12 Cæterùm hæc dicta ſint pro abundatiore jure; nam ſufficit pro perimenda Fiſci, ac exactoris actione, quod Eccleſia S. Stephani non reperiatur taxata in libris Cameræ, & quod taxa triremium fuerit impoſita tredecim circiter annis poſt illius unionem, ideòque cùm fuerit deinde taxata Eccleſia Parochialis S. Mariæ in Monticellis ad ſcuta duo quolibet anno, utique fuit taxata in eo ſtatu, in quo reperiebatur, atque adeò cum ipſa unione jam facta, itaut Conſtitutio Sixti pro impoſitione taxæ non poterit comprehendere uniones jam factas ante dictam impoſitionem, pro quibus unionibus etiam impoſita fuit taxa tempore illius impoſitionis in illis Eccleſiis, quibus uniones hujuſmodi factæ reperiebantur, ac proindè cùm fuerit eo tempore taxata, etiam pro dicta unione, cujus argumentum, quia non reperitur regeſta in libros Cameræ, non poteſt iterum taxari, ſed ſervari debet taxa hucuſque ſoluta.

13 Prætereà cùm Parochus S. Mariæ in Monticellis nulla poſſideat bona certa dictæ Parochiæ S. Stephani jam unitæ, ſed illa poſſideat Eccleſia Sanctorum Laurentii, & Damaſi, ſolùmque gerit curam paucarum animarum, quę in pauperrimo ſtatu verſantur, a quibus nullum percipit emolumentum, ſed potiùs damnum, nullo modo poteſt amplius in re aliqua taxari. Quod ſi aliquid emolumenti ex dicta unione perciperet ab incertis, cùm tamen dicta incerta ſint aſſignata pro labore, & congrua Parochiali, nulla ex illis debetur portio pro taxa triremium, ſicut neque ex illis portionem aliquam deberi Seminario declaravit Sacr. Congregatio Concilii, abſurdumque eſſet ex re incerta ſolvere taxam certam.

14 Non obſtat, quòd in Conſtitutione Sixti taxa triremium imponatur ſuper certis, & incertis. Nam loquitur conjunctim de beneficiis, & Parochialibus Eccleſiis, quę habent certa, & incerta conjunctim non autem de illis, quæ habent ſolùm incerta, aſſignata præſertim pro labore, & congrua Parochi, quo in caſu non dicitur haberi beneficium, ſed onus, ac proinde non comprehenditur in dicta Conſtitutione, in qua ſolùm comprenduntur beneficia habentia certa, & incerta conjunctim.

15 Neque obſtat, quod Parochiæ, quibus unitæ ſunt familiæ, præſumitur, quod etiam habeant bona certa unita. Quoniam non valet argumentum a cura animarum ad proprietatem bonorum, ſicut non valet argumentum a juriſdictione ad bonorum poſſeſſionem, Mynſing. *decad.* 1. *reſp.* 11. *num.* 18. Quia res ſunt ſeparatæ. Sic Vicarii in Urbe, qui habent Curam animarum nulla poſſident bona certa, ſed ſolùm gerunt curam animarum, pro qua percipiunt menſtruum ſtipendium. A ſeparatis autem mala fit illatio, *arg. l. inter ſtipulantem* 83. *§. Sacram, ff. de verb. oblig.* cùm vulgo aliis. Sunt enim iſti actus velut ſingulares quædam ſpecies non ordinatæ, ſicut numeri, aut figuræ, nec ſicut cauſa, & effectus virtualiter incluſi in cauſa, ut patet ex hoc, quod unus ſeorſim ſine alio inveniri poteſt, & de facto invenitur, ut dixi, in Vicariis curam animarum in Urbe gerentibus. Cùm ergo cura animarum ex natura ſua poſſeſſionem bonorum Parochiarum unitarum non includat, eſſet profectò contra jus, & æquitatem ex futiliſſima præſumptione id aſſerere, & præjudicium Eccleſiis inferre. Quare non præſumptivè, ſed concludenter, tanquam fundamentum ſuæ intentionis Camera Apoſtolica id probare tenetur per text. *in l. §. quod ait Prætor*, ubi Bart. *ff. ne quid in flum. publ.* Rot. *deciſ.* 307. *num.* 10. *part.* 6. *recent.* ac alibi, etiamſi præſumptio eſſet a jure Surd. *conſ.* 130. *num.* 1. Gratian. *diſceptat.* 755. *nu.* 57. *& diſcept.* 748. *num.* 17. præſertim quia ſumus in qualitate ſubſtantiali, Felin. *in c.* 2. *num.* 3. *de reſcript.* idemque Gratian. *diſcept.* 937. *num.* 22.

CONSULTATIO LVIII.

An funeralia præſertim Epiſcoporum debeant iterum celebrari in Eccleſia, etiam Cathedrali, in quam transfertur cadaver ſepelliendum, & cujus ſumptibus?

NEgativè reſpondendum cenſeo. Siquidem iterationi 1
hujuſmodi expreſsè repugnat nedum juris diſpoſitio, & conſuetudo univerſalis, ſed etiam voluntas defuncti, atque hæredis ab eo inſtituti, cùm non cenſeatur hoc onus injunctum in hæredis præjudicium, *c. verum de condit. appoſ.* Peuting. *dec.* 358. *num.* 8. *& dec.* 405. *n.* 7. *& in rec. dec.* 210. *n.* 2. *ac ſeqq. p.* 19.

Reſiſtit planè diſpoſitio juris, quia certiſſimum eſt 2
hæredem non poſſe cogi ad iterandum funerale, & Exequias ſemel legitimè celebratas, ut in ſpecie firmavit Rota *deciſ.* 85. apud Tambur. *de jur. Abb. tom.* 3. & apud Dian. *part.* 7. *reſol.* ..... & apud Murg. *diſp. moral. tom.* 1. *pag.* 381. Frances *de Eccleſ. Cath. cap.* 17. *de ſepult. n.* 239. Et in terminis Epiſcopi duarum Eccleſiarum unitarum, quod in ejus obitu non debeant iterari exequiæ, ſed debeat utriuſque Eccleſiæ ſumptibus ſepeliri, notat Tuſch. *lit. S. Concl.* 189. *n.* 15. Frances *cap.* 8. *num.* 498. *& cap.* 17. *n.* 10. *&* 240. *cum ſequentib.* Iſtaque iteratio multò minus neceſſaria eſt in caſu, quo alia Eccleſia defuncto Sacramenta non miniſtravit, ob quorum adminiſtrationem debentur funeralium emolumenta, Ventrigl. *in pr. annot.* 52. *§. un. num.* 26. Merlin. *deciſ.* 480. *num.* 9.

Adverſatur pariter conſuetudo. Nullibi enim id ob- 3
ſervatum eſt non ſolùm in translatione cadaverum Principum, & Epiſcoporum, ut teſtatur Marchet. *in pr. Vic. Capit. tr. de ſepul. tit.* 38. *§.* 2. *num.* 94. *& ſeqq.* Ughel. in *Ital. Sacr. tom.* 1. *v. Tarracinenſes Epiſcopi num.* 55. Sed etiam Summorum Pontificum, ut temporibus noſtris in translatione cadaveris Innocentii X. ab Eccleſia Vaticana ad S. Agnetis, Clementis IX. ab eadem Eccleſia Vaticana ad S. Mariæ Majoris. Quæ ſanè conſuetudo fundatur in jure, ne propter iterationem funeralium fideles averterent a libera ſepulturæ electione, ut arguit Rot. *in d. dec.* 85. apud Tambur. *d. tom.* 3.

Similiter obſiſtit voluntas defuncti. Siquidem, ſicut 4
ipſe gravavit hæredem ad ſumptus translationis ſui cadaveris, quamvis ad illos teneretur Eccleſia Cathedralis, cujus forſitan erat Epiſcopus, dum ipſe in ea ſepulturam elegerit, & mandaverit ad eam ſuum transferri cadaver, ut in ſpecie diſtinguunt Abb. *in quæſt.* 3. *num.* 8. *poſt ſua conſilia*, Bellet. *diſq. Cler. part.* 1. *de Cler. debit. §.* 3. *num.* 4. Murg. *d. tract.* 1. *pag.* 368. *§.* 7. *num.* 2. Capyc. *deciſ.* 84. *num.* 2. ita etiam illum gravaſſet exequiarum iteratione, ſi voluiſſet.

Reclamat denique expreſſa hæredis voluntas, quæ in 5
celebratione funeralium præcisè ſervanda eſt, ut ſæpè reſpondit S. Rituum Congregatio, præſertim in Ferrarienſi 7. Septembris 1616. quam refert Aldan. *in comp. Canon. reſol. lib.* 2. *tit.* 8. *n.* 26. allegatus a Barboſa *in deciſ. Apoſt. v. hæres, collect.* 496. *num.* 1. & Paſqualig. *ad Lauret. in qq. inter Epiſcop. & Regul. n.* 1592.

Eóque magis quia funerale debitum eſt Epiſcopo abſ- 6
que ſpe repetitionis, ut dicitur text. *in l. Et ſi quis* 14. *§. ſed interdum, & §. fortaſſis de relig. & ſumpt. funer.* quem

ſequi-

ſequitur Rot. *in deciſ.* 135. *num.* 24. *& ſeq. part.* 16. *recent.* eſſetque inhumanum hujuſmodi officium ſuo Epiſcopo non exhibere, ut proſequitur Abb. *in d. quæſt.* 3. *ſub num.* 6. Quare, licèt ſepulturam ſibi Epiſcopus eligeret extra ſuam Eccleſiam Cathedralem, quemadmodum ſibi eligere poteſt ex Abb. *loc. cit. num.* 8. & Murg. *d. tom.* 1. *pag.* 368. *§.* 7. *num.* 4. nullum tamen præjudicium hæredi ſuo intuliſſe cenſetur, qui cùm jam ſemel celebraverit ejus funerale cum pompa, & apparatu decenti, ac juxta ritum Eccleſiæ, ac dignitatem perſonæ, utique ad aliud non tenetur, teſte Barb. *in repet. jur. Can. & Civil. v. funus*, Tiraquel. *de nobil. cap.* 10. *num.* 148. Medic. *de ſepultur. part.* 2. *quæſt.* 2. *num.* 1. *& ſeq.* Ludov. *deciſ. Peruſ.* 78. *uum.* 15. eſtque text. *in l. Si quis ſepulchrum*, *§. ſumptus*, *ff. de relig. & ſumpt. fun.*

7 Idque præcipuè ſi Capitulum Cathedrale non perſolverit juſta ſuo Antiſtiti. Ideòque ſi officium funebre celebraverit occaſione translationis cadaveris, debet cenſeri celebratum in ſatisfactionem ſuæ obligationis, cùm de jure totus Clerus Cathedralis debeat convenire ad celebrandum officium funebre, & quidem gratis pro ſuo Paſtore, Abb. *d. q.* 3. *num.* 5. *& ſeqq.* Bellet. *l. c. §.* 3. *num.* 4. Capell. Tholoſ. *q.* 498. *num.* 1. Capyc. *d. dec.* 84. *num.* 2.

8 Neque obſtaret exceſſus ſumptuum in hujuſmodi officii funebris celebratione a Capitulo facta, nempe cœnotaphi cum baldachino, culcitra, & pulvinariis, aliiſque pompis, quia hujuſmodi ſumptus non ſunt neceſſarii, ut tradit Murg. *d. to.* 1. *part.* 368. *§.* 7. *num.* 2. & 4. Atque adeò ſibi hoc imputet Capitulum, dum ultrò illas fieri fecit. Nemo enim invito hærede defuncti violenter, & tanquam per vim poteſt officium funebre peragere, ut funeralium emolumenta lucretur, ſicut admonet Murg. *ubi ſupra p.* 296. *num.* 7. ut proindè non poterit repetere quod contra mentem defuncti, & ejus hæredis impendit, *d. l. Et ſi quis* 14. *§. actio*, *ff. de relig. & ſumpt. fun.* Medic. *d. tr. de ſepult. p.* 2. *quæſt.* 2. *num.* 3. *& ſeqq.*

9 Nihilque præjudicaret hæredi, ſi in hujuſmodi iteratione conſentirent Exequutores teſtamentarii. Tum quia factum Judicis non eſt factum partis ex Benitend. *deciſ.* 93. *num.* 7. Cav. *dec.* 539. *num.* 9. Et tum quia cùm defunctus hoc onus non injunxerit, neque injungendi facultatem dederit Exequutoribus, ipſi dicuntur exceſſiſſe fines mandati, nec potuerunt defuncti voluntatem eludere, ac hæredem in hoc gravare, ut conſiderat Rot. *deciſ.* 304. *num.* 11. *ac ſeqq. & deciſ.* 370. *num.* 9. *& ſeqq.* coram Priolo, ac diſertè *in deciſ.* 210. *num.* 2. *& ſeqq. p.* 19. *rec.*

10 Denique non refragatur, quòd funeralia, & exequiæ in Urbe, vel in Cathedrali reſpiciant dignitatem perſonarum. Nam ex hoc non infertur ad onus iterandi funerale a teſtatore non expreſſum, ſed ſolùm ad illius decorem ex adductis a Jo: Bapt. de Luca *in tract. de juriſd. & for. comp. diſc.* 31. *num.* 3. *tom.* 3. ubi de Cardinali Trivultio, exercente etiam munus Gubernatoris in Civitate Mediolanenſi fuerunt ei ſemel exequiæ celebratę cum interventu Regii Senatus, atque Exercitus.

11 Non poteſt igitur hæres compelli ad celebrandum iterum funerale in Eccleſia, ad quam transfertur cadaver ſepeliendum, ſed ſolùm ad erogandum jus ſepulturæ. Nam funeralia fiunt in die funeris, ut declaravit B. Pius V. *in conſtit.* quæ incipit: *Et ſi mendicantium*, & Benedictus XV. *in Extravag. Inter cunctas de privil.* ubi ait, funeralia intelligi, quæ cum funere deferuntur. Cùmque iſta fuerint ſemel ſolemniter celebrata in die funeris non poſſunt cogi hæredes defuncti ad iterum illa celebrandum, ſed ſi Eccleſia tumulans ad ſe funeralia ſpectare prætendat, debet agere cum Eccleſia, in qua funeralia celebrata fuerunt, non autem cum hærede defuncti, ut ex Trident. *ſeſſ.* 25. *c.* 3. *de ref. & ex c.* 1. *de ſepult.* Et in ſpecie translationis cadaveris ad ſepulturam declaravit Sacr. Congregatio ſuper Epiſcopis in Panormitana 2. Auguſti 1658. & anteà in Neapolitana 4. Auguſti 1597. declarando hujuſmodi translationes fieri debere ſine ſolemnitate, ut apud Nicol. *part.* 1. *lucubr. l.* 4. *tit.* 15. *num.* 27.

12 Cùm igitur non ſint iterùm celebranda funeralia in alia Eccleſia, præterquam in illa, in qua expoſitum eſt cadaver, ſolùm erogandum eſt Eccleſiæ tumulanti jus ſepulturæ, quia in illa duntaxat ſepeliri debet cadaver, non autem exponi. Quod jus eſt erogandum juxta morem Regionis ad text. *in c. ad Apoſtolicam de ſimon.* & decernitur in ſtatuto Cleri Romani *c.* 4. *§.* 3. *&* 4. quod eſt deſumptum ex ſacris Canonibus, ac vetuſtiſſima, & univerſali Eccleſiæ Romanæ conſuetudine.

CONSULTATIO LIX.

Albertus quidam accuſatus eſt, quod Reliquias Sanctorum Martyrum è Cœmeteriis ab eo extractas in commercio poſuerit, ac pretio diverſis perſonis vendiderit, quodque eas effoderit ſine notarii, ac aliarum perſonarum legitimo interventu, & in propria domo ad numerum non exiguum retinuerit, ac ſigilla impreſſa in quibuſdam chartulis, ſtemma Eminentiſſimi Cardinalis Vicarii exprimentia, necnon diverſa nomina Sanctorum in quibuſdam foliis impreſſa. Ideò quæritur, an, & quas pœnas incurrerit? Ubi opportunè de origine Cœmeteriorum, *& remiſſivè de cultu Reliquiarum.*

PRimò cùm in *Can. Corpora de conſecrat. d.* 1. Sanctorum Corpora perpetuò ſepulturæ tradita non poſſunt erui, & transferri ſine licentia Papæ, aut Epiſcopi, aut Synodi, aut Capituli Canonicorum, excepta neceſſitate incendii, vel reparationis, vel mutationis altaris, ut per Sanch. *l.* 2. *in decal. c.* 43. *num.* 25. & Layman. *l.* 4. *tr.* 7. *cap.* 5. *num.* 17. ideò videtur commiſiſſe ſacrilegium, quia rem ſacram è loco ſacro abſtulit contra formam aſſertæ licentiæ per textum *in cap. nulli quæſt.* 2. Archid. *in d. can. corpora*, & Azor. *tom.* 1. *inſt. mor. l.* 9. *cap.* 8. *quæſt.* 9. Atque adeò incurrit juris infamiam, & conſequenter eſt irregularis, textus in *cap. fin. de furt. cap. ſi quis presbyter* 50. *d.* Abb. & Doctores in *cap. Conqueſtus de for. competent.* Et procedit, etiamſi non ſit ſententia condemnatus, ſi tamen crimen eſt notorium, & probatur *in d. cap. fin. & in cap. final. de temp. ordin.* 1

Accedente præſertim edicto Cardinalis Vicarii edito juſſu Pauli V. anno 1613. die 24. Auguſti, in quo cautum eſt, ne quis audeat, vel præſumat, vel poſſit ingredi in aliquam ex cryptis, catacumbis, vel Cœmeteriis intra, vel extra Urbem Romanam, neque ab illis extrahere Reliquias ne quidem in minima particula, neque ad id præſtare auxilium, vel favorem ſub pœna triremium, & aliis arbitrio Vicarii ipſo facto incurrendis, & excommunicationis latæ ſententiæ, & revocat omnes licentias in ſcriptis conceſſas, eaſque in futurum, ſi concedantur, irritas declarat, extenditque dictas pœnas, & cenſuram ad omnes, ad quorum inſtantiam fiet extractio, aut attentata fuerit, & ad complices, atque ad recipientes ſcienter Reliquias illicitè extractas, ut ſupra, & abſolutio dictarum pœnarum Papæ reſervatur. Regulares autem ultra dictas pœnas incurrant ipſo facto privationem vocis activæ, & paſſivæ, ac inhabilitatem ad dignitates, & gubernationes ſuæ Religionis, & diſpenſatio, ac rehabilitatio Papæ reſervatur, ut per Bonacin. *de cenſ. in part. diſp.* 2. *quæſt.* 1. *punct.* 13. *§. incidens.* 2

Et ex Brevi ejuſdem Pauli V. promulgato in edicto Cardinalis Millini Vicarii Urbis anno 1614. die 16. Maii ſtatutum eſt, ut nullus vigore licentiarum a Papa vivæ vocis oraculo ante duos menſes proximos conceſſarum, poſſit Reliquias extrahere de Eccleſiis, Monaſteriis, locis piis, Cœmeteriis, vel cryptis intra, vel extra Urbem, aliàs incurrant excommunicationem ipſo facto Papæ reſervatam, eamque extendit contra eos, qui curam habent, ſeu gubernationem dictarum Eccleſiarum, vel locorum, ſi permiſerint, ſeu conſenſerint extractioni. Contra verò furantes Reliquias è locis ſacris extra Urbem Romanam, ejuſque ſuburbia, nulla eſt cenſura, vel pœna latæ ſententiæ, ut teſtatur Sanch. *in decal. l.* 2. *cap.* 43. *num.* 24. Bonac. *ſuper* 1. *præcept. decal. quæſt.* 1. *punct.* 1. niſi interveniat effractio loci ſacri, ut per Suarez *diſput.* 22. *de cenſ. ſect.* 2. *numer.* 9. Et licèt Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. alleg.* 50. *numer.* 158. referat excommunicationem latam a Gregorio XIII. *in Bulla* quadam, incipiente: *Pontificiæ ſolicitudinis* contra transferentes Reliquias de loco ſacro ad Provinciam Mediolanenſem, vel de una ad aliam Eccleſiam, ſeu locum ſacrum, & contra concedentes aliquam particulam ex eis, & contra recipientes, tamen dicta Conſtitutio in nullo Bullario reperitur. 3

Cùmque apud ſe hujuſmodi Reliquias idem Albertus retineret, dici poterit ipſarum contemptor, & tanquam hæreſis ſuſpectus puniri, Simanch. *Cathol. inſtitut. tit.* 37. *num.* 17. & Azor. *loco citat. quæſt.* 4. Jure enim canonico ſtatutum eſt Reliquias Sanctorum aſſervari debere in loco honeſtiſſimo, ac in nitidis, & decoris vaſculis, ut *in cap. audivimus de reliq. & vener. Sanct.* & contraſaciendo ſacrilegium eſſe, firmat D. Gregorius *Epiſt.* 30. Unde, & publicum crimen dicitur, quod in hoc committitur, quia eſt injuria contra Religionem, *l. Manichæos* 4. *C. de hæret.* & Clar. *in pr. qu.* 1. 4

Ter-

5 Tertiò, quia ſine aliqua Superiorum licentia multa Corpora, & Reliquias Sanctorum Martyrum diverſis perſonis ad ſuum libitum largitus fuerit, & ab ipſis pecuniarum quantitatem, ac munera receperit, quæ longè exceſſerint tam ejus laborem, quàm ſumptus in reaptandis dictis Corporibus, ac Reliquiis, videtur incurriſſe pœnas contra ſimoniacos per text. *in can. Si quis Epiſcopis* 1. *q.* 1.

6 Neque dicatur dicta munera, & pecunias ſponte ipſi traditas fuiſſe. Nam ſtatim ac munus recepit, ob cauſam illud recepiſſe dicendum eſt. Munus enim ex ſua natura neceſſariò cauſam includit ex Ulpiano *in l. inter donum*, *ff. de verb. ſignif.* & differt a dono, tanquam genus a ſpecie, cùm omne munus ſit donum, non contra. Et donum propriè dicitur illud, quod eſt ſine cauſa. Unde cùm in hoc caſu adſint munera, cauſam quoque adeſſe debet, quæ ſanè alia eſſe non poteſt, niſi ſpiritualis, ex Corporum Sanctorum Martyrum, & Reliquiarum traditione proveniens ad text. *in d. can. nulli cum ſeq.* 1. Ergo recipiendo munera ob cauſam præfatam ſimoniacus effectus eſt, & tanquam talis acriter puniendus cùm ſimonia ſit crimen exceptum, & publicum, *c. tanta de ſimon. & l. ſi autem*, *C. de Epiſc. & Cler.* ubi Baldus, & inter graviora reputatur a Diaz *in prax. crim. v. ſimonia*, & crimini læſæ majeſtatis æquiparatur, Felin. *in cap. ſicut* 1. *in fin. de ſimon.* Quare in omni materia commiſſa condemnatum in judicio ſententia definitiva reddit infamem infamia juris, & irregularem, ut *can. fin.* 1. *quæſt.* 3. ubi eſt ſermo de beneficiis, Sacramentis, & Sacramentalibus, ibique Gloſſa, & Turrecremata, Gloſ. *in cap. ex diligenti*, *v. infamia de ſimon.* Boer. *q.* 117. *num.* 4. Ang. *v. ſimonia* 6. *num.* 8. Menoch. *de arb. caſ.* 401. *numer.* 26. Sanch. *opuſc. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 104. *num.* 7. 9. & 18. & de communi teſtatur Suar. *tom.* 1. *de reliq. tr. ult. de ſimon. c.* 56. *num.* 21. facitque *cap. ult.* 1. *quæſt.* 7. ubi omnia crimina in comparatione ſimoniacæ hæreſis quaſi pro nihilo reputantur.

7 Quinimò attenta communi ſententia, quæ habet, omne crimen enorme, depoſitione dignum, notorium afficere eo ipſo infamia juris, idem dicendum de ſimoniaco, ut tenet magis communis opinio apud Sanchez *loc. citat. num.* 7. & probatur *ex c. inquiſitionis in princip. de accuſ. & extravag.* 1. *de ſimon.* Simonia autem eſt crimen depoſitione dignum per textum *in d. can. Si quis Epiſcopus* 1. *quæſt.* 1. quamvis aliqui contrarium doceant in ſimonia beneficiali, ut Præpoſ. *in can. presbyter num.* 4. & 5. 1. *quæſt.* 1. Sanchez *d. dub.* 104. *num.* 9. *ac* 16. cum Henriquez, Covaruvia, & Navarro, aſſerentes, non eſſe crimen depoſitione dignum, & ideò, neque ſi notorium ſit, reddere irregularem, vel infamem, niſi ſequatur ſententia condemnatoria, ut ſupra; quia eſt ſimonia contra ſolum jus poſitivum. Unde ſuper hac pœna infamiæ, vel irregularitatis non poteſt Epiſcopus, ſeu Prælatus ſubditis ſuis diſpenſare, quia eſt de gravioribus criminibus, ut per Sanch. *loc. cit. dub.* 120. *num.* 43. niſi tamen caſus ſit occultus ex Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de ref.*

8 Quæ pœna procedit non ſolùm contra ſimoniacos principales, ſed etiam contra cooperantes minus principaliter, ut mediatores, quia quoad pœnas ſententiæ ferendæ, & quoad infamiam, & irregularitatem ex taſi ſententia reſultantem, veniunt nomine facientium, ſeu committentium crimen, & pœna ordinaria puniuntur, *c.* 1. *de teſt. in* 6. Gemin. Franch. & Anchar. *ibi*, & Gloſ. *in d. Can. Si quis Epiſcopus*, *v. mediator* per tot.

9 Adeòque, ut in hoc peccato ſimoniæ non detur parvitas materiæ, unde nunquam poteſt eſſe peccatum veniale ex parte materiæ, ſed ſemper eſt peccatum mortale, quia ejus malitia conſiſtit in contemptu rei ſpiritualis formaliter ſumptæ, & non materialiter. Forma autem eſt indiviſibilis, *c.* 1. *de baptiſm. l. Cum bi*, *§. ſi Prætor*, *ff. de tranſact.* Dec. *in cap. de appellationibus de appell.* Et quia omnis entitas ſpiritualis pecunia, & re temporali quacunque æſtimari non poteſt. Unde etiam in parva materia a ſimoniaco res magna contemnitur, & magna adeſt injuria, neque excuſat parvitas pretii, quin aggravat culpam, & injuriam in rem ſpiritualem, dum minoris æſtimatur, ut docent Navar. *conſ.* 52. *num.* 3. *de ſimon.* Reginald. *l.* 23. *num.* 166. Sanch. *in decal. l.* 1. *c.* 4. *num.* 1. & *l.* 7. *c.* 28. *num.* 8. & *l.* 2. *opuſc. c.* 3. *dub.* 110. Laym. *l.* 4. *tr. de ſimon. c.* 8. *§.* 1. *num.* 4. & Tanner. *tom.* 3. *diſp.* 5. *q.* 8. *n.* 26.

10 Accedit, quod cùm ſimonia apud Legiſtas idem ſit, ac crimen ambitus, ut per Bartol. *in l.* 1. *ff. ad leg. Jul. de ambit.* Laici ſimoniam commitentes pœna ambitus puniuntur. Et quando in officio quiſpiam ſe malè exercet, & corrumpitur accipiendo munera, tunc ſine dubio punitur pœnis, de quibus *in §. Si quis autem in auth. ut Jud. ſua quoque ſuffrag. col.* 6. ſcilicet pœna furti. Fur autem plura furta committens etiam in re parva capite puniendus eſt, Farin. *de furt. quæſt.* 177. *part.* 4. Cùm igitur iſte reus plura munera receperit diverſis temporibus, plura furta commiſiſſe dicendum eſt, & ſic ultimo eſt afficiendus ſupplicio. Et quidem non abs re. Nam ſi priſcos Oratores, etiam in cauſis profanis agentes, nedum paciſci, verùm etiam munera, & dona, aut xeniola recipere pudebat, authore Plinio *lib.* 5. *Epiſt. ad Valer.* quantò magis erubeſcere deberent ii, qui res ſacras pactis muneribus, ac donis vendunt.

Quartò, cùm uſus fuerit ſigillo Cardinalis Vicarii ad 11
effectum comprobandi Reliquias a ſe diſtributas, & fortaſsè falſas, cùm ſigillum faciat rem indubiam, & veram, Bald. *in l. bonæ fidei col.* 3. *C. de reb. cred.* Innoc. *in c.* 2. *de fid. inſtr.* meritò incidit pœnam falſi. Idem Bald. *in l. falſus in fin. C. de furt.*

Ac denique cum plura inſtrumenta conceſſionis Reli- 12
quiarum, & Corporum Sanctorum Martyrum ſub diverſis nominibus rogaverit, ideò incurrit pœnas, in edicto Cardinalis Millini Vicarii de mandato Pauli V. contentas, in quo prohibitum eſt, ne quis ſæcularis, aut Regularis fidem ullam, aut teſtimonium, ſive inſtrumentum, ſive ſcripturam publicam, vel privatam faciat extractionis, donationis, conſignationis, translationis, aut alterius contractus, aut ſcripturæ, ubi fiat mentio Reliquiarum, niſi cum licentia in ſcriptis ejuſdem Vicarii Urbis, non ſuffragante quacunque Sedis Apoſtolicæ licentia aliter emanata, & tranſgreſſoribus ibidem ſtatutæ ſunt pœnæ, ſcilicet dominis officiorum pœna privationis officiorum; notariis autem, & ſubſtitutis pœna 500. ſcutorum, & has pœnas decernit incurri ipſo facto. Religioſis autem ſub pœna privationis vocis activæ, & paſſivę in perpetuum, & exilii ab omni ditione Eccleſiæ Romanæ. Sed hæ pœnæ non videntur quoad Religioſos ipſo facto incurrendæ, ut patet ex verbis edicti, & pœna privationis officii non ligat ante ſententiam declaratoriam; idemque eſt de pœna illa pecuniaria. Et hæc contra Albertum attuli.

Verùm pro Alberto dico, quod, ut incurratur pœna 13
contra ſimoniacos illata, conſtare debet, quod initus ſit venditionis contractus, qui propriè dicitur cum pretio certo cum re certa commutatio, *§. prætium inſtit. de empt.* Si igitur pretii mentio facta ſit, tunc ſemper emptio, & venditio præſumitur, *l. fin. C. de præd. Curial.* Accurſ. *in l. cum dotem*, *C. de jur. dot.* Propriè autem pretium eſt, quando facta æſtimatione pro re certa tanti æſtimata, pecunia ſolvitur, ita ut ſit menſura rei venalis, neque verè pretium eſſe poteſt, niſi quod ſit alicujus rei ſic æſtimatæ menſuratum pretium, Goth. *ad l. qui ut* 48. *§. Cum fur. ff. de furt.* Et pretium dicitur quaſi peritium, quia ſtatui debet ex opinione communi eorum, qui iſtarum rerum periti ſunt, non prout cuique videtur, Ged. *ad l. rei appellatione* 5. *num.* 4. *ff. de verb. ſignif.* Et hinc eſt, quod ſuper pecuniis numeratis poteſt conſtitui locatio, tanquam in re aliqua, & non uti in pecunia, ſeu pretio aliquo determinato, ut volunt communiter omnes Summiſtæ, & notatur a Gloſ. *in can. ſi fœneraris* 14. *qu.* 3. & *in c. Conqueſtus de uſur. ac in l.* 3. *ff. commod.*

Quare videndum, an pecuniæ receptæ ab iis, quibus 14
Reliquiæ traditæ ſunt, poſſint dici, quod receptæ fuerint loco pretii, an verò loco remunerationis; ſecus autem, ſi donatis reliquiis, & ab Alberto ornatis, ac perbellè, ac reverenter comptis pro ejus laboris præmio, ac impenſarum pecuniæ ipſi reddebantur. Quòd non video prohibitum, neque a jure denegatum, cùm antidoralis obligatio hoc requirat, *l. ſed etſi*, *ff. de pet. hæred.*

Nec quicquam facit cogitatio quædam mentem Judi- 15
cis agitans, nempè, quòd hic Albertus pecunias receperit ultra condignum laboris, & impenſarum, & ſic facillimè ſuſpicari poſſit, quod pro pretio, non pro præmio laboris pecunias receperit.

Nam antidora, quæ eſt idem, ac remuneratio, *d. l. ſed* 16
etſi, *§. Conſulit*, ſi fuerit aſſociata virtuti, non limitatur a tenacitate, ſed augetur liberalitate, quæ dicitur donatio, quia liberè, ac remota a neceſſitate fit, Gloſ. *in l. hoc jure* 19. *§. non poteſt*, *ff. de don.* Et conſiſtit in largitate, & emiſſione pecuniarum, ut ait D. Th. 2. 2. *quæſt.* 117. *art.* 2. cùm ſit circa dona illarum, ut notat idem S. Doctor eadem 2. 2. *qu.* 134. *art.* 3. *in* 1. *arg.* In pecuniis enim conſiſtit objectum, & materia liberalitatis, cui aliquando additur magnificentia, quando ad magnum uſum pecuniarum dirigitur, cùm etiam magnificentia tribuat dona, ut dicitur in 4. *eth.* Et ſic ſi Albertus quandoque recepit pluſquam laboris juſtitia requirebat, dummodò non exigat, ad virtutem liberalitatis Dantis reduci debet, quæ, ut ait D. Auguſt.

de

de defin. est motus quidam animi faciendi, & approbandi liberas largitiones.

17 Eòque magis si Albertus hæc omnia spontè confessus fuerit. Quo fit, quod bona fides, non vitium in eo considerari possit. Quia si de vitio conscius fuisset non ita facilè hoc Judici propalasset, & sic intrat illa vulgaris regula, quod spontanea confessio excludit dolum. Farin. *conf.*106. *num.*22. Becc. *conf.*96. *num.* 15. Bertaz. *conf.*193. *num.*14. Burs. *conf.*152. *num.* 33. Idcircò spontè confitenti parcitur, *l. edicto D. Trajani, ff. de jur. fisc.* ubi Glos. cùm demonstrat probabilem ignorantiam Far. *conf.* 155. *num.*9. vel bonam fidem, & justam causam credendi, posse dictas pecunias recipere, & sic excusari a dolo dicendum est per ea, quæ dicit Bertaz. *d.conf.* 193. *num.*13. & *seqq.*

18 Neque dicatur, non constare, quod præfatæ pecuniæ fuerint in effossionem Reliquiarum erogatæ, sed benè constare ad manus Alberti pervenisse. Nam constito, quod præfata pecunia fuerit data ad istum effectum, & non in pretium Reliquiarum, sequitur, quod attendendum sit hoc principium, etsi aliter suspicetur, ad fiscum spectat probare, quod illas recepisset pro pretio dictarum Reliquiarum, quod non præsumptivè, sed concludenter probari debet, cùm hæc sit intentio fisci.

19 Quod autem ipse solus absque interventu notarii rogantis de extractione, è cœmeteriis extraxerit multa corpora Martyrum, excusari poterit propter primordium veritatis, nempè ob facultatem, quam habebat ad Reliquias effodendum. Nam credulitas ista excusat a dolo, Far. *conf.*44. *num.* 5. & *quæst.* 30. *num.* 177. etiamsi sit fatua, & temeraria, atque injusta. Quo in casu stari debet ejus juramento, ut per eundem Farin. *conf.* 155. *num.* 9.

20 Ad illud de retentione Reliquiarum pariter respondetur nihil obstare. Nam illas potuerat retinere pro illis expoliendis, & ex permissione, immò ex credulitate, quam probabiliter habebat, uti minister.

21 Ad illud autem, quod dicitur de sigillis cum impressione stemmatis Em. Vicarii non satis liquet, quod ad delictum fuerint præparata. Immò cùm Albertus reddat causam verisimilem, nempè pro sigillandis cancellis Cœmeteriorum, excusari debeat a dolo, dum per fiscum aliter non probetur.

22 Quod autem ad Cœmeteria. Quia Deus Adamo dixit *pulvis es, & in pulverem reverteris, Gen.* 3. ideò S. Patres a condito statim mundo corpora defunctorum terræ mandarunt. Id, quod indifferenter quoque loco fecerunt primò. Abraham Patriarcha primus omnium legitur *emisse ab Ephron Ethæo filio Saor prope Hebron quadringentis siclis speluncam duplicem, & agrum circa eam, sepelisseque in ea Saram uxorem suam, inibique ipse quoque repositus deindè fuisse.* Undè etiam Cœmeterii condendi institutum Abrahamo primo omnium assignant, teste Polyd. Verg. *de invent. rer. l. sexto, cap.* 6.

23 Quemadmodum autem veteres tàm antiquæ, quàm novæ legis Patres; *mortuos dormire dicebant*, quod frequenter in sacris literis invenitur, ut illud: *Dormivit cum patribus suis in senectute bona.* Et 1. *Thess.* 4. *Nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini*, sic etiam eorum sepulchra appellabant Cœmeteria, quod significat loca ad quietem, & somnum comparata. Athenæus quidem *l.*4. ex Dosiadis item *l.*4. scribit, *apud Cretenses in singulis Civitatibus fuisse quasdam ædes publicas ad excipiendos peregrinos, & hospites, quæ appellatæ fuerint Cœmeteria.* Sed Christiani veteres hoc nomine pro locis sepulturæ speciatim assignatis præcipuè usi sunt: quæ loca etiam excipiunt homines mortuos, qui dum, adhuc in vivis essent, peregrini fuerunt.

24 Fuisse præterea apud Christianos persequutionum tempore Cœmeteria præcipua quædam Templa, sive loca sacra, in quibus ad sua sacra convenire possent, testantur historiæ. Ita in persecutione sub Georgio Alexandriæ, cùm adversarii pietatis prævalentes Templa obtinerent, in Cœmeteriis Christiani convenire cogebantur ad orationem, Theod. *l.* 2. *cap.* 14. Qua de re Onophrius Panvinus *in app. ad Platinam* de Cœmeteriis, ita scribit: *Quia veteres primitivæ Ecclesiæ patres solebant ad sepulchra Sanctorum Martyrum, quorum sacrosancta erat memoria, anniversario die passionis eorum convenire, ampla, & capacia cœtibus publicis orationum loca, cœmeteriis adjacentia, etiam cœmeteria vocarunt. Legimus veteres Romani Pontifices inter Martyrum tumulos stationes, id est, omnes actus publicos Pontificales celebrare consuevisse. Itaque hæc Cœmeteria erant Christianis veluti Templa, & orationum loca, quibus Episcopi synodos congregabant, sacramenta administrabant, & verbum Dei concionabantur. Hinc illud scitu dignum, quod cum Imperator quispiam persecutionem in Christianos instaurare constituisset, ante omnia eos a Cœmeterio arcere solebat, ne in unum conveniendi eis facultas esset.*

Itaque legimus apud Euseb. *l.* 7. *cap.* 9. Æmilianum 25
juridicum Ægypti in Valeriani persequutione, sic Dionysium Episcopum, presbyteros, & Cleros Alexandrinos, & alios Christianos in Christi fide constantes alloquentem: Video vos, & ingratos esse, & non sentire mansuetudinem Augustorum, quapropter Alexandriæ non eritis, sed in Lybiam relegabo vos, & vobis, aliisque non licebit amplius synodos colligere, vel ad Cœmeteria, sicut vocant, ingredi. Et historiæ ejusdem *l.* 9. *cap.* 2. legimus: *Galienum Maximinum aliquando conatum Cœmeteria Christianis rursus adimere, cùm eos dissipare, atque pessundare vellet.* Itaque, inquit, nihil non ad subversionem nostram molitus, primum nobis libertatem in cœmeteriis conveniendi prætextu quodam adimere conatur. Rursum cùm Imperator alius persequutionem in nos reprimere vellet, ante omnia jus conveniendi in Cœmeteria reddidit. Extat Galieni Augusti edictum, quo Christianis Cœmeteria sua restitui jussit, ut ad sua sacra coire possent, quibus a patre suo Valeriano Imperatore paulò ante impiis edictis prohibiti fuerant. Meminit hujus rei Eusebius *l.*6. *cap.* 13. Ex his igitur liquet apud Christianos primitivæ Ecclesiæ Cœmeteria loca sacra fuisse, in quibus ad sua sacra convenire possent.

In ejusmodi Cœmeteriis fabricas materiales, & ædes 26
aliquas, in quibus fideles convenerint, fuisse, author est Damasius Papa, qui in Fabiani Papæ, & Martyris vita, ita ait: *Hic multas fabricas per Cœmeteria fieri præcepit.* Idem Damasus ait: *Liberium Papam de exilio reversum, habitasse in Cœmeterio Agnetis.* Immò in Cœmeteriis Romæ existentibus baptismum, & cœnam dominicam celebrare, vigilias decantare, ordinationes, & stationes veteres solitos fuisse Panvinus ibidem docet.

Cœmeteria autem, vel loca sepulturæ mortuorum 27
destinata non intra, sed extra urbes fuisse apud veteres, multa sunt, quæ testantur Durand. *in ration.divin. l.*1. *cap.*5. inquit, *morem fuisse antiquitus, ut homines in propriis domibus sepelirentur; sed postea propter cadaverum fœtorem statutum esse, ut extra civitates sepeliantur, & locum quemdam communem ad hoc destinatum. Nobiles verò sepultos super montes, & in medio montium, & in radicibus eorum.*

Romani ab initio in domibus, quas singuli incole- 28
bant doliis, aut vasculis condebant mortuos. Qua ex causa Lares, domesticos Deos colere cœperunt. Posteà lege duodecim tabularum, ne in Urbe sepelirentur neve urerentur, sancitum fuit: *In Urbe ne sepelito, neve urito.* Cineres tamen ejus, qui triumphasset, aut Imperatoris, qui hostes bello domuisset, vel armis rempublicam auxisset, in Urbem ferre licebat, quibus hoc honoris causa, ut in foro conderentur, tributum est, Alex. ab Alex. *l.* 3. *cap.*2. Ne tamen in familiam jus sepulchri descenderet, simul provisum fuit.

Quamvis autem Romæ benè meritis sepulchra in Ur- 29
be admissa fuissent, illud tamen posteris temporibus sub Consule Duellio Senatus inhibuit. Et scribit Ulpianus, Adrianum Imperatorem pœnam statuisse aureorum quadraginta in eos, qui in Urbe sepulchrum fecissent, quam fisco inferri jussit, & cadaver inde transferri. Ipse tamen Adrianus, sed solus omnium, post hanc latam legem intra Urbem, & in foro sepultus est, sicut refert Euseb. *in chron.* Huc etiam pertinet, quod Appianus scribit, inter præcipua, cur legem Agrariam recusarint divites, fuisse, quod impium ducerent monumenta majorum ad alienos transferre. At hoc prætexere non potuissent, nisi sepulchra illi in agris habuissent.

Frequentius autem in Flaminia, aut Latina via, 30
aut suburbiis, & anfractibus viarum Romanorum gentilitia sepulchra fuerunt, ibique Calatini, Scipiones, Metelli, Servilii, aliorumque honestissimæ familiæ condebantur. Plebis autem sepultura fuit in Exquiliis, vel ultra potiùs, ut Varroni placet, in loco, quem *puticulo* vocabant, ut etiam Horatius in sermonibus indicat, & Acron exposuit. Nam eo in loco ustrinas fuisse publicas, Porphirius scribit. Existimarunt fortè Romani, aliique ethnici, si intra pomærium cujusque sepulchrum foret, hujusmodi feralibus contaminari sanctum municipiorum jus, polluique Urbis genium, aut retro cadaverum odore pestilenti aere affici.

31 Apud Judæos quoque Cœmeteria extra Urbes fuiſſe hiſtoria filii viduæ Naimitanæ teſtatur. Similiter conſtat Lazari ſepulchrum extra Bethaniam, & Joſephi Arimathæi extra Hieroſolymam fuiſſe. Et in monumentis, quæ extra Urbem Gerſenorum erant, domicilium ſuum habuit dæmoniacus, *Marc.* 5.

32 Romæ etiam ab initio Chriſtianorum Cœmeteria extra Urbem fuiſſe ex Panvinii Catalogo Gæmeteriorum Urbis Romæ ſacillimè colligitur, & diſertè Volaterranus *l.* 22. indicat, Julium Papam ſub Conſtantino Imperatore extruxiſſe tria cœmeteria in totidem viis, Flaminia, Aurelia, & Portuenſi. Ita Alexandriæ Cœmeteria ſua extra Urbem quoque habuere, in quibus tempore perſequutionis ad orationem conveniebant. Proſper Aquitanus Epiſcopus extra Urbem elatus, & ſepultus eſt, in vita ejus. Ita, & Armenium, Juſtini in Epiſcopatu Lucanico ſucceſſorem extra Urbem jam mortuum elatum, Greg. Turon. *l.* 2. *cap.* 1. refert, & Chryſoſtomus *in ſerm. de fide, & lege*, ait: *omnem Civitatem, omne Caſtellum antè ingreſſum habere ſepulchra ante portas, ante agros eſſe ſepulchra, ut contendens intrare civitatem, quæ imperat, & floret divitiis, & potentatu, aliiſque dignitatibus, priuſquam videat, quod ſecum concipit, videat primum, quod ſit*. S. Vedaſti quoque Epiſcopi Atrebatenſis, qui circa annos 510. floruit, familiares dixiſſe Albinus Flaccus, Alcuinus in ejus vita refert, mandaſſe eum, ut nullos intra muros civitatis ſepeliri debeat, quia omnis civitas locus eſſe debet vivorum, non mortuorum, Laur. Sur. *tom.* 1. *de vit. Sanct.* In Bracarenſi Synodo 1. Anno 610. convocata præcipitur *cap.* 36. ne corpora defunctorum intra Baſilicas Sanctorum tumulentur, ſed fiant omnes ſepulturæ extra Civitatem. Morem autem hunc diu inter Chriſtianos homines ſervatum fuiſſe ex multis veſtigiis apparet, qui adhuc hodie in multis vetuſtis, & celebrioribus Oppidis extant.

33 Et ſi verò gentibus inſtituti hujus cauſa præcipuè fuit fortaſſe, ut in Urbibus mundities ſervaretur, & aer minus inficeretur ex cadaverum putreſcentium fœtore; tamen in Dei populo majus myſterium obſervatum in hac re fuit. Nam funerum deductione extra urbes publicè teſtabantur, defunctos jam è mundo exiviſſe, & alterius Civitatis cives factos eſſe, ejus nimirum, quam in Cœlis habent, quotquot per fidem filii Dei facti ſunt.

In primitivæ Eccleſiæ hiſtoria legimus, corpora Sanctorum Martyrum in hujuſmodi Cœmeteriis extra Urbes, vel aliis locis ignobilioribus humata, pace reddita Eccleſiæ certatim inde effoſſa, in Templa translata, ibique ſepulta fuiſſe.

34 De initio Cœmeteriorum in Urbibus, juxta Templa Panvinus ſic ſcribit *in lib. de rit. ſepeliendi mortuos: Cùm antiquitus tantum extra Urbem in Cœmeteriis hominum corpora ſepelirentur, pace Eccleſiæ data intra Urbes ad Templorum limina, poſteà etiam in Templis ipſis ſepeliri nos invaluit. Conſtantinus in porticu Templi Apoſtolorum Conſtantinopoli. Honorius in porticu Templi Sancti Petri Romæ, ejus uxor intra idem Templum ſepulti ſunt.*

35 Decet autem Chriſtianos homines Cœmeteria, ſive ſepulturæ publicæ loca ſacra putare, neque permittere, ut ullis profanis uſibus violentur. Etſi enim improborum petulantia defunctis nihil incommodet, eadem tamen frænanda, & Chriſtianæ diſciplinæ legibus coercenda eſt, ne eorum fidem ridere, & iis inſultare videamur, quorum corpora cùm in vivis eſſent, Spiritus ſancti Templa fuerunt, nunc autem in Chriſto ſopita quieſcunt.

36 Et ut ad exteros tranſeamus, nulla ex gentibus non omninò barbaris tàm efferata fuit, quæ non ſenſerit ſepulchrorum habendam eſſe rationem. In Romanis certè legibus hæc habetur: *Ubi corpus demortui hominis condas, locus ſacer eſto*. Et Ulpianus, *ſepulchri*, inquit, *violati actio infamiam irrogat*. Immò graviter multatos olim fuiſſe legimus, qui buſtum violaviſſent, aut ex ſepulchro columnam dejeciſſent, aut fregiſſent. Undè in Colonienſi etiam Synodo ſub Rodulpho I. Imperatore celebrata *cap.* 11. ſancitur, ut Cœmeteria clauſa, & munita cuſtodiantur, ne ab animalibus oſſa mortuorum comedantur. Prohibetur item ſub pœna excommunicationis, ne Eccleſiæ, vel Cœmeteria a laicis cujuſcunque conditionis, vel ſtatus fuerint, ad læſiones aliorum muniantur, vel ut verba Canonis habent, *inaſtellentur*.

37 Cùmque moris fuiſſet in primitiva Eccleſia in natalitiis Sanctorum Martyrum vigilias celebrare in Cœmeteriis, ideò Conc. Elibertinum ſub Sylv. I. celebratum *cap.* 35. ſtatuit, ne fœminæ in Cœmeterio pervigilent, eo quòd ſæpè ſua obtentu orationis ſcelera committant.

Hæc in genere de Cœmeteriis dicta ſufficiant. De Reliquiis verò Sanctorum, earumque translatione, ac cultu adi Eminentiſſimos Cardinales Bellarminum, & Baronium, qui illum probant ex Conciliorum, & Patrum conſenſu. 38

CONSULTATIO LX.

An, & quatenus hodie locum habeat, & in quibus Arcadii, & Honorii Auguſtorum ſanctio in leg. ſi qui ex conſenſu 8. C. de Epiſc. aud. An ſcilicet laici prorogare poſſint juriſdictionem Epiſcopalem.

PRO recto mundi regimine devotè agnoſcimus Summum Pontificem univerſi Orbis Monarcham tàm in ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, quàm in temporalibus, ac Principum Principem, referendo verba D. Aug. *in ſerm. Apoſtol. Petri, & Pauli. O mira potentia, & ineffabilis gratia Salvatoris! Quis plebejum piſcatorem Apoſtolorum facilè crederet Principem, & Regibus obſiſtere, Reges ſanctificare, Regnis omnibus imperare, mundum refrænare legibus?* Ac de magis communi aſſerimus penes Summum Pontificem eſſe utrumque gladium ſpiritualem, & temporalem, Marth. *de juriſd. par.* 1. *cap.* 19. *num.* 8. & 9. cum D. Th. *l.* 3. *de regim. Princ. cap.* 16. & *ſeq.* itaut Imperium Romanum erit apud Germanos, donec Eccleſiæ Romanæ expediens judicavarit Iſac. Pap. *de liber. Eccleſ. cap.* 3. *num.* 2. Pacian. *de præc. inter Eccl. & temp. l.* 1. *cap.* 2. Junip. *de jur. Pont. defenſ. diſp.* 1. *par.* 1. *cap.* 2. *num.* 4. & *ſeqq.* 1

Et cum illo communiſſimo axiomate, quod omnis juriſdictio deſcendat a ſupremo Principe in exercitio Gentium, & Papa ſit omnium ſupremus, erroneum putamus dicere, quod omnes juriſdictionem exercentes, illam non recognoſcant a Papa per ea, quæ tradit idem Pacian. *d. l.* 1. *cap.* 2. Idque exemplo Moyſis 1. *Deuteronom. v.* 12. *Non valeo ſolus negotia veſtra ſuſtinere, & pondus, ac jurgia. Date ex vobis viros ſapientes, & gnaros, quorum converſatio ſit probata in tribubus veſtris, atponam eos vobis Principes.* Ex quo remanſit diviſum atque diſtinctum exercitium juriſdictionis Eccleſiaſticæ, ſeu ſpiritualis ab exercitio juriſdictionis temporalis, ut per D. Aug. *de Civ. l.* 5. *cap.* 12. Et clarius *in can. Quoniam diſt.* 10. comprobatur, diviſionem juriſdictionum a Deo proceſſiſſe his verbis: *Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus ſic actibus propriis, & dignitatibus diſtinctis officia poteſtatis utriuſque diſcrevit propria*. Quod repetit Nicolaus Papa *in canon. Cum ad verum 6. diſtinction. 96.* 2

Firmata hac juriſdictionis diviſione ſubintrat alia comprobata, & communiter recepta juris concluſio, ne diviſæ juriſdictiones confundantur text. *in can. pervenit* 39. *cauſ.* 11. *quæſt.* 1. ibique Gemin. *num.* 2. Præpoſ. *num.* 4. & ex ratione text. *in can. Si Imperator dict. diſt.* 96. per hæc verba: *Non ſibi vindicent alienum jus, & miniſterium, quod alteri deputatum eſt*, docetque Fagn. *in cap. utrum autem, de cognat. ſpirit. num.* 20. 3

Itaque, cùm juriſdictiones fuerint a Deo diſtinctæ, non omnia, quæ publicam utilitatem concernunt, promiſcuè per utramque juriſdictionem agenda ſunt; ſed temporalia per poteſtatem Laicalem, ſpiritualia per Eccleſiaſticam, conſtanſque eſſe debet iſta diviſio, & non confundi, Buccard. *diff. inter jud. civ. & crim. differ.* 127. *numer.* 7. Anſald. *de juriſdict. part.* 1. *capit.* 1. *numer.* 1. 4

Quare, licèt Arcadius, & Honorius Imperatores ſanxerint, poſſe laicos juriſdictionem Epiſcopalem prorogare, ut in *dict. leg. ſi qui ex conſenſu* 8. his verbis: *Apud ſacræ legis Antiſtitem ſi litigare voluerint, non vetabuntur, ſed experientur illius in Civili duntaxat negotio more arbitri ſponte reſidentis judicium, Codice de Epiſc. aud.* id tamen non ita indiſtinctè obſervatur poſt compilationem decretorum per Gratianum factam, de cujus authoritate non eſt amplius dubitandum ex firmatis per Præpoſ. *in proœm. feud. in proœm. decret. num.* 4. referendo ſe ad dicta *in proœm. feud.* ubi *num.* 3. firmat, eſſe jus ſcriptum, Archid. *in cap.* 1. *dict.* 1. *num.* 2. aſſerens, authoritates Sanctorum Patrum hodie habere eamdem vim Canonum, quos Gratianus in decreta redegit, *& in can. qui neſciat num.* 25. *d.* 9. inquiens, iſtud eſſe ab Eccleſia receptum, & approbatum; quod repetit Dom. a S. Gemin. *in d. proœm. decret. num.* 9. ibique Bellam. *num.* 13. Thom. Canon. *num.* 121. dicens, eſſe totius juris Canonici fundamentum *n.* 129. fuiſſetque editum tempore Eugenii III. Felin *in c.* 2. *num.* 44. confuta- 5

ta

ta contraria opinione, *de reſcript.* Sanchez *de matrim. tom.2. l.9. diſp.12. nu.3.* & Fagnan. *in cap. Canonum ſtatuta nu.22. de conſt.* referens Gregorium XIII. ſua Conſtitutione incipiente, *Cum pro munere* edita die 1. Julii 1590. decreviſſe ſub corpore juris Canonici complecti tantummodò decretum Gratiani unà cum decretalibus Gregorii IX. in hac compilatione inſertis *l. 6. decret.* Clementis, & extravagantes, Fermoſ. *ad rubr. dicto tit. quæſt. 12. numer. 50.* Et quod Gratiano referenti authoritatem Papæ, ſeu Concilii ſit credendum, niſi oſtendatur exemplar in contrarium. Quia paſſim Pontifices hanc fidem tribuunt Gratiano, faciuntque ejuſdem Gregorii XIII. verba in ſua Epiſtola Univerſis Chriſti fidelibus, nempè: Jubemus igitur, ut quæ emendata, & repoſita ſunt, omnia quàm diligentiſſimè retineantur, itaut nihil addatur, mutetur, aut imminuatur.

6 In dicto autem decreto *d. can. quoniam d.* 10. ita habetur: *Ideò militans Deo minimè ſe negotiis ſæcularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur, qui eſſet negotiis ſæcularibus implicatus, & in can. Te quidem cauſ. 11. qu. 1.* ita: *Neque enim judicem, aut cognitorem ſæcularium negotiorum hodie te ordinare voluit Chriſtus, ne præfocatus præſentibus hominum curis, non poſſis verbo Dei vacare, & ſecundùm veritatis regulam ſecernere bonos a malis. Ita namque opera, quæ tibi minus congruere ſuperius expoſuimus, exhibeant ſibi invicem vacantes laici, & te nemo occupet ab his ſtudiis, per quæ ſalus omnibus datur*, quæ repetuntur in principio *ſeq. can. ſicut ead. cauſ. 11. qu.1.* ibique Dom. a S. Gemin. *ſub init.*

7 Remanet igitur lex illa Imperialis, quæ impertitur licentiam laicis prorogare juriſdictionem Epiſcoporum inutilis ex prohibitione Sacrorum Canonum. Et dixi non ſic indiſtinctè ſumenda poteſtas laicis tributa ab Arcadio, & Honorio, ut in ſecunda parte dictæ *legis ſi qui ex conſenſu*, ibi: *Quod hic obeſſe non poterit, nec debebit, quos ad prædicti cognitoris examen conventos potius abiiſſe, quàm ſponte veniſſe conſtiterit*. Lex enim intelligit, ſi ambo ſponte, ac voluntariè in ſuum Epiſcopum compromittunt controverſiam, non autem, ut poſſit unus alterum in jus vocare coram Epiſcopo, etiam de jure civili, & quando non vigeret Canonum prohibitio.

8 Colligitur hæc diſtinctio ex Gloſ. *d. l. v. Antiſtitem & v. abeſſe*, ibique Ofr. & ante ipſum Petr. Bellaper. *in princ.* ex Buttigar. *v. quod in Epiſcopum*, Cyno *nu.* 9. dicente, quod requiratur conſenſus, & perſeverantia, Bartolo qui ſe refert ad Cynum, Baldo *ſub init.* ubi firmat, quod prorogantes juriſdictionem Epiſcopi tenentur ejus judicio ſtare, dum tamen eum ſponte elegerint. Si autem eum audiverint non ſponte, ſed coactè, tunc inter eos non valet judicium, Fulgoſ. *num.1. & 4.verſ. Imperator concedit Epiſcopo juriſdictionem limitatam, ſcilicet ſi partes ſemper conſentiant*, Perez *ad tit.1. num.* 4. ibi: *de civilibus verò laicorum cauſis Eccleſiaſticus Judex non cognoſcat, niſi conſentiant, ſeque ejus juriſdictioni ſubmittant litigantes, ac eum Judicem eligant, idque eo modo, quo ſolemus in arbitros compromittere.*

9 Neque hic conſenſus deſumi poteſt ex formula obligationis Cameralis, qua utitur Romana Curia, quave quis ſubmittitur omnium, & ſingularum aliarum Curiarum Eccleſiaſticarum, & ſæcularium ubilibet conſtitutarum juriſdictionibus. Nam hæc eſt generaliſſima ſubmiſſio, & non prorogatio effectiva. Differunt enim in effectu juris hi duo termini inter ſe, quamvis illa ſit ſtipulatione veſtita, cùm poſſit ab ea ſubmiſſione recedi ex ratione text. *in l. Si convenerit* 18. *ff. de juriſd. omn. Jud.* cùm verſemur in renunciatione generali, quæ non poteſt reduci ad rem certam, niſi invito uno ex contrahentibus; ſecus autem ſi eſſet ſpecialiſſima ſubmiſſio ad præſcriptum *d. l. Si quis ex conſenſu* per modum compromiſſi in proprium Epiſcopum; aliàs in prorogando alienam juriſdictionem per ſubmiſſionem requiritur ſpecialis renunciatio, juxta textum *in l. 1. in fin.* ibi: *niſi ſuo privilegio ſpecialiter renunciaverit, ff. ſi quis in jus vocat. non vier.* Ad quem text. Bald. *num.* 6. ait non requiri ſpecialiſſimam, ſed ſpecialem renunciationem. Idemque tradit Caſtr. *num.* 10. ſed optimè Alberic. *in d. l. ſi convenerit num.5.* putat, quod per hanc generalem renunciationem non efficitur Judex, qui non eſt, quodque non obſtante hac renunciatione generali admittuntur legitimæ exceptiones, atque adeò cautius eſſet, quod ſpecialiter renunciaretur huic legi. Et in ejus Dictionario *litt. P. v. Promittit ſæpè debitor, §. aliquando*, ait, quod aut debitor ſe obligat ad reſpondendum in quolibet loco, aut ad ſolvendum, aut ad utrumque. Primo caſu quando ſe obligavit ad reſpondendum non poteſt conveniri, niſi coram ſuo Judice, Aret. *in §. Idem juris nu.47. in princ. inſt. de except.* cum aliis per Carleval. *de judic. l.1. tit.1. diſp.2. quæſt.8. ſect.2. nu.1046.* & Formoſ. *ad c. ſignificaſti 19. qu.6. num.3. he for. comp.*

Prætereà obſervanda eſt in his terminis diſtinctio Jacobi de Ravenna, relati a Cyn. *in d. l. ſi qui ex conſenſu num.10.* qui non diſtinxit inter eos, ſed diſtinxit inter ignorantem, & ſcientem. Idemque facit Papien. *in praxi, & forma libelli contra plures reos num.* 1. cum aliis relatis a Nov. *qu. for. 96. num.* 4. & a Donadeo *tom.1. cap.3. num.* 5. 10

Ex circumſtantiis autem facti manifeſta deducitur ignorantia hujus ſubmiſſionis, tanquam a communiter contingentibus, dum etiam Notarii Romanæ Curiæ, qui ſunt peritiores exteris, in actu ſtipulationis inſtrumentorum non recitant formulam obligationis Cameralis prout extenſa typis legitur, ſed paucis verbis vulgari ſermone dicunt, *e per oſſervanza delle coſe predette ſi obligano in forma Cameræ Apoſtolicæ con le ſolite clauſule, e così giurano*, & ut advertit Galleſ. *de oblig. Camer. quæſt.34. num.5. & 6.* licèt contingat hanc formam notam eſſe aliquibus, negari tamen non poteſt, quin multis ſit incognita. Immò multi etiam Juriſperiti, qui de ea cognitionem confuſam habent, ignorant clauſulas, & qualitates ejus particulares; qui autem ignorant qualitates, clauſulas, & tenorem, non dicuntur ſcire, ſed potiùs ignorare, Zacch. ad eundem Galleſ. *qu. 5. num.* 26. 11

Præcipuè quia formula obligationis Cameralis non eſt omninò, ac ubique conſtans, ſed variatur ſecundùm voluntatem contrahentium, ut advertit Rota apud Pacif. *de ſalv. deciſ.136. numer.* 7. firmans totum pendere a voluntate contrahentium, quando enim non legitur aliqua clauſula in breviatura, ſeu matrice Notarii, non poteſt dici contenta in obligatione, ut firmatur *in d. deciſ.* & ut ait Aret. *conſ.68. num.2.* tunc ille dicitur habere ſcientiam commiſſionis, & poteſtatis ſibi traditæ, quando ſcit commiſſionem, & qualitatem, ac tenorem Commiſſionis, aliàs dicitur ignorare. Data autem ignorantia, ceſſat conſenſus, *l. ſi per errorem* 15. *ff. de juriſd. omn. Jud.* 12

Neque Notarii extendunt clauſulas, virtus enim exequutiva oritur ab extenſione, quemadmodum, & facultas procedendi executivè, ut ſæpiùs dixit Rot. *in rec. deciſ.19. num.1. par.3.* & apud Zacch. *de oblig. Camer. deciſ.24. num.* 1. & 2. *deciſ.135. num.2. deciſ.139. num.* 1. & *ſeqq. dec.* 111. *num.19.* & eſt communis ſententia. Undè oritur difficultas, an poſſint extendi ab alio notario, quàm rogato a partibus. Nam clauſulæ cæteratæ in ſe ſolùm habent ea, quæ deſiderantur in ſermone, & in ea parte, in qua apponuntur per complementum orationis, Rota apud Pacif. *loc. cit. deciſ.* 137. *num.1.* & *ſeqq.* Et ideò permittitur extenſio Notario a partibus rogato, quia præſumitur, quod extenſionem faciat ſecundùm intentionem contrahentium, de qua erat informatus, ut per Rotam apud eundem Pacificum *deciſ.136. nu.11.* Non igitur poteſt fieri extenſio a Cancellario Epiſcopi, ſi non eſt de voluntate partium informatus. Quare ſi in matrice non legitur illa debitoris ſubmiſſio omnibus Curiis, prout continetur in formula Curiæ Romanæ, & in ipſa matrice non eſt tributa facultas cuicunque Judici, & Notario, non poteſt alius illam extendere, quia, quod non eſt appoſito, non extenditur, Rota *d. deciſ.136. num.5. & 12. & d. dec.* 137. *num.5.* niſi habeatur recurſus ad alias matrices per eundem Notarium ſtipulatus, ut fuit in caſu dictarum deciſionum, aliàs ſtandum extenſioni Curiæ, at ſecus extra Curiam, ut rectè obſervat Galleſ. *in d. qu.34. nu.* 8. & ampliat Zacch. *ad eundem num.13.* ſed ſemper intelligunt de Auditore Cameræ, ut & Rota *apud eundem dec.111. num.20. & ſeqq.* 13

Atque nec in formula typis edita legitur illa clauſula *conſenſit in mandatum exequutivum, unica, &c. & in cenſurarum, &c.* Paulus autem V. *in ſua Conſtit. ſub Urb. 71. alias 44. tom.3. §.4. num.1.* ſanxit, quod *qui voluerit arctius obligari, conſentiat relaxationi mandati exequutivi, aut illud ſuſcipiat unica, ſi ſic placuerit citatione, aut intimatione.* Quare non poteſt dari extenſio ultra expreſſa, Duran. *dec.60. num.15.* neque actus agentium poteſt extendi ultra eorum intentionem, *l. non omnis, ff. ſi cert. pet.* Ubald. *deciſ.* 175. *num.4.* 14

Ex quibus concludendum eſt, prætenſionem Epiſcoporum non ſubſiſtere ob impotentiam admittendi coram ipſis prorogationem, dum prædicti Canones eos impotentes efficiunt ex vi præcepti negativi continentis in ſe inhibitionem, ut firmant Canoniſtæ per text. *in cap. dilectus 29. de reſcript. cap. Romana 3. §. Si verò, & §. quod ſi de appel. in 6.* & per text. *in l.2. verſ. Si & Judex* 15

ff. de jud. l.1. ff. de nov. oper. nunc. ac docent D. Thom. 2. 1. *qu.16. art.1. in princ. & in conclus.* quam refert Mandos. *de inhib. qu.1. per tot.* inquiens, inhibitionem esse prohibitionem, seu interdictionem factam ab habente majorem potestatem Judici, vel parti, seu utrique, ne quid faciat, quem sequitur Lancel. *de attest. post inhibit. p.12. cap.20. in præfat. num.7. 16. & seqq.* Canones vetant, ergo inhibent, irritantque.

16 Cùmque prorogatio ad suam essentiam requirat subjectum in libero exercitio Judicis prorogati juxta textum *in l.2. §. Sed si Judex, ff. de jud.* Lndov. Burgens. *in l. si se subjiciant num.92. cod. tit.* Petr. Calafat. *in l. 1. num.85. ff. eod.* Jo. Bolognet. *in fin. num.51. vers. fallit tamen, quando statutum disponeret, quod Judex non posset extendere suam jurisdictionem; quia tunc non valeret sententia declarans eum Judicem competentem, quia est contra prohibitionem legis prohibentis hanc prorogationem, & non posset contra legis dispositionem sibi dare jurisdictionem, ff. de jurisdict. omn. Jud.* Dec. *cons.18. nu. 5.* Alex. *cons.48. num.16.* ibi: *Quia ita disponendo dicitur tollere jurisdictionem, & fundamentum lib.4.* Jas. *cons. 100. num.3.* ubi Bec. *in annot. litt.B. cons.105. num.9. vers. tamen isto casu pronunciatio tacita, vel expressa nihil operatur propter defectum fundamenti jurisdictionis lib.1.* Nat. *cons.82. num.9. & seqq. l.2.* Capic. *decis.9. num. 16.* ubi ait, *& constat, quod quando Princeps limitat jurisdictionem in certis causis, seu personis, non habeat locum prorogatio.* Suffragantur ponderata per Afflict. *decis.354. nu. 17.* cum aliis a Barbosa deducta *in l.1. art. 4. num. 44. & seqq. ff. de Jud.* & docet Ansald. *de jurisdict. par.2. tit.11. cap.1. num.38. & 39.* ac Fermos. *ad cap. significasti 16. qu.8. num.4. de for. comp.*

17 Quare firmata inhabilitate Episcoporum recipiendi prorogationem a laicis in causis merè laicalibus ex prohibitione dictorum Canonum, non est cur dubitetur, an id etiam in decretalibus vetetur, cùm ne in toto quidem titulo *de offic. Ordin. etiam in 6.* neque alibi legatur tributa facultas Ordinariis audiendi certamina laicorum in figura judicii.

18 Quod ut id perspicuè convincatur, arguamus a majori, quo argumento utitur etiam Summus Pontifex *in cap. licèt universis de test.* & Imperatores *in l. quicunque in fin. C. de fid. instr. in auth. ut determinat. sit num. Cleric.* ac alibi. Nam si id, de quo magis videtur inesse, non inest, nec etiam id, de quo minus, *d. c. licet universis*, ibique Glos. in *verb. multò minus, l. nec ex vera, C. de acq. poss.* Undè si Rex non potest expugnare Castrum, ergo nec miles. Quod enim non licèt majori, non licet minori *can. si ergo*, & ibi Glos.7. *quæst.1.* ac Doctores *in cap. Cùm in cunctis in princ. de elect. & in l. qui indignus, ff. de senat.* Paulus autem III. in sua Bulla 36. Bullar. *tom.1.* explicans in quibus casibus liceat Eminentissimo Vicario habere jurisdictionem, sic ait *§.14. Blasphematores, usurarios, Judæos, perjuros, & quoscunque alios committentes crimen, quod ad Ecclesiasticum forum pertinet,* & *§.5. & 6.* tribuit facultatem cognoscendi causam alimentorum, & miserabilium personarum non excedentes summam sexaginta ducatorum auri de Camera. Quod ponderat Vestr. *in prax. l.2. cap. 16. num.2.* Vant. *de nullit. ex defect. jurisd. deleg. nu. 13.* & Rot. *decis.341. num. 2.* ibi: Nullitatem autem deducebant ex defectu jurisdictionis Vicarii, qui si non est Judex competens laicorum, &c. *par.8. recent.* Scacc. *de jud. l.1. cap.22. num.33.* Neque etiam Romæ Eminentiss. Vicarium habere jurisdictionem exequendi obligationem Cameralem, nulla alia ratio suadet, quàm divisio illa exercendæ jurisdictionis ad exemplum Moysis, quàm semper servarunt Pontifices, ne confundantur jurisdictiones.

19 Comprobant idipsum Capitula Sixti IV. declaratoria jurisdictionum Curiarum Urbis apud Fenzon. *pag. 669.* ubi sola cognitio causarum Clericorum confertur Emin. Vicario. Quæ confirmavit etiam Julius II. *sua Constit. 28. §.2. & 3. Bullar. tom.1.* & omnia Leo X. *const.1. §. 1. & 2. eod.* tom. 1. Pius IV. *const.33. §.4. const.34. in præf. & §.1. const.56. §.30. tom.2.* Gregorius XIII. *ut in statut. Urb. l.1. cap.42.* & Paulus IV. *in const.71. alias 44. §.4. num18. tom.3.* Ubi, & circa exequutionem obligationis Cameralis sic definivit. Et quoad Clericos ratione originis, vel beneficii Romanos, loca pia locus sit præventioni inter ipsum Auditorem Cameræ, & nostrum in Urbe Vicarium. Atque hæc ita quidem a me dicta sint, ut nullum præjudicium inferre patiar novissimis facultatibus, quæ multæ, ac magnæ sunt. Eminentissimis Urbis Vicariis ab Urbano VIII. & Clem. X. concessis.

20 Ex quibus credendum est, Episcopos majorem non recepisse jurisdictionem a Summo Pontifice, quàm ejus Vicarium: Quare si Pontifex noluit Romæ suum Vicarium habere jurisdictiones commissas in laicos, multò minus illas tribuisse censetur Episcopis, quibus a supradictis Canonibus interdicta est, aliàs essent pares Summo Pontifici in inferendo præjudicium Dominis temporalibus, id, quod non est ejus propositum, ut per Juniper. *d. pot. Pontif. inspect. 6. qu. 5. cap.3. num. 17.* Quia, licèt Pontifex Summus omnia possit, non tamen omnia expediunt, ideòque non est ejus animus impedire in temporalibus Judices inferiores subalternos, Marth. *de jurisd. p.1. cap.25. num. 27.* Stricta enim facienda est interpretatio in diminutione jurisdictionis sæcularis, ne illi fiat fraus, Mart. *par.4. cent.2. cas. 111. numer. 15.*

Verùm, concessa generali submissione subditorum in 21
vim obligationis Cameralis, & data etiam scientia contrahentium tàm facti, quàm juris, & quòd id quoad ipsos, & in eorum præjudicium subsisteret; quod tamen ad præjudicium Dominorum nullo modo subsistere potest, ut per Bartol. *in l.1. §. & post, ff. de op. nov. nunc* Bellam. *cons. 11. nu.3.* reddens rationem, quia licèt lex civilis statuerit jurisdictionem cujuslibet Judicis ordinarii per subditos alterius Ordinarii prorogari posse, hoc tamen non habet locum in casu, in quo jurisdictiones quoad utilitates, & proprietates ab invicem essent distinctæ, & ad diversa dominia jure patrimonii pertinentes. Quam rationem repetit *cons. 33. num.43.* & antè ipsum adduxerat Bald. *in l. decernimus 15. num40.* inquiens, quòd quicunque sub juramento fidelitatis est alicujus jurisdictionis, non potest prorogare jurisdictionem in alterum Judicem, Dominum, vel Populum, nisi Domino suo consentiente, *Cod. de sacrof. Eccles.* Vigetque ratio text. *in cap. ex tenore 11. de for. comp.* ubi ita rescripsit Innoc. III. *Nos igitur attendentes, quod sic sumus viduis in justitia debitores, quod aliis injustitiam facere non debemus mandamus, quatenus, nisi sit talis causa, quæ ad Ecclesiasticum Judicem pertinere noscatur, ei supersedere curetis, dummodò per Judicem sæcularem suam possit justitiam obtinere.*

Ejus igitur sententiæ Innocentius est, ut non auferatur jus alteri quæsitum in exercitio jurisdictionis. Hinc 22
Fab. de Anna *cons.109. num.9.* asserit, quod laicus non possit jurisdictionem alienam sine consensu sui Domini prorogare. Quod explicat Belsug. *in specul. Princ. rubr. 15. num.6.* his verbis: *& sic meritò est dicendum, quod in tantum sumus Principi adstricti, & homines, & vassalli sui, quod citra consensum suum non possumus in alium Judicem non suum, videlicet Ecclesiasticum, jurisdictionem prorogare.* Quibus adstipulantur Uriol. ad Afflict. *decis. 155. num.3.* Osasch. *decis.78. num.11.* Capoblanch. *super pragm. 8. par.1. num.107. tom.1.* Petr. *de jur. quæs. non toll. cap.11. nu.8.* Jo: Franc. a Pont. *cons.37. num. 19. 21. & seqq. lib. 2.* Tondut. *de prævent. p.1. cap.11. num.32.* Gail. *pract. observat. l.1. obs.40. nu.6.* Giurb. *cons.48. num. 11.* Ab Eccles. *observat. for. Senat. Pedem. obser. 113. num.7. p.1.* Octav. Caraciol. *tr. de for. priv. qu.45. num.23.*

Ex quibus primò non refragamur, ne subditi Baro- 23
num se obligent in forma Cameræ Apostolicæ, & pro exequutione adeant D. Auditorem Cameræ, uti Delegatum Executorem a Summo Pontifice, sed ne præter Curiam supremi Principis non adeant in prima, quàm Curiam Baronum. Quæ prohibitio habet juris assistentiam, ut in puncto firmat Osasch. *decis. Pedem. 78. nu. 13.* putà quando intendant adire Episcopos, quibus a supracitatis Canonibus interdictum est cognoscere causas laicorum ex ratione textus *in can. Cum ad verum 7. d. 96.* Gemin. in princ. Turrecrematæ *num.7.* & aliorum apud Fermos. *ad c. tuam 3. de ord. cognit. quæst.12. num.8. vers. poterit laicus Judex inhibere Judici Ecclesiastico, ne se ingerat in iis, quæ spectant ad jurisdictionem sæcularem illi interdictam.* Id, quod nullam habet difficultatem, quando Dominus est Judex, non solùm personæ, sed etiam rei; nam res temporalis, & personæ sunt laicæ, omnia sunt in Baronia, & propterea non potest dari prorogatio per cautelam Spadæ *cons.1. num. 29.* & Jo: Franc. a Ponte *cit. cons.37. num. 21. & 22.* Non enim benè infertur a territorio spirituali ad territorium temporale ex Rota relata per Spad. *cons. 306. num.9. l.2.* Et iste est verus intellectus præfatorum Canonum.

Secundò, neque ex his derogare aliquid volo de illis, 24
quæ hac de re dixi *tom.1.* Sed solùm consideranda proponere viris verè apatistis.

CON-

CONSULTATIO LXI.

1 COnſuetudo in Regno Neapolitano recepta, & in Urbe pluries approbata a S. Congregatione Immunitatis, ut videre eſt apud me *tom. 1. conſ. 39.* & alibi eſt, quod Clerici maximè Latini conjugati gaudeant privilegiis Canonis, & fori, & quod nihilominus teneantur ad collectas, & onera Communitatum. Clerici autem Italogræci ad effectum eludendi dictam conſuetudinem, & fraudandi hujuſmodi collectas, vel promoveri ſe faciunt ab Epiſcopis Latinis ritu Græco ad primam tonſuram ſine minoribus, vel poſtquam promoti fuerint ad dictam tonſuram, & minores a dictis Epiſcopis Latinis, tranſeunt è ritu Latino ad Græcum, cujus vigore ducunt uxores, filios procreant, & non ſolvunt dictas collectas.

2 Cùm autem hujuſmodi fraudes Clericorum Albanenſium conjugatorum ob eorum magnum numerum, uxorum etiam viduarum, & filiorum cederent in maximum damnum Communitatum, ideò cum dubitaretur.

3 An dicti Clerici Albanenſes ab Epiſcopis Græcis, vel Latinis promoti ad primam tonſuram, & minores, & poſteà conjugati, gaudere debeant immunitate a collectis, & ab oneribus Communitatum, S. Congreg. Immunitatis poſt varias reſolutiones, tandem 16. Februarii 1683. remiſit dubium quoad Ordinationem ad Sacr. Congregationem S. Officii, & interim per modum proviſionis mandavit manuteneri in quaſi poſſeſſione dictæ immunitatis.

4 Modò quatuor excitantur dubia. *Primum, an laici Græci in Italia poſſint ritè promoveri ad primam tonſuram, & conſequenter ad minores Ordines ab Epiſcopis Latinis ritu Græco vigore aſſertæ eorum conſuetudinis.*

5 *Secundum, an Græci promoti ab Epiſcopis Latinis ad primam tonſuram ritu Latino poſſint ſubindè ad ritum Græcum tranſire?*

6 *Tertium, quo ritu cenſeri debeant Græci ab Epiſcopo Latino ordinati?*

7 *Quartum, an in ritu Græco conferatur prima tonſura ſeorſim a Lectoratu, & Ordinibus minoribus?*

8 Ad hæc dubia primum reſpondeo generatim, deinde ſingillatim.

9 Cùm hujuſmodi Clerici ordinati tàm ab Epiſcopo Græco, quàm a Latino ſint in hac quaſi poſſeſſione immunitatis ab immemorabili tempore pro ſe, ſuis uxoribus, ſuiſque filiis, ideò jure, meritòque ſunt in eadem manutenendi ex vulgari *§. retinendæ inſt. de interdict.* Maximè, quia immemorabilis tribuit meliorem titulum, Burat. *deciſ. 435. num. 4.* & *deciſ. 673. num. 5.*

10 Potiſſimùm autem, quia non eſt res inſolens, neque nova, & unius loci, ſed obſervata inconcuſsè in omnibus ferè Oppidis, & Civitatibus ejuſdem nationis Albanenſis, ideòque hæc conſuetudo majorem efficaciam ſumit ex obſervantia, Rot. *deciſ. 384. num. 10. par. 1. tom. 1. recent.* Franch. *deciſ. 56. num. 6.* & *ſeq.* Ceſſatque omnis ratio dubitandi ex declaratione Sacr. Congreg. Immunitatis, quæ declaravit, Clericos Græcos indiſtinctè ritu Græco viventes gaudere immunitate, etiam ab oneribus realibus, ut in Reginenſi 1632. & in Biſinianenſi 1646. his verbis: Epiſcopo non licuiſſe dictos Clericos ritu Græco viventes declarare laicos eo, quod poſt contractum matrimonium Ordines clericales ſuſceperint illoſque gaudere debere exemptionibus, etiam ab oneribus realibus.

11 Neque obſtat, quod hi Clerici conjugati debeant æquiparari conjugatis Latinis, qui ſolùm fori in criminalibus, & Canonis privilegio fruuntur, non autem a vectigalibus ex doctrina Bald. *conſ. 23. vol. 3.* cum aliis. Quia contraria ſententia eſt verior, & magis communis, quod ſcilicet iſti Clerici differant a Latinis conjugatis, cùm gaudeant omnimoda immunitate, etiam a vectigalibus, Campagn. *ſuper cap. Regni Neap. cap. 98. n. 17.* Camil. de Curt. *in diverſ. par. 2. cap. 2. num. 90.* Carol. de Graſſ. *effect. Cler. 3. num. 46.* Addit. ad Quar. *in Bullar. v. vectigal. verſ. Secundò amplia*, Squill. *de priv. Cler. cap. 8. num. 11.* Bonac. *tom. 2. circa 2. præc. decal. diſp. 2. par. 9. num. 2.* Delben. *de imm. par. 1. cap. 1. dub. 8.* accedente præſertim conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres, Rot. *deciſ. 266. num. 1. ac ſeqq. par. 8. recent.* Immò vim legis habet *l. ex non ſcripto, ff. de jur. nat.* Rot. *deciſ. 577. num. 18. par. 8. recent.*

12 Neque dubitari poteſt de Ordinatis a Latino Epiſcopo, quia ſunt validè ordinati tàm ratione poteſtatis Epiſcopalis, quàm etiam ratione validitatis primæ tonſuræ, ac ordinum minorum. Nam dum iſti Clerici ſubſunt Epiſcopo Latino, utique manent ſub ejus juriſdictione, & ab eo ſunt ordinandi in prima tonſura, vel in minoribus, nec ab alio Epiſcopo poſſunt Ordines ſuſcipere, niſi cum ſui diœceſani dimiſſoriis, *cap. quæ ad translationem de tempor. Ord.* & ita declaratum fuit a S. Congregatione Immunitatis 5. Julii in Tropienſi, ut refert Nicol. *in floſc. v. Græci num. 20.*

13 Et quod dentur prima tonſura, & Ordines minores etiam attento ritu Græco apertè convincitur ex Bulla Innocentii IV. ubi demandatur, quod Græci teneantur recipere Ordines ſecundùm morem Eccleſiæ Romanæ, ut patet ex Rituali Græcorum, illuſtrato a P. Goar. *fol. 235.* ubi habentur orationes pro ordinatione Clericorum ſecundum Græcorum ritum, ſolùmque prohibetur Latinis Epiſcopis conferre Sacerdotium Græcis ſubditis, non autem primam tonſuram, & minores, ut per Conſt. Clemen. VII. quam integrè refert Leo Allat. *in opuſc. de ætat. & interſtit. in collatione Ord. Græc. ſerv. fol. 5. 8.* & 10. attenta maximè antiquiſſima obſervatione conferendi tales Ordines in toto Regno Neapolitano, præſertim Calabria. Et ad dignoſcendum, an ordinati ab Epiſcopo Latino ſint cenſendi Græci, an verò Latini, inſpiciendum eſt, cui Eccleſiæ ſint adſcripti. Si enim ſunt adſcripti Eccleſiæ ritus Græci, cui actualiter inſerviunt, certè ſequitur illos eſſe Græcos, ſi verò ſunt adſcripti Eccleſiæ ritus Latini, cenſentur Latini.

14 Ex quibus firmandum videtur, hos Clericos indiſtinctè gaudere Eccleſiaſtica immunitate, & exemptione, ac proindè idem privilegium, ac immunitatem competere eorum uxoribus, ut per Doctores *in cap. 2. de for. compet.* Millan. *deciſ. 10 par. 1.* Carol. de Graſſ. *effect. 1. num. 155. cum ſeqq.* Immò eodem privilegio gaudebit uxor mortuo viro, durante viduitate, *l. Si quis decurio, C. de decur. lib. 10.* ibique Conſtant. *num. 236.* ubi quod privilegio Exemptionis ob numerum duodecim filiorum gaudet vidua, durante viduitate, ut in his terminis notat Tiraquel. *de nobil. cap. 18. num. 5.*

15 Et quoad filios nulla pariter eſſe poteſt difficultas, durante vita patris, de Graſſ. *d. eff. 1. num. 19.* & *eff. 3. num. 133.* Dec. *l. 4. cap. 9. num 19.* & deciſum refert per S. Congregationem Immunitatis Barb. *l. 1. de jur. Eccl. cap. 39. §. 2. num. 62. in fine.*

16 Atque, itaut non obſtet, quod plerumque exerceant ruralia. Quia cùm ſint pauperes, & etiam Sacerdotes, coguntur vacare culturæ agrorum, & vinearum, ut ſibi, ſuis uxoribus, ac familiæ victum comparare poſſint, neque idcircò privari poſſunt privilegio Clericali, ut declaratum eſt a S. Conc. Neapolitano, referente Lanario in *add. ad Rovit. pragm. 1. de Cleric. verſ. Illud verò*, ubi in terminis hujuſmodi Clericorum.

17 Ad primum igitur reſpondendum videtur affirmativè. Quando enim agitur de conferenda ſola prima tonſura, vel minores Ordines, locorum Ordinarii, qui ſunt Epiſcopi Latini, illam, ac illos promiſcuè conferunt ſive juxta Latinum, ſive juxta ritum Græcum. Quia ex veriori Theologorum ſententia prima tonſura non eſt Ordo, ſed diſpoſitio ad Ordines, undè nulla dignoſcitur differentia inter unum, & alterum ritum. Quando verò agitur de conferendis ſacris Ordinibus intrat differentia, etiam circa collationem eorum, quæ de Ordinariorum delegatione fit ſolùm ab Epiſcopis Græcis, non autem a Latinis per text. *in cap. 3.* & *11. de temp. ord.* ut alibi dixi. Et S. Congreg. S. Officii decrevit 18. Julii 1613. quod Græci ad Ordines Sacros promovendi accedant Romam, ut promoveantur ab Epiſcopo ad id deputato, & de hoc certiores fiant Ordinarii Italiæ, & Siciliæ. De prima autem tonſura, ac de minoribus Ordinibus nullum verbum.

18 At verò cenſeo negativè reſpondendum per textum in *cap. Cum ſecundùm 9. de temp. Ord.* ubi Canoniſtæ, Azor. *tom. 2. l. 3. cap. 48. quæſt. 14.* & *ego conſult. cit. 59. numer. 1.* & *2. tom. 3.* Quia implicat, quod Epiſcopus Latinus poſſit ritu Græco promovere Græcos, præcipuè, quia in ritu Græco non confertur tonſura, niſi ſimul cum lectoratu. Epiſcopus autem Latinus non ſolùm confert tonſuram ritu Græco contra morem Græcorum, ſecundùm quem vel ſeorſum, vel conjunctim confertur cum Lectoratu ab Epiſcopis Græcis, vel conferunt altera die minores poſt jam collatam primam tonſuram. Quod implicat fieri in ritu Græco a Latinis Epiſcopis.

19 His accedit Pontificale Romanum, juſſu Clementis VIII. confirmatum. In illo enim fuit Epiſcopis Latinis certus modus Ordinandi præfixus ritu Latino, non autem Græco, ut ex formula in eo deſcripta. In cujus etiam confirmationem pro ordinandis Græcoitalis fuit deputatus Epiſcopus Græcus in Collegio Græco Urbis

per Conſtitutionem dicti Clementis *incip. Sanctiſſimus* 34. & fuit etiam ſancitum per Urbanum III. in inſtructionibus dicti Collegii Græci, de quibus Leo Alſatius *in opuſc. de æt. & interſt. fol.* 27. Nam ſi Græci ſubditi velint ab Epiſcopo Latino Ordinario ſuo promoveri ad primam tonſuram, & ad reliquos Ordines, non poſſunt aliter, niſi juxta ritum Latinum.

20 Prætenſa verò conſuetudo favore Epiſcopi Latini Ordinandi Græcos ſubditos ritu Græco nullo modo toleranda videtur; quia cùm ſit contra *d. cap. Cùm ſecundùm de temp. ord.* & contra citatam Conſtitutionem Clementis VIII. atque adeò contraria ſacris Canonibus, & Conſtitutionibus Apoſtolicis non valet, ſed dicitur abuſus, nec firmatur curſu cujuſvis temporis ex adductis *in deciſ.* 281. *numer.* 17. *& ſeqq. par.* 15. *& dec.* 87. *numer.* 23. *& ſeq. part.* 17. *recent.* Ad inducendum autem conſuetudinem contra ſacros Canones non ſolùm ſcientia, ſed etiam expreſſus conſenſus Summi Pontificis requiritur ex firmatis a Cocc. *deciſ.* 1552. *numer.* 26. *tom.* 3.

21 Ad ſecundum. Si taliter Ordinati fuerint adſcripti ſervitio Eccleſiæ Latinæ, non poſſunt abſque diſpenſatione Apoſtolica tranſire ad ritum Græcum. Sic etiam è contra, ut videtur declaraſſe S. Congreg. S. Officii 4. Julii 1613. *fol.* 320. Et hinc eſt, quod cùm Græcis primam tonſuram more Latino ſuſcipientibus diſpenſatur, ut poſſint ad omnes alios Ordines, etiam ſacros, ac presbyteratum ritu Græco, promoveri, ut dixi *tom.* 3. *conſult.* 59. *num.* 4.

22 At nihilominus reſpondendum eſt negativè, prout aliàs declaratum fuit a S. Congreg. S. Officii in Hydruntina 16. Martii 1644. & in Larinenſi, ac Sypontina 7. Julii 1677. Nam Græci taliter promoti ab Epiſcopo Latino, ſi tranſeant ad ritum Græcum abſque diſpenſatione Apoſtolica, ſuſpenſionem incurrunt exequutionis Ordinum, Majol. *de irregul. l.* 4. *cap.* 32. *num.* 2. & ego *d. conſult.* 59. *num.* 1. & 54. Decretum autem in dicta Hydruntina eſt hujuſmodi. *Feria* 4. *die* 16. *Martii* 1644. *In Generali Congregatione S. Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis habita in Conventu S. Mariæ ſuper Minervam Eminentiſſimis, ac Reverendiſſimis Domin. S. R. E. Cardinalibus in univerſa Republica Chriſtiana adversùs hæreticam pravitatem generalibus Inquiſitoribus, a S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis, propoſito caſu D. Vit. Antonii Patera Italogræci Terræ Sternatiæ Hydruntinæ diœceſis, qui de anno* 1630. *prævios dimiſſoriis Vicarii Capitularis dictæ Civitatis ad primam Clericalem tonſuram ab Epiſcopo Neritonenſi fecit ſe promovere ritu Latino, & ſic initiatus, ſive promotus obtinuit in titulum, vel in adminiſtrationem dignitatem Primiceriatus Eccleſiæ Collegiatæ Terræ Sternatiæ, poſtmodum verò de anno* 1640. *vigore Brevis Apoſtolici cum narrativa, quod eſſet laicus Græcus obtinuit promoveri extra tempora a quolibet Epiſcopo Græco gratiam, & communionem S. Sedis Apoſtolicæ habente, ad primam Clericalem tonſuram, & quatuor minores Ordines, & ad reliquos ſacros, etiam presbyteratum, nulla facta mentione, quod eſſet clericali tonſuræ initiatus ritu Latino, & adminiſtrationem, vel in titulum Primiceriatus dignitatem in Eccleſia Latina obtineret. Quo Brevi præſentato coram Ordinario Hydruntino literas dimiſſoriales obtinuit a Vicario dictæ Civitatis, quarum vigore ab Epiſcopo Cyrenſi Græco, Neapoli commorante, ad quatuor omnes Ordines promotus fuit ritu Græco, & uxorem duxit, S. Congregatio cenſuit, non potuiſſe dictum Vitum Antonium tranſire a ritu Latino ad ritum Græcum abſque diſpenſatione Apoſtolica, nec potuiſſe Vicarium Hydruntinum literas dimiſſoriales ad hunc effectum ei concedere. Secundò, eundem Vitum Antonium ritè non fuiſſe ab Epiſcopo Græco ordinatum, & propterea vel eſſe ipſo jure ſuſpenſum ab exequutione ſuorum Ordinum, vel ſaltem ſuſpendendum.*

23 Ad tertium. Cenſendos eſſe illius ritus, cujus Eccleſiæ ſervitio ſunt adſcripti, ut elicitur ex dicta declaratione S. Officii 4. Julii 1613.

24 Ad quartum affirmandum videtur, cùm Epiſcopi etiam Græci conferre debeant ſeptem Ordines ſecundùm ritum, ac morem Eccleſiæ Romanæ, ut declaravit eadem S. Congregatio S. Officii 31. Octobris 1613. Quod etiam ſancivit Innocent. IV. *Conſt. incip. ſub Catholicæ §.* 19.

25 Verùm negativè reſpondendum eſt. Ita Hallier. *de ſacr. Ord. par.* 2. *in append. ad ſect. de tonſur. Cler. ar.* 2. *§.* 1. *num.* 2. ibi: *Græci Eccleſiaſticæ tonſuræ ritum cum lectoris collatione confundunt*, Clarius Morinus *de ſacr. Ord. exerc.* 15. *de tonſur. Cler. cap.* 1. *num.* 1. & Gonzal. *ad d. cap. cum ſecundum num.* 5. *tom.* 1. *l.* 1. *decretal.* ubi refert Verba Eulogii, ſive Ritualis Græcorum, & conſtat ex Eulogio illuſtrato a Jacobo Goar. *fol.* 235. atque colligitur ex d. Bulla Innoc. IV. *§.* 19. decernentis omnes quatuor minores conferri debere Græcis ſecundùm morem Eccleſiæ Romanæ, abrogato eorum ritu, cujus vigore ſolùm lectoratum olim accipiebant, omiſſis tribus aliis minoribus, nullaque ibi fit mentio de clericali tonſura ſeorſim a dicto lectoratu, & minoribus.

Quare præpoſitis infraſcriptis dubiis in S. Congregatione Concilii, 26

An ſcilicet, ſuſcepta prima tonſura Latino ritu, poſſit quis inſigniri minoribus Ordinibus ritu græco, & ſic an valide, ac licite ordinatus?

Secundò, an poſſit contrahere matrimonium, tanquam 27
Clericus græcus?

Sacra Congregatio in Hydruntina die 12. *Maji* 1584. 28
reſpondit ad primum negativè, & oratorem eſſe valide, ſed non licite ordinatum, ideòque ſuſpenſum ab exercitio Ordinum, & inhabilem ad alios ſuſcipiendum.

Ad ſecundum negativè.

CONSULTATIO LXII.

1 *An ſit tolerandus uſus in aliquibus Orientalis Eccleſiæ regionibus dandi ſimul a presbyteris cum baptiſmo Euchariſtiam, & chriſma confirmationis tum infantibus, tum adultis? Ubi, & quid in poſterum obſervandum?*

2 *An toleranda ſit in eiſdem regionibus forma deprecativa ſacramenti pœnitentiæ?*

3 *An item tolerandus ſit uſus, quod ſacerdotes miniſtrantes ſacramentum extremæ unctionis, benedicant oleum non conſecratum?*

4 *An iidem presbyteri miſcere poſſint oleo conſecrato chriſmatis confirmationis oleum non conſecratum?*

AD primum. Fuit hoc quidem in veteri Eccleſia 1
receptum, ut qui baptizarentur, ſive illi parvuli, ſive adulti eſſent, iidem ſimul per ſacrum chriſma, manuumque impoſitionem confirmarentur, & ſacra Euchariſtia reficerentur, unoque, ac eodem planè tempore tria ſimul in unum conferebantur ſacramenta, baptiſmus, confirmatio, atque Euchariſtia. Idque eam ob cauſam, quod nullum perfectum Chriſtianum eſſe judicabant, qui per manuum impoſitionem Spiritum ſanctum non accepiſſet, neminemque Euchariſtia dignum eſſe putabant, qui non itidem confirmatus eſſet, ſolùm igitur difficultas eſt quoad miniſtrum confirmationis.

Et quidem quoad conſignandum infantes ſacro chriſ- 2
mate, ſtatim ac ſacro baptiſmate abluuntur, manifeſtum eſt, non a presbyteris, ſed a ſolis Epiſcopis id fieri licere ex Epiſtola Clementis primi ad Julium, & Julianum *ex Epiſt.* Innocentii primi, quæ refertur ab Iſidoro *de Eccleſ. offic. cap.* 26. *& ult.* a Gratiano de conſecrat. *d.* 4. *can. presbyteri*, ex Bulla Innocentii IV. ſuper ritibus Græcorum, qui tolerari, vel non tolerari poſſunt, ex Concilio Florentino in Bulla Inſtruct. Armen. & ex Tridentino *de Sacram. Confirm. can. ult.* ac decrevit ſæpiùs, etiam quoad Græcos, S. Congregatio S. Officii. Quare non ſolùm eſt abuſus, ſi a presbyteris chriſmate ungantur, ſed etiam error, cùm irritè conferatur, niſi ex diſpenſatione Apoſtolica id faciant ex dicto Concilio Florentino in un. Armen.

Quod verò ad Euchariſtiam collatam pueris, etiam 3
ſtatim a baptiſmo, eſt antiquum, ut dixi, ferè apud Græcos, & Orientales omnes uſus, non reprobatus a Synodo Tridentina *ſeſs.* 21. *cap.* 4. id approbantibus ſanctiſſimis pariter, & doctiſſimis Epiſcopis, & conſtat ex Dionyſio Areop. Cypriano, Ambroſio, Auguſtino, & aliis apud Suarez *in* 3. *part. D. Thom. quæſt.* 72. *art.* 3. *diſput.* 62. *ſect.* 4. Quare hic ritus, ſi tolli nequeat, tolerandus eſt, dummodò non exiſtiment Euchariſtiæ ſacramentum neceſſariò parvulis ſtatim poſt baptiſmum conferendum; tunc enim turpiter errarent contra præfatam ſynodum Tridentinam, & ideò in hac parte corripiendi, ac inſtruendi ſunt, ut alibi monuimus.

Ut in poſterum tàm maſculi, quàm fœminæ octi- 4
duani baptizentur, neque poſt baptiſmum comunicent, ut hactenus fieri ſolitum eſt, ſanctumque Euchariſtiæ ſacramentum non adminiſtretur, niſi uſum rationis habentibus, ut nimirum dignè ſumatur ſecundùm D. Pauli Apoſtoli admonitionem, uſumque, & mandatum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ.

Sacramentum verò Confirmationis pueris octavum 5
agentibus annum conferatur, idque in fronte ab Epiſcopo conformiter Eccleſiæ Romanæ, non autem a ſacerdotibus cum baptiſmo, uti hactenus conſueverunt.

Ad ſecundum. Extat declaratio S. Congregationis S. Officii ſub anno 1613. in qua habetur, quod Græci tolerandi ſunt, ſi abſolvant pœnitentes forma conſueta ab Eccleſia orientali, videlicet: *Gratia ſancti ſpiritus per meam humilitatem habeat te abſolutum, & liberatum.* Vel ita: *Bone Rex per me humilem, & indignum ſervum tuum remitte ſervo tuo, &c.* Quoniam hæc abſolutio, vel remiſſio verè mandatur exequutioni a Deo per gratiam, quam producit in homine, eſtque intimatio voluntatis divinæ facta poteſtate judiciaria, quam ipſe ſacerdos accipit a Deo, quo ſenſu hæc forma tolerari poteſt.

7 Ad tertium. Conſuetudo eſt apud Græcos ſacerdotes, quod miniſtraturi Sacramentum extremæ unctionis benedicant oleum toties, quoties eſt miniſtrandum, & hic mos eſt vetuſtiſſimus, ut conſtat ex Euchologiis. Undè cum viguerit antè ſchiſma, non eſt damnandus. Imò fuit approbatus a Clem. VIII. in inſtructione ſuper ritibus Græcorum *tit. de Oleo Cathecum. & infirm.* apud Arcudium *lib. 5. de ſacram. cap. 2.* ubi ita habetur: *Non ſunt cogendi presbyteri græci olea ſancta præter chriſma ab Epiſcopis diœceſanis accipere, cùm hujuſmodi olea ab eis in ipſa oleorum, & ſacramentorum exhibitione ex veteri ritu conficiantur, ſeu benedicantur.* Quare ſolùm monendi ſunt presbyteri etiam ſub pœnis Eccleſiaſticis, ut præſto ſint ad hoc ſacramentum infirmis miniſtrandum.

8 Ad quartum. Cùm presbyteri non ſint Ordinarii miniſtri hujus ſacramenti, & ab illis collatum ſit irritum fruſtra miſcetur oleum non conſecratum cum conſecrato. Cæterùm oleum non conſecratum poteſt miſceri cum conſecrato, itaut remaneat materia ſufficiens pro chriſmate. Habetur deciſum in *cap. quod in dubiis de conſecr. Eccleſ. & alt.* ibi: *Neque negamus, quin oleum conſecratum conſecrato poſſit oleo commiſceri.* Et hoc idem notat Gloſſ. *v. Conſecratio.* Et in Concilio IV. Mediolanenſi *par. 2. initio.* Quia dum oleum non ſacrum additur ſacro, moraliter in ipſum convertitur, quia ipſi commiſcetur cum diviſione in minimas partes eo modo portionaliter, quo vivens convertit in ſuum alimentum ſibi ſuperadditum. Oleum tamen non ſacrum debet eſſe in minore quantitate, ut præter Doctores advertit Rituale Romanum in *rubr. de ſacram. extrem. unction.* Quia ſi eſſet in majori quantitate, non ſacrum abſorberet ſacrum, & illud potiùs, converteret in ſe, quàm converteretur in ipſum, nec ſacrum, etiam in morali exiſtimatione maneret idem numero oleum.

CONSULTATIO LXIII.

An Chriſtiano alioquin probo, qui cùm a Turcis valdè moleſtetur, ob defenſionem, & ſecuritatem ſuam factus eſt ſtipendiarius, & in arce Turcis inſervit, liceat adminiſtrari ſacramenta Eccleſiaſtica?

1 REſpondeo, non licere. Nam, ſi hoc facit intuitu Religionis, peccat quidem graviſſimè adversùs fidei profeſſionem, quam factis oppugnat. Si verò id facit ſimpliciter ratione politici finis, dubium non eſt, quin ſaltem aliquo modo ſit fautor infidelium, quod eſt per ſe malum, ut proindè nec juſſu Dominorum, neque metu mortis a culpa excuſatur, præſertim ſi non ſubeſt juriſdictioni Turcarum, ut poſt Hugonem docet Turrecremata *in can. Julianus 11. quæſt. 3. num. 2.* Neque juſſus duro Turcarum imperio cogatur inſervire ad ſui defenſionem, cùm alio modo tueri ſe poſſit, ac debeat, etiam cum aliquo incommodo, ſed ſua voluntate, & arbitrio. Quare iis, qui petunt, poſſe ſacramenta Eccleſiaſtica ſuſcipere, non obſtante, quod Turcis inſerviant, non eſt annuendum, ſed monendi ſunt, ut deſinant hujuſmodi ſervitia.

CONSULTATIO LXIV.

An cauſæ eorum, qui ſe fingunt Officiales S. Officii, cùm non ſint, & ſub hujuſmodi prætextu committunt aliquod delictum, non ſpectans ad S. Officium, debeant de jure cognoſci a S. Officio privativè quoad omnes alios Judices?

1 CEnſeo affirmativè reſpondendum. Etenim nemo eſt, qui in jure dubitet, eum, qui crimen aliquod committit, nonniſi a Judice poſſe puniri, cui jus dicendi poteſtas competit ratione delicti, quod forum ſortitur per text. *in l. 1. C. de juriſd. omn. Jud. & in auth. qua in provincia C. ubi de crim. ag. oport.* cum aliis, & *in can. ſi ille 23. quæſt. 4.* qui ait: *ibi vindicetur injuria, ubi*

plectibilis eſt orta præſumptio, & in can. ſi peccaverit 2. qu. 1. ad quos textus Doctores omnes ſuffragantur. Quod præcipuè procedit in hoc caſu, nam cenſetur Majeſtatem S. Inquiſitionis offendere; undè poterit contra illos procedi, ſi non tanquam offendentes, ſaltem tanquam contra perturbantes res S. Officii per ea, quæ notat Imol. *de offic. deleg. cap. 1.* ſub initio, Comenſ. *in Lucern. Inquiſ. v. Offendens num. 2.* ibique Pegna. Sic teſtis laicus, qui coram Judice Eccleſiaſtico falſum depoſuit debet ab eodem Judice puniri, cùm illius aures, ac juriſdictionem offenderit per textum perſpicuum *in l nullum* ubi Bart. ac cæteri *C. de teſtib. & in l. ſi lis, C ad leg. Cornel. de falſ.* & Doctores communiter, nominatim Covar. *pract. q. 12. num. 8.* Afflict. *dec. 219.* Franch. *deciſ. 149.* & Capel. Toloſ. *deciſ. 378.* Non enim convenit, quod unius juriſdictio offendatur, & alter puniat.

Quòd ſanè obtinet, etiam ſi delicta ſub hujuſmodi 2
prætextu commiſſa non ſpectarent ad S. Officium. Tum quia regula eſt in quocunque Judice ſive Ordinario, ſive delegato, ut ipſe cognoſcat, an ſua ſit juriſdictio, quoties aliquid objicitur contra illam, ut docent communiter Doctores *in l. proſcriptione C. ſi contra jus, vel util. publ. & in cap. ſuper literis de reſcript.* quos allegat Gail. *pr. obſ. lib. 1. concl. 34. numer. 1.* Tum ratione acceſſionis, ſive connexionis ad cauſam principalem, ex quo Judex ſit competens ad *textum in l. ſi quis ex argentariis §. rationem de eden.* cùm aliis relatis a Petr. Barboſ. *ad l. venditor 29. num. 185. de judic.*

Quare Judex Eccleſiaſticus poteſt inhibere Judici ſæ- 3
culari, ne procedat in cauſa dependente ex cauſa, quæ oritur coram ſe per *cap. tuam de Ord. cogn.* ubi Panormit. *in princip.* traditque Corſet. *in repert. v. Inhibitoria 2.* Ex quo infert Comenſis loco allegato *v. Judex*, quod Inquiſitor poteſt inhibere Judici ſæculari, ne procedat contra aliquem vigore proceſſuum ipſius Inquiſitoris, vel occaſione alicujus confeſſionis factæ coram ipſo.

Tùm quia, cùm cauſæ iſtæ ſint præparatoriæ ad cau- 4
ſam principalem, ſequitur manifeſtè, Judicem competentem in cauſa præparata fieri etiam incidenter competentem in cauſa præparatoria, *arg. l. etſi non ſint 21. §. perveniamus, & l. in argento 23. de aur. & ar. leg.* tametſi aliàs ſi coram ipſo principaliter proponatur nequeat de ea cognoſcere, *l. quoties, l. nulli C. de judic. l. ult. C. ubi, & apud quem cognit. reſt. l. 2. in fin. C. de ped. jud. l. non diſtinguemus §. de liberali de recept. arb. l. Cum proponas C. de reb. cred. l. 2. C. de exhib. cap. 1. de integr. reſt.* & expreſsè probatur *in l. 1. C. de ord. jud. & in l. 4. §. dicantur ff. fin. reg.* Undè dicuntur invicem continentes *l. nulli C. de judic. cap. 1. de ſequeſtr. poſſeſſ.* Fontanel. *deciſ. 256. num. 6. & ſeqq.* ac ſequuntur Menoch. *de arb. lib. 1. quæſt. 45.* Donel. *lib. 17. com. cap. 9. in fin.* Cujac. *ad l. ſi ventris de ventr. in poſſ. mitten.* Fachin. *lib. 1. contr. cap. 43.* & alii, conſtatque ex ſtylo S. Inquiſitionis, quæ ſi è ſortilegio proveniat homicidium, cognoſcit etiam de homicidio.

CONSULTATIO LXV.

1 *An Chriſtiani ſubditi Turcarum poſſint non coacti dare nomen militiæ Turcicæ, & ab illis accipere ſtipendia ad militandum contra Chriſtianos abſque neceſſitate?*

2 *An Chriſtiani feudatarii Turcarum, qui ratione feudi tenentur per ſeipſos militare in caſtris Turcarum, teneantur recuſare militiam contra Chriſtianos ſuſceptam, etiam cum periculo amittendi feudum?*

3 *An Chriſtiani ſubditi Turcarum, qui non habent undè ſe alant, vel ſunt ad militandum coacti, poſſint militare contra Chriſtianos in caſtris Turcarum?*

4 *Et quid de Chriſtianis in triremibus Turcarum remigantibus contra Chriſtianos? Ubi & de aliis quibuſdam actionibus, ac de mancipiis parerga.*

AD primum reſpondendum videtur affirmativè. Quo- 1
niam ad bellum juſtum licitum eſt auxilium præbere infidelibus, immò ſub Rege infideli militare, ut conſtat *ex can. quid culpatur 23. quæſt. 1.* quod verum eſt non ſolùm, quando bellum eſt contra alios infideles, ut fecit auguſtæ memoriæ Carolus V. quando Regem Tunetanum a Regno ejectum reſtituit, ſed etiam quando bellum juſtum eſt contra Chriſtianos, non ſcilicet quatenus Chriſtiani ſunt, ſed propter aliquam juſtam cauſam recuperandi aliquam Urbem, quæ eorum juris erat, aut vindicandi injuriam ipſis illatam.

2 Verùm negativè respondendum est. Quoniam id est intrinsecè malum, utpotè innocentis percussio absque authoritate, aut jure ad id faciendum, quod neque efficere, neque adoriri, intendere, aut suadere licèt. Ita Molin. *de just. & jur. tr.* 2. *disp.* 116. §. *sit tamen*.

3 Pro majori explicatione tres casus constitui possunt. Primus de Christianis, sive Catholicis existentibus sub jurisdictione Principis infidelis, seu hæretici, veluti quia vel ab eo fideles tolerantur, vel quia sunt captivi. Et tunc aut bellum geritur odio Christianæ, seu Catholicæ Religionis, & in tali quidem casu nullo pacto citra peccatum in hac fidei professione licèt Christiano, vel Catholico sub tali Principe militare. Ita probat textus *in can. Julianus* 11. *qu.* 3. & *in d. can. quid culpatur* §. *Ergo vir justus* 23. *qu.* 1. quia concurrit in hoc casu jussum Dei, qui præcipit Religionem esse tuendam, & jussum terreni Principis, qui mandat Religionem oppugnari, ideòque sit, ut subditi negligendo exequi jussa terrenæ potestatis, non videantur illam contemnere, sed majorem potestatem præferre juxta illud: *obedire magis oportet Deo, quam hominibus, Act. cap.* 5. de quo *can. Dominus, can. is, qui præest, can. non semper*, & *can. qui resistit.* 11. *qu.* 3. Ubi enim adest jussum superioris, præceptum inferioris remanet ipso jure solutum *l. judicium ff. de judic.* Neque alia ratione subditi subduntur Domino temporali, nisi propter Dominum æternum, D. Paul. *ad Rom. cap.* 13. & *cap. Omnis anima de censib.* Quare æquum planè est, ut illi primum obsequantur, cujus contemplatione alteri subduntur, *can. Imperatores in fin.* 11. *quæst.* 3.

4 Aut bellum geritur contra Christianos non odio, vel causa Religionis, sed pro defensione suæ ditionis, fortè quia Princeps, licèt sit infidelis, vel hæreticus, concedit tamen subditis conscientiæ libertatem. Et tunc potest Catholicus militare; quia deficiente odio Religionis, remanet simplex ratio politica, pro qua tuenda possunt subditi Principem adjuvare, quamvis infidelem, donec toleratur ab Ecclesia, sicuti milites Christiani adjuvabant Julianum Apostatam, de quo *in d. can. Julianus*, ibi: *Pro defensione Reipublicæ*, ibique Glos. *v. obedient*, & Præpos. *ante not.* 3.

5 Secundus casus est, quando Christiani sive Catholici non subsunt jurisdictioni Principis infidelis, vel hæretici. Et hac quidem specie qualitercunque bellum geratur, & contra quemcunque nullo pacto possunt militare sub ipso; ut post Ugonem docet Turrecrem. *in l. c. Julianus sub num.* 2. Nam si hoc faciunt causa Religionis, peccant quidem gravissimè adversùs fidei professionem, quam factis oppugnant. Si verò id faciant simpliciter ratione politici finis, dubium non est, quin saltem sint fautores infidelium, & hæreticorum, qui anathematizantur *in cap. fraternitatis*, §. *credentes de hæret.*

6 Tertius casus est, quando bellum geritur inter duos Principes Catholicos, quorum alteri adhæret hæreticus, vel infidelis. Et in hoc casu licet Christiano, qui jurisdictioni infidelis subditur, sub tali Principe militare *ex l. can. Julianus*, & *can. Imperatores*. Si verò ejus jurisdictioni non subditur, tunc non licet.

7 Non obstat quod contra dicebatur. Quia procedit in bello justo, non autem in bello injusto ad impugnandos Christianos quatenus Christiani sunt, ex quo sequitur Religionis Christianæ, ac morum eversio, profanatio Templorum, virginum violatio, tyrannis. Canon verò *quid culpatur*, permittit quidem, quod vir justus, si fortè sub Rege, homine etiam sacrilego militet, rectè possit illo jubente bellare, sed si vice pacis ordinem servans, quod sibi jubetur, vel non esse contra Dei præceptum certum est; vel utrum sit, certum non est ita, ut fortasse reum faciat Regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo serviendi. Hæc D. Aug. *lib.* 22. *contra Faustum c.* 74. & 75. Non ergo militare potest injussus, atque non coactus.

8 Ad secundum etiam videtur affirmativè respondendum. Nam in bello justo fideles juvant infideles *d. can. Julianus* 11. *quæst.* 3.

At negativè respondendum est, idque ob rationem antè adductam. Et licèt *cap. Can. Julianus* intelligi debeat de Christiano, qui Principi infideli subditus est, is tamen ratione superioritatis, ac jurisdictionis in rebus honestis, ac licitis, & quæ non pugnant cum præceptis divinis, Principi, quantumcunque infideli, aut ethnico, parere omninò, eumque etiam in prælio sequi tenetur juxta dictum Christi; *reddite Cæsari, quæ sunt Cæsaris, Matth.* 22. & doctrinam D. Pauli *ad Rom. cap.* 3. & Petri 1. *ep. capit.* 16. ubi docet, obediendum esse dominis non modò bonis, sed etiam malis Pulchrè ex D. Ambrosio decretorum collector Gratianus *in d. can. Julianus* 11. *qu.* 3. *Julianus*, ait, *Imperator, quamvis esset apostata, habuit tamen sub se Christianos milites, quibus cùm dicebat, producite aciem pro defensione Reipublicæ, obediebant ei. Si autem adversus Christianos confratres suos insurgere jussi essent, non parebant, sed cognoscebant Imperatorem Cœli, cui magis obtemperandum est, quam hominibus. Major quippè, & sanctior esse debet divinæ, quàm temporariæ majestatis reverentia Act. Apost. cap.* 4. & 5. Bucer. *de bel. & duel. lib.* 1. *c.* 8. post *num.* 17.

9 Et sanè si sacrosanctis Lateranensibus Conciliis, de quibus *in cap. Ita quorundam*, & *cap. ad liberandum de Judæis*, & *Sarac.* ac Constitutionibus summorum Pontificum Clementis III. *in cap. significavit*, & *cap. quid olim eod. tit.* Joannis XXII. *in extravag. copiosius*, Pauli III. in Bulla Cœnæ Domini, ac Pii IV. sub pœna excommunicationis, & anathematis ipso facto, ac jure incurrenda, publicationibusque bonorum, quæ occupanti conceduntur, interdicitur Christianis, ne aliquid ad Christianæ fidei hostes deferant, vel mittant, opem, consilium, auxilium, vel favorem præstent, aliquidve faciant, quo infideles adversùs fideles adjunventur. Profitemur enim in ipso sancti baptismi lavacro nos pugiles, & palestritas strenuos futuros adversùs eos, qui Christum, vel ejus membra, aut apertè petunt, aut insidiarum cuniculis occultè tentant, Tertul. *de coron. milit.* & fedifragi sumus, ac perjuri, si aliter faciamus. Quæ omnia etiam ratione naturali, ac legibus civilibus comprobantur, *l.* 1. & 2. *C. quæ res expon. non deb. l. pen. & fin. Cod. quæ res vend. non pos.* & *l.* 2. *Cod. de commerc. & merc.* Multò magis prohibitum censeri debet, ipsos Turcas Christi fidei hostes in Christianorum perniciem bello juvare. Prohibitis enim rebus, multò satius præstat personas, veluti majores, esse prohibitas, Bald. *in l. consentaneum col.* 3. *Cod. quomodo*, & *quando Judex*, & Bartol. *in extrav. Qui sint rebelles col.* 2.

Ad tertium pariter negativè, ac itaut ne mortis quidem metu fas illis est pugnare adversùs Christianos quemquam interficiendo, vulnerando, percutiendo, Molin. *loco alleg.* quia id est intrinsecè malum, ut dicebam. Undè cùm fratres Ordinis Minorum regularis Observantiæ degentes in partibus Turcarum consulerent Sedem Apostolicam, quid facere debeant in casu, quo Turca vult, quod è quolibet Monasterio tres Regulares, & totidem sæculares propriis sumptibus arma sumant contra Christianos, sanctissimus respondit, quod fugiant, & faciant quod possunt 12. Augusti 1621. 10

Quod verò ad ultimum, Azorius ita proponit hanc quæstionem *par.* 1. *lib.* 8. *cap.* 23. *quæst.* 17. An Christiani a Turcis capti, & servi effecti, & remigio mancipati, & addicti, lethalem culpam, ac proindè excommunicationem contrahant, cùm jussi remigant in bello contra Christianos metu mortis, verberum, aliorumve cruciatuum, quæ mala alioquin sustinerent, si a remigando desisterent? Et negativè respondet contra Navarrum. Quia, inquit, remigare in eo, qui tanquam servus est remigio addictus, est res per se indifferens. Est enim proprium servi ad id destinati munus. Quam quæstionem videtur Azorius intelligere, quando est bellum contra privatos Christianos; respondet enim postea cuidam objectioni probanti, eos lege charitatis teneri a remigatione desistere, ubi Saracenis, vel Turcis pugna esset contra certam Christianorum Rempublicam, vel contra Regem, vel Principem. Sed in præsentia, inquit, fermo tantùm est de servis Christianis, qui remigant in triremibus, vel navigiis Saracenorum contra privatos Christianos pugnantium. 11

Salas similiter *tract. 3. disput. 3. sect. 1. numer. 3.* ait metu mortis licere quidem in triremibus Turcarum Christianos persequentium remigare, nisi magnum, & commune detrimentum Christianorum prævideretur. Nam tunc captivi tenerentur etiam cum vitæ discrimine a remigatione abstinere; quia magnum, & commune damnum privato præferendum. Quod commune damnum Sanchez *tom.* 1. *sum. cap.* 7. *numer.* 29. vocat maximum damnum Reipublicæ, cùm ait, nisi ex eo, quod captivi eo modo non cooperarentur, maximum Reipublicæ damnum evitari posset, quod eorum vitæ anteponendum esset. 12

Eodem modo Molina *d. disp.* 115. *concl.* 4. docens quando maximum damnum evitari posset, ut captio insignis Castri, aut Civitatis, aut Regis, vel alterius personæ, quæ multum communi bono referret, esse obligationem etiam cùm periculo propriæ vitæ, id non efficere, Quia pro maximo Reipublicæ bono tenetur quisque 13

sub

ſub reatu lethalis culpæ vitam propriam exponere. Rarò tamen id evenire docet. Tum quia rarò ejuſmodi eventus occurret; tum etiam quia rarò ex eo, quod quis id non ſufficeret, vitaretur prædictum malum eo, quod non deeſſent alii, qui id ipſum præſtarent. Oportet igitur in hac quæſtione variis diſtinctionibus uti.

14 Et primò, diſtinguendum eſt, quod jam notavimus, quando ſcilicet dicatur bellum privatum, hoc eſt in quo damnum privatis infertur ita, ut non redundet in maximum Communitatis, ſeu Reipublicæ detrimentum, & quando bellum dicatur publicum, in quo videlicet Communitas, ſeu Reſpublica maximè damnificatur. Quamvis enim damnum ſingulorum ſit etiam damnum ipſius Communitatis, & Reipublicæ, non tamen præcisè ſumptum in aliquibus, hoc ipſo tale eſt, ut dici poſſit damnum commune Reipublicæ, cum reſpectu ipſius non ſemper cenſeatur maximum.

15 Secundò, diſtinguendum eſt inter damna, quæ contra Chriſtianos inferuntur. Alia enim ſunt in bonis externis præcisè, alia in bonis corporis, & vitæ, alia in bonis, qui externis primò, ac directè, indirectè verò, & conſequenter in aliis bonis vitæ, aut membrorum, &c.

16 Tertiò, diſtinguendum eſt inter actiones damni illativas. Aliæ cenſentur indifferentes, & non ſolùm in eo ſenſu, quo alia ſunt per ſe ordinata eſſentialiter ad peccatum, alia quaſi eſſentialiter, ſeu indifferentia impropriè; alia indifferentia propriè, quæ ex natura ſua non habent ad peccatum inducere, ſed cenſentur actiones indifferentes in alio etiam ſenſu, id eſt quatenus non ſunt per ſe, ac directè injurioſæ, ac damnificativæ, nec trahunt ſecum neceſſariò damnum qualis eſt remigatio, quæ, quantum eſt de ſe, ſolùm eſt adductiva navigii ad certum locum, ubi poſſunt poſtea Turcæ, mutata intentione, damna Chriſtianis non inferre, & ſic remigatio ſecum non trahit neceſſario talia damna. Aliæ verò actiones cenſentur, ac ſunt per ſe, ac directè injurioſæ, ac damnificativæ, quæ ex natura ſua ſecum neceſſariò trahunt ſimilia damna, qualis eſt emiſſio ſagittæ, aut exploſio bombardæ, &c.

17 Quartò, denique diſtinguendum eſt inter peccatum ſcandali, ſeu cooperationis ad peccatum Turcarum, & inter peccatum contra juſtitiam, quod Chriſtianis committere videntur, auxilium hac ratione ferentes Turcis contra Chriſtianos pugnantibus.

18 Dicendum igitur eſt, quoad ſcandalum nullo pacto committi peccatum, cùm ſit cooperatio ſolùm materialis indirecta, ac remota ad peccatum ipſum Turcarum, ad quod jam ipſi paratiſſimi ſunt, & cauſa cooperationis juſtiſſima; ideoque remigatio, & ſimilia ſervitia indifferentia, quantum eſt ex parte ſcandali, licita eſſet, non ſolùm propter metum mortis, cruciatuum, verberum, &c. ſed multò etiam minori de cauſa.

19 An autem ita remigantes contrahant excommunicationem, & an peccent mortaliter in genere injuſtitiæ? Quod ad primum de excommunicatione dicendum eſt, eos in excommunicationem non incurrere. Quia non eſt veriſimile, quòd pia mater Eccleſia velit ſuos filios in tali periculo conſtitutos, adhuc ad rem tàm difficilem excommunicationis pœna compellere. Et quamvis Eccleſia poſſit aliquando obligare cum periculo vitæ, ut docet Cajet. *qu. 96. art. 4.* & Sotus apud Salas *to. 1. tr. 3. diſp. 3. ſect. 1. num. 30. ad finem*, non tamen de facto obligat juxta communem opinionem. Unde ſequitur, quod ſtante metu mortis Chriſtiani remigantes non ſint Eccleſiæ inobedientes, ideòque excommunicationem non incurrant.

20 Quod ad ſecundum Navar. *in man. cap. 27. num. 63. §. ſeptimo*, aſſerit, Chriſtianos metu mortis, aut verberum remigantes in triremibus Maurorum, etiam contra Chriſtianos non videri excommunicatos, quamvis à peccato mortali non excuſentur. Ita etiam plures alii Doctores, quos tacito nomine citat Caſtropal. *tom. 1. tract. 6. diſp. 6. punct. 11. num. 10.* exiſtimantes, nullam dari cauſam, quæ eos excuſet a culpa, ipſe tamen multò probabilius eſſe ait, quod nullum admittant, ſi timore mortis, vel alterius graviſſimi damni remigent, aliave officia indifferentia præſtent.

21 Dicendum igitur eſt cum eodem Caſtropalao, id eſſe probabilius. Quod antea docuit expreſsè Molina *de juſt. tom. 1. tract. 11. diſp. 115. concl. 2.* ubi dixit metu mortis, aut notabilis alicujus detrimenti fas eſſe remigare in triremibus infidelium adverſus Chriſtianos, aſportare ſarcinas, & arma, admovere ſcalas, conſtruere propugnacula, &c. præſertim cùm charitatis ordine fas ſit præponere vitam propriam aliorum vitæ, & cùm is, qui id efficit, videat, non defuturum alium, qui idem efficiat, eſto ipſe id non faciat, atque adeò vitandum non eſſe damnum proximi.

Idemque habet Sanchez *to. 1. ſum. lib. 1. cap. 7. num. 18.* 22
dicens ſimiliter Chriſtianos captivos remigantes in triremibus Turcarum Chriſtianos invadentium, excuſari a peccato. Item porrigentes arma Turcis petita ad Chriſtianos interficiendum, aſportantes ſarcinas, ac neceſſaria ad bellum, admoventes ſcalas, & machinas ad muros, ſuſtentantes humeris Turcas, & juvantes ad munienda caſtra, ædificanda propugnacula, &c. niſi, inquit, citans Molinam Suar. & Leſſium, ex eo quod captivi eo modo non cooperentur, maximum Reipublicæ damnum evitari poſſet, quod eorum vitæ anteponendum eſſet. Deinde infert, excuſari navicularium cymba tranſeuntem quoſdam duellum inituros, aut alium interfecturos, ſi grave damnum ſubiturus ſit, ideſt, proportionatum alteri damno, & peccato duelli. Similiter etiam excuſari ait admoventem ſcalam furari volenti, dantem enſem paranti alterum occidere, vel oſtendentem, ubi ſit, qui occidendus eſt, quando ſcilicet juſta cauſa urget, id eſt, his damnis proportionata.

Palaus etiam loco citato limitat ſuam opinionem *n. 11.* 23
cum Molina, Sanchez, & aliis, dicens, eos remigantes non excuſari timore mortis, ſi videant damnum grave Reipublicæ, ipſis non remigantibus evitari poſſe. Quia tunc tenentur propriam vitam ob bonum commune exponere. Sed non explicat, an debeat hujuſmodi damnum commune præferri vitæ privatorum tunc ſolùm, quando eſt in bonis vitæ, & certo futurum eſt, an etiam quando tantùm probabiliter, aut probabilius, & etiam in bonis externis præcisè. Ego tamen hanc limitationem admitto, quando damnum commune eſt in bonis vitæ, & certò futurum eſt.

Addit verò ſimiliter Palaus, rarò, vel nunquam ta- 24
lem caſum poſſe contingere, in quo aliquis in particulari obligatus maneat ad præferendum tale damnum commune propriæ vitæ, ſicut etiam dixerat Molina *d. diſp. 115. poſt 4. concluſ.* his verbis: rarò tamen id eveniet. Tum quia rarò ejuſmodi eventus occurret; tum etiam quia rarò ex eo, quod quis id non efficeret, vitaretur prædictum malum, eo quod non deeſſent alii, qui idipſum præſtarent. Et hoc verum eſt in prædicto ſenſu, in quo limitationem admiſi, ideſt, quando damnum commune eſt in bonis vitæ, & certò futurum eſt, in quo ſenſu rarò contingit, ut ſcilicet aliquis ſibi perſuadeat remigantes ceſſaturos, ac damnum hujuſmodi eſſe evitandum, & per conſequens præferendum eſſe vitæ propriæ. Contra verò ſemper contingere poterit caſus præferendi tale damnum propriæ vitæ, ſi adſit obligatio ſic præferendi, quando aliquis ſibi perſuaderet probabiliter, aut aliquando probabilius, quod tale damnum ſequuturum eſſet. Similiter ſæpè etiam contingere poterit talis caſus, ſi per hujuſmodi damnum commune intelligatur non ſolùm damnum in bonis vitæ, ſed etiam in externis. Præterquam quod deberet prius probari, quod damnum commune in bonis externis ſit anteponendum vitæ privatorum?

Denique ratio illa, quam affert Palaus ad proban- 25
dum, quod rarò poterit contingere caſus, in quo aliquis obligatus manet, non caret aliqua difficultate. Nam ratio, qua id probat eſt, quia rarò poterit aliquis ſibi perſuadere alios ceſſaturos fore a remigando, ſi ipſe ceſſet, & ſola ceſſatione ipſius damnum commune evitari, quaſi dicat rarò id erit, quod alii ceſſaturi ſint a remigando, & per conſequens rarò etiam erit, quod evitetur damnum.

Sed contra. Ergo ſequitur, quod ſi nunquam ceſſatu- 26
ri ſint, & nunquam damnum hujuſmodi ſit evitandum, nunquam etiam dabitur caſus, in quo aliquis in particulari maneat obligatus ad præferendum tale damnum commune propriæ vitæ. Hoc tamen videtur falſum; quia licèt alii remigantes nunquam eſſent ceſſaturi, & nunquam etiam damnum illud impedituri, adhuc unus aliquis ex illis id verè ſibi perſuadens, id eſt eos nunquam eſſe, ceſſaturos, & nunquam impedituros, obligabitur tamen ad non concurrendum cum illis in tali damnificatione. Sicuti ſi non deeſſet alius, qui me non occidente Petrum adhuc ipſum occideret, ego nihilominus peccarem, ſi unà cum illo Petrum ipſum occiderem.

His tamen non obſtantibus, ratio prædicta probat, 27
quod intenditur. Concedo itaque ſi nunquam ceſſaturi eſſent a remigatione, & nunquam etiam vitandum eſſet damnum jam dictum, & ſolùm hoc ſibi perſuaderet unus aliquis ex illis captivis remigantibus, concedo, inquam, quod nunquam etiam is obligaretur ad præferendum tale damnum vitæ propriæ. Neque obſtat exemplum de occiſione Petri, & diſparitas eſt, quia in eo caſu, quo ego Petrum occiderem, alio non deficiente, qui ipſum occideret, me non occidente, actio mea

eſt

eſt per ſe immediatè injurioſa, ac determinata ad mortem inferendam; non ſic remigatio, quæ propriè eſt indifferens, non verò per ſe immediatè determinata ad illud damnum Chriſtianis inferendum.

28 Azorius ubi ſupra putat, remigare in eo, qui tanquam ſervus eſt remigio addictus, & traditus, eſſe rem per ſe indifferentem, quia eſt proprium ad id deſtinati munus. Quod explicat exemplo Nahamani, qui non peccabat, tametſi ſuo Principi inſerviebat in templo Idola colenti, dum Regis imbecillitatem ſuis manibus ſuſtentans unà cum eo ſe ſe inclinabat; ſuo enim munere fungebatur. Neque ancilla peccat, ſi dominam ethnicam, & gentilem comitetur, geſtando caudam, & ſimul cum ea in templo Idolorum genuflectat, ut ſuum officium præſtet. Ita etiam Chriſtiani in ſervitutem redacti, & deſtinati remigiis nequaquam peccant in remigando.

29 Sed hæc ratio, quam affert, non placet. Primò, quia ſolùm valet pro Chriſtianis captivis, & ſe non extendit ad alios Chriſtianos, qui fortè in iis triremibus reperiuntur, ut vectores, vel aliquo alio caſu, non tamen bello capti, nec uti ſervi remigio addicti, qui tamen etiam ipſi eodem metu compulſi remigando, nec peccatum incurrerent.

30 Secundò, quia ratio famulatus præcisè ſumpta (idem dico in caſu præſenti de ratione præciſa ſervitutis) quamvis concederemus, quod Chriſtiani bello capti verè eſſent ſervi, non eſt ſufficiens ad excuſandam cooperationem per rem etiam de ſe indifferentem ad peccatum heri, ſeu domini, niſi aliquid aliud interveniat excuſans, quale eſſet damnum aliquod ſequuturum hero, ſeu domino contra juſtitiam, vel ipſi famulo, ſeu ſervo, ſi non obediret: Alioquin ſi nihil prorſus mali ſibi famulus, ſeu ſervus timeret, nec hero, ſeu domino ullum præjudicium ſequeretur, non excuſaretur ille a mortali peccato cooperando hac ratione heri, ſeu domini præcipientis peccato. Quod in noſtro caſu multò verius eſt, cùm, ut patet, verè ſervi non ſint tales Chriſtiani remigantes, nec famuli mercede conducti, ſed injuſtè miniſterio hujuſmodi mancipati, & ideò prædicta illa ratio, quam affert Azorius minimè placet.

31 Tertiò, quia, ut jam dixi, Chriſtiani ſic bello capti, & remigio addicti, verè ſervi, aut famuli non ſunt, ſed injuſtè ſunt ad remigandum condemnati. Ergo niſi alia cauſa ſufficiens adſit, non excuſantur in remigando, & cooperando peccato Turcarum per hoc præcisè, quod fungantur munere ſuo, quaſi verò ratione ſervitutis debitores ſint talis functionis, ſeu remigationis Turcis jubentibus, atque ita remigando ſatisfaciant obligationi, quam habent, obediendi, quæ tamen obligatio nulla eſt cùm omninò injuſtè, & capti ſint, & condemnati triremibus.

32 Quartò denique, quia illa ratio præcisè ſumpta, non ſolùm inſufficiens eſt ad excuſandam hujuſmodi cooperationem ad ſcandalum paſſivum Turcarum, ſed multò magis eſt inſufficiens ad excuſandum concurſum, quem habent Chriſtiani remigantes ad damnum aliorum Chriſtianorum, quod ſine dubio tenentur impedire, & per conſequens concurſum, & cooperationem hujuſmodi removere.

33 Præterea indiget diſtinctione id, quod idem Azorius ſubdit ibidem, cùm ait, aliter eſſe dicendum, ſi juberentur arma capere, & pugnare contra Chriſtianos, aut innocentem occidere, aut furari. Quia hæc ſunt per ſe mala, ac proinde nullo metu, etiam mortis, facienda. Concedo, ſi juberentur pugnare, aut innocentem occidere: nego, ſi juberentur furari. Si enim licitum eſt in extrema neceſſitate furari, quia tunc non eſt propriè furari, cur non etiam exiſtentibus in tali periculo, Chriſtianis furari ſimiliter non licebit? eo vel maximè quia tunc ad tuendam vitam ceſſat ratio furti; & hoc mihi probabile videtur.

34 Scio contra nos in hac re ſentire alios cum Azorio, & ita Leſſius *lib. 2. de juſt. c. 13. dub. 13. nu. 29.* loquens de cooperatione ad actiones quaſdam furis proximo injurioſas, ſic ait: Non tamen hoc metu poteſt quis domum alienam perfringere, vel per feneſtram penetrare, & res foras proiicere, vel pecora è ſtabulo abigere. Nam hoc eſt eſſe cauſam principalem, & directam furti, & injuriæ. Quicumque enim, inquit, res meas primo aufert, vel damnificat, injuriam mihi facit quocumque metu id faciat, niſi fortè id faciat animo compenſandi. Tunc enim dominus id meritò debet permittere. Idem tenet Coninch. de Chriſtianis captivis apud Turcas *diſp. 21. de bello dub. 7. n. 104.* dicens, nullo modo iis licitum eſſe deprædari, aut incendere res Chriſtianorum, quia hoc per ſe malum, & injuſtum eſt, & citat Lorcam *2. 2. ſect. 3. diſp. 51.*

At nihilominus dicendum eſt, eſſe licitum furari hujuſmodi Chriſtianis captivis timore mortis. Ita Caſtropalaus ubi ſupra *numer. 12.* loquens ſpeciatim de actionibus directè, & per ſe proximo injurioſis, quales ſunt domum perfringere, devaſtare, bona furripere. Ita etiam Molina *citat. diſput. 115. concluſ. 5.* dicens metu mortis, aut amiſſionis membri fas eſſe ejuſmodi captivis nocumentum inferre Chriſtianis in bonis externis, ea ad infidelium imperium deſtruendo, capiendo, & ad triremes aſportando. Quia ſunt in extrema neceſſitate illorum bonorum ad vitam propriam conſervandam. Ergo quantum fas eſt, cuique in extrema neceſſitate ſumere de bonis aliorum ad conſervandum propriam vitam, tantum damni fas erit ejuſmodi captivis inferre bonis aliorum ad vitam propriam tuendam, præſertim cùm, ſi ipſi non cooperentur ad illud damnum, defuturi non ſunt, qui illud ſimiliter inferant. Et regulariter loquendo credendum eſſe ait, Chriſtianos neque ab illis reſtitutionem expectare, neque eam velle. Quoniam, præterquamquod mortis metu, & non incommodum proprium id effecerint, defuturi non erant, qui idem damnum darent. 35

Hurtadus tamen *2. 2. diſputat. 76. ſect. 3. §. 114.* apud Dianam *tractat. 7. de ſcandalo reſolut. 30. in fine*, non admittit hanc ſententiam, quando dominus eſſet in ſimili neceſſitate, verbi gratia ſulphuris, domus, murorum, & commeatuum ad vitam propriam tuendam, & quidem bene id aſſerit, in quo caſu inquit, non poſſent Chriſtiani captivi hæc devaſtare, cùm hoc eſſet directa pugna, quamvis concedat, eos poſſe remigare in locum pugnæ, arma deferre, prædam aſportare, præbere ſulphur, &c. At de his ſatis. 36

Parerga de captivis, & mancipiis. 37

Mancipia confugientia ad Eccleſiam libertate donanda ſunt. Capta dum pyraticam contra Chriſtianos exercent, debent à ſuo domino retineri in captivitate ſine aliquo ſcrupulo.

Quæ contrahunt matrimonium de licentia ſuorum dominorum cum mulieribus liberis, & poſtea venduntur, ut alibi aſportentur, non poſſunt ab uxoribus ſeparari, ſed cum illis manere debent. 38

Infideles captivi non eximuntur a ſervitute per baptiſmum, ſed reſtituuntur ſuis dominis. 39

Tolli debet Turcis omnis ſpes redimendi Turcas captivos, & præſertim apoſtatas a fide Chriſtiana, quamvis ſolvere vellent ingentem pecuniarum ſummam. 40

Captivi, ſive mancipia familiarium S. Officii ſunt exempta. Qua de re extat Breve Apoſtolicum, ac proinde ſi ab aliis capiantur, ſunt eiſdem familiaribus reſtituenda. 41

Ubi extat conſuetudo, quod captivi facti Chriſtiani cadant ſub comercio, domini ipſorum non poſſunt cogi ad dandam eis libertatem. 42

Captivi Chriſtiani apud Turcas, vel alios infideles non permutantur cum Apoſtatis a fide Chriſtiana captivis apud triremes Chriſtianorum. 43

Chriſtiani prohibentur ex Conſtitutione B. Pii V. redigi in ſervitutem. 44

Chriſtiani non poſſunt vendi a quovis mercatore, licèt aſſerat, quod eos emerit a mercatoribus Chriſtianis, Tuneti, Algerii, Conſtantinopolis vel alibi commorantibus. 45

Apoſtatæ a Religione exiſtentes inter captivos triremium Chriſtianorum reconciliantur, eique cujuſvis ſtatus, & ætatis ſunt, coguntur redire ad Religionem Catholicam. Quoad libertatem verò ſi apoſtataverint in ætate adulta, licèt capti a Chriſtianis ſpontè compareant, & petant reconciliari, non tamen acquirunt libertatem, ſed reſtituuntur dominis ſuis, quibus commendantur, ut illos benè tractent. Si verò quando apoſtatarunt, erant infantes, vel minores, libertatem conſequuntur. Conſtare tamen antea debet, an fuerint baptizati. Et pro illis Apoſtatis, quibus poſt reconciliationem competit libertas, & nihilominus volunt remanere apud ſuos dominos, curandum eſt, ut cum charitate tractentur. Vide *tom. 4. Conſult. 192. de apoſtatis.* 46

CON-

CONSULTATIO LXVI.

An, & quatenus Episcopus, præcipuè contra Clericum, juste procedere possit ad conjiciendum eum in Carcerem, & adhibere possit carceribus Custodes, itaut ad expensas, & damna non teneatur? Ubi de Carceratis, & Carceribus, tàm ex Jure Civili, quàm Canonico plura summatim, etiam quoad S. Officium Inquisitionis.

1 Respondeo, justè ad Carcerationem procedi, quando causa est Criminalis, & intrat pœna corporis afflictiva, ut per Clar. *in pr. §. fin. quæst.* 28. Farinac. etiam *in pr. quæst.* 27. *num.* 38. & *seq.* ubi etiam potest justè reus in carceres conjici, quando non intraret pœna corporis afflictiva, & magis justè procedet si timeantur scandala, justèque Episcopus mandare poterit adhiberi Custodes, quando carceres non sunt tuti, & imminent scandala. De Jure enim qualitas Custodiæ est remissa arbitrio Judicis; ut post Bald. *in l.* 2. *in fin. C. de exhibend. reis* notat Farinaccius *in pr. d. quæst.* 27. *num.* 99.

2 Quod si reus condemnatus intendit repetere expensas a Judice, qui eum condemnavit, non solùm tenetur probare Judicem injustè processisse, sed etiam per dolum malum, vel per pecuniam. Nam hodie ex generali consuetudine, quæ ubique servatur, Judex non tenetur, nisi ex dolo malo, vel ex Judicio corrupto, sive nummario, ut post Amedeum *de syndic. num.* 136. *in fin.* & post alios Farinac. *in pr. quæst.* 115. *num.* 172. Joseph Ludov. *decis. Lucen. p.* 1. *num.* 50. & *seqq.* & *dec.* 3. *n.* 39. Rot. in Romana tutelæ de Pellicanis 25. Februar. 1603. coram Damasceno, quam sequitur *in decis.* 116. *n.* 26. *to.* 2. *p.* 4. *rec.*

3 Quinimmò ubi reus condemnatus intendit repetere expensas a Judice præter probationem injustitiæ, tenetur prius excutere partem, ad cujus instantiam fuit condemnatus. Quia Judex, quando tenetur, non tenetur, nisi in subsidium per textum *in l.* 1. *Cod. de Magistrat. Conven.* ibi: *Sed adversus Magistratus actio utilis ita demum competit si universis bonis excussis*, & tradit Surd. *de alim. tit.* 7. *quæst.* 27. *num.* 23. & multis allegatis probat Rota *d. decis.* 116. *num.* 20. & 21. ubi & *num.* 24. subdit, hanc actionem recessisse ab aula.

4 Regula igitur sit, quod reus accusatus criminaliter in vincula, aut Custodiam conjicitur, ne elabi possit, *l.* 1. ubi Bartol. *ff. de cust. reor. l. fin. C. de accus.* Maximè si confessus, aut aliàs crimen notorium fuerit, *l.* 3. & *l. si confessus*, *ff. de cust. reor.* Quod verum est in masculis, secus autem in mulieribus, ne fiant obnoxiæ injuriis commentariensium. Et illa regulariter de Jure Civili, quis non committitur fidejussoribus, nisi fortè propter criminis vilitatem, aut amplissimas facultates, dignitatemque ejus, qui accusatur, aliud fiat secundùm Boss. *in tract. crim. tit. de carcerato fidejussoribus committendo.*

5 Idem quoque dicendum, quando reus deprehenditur in flagranti crimine. Tunc enim simpliciter carceratur reus, neque relaxatur sub fidejussoribus. Idem etiam intellige de illo, qui capitur in fuga delicti, dum eum persequitur familia Judicis, juxta Bartol. *in l.* 1. *ff. de petit. hæred.* & facit textus *in l. sive igitur*, *ff. de furt.* illudque dicitur crimen flagrans, quando reus in ipso delicto, aut fuga deprehenditur, aut ubi adhuc gladius, & arma in manibus ejus reperiuntur, & ita captus in judicium adducitur, vocaturque captura incontinenti facta, quæ fit in toto illo tempore, donec durat persequutio facinorosi latitantis, vel fugientis, priusquam se recipiat ad locum securitatis, quem petit, Arg. *in l. fur. est* 3. *in fin.* & *l. quo destinavit*, & *l. sive igitur*, *ff. de furt.* Fugiens siquidem videtur de sua Justitia, vel Innocentia diffidere, *c. oneratos d.* 84. & *l. in eos*, *ff. de Cust. reor. §. Si verò*, ubi Jacob. de Belvis. *auth. de exhib. reis.* Immò taliter deprehenso in flagranti crimine nulla est dilatio danda, sed sine mora ad Judicem rapiendus est, debetque incontinenti condemnari, & decapitari. Quod intellige si est præsens; Si verò copiam sui non faciat, & convincatur in termino de crimine contumax, incontinenti bannitur. Ideoque aliquando vidimus de facto observari, utrum tàm occisum quàm occisorem uno tumulo sepeliri, quod postremum tamen duobus casibus verum esse intelligatur, puta si de crimine accusatus incontinenti convictus fuerit, vel nisi deprehensus allegaret exceptionem necessariæ defensionis. Eo enim casu cùm sit Juris naturalis, & communis non est præcipienda, sicut nec per statutum potest per ea, quæ notat Jas. & Doctores *in l. ut vim*, *ff. de Just.* & *Jur.* & est Textus *in Clem. pastoralis extr. de re judic.*

Et sive perpetrati delicti die, sive quandocumque postea instituetur actio vel accusatio contra delinquentem, modò actioni præscriptum non sit, quod quibus casibus fiat, tradunt Doctores *in l. querela*, *C. ad leg. Cornel. de falsi.* semper captivus carceri mancipatur, neque fidejussoribus committitur, Bartol. *in l.* 1. *ff. de Cust. reor.* 6

Notandumque, quod carceratus ob furtum, vel aliud delictum, pro quo condemnandus est pœna mortis, si quidem in custodia moriatur extincta est pœna ipsius, *l. defuncto ff. de publ. judic.* & *l. defunctis C. si reus, vel accusator mor.* Estque mos in plerisque partibus, quod ejus, qui se se ipsemet in carcere necaverat, extrahatur a custodia cadaver per carnificem, ac resupinum a tergo in scala alligatum exportandum è civitate, ac penes furcas humandum esse. Alibi tamen aliis furis cadaver, qui sibi ipsi mortem conscíverat in carcere, cum uno pede alligandum pubicis furcis jusserunt, ita quod caput, & corpus versus terram pendeant, sic infamis censendum non est, qui captum carcere detentum, & mortuum fortè in tortura, ad Cœmeterium pro sepultura portavit; neque etiam si quis ducat filias ejus, qui sibi mortem ipsemet intulit, si modò alias non agant turpem vitam, ob hoc non infamatur, ut idcircò ex Collegio opificum ejiciatur, ut decisum apud Leipsenses *decis.* 500. & 502. *vol.* 2. Vide Boer. *decis.* 215. 216. 217. & 349. Bois *in pr. crim. tit. de carcerat. fidejussorib. commit.* Clar. *in pr. crim. quæst.* 46. Coler. *de process. exequut. p.* 2. *c.* 3. *nu* 48. & *seqq.* Peregrin. Jannin. *de citat. real.* Zobel. *part.* 4. *diff.* 25. & *seq.* Fachs. *diffic.* 45. Reinhard. *p.* 1. *diffic.* 21. & *p.* 6. *diff.* 51. & *seq.* ac Seraph. *de privil. juram. privil.* 17. ubi habes, quod difficultas inveniendi fidejussorem jure jurando probetur. 7

Porrò in causa criminali carcer de Jure civili est ad custodiam *l.* 1. ubi Doctores *C. de custod. reor. l. si servus*, & *l. incredibile*, *Cod. de pœn.* de Jure autem Canonico est pœnam *cap. quamvis de pœn. in* 6. Felin. *in c. excommunicatus num.* 3. *de hæret.* Idcircò enim delinquentes arcta possunt custodia mancipari, ut legitur *in cap. ut famæ de sentent. excom.* quia Prælati debent excessus corrigere, & publicæ utilitatis interest, ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerunt, nequiores, *Can. est injusta misericordia* 23. *quæst.* 4. per totam. 8

Ab indebita verò carceratione datur appellatio, quia cùm gravamen illatum cohæreat personæ, postea reparari non potest; carcer enim dicitur, mala mansio ut est textus cum Glossa *in l. si hominem ff. depositi*, & *in l. apud Labeonem §. quæstionis ff. de injur.*, & gravior pœna est in carcere detineri, quàm laborare in agro, sive in opere publico, ut probat textus *in l. in servorum ff. de pœn.* ibique Gloss. 2. Immò carcer dicitur species servitutis *in l.* 1. & 2. *ff. de liber. homin. exhibit.* & species tormentorum, ut notatur *in Clement.* 1. *de hæret.* & per Baldum *in l. si Clerus numer.* 3. *Cod. de Episcop. aud.* Non igitur mirum, ut sicut a decreto torturæ, vel illius comminatione datur appellatio ad utrumque effectum ex Concilio Trident. *sess.* 24. *cap.* 20. sicut datur ex Jure Civili *in l.* 2. *ff. de appell. recip.* ubi si Judex interloquitur, aliquem esse torquendum, admittitur appellatio, nempè quia gravamen hujusmodi posteà reparari non posset per appellationem a sententia definitiva, ut ibi notant Bartolus, ac cæteri, & Franch. *in cap. super eo* 2. *appell. in* 2. *not.* ubi tenet Jus civile in hoc concordare cum dispositione conciliari, ita & a captura personæ detur appellatio, prout concludit Bald. *in d. l. si Clericus*, & Abb. *in cit. c. super eo*, Franc. *loc. alleg.* & Præposit. *numer.* 7. ac Guidop. *decis.* 236. ubi ait, onus, & gravamen continuum inferri ex carceratione, ideòque nunquam transire tempus appellandi a gravamine carcerationis, & semper posse appellari. 9

Neque obstat, quod carcer fit regulariter ordinatus ad custodiam, non autem ad pœnam, *ut l. aut damnum*, *§. solent. ff. de pœn.* ideòque locus sanctus sit, sicut muri civitatis *l. Sacra*, *§. propriè*, & *l. fin. ff. de rer. div.* Cuman. *cons.* 106. *in fine.* Nam id verum est inspecta principali intentione, sed nihilominus pœnam infert secundaria. Quia detentus in carcere, etiam custodiæ causa dicitur luere pœnam in corpore, ut notat Angel. *in l. si quis*, *ff. de jurisd. omn. Jud.* & quamvis relaxari possit, tamen incurrit aliquam infamiæ notam, & damnum ex toto irreparabile, ut tradit Alex. *cons.* 17. *n.* 7. *lib.* 1. 10

Et hanc sententiam aliàs probavit Sacr. Congregatio Concilii. Cùm etenim Archiepiscopus Brundusinus inter cætera consuluisset Sacr. Congregationem, an quod decreto Concilii Trident. *sess.* 13. *cap.* 1. &

sess.

ſeſs. 24. cap. 20. de ref. dicitur de gravamine, quod per appellationem a diffinitiva reparari non poteſt, intelligi poſſit, ac debeat de gravamine indebitæ carcerationis, Sac. Congregatio reſpondit, ita eſſe intelligendum, & ideò ab hujuſmodi gravamine appellari poſſe, & ordinarium teneri huic appellationi deferre, & teneri proceſſum transferre ad Judicem appellationis. Interim tamen reo manente in carceribus, donec Judex appellationis, cauſa cognita, aliud juſſerit; carceratio enim irrogat infamiam, & damnum irreparabile, Baldus, Caſtrenſis, & Alexander *in l. 4. §. condemnatum ff. de re judic.* aliique ſuperiùs relati. Quod ſi Judex appellationis pronunciaverit, carceratum eſſe gravatum, debebit relaxari à carcere, ſed non ideò tota cauſa avocanda, puta carceratus propter concubinatum, ſi appellat, cognoſcet Metropolitanus, ſi legitima indicia erant ad carcerandum, ſi non erant, jubebit excarcerari, ſi erant, debebit pronunciare, ut maneat in carcere; ſed neutro caſu debebit proſequi cauſam in meritis concubinatus, ſed illam relinquere Epiſcopo. Quam ſententiam Congregationis Sanctiſſimus approbavit, omiſſa tamen poſteriori clauſula, quæ loquitur de remiſſione cauſæ ad Epiſcopum ſuper negotio principali, fortè quia de Jure, quando appellatur a gravamine, ante ſententiam diffinitivam Judex appellationis datur, quaſi ſub conditione quoad principalem cauſam. Unde primò cognoſcet de gravamine, & tunc ſi invenerit appellationem minus legitimam, pronunciabit, male fuiſſe appellatum, & remittet partes ad priorem Judicem appellantem in expenſis condemnando. Sed ſi invenerit appellationem legitimam eſſe, pronunciabit, benè appellatum fuiſſe, & hoc caſu non remittet partes ad Judicem gravantem, ſed ipſe procedet ſuper principali. Et hic eſt caſus *in cap. ut debitus, v. Cum autem de appell.* Ubi ſic declarat *Gloſſa pen.* communiter approbata. Quare Abb. ibi *numer. 8.* ex textu colligit, juſtificata appellatione ab interlocutoria, Judicem, ad quem ſuccedere loco Judicis, à quo, & Præpoſ. *num. 12.* ſimiliter ex eo textu colligit regulam, quod appellatione legitima pronunciata, devolvitur ad Judicem ad quem negotium principale, & propterea procedet in illo. Idem probat textus a contrario ſenſu *in c. Romana §. fin. de appell. in 6.* Licèt eadem Sac. Congregatio aliàs voluerit hoc dubium declarare. Etenim conſulta, an, ſi pendente cauſa in prima inſtantia coram Ordinario ante diffinitivam a gravamine per eum illato appelletur ad Metropolitanum, debeat, juſtificato gravamine ad Ordinarium cauſa remitti, vel potius apud eumdem Metropolitanum in eadem inſtantia terminari, non obſtante decreto Concilii *c. 20. ſeſs. 24.* reſpondit, quoad cauſas ex Juris Communis diſpoſitione ad Ordinarium, nec ne remittendas, nihil innovaſſe Concilium Tridentinum.

12 Detinens verò Clericum in cuſtodia, vel vinculis, etiam ſine læſione corporali excommunicatur, & communicans excommunicato ſcienter in crimine eſt excommunicandus, & niſi difficultas impediat, abſolvi debet ab excommunicante, vel ipſius ſuperiore, & cum juramento. Communicans verò extra crimen reconciliari poteſt per ſimplicem Sacerdotem ſine juramento per *text. in cap. nuper de ſentent. excomm.* Quod autem ad incurrendam excommunicationem *can. ſi quis ſuadente* paria ſunt Clericum percutere, aut eum in cuſtodia publica, vel privata, aut in vinculis detinere, etiam ſine læſione Corporali, ut in *d. c. nuper*, ubi Doctores communiter; aliudque eſt in carcere, & aliud in vinculis detinere, ut per Butr. *in cit. cap. nuper num. 2.*

13 Ex ſola verò detruſione in carcerem, vel in vincula non dicitur quis corporaliter lædi ſecundùm Jo: Andr. *in d. cap. nuper. num. 1.* ibique Butr. *in 4. notab.* Abb. *numer. 3.* & Soccin. *numer. 6.* Quia conſiderari debet, quod principaliter agitur, *cap. Cum voluntate de ſent. excomm.* carcer autem, & vincula principaliter non ſunt ad pœnam, ſed ad cuſtodiam, ut ſupra dictum eſt. Quod verò ad effectum incurrendi excommunicationem latæ ſententiæ ob violentam manuum injectionem in Clericum, hæc non differunt. Nam violentia Clerico inferri poteſt, etiam ſine manuum injectione, ſeu corporis læſione. Debemus enim in his magis attendere injuriam, & violentiam, quæ ſapiunt cauſam finalem, quam manus, quæ ſapiunt demonſtrationem, ut per Cardinal. *in d. cap. nuper num. 3.* Quod exemplo illuſtrat Innocent. *num. 1. & 2.* ut ſi quis enſem vibret, vel aliter necem comminetur, niſi carcerem ingrediatur. Vel ſi Clerico in domo propria, vel aliena exiſtenti clauſis foribus, vel poſitis cuſtodibus adimatur libertas exeundi. Neque enim, ut idem Innocentius ait, videtur vis eſſe, an clauſus ſit carcere, an ligatus funibus, an cuſtodibus vallatus. Omnes enim iſti in cuſtodia ſunt, & in perſona violentiam patiuntur, quia detinentur ne quo velint abire, poſſint, nec multum differt a ſpecie ſervitutis, cui libertas recedendi non datur, *l. 3. ff. de lib. hom. exhib.* Eodem modo violentia eſt, ſi res è manu Clerici rapiatur, vel quæ aliàs ipſius corpori adhærent, aut ſi Clericus detineatur per veſtem, qua induitur, vel per frenum equi, cui inſidet, licet ſecus eſſet ſi equus interficeretur, ut per Innoc. Hoſt. & Abb. *in d. cap. nuper numer. 1.* Jo: Andr. *num. 2.* Card. *num. 4.* Anch. *num. 2. & 3.* ac cæteri Canoniſtæ.

Quæ quidem procedunt dummodò fiant animo inferendi injuriam, ſeu violentiam Clerico, ſecus autem ſi aliam ob cauſam. Quare ſi quis Clericum in caſtro obſideret non animo detinendi eum in cuſtodia, ſed capiendi caſtrum, vel faciendi Clerico verecundiam, utique in Canonem non incideret juxta ea, quæ tradunt Innoc. *loc. cit.* & Cardin. *num. 4.* Et idem eſſet, ſi quis citra manuum injectionem, vel detentionem corporalem per metum cogeret Clericum ad ſe redimendum, vel exeundum è domo ſua; quam poſtea occuparet. Non enim eſſet excommunicatus; quia hæc perpetravit potius animo lucrandi, quam inferendi injuriam, nec in perſonam manus injecit, vel quaſi injecit violentas, ut ajunt Hoſt. *d. numer. 1.* Jo: Andr. *num. 2.* Cardin. *num. 4.* ubi tandem concludit, excommunicationem incurri, quandocumque fit violentia Clerico, per quam ſcilicet impeditur ei libertas præcisè, non cauſativè, & quando fit hoc animo, ut impediatur, aliàs ſecus. 14

An autem Carceratus injuſtè peccet, non fugiendo de carcere, affirmat Soccin. *in cap. ſi falſidicus de crim. falſ. num. 12.* per *can. ſi non licet 23. quæſt. 5.* At verò negandum eſt. Quantumcumque enim carceratio ſit injurioſa, vel injuſta, materia eſt juſta, & ſancta. Nam velle pati juſtum, & velle pati injuſtum ſanctum eſt *Can. ad hoc 23. qu. 1. can. quod Chriſtus §. poteſt quæſt. 4. & can. ſuggeſtum 7. qu. 1.* Neque ad rem facit *d. can. ſi non licet*, quia loquitur de eo, qui occidit ſe ipſum, Quod nullo caſu eſt licitum, cùm ſit intrinſecè malum. 15

Eccleſia verò non poteſt Clericis graviorem pœnam imponere, quàm perpetuum carcerem Innoc. *in c. Cum novimus de verb. ſignific. in fin.* Archid. *in Can. In memoriam num. 11. 19. diſt.* Cardin. *in c. cum non ab homine nu. 4.* & poſt eum Aret. *num. 15. de judic.* Quare pœna detruſionis in Monaſterium ad agendum pœnitentiam eſt loco ultimi ſupplicii, & proportionatur morti naturali, ſaltem in eo caſu, in quo ſic detruſus ſubſtentatur pane doloris, & aqua anguſtiæ ad *text. in d. c. novimus*. Minor enim pœna eſt ſtatim mori, quàm diù affligi, & ſalutem non ſperare. Et idcircò Prælati, qui condemnant Clericos in perpetuum carcerem, non debent condemnatos ponere in tali loco, vel carcere, in quo vivere non poſſint, quod ſi morti tales condemnatos exponant, homicidæ, & irregulares reputantur. Magis enim eſt afflictiva illa mors, quæ cum longiori languore fit, *can. nihil enim 2. de conſecr. d. 5.* Unde Seneca: *acerbiſſima eſt crudelitas, quæ pœnam trahit*, ſicut è converſo, miſericordiæ genus eſt citò occidere *d. can. nihil enim*. Et ita concludit Gulielm. de Mont. Laud. *in Clem. 1. quæſt. 5. de pœn. & remiſs.* quem ibi ſequuntur Cardin. *num. 9.* Anchar. *num. 7. & ſeq.* Imol. *num. 13.* tradit Boich. *in d. c. novimus num. 4.* Et veriſſimum cenſet Anchar. *d. num. 9.* Cùm de victu quotidiano, vel aliis vitæ neceſſariis tantum detrahitur, ut veriſimiliter debeat mori, hoc enim occidere eſt, *l. necare ff. de lib. agnoſc. c. paſce fame 86. d.* Neque eſt intentio Sacrorum Canonum, dum ad pœnitentiam peragendam dant panem doloris, & aquam anguſtiæ, voluiſſe, ut homines citò morerentur, quia ſic via indirecta exercerent Clerici judicium ſanguinis contra omnia Jura, *cap. in Archiepiſcopatu de rapt. & cap. ſententiam, ne Cler. vel Monach.* Et faciunt hæc ſecundùm Ancharanum contra Epiſcopos, & Prælatos, qui Clericos de atroci crimine damnatos puniunt in carcere, vel in loco, in quo modico tempore veriſimiliter vivere poſſunt, ut homicidæ, & irregulares ſint cenſendi, ut ait Laurentius. Ea quibus patet, quàm ſit cavendum ab opinione quorumdam recentium, qui exiſtimant, Prælatos regulares poſſe damnare ſubditum, ut fame pereat in carcere, præcipiendo aliis ſubditis, ne cibos ei deferant, inter quos Suar. *to. 4. de Relig. lib. 2. cap. 10. & ſeqq.* 16

An autem Clericus debitor privilegio, quo habet ex *c. Odoardus de ſolut.* ne detrudatur in carcerem, renunciare poſſit, etiam cum juramento diximus in conſultatione de Clerico debitore.

Reus

18 Reus verò a Judice dimiſſus, ſeu relaxatus è carcere ſub fidejuſſione de ſe repræſentando, adhuc cenſetur carceratus, ſeu in vinculis detentus, ut firmat. Guidop. *dec.* 253. & probatur in *l. In eadem ff. ex quibus cauſis maj.* ibi: *In vinculis eos etiam accipimus, qui ita alligati ſunt, ut ſine dedecore non poſſint in publico apparere*, vel quia nudi, ut ibi ait Gloſſa, vel quia juraverant, vel ſub fidejuſſionibus ſunt. Et in *l. nec non ff. eod. tit.* his verbis: *Item ſi quis nec in cuſtodia, nec in vinculis ſit, ſed ſub fidejuſſorum ſatisdatione*. Atque ita cenſet Anna *conſ.* 140. *numer.* 11. Carol. de Graſſ. *de effect. Cler. eff.* 1. *numer.* 1142. & declaravit Sacra Congregatio in caſu ſimili ſub Anno 1622. in quo cenſuit, Clericum primæ tonſuræ, qui in carcerem Curiæ Laicalis conjectus, ac deindè in carcere Curiæ Eccleſiaſticæ depoſitus fuerat eo, quod ex defectu ſervitii Eccleſiæ non gauderet fori privilegio, poſſe a Judice laico puniri, etiam pœna corporis afflictiva, non obſtante, quod poſt capturam Epiſcopus ei contuliſſet beneficium Eccleſiaſticum. Et mota fuit Sacra Congregatio, quia, quamvis ſolùm beneficium eximat Clericum a Juriſdictione Judicis Laici ex *capit. 6. ſeſſ.* 23. tamen hæc qualitas ſuperveniens illi non profuit; quia perſona erat prævenia, & beneficium non reperit eum liberum per doctrinam Joan. Andreæ *in capit. propoſuiſti de for. comp.* Nec conſtituenda videtur differentia in hoc, quod ille jam eſſet Clericus. Nam quoad fori privilegium nulla eſt diverſitas inter Laicum, & Clericum non habentem qualitates a Concilio requiſitas; ambo enim pariformiter ſubjiciuntur Juriſdictioni Judicis ſæcularis.

19 Quæ ſicut qualitas beneficii, quæ per ſe ſola poteſt eximere, nihil operatur, quando eſt prævenia perſona; ita nec operatur Clericatus ſuperveniens. Neque refert, quod Clericorum exemptio ſit de jure divino *canon. ſi Imperator 96. d.* quia nihilominus ex gravi cauſa Eccleſia potuit declarare, perſonam Clerici in aliquo caſu non gaudere fori privilegio *arg. capit. In omni de teſt.* & tradit Card. *in rep. capit. perpendimus in 7. oppoſ. de ſent. excom.* & Covar. alios referens *pract. quæſt. capit.* 31. *numer.* 4. & 6. ſicuti declaravit, Clericum hoc privilegio non gaudere, cùm non incedit in habitu & tonſura, & non inſervit alicui Eccleſiæ, ut *in d. capit. 6. ſeſſ.* 23. & in pluribus aliis caſibus, nempè in Clerico incorrigibili, ut in *capit. cum non ab homine de judic.* in Clerico aſſaſſino, ut *in capit.* 1. *de homicid. in 6.* in Clerico tabernario, vel carnifice juxta terminos *in Clement.* 1. *de vit. & honeſt. Cler.* in Cler. bigamo, ut *in capit. un. de bigam.* pariter *in 6.* & in aliis ſimilibus. Eccleſia enim, quæ declarat perſonam Clerici in his caſibus ſubeſſe Judicibus ſæcularibus, non obſtante exemptione, a jure divino proveniente, abſurdum non eſt, ut ſimiliter declaret, eandem Clerici perſonam ſubeſſe Laicorum juriſdictioni, quoties Clericatus aſſumitur poſt perſonalem diſtrictionem Curiæ ſæcularis. Et de hac poteſtate Eccleſiæ vide Gloſſam unicam *in can. ſunt quidam* 25. *quæſt.* 1. & Doctores *in capite ex parte de Cler. non reſid.*

20 Effata autem de carceribus, & carceratis in praxi quoad forum Eccleſiaſticum hæc accipe. Carceres non debent eſſe ſubterranei, ſed ſupra terram, vel ſaltem æquales terræ, & publici habere feneſtras, in publicum reſpondentes, cavendumque, ne eo Latrinæ avertantur, Sac. Congregatio ſuper Epiſcop. in Panormitana 6. Auguſti 1583. & in Cathanenſi 1. ejuſdem 1642. Debent habere locum communem, ac eſſe commodi, eadem S. Congr. in Alifana 20. Febr. 1601. & in Caſtellanenſi 23. Julii 1602. Licet quando in ſitu carcerem diſcordant Epiſcopus, & Clerus, prævalere debeat deſignatio Prælati, eadem S. Congr. in Andrienſi 30. Septembris 1596. Campanile verò ſi eſt idoneum, poteſt inſervire pro carcere, eadem S. Congregat. in d. Alifana 20. Februar. 1601. Non autem Monaſteria Monialium, ne quidem pro carcere mulierum delinquentium, eadem Sac. Congreg. in Conſentina 21. Aprilis 1599. Neque eſſe debent diuturni, præſertim cum Eccleſiaſticis, ſi delictum non ſit valdè grave, eadem S. Congreg. in Lucenſi 2. Maji 1601. in Mutinenſi 20. Auguſti ejuſdem Anni, in Sarſanenſi 13. Auguſt. 1603. & in Biſinianenſi 9. Martii 1604. Nec convenit carceratum ex cauſa civili retineri in compedibus, eadem S. Congr. in Melitenſi 22. Januarii 1621. Et Epiſcopus providere debet, ut in principalibus carceribus etiam Laicalibus adſit Capella, vel Oratorium ad celebrandum, eadem S. Congr. in Burgenſi 1. Decemb. 1593. Benevolis tamen, & urbanis monitionibus quoad Laicales, ead. S. Congr. in Agrigentina 23. Aprilis 1602.

21 Mittere autem Clericos armatos ad capiendum reos, res eſt peſſimi exempli, ead. Sacra Congregatio in Melitenſi 1. Junii 1620. Mandatum verò de capiendo relaxari non debet ante proceſſum informativum, niſi præcedant indicia ſufficientia, & periculum ſit in mora, eadem Sacra Congregatio in Caſtrenſi 4. Decemb. 1637. & in Campanienſi 3. Octobris 1642. Captura autem extra territorium facta, nulla eſt, & attentata, ead. S. Congr. in Senenſi 29. Novembris 1641. Nec moniales intrudantur in carcerem per ſatellites, niſi ob graviſſima delicta, eadem S. Congreg. in Interamnenſi 13. Junii 1637. & Ordinarius non debet mandare transferri carceratos ad loca diœceſis, ubi ipſe degit, niſi valdè rarò, & propter cauſas multum graves, & urgentes, ead. S. Congr. in Campanienſi 3. Octobris 1642. Requiritur autem licentia Summi Pontificis transferendi carceratos infirmos ad hoſpitale, & illos, poſtquam convaluerint, miniſtris curiæ ſæcularis reſtituendi, modo dicti miniſtri non ſe ingerant ſub aliquo prætextu in re ulla, ad hoſpitale pertinente, neque circa ipſum, neque propter curam, & cuſtodiam infirmorum, ead. S. Cong. in Salernitana 10. Maji 1614. Monialis verò aufugiens è Monaſterio non debet in carceribus extra Monaſterium detineri, ſed ad illud reduci, privari velo, voce activa, & paſſiva, & collocutorio, etiamſi poſt debitam pœnitentiam peractam a carcere relaxaretur. Si verò ultra fugam graviter deliquit, præſertim contra votum caſtitatis, muro perpetuo claudi debet, ead. S. Congregatione in Raguſana 6. Aprilis 1619. in Lucenſi 4. Martii 1649. & in Bituntina 11. Martii ejuſdem anni, non autem ad aliud Monaſterium transferri, ead. Sac. Congreg. 22. Septemb. 1645.

Carcerati verò puniri non debent propter mala, quæ 22
dicunt, vel ſcribunt de Judicibus, ead. S. Cong. in Albinganenſi 12. Maji 1604. & carcerati in odium recurſus, ſi propter eaſdem cauſas, jubentur illico relaxari gratis; ſi propter alias habilitantur cum fidejuſſionibus de ſe repræſentando ad omne mandatum Sac. Congregationis. Sed ſi cauſa eſſet gravis, præſertim ſi intraret pœna corporis afflictiva, Ordinario præcipitur, ut ſtatim informet, eadem Sacra Congregatio 12. Junii 1646. Carceratis enim ex cauſa gravi non conceditur habilitatio, ead. S. Congregatio 8. Januarii 1649. Quando autem carceratus neſcit cauſam ſuæ carcerationis, præſumere poteſt, id fieri in odium recurſus, eadem S. Congreg. in Oſtunenſi 13. Aprilis 1646. & carcerati in carceribus Laicalibus transferendi ſunt ad Epiſcopales, eadem S. Congr. in Tenuſina 22. Decembris 1646. Vel ad mitiores, ſi detruſi erant in durioribus, eadem Sacra Congr. in Ferentinenſi 11. Decemb. 1647. Cùm pendet differentia de juriſdictione, carcerati relaxari debent cum fidejuſſione de ſe repræſentando, vel de habendo domum pro carcere, eadem S. Congr. in Balneoregienſi 29. Novembris 1600. hi autem qui non ſunt deſcripti in libro cuſtodum carcerum, ad nullas neque victus, neque carceris tenentur expenſas ex Conſtit. 71. Pauli V. ſimiliter ſi reperiantur innocentes, ead. S. Congreg. 19. Novembris 1602. Carceratus injuſte lucratur diſtributiones quotidianas, ead. Sac. Congreg. 5. Decembris 1600. dummodò tamen fuerit ſolitus Eccleſiæ inſervire. Et carceribus per annum, jejuniis, ac pœnitentia probari debet profeſſus, antequam, uti incorrigibilis, ſecundum jus commune ejiciatur, ſublatis quibuſcumque ſtatutis, etiam firmatis a Papa, Sacra Congregatio Concilii in decretis *de Regularibus apoſt. & eject.* §. 6. ſub 21. Septembris 1624.

Quod verò ad carceres, & carceratos pro cauſis fidei 23
hos damus aphoriſmos. Carcerum conſtructio, & reparatio pertinet ad Ordinarios, ipſiſque commendatur.

Nemini, ne quidem Nnnciis Apoſtolicis, conceditur 24
illorum uſus.

Illis non debent uti Inquiſitores ad cuſtodiam carce- 25
ratorum, niſi ex cauſa S. Officii, etiam ſi ſint Regulares pro cauſis ad eorum ſuperiores ſpectantibus.

Relapſo fugitivo a Carceribus, & volenti ſponte com- 26
parere, poteſt promitti remiſſio pœnæ relapſus, eo quod benignè tractabitur.

Carcerem Epiſcopus, & Inquiſitor habere poſſunt, 27
Pegna in *Eym. com.* 107.

Inquiſitores poſſunt in carcerem conjicere reos illorum 28
criminum, quæ ad ſuam juriſdictionem ſpectant, ſicut omnes, qui habent merum imperium, Decian. *tract. crim. lib. 3. cap.* 10. *num.* 23. & Farinac. *de hæret. quæſt.* 185. §. 1. *num.* 3.

Reus poteſt a privata perſona capi, & in carcerem 29
conjici, ſi reperiatur in flagranti crimine, ut ad Inquiſitorem, vel ad Judicem deferatur, dummodò non retineatur ultra viginti horas, Farinacius *quæſt.* 21. *numer.* 140. & *quæſt.* 27. *num.* 23. & *ſeq.*

Non licet Judici a captura incipere, ſed antequam ad 30
illam

illam deveniat, debet examinare teſtes circa ſufficientia indicia præcedentia, Pegna in *Eym. com.* 17. & Farinac. *d. quæſt.* 27. *num.* 111. *& ſeq.*

31 Ex ſola informatione extrajudiciali, non redacta in ſcriptis, non devenitur ad capturam, niſi delictum ſit grave, & periculum fugæ interveniat, & Judex etiam ſit certus, quod poſt capturam venient teſtes ad ſe ſubjiciendum examini, Farinac. *loc. cit. num.* 130. *& ſeq.*

32 Quæ indicia ad capturam ſufficiant, Judicis arbitrio relinquitur, conſiderata criminis, & perſonæ qualitate, an delictum ſit publicum, vel occultum, perſona nobilis, & dives, an verò vilis, & pauper, Farinac. *d. qu.* 27. *num.* 126. *& ſeqq.*

33 Levia indicia non ſufficiunt ad capturam, Pegna in *Eym. d. com.* 17.

34 Cùm aliquis bonæ famæ, & opinionis apud Inquiſitores denunciatur, ſi leve ſit crimen, non mittitur in carcerem, ſed vocatus ab Inquiſitoribus interrogatur judicialiter, & aſſignatur ei locus, a quo non recedat, & ſecretò cauſa illius tractatur, Pegna in *Eym. d. com.* 31.

35 Ad capturam proceditur, quando crimen eſt plenè, aut pluſquam ſemiplenè probatum, aut adſunt indicia urgentia, & vehementes ſuſpiciones, Pegna in *Eym. d. com.* 17. & Farinac. *de hæreſ. qu.* 185. *§.* 1. *num.* 7.

36 Unus teſtis de viſu, vel de auditu proprio ſufficit ad capturam, niſi delatus ſit perſona nobilis, & bonæ exiſtimationis, aut Eccleſiaſtica, Farinac. *d. num.* 7.

37 Propter illa tantùm indicia, quæ ſufficiunt ad torturam, conjiciendus eſt reus in carcerem in crimine hæreſis, niſi ſit ſuſpectus de fuga; tunc enim minora indicia ſufficiunt, Farinac. *d. num.* 7.

38 Propter propoſitiones non hæreticales, licèt malè ſonantes ſint, & ſcandaloſæ, non facilè quis carceribus ſecretis mancipandus eſt, Farinac. *d. num.* 7.

39 Si delatus ſit nobilis, & bonæ famæ, antequam capiatur, fiat extrajudicialis informatio ab ipſius Parocho, dummodò probatio non urgeat, Farinac. *d. num.* 7.

40 Hæreticus ſemper eſt ſuſpectus de fuga, & proindè eſt in carcerem facilè conjiciendus, cum ſufficienti tamen probatione, niſi ſpontè coram Inquiſitore ſe ipſum præſentet. Spontè verò dicitur venire, qui non indiciatus venit, vel ſi præceſſerint indicia, conſtet nullam eorum habuiſſe notitiam, Farinac. *de hæreſ. quæſt.* 293. *§.* 1. *n.* 27. *& ſeqq.*

41 Quando adſunt ſufficientes probationes ad capturam, petat Fiſcalis ab Inquiſitoribus, ut reus comprehendatur, qui de peritorum conſilio, quid opus ſit, deliberent, quamvis ſine eorum conſilio id facere poſſint, Pegn. *in 3. part. direct. Eym. com.* 17.

42 Ubi primùm captura decreta fuerit, mandatum de capiendo reum exhibendum eſt miniſtro ad id deputato; quod ſi plures capiendi fuerint, de ſingulis ſingula mandata exhibeantur, quæ ſingulorum proceſſibus inſerenda ſunt, Pegna *in 3. part. direct. com.* 108.

43 Si capienda ſit aliqua perſona magnæ authoritatis, religioſa, nobilis, doctrina conſpicua, vel incorruptæ vitæ, conſulendum eſt ſupremum Tribunal S. Inquiſitionis cum tranſmiſſione ſummarii, niſi ſuſpicio fugæ interveniat, Farinac. *de hæreſ. qu.* 185. *§.* 1. *n.* 7.

44 Non ſunt omnibus reis æquales carceres aſſignandi, ſed graviores, vel minus graves pro perſonæ, ac delicti qualitate, Pegna *d. com.* 108.

45 Quando marito, & uxori aſſignatur carcer ad pœnam, ponantur ſimul in eodem loco. Secus verò ſi ad veritatem indagandam, Pegna *d. com.* 108.

46 Duo, vel plures, præſertim negativi in eodem cubiculo non includantur, bini tamen confitentes ſimul eſſe poſſunt. Nullus tamen eſt de facili ex uno cubiculo ad aliud transferendus, Pegna *d. com.* 108.

47 Inquiſitores non loquantur cum reis, niſi de negotiis ipſorum, & ſemper cum Notario, vel alio fideli miniſtro. Carceres viſitent ſaltem ſingulis menſibus, quærantque a carceratis, an eis neceſſaria miniſtrentur. Mittant etiam ad ipſos aliquos viros probos, quando id expedire judicaverint, Pegna *d. com.* 108.

48 Ob hæreſim, aut ejus ſuſpicionem carcerati lite pendente, non ſunt admittendi ad audiendam miſſam, nec ad alias orationes, quæ intra carcerem dicuntur, Pegna *d. com.* 108. *& in 2. part. dir. com.* 25.

49 In carcerem conjectus propter hæreſim, ſi infirmetur, & confeſſarium petat, concedatur ei, qui tamen ſit vir probus, & doctus, cui detur juramentum de ſervando ſecreto, & quod nihil dicat extra carcerem, etiam de conſenſu pœnitentis. Si tamen neceſſe ſit aliquid manifeſtare, inducat pœnitentem, ut ad Inquiſitorem recurrat. Si confeſſarius invenerit prædictum pœnitentem eſſe hæreticum, adhuc in ultimo vitæ diſcrimine eum non abſolvat, niſi prius judicialiter confiteatur. Si tamen taliter ſit morti proximus, ut non poſſit judicialiter confiteri, tunc illum abſolvat, data cautione, ſaltem juratoria, de obediendo Eccleſiæ. Si non petat confeſſarium, perſuadendum eſt ei, ut petat, Pegna *d. com.* 25.

Si ſanus confeſſarium petat, concedi ei poterit, talis tamen, qui eum admoneat, ut tam de ſe, quàm de aliis veritatem Inquiſitoribus revelet. Abſolutionem tali, ſi hæreticus, aut aliàs excommunicatus ſit, non impendat confeſſarius, niſi prius judicialiter reconcilietur, & abſolvatur. De auditis verò in confeſſione caveat confeſſarius, ne quidquam Inquiſitoribus revelet. Quæ verò extra confeſſionem noverit, ſtatim revelare debet, Pegna *dict. com.* 25. 50

Deprehenſus in hæreſi, & ſic confeſſus, aut convictus ſub fidejuſſore non relaxetur. Si verò non inveniatur culpabilis, aut ſolùm leviter deliquerit, ſub fidejuſſore relaxari poteſt, vel ſub juratoria cautione, ſi fidejuſſorem non habeat, quod domum, aut civitatem habeat pro carcere, Farinac. *de hæreſ. d. qu.* 85. *§.* 7. 51

Judæi, & alii infideles, Pagani ſcilicet, & Saraceni in caſibus, in quibus ab Inquiſitoribus puniri poſſunt, non gaudent immunitate Eccleſiæ, ſi ad illam confugerint, niſi verè, & non ſimulatè velint fieri Chriſtiani, Farinac. *de immunitate Eccleſiæ cap.* 5. *num.* 79. *& 83. & in prax. quæſt.* 28. *num.* 68. 52

Hæreticus etiam in Eccleſia apprehendi, & capi poteſt, cùm immunitate Eccleſiæ non gaudeat, Farinac. *de immun. Eccleſ. cap.* 13. *num.* 167. & Gregorius XIV. *in Conſtit. ſua de immunit. Eccleſ.* 53

Suſpectus de fide non gaudet immunitate Eccleſiæ, ideoque poteſt ab Inquiſitoribus apprehendi, & puniri, Farin. *ibid.* & Gregorius XIV. *loc. cit.* 54

Carcerum effractores, qui juſtè in eis detinebantur, ſive de facto fugiant, ſive non, arbitraria pœna plectuntur, Farinac. *qu.* 30. *num.* 8. *& 25.* 55

Fugiens è carceres juxta communem praxim non eſt condemnandus, niſi citetur ad comparendum intra certum tempus. Si tamen eo elapſo non comparuerit, condemnari poterit, & ſecundum juris rigorem, etiam abſque citatione condemnatur, Farin. *d. quæſt.* 30. *num.* 45. 56

Fuga è carcere etiam attentata eſt indicium contra fugientem de delicto, pro quo detinebatur, ſufficiens ad torturam, dummodò animo revertendi non effugerit, Farinac. *d. qu.* 30. *num.* 85. 57

Fugiens è carcere, quia invenit oſtium apertum, mitiùs punitur, niſi fractis compedibus exierit. Debet tamen id probare, quia in dubio non præſumitur, carcerem fuiſſe apertum, Farinac. *loc. cit. num.* 160. *& ſeqq.* 58

Citò reverſus ad carcerem non præſumitur fugiſſe animo non revertendi. Animus autem revertendi non præſumitur, niſi fugiens aliquam cauſam, ſaltem coloratam allegaverit, Maſcard. *de prob. conſul.* 819. *num.* 24. *& conſul.* 820. *num.* 10. *& ſeqq.* 59

Detentus in carcere pro crimine hæreſis, ſi aufugiat, neque pro confeſſo, neque pro convicto habetur, reſultat tamen contra ipſum novum indicium, quo aliis adjuncto, poteſt citari ad comparendum, & ſi non compareat, ut hæreticus condemnari, Royas *de hæreſ. part.* 2. *aſſert.* 15. *num.* 185. & Farinac. *d. quæſt.* 30. *num.* 195. *& ſeqq.* 60

Poſitus in carcere propter hæreſim, non ad cuſtodiam, ſed ad pœnam, ſi aufugiat, non habetur pro relapſo, Farin. *d. qu.* 30. *num.* 200. 61

Fugiens è carcere ſibi pro pœnitentia aſſignato non eſt habendus pro relapſo, ſed pro impœnitente, Simanch. *de cathol. inſtit. tit.* 16. *numer.* 24. *& ſeqq.* Pegna *in Eym. comm.* 146. & Farinac. *de hæreſ. quæſt.* 193. *num.* 135. Quia relapſus non eſt, niſi qui in hæreſim labitur. Fugiens autem è carcere, nullam hæreſim fuga committit. Quare iſte fugiens, ſi compareat, poteſt ad pœnitentiam admitti, aliqua alia pœnitentia injuncta, Farinac. *loc. cit. & alii.* Niſi tamen aliquid commiſerit, per quod a jure relapſus putatur, ut ſi hæreticos receptaverit, viſitaverit, aſſociaverit, aut eis favorem impenderit. Hi namque non modò impœnitentes, ſed relapſi judicabuntur. Jus enim præſumit hujuſmodi delinquentes hæc agere ex conſequentia erroris a ſe prius approbati, Souſa in *aphoriſm. Inquiſit. lib.* 3. *capit.* 28. *num.* 9. 62

De non adimplentibus pœnitentiam, & nihil aliud committentibus, par eſt ratio, ac de fugientibus è carcere, quod ſcilicet impœnitentes magis ſint dicendi, quàm relapſi ex Farinacio, & Simancha *loc. cit.* 63

Fugiens è carcere ad cuſtodiam ſibi aſſignato, pendente proceſſu, ſi honeſtior ſit, diligentius eſt cuſtodiendus, 64

ac

ac durius puniendus, ſi verò ſit vilis, fuſtibus eſt cedendus, Farinac. *d. qu. 193. num. 138.* Quod ſi comprehendi nequeat, tunc contra talem fugientem proceditur, uti confeſſum, & impœnitentem, Simanch. *loc. cit.* Royas *d. num. 185.* Param. *de orig. S. Inquiſ. lib. 3. qu. 4. n. 72.* & B. Pius V. *in conſtit. ſi de protegendis.*

65 Qui in carcere pro hæreſi detentus ſe ipſum occiderit, ejus tanquam impœnitentis imago relaxanda eſt, etiam ſi delictum ſuum reus confeſſus fuerit, & ſe pœnitere affirmaverit, Royas *aſſert. 14.* ubi advertit cum Covarruvia, quod hæredes poſſunt innocentiam rei purgare, quod furore, vel mentis alienatione ſe occiderit. Quod ſanè probationis genus difficillimum eſſe, idem Royas arbitratur.

Frangens carceres S. Officij, ut carcerati aufugiant, vel carceratos extrahens, vel dans illis ad hoc auxilium, conſilium, aut favorem, incidit in Bullam B. Pii V. *ſi de protegendis.*

66 Hæreticus, qui poſtquam deprehenſus eſt, ad fidem convertitur, ſi non ſit relapſus, perpetuo carceri traditur. Si tamen ſponte veniat, vel poſt apprehenſionem fatetur delictum, antequam teſtes ei publicentur, non traditur perpetuo carceri, Farinac. *de hæreſ. quæſt. 193. §. 5. num. 101. & 103.*

67 Abjurans de levi, aut de vehementi non damnatur ad perpetuum carcerem, Farinac. *d. §. 5. n. 103.*

68 Iis, qui perpetuo carceri non traduntur, minuitur tempus carceris ſecundùm quod citiùs convertuntur, & fatentur delicta ſua, & ſic etiam juſto Inquiſitorum arbitrio commutatur, vel diſpenſatur dicta pœna, Farinac. *d. n. 103. & 104.*

69 Hæreticus comparens, antequam denuncietur, vel ſtatim rediens ad fidem poſt deprehenſionem, non eſt damnandus ad perpetuum carcerem, dummodo non ſit notoriè deprehenſus in hæreſi, nec alios corrumpendi timor adſit, Farinac. *d. §. 5. n. 104.*

70 Pœna carceris commutari poteſt in peregrinationem, vel recluſionem in aliquo Monaſterio, Farinac. *d. §. 5. num. 104.*

71 Quando mulier nupta damnata eſt ad perpetuum carcerem poteſt de ſupremi Tribunalis conſenſu aſſignari pro carcere domus mariti, Farinac. *d. §. 5. n. 105.*

72 Carcer perpetuus pœnitenti hæretico aſſignandus, non debet eſſe talis, quod abbreviet illius dies, Farinac. *d. §. 5. num. 106.*

73 Hæretici ad mortem damnati, confeſſi, vel convicti poſſunt retineri in carcere obſcuro, ac tetro, ubi intra paucos dies moriantur, Farinac. *d. §. 5. n. 107.*

74 Condemnatis ad perpetuum carcerem providere debent de neceſſariis ii, qui bona eorum poſſident, ſi verò bona non habuerint, eis provideatur per Epiſcopum, Pegna in *Eym. com. 46.*

75 Clericus condemnatus ad perpetuum carcerem, ſicut etiam damnatus ad triremes in perpetuum, actualiter degradandus eſt, ex conſuetudine tamen ſolùm verbaliter degradatur, Pegna *d. com. 46. n. 202.*

76 Hæretici reconciliati damnati ad perpetuum carcerem, admittendi ſunt ad audiendam miſſam, & ad alia ſacramenta, cùm hoc non ſit eis prohibitum.

77 In criminalibus, vel civilibus cauſis carceratorum, etiam pœnitentiæ tempore durante, non poſſunt Inquiſitores ſe ingerere, & ideò ii conveniri debent apud Judicem ſæcularem, Pegna *com. 146.*

78 Si carcerati ſive ad tempus, ſive in perpetuum, ac pœnitentes, dum ſunt in pœnitentia, leviter inter ſe deliquerint, in illos poſſunt Inquiſitores animadvertere; non verò ſi cauſæ inter eos ortæ ſunt graves, Pegna *loc. cit.*

79 Damnatus ad perpetuum carcerem, ſeu monaſterium, ad pœnam, vel ad pœnitentiam peragendam, ſi indè aufugiat, vel fugam tentet, quamvis judicandus ſit impœnitens, quandiù eſt in fuga, non tamen ob hanc cauſam cenſetur relapſus, Farinac. *d. qu. 193. §. 7. num. 136.* qua de re etiam *ſuprà.*

80 Si fugiens miſericordiam petat, & paratus ſit Eccleſiæ ſatisfacere, ſive ſponte veniat, ſive comprehenſus, etiam ſi fugæ commodam excuſationem non habeat, reconciliandus eſt, majori tamen pœna propter fugam afficiendus, Pegna *d. com. 146.*

81 Si prædictam fugam præcedunt, comitantur, vel ſubſequuntur ſigna, ſive prioris, ſive alterius erroris, licet aliàs non ſufficerent ad reum convincendum de relapſu, non eſt tamen improbabile, quod talis fugitivus poſſit, tanquam relapſus condemnari, tutius tamen eſt oppoſitum, dummodò ſigna, & conjecturæ non ſint a jure approbatæ, & judicatæ ſufficientes ad convincendum aliquem de relapſu, Pegna *d. com. 146.* & nos ſupra.

Atque iſta ex Pegna, ex Farinacio, & ex Souſa dicta ſint, quibus adjicio ſequentia non adeò cunctis obvia. 82

Rei, qui detruſi ſunt in carcerem S. Officii, pendente eorum cauſa, non poſſunt moleſtari in aliis Tribunalibus, nec quoad res, nec quoad perſonas, ſed debet ſuperſederi in quibuſcumque illorum cauſis, tam civilibus, quàm criminalibus. 83

Iique etiam maneant domi propriæ loco carceris. 84

Si tamen aliquid per ſe ipſos ſolvendum eſt pro fructibus liquidis, tenentur illud ſolvere. 85

Juxta ſtylum non examinantur ad inſtantiam quorumvis Judicum; quare acriter reprehendendi Inquiſitores; qui ſuos carceratos examinari permittunt a Curia ſæculari; non enim ei traduntur, ſive ad eam remittuntur, niſi prius fuerint a S. Officio habilitati. 86

Curiæ ſæculari petenti ſibi eos conſignari poſt expeditam cauſam S. Officii, ut pro delictis ad forum ſæcularem ſpectantibus puniantur, non eſt annuendum. Eſt enim contra ſtylum S. Officii, quod non remittit ſuos carceratos aliis Judicibus; quare tranſmittenda ſunt indicia, ut puniantur ex juſtitia in S. Officio. Et hoc procedit, etiam ſi agatur de pœna capitali. Quando verò ſunt reſtituendi, ſi pœna illis imponenda erit major impoſita a S. Officio, tunc luent pœnam Curiæ ſæcularis, ſecus autem ſi minor; quandoque etiam habiti non reſtituuntur. 87

Circa eorum examen permittitur, ut examinentur uti teſtes, nunquam verò uti rei principales, idque cum aſſiſtentia Inquiſitoris, qui ob aſſiſtentiam, & permiſſionem examinis diſpenſatur ſuper irregularitate, quatenus ex dicto examine ſequeretur ſententia ſanguinis. Unde ſolet concedi Inquiſitoribus, ut cum ſua præſentia, vel ſuorum Vicariorum permittant, ut Curia ſæcularis examinet ad torturam in S. Officio inquiſitos, etiam de homicidio, ſed in carceribus ſemper. Aliquando tamen hujuſmodi licentia fuit denegata, & interdum cùm eadem licentia permittitur per Judices ſæculares examinari reus domi ſuæ detentus cauſa S. Officii. In ſpecie verò denegatur, quando reus eſt examinandus, uti principalis. 88

Pauperibus carceratis Inquiſitores debent conſignare copiam proceſſus gratis, ut poſſint facere ſuas defenſiones. 89

Regularium expenſas pro victu factas ſolvit eorum Religio. 90

Si qui in Curia ſæculari detinentur, ſi de aliis interrogati aliquid incidenter deponant ſpectans ad S. Officium, Judices ſæculares poſſunt facere, quod ſcribatur, ſed illud quamprimùm tenentur Inquiſitoribus, vel Ordinariis referre. Si verò dicti carcerati dicunt ex propoſito habere aliquid deponendum ſpectans ad S. Officium, id ſignificent miniſtris S. Officii, ſive Ordinariis, ut illorum examen ſecreto recipiatur. 91

Non eſt eis concedendum, ut ſuum proceſſum communicent ſuis fratribus, aliiſque conſanguineis, qui eis auxilium præbere poſſunt in ſcribendis copiis proceſſus. 92

Minoribus datur in S. Officio curator; ut ratificet eorum dicta. 93

Pendente cauſa non audiunt miſſam, nec percipiunt Sacramenta, neque, ſi ſunt presbyteri, poſſunt illam celebrare, licet ſint a carceribus habilitati. 94

Habiti a Curia ſæculari finita cauſa, reſtituuntur. 95

Iis, qui facta ſuorum criminum confeſſione, nondum tamen publicata ſententia, in mortis periculum incidunt, poteſt adminiſtrari Euchariſtia per modum Viatici, ſi illam petant, & oſtendant ſigna pœnitentiæ. 96

Debent in carceribus ſecretis defenſiones facere. 97

Habere debent a magiſtratibus, ſive a ſocietatibus ſæcularibus, aliiſve quibuſcumque alimenta, quæ ſolent aliis carceratis ſubminiſtrari. 98

Pro damnatis ad triremes communitates, vel magiſtratus recuſantes ſolvere ſolitas expenſas pro tranſmiſſione ipſorum ad dictas triremes, poſſunt cogi ad illas ſolvendas, & contra ipſos procedi poteſt. 99

Cum ducuntur Romam, Domini locorum, ſi fuerint requiſiti, tenentur ductoribus auxilium præſtare. 100

Mulieres carcerandæ ex cauſa S. Officii ducendæ ſunt per januam principalem conventus abſque timore violandi clauſuram, non obſtante quocumque impedimento. 101

Non relaxantur, niſi de mandato in plena Congregatione facto. Verùm ſi caſus repentinus occurrat, poteſt conſultis Cardinalibus domi hoc fieri. Quod obſervandum etiam occaſione carcerationis. 102

Poſſunt abſolvi a confeſſariis in foro conſcientiæ, non tamen ab hæreſi. 103

Non expediti tenendi ſunt in carceribus ſeparati a 104

dam-

damnatis ad careeres, ne isti illos instruant, & subvertant.

105 Omnibus dandum est unum & idem genus obsonii, ac cibi, exceptis infirmis, quibus exhibendum quidquid medicus ordinat.

106 Quando sunt inconfessi possunt confiteri, & absolvi in foro conscientiæ, ac sumere sanctissimum Eucharistiæ sacramentum.

107 Quousque sunt in defensionibus, non possunt aliquem alloqui, neque ad aliquem scribere absque licentia.

108 Alloquens alios carceratos præterquam illos, cum quibus cohabitat in iisdem carceribus, torquendus est arbitrio Inquisitoris.

109 Debitores possunt per Judices causarum civilium ab illorum creditoribus petita licentia a Sacra Congregatione citari, quæ obtenta registranda est in actis causæ. Citationes verò exequendæ subscribi debent ab eodem Judice, vel ab Inquisitore, & illas exequi debet cursor S. Officii ad hunc actum specialiter deputandus a S. Congregatione.

110 Damnati ad perpetuos carceres ex sententia mitiori, ac de jure canonico non sunt intestabiles activè, & passivè.

111 Iidem sunt capaces legati alimentorum.

In expeditione causæ condemnandi ad expensas.

112 Dictare debent ipsimet suas responsa. Quod si tam inepti fuerint, ut minimè dictare valeant, tunc examine completo, eis omnia legantur.

113 Recusantes respondere præcisè, videlicet affirmativè, vel negativè, si factum sit recens, & indiciati, torquentur ad eruendam responsionem præcisam.

114 Petentes copiam processuum solvuunt tantùm scripturam.

115 Qui aufugiunt a carceribus S. Officii aliarum Civitatum & spontè comparent in S. Officio Urbis, erroresque suos confitentur, conjiciuntur in carcerem, & remittuntur suis Inquisitoribus una cum eorum depositionibus, quibus commendatur, ac scribitur, ut eorum fuga, stante accessu ad S. Officium Urbis, illis non imputetur in delictum.

Et de his hactenus. Reliqua vide apud Carenam, & alios.

CONSULTATIO LXVII.

An salvusconductus mercatoribus, aliisque datus, comprehendat res furto sublatas? ubi multa de salvo conductu haud omninò vulgaria.

An, & quatenus hæreticis, aliisve reis S. Officii dandus?

1 ET affirmativè respondendum videtur. Nam omnia jura clamant, quod salvus conductus nullo modo violari debeat. Vel quia est species pacti, & transit in quasi contractum, ut probant Bursatt. *cons.* 177. *sub num.* 37. Surd. *cons.* 298. *num.* 10. & Cyriac. *contr.* 399. *numer.* 10. *ac seqq.* Vel quia dicitur fides publicas, comprobat Mandos. *de signat. grat. tit. de salvo conductu sub initio*, quæ in his terminis etiam hosti capitalissimo servanda est ad textum *in l.* 1. *C. de his, qui ven. ætat. impetr.* & tradunt Bartol. *in l. qui Deus numer.* 12. *de publ. judic.* Menoch. *de arbitr. cas.* 336. *num.* 27. & 33. & *cas.* 337. *num.* 5. & 6. Clar. *quæst.* 22. *num.* 16. & in hac specie Farinac. *cons.* 131. *num.* 6. Atque adeò præcisè, ac inviolabiliter debet. Tum quia observatio pacti præcipitur ore Dei per organum Prætoris, ut docet Bald. *in rubr. de constit. sub num.* 1. ita, ut nec supremus Princeps sit solutus ab hac observatione, ut in his terminis firmat Surd. *cons.* 281. *num.* 15. Tum quia fidem publicam servare est de jure divino, ac naturali, quam ne summus quidem Princeps frangere potest, ut decidit Peguer. *decis. Lusit.* 39. *num.* 6. Quare, licet Princeps legibus sit solutus, ad effectum tamen observandi fidem publicam ligatur legibus a se conditis, ut decidit textus in *l. digna vox, C. de legib.* & *can. justum* 9. *d.* & advertit Farinac. *cons.* 183. *num.* 5. ubi quod Princeps, si non ex jure positivo humano, saltem ex Jure naturali, ac divino ligatur legibus a se conditis.

2 Et licèt promissio, seu cautio de non contraveniendo defensioni non sit apposita in salvi conductus literis, tamen tacitè semper intelligitur, cùm sit contra naturam contractus, astruente Bartolo *l. qui Romæ §. duo fratres in* 2. *quæst. de verb. obl.* quia etiam ea circumscripta, id est non expressa, tamen ex natura contractus, sicut & cujuslibet alterius subintelligebatur, ut respondit Ruinus post concordantes per eum citatos *cons.* 139. *num.* 9. *vol.* 2. loquens in casu, quo fuerat promissum de non contraveniendo aliqua ratione, vel causa de jure, vel de facto in perpetuum, & adhoc citat Bald. & Alex. Soccin. *cons.* 43. *vol.* 4. & est communis opinio secundùm Petrum Anton. de Petr. *de fideicom. quæst.* 13. *num.* 17. qui ad id refert Abb. *cons.* 29. *num.* 15. & Rimin. jun. *cons.* 204. *num.* 61. & *plures seqq. vol.* 2. Roland. *cons.* 51. *n.* 16. *vol.* 4. & Bursat. *cons.* 64. *num.* 33. *ac seqq.*

Ex optima quidem & æquitate, ac ratione; quod 3
cùm Princeps initio salvum conductum bona fide promiserit, turpe sit eum postea fidem fallere, *l.* 1. *ff. de constit. pecun. cap.* 1. *extr. de dol. l. conventionum*, ibique communiter Doctores *ff. de pact.* cum aliis adductis a Plot. *de in lit. jur. §.* 39. *num.* 1. & *seqq.* & multò pejus etiam sub data publica fide quem deceptum removere, *l.* 1. *C. de his, qui ven. ætat. imp.* Dec. & Cagnol. *in l. ea est natura ff. de reg. jur.* Ut enim in omnibus aliis actionibus detestabilis est usus fraudis, ea tamen fraus, quæ in contracto salvo conductu fit, summè ignominiosa, atque apud veteres Romanas clientelas planè exosa fuit ad tradita Florentini *disp. de Republ. lib.* 3. *cap.* 44. A pactis enim omnis calumnia, & malitiosa interpretatio, etiamsi aliqua juris civilis nitatur subtilitate, abesse debet. Unde meritò culpantur Romani, quod Carthaginensium salvam fore pacti civitatem, Urbem tamen eorum evertere non veriti fuerint. Credibile enim est de illa inter Urbem, & Civitatem differentia, dum apud Romanos Urbs ædificia, Civitas incolas respiciebat, Cicero *in fragm. de Republ.* & *ex Nonn. Marcel.* M. Stephan. *de jurisdict. lib.* 2. *part.* 2. *cap.* 1. *num.* 10. Carthaginenses non cogitasse.

Est enim fides fundamentum justitiæ; ideòque ubi fi- 4
des non servatur, ibi justitia deficit, ut per Nicol. Moron. qui plura similia in idem congerit *in tr. de fid. treg.* & *pac. quæst.* 16. 17. & 107. & qui protectioni Principis alicujus confidit, decipi non debet. Dec. *cons.* 51. *numer.* 2. Quia nihil magis Principi convenit, quàm recta fides *Epist. inter claras C. de sum. Trinit.* & *fid. Cath.* Marsil. *consil.* 166. Boss. *in tit. de Princip. numer.* 9. Et Principis verbum debet esse firmissimum, Innoc. *in capit. ad Apostolicæ de sent.* & *re jud. in* 6. Chassan. *cons.* 64. *num.* 24. debetque Princeps unum calamum, & unam linguam habere, cùm scriptum sit; *quæ processerunt de labiis meis, non faciam irrita*. Ideò salvusconductus ab eo concessus debet esse immobilis, sicut lapis angularis, & polus in Cœlo, ut benè hæc omnia, & alia similia considerat Bertaz. *cons.* 359. *num.* 14. & *seq. vol.* 2. ex Bossio *loc. cit. num.* 9. 19. & 20. Bursat. *cons.* 177. *num.* 39. *lib.* 2. Dec. *cons.* 18. *num.* 108. 110. & *seq. lib.* 1. & latius Peguer. *d. dec.* 39. *num.* 2. sicut, & Petr. Brem. *in tr. de securit. promiss.* eleganter multa de hoc per cumulum congessit.

In fidei enim Publicæ observatione justitiæ fundamen- 5
tum, ac Reipublicæ incolumitas consistit, & sine illa bonum regimen, ac recta politica subsistere nequit, ut comprobant Cavalcan. *de brach. Reg. part.* 2. *num.* 316. & *seqq.* Giurb. *cons.* 22. *num.* 3. *in fin.* Magon. *decis. Lucen.* 100. *num.* 10. & *decis. Florent.* 30. *numer.* 8. ac latè Peguer. *d. decis.* 39. *num.* 3. & 5. Nec mirum; nam fide Publica amissa actum est, cùm aliud ulterius non restat, quod amittatur, ut per Add. *ad decis.* 666. *num.* 32. *part.* 4. *rec. tom.* 3. Cùm alias si ea violaretur, usus commerciorum tolleretur è medio, sine quibus Respublica subsistere non potest *ad text. in §. hoc similiter auth. ut liceat de cat.* advertitque Gallierat apud Livium non modò fidem inviolatè tueri oportet, sed etiam ab omni suspicione remotam.

Statuendum itaque est, Principem debere fidem sar- 6
tam tectamque servare. Principem ornat fides, infamat perfidia, populi levitatem fallacia magis infestat; Fides autem servanda est populo, & viciissim populus Principi obligatus est. Deindè servanda privatis, tertiò vicinis Rebuspublicis, denique hostibus, nec in secundis modò, sed in omni fortuna manere debet cunctis indictis, factisque constantia. Hæreat animo, ac cum eo consenescat dictum Romani Sapientis *Epist.* 88. *Fides sanctissimum humani pectoris bonum est, nulla necessitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio. Ure, inquit, cæde, occide, non prodam, sed quo magis secreta quæret dolor, hoc illa altiùs condam.*

Qua propter flagitiosa est eorum Principum ratio, qui 7
postquam imperia in tuto collocarunt, varios violandarum promissionum prætextus inquirunt. Nec desunt improbi perfidiæ palliandæ artifices, quibus nihil tam receptum est, quàm fallere fidem. Fallacia certè justos non facit, fides enim Justitiæ fundamentum est; quamvis verò ubi magnitudo quæstuum spectatur, integra fides rarò permaneat, manet tamen firmum, ratumque Romani Oratoris elogium *lib.* 2. *offic. Nulla res vehementius Rempublicam continet, quàm fides.* Illud etiam indi-

indictum non dimitto, niſi jam dixi, quod plerique Principes etiam fraudibus agunt, quod fidem publicam, quæ perire non debet, ut ait Florus *lib. 3. c. 10. l. ult. C. de re jud.* quadam juris ſpecie a quibuſdam legitimis, & juſtis conventionibus ſine fronte, & ullo pudoris indicio exterminant vaniſſimis ratiunculis innitentes. At enim quæ hæc dementia Principum eſt, famam in infamiæ, & nunquam morituræ turpitudinis ergaſtulum damnare, & ex hominum converſatione ſegregare velle? An ita ſunt luſcioſi, aut ita talpæ reliqui homines, ut non animadvertant, fide Principis vacillante, neminem cum eo, aut certè invitum, gementemque contracturum? Quorum illa memorabilis, atque adeò laudata vox Franciſci Primi Galliarum Regis *? etiam ſi fides toto Orbe exularet, tamen Regibus tenendam eſſe, qui ea ſola, & nullo metu cogi, adſtringique poſſint*, Lipſ. *in monit. polit. lib. 2. cap. 13.* An fides Principum careat bonis operibus *?* Utinam, & in hoc mendax eſſet Bodin. *de Repub. lib. 5. c. 6.* inquiens ; *Fidei religionem plerique Principes nullam eſſe putant oportere, ſi publica utilitas agitur.*

8 Quin etiam tanta eſt hominum perfidia, ut neve maximè fallere propoſuerunt, omnibus execrationibus ſe ſe devovere non dubitent, ut Lyſandrum dicere ſolitum ferunt ; pueros quidem aſtragalis, cæteros jurejurando falli oportere, Plut. *in Lyſſandro*. At fidei violatæ triſtia exempla, & ſacris, & profanis Authoribus lege apud Toloſan. *de Republica*, & alios, ego hoc unum ſubjicio. Turcarum unicam artem, cùm res ſecundæ ſunt, perjuria taceo, cum enim ſanctum judicent quocumque modo hoſtes perdere, nulla fœdera, niſi cùm libitum eſt, rata habent. Conſule hiſtoricos, in primis Bonfinium *in hiſt. Hungar.* de obſidione Famaguſtana. Illius cùm tam manifeſta in pactis malitia, Amurathes tamen Uladislaum Hungariæ Regem quem priorem rupiſſe fœdera cauſabatur, ad Dei tribunal pugnaturus reum agit ; fœderis enim teſtes litteras ante prælium legit, itaque ita apud Bonfinium perorat. *Hæc ſunt Jeſu Chriſte fœdera, quę Chriſtiani tui mecum pe cuſſere. Per nomen tuum ſancte jurarunt, datamque ſub nomine tuo fidem violarunt, perfidè Deum ſuum abnegarunt, nunc Chriſte, ſi Deus es, ut ajunt, & nos hallucinamur, tuas, meaſque injurias, te queſo, ulciſcere. His, qui nomen tuum ſanctum nondum agnovere, violatę fidei pœnas oſtende.* Utcumque res acta ſit prælium anceps poſthæc inclinavit, & Turcæ ſecundius fuit. In qua clade non Rex tantùm, ſed, & propè cecidit Hungaria univerſa. Eaque de re Rex ipſe ita loquitur in lapide ſui monumenti.

Romulidę Cannas, ego Varnas clade notavi.
Diſcite mortales non temerare fidem.

Vide pluribus hanc hiſtoriam recenſentem Æn. Syl. *Ep.* 81. Bonfin. *loc. cit.* Collimach. *in deſcript. rer. Uladiſlai lib. 3.* Cromer. *rer. Polonic. lib. 21.* & Paul. Jovium *in vit. Amurathis*. Falſum igitur canit Claudianus: *Nunc qui fœdera rumpit, ditatur, qui ſervat, eget.*

9 Non obſtat, quod res, de quibus agitur, ſint furto ablatæ. Quia hujuſmodi ſalviconductus conceduntur pro habendis comerciis, & non pro illis, qui res conducunt, ad ſe pleno jure ſpectantes. Hi enim non indigent beneficio ſalviconductus, nec alio auxilio, ut ſecurè veniant, ac redeant, ſed propriè conceduntur ad favorem pyratarum, furum, & ſimilium, qui ſine ſalvoconductu, & ſine obſervatione publicæ fidei non poſſunt res conducere abſque periculo vitæ, & amiſſione rerum ablatarum; ipſaque materia ſalviconductus dictat, quod ille, qui illum impetrat, timeat pœnam alicujus delicti, nam alioquin non eſſet opus ſecuritatem impetrare, ut optimè advertit Dec. *conſ. 51. n. 3.* Surd. *d. conſ. 238. n. 25. & ſeq.* Et dum in ſalvoconductu datur ſecuritas, etiam pro cauſa criminali, dignoſcitur, cogitatum fuiſſe de hoc delicto, & ſufficit, quod veriſimiliter cogitari potuerit, ut tradit Dec. *d. conſ. 51. n. 3.*

10 Idque videtur comprobari ex diplomatibus ſalviconductus, in quibus Principes liberè, ac generaliter concedunt ſalvumconductum omnibus conducentibus res ad talem locum, & ideò cum hujuſmodi conductores habeant legem generaliter loquentem, generaliter ad eorum favorem debet intelligi. Solent enim apponi hæc, vel ſimilia verba: *ſub quovis prætextu tam civili, quam criminali*, quæ demonſtrant cogitatum fuiſſe de quocumque delicto, ut docet Dec. *loc. cit. n. 2.* Cyriac. *d. contr. 399. n. 26. 28. ac 30.* ac præſertim quia inter nauticam artem exercentes rapinæ non ſunt inſolitæ, ut advertit Card. Tuſch. *v. Nautę concl. 16. n. 6.* ac præſertim ſi agatur de ſalvoconductu geminato, atque adeò cum majori deliberatione, ac cauſæ cognitione ejus conceſſio emanaſſe præſumitur, ut in terminis advertit Capiblanc. *de poteſt. Baron pragm. 6. c. 35. n. 10. & ſeq.* & emanaverit ad formam Diplomatis Principis, & ſic habetur, ac ſi ab ipſo Principe emanaſſet, ut probat Farin. *conſ. 53. num. 10. & 38. vol. 1.* & ideò abſque ullo ſcrupolo obſervari debet, ut probat Mandoſ. *de ſignat. grat. d. tit. de ſalvo conductu §. voluerunt*. Nec Judicibus inferioribus competit facultas aliter interpretandi. Tum quia id ſpectat ad ipſum Principem, qui diploma ſalviconductus edidit, *ad l. Imperialis Majeſtas C. de legib.* Surd. *dec. 2. nu. 5.* Card. Seraph. *dec. 892. nu. 3.* Nam & generale juris dogma habemus, ejus eſſe cognoſcere, & interpretari privilegia, cujus eſt ea largiri, *arg. l. 6. C. de ſacroſ. Eccleſ. cap. 12.* & ibi Gloſs. Abb. & Canoniſtæ *de judic.* Vaſq. *lib. 1. illuſtr. controverſ. 46. num. 7. & 8.* Ideòque ſi ſuper ſalviconductus conceſſione dubitatio aliqua oriatur, declarationi concedentis ſtandum eſſe, reſpondit Modeſt. Piſt. *conſ. 49. num. 25. vol. 2.* Et quod Principes, ſi de mente, vel ſenſu privilegii inter ſubditos contentio oriatur, ejuſdem controverſiæ judex, & privilegiorum ſuorum, ſicut & anteceſſorum ſuorum interpres ſit, probatur per textum *l. ex facto 43. in pr.* ibi, *beneficia quidem principalia ipſi Principes ſolent interpretari*, ibiq; Rip. *n. 6.* & DD. *de vulg. & pupil. ſubſtit.* & ex *l. Neratius 181.* ibi : *quem tamen modum beneficii ſui eſſe vellet, de reg. jur. l. fin.* & ibi Bald. *C. de legib.* item ex *c. Ordinarii de offic. Ord. in 6. c. fin. de conceſ. præb. can. ſicut 11. q. 1. c. inter alia, §. ut igitur*, unde jus prodit, interpretatio quoque procedat *extr. de ſent. excom.*

Et tum quia, licet tenor diplomatis eſſet aliqua ex parte ambiguus, nihilominus ſuppleret interpretatio, quę ſemper pleniſſima admittitur in his ſalvis conductibus, ac beneficiis Principum ad favorem illorum, quibus fuerunt conceſſa per textum *in l. beneficium, ff. de conſtit. Princip.* & in ſpecie ſalviconductus Farin. *conſ. 131. ſub n. 1.* ubi quod abſurdum, ac temerarium eſſet per aſtutam interpretationem velle beneficia Principis redigere ad ſtrictam interpretationem. Quod etiam in materia ſalviconductus comprobat Menoch. *d. caſ. 336. n. 25.* & firmant Surd. *conſ. 298. n. 58.* & Joſeph Roman. *conſ. 11. n. 17. & ſeq.* 11

Ceſſatque omne dubium, quando finis Principis conſtituentis eſt publica utilitas, cujus ratione receditur a regulis juris communis, & multi permittuntur, quæ aliàs eſſent prohibita per textum *in l. vulneratus, §. multa ff. ad leg. Aquil.* traditque Farinac. *d. conſ. 131. n. 1.* In hoc autem caſu non poteſt dubitari, quin totalis finis Conſtitutionum Principum ſit publica utilitas, & propterea ſi publicaretur violatio publicæ fidei, deficerent commercia Reipublicæ, Principibus vectigalia. Quare plures Principes reſcripſerunt, quod etiam pyratis, ac furibus pro rebus furto ablatis obſervetur ſalvuſconductus, & publica fides. 12

Poſtquàm igitur ſalvuſconductus fuerit conceſſus, non eſt ampliùs locus cavillis verborum, neque admittitur allegatio, quod hoc, vel illud non fuerit excogitatum, quia ſibi imputare debet illum concedens, ſi non exceperit id, de quo non cogitavit, vel quod nolebat concedere, ſed indiſtinctè loquutus fuit, ut probant Dec. *d. conſ. 51. n. 2.* Aſſent. *dub. in addit. ad Franch. dec. 258. n. 3.* ubi teſtatur, ſic ſe judicaſſe in Provincia Aprutina, egregiè Capiblanc. *dicta pragm. 6. c. 31. n. 7.* Surd. *d. conſ. 281. n. 12.* Cyriac. *d. contr. 399. nu. 35.* & Farinac. *conſ. 45. n. 41. lib. 1.* 13

Et quando ſalvuſconductus datur a miniſtro publico, tunc, etiamſi indebitè conceſſus fuerit, quia forſan aderat defectus poteſtatis, nihilominus debet ſervari, ne quis ſub fide publica decipiatur; ut poſt alios comprobat Molfeſ. *in addit. ad p. 4. conſuetud. Neapol. de ſucceſſ. ab inteſt. quæſt. 47. numer. 2. & 3.* Bellug. *in ſpecul. Princip. tit. de effect. Imper. rubr. 23. v. ſed pone*, Capiblanc. *de poteſt. Bar. pragm. 6. d. c. 31. num. 28.* Cyriac. *d. contr. 399. num. 19.* Giurb. *conſ. 22. num. 3.* Hering. *de fidejuſ. cap. 18. n. 5.* 14

Atque ita fuit decretum in Senatu Cathalonienſi apud Fontanel. *dec. 245. num. 16.* a Senatu Valentino apud Franc. Hieronym. Leo *dec. 206. num. 6. p. 2.* ac ſæpè in conſilio Neapolitano apud Franch. *dec. 258. num. 1.* & apud Maurit. de Apiul. *in addit. ad tract. ſui patris de dilat. n. 7.* Tapiam. *lib. 4 jur. noviſ. de mora, & ſalvocond. rubr. 19. n. 60.* Jo: Bapt. de Toro *in compend. dec. to. 1. v. captus pendente ſecuritate fol. 75.* & ita quotidie in dicto Conſilio Neapolitano, & in magna Curia obſervari teſtatur Paſchal. *de patr. poteſt. p. 4. c. 3. num. 37.* & apud Senatum Mantuanum, teſte Surd. *dec. 307. n. 1.* & apud Tribunalia Romana, teſte Vulpel. *conſ. 19. n. 12.* Atque ita impoſterum obſervandum, cùm magnis Tribunalibus conveniat habere unam linguam, & unum calamum, ut docent Prob. *in c. fruſtra n. 5. de reg. jur. in 6.* 15

Martin. Laudenſ. *in tr. de Princ. p.* 235. *nu.* 5. & 6. & Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſ.* 9. §. 2. *n.* 31. & *ſeqq.*

16 Quare poſt conceſſionem ſalviconductus nil aliud eſt quærendum, niſi ut obſervetur, neque eſt inveſtigandum de qualitate aſſicurari, neque de illius delictis, cùm etiam prædoni, ac hoſti fides ſervanda ſit, ut probant Giurb. *conſ.* 22. *n.* 8. Jo: Botta *conſ.* 56. *n.* 7. Amend. *in addit. ad d. dec.* Franch. 258. *n.* 2. & Surd. *d. conſ.* 281. *num.* 12.

17 His tamen non obſtantibus contrarium aſſerendum cenſeo. Poſito enim, tamquam certum, quod res a fure ſublata non poteſt per ſuum Dominum vindicari, & quod Judex quilibet, etiam quod aliàs contra furem procedere nequeat, poteſt tamen de furto cognoſcere, ut Domino ſuo rem furatam reſtitui faciat, ſicuti poſt Plotum, & alios firmant Cabal. *caſ.* 163. *num.* 5. & 7. Guazzin. *defenſ.* 1. *c.* 15. *n.* 3. *ac ſeq.* Nec obſtat ſalvuſconductus; tum quia, quantumvis generalis, non comprehendit res furatas, ut per Caſtrenſ. *conſ.* 203. *num.* 5. *lib.* 1. quem refert, ac ſequitur Pertin. Bell. *de re milit. p.* 9. *n.* 14. *in fine*. Et tum quia ſalvuſconductus in præjudicium partis læſæ concedi non poterat, ut poſt Plotum *conſ.* 73. *n.* 65. ubi ait: *ſicuti non poteſt facere gratiam, ſi non poteſt facere ſalvumconductum lib.* 2. *inter crimen diverſ.* ſequitur Camer. *var. reſ. tit. de pac.* & *treg. c.* 11. *n.* 13. Cùm igitur ſalvuſconductus recipiat interpretationem a poteſtate concedentis, Farin. *q.* 29. *n.* 44. & *conſ.* 131. *nu.* 14. utique dum in præjudicium partis concedi non poterat, non videtur conceſſus. Voluntatis enim defectum eſſe inquit Crac. *conſ.* 241. *num.* 20. non poſſe, quod jure permiſſum non eſt, Menoch. *conſ.* 244. *n.* 11. in terminis concedentis ſalvumconductum.

18 Ideòque non obſtat amplitudo verborum continens ſalvumconductum, etiam pro rebus: quia intelligendum eſt de rebus propriis, ne alias concedens tranſcendiſſe dicatur ſuas facultates; maximè ſi concedens uſus ſit dictione ſua. Res autem furata non dicitur furantis, ſed aliena, etiamſi dominium comprobetur aliquando in ſola poſſeſſione; quia id non procedit favore furis, ut in hac ſpecie Caſtrenſ. *l. c.* Neque hac ratione ſalvuſconductus redderetur inutilis quoad res invectas, quia eſſet valdè utilis quoad res proprias, ne ſint obnoxiæ pœnis furum, & quadrupli, ac expenſis, quæ de jure communi fur teneatnr refundere furtum paſſo.

19 Neque obſtat, quod habens ſalvumconductum non ſit ſubjectus juriſdictioni illum concedentis, ſed exemptus. Nam, quidquid ſit de hoc, quod fur etiam in caſu, in quo non ſit ſub juriſdictione Judicis loci, ubi furtum contrectat, an puniri poſsit, eſt tamen certum, quod ſemper eſt ſub illius juriſdictione ad effectum retinendi res furatas, & illas domino reſtituendi, ut per Cabal. *d. caſ.* 163. *n.* 7. & Guaz. *de defenſ.* 1. *c.* 15. *n* 3.

20 Minùs obſtat, quod fuerit exceptum ſolùm crimen læſæ Majeſtatis, & quod exceptio firmet regulam in contrarium in omnibus aliis delictis. Nam id habet locum quoad punitionem, ac pœnam, non autem quoad reſtitutionem rerum furto ablatarum. Libertas enim promiſſa ſtandi, & abeundi, tam quoad perſonas, quam quoad res, ſi in ſalvoconductu non fiat mentio ſpecifica de rebus furto ſubtractis, intelligitur de rebus propriis, non autem furatis, & alienis.

21 Minùſque obſtat, quod ſalvuſconductus ſive benè, ſive malè detur, ſemper eſt ſervandus; quia non negamus, quòd concedens ſalvumconductum non potuerat illum concedere, ſed dicimus, quod illum non dedit quoad res furatas, quæ indigebant ſpeciali mentione. Aliàs enim verba quamtumvis ampla reſtringuntur ad res proprias, nec comprehendunt alienas in quibus deeſt poteſtas concedendi ſalvumconductum metiendo voluntatem a poteſtate, ut dictum eſt.

22 Denique non obſtant, quæ pro fide publica congeſta ſunt. Concedimus enim, quam fidem dedit Princeps, omninò integram, atque illæſam conſervet, oportet, & quæcumque de libertate, privilegiis, immunitatibus promiſit, præſtanda ſunt, modò tamen juſta ſint, & honeſta, quæ enim iniqua ſunt, aut flagitioſa, ſine ſcelere nunquam promittuntur, & majori ſcelere præſtantur, quam promiſſa fuerunt. Quare non ſuffragantur res in pleriſque Tribunalibus aliàs judicatæ; quia non inquirimus, quod factum eſt, ſed quod debet fieri, ut tollatur omnis occaſio furandi, deprædandi, & pyraticam exercendi.

23 Hactenus ad quæſtionem. Nunc rem hanc non infrequentem proſequantur. Licet de Jure civili magna ſit diſputatio, an ſecuritas homicidis adulteris, vel ſimilibus criminoſis data ſervari debeat, cùm ſint, qui negant per textum *in §. ſed neque auth. de mandat. Princip.* & quia affirment, ut Cyn. *in l. preſenti C. de iis, qui ad Eccl. confug.* Cagnol. *in l. Ea eſt natura nu.* 23. ff. *de reg. jur.* Ex communi tamen obſervantia indubitatum eſt, quod habens fidem, vel ſecuritatem publicam a Judice, nullo modo debeat captivari, donec per probationem conſtiterit de delicto ita, quod Judex ex actis; & actitatis pronunciet, reum carceri mancipandum eſſe, cùm ſalvuſconductus a perſona publica datus etiam hoſti ſit ſervandus, Jaſ. *in l. conventionum*, ibique Alex. ff. *de pact.* Bald. *in l. penult. C. de donat. inter vir.* & *uxor.* Signorel. de Homod. *conſ.* 102. & 103. eſt enim legitimum præſidium, quod juſtè timentibus periculum, vel damnum Officio Præſidentis præſtatur, Gulielm. de Cuneo *in tr. de ſecurit. n.* 4.

Porrò ſalvuſconductus non infrequenter pro ea ſecu- 24
ritate accipitur, quæ peregrinantibus, homicidis, immò hoſtibus, vel delinquentibus, ac bannitis, aliiſve, qui communi legum ſecuritate carent, aut non ſatis tuti ſunt conceditur, Georg. Everard. *conſ.* 3. *n.* 40. & *ſeqq. vol.* 2. ubi inter ſalvoſconductus peregrinantibus, & malefactoribus conceſſos, ſex differentias, & alia huc pertinentia notat, prout etiam accuratè Bechitius *diſp. de ſalvoconductu theſ.* 11. Idque ut defenſionem ſuam, vel innocentiam prætenſam deducere poſſint, Farinac. *lib.* 1. *qu.* 29. *tit.* 4. *n.* 620. *pract. crim.* Petr. Brehm. *qu.* 2. *de ſecurit. promiſ.* Quare qui ſalviconductus litteras habet a nemine lædendus eſt, Menoch. *de arb. lib.* 2. *dec.* 338. *nu.* 1. & 2. illumque concedens promittit, receptum in ſecuritatem non ſolùm ex ſua perſona haud offenſum iri, verùm etiam ſe per alios id fieri prohibiturum *arg. l. ſtipulatio iſta §.* 2. & 3. ff. *de verb. oblig. l. in lege ff. locat. l. emptores ſi quis habere ff. de act. empt.* idem Cuneus *d. tr. nu.* 24. Nullum tamen per ſe Imperium infert, atteſtante Rulando *de commiſ. p.* 4. *lib.* 2. *c.* 3. *nu.* 7. ubi ait, conari Principes ſalvum conductum in Civitatibus, & villis alienis uſurpare, nec tamen ex illo ſibi acquirere juriſdictionem. Conceſſum tamen ſalvumconductum alicui pro ſe, ac ſociis, quoad ſocios Judæos quoque ſervandum eſſe, aſſerit Tiraquel. *de primog. qu.* 66. *num.* 14. Gigas *de crim. Læſ. Majeſt. lib* 1. *c.* 33. *n.* 14. & *lib.* 1. *pr. crim. qu.* 27. 47. quos refert, ac ſequitur HoſpingK *diſp. de jur. protect. concl.* 37. Major enim præſtantiſſimorum Juriſconſultorum pars ſub generali ſermone etiam in favorabilibus Judæos comprehendi adſtruit Bald. *in l.* 15. §. 6. *de excuſ.* Natta *conſ.* 620. *num.* 8. 21. & *ſeqq.* Et ſtatuta loci Judæum ibi commorantem comprehendunt, ut per multas pro more ſuo corroborat authoritates idem Tiraquel. *loco cit. n.* 9. & Gigas *d. qu.* 33. *num.* 16. ubi poſt Baldum, & Barbatiam immunitatem incolis alicujus loci conceſſam, Judæos etiam comprehendere dicit. Quod & Alexand. *conſ.* 74. *nu.* 6. *vol.* 5. & *conſ.* 99. *num.* 7. *vol.* 6. probat. Et datum Titio ſalvumconductum, etiam Uxori prodeſſe, ac rebus, tradidit Angel. *in l. Papinianus, ff. de inoffic. teſt.* atque etiam familiæ neceſſariis, quæ pro viri qualitate cenſentur *l.* 4. *de uſ.* & *habit.* Hinc eſt, quod uſus mulieri relictus communicetur viro, & è contra, Bald. *l.* 1. *de conſtit. Princip.* & in perſonaliſsimis actibus inſeparabiles perſonæ includuntur *l. pen. ff. de prec.* ubi dicitur, cùm precario quis rogat, ut ipſi in fundo morari liceat, ſupervacaneum ſit adjici; *Ipſi ſuiſque*.

Sumitur, & non rarò pro aſſecuratione nomine Prin- 25
cipis conceſſa, tam merces, quàm mercatores, aut alias perſonas concernentes, quæ tempore mercatuum nomina ſua profitentur, perſolvuntque eo nomine hactenus ſolitum, unde per territorium deducuntur, cujuſmodi ſecuritatem omnibus per Imperium peregrinantibus voluit Carolus V. anno 1548. Et ſanè petere perquàm utile erit. Nam deprædatus damni emendationem jure poſtulat, Gail. *lib.* 2. *obſ.* 64.

Atqui forſan dices, petitio ſalviconductus eo in caſu, 26
cùm de crimine inculpatis conceditur, ſupervacanea eſt. Nam petens vel innocens eſt, & pro eo legis præſidium, quod ſecuritatem omnibus tribuit, militat, *l. jubemus* 4. §. *ſed* & *C. de præpoſ. ſacr. cubic.* Vel nocens eſt, & fruſtrà implorat auxilium magiſtratus, contra quem deliquit, *l. auxilium in fin. de minor.* Nec crimina delinquentibus parcere convenit, ait Juſtinianus; ſed hoc patientibus, ut non talia a præſumptoribus patiantur *c. neque autem Novell.* 17. Verùm quia ſalvumconductus hunc ob finem ab accuſatis peti, iiſque, prævia tamen cautione, dari ſolet, Coler. *p.* 2. *c.* 3. *n.* 90. *de proceſ. execut.* ut metu carceris liberati commodiùs defenſionis, & innocentiæ prætenſæ telam prætexere poſſint, inſpectio illa an nocens, vel innocens ſit, conductum tardare non debet, ſed ad litis finem, qui, prout ſe ſe oſtenderit, reum excipiet, rejici debet.

Quiſnam autem ſalvumconductum accuſatis conce- 27
dere poſſit? ſunt plurimi, qui id ad ſolum Principem

ſpe-

ſpectare credant. Moventur textu *l. relegati in fin. ff. de pœn.* ubi dicitur, quod nemo poteſt commeatum, re-meatumve dare exuli, niſi Imperator ex aliqua cauſa. Non ergo id poteſt inferior, Blancus *§. Securitas, n.* 189. *in pract. crimin.* etiamſi juramento ſalvuſconductus firmatus ſit, citati a Farinac. *d. qu.* 29. *num.* 8. *lib.* 1. *pract. crimin.* Nam, cùm teſte Boetio *lib.* 4. *de philoſ. conſol. proſ.* 2. duo ſint, quibus omnis humanorum actuum conſtet effectus, voluntas ſcilicet, ac poteſtas, quare ſi alterutrum deſit, nihil eſt, quod explicari queat. Deficiente enim voluntate, ne aggreditur quidem quidquam, quod non vult, ac ſi poteſtas abſit, voluntas fruſtra fit. Quapropter cùm in caſu noſtro poteſtate ea, qua ſalvuſconductus concedi ſolet, inferior deſtituatur, fruſtra voluntas ejuſdem interveniet.

28 Addunt inſuper, eum, qui ſalvumconductum habentem offendit, crimen læſæ Majeſtatis incurrere, *l.* 1. *§. ad l. Jul. Majeſt.* quod ſanè vel omnium confeſſione adverſus ſolùm Principem committitur, *l.* 1. *§. public. inſtit. de public. jud.*

29 Verùm horum opinio experientia quotidiana, quæ vel ſtultorum magiſtra eſſe ſolet, ſatis, ſuperque refellitur. Videmus enim tota die, etiam Principes recognoſcentes Cæſarem, immò Comites, Barones, Civitates, & nobiles, merum imperium habentes, ſalvumconductum concedere. Quod rationem habere videtur; nam cùm ſententiam illi in criminibus ferre omnes poſſunt, ad eam verò, niſi accuſatus auditus ſit, perveniri nequeat, audiri verò is non aliter, quàm judicio præſens ſit, ſoleat, *l. pen. §.* 1. *de publ. judic.* Clar. *§. fin. quæſt.* 32. comparere verò in loco non tuto haud cogatur, *cap. accedens* 4. *§. mandamus, extr. ut lite conteſt.* aut ſalvumconductum concedere ipſi fas erit, aut judiciorum tela impediretur. Nam cùm Imperator omnibus locis adeſſe nequeat, *l.* 7. *Cod. de profeſſ. & medic.* ſi eum pro ſalvoconductu reus ſollicitare cogeretur, judicium interea fileret, quod dicendum non eſt per notata Sichard. *conſ.* 5. *numer.* 12. Atque hanc ſententiam habet Decian. *conſ.* 96. *numer.* 1. *vol.* 3. Farinac. *d. quæſt.* 29. *numer.* 103. *& ſeqq.* & Brehum. *quæſt.* 1. *de ſecurit. promiſ.*

30 Nec obſtant verba *d. l. relegati*. Quia non loquuntur de ſalvoconductu, ſed de remiſſione, & indulgentia criminis, quam ſolus Imperator, vel Princeps dare ex legibus poteſt, Farinac. *lib.* 1. *quæſt.* 6. *numer.* 1. *& ſeqq. pract. crim.* quamquam, & hac in re mores ſuam in poteſtatem leges redegerint. Illis enim eò deventum videmus, ut Comitibus, Baronibus, & liberis civitatibus poſt ſententiam delictorum quoque veniam concedere fas eſſe, Oſaſch. *quæſt.* 66. *n.* 39.

31 Non obſtat quoque alterum argumentum, quod de criminæ læſæ Majeſtatis ex *d. l.* 1. *ad leg. Jul. Majeſt.* allatum fuit. Quamvis enim me non lateat, aliter Budæum, & Duarenum *lib.* 2. *diſp. cap.* 22. vocabulum *ſecuritatem in d. l.* 1. ac vulgò ſolet, nempè pro tranquillitate, & pace interpretari; attamen licèt communis intellectus retineatur, nihil ſententiæ noſtræ adverſatur. Siquidem eum ſaltem in violatore ſecuritatis a Cæſare conceſſæ admittimus. Nam ſi inferior ſecuritatem conceſſerit, quia nullam is Majeſtatem habet, delinquens pro arbitrio Judicis mitiori pœna plecti debet, Farinaccius, *d. quæſt.* 29. *num.* 14. Coler. *par.* 4. *c.* 1. *num.* 229. *de proceſſ. exec.*

32 An verò ſalvuſconductus alicui conceſſus ad locum judicii, etiam ad intermedia loca, per quæ ipſi eundum eſt, extendi debeat, pro negantium ſententia argumenta hæc militant. Primum. Salvuſconductus eſt quædam per modum gratiæ diſpenſatio, quia interim dum conceditur, fovet delictum, Sichard. *conſ. crim.* 5. *n.* 24. Diſpenſationes autem utpotè odioſæ ſunt reſtringendæ *c.* 1. *de fil. presbyt. in* 6. *cap. odia de reg. jur. eod.* Quapropter, licèt ad locum judicii conceſſus ſit ſalvuſconductus, quia tamen intermedia loca expreſſa non ſunt, aut etiam in eo in caſu, ubi ad concedentem ea haud pertinent, exprimi non potuerunt, & ideò ad illa ſecuritas data, extendi non poteſt.

33 Secundùm. Limitata cauſa limitatum producere debet effectum *arg. l. in agris de* A. R. D. & extra territorium nullum jubendi jus eſt, *l. extra territorium, ff. de juriſd.* Ergo cùm concedens limitatam habeat juriſdictionem, extra quam juſſus ejus ſe ſe extendere nequeat, certè nec ſecuritas, tamquam effectus: hunc enim procreat juriſdictionis robur, ulterius ſe ſe exercere poterit.

34 Tertium. Et ſi ad loca intermedia ſecuritatem extendere volumus, vel ponendum, quod ea ſint ſuperioris, ut ſi nobilis ſecuritatem ad pagum certum, ubi ſolet judicium exercere, concedat, reus autem neceſſe habeat per Principis ditionem ire, certè, quia inferior in ſuperiore nullam poteſtatem habet, *cap. cum inferior extr. de major. & obed.* Vel ponendum erit, quod concedens æqualis ſit ei, per cujus territorium reus ire cogitur; & quia nec æqualis in æqualem imperium habet *l.* 4. *& 5. ff. de recept. arb.* ſanè vix eſt, ut ſalvus conductus, & ſi generaliter loquatur, extendi ad loca intermedia poſſit.

Pro affirmativa tamen ſequentia ſtare videntur. Primùm, quia ſecuritatis promiſſio eſt bonæ fidei, & verba ſalvi conductus ſunt verba fidei datæ, ſapiuntque naturam pacti, Brehum. *quæſt.* 6. *de ſecurit. primoſ.* Bonæ fidei autem congruere videtur, & de natura pacti eſt, ut id, quod promiſſum eſt, præſtetur, *l.* 1. *ff. de pact.* Promiſſa verò ſecuritas eſt generaliter ſine ullius loci expreſſione, aut exemptione, & ideò generaliter exaudienda, & ad intermedia loca extendenda erit. 35

Secundùm. Eſt inſuper non ignotum, quod reſponſio petitioni conformis cenſeri debet, *l. ſi ſine* 9. *§. interrogatus ff. de inter. injur. fac.* Reus autem generaliter petivit ſalvumconductum per loca omnia: Conformis itaque & conceſſio, quæ inſtar reſponſionis eſt, dici, & generaliter ad loca quævis extendi debet, vel maximè cùm legibus cautum ſit, conceſſo conſequente etiam neceſſarium antecedens conceſſum reputari, *l.* 2. *ff. de juriſdict.* Cùm ergo conceſſa ſit ſecuritas ad locum judicii, utique, & eadem ad loca intermedia, per quæ neceſſariò eundum eſt, data dici debet, Otto Moland. *ad proceſ.* Noe Mejerſ. *p.* 1. *n.* 54. 36

Poteſt colligi tertium argumentum ex verbis Baldi, qui ſic loquitur in *conſ.* 414. *lib.* 5. In iſtis ſecuritatibus, ait, conſiderandam eſſe formam verborum, & nihilominus bonam fidem, & mentem tam promittentis, quàm recipientis, qui videntur idem ſentire, quod homines prudentes & viri boni ſentiunt. Quis verò unquam vir prudens committeret ſe ſecuritati tali, quæ, quod nomen ſonat, non plenè, ſed certis in locis ſaltem præſtaret? Nullus ſanè, niſi vitæ, & ſalutis prodigus. Nec Judex, ut vir bonus *l. continuus §. ita ff. de verb. obligat.* quemquam ſub fide, & authoritate ſua decipi patietur *l.* 1. *C. de his, qui ven. ætat. impetr. l. Barbarius ff. de offic. Prælat.* 37

Exiſtimo itaque pro concordia utriuſque opinionis ſic diſtingui non incommodè poſſe. Vel Judex citans, & ſecuritatem præſtans intermediorum locorum dominus eſt, & haud dubiè ad ea ſecuritas extendi debet. Vel dominus non eſt, & hoc caſu, ſi in locis intermediis reum detineri propter defectum juriſdictionis procuraret, quia id in fraudem præſtitæ ſecuritatis fieret, a viri boni autem officio, fide, & authoritate ſua periculum alicui creare, alienum eſſe debeat, utique id ei concedendum non erit, & tamen, quia defectus juriſdictionis ſe ſe oſtendit, nec concedens quicquam ſuperiori, vel etiam pari præjudicare poſſit, Celſ. Bergal. *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 2. 3. *& ſeq. de dolo*; ideò ut ſecuritate plena reus gaudere poſſit, rectiùs fuerit, ſi conductum ejus quoque per cujus territorium ad locum tribunalis ipſi veniendum eſt, petierit, Coler. *d. p.* 4. *cap.* 1. *num.* 213. *& ſeq. de proc. execut.*

Atque hac diſtinctione benè attenta facilis ſuperiorum argumentorum erit concordia. Nam quæ pro negativa ſententia prolata ſunt, ſuam recipiunt interpretationem, & præſertim ſecundùm, & tertium ex poſteriori membro diſtinctionis noſtræ. Primum verò, quo ſalvumconductum ſtrictè interpretandum eſſe innuebatur, corruit ex eo, quod imò bonæ fidei eum eſſe diximus, & ex fide bona explicandum, Menoch. *caſ.* 336. *n.* 17. *de arb.* Et argumentis affirmativæ adſiſtentibus prius diſtinctionis membrum fulcitur. 38

Illud etiam in controverſiam vocatur, an ſalvus conductus conceſſus ad eundum, redeundi quoque facultatem contineat? Verùm quia in conductu reis impertiri ſolito non una omnium eſt ſententia, ideòque de eis paucis diſpiciendum erit. Stephanus Rex Poloniæ monitu Turcici Imperatoris fide data ad ſe PotKovan militum Ducem inuſitatæ fortitudinis evocaverat, qui cùm ſe Regi ſiſteret, a Legato Turcico incuſatus, quod damna contra fœderis pacta Turcis intuliſſet plurima, capitis damnatus fuit; cumque nonnulli fidem datam obtenderent, Rex quidem id negare non potuit, verùm eam recipere hanc interpretationem volebat, quatenus vocatus non malam foveret cauſam, quæ cùm in PotKova ex eo, quod contra fœderis pacta egiſſet, ſatis effulgeret, non utique ut veniendi, ita & redeundi facultatem eis concedi poſſe, Laurent. Mull. *in hiſt. ſeptentrion.* Hoc nimirùm illud eſt, quod ex Crantii *lib.* 11. *cap.* 28. *in Saxon.* afferimus: *Militares Viri*, ait, 39

ſuum habent interpretationis genus in explenda fide, quę nullis Codicibus legitur. Fac enim Potkovan contra fœderis pacta egiſſe, & per hoc Regni Polonici hoſtem fuiſſe, an propterea fides data tam ancipiti interpretationis modo circumſcribi debuit?

40 Cùmque Philippus Landgravius Haſſiæ fide data ad Carolum V. Halam veniſſet, & in captivitatem ire juſſus eſſet, ortum certamen inter Cęſarem, & interceſſores duos, ut cui pax publica ad conveniendum conceſſa eſſet, eam ipſam eodem jure gentium ad diſcedendum negari non debere, ait Lambert. Hortenſ. *lib. 7. de bell. German.* ſanè in fidei, aut ſecuritatis promiſſione non ſolùm quid concedens, verùm etiam quid recipiens veroſimiliter cogitavit inſpiciendum eſſe, monet Bald. *conſ.* 414. *volum.* 5. Menoch. *caſ.* 336. *n.* 15. *de arbitr.* Ponendum verò recipientem de reditu omninò cogitaſſe, quia utique venire etiam ſine ulla ſecuritatis promiſſione potuiſſet, & ideò ut ſecuritas data aliquem effectum habeat, omninò reditum implicet, neceſſe eſt, & captioſa ex eo ſatis apparet interpretatio, etiam ſi tabulæ ſecuritatis in ſpecie reditus inſertus non fuiſſet, quia ſufficit, quod in genere promiſſa ſit ſecuritas, qua qui gaudere debet, ut tutò redire poſſit, conſectarium eſt; & ideò Franciſcus Sfortia, ne videretur a Carolo V. ſalvum conductum, ut intra redire poſſet, quod natura ejus implicat, petiiſſe, Cæſariſque verbis ſine tabulis non ſatis fidere, in conſpectum admiſſus, nullam aliam cautionem dixit, præſidiumve, quàm propriam innocentiam exoptare, idcircò liberè ſe fidei ab eo acceptæ renunciare; & hæc dicens, ejus litteras, quas manu tenebat, ante Cęſarem projecit, Guicciardin. *lib.* 19. *hiſt. Ital.*

41 Imò in privatorum pactis iter eundi, jus quoque redeundi contineat, *l. utimur ff. de ſepulch. vol. l. ſi venditor ff. de relig. & ſumpt. fun. l. ſi mercedem §. ſi eum fundum ff. de act. empt. l. qui fundum §. 1. ff. de contrab. empt.* ſanè in Regum, & Principum promiſſionibus, in quibus exuberantior bona fides requiritur, hæc duo vel maximè ſe invicem comitari debent. Unde Mauritius Elector Carolo V. ſubtiles quaſdam interpretationes adverſus Philippi Landgravii liberationem vertenti: *At ego*, dixit, *te tamquam Imperatorem, non tamquam legiſlam volo pactiones, & fœdera interpretari*. Poſt Thuanum tradit Gentil. 2. *de legat.* 10. & habet ſecuritatis promiſſio ſe inſtar pacti, quia eſt duorum, ſcilicet concedentis, & accipientis in idem placitum, *l. 1. ff. de pact.* Ut ergo a pacto, altera parte invita, recedere fas non eſt, *l. ſicut C. de obl. & act.* ſimiliter nec concedenti ſoli a promiſſa ſecuritate reſidere licebit; debent enim eadem eſſe principia deſtructionis, quæ conſtructionis. Turpe eſt, inquit Beliſarius apud Procopium, tum aliis omnibus, quibus vel minima virtus cordi eſt, tum in primis Principi viro fidem fallere, & pacta etiam ſcripto ſancita violare, ne abjectiſſimo homini decorum eſſe arbitror. Quo nomine Cuſpinianus Adolphum Naſſovienſem inter cætera Solio Imperiali dejectum ſcribit, quod fidem litteris, & ſigillo roboratam violare ſolitus fuit. Et Jacobus Barbatus Marchio Brandeburgenſis, qui Vvenceslao ignavo ſuffectus fuit, ſola barba ſe virum oſtentabat, homo alioquin inutilis, & qui veritatem non amabat, promittens quæ neque præſtare poterat, neque ſi poſſet, ſervare voluit, grandia intempeſtivè locutus, fidem, & ore, & litteris promiſſam minimè ſervans, Cuſpinianus *in ejus vita*.

42 Suppeditatque miles, neſcio; quis veteranus argumentum aliud, cui exigenti promiſſa a Sigiſmundo Imperatore, cùm diceret Imperator: *At immoderata petitio tua fuit*; reſpondit miles, *Poteras negare cùm peterem, nunc ſine turpitudine, quod promiſſum eſt, reſcindere non poteris*. Tum Sigiſmundus: *ſi ex duobus alterum me ferre oportet, faciliùs rerum, quàm famæ jacturam ſubibo*, Æn. Sylveſt. *lib. 3. num. 3. com. ad Panorm. de dict. & fact. Alphonſi*. Quod ſi pro argumento in rei præſentis comprobationem aſſumpſerimus, rectè concedenti ſecuritatem publicam repetimus; Poteras negare, cùm ea peteretur, at promiſſam reſcindere arbitrii tui non eſt; Burſat. *conſil.* 177. *numer.* 41. *vol.* 2. Menochius *caſ.* 336. *numer.* 33. ſed vel cum detrimento eam obſervare teneris.

43 Quod confirmatur dicto Decii *conſil.* 5. *num.* 3. *in fin.* cogitet, ait, inclytus Comes, quod dignitati ſuæ, & honori multùm conducat, ne ſub fiducia litterarum quis decipiatur, meruitque non injuria Leo Pontifex X. hominum doctorum reprehenſionem, quod tuto, ac ſalvo conductu præcedente Joannem Paulum Bajonum Ducem ſtrenuum ad ſe vocarit, & caput amputari juſſerit, Guicciardin. *lib.* 13. *hiſt.* eique fidem ſalvi conductus violatam conquerenti, reſpondit: Securum iter veniendi, non autem revertendi ſe conceſſiſſe, Mattheac. *de via, & rat. jur. lib. 1. cap. 4. n. 21. & ſeqq.* ubi ſubjicit: Sed Baldus conſultus reſpondebat, tutum iter, vel ſecuritatem a Principe datam ſervari debere, nec verba calumnianda, ſed omnia bona fide agenda, & varias affert formas, qualis etiam ea eſt, quæ per ora virum paſſim circumfertur: Ibitis, redibitis, non, capiemini, in qua ſolum comma poſtpoſitum particulæ negativæ, non, eos captivos fore ſignificat; Gail. *lib. 5. c. 6. de republ.* Menoch. *dict. caſ. 336. num.* 11. Rutger. Ruland. *lib. 7. c. 8. num. 25. de commiſſar.*

Securitas igitur data ad veniendum intelligitur etiam 44
conceſſa ad recedendum, Bartol. *in d. l. utimur ff. de ſepulc. viol.* de quo vide *deciſ. Lipſenſ.* 262. *vol.* 2. Hinc eſt, quod citati in criminalibus cauſis, ante omnia petunt ſalvum conductum ad jus, & contra vim injuſtam. Quod tamen ita intelligendum eſt, dummodò rei offerant ſufficientem cautionem de ſtando juri uſque ad determinationem litis, ſi velint audiri ſuper meritis cauſæ principalis, *Lipſenſ. dec.* 113. *vol.* 2. Aliàs ſemper locum habet theorica Bartoli, & aliorum *in l. 1. ff. de requir. reis*. Immò quælibet citatio, ut maximè non habeat annexam clauſulam publicæ fidei, vel ſecuritatis, ejus effecti eſt, ut quaſi in dorſo ſecùm afferat ſalvum conductum, & ſic ſtante termino, ad quem quis citatur, non debet captivari. Quare bannito a loco, ad quem citatur, non ſuffragatur excuſatio, ſi per Judicem offeratur ſalvus conductus ad removendam ſuſpicionem ex banno reſultantem; tunc enim perſonaliter tenetur comparere, Salyc. *in l. reos numer.* 10. *C. de accuſ.* Imol. *in l. penul. §. ad crimen num. 26. ff. de publ. judic.* aliique, quos ſequitur Pacian. *de prob. lib. 2 cap. 46. num. 23. & ſeqq. & num.* 27. Hinc factum eſt, ut in indictione generalium Conciliorum conſueverint Summi Pontifices particularibus ſanctionibus concedere ſalvum conductum generalem ad hoc, ut nemo poſſit ſe excuſare. Qua de re inferius. De hac materia ſalviconductus eſt elegans conſilium 49. *lib.* 2. Modeſtini Piſtorii, & *c. 1. lib. 2. ſemeſtr.* Moleri.

Quid verò, ſi quis præcipuè Nuncius, vel Legatus, ſi- 45
ve Orator inſolitam viam ingrediatur, & ſpolietur, tenebiturne territorii dominus, ſi ejus conductum petere neglexerit ad damni emendationem? ſunt multi Principes, qui ubi latrocinium in ſua ditione commiſſum didicerint, vocatis iis, qui damno affecti fuerant, tantum eos ex fiſco ſuo accipere jubent, quanti eſſe, quæ amiſerant, jure jurando affirmaſſent. Quod ut laudandum, ita & in caſu propoſito idem ex jure decidendum videtur ex Gail. *lib. 2. obſ.* 50. Myſing. *lib. 5. obſ. 79.* Vel maximè ſi ſint Nuncii, Legati, vel Oratores argumento eorum, quæ ex Varrone, ac Tullio tradit Alberic. Gentil. *lib. 1. cap. 1. de legat.* Legati autem etiam in via inſolita tuti eſſe debent. Nam quod juris eſt in toto, idem in qualibet ejuſdem parte eſſe debet, argum. *l. quæ de tota 76. ff. de reg. jur.* Retinenti inſuper ubique locorum nomen Legati ſacroſanctum *l. 8. §. 1. de rer. diviſ.* etiamſi conductum a territorii domino non petierunt, Ruland. *lib. 7. cap. 8. num. 5. & ſeqq. de commiſ.* quoniam ſecuritas, qua fruuntur non ab unius, ſed communi hominum jure dependet, *l. fin. ff. de legat.* Quare Galliæ Rex ob interfectos Cæſarem Fregoſum, & Antonium Rinconem legatos ſuos, quos ille, quantumvis per vias inſolitas ad Turcam deſtinaverat, bellum Carolo V. Imperatori inferre voluit, Sleidan. *lib. 14. de ſtat. relig.*

Poſſunt quoque multa eſſe, ob quæ Legati malint 46
per viam inſolitam, quàm regiam ire, vel quia illa compendioſior ſit, aut etiam facilior, vel commodior ſaltem ipſi, quæ ſanè commoditates, ſi damni emendationem petere nequeat, ipſis præciderentur; nam utique in via regia, & ſolita paſſo damnum, id dominus territorii reſarcire teneretur, Gail. *d. obſ.* 64. ac præſertim ſi illa hac tutior ſit. Rectè Halicarnas ſecuritatis ratio prior, quàm decoris habenda eſt, ait. Quo ſpectat Legis peritorum deciſio, licèt via ſolita, ait Vivius *deciſ.* 190. *numer.* 3. per inſolitam deſerenda non ſit, tamen hoc ubicumque via ipſa inuſitata foret magis tuta, claudicat. Surdus quoque *conſ.* 12. *num.* 28. ſi via recta, inquit, & uſitata non ſit tuta, debet ad aliam divertere non adeò conſuetam.

Verùm, cùm, ut vetus habet diverbium, ſemita quæ- 47
renda non ſit, ubi via adeſt, & axioma illud nauticum, quod Princeps damna per navem, quæ vexillo ſuo non utitur, data reſarcire non teneatur, Philip. Matth. *lib. 3. narrat. 1. num.* 11. *in hiſtoria Henrici IV.* placet mihi, aliiſque pro territorii domino ſtare, cujus partes tuetur ratio non una. Jus enim non patitur alii per alium iniquam conditionem inferri; quod fieret, ſi ſpoliatum veſtire dominus territorii cogeretur. Nam dum ex

jure

jure ad ſolitæ viæ ſecuritatem ſaltem conſtringitur, facto hoc, ſi contrarium diceremus, ad inſolitæ quoque curam eum adigeremus. Et hoc eſt quod Doctores magno conſenſu tradunt, viam ſolitam, & non inuſitatam in damni præſtatione attendendam eſſe, Cravet. *conſ.* 400. *num.* 15. Gail. *d. obſerv.* 64. *num.* 12. Conſtatque, quod mutata via, jus quoque ejuſdem mutetur, ut in ſimili dicimus, mutato territorio, mutatur poteſtas, Alb. Gentil. *lib.* 1. *cap.* 5. *Hiſp. advoc.* Et ideò cùm alia ratio ſit viæ, alia deviæ, illa quippè tuta, hanc non item præſtare dominus territorii tenetur; aliud quoque non mirum, ſi jus obſervetur.

48 Deinde nomen, quod profiteri ſpernimus, mox nobis patrocinio eſſe, cùm noluimus, non debet, & eſt commune Doctornm dictum: qui non vult, cùm debet, id cùm vult, non poteſt, Alber. Gentil. *lib.* 2. *c.* 2. *de legation.* Quod ſi aſſumpſerimus, ſanè nec Nuncius, aut Legatus, dum nomen ſuum profiteri apud territorii dominum ſpernit, poteſt ad id, ſi quid adverſi ipſi accidat, confugere. Sibi enim imputet, quod conceſſo uti prætermiſerit. Et notum eſt, quod initium cujuſque rei inſpiciendum ſit, *l.* 5. *ff. de reg. jur.* Initium autem noſtro in caſu illicitum fuit, quia debuit viam ſolitam tranſire, & ideò ex illicito ad damnum alterius pro ſui refocillatione progredi ipſi fas non erit.

49 Quin ſi ab Ulpiano deciſio hujus rei peteretur, haud dubiè eam hiſce verbis definiret. Ingreſſum etiam, hoc eum obſervare oportet, ut per eam partem provinciam ingrediatur, per quam ingredi moris eſt; magni enim faciunt provinciales, ſervari ſibi conſuetudinem iſtam, & ejuſmodi prærogativas, ut loquitur *in l.* 4. *§.* 5. *ff. de offic. Proconſul.* & quia legatus eſt, occultè iter ingredi, & intuitum, ait Carol. Paſchal. *cap.* 23. *tr. de legat.* & *ſanctiſſimæ legationis munere indignum eſt, latebras ignorat legatio, palàm ambulat,* & *aperto velo, amat agnoſci, aſpici, jalutari;* Athenienſes ſuos, quos in Arcadiam miſerant legatos, ideò morte affecerunt; quod per viam inſolitam iter feciſſent, Ælian. *lib.* 5. *var. hiſt.*

50 Atque ab hac ſententia non diſſentiunt argumenta in contrarium allata. Et non quidem primum; nam Legato quoque per viam inſolitam conductum territorii dominus præſtare tenetur, ſcilicet, ſi eum petierit. Alterum argumentum concedimus; ſunt enim Legati ubique tuti, etiam in via inſolita, quia utique ſacroſanctum Legati nomen eſſe debet; ſed id non eam habet conſequentiam, ut deprædati emendationem damni petere poſſint. Sufficit enim territorii dominum ſolitam viam tutam reddere, qua omiſſa, ſi inſolitam ingreſſus fuerit Legatus, facere, id, quidem, ſed ſuo periculo, poterit. Quodque tertiò oppoſitum eſt, tutum eſſe Legatum, etiam conductum non petierit, verum quidem eſt, ſed id tamen non eum implicat intellectum, ut non a domino territorii, ſed aliis læſus damni emendationem petere poſſit. Eſt enim quod de ſe quæratur, cur finis viæ ſolitæ tranſilierit, cur non Legati potiùs, quàm ſpeculatoris more itionem ſuam inſtituerit, habitum privatum, omiſſo tam illuſtri publico, finxerit.

51 Fregoſum, & Rinconem quod attinet, peperit eorum interceptio anceps, & grave inter Cæſarem, & Gallum bellum, nec hic placari voluit, etiam ſi Carolus Imperator nec factum probaverit, & ulturum ſe promiſerit, ſi cædis authores in ſuam poteſtatem venirent, & injuſſu Cæſaris cæſos eſſe dicit Ayla *lib.* 1. *cap. ult. de jur.* & *offic. belli num.* 5. qui jure tamen eos a Cæſarinis interfectos eſſe pronunciat. Rinco enim exul Hiſpanus, Fregoſus Genuenſis erat, quæ ad Imperium urbs pertinet, quia, & ideò Regis, & Imperatoris ſui juriſdictioni, & poteſtati ſe eximere non potuerant. Quæ ratio mea opinione ad rem parùm apta eſt, quia non ad miſſos, ſed mittentem reſpiciendum fuerat, qui ſi mittere Hiſpanum, & Genuenſem potuit, non jure cæſi erunt. Mittere verò Gallus potuit, nam nulla ratio eſt, quæ Hiſpanum, aut Genuenſem Gallo ſervire vetat, ſi ſervire poſſunt, utique quæ ipſis a Domino injuncta fuere; ut ſtudio fideli exequerentur neceſſe habuerunt. Quapropter inſpectio hæc a qualitate illa deſumpta rem non explicat, nec jure Rinco, qua exul Hiſpanus, aut Fregoſus, qua Genuenſis cæſi ſunt, quia Legati erant Gallici, quod nomen qualitatem a nativitate ductam tollit, & tamen jure cæſi videntur, quia Legati erant Gallici contra Cæſarem ad ejus hoſtem Turcam. Cæſar verò rectè Legatum ad hoſtem ſuum hoſtilia molientem, qualia in mandatis Rinco, & Fregoſus habuerunt, intercipit. Exemplum habet Livius *lib.* 23. de Legatis, quos Philippus, Macedoniæ Rex ad Annibalem miſit, qui in manu Romanorum incidentes Legatos ſe ad Romanos dixere miſſos, fœlici primùm mendacio, ait ille, evaſere, mox verò cogniti capti ſunt, Romamque deducti. Rectè, inquit Alber. Gentilis *lib.* 2. *cap.* 3. *de legat.* legati enim ad Romanos non erant, ſed ad hoſtes, itaque hoſtilia molientes, ſi paſſi paria ſunt, non habent, quod juſtè doleant, non magis, quam miles quiſpiam, qui parci ſibi ab hoſtibus velit, quod ipſe non per ſe, ſed pugnet pro Principe ſuo, & Gallus ipſe, ſi ad Turcam contra Cæſarem itionem inſtituiſſet, jure interceptus fuiſſet. Qua itaque ratione Legatis ejuſdem parci prætenditur? Parantem enim nos offendere, illum licitè offendimus *l. fin. C. quib. cauſ. integr. reſtit. neceſſ. non eſt.* Oportet, ait Nicephorus *lib.* 5. qui citra periculum velint vivere, eos occurrere impendentibus malis, & antevertere, nec eſſe cunctandum, aut expectandum, ut acceptam injuriam cum periculo ulciſcaris, ſi in præſentia, creſcentis plantæ præcidere poſſis, & adverſarii malè cogitantis conatus opprimere. Aptè, & ingeniosè ad rem Ovidius in Faſtis cecinit: *Quique potes alios perdere, perde prior.*

Atque hanc rationem in eo ſcripto, quod habet Sleidanus *lib.* 14. *comm. de ſtat. relig.* Cæſar ipſe colimare videtur. Quid verò conati ſint Fregoſus, atque Rinco illius mandata per Italiam, atque Turciam, ait, & quam operam ei ſæpè præſtiterint, ſatis eſſe notum. Voluiſſe enim Rempublicam Chriſtianam proditione in ſummum adducere diſcrimen. Non ergo pacis Nicenæ potuiſſe frui beneficio, qui pacem publicam ipſi violaſſent. Subjicit, & alteram priore non minus prægnantem. Deinde furtim, & occultè tranſcuriſſe per Inſubriam cum exulum comitatu, quod ipſum capitale eſt ejus Regionis conſuetudine. 52

Quod inſuper oppoſitum fuit, multa eſſe poſſe, ob quæ Nuncius, vel Legatus viam inſolitam tranſire velit, concedimus, & ſi id velit, conductum per eam a domino ejuſdem expetere debet, alioquin ſi eum omiſerit, ad damni emendationem dominus non tenebitur. 53

Quibus ex paritate rationis conſequens eſt, ſi Nuncius aut Legatus per inſolitam viam abique conductu iverit, & ſpoliatus, vel etiam a latronibus captus fuerit, nec mittentem ad præſtationem damni, vel lucri teneri. Siquidem hoc magis culpa ipſius, quàm mandato domini accidiſſe conſtat *l. inter cauſas §. non omnia 6. ff. mandati.* Qui autem in culpa eſt, damnum & non alius præſtat *l.* 1. *§. hæc in factum actio, ff. de his, qui dejec. vel effud.* Unde notat Bald. *in l. qui fiſcales, C. de navicular.* textum eum contra *Ambaſciatores,* & *Nuntios,* qui per inſolitas vias vadunt, inducit, quod damni perpeſſi intuitu nihil petere, vel conſequi debent. 54

Quod tamen rationabiliter reſtringendum putaverim, ſi Nuncius, vel Legatus periculum majus, quod in via ſolita fuit, per ingreſſum inſolitæ evitare voluerit. Siquidem tunc magis ad bonam ejus intentionem, quam ſequiorem eventum, cujus evictionem nemo præſtare tenetur, reſpiciendum erit, qui & ideò, ne officium miſſo damnoſum ſit, efficere haud debet, *l.* 7. *ff. quemad. teſtam. aper. l. ſi ſervus, §. quod vero ff. de furt.* Qua de re latius Hieron. Laurentius *dec.* 126. *n.* 4. Anton. Theſaur. *lib. qu. ſingul. cap.* 73. Miſſus ergo hac in re cautus ſit, ne ſemitam pro via eligendo, in damnum, quod repetere a territorii domino, aut ſuo Principali difficile, & ſumptuoſum erit, incidat, ſicque ſuum iter peragat, uti ad locum inductum, ſi non maturiùs, tamen ante propoſitionem accedat. 55

Ceſſare autem ſalvum conductum debitori ob paupertatem conceſſum excreſcentibus facultatibus, & paupertate ceſſante quoque expirare, & ceſſare dixit Magolot. *tract. de ſalvo conduct. p.* 4. *col.* 4. & *colum.* 5. ubi generaliter dixit ſecuritatem datam propter certam cauſam ſimul cum ipſa cauſa expirare ex doctrina Bart. *in l.* 1. *num.* 5. *in fin. ff. de leg. Jul. majeſt.* quam dicit communem, ac receptam. Et quod, ceſſante cauſa ſalvi conductus, ceſſat etiam ſalvus conductus propter dictam cauſam conceſſus, ex facto conſuluit Imol. *conſ.* 33. *poſt princ.* ubi tamen declarat, hoc procedere, quando cauſa ceſſat finalis ipſius ſalvi conductus, ſecus ſi ceſſet cauſa impulſiva, nempè ad commodum recipientis ſolum, quia tunc minimè ſalvus conductus expirat, ut ibi per eumdem, 56

Item ſalvus conductus non prodeſt ei, qui concedentem offendit, vel offenſionis cauſam præbet. Habet enim in ſe tacitam illam conditionem, niſi aſſecuratus concedentem offenderit, aut offenſionis cauſam dederit, *l. quæro, §. inter locatorem ff. locati, l. quid ergo §. ſi hæres, ff. de leg.* 1. & tradit Magolot. *in pract. ſalv. conduct. p.* 2. *col.* 4. Menoch. *conſ.* 244. *num.* 31. & 38. *vol.* 3. & Farinac. *in pr. crim. l.* 1. *tit.* 4. *qu.* 29. *num.* 60. Ratio, quia promiſſio ſecuritatis intelligitur facta cum clauſula, rebus ſic 57

ſtantibus, & non aliàs, *l. cum quis ff. de ſolut.* & non ſervanti fidem, non ſervanda fides, Gloſ. & Doctores *in l. cum proponas 2. C. de pact. l. ſi convenerit §. fin. ff. pro ſoc. textus in cap. pervenit de jurejur.* Gloſs. *ibid. in v. paruiſſe*, Gail. *de pac. publ. cap. 9. n. 3. lib. 1.* Quemadmodum ex nova cauſa contraveniens tranſactioni, vel ſententiæ, non dicitur contravenire tranſactioni, vel ſententiæ, textus *in l. ſi de certa C. de tranſact. & in l. cum quæritur ff. de except. rei jud.* Bart. *in l. aut facta, §. cauſa n. 2. ff. de pœn.*

58 Sic promiſſio omnis de defendendo ita intelligenda eſt, quatenus offenſionis cauſam non præbuerit, qui defendi debet, tradente in ſpecie Bartol. *in d. l. quæro §. inter locatorem n. 1.* ubi qui promiſit non moleſtare, non obligatur, ſi adverſarius cauſam præbuit. Idem dicit *in l. quidam cum filium, ff. de verb. obligat.* Menoch. qui plures allegat *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 38. num. 4.* Jaſ. *ad l. ſervum num. 2. ff. de verb. obligat.* Roman. *conſ. 258. num. 5.* ubi ait, promiſſionem de non offendendo, habere tacitum intellectum, nova offenſione non ſuperveniente per allegata ibidem Bartol. *in d. l. aut facta §. cauſa n. 11. ff. de pœn.* Alex. *in l. qui inſulam n. 5. ff. eod.* ubi dicunt, illud perpetuò menti tenendum, & quod in dubio præſumatur offenſio facta ex nova cauſa, idque tanquam aureum nunquam oblivioni tradendum, Alex. *conſ. 115. num. 7. vol. 4.* idem *in l. ſemel mora num. 13. ſol. matr.* Roman. *conſ. 183. num. 1.* ad quem recurre Hippol. *ſing. 503.* & Bald. *in cap. 1. num. 2. de pace tenen.*

59 Et ſalvus conductus ad certa tantum loca reſtrictus, ad alia non extenditur, Zaſ. *conſ. 15. num. 13. lib. 1 arg. l. cum præt. ff. de Jud.* & per notata *in l. 3 ff. de eo, quod cert. loc.* Textus *in l. ſi ut certo 5. ff. commodati*, ubi dicit Ulpianus: *ſi ut certo loco, vel tempore redderetur commodatum, convenit, officio Judicis ineſt, ut rationem loci, vel temporis habeat.* Unde qui promittit certo loco defendere, is extra illum defendere non cogitur, niſi valdè eſſet propinquius per notata Specul. *tit. de citat. §. 1.* & Ripæ *de peſt. p. 1. n. 104.* Et certo loco qui dare, aut facere aliquid promiſit, & alibi conveniatur, ad intereſſe agit; tradente Speculatore *de offic. omn. Jud. §. 6.* Promiſſum enim in uno loco non tenetur quis ſolvere in alio, *l. 1. de eo, quod cert. loc. l. uſuras* ubi Gloſs. *C. de ſolut.* Thilman. de Benign. *deciſ. Camp. Imper. ſyntagm. 2. dec. 3. not. 9. num. 21.* Hinc eſt, quod dominus proprios ſubditos cogere non poſſit, ut alibi, vel extra fines præſcriptos, opera, & miniſteria præſtent, textus elegans *in l. ſi cui ſervit. & arg. l. quædam naturaliter fam. erciſc. & in l. operæ enim 21.* & ibi notata *ff. de oper. libert.* Jacob. de S. Georg. *n. 7.* ubi ait, ſe ita ſæpius conſuluiſſe, Montan. Ferrar. *lib. feud. 6, c. de oper. & præſtat. ſubdit. 3.*

60 Quando verò ſalvi conductus tabulæ generaliter loquuntur, nec certus locus deſtinatus fuit, tunc Princeps illam alicui concedens non ſolùm in proprio, ſed & in alieno territorio eundem ſervare tenetur, Bart. *in l. 6. §. 2. ff. de off. Præſid.* Modeſt. Piſtor. *conſ. 49. num. 7. vol. 1.*

61 Salvus verò conductus non ſolet dari hæreticis, aliiſque delinquentibus in materia fidei, & in rebus, quæ pertinent ad S. Officium Inquiſitionis, licet concedatur aliis, qui de aliis criminibus ſunt inquiſiti, etiam bannitis a Principe ſeculari, ut accedere poſſint ad deponendum, quæ ſibi occurrunt in S. Officio ut per Caren. *de Offic. S. Inquiſitionis p. 3. §. 8. n. 38.* Poterit tamen ipſis hæreticis concedi, gratia verò minimè, donec non comparuerit, ſoletque aliquando concedi Apoſtatæ a fide, ut poſſit venire ad Urbem. Conceſſus verò hæreticis Apoſtatis, ac aliis, ſive concedatur jure communi, ſive ſpeciali, ſervari iis omnibus debet. Poteſt enim his ſalvus conductus duobus modis concedi. Primò quidem jure communi, ut quando datur ſecuritas contra vim injuſtam, ſalva ſemper juſtitia, de quo Myſinger. *obſ. 82.* ubi ſic habet: *Quando datur alicui ſalvus conductus, tunc intelligitur ſolùm de violentia, quod de facto contra jus infertur. Et ideò meo tempore cuidam, qui habebat ſalvum conductum, capto propter delictum, & maleficium, & ſupplicanti in Camera pro mandato de relaxando, & citatione ad videndum &c. petit proceſſus à PP. Aſſeſſoribus ſunt denegati.* Eodem modo loquitur Everard. *centur. 1. q. 1. §. 18.* ubi citat plures auctores in eandem ſententiam, extatque formula, qua utuntur Saxones ex conſtitutione Carolina, quæ eſt hujuſmodi. *Damus tibi fidem publicam cauſam dicendi in judicio contra vim, non tamen contra juris executionem*, quam refert Petr. Prem. *de ſecurit. promiſ. & fid. publ.* & Molan. *lib. 2. de fid. hæret. ſerv. cap. 3.* Eamdemque formulam ſecuti ſunt Patres Concilii Conſtantienſis *ſeſſ. 6.* his verbis: *Ad quod a violentia, juſtitia ſemper ſalva, omnem ſalvum conductum noſtrum, quantum in nobis eſt, & fides exigit orthodoxa, præſenti tenore offerimus.*

Secundò concedi poteſt jure ſpeciali cum derogatione juris communis, & quando datur ſecuritas contra omnem vim ſive juſtam, ſive injuſtam, præſertim in illa cauſa, de qua agitur. Et de iſto agunt Patres Concilii Tridentini poſt *ſeſſ. 15.* ubi dicunt ſe *omnibus Germaniæ Catholicis, & hæreticis largiri publicam fidem, & pleniſſimam ſecuritatem veniendi Tridentum, ibidem manendi, ſtandi, morandi, proponendi, diſputandi*, &c. illo etiam addito ut *Religionis prætextu exceſſus, aut delictorum circa eam commiſſorum, aut committendorum minimè puniantur.* Et in hac parte dicunt ſe derogare Concilio Conſtantienſi, quod tam plenam ſecuritatem non conceſſerat, ſed cum illa communi clauſula: *Juſtitia ſemper ſalva.* 62

Nam ſi neque hæreſis, neque excommunicatio, vel publica inimicitia obſtare poteſt, quo minus fides ſervari debeat in pactis licitis, & honeſtis ex D. Th. 2. 2. *q. 40. art. 3.* D. Auguſt. relato *in c. Noli 23. qu. 1.* ex D. Ambroſio 1. *offic. c. 29.* & ex Becano *de fide c. 17. num. 5.* neque ſalvus conductus obſtare debet. Expedit porrò bono communi, quod hæretici cum ſalvo conductu veniant ad Concilia, & proponant ſuas difficultates, ut ſic veritas magis explicetur, fideles in fide confirmentur, confundantur hæretici, ſuoſque agnoſcentes errores; ad fidem Catholicam redeant, cùm alioquin ſi timerent, ne fides ipſis ſervaretur, numquam ad Concilia venirent. 63

Hinc Summi Pontifices, & Concilia ſæpiùs ſalvum conductum hæreticis conceſſerunt, & quam promiſerant fidem religioſiſſimè ſervarunt. Gregorius *lib. 4. Regiſtr. indict. 13. ep. 49.* illum conceſſit Epiſcopis quibuſdam hæreticis. Leo X. in Bulla, quæ habetur poſt Concilium Lateranenſe, miſit Luthero ſalvum conductum, ut Romam veniret, qui tamen venire recuſavit. Concilium Senonenſe illum conceſsit Abaylardo. Concilium Baſilienſe *ſeſſ. 24.* Græcis Tridentinum *ſeſſ. 15.* hæreticis Proteſtantibus, & *ſeſſ. 18.* hæreticis Germaniæ. Carolus V. Imperator Luthero veniendi ad Diætam cum conditione tamen, quod extra diætam nec publicè, neque occultè ſuas hæreſes doceret: quare eidem Luthero Vuormatiam eunti nihil contra datam fidem agi paſſus eſt. Quinimmò rogatus a quodam Principe, cur homini hæretico fidem non violaret, reſpondiſſe fertur: *Fidem rerum promiſſarum, etiam ſi toto orbe exularet: tamen apud Imperatorem conſiſtere oportet.* Præclara vox, & digna Catholico Imperatore, & Domo Auguſta Auſtriaca. 64

Objicitur exemplum Joannis Huſsii, & Hieronymi Pragenſis, quos, dicitur, accepto ſalvo conductu, nihilominus contra datam fidem combuſtos eſſe in Concilio Conſtantienſi; Igitur Concilium Conſtantienſe judicavit, ſalvum conductum hæreticis conceſſum non eſſe ſervandum. Immò Patres illius Concilii diſertis verbis definiverunt, non eſſe hæreticis ſervandam fidem. Et tamen ſalvus conductus ita intelligi debet, quod hæreticus, etiamſi permanſerit in ſua hæreſi, non ſit puniendus; alioquin ſalvus conductus nullius eſſet momenti. Nam hæreticus numquam veniret ad Concilium, cùm putet, quod virtute ſalvi conductus poſsit immunis, etiamſi ſuam hæreſim retinuerit, a Concilio recedere, quamvis quidem jure Ordinario ſalvus conductus concedi ſoleat cum expreſſa clauſula de non puniendis hæreticis venientibus ad Concilium, etiamſi in prioribus erroribus perſeveraverint, & ſub hac expreſſa clauſula idem Gregorius *cit. epiſt. 49.* conceſsit ſalvum conductum hæreticis, Concilium Senonenſe Abaylardo, Baſilienſe Bohemis, Tridentinum Proteſtantibus. Et hæc fuit cauſa, cur hæretici ad Concilium Tridentinum, etſi oblato ſalvo conductu, venire recuſarint, Huſsium autem Conſtantiam clam profugiſſe, quia videbat ſe obſervari a Patribus, & ſuſpectum haberi, ideòque fugam arripuit, & quia fugerunt eodem tempore tres Pontifices Joannes, Benedictus, & Eugenius, ideòque Huſsius culpandus non erat. Quinimmò Huſsius hæreticus non fuit, & tamen ei fides violata fuit. Quid plura? Concilium ipſum Tridentinum ex *ſeſſ. 15.* concedens ſalvum conductum Proteſtantibus, ait in hoc ſe derogare Concilio Conſtantienſi, & Senenſi, atque adeò illius Patres judicarunt in Concilio Conſtantienſi definitum eſſe, quod fides hæreticis data non ſit ſervanda. 65

Verùm quod Joanni Huſsio violata non fuerit fides, liquet manifeſtè ex variis argumentis. A quo enim violata fuit? Non quidem a Patribus Concilii Conſtantienſis, nam ii fidem illi non dederunt. An ab Imperatore Si- 66

Sigismundo? Is dedit quidem, sed non violavit, quia salvum conductum illi concesserat cum conditione, ne fugam arriperet, alioquin esset pœna mortis puniendus, qui nihilominus contra præceptum Imperatoris fugam arripuit, de qua testantur omnes probi Authores, Nauclerus *generat.* 48. Cochlæus *lib. 2. de hist. Hussit.* & alii, nominatim verò Campianus *in ration. ad Academ. Angl. rat. 4.* ubi etiam subdit, dictum Joannem Hus, conditiones, quas cum Imperatore Sigismundo inierat, violasse: sic enim inquit Campianus: *Sed nec in Hussium, tamen animadversum fuisset, nisi homo perfidiosus, & pestilens, retractus ex fuga, quam ei Sigismundus Imperator periculo capitis interdixerat, violatis etiam conditionibus, quas scripto pepigerat cum Cæsare, vim omnem illius diplomatis enervasset.* Idem ingenuè fatetur inter Calvinistas Laurentius Humfredus in volumine, quod contra Campianum edidit. Cùm igitur Hussius fuga elapsus sit, & retractus a fuga noluerit hæresim abjurare, justè combustus fuit; nam leges etiam Imperatoriæ pœnam capitis decernunt in Hæreticos pertinaces *l. quicumque C. de hæret.* Nec illum ex fuga excusat, quod observabatur a Patribus, & quod eodem tempore fugerunt tres illi Pontifices. Quia Patres meritò observabant illum, quem sciebant palam professum esse hæresim in Bohemia, ne fortè, & Constantiæ virus suum proseminaret. Nec culpa unius potest patrocinari culpæ alterius. Fugerunt sanè Pontifices, an propterea licuit Hussio contra conventa pacta impunè fugere?

67 Prolixus est hocce in argumento Jo: Molanus *in tract. de fid. hæret. serv. lib. 1. cap. 25. & seqq.* qui ibidem *l. 2. cap. 1.* probare conatur Joanni Hussio salvum conductum a Concilio Constantiensi non fuisse violatum, eique tantùm fidem publicam fuisse datam, causam in judicio dicendi contra vim, non tamen contra juris exequutionem. Addatur Rosuveidus *in corol.* quod suo Anticapello subjunxit, & Robertus Suvertius *dissert. singular. de fide hæret. serv.* contra Danielem Plancium, qui edito quodam libello inducias Belgicas impedire voluit, eoque fine rationibus aliquot evincere conatus fuit, Ecclesiam Romanam universaliter docere Hæreticis, qua Hæreticis, fidem non esse servandam, sed falsò, ut etiam docet Martin. Becan. *disput. Theolog. cap. 7. concluf. 2.*

68 Prætereà Sigismundus concessit Hussio salvum conductum jure communi, hoc est, nil aliud, quàm securitatem contra violentiam injustam, salva semper justitia, & juris exequutione, ut supra dictum est. Hanc autem præstitit, quia nihil injustè passus est Hussius, atque adeò illi fidem servavit. Quod inde comprobatur, quia complures de morte Hussii eo tempore scripserunt, & tamen de violata fide ei data nihil loquuti sunt, ne quidem ipse Hussius, cùm ad mortem duceretur, & multa liberrimè dixisset in Ecclesiam Romanam; neque Lutherus, & Hieronymus Pragensis illum laudantes, de violata fide verbum proferunt, legique potest Epistola Poggii, quam scripsit de morte Hieronymi Pragensi, cujus ipse spectator fuit, qui, ut libenter invehitur in Clerum, id non dissimulasset, si hanc notam potuisset Catholicis appingere. Denique Bohemi nobiles, qui impensè favebant Hussio, & ejus dogmata tuebantur, cùm posteà ad Concilium Basilienſe, oblato salvo conductu, vocati essent, missa insigni legatione comparuerunt. Quis credat hoc facturos fuisse, si de fide Hussio violata Catholicos suspectos habuissent?

69 Quod autem Hæreticus fuerit Hussius, negari non potest. Nam tenuit ille, ac pertinaciter defendit doctrinam Vvicleſi, cujus inter cætera sunt hæc capita. I. Deus debet obedire diabolo. II. Si Episcopus, vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non conficit, nec baptizat, nec consecrat. III. Nullus est Dominus Civilis, nullus est Prælatus, nullus Episcopus, dum est in peccato mortali. IV. Omnia de necessitate absoluta eveniunt. V. Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus, & civilia commercia. VI. Contra Sacram Scripturam est, quod viri Ecclesiastici habeant possessiones. VII. Augustinus, Benedictus, Bernardus damnati sunt, nisi eos pœnituerit de hoc, quod habuerunt possessiones, & intrarunt Religionem. VIII. Omnes Religiones indifferenter introductæ sunt a Diabolo. Ita refert Concilium Constantiense *sess.* 8. Cochlæus *lib. 1. hist. Hussit.* Sandelius *lib. 7. Monarch.* & alii. Hæc autem dogmata planè hæretica sunt, quod etiam Lutherani, & Calvinistæ fateri debent, ac proindè Hussius fuit hæreticus, & quidem pertinax, quia hæc ejurare noluit.

70 Neque refragatur Concilium Constantiense *sess. 19.* Nam duo ibi decernuntur. Alterum est, quod Principes sæculares non possint impedire Prælatos Ecclesiasticos in exercitio suæ jurisdictionis Ecclesiasticæ, scilicet reum examinare, & contra illum secundùm allegata, atque probata procedere. Quod etiam docent Juristeriti, quos sequitur Everardus *supra §. 3.* inquiens: *Judex superior talem fidentiam a Judice inferiori factam, ratam habere non cogitur. Tum quod Reipublicæ interfit delicta puniri. Tum etiam quod superior legibus, aut pactis inferioris non ligetur.* Est enim juri, ac rationi quàm maximè conforme, ut quando sunt duo Principes, qui habent distincta judicia, & Tribunalia, quorum unum altero majus, ac superius est, Princeps inferior non possit impedire superiorem ab exequutione suæ jurisdictionis, adeò quòd securitas, quam ille promittit alicui non se extendat ad Tribunal Principis superioris, cùm superior legibus, & pactis inferioris non ligetur, *cap. cum inferior extr. de major. & obed.* Princeps autem Ecclesiasticus, & Princeps sæcularis habent distincta Tribunalia, & Tribunal Ecclesiasticum est superius, ac majus Tribunali sæculari, *cap. solit. eod. tit.* Atque ideò Princeps sæcularis concedens alicui salvum conductum, non potest illum sine ipsius consensu extendere ad Tribunal superioris, nec per concessam a se securitatem impedire jurisdictionem Principis superioris.

Alterum quod in Constantiense Concilio decernitur 71
est, quod sæcularis Princeps, qui promittit alicui securitatem, cùm fecerit, quod in se est non maneat in aliquo obligatus? Et hoc etiam est quidem absque dubio. Nam qui promittit securitatem, non censetur securitatem majorem, promittere, quàm ipse præstare possit. Ac proinde, si fecerit, quod in se est, non peccat ullo modo contra fidem promissionis. Quare Concilium Constantiense non negat fidem hæreticis esse servandam, sed solùm instruit sæculares Principes, quid in salvo conductu servare debeant, quidve iis liceat, & quousque eorum potestas, & jurisdictio in promittenda, ac præstanda alicui securitate se extendat. Hinc poterat Pontificis Legatus, qui erat in Diæta Imperiali, Lutherum habentem salvum conductum a Carolo V. apprehendere, & in carcerem detrudere, ut instabat Joannes Echius, allegans dictum decretum Concilii Constantiensis. Sed fortasse id fecit, quia judicavit tunc temporis non expedire, cùm illa Diæta adessent multi Principes sæculares, qui Luthero favebant, itaut non sine ingenti scandalo, ac tumultu apprehendi is potuisset.

Neque ex eo, quod Concilium Tridentinum, ait se 72
derogare Concilio Constantiensi, at Senensi, judicavit in Concilio Constantiensi definitum esse, quod fides hæreticis data non sit servanda. Nam Tridentinum dixit, se derogare Concilio Constantiensi, quod in Constantiensi non tam plena, sicut in ipso Tridentino securitas concessa fuerit; sed cum illa clausula: *Justitia semper salva.* Sicque Patres Tridentini concesserunt salvum conductum, quia sciebant inter aliquos Doctores controversiam esse, qualisnam sit sensus Concilii Constantiensis in decreto de salvis conductibus, & propterea, ut hæretici essent tuti veniendo ad Concilium, voluerunt Patres sic derogare decreto Concilii Constantiensis, si scilicet in opinione aliquorum Doctorum, quid in illo esset, ex quo hæretici possent dubitare, se non posse venire tutò ad Concilium Tridentinum. Per Concilium autem Senense intelligunt iidem Patres Concilium Basilienſe, quod fuit inchoatum Papiæ, & tempore Martini V. traslatum Senas, & sub Eugenio IV. translatum Basileam, ut colligitur *ex sess. 1.* Concilii Basilienſis, & notat Miranda *in sum. Concil.* Hoc autem Concilium Senense, sive Basilienſe approbat ea, quæ in Concilio Constantiensi decreta sunt, inter que continebatur decretum de salvis conductibus, & idcircò Concilium Tridentinum fecit expressam mentionem de Concilio Senensi. Hæc autem approbatio facta a Concilio Basilienſi est affixa Concilio Constantiensi *tom. 3.* Conciliorum.

De Hieronymo autem Pragensi hæc certa sunt. Pri- 73
mò illum non accepisse salvum conductum ab Imperatore Sigismundo, ut advertunt Molanus *lib. 3. cap. 2.* Cochlæus *lib. 2. hist. Hussit.* & alii. Secundò, citatum tamen esse a Concilio Constantiense oblato salvo conductu cum hac expressa clausula, *salva semper justitia*, ut habetur in eodem Concilio *sess. 6.* & passim apud alios Authores. Tertiò, citatum comparuisse, disputasse, convictum esse, hæresim abjurasse; patet ex eodem Concilio *sess. 19.* ubi ponitur formula abjurationis. Quartò, in hæresim relapsum esse, fugisse, reductum esse, exustum esse, *ibid. sess. 21.* & apud Cochlæum, Molanum, Campianum, & alios. Hinc non fuit illi fides violata. Primò, quia datus est illi salvus conductus cum hac clausula, *salva semper justitia.* Secundò,

quia per fugam expiravit salvus conductus. Tertiò, quia in hæresim, quam abjuraverat, relapsus est. De pœna in relapsos vide tomum 10.

CONSULTATIO LXVIII.

An Domini locorum cogere possint suos subditos, ut ad suum tantùm furnum, molendinum, tabernam, &c. accedant?

1 REspondeo, id de jure communi prohiberi non posse, testibus Hartmano Pistorio *obs.* 200. & aliis, quos citat Carpzov. *in jur. p. for. part.* 2. *const.* 4. *de fin.* 9. & Georg. Everard. *vol.* 2. *cons.* 34. *n.* 83. Idque ampliant, ut, licèt subditi alicujus longissimo tempore ad nullum aliud, nisi ad molendinum Domini fuerint, non tamen ex hoc in futurum cogi possunt, Covar. *in cap. possessor. de reg. jur. in 6. in* 2. *part. relect.* §. 4. Bald. *de præscript. p.* 4. *q.* 5. Bartol. *c. un. quæ sint regal.* Maxim. Faustin. *in cons. pro ærar. clauf.* 4. *de regal.* & *cons.* 308. *ord.* 459. Afflict. *decis.* 338. *num.* 3. & *seqq.* ac Ziegler. *nobil. concluf.* 3. *n.* 30. 31. & 33. Ubi ait, licèt per mille annos a rusticis aliquod factum proponatur, veluti si per 50. 60. 100. & plures annos ad molendinum, aut furnum domini iviſſe probentur, non tamen propterea servitutem exinde sibi vindicare, aut imposterum eos cogere possunt, ut itidem faciant.

2 Ratio autem est, quia hi actus sunt voluntarii, ex quibus nec obligatio, nec quasi possessio alicui facilè acquiri potest per *l. Lucius* 88. §. *Testator ff. de leg.* 2. *l.* 2. §. 1. *l.* & *habet* 15. *ff. de præcar. l.* 2. ubi DD. *ff. de via public.* Carpzov. *loc. cit. n.* 2. & in libero homine servitus cadere non potest. Ad molendinum autem ire, est res meræ facultatis. Ea autem, quæ in mera facultate consistunt, per præscriptionem non adimuntur, *l. viam publicam ff. de via publ.* Coras. *l.* 2. *miscel. cap.* 21. *n.* 2. & *seqq.* Nec enim ex his, quæ gratuitò fiunt, ullo tempore jus acquiritur, *arg. l. qui jure familiaritatis ff. de acq. poss.* Faust. *loc. cit.* & in his, quæ sunt meræ facultatis non inducitur consuetudo, neque præscriptio post Cyn. *in l.* 1. *Cod. de servit.* & *aqu.* & *in l.* 2. *Cod. quæ sit longa conf.*

3 Limitant autem primò, nisi aliud habeat ex consuetudine, vel privilegio, Jul. Clar. §. *ferendum qu.* 30. & Boer. *dec.* 125. Limitant secundò, nisi alibi volentes molere Dominus prohibuerit, & ipsi prohibitioni per legitimum tempus ad præscriptionem requisitum acquieverint, Scheid. *in epit. jur. feud. quæst.* 5. *num.* 4. Afflict. *d. dec.* 388. *num.* 3. *cum seqq.* & semper ad certum molendinum accesserint. Nam tunc jure servitutis acquisito compelli, ac cogi possunt, ne imposterum alibi molant. Quia dubium non est, jus utendi certo molendino, vel furno hoc modo præscriptione acquiri posse post Cæpol. *de servit. urb. præd. cap.* 50. *num.* 2. Boer. *dec.* 125. *num.* 50. Ziegler. *loc. cit. num.* 32. & 33. ubi dicit, quod ex tempore prohibitionis incipiat dominus esse in quasi possessione; unde post lapsum triginta annorum causetur præscriptio, & quod prohibitio faciat possessorem eum, qui antea non possidebat, Everard. *loc. cit. num.* 84. ubi ait, quod consuetudine, vel præscriptione acquiri possit jus, quod unus solus habeat molendinum, furnum, vel aliquid simile in tali villa, vel loco. Cumque ista jura servitutis naturam, & qualitatem habeant, & jus libertatis præsumptæ impugnent, non nisi apertissima consuetudine, concessione, aut præscriptione inducta appareant, præsupponenda esse Cardin. Mantic. *de tacit.* & *ambigu.* & *convent. tit.* 23. *num.* 1. Quare principiis obsta, serò medicina paratur.

CONSULTATIO LXIX.

An ex omni licentia serviliter laborandi Dominicis, ac festis diebus, possit exigi aliqua eleemosyna eroganda locis piis, vel pauperibus? Et quid post Constitutionem Urbani VIII.

1 REspondendum videtur affirmativè per textum *in cap. licet de fer.* ubi decernitur, quod, post factam capturam, Ecclesiis circumpositis congruam faciat portionem, ubi Glossa inquit: & *vota, quod necessitas facit licitum, quod alias erit illicitum*, & Abb. *n.* 4. *ait*, quod quando ex necessitate quis intendit circa opus servile, debet in recompensatione facere aliquam eleemosynam, & *num.* 6. *ac* 7. dicit, ultimò quæro de qua necessitate intelligitur iste textus? & sequitur, quod prima expositio est nimis stricta, unde intellige de qualibet necessitate alimentorum, quæ possunt non solùm in præsenti; sed etiam in futurum contingere, si dilatio est allatura damnum.

Hostiensis in *sum. lib.* 2. *de fer. num.* 4. ubi inquirit, quid in eis agi debeat, ait, item ea, quæ pertinent ad agriculturam, vel potationem vinearum, prout de Episcopali authoritate dicit §. *Ruri ergo*, & hoc autem intelligas necessitate instante; quandoquidem licet piscari in diebus dominicis, ut cùm facta collectione, & captura, congrua portio Ecclesiis circumpositis, vel Christi pauperibus fiat, ut infra *cap. licet de fer.* Cajetanus etiam *in sum.* ubi agens de violatione festorum, ait, & pari ratione non solùm alios pisces transitorios, sed quomodolibet repenter occurrat transitorium aliquod lucrum aggredi, licitum est, tanquam hujusmodi lucrum cessans, & damnum reputatur, sed momento moderaminis subjuncti, ut scilicet circumpositis Ecclesiis, vel pauperibus honesta lucri portio detur, ut *in cap. licet de fer.* Azorius quoque *p.* 2. *lib.* 1. *c.* 28. *q.* 11. docet, quod absque Simoniæ vitio fas est Episcopo, dummodò non offendantur alii, facultatem dare in die festo laborandi ex necessitate cum hac conditione, ut aliquid erogent petentes in usus pios, & religiosos, & non tanquam pretium datæ facultatis, sed tanquam eleemosynam in recompensationem non observandi festa fiat aliud opus in honorem Dei in benefaciendo illi Ecclesiæ, vel pauperi. 2

His adstipulatur Genuensis *in man. pastor. cap.* 18. de avaritia evitanda ab Episcopis in exigendo, quod sibi non competit, nec debetur ratione officii Pastoralis, ubi *num.* 7. quærit, an Episcopus possit concedere licentiam laborandi, metendi, ac seminandi in diebus festis sine necessitate, dummodò aliquid solvant fideles Ecclesiæ Cathedrali pro oleo lampadis? Et respondet, Episcopum, qui hoc faceret, graviter errare, & non esse aliud, quàm vendere festa, & pecuniam accipere pro offensis Dei, quia talis licentia non debet concedi sine necessitate, & consideratur necessitas in rebus transitoriis, vel propter pluviam, vel propter aliam justam causam, vel necessitas alimentorum, ut notat Abbas *in cap. licet de fer.* sed an quando conceditur licentia laborandi propter necessitatem, possit aliquid exigi? Abbas *in d. cap. licet num.* 4. ait quod sic, convertendum tamen in utilitatem Ecclesiæ. Quod censet verum, dummodò non exigatur ante labores, & fructus perceptos juxta terminos *d. cap. licet*. Sed si adesset timor litis in exigendo, puto, posse exigi ante laborem ex Cajetano *loco cit. v. Simonia*, & Navarro *cap.* 23. *n.* 166. *manual.* ac Bonacina *disp.* 5. §. *ult. de dispensat.* dicente: dubium remanet, utrum Episcopus possit alicui dare licentiam, seu facultatem serviliter laborandi hac conditione, & onere adjecto, ut aliquid eroget ad emendum vestes pro Ecclesia, vel oleum pro luminibus, vel quid simile faciat in usus pios? Respondit Azor. ut supra, Reginaldus, & alii, quod sic. Ratio est, quia hoc onus non imponitur, tanquam pretium datæ facultatis, sed cultus, & honor cessationis ab operibus servilibus in die festo commutatur in opus pium, erogando aliquid in pios usus; quod licitè fieri posse colligitur tum ex *cap. licet de fer.* tum ex simili in aliis dispensationibus, quæ in causis matrimonialibus a Sede Apostolica obtinentur, Molfes. *tract.* 2. *de præcept. decal. cap.* 17. *de dispensat. in diebus festis*, ubi citat Sayrum, Suarez, Reginaldum, Azor. & alios, ait, undecima responsio est etiam communis, ut quoties ex juxta causa dispensatur in observatione festorum, debeat commutatio fieri, ut solvatur certum quid alicui Ecclesiæ, ut *in cap. licet de fer.* ut dicunt etiam præcitati Authores, & *num. seq.* subdit: Ut autem hoc melius intelligatur, notandum est cum præcitatis Authoribus, quod si dispensatio fieret ab illis, qui possunt festa abrogare, sicut ad libitum illa tollere possunt, ita etiam ab eisdem poterunt concedi licentiæ laborandi in eis nihil soluto. Si verò Episcopus dispensaret in festis statutis de jure communi, vel Parochi, vel alii substituti dispensarent etiam in festis diebus statutis per Episcopum, tum textus *in dict. cap. licet* mandat, ut solvatur certum quid pro eleemosyna habita ratione lucri, quod percipitur ex illis operibus servilibus, quæ fiunt in festis, & sic onus commutatur in aliud onus, servata morali proportione. 3

Idem post alios probat ipsemet Suarez *lib.* 6. *de legib.* *c.* 16. & quoties fit dispensatio circa leges, quæ secum habent onus aliquod annexum, a quo per dispensationem quis eximitur, ut a jejuno, a præcepto servandi festa, & sic de aliis, tunc licita erit commutatio in pecuniam, ut onus cum onere servet proportionem; at quando lex multum habet onus annexum, ut est in denunciationibus matrimonialibus, & aliis hujusmodi, 4

tunc

tunc gratis facienda est dispensatio, & hæc est communis praxis. Et *num.* 78. ait: Denique benè post alios notant Azor. *d. quæst.* 11. Reginaldus *d. n.* 54. & alii plures, ut semper Prælati conari debeant, quod in hujusmodi commutationibus evitent occasionem scandali populorum, ut si esset nimis excessiva commutatio, vel Episcopi, vel ejus Vicarii, & substituti in proprios usus pecuniam illam converterent; hoc enim fieri non debet. Itaque cùm sit dispensatio ratione necessitatis, vel utilitatis populorum non debet esse nimis excessiva eleemosyna, & eroganda erit in opera pia, ut sic esset, & scandalum, & murmuratio populi, & ita boni Pastores observant.

§ Summa. In feriis introductis in honorem Dei, & Sanctorum nihil servile, aut operis agere permittitur: nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat, *cap. fin. de fer. cap.* 1. 2. 3. 15. *quæst.* 4. *l. si Feriatis*, 16. *de fer. l. omnes dies*, & *l. fin. C. eod.* Exemplum necessitatis D. Matthæi *cap.* 12. *v.* 1. Marc. 2. *v.* 3. Lucæ 6. *v.* 1. ubi excusantur discipuli tempore famis evellentes in Sabbato spicas, atque *in cap.* 3. *de fer.* permissum est halecia capere, etiam diebus dominicis, & feriatis, exceptis majoribus solemnitatibus, & ea lege, ut post capturam factam portio capturæ distribuatur proximioribus Ecclesiis, & pauperibus. Et Constantinus *in l. Omnes Judices Cod. de fer.* permittit etiam tempore festorum ruri positos, agrorum culturæ liberè, licenterque inservire, quoniam frequenter, inquit, evenit, ut non aptiùs alio die frumenta sulcis, aut vineæ scrobibus mandentur, & ne occasione momenti pereat commoditas cœlesti provisione concessa. Quæ tamen lex admittitur in casu tantùm necessitatis, non aliter, ut si spicis maturis repentè suboriatur ventus validus, qui grana excutiat. Si fœno jam siccato immineat maxima pluvia, &c. ut notat Gloss. fin. juncto *Can. jejunia jane* 16. *de consecr. dist.* 3. Ratione quoque necessitatis vitæ excusantur artifices, qui apparant vendenda victus gratia, ut laniones, tabernarii, molitores, medici, pharmacopolæ, equorum ferratores, vectores peregrinorum, viatores, & his similes, qui necessitate urgente quidpiam coguntur agere. Sic Cato *de re rust. cap.* 139. ait mulis, equis, asinis nullas esse ferias, nisi in familia sint. Varro verò *lib.* 2. *de re rust. Cod. fin.* docet quæ feriis licitè agerentur. Sic etiam in feriarum judicium justitia, si actio sit peritura tempore messium, vel vindemiarum, vel res ipsa, datur judicium. Exempla ponuntur *in l.* 1. 2. & 3. *ff. de fer.* Quod enim non est licitum in lege necessitas facit licitum, *cap. quod non est licitum de reg. jur.* apud Gregorium *cap.* 2. *de observ. jejun.* Pugnatur ex necessitate, & diebus festis non aliter *d. cap. quod non est licitum*, *can.* 15. *nulla* 25. *quæst.* 8. Idque didicerunt experimento faciendum esse Machabæi, primùm ob id victi, quod non pugnassent 1. *Machab.* 2. *v.* 38. & *seqq.* Sicque Dio Cassius *lib.* 37. *hist. Roman.* scribit Pompejum Templum Hierosolymitanum expugnasse, quod Judæi die Sabbathi non fuerint ausi bellare, qui illud tuerentur, aliter nunquam potuisse expugnare. Christus quoque de hac necessitatis excusatione admonet Judæos, dum Lucæ 13. *v.* 15. ait: *Hippocritæ, nonne unusquisque vestrum solvit sabbato equum suum, aut asinum a præsepio, & non ducit adaquare?* Atque adeò omnia, quæ pertinent ad salutem hominis actionem habent a Deo dispensabilem in necessitate, cùm sabbatum propter hominem factum sit, non homo propter sabbatum, Marc. 2. *v.* 27.

At verò nunc post Constitutionem 164. §. 3. Urbani VIII. non potest aliquid exigi. Ita enim in ea decernitur. *Quæ quidem licentiæ non aliter quàm ad formam prædictorum Canonum, ut præmittitur, concedendæ, non nisi gratis, liberè, & sine ullo prorsus pretio, aut pacto directè, vel indirectè concedantur sub pœnis etiam gravioribus nostro, successorumque nostrorum arbitrio, infligendis.* Ex quibus constat, quod nihil prorsus exigendum sit, quando conceduntur hujusmodi licentiæ.

Et quamvis ex ipsa Constitutione Urbani VIII. videatur nosse Ordinarium pro hac licentia injungere aliquam eleemosynam; nam vult concedi ad formam sacrorum Canonum. Sacri autem Canones, dum concedunt licentiam injungunt eleemosynam, ut *in dict. cap. licet de fer.* Unde Sac. Congregatio ante dictam Constitutionem Urbani sæpiùs respondit, posse injungi aliquam eleemosynam pro locis piis, dummodo non applicetur Cathedrali, vel mense Episcopali, ut in Lucensi 5. Januarii 1580. & in Casertana 28. Novembris 1594. & in Trevicensi 25. Septembris 1612. & in Gaetana 5. Februarii 1602.

Nihilominus tamen tenendum est, quod pro dictis licentiis, ne injungi quidem possit aliqua eleemosyna. Nam hæ licentiæ concedendæ sunt gratis sine ullo prorsus pretio, aut pacto, ut statuitur in citata Constitutione. Si autem imponeretur aliqua eleemosyna, licentia non concederetur gratis, quia non conceditur gratis quod conceditur sub aliquo onere, cùm onus aliquo modo compenset, quod conceditur. Unde est illud Apostoli ad Roman. 4. *Et autem, qui operatur, merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum.* Et ideò solum dicitur gratis dari, quod ex mera liberalitate datur absque eo, quod aliquid prorsus exigatur.

Et quidem licentiæ hujusmodi ex præfata Constitutione Urbani debent concedi absque ullo pacto. Non concederentur autem absque pacto, si injungeretur eleemosyna. Quia concedens exigeret a concessionario, quod erogaret eleemosynam, qui consensisset in hanc erogationem, & cum hoc onere acceptaret licentiam, in quo consistit ratio pacti, quod aliud non est, quàm duorum consensus in idem placitum *l.* 1. *ff. de pact.* ubi Glossa, & Doctores. Unde etiam consurgeret quidam contractus, nempè do, ut facias, juxta ea, quæ notat Gloss. *in l.* 1. *ff. de act. & oblig.* Bald. *in rubr. C. de pact.* & Alex. *in l. init.* 5. *ff. de verb. obligat.* Ubi autem est contractus, non solùm intervenit pactum, sed omninò excluditur gratuita concessio. Atque hinc qui mutuum dat, non potest mutuatario imponere obligationem, quod det aliquam eleemosynam. Quia cùm onus dandi eleemosynam sit pretio æstimabile, exigeretur aliquid pretio æstimabile, pro mutuo, ac proinde non mutuaretur gratis, quod reprobatur *can. plerique §. & Ecce* 14. *qu.* 3. & *cap. illo de pignor. & cap. consuluit, & cap. fin. de usur.* Atque adeò nec gratis concederetur licentia, si concederetur sub onere dandi eleemosynam.

Neque oppositum deduci potest ex dicta Constitutione Urbani. Quia ibi Pontifex circa hanc materiam duo decernit. Alterum quod licentiæ exercendi opera servilia in festi concedantur secundùm formam sacrorum Canonum. Alterum quod gratis concedantur sine ullo prorsus pretio, aut pacto. Quare non potest inferri, quod possit imponi onus eleemosynæ. Quia si hoc sequeretur, esset hoc onus de necessitate imponendum, quia hæc impositio esset secundùm formam Sacrorum Canonum. Unde concedi secundùm formam sacrorum Canonum est concedi ex causa necessitatis, & exceptis solemnioribus festis.

Minusque obstat, quod in *d. cap. licet de fer.* concedatur licentia piscandi in diebus festis certis anni temporibus sub conditione, quod aliqua portio piscaturæ detur pro eleemosyna, sicut significat dictio illa *Ita quod*, quæ importat conditionem, sive modum, ut tradunt Socin. *cons.* 49. *num.* 2. *vol.* 1. Galganet. *de condit. & demonstr. part.* 2. *cap.* 1. *quæst.* 18. *num.* 10. Giur. *cons.* 81. *num.* 8. Quia cùm Urbanus in præfata Constitutione præcipiat, concedi gratis, ac sine ullo prorsus pretio, ut pacto, remanet correctum jus antiquum quoad hanc partem.

Ideòque si Ordinarius iis tantùm concederet licentiam laborandi in diebus festis, qui de piscatura quippiam ipsi afferrent, aut de fructibus collectis, aut aliquo alio munere obsequerentur, aut si concessa semel licentia, non amplius iisdem concederet, quia non attulerunt aliquod donum, violaret dictam Constitutionem Urbani, & subjiceretur illius pœnis. Hoc enim pacto indirectè obligarentur populi ad aliquid erogando pro obtinenda licentia. Quod est expressè prohibitum in dicta Constitutione, quatenus prohibetur etiam pactum, & obligatio indirecta.

In præfata autem Constitutione Urbani continetur etiam licentia aperiendi apothecas in diebus festis ac vendendi, loquendo de illis apothecis, quæ clauduntur, deque earum rerum venditione, quarum necessitas pro victu eam non excusat. Quia id, quod contrariatur dedicationi diei ad Dei cultum ac prohibitionem, æquiparatur operibus servilibus, & speciatim prohibetur a B. Pio V. in sua Constitutione 5. quæ incipit, *Cum primum, §.* 7. ibi: *Ab omni illicito & servili opere abstineant, mercatus non fiant, prophanæ negotiationes, ac judiciorum strepitus; conquiescant.* Id autem, quod disponitur de uno ex æquiparatis, disponitur etiam de alio *l.* 1. *ff. de leg.* 1. & observant Doctores cum Glos. *in cap. si postquam §. fin. de elect. in* 6. Bero. *cons.* 27. *nu.* 3. *lib.* 1. Curt. jun. *cons.* 124. *n.* 7. Alex. *cons.* 17. *n.* 3. *lib.* 3. Decian. *cons.* 44. *n.* 35. *lib.* 1. Everard. *in topic. loc. simili num.* 7. Militat enim eadem ratio, ob quam vult Pontifex, quod licentiæ gratis concedantur, cum omnia illa convenientia, quæ locum habent, si pro licentia laborandi aliquid exigatur, locum habeant etiam in licentia aperiendi apothecas, ac vendendi, & ideò

locum

locum habere debet eadem juris diſpoſitio *l. his §. ſatis C. de revoc. donat.* cum aliis vulgò.

Nundinæ, quæ certis diebus feſtis intra annum cadunt, tolerantur, mercatus verò transfertur in præcedentem diem ut in Gallipolitana 25. Octobris 1580. & in Fanenſi 3. Junii 1587. Nec debet licentia dari, præſertim pro die dominico in Conſentina 31. Januarii 1596. Non debent tamen ab Ordinario multiplicari feſta in Gallipolitana eodem die, & anno, in Ugentina 23. Auguſti 1583. Urbanus VIII. idibus Septembris 1642.

Nundinæ verò, quæ quotannis fiunt aliqua die determinata vel in ſolemnitate alicujus Sancti ante ejus Eccleſiam, extra tamen atrium, de conſuetudine transferri non ſolent, ſed permittuntur, dummodò negotiatio ceſſet, donec celebrata fuerit Miſſa ſolemnis multò mane dicenda, ut populo longius relinquatur tempus negotiandi, in Papienſi 15. Maji 1590. in Vercellenſi 7. Maji 1591. in Foroſempronienſi 2. Septembris 1658. Et dummodò nundinæ non ſint ſolemnes, ſed tantummodò de rebus levioribus, & has ipſas Epiſcopus per convenientiam ſolutam tacitè tolerare, non tamen per edictum expreſsè approbare debet, at in Placentina, & aliàs ſæpè declaravit S. Congregatio Concilii.

6 Quare eadem S. Congregatio Concilii cenſuit, licere diebus feſtis operam dare rebus ad vitam neceſſariis, ac tempore perituris, præſertim tempore vindemiarum, ac meſſium, & recollectionis fructuum, vel ubi neceſſitas urgeat, ac pietas ſuadeat. Cæterùm quoniam verendum eſt, ne privatis effectibus, domeſticarumque rerum ſtudio eò perducantur, ut hac ſacrorum canonum indulgentia etiam in aliis caſibus abutantur, idem Illuſtriſſimi Patres adjiciunt ad Ordinarii cujuſque judicium, ac cenſuram ſpectare, ut dignoſcat, num verò ulla ex prædictis cauſis ſubſit, propter quam liceat dictis feſtis operibus ſervilibus operam navare, ut nec dierum feſtorum obſervantia ulla in re violetur, nec opera illis diebus ſumma ratione permiſſa impediantur 12. Martii 1601. Quod ſi hæ cauſæ veræ ſubſint Ordinarius tenetur dare licentiam S. Congregatio ſuper Epiſcop. in Beneventana 12. Maji 1645. Et quidem gratis ex Conſtitutione Urbani VIII. quæ incipit, *Univerſa*, edita 1642.

CONSULTATIO LXX.

An manutenendi ſint Rev. Parochi S. Angeli in foro piſcium, & S. Mariæ in Monticellis Urbis in poſſeſſione etiam quoad petitorium, exigendi a Judæis Pretaticum vulgò nuncupatum, pro decimis, & oblationibus, quat a Chriſtianorum domibus percipiebant, antequam ad ipſos Judæos quocunque titulo deveniſſet?

1 AFfirmativè omninò reſpondendum eſt. Primò, ex textu *in cap. quanto de uſur.* per hæc verba: *Hæc eadem pœna Judæos decernimus compellendos ad ſatisfaciendum Eccleſiis pro decimis, & oblationibus debitis, quas a Chriſtianis de domibus, & poſſeſſionibus aliis percipere conſueverant, antequam ad Judæos quocumque titulo deveniſſent, ut ſic Eccleſiæ conſerventur indemnes.* Quæ verba ita perſpicua ſunt, ut nulla indigeant expoſitione.

2 Idem habetur ex *cap. de Terris de decim.* ubi Abbas *nu.* 5, & 6. docet per modum ſaltem compenſationis obligari Judæos habitantes in Parochiis Chriſtianorum ad ſolvendum Eccleſiæ valorem decimæ, quam Chriſtianus ibidem habitans poſſent ſolvere. Nam Judæi ibi habitando impediunt, ne Chriſtiani habitent, & conſequenter defraudent Eccleſias earum decimis, & oblationibus, quas eſſent percepturæ a Chriſtianis, ſi ibi habitarent, & ideò cogi poſſunt ad eis ſatisfaciendum.

3 Hoc ipſum docent Sylveſter *in ſum. v. decim. qu.* 7. *num.* 1. Oſtienſis *in dd. cap. de Terris, & cap. quanto*, ibique Butr. *num.* 6. Azor. *p.* 1. *inſtit. moral. lib.* 7. *cap.* 35. *qu.* 3. & Gloſſ. *in cit. cap. de Terris, v. prætextu*, addens rationem, quia, inquit, res tranſit cum ſuo onere. Quod *in d. cap. de Terris* decernitur ibi: *Ne forte illa occaſione Eccleſiæ valeant ſuo jure fraudari.* Itaque ſupponit Eccleſiis jus eſſe quæſitum in tali fundo quoad talem penſionem, & Judæos cogi non ad decimas, ut ſic, ſed ad non lædendum Eccleſias, ut etiam habetur *in d. cap. quanto de uſur.* verbis illis: *Pro decimis, & oblationibus debitis*, ac illis: *Ut ſic Eccleſiæ conſerventur indemnes.* Et nunquam privatæ fuerunt Eccleſiæ jure iſto acquiſito in illas domos, ut a fortiori deſumitur ex Concilio Hiſpalenſi 2. *cap.* 1. & *ex cap. prima* 16. *quæſt.* 3. & *ex cum per bellicam* 31. *q.* 1. Neque contra hoc jus a Judæis præſcribi poteſt, ideò ſemper videntur obligari ad ſatisfactionem reddendam Eccleſiis pro illa leſione, ut rectè docet Suarez *de relig. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 16. *numer.* 8.

Secundò, id conſtat ex conſuetudine immemorabili, quę cauſam dedit condendi *d. c. Quanto de uſur.* & poſt 4
dictum textum ex illius obſervantia ſubſequuta exigendi hujuſmodi Pretaticum ad hanc uſque diem, quę optimè declarat jura, privilegia, conceſſiones, & quoſcunque actus, *cap. Cum veniſſent de inſtit. cap. cum dilectus de conſuet.* ubi Canoniſtæ communiter, ac Rota coram Merlino *dec.* 150. *num.* 27. *p.* 1. *rec.* & coram Eminen. Otthobono *dec.* 214. *num.* 12. Tantaque eſt ejus virtus, ut etiam poſſit inducere jus novum, *l. de quibus ff. de legib.* & *l. nulli ff. quod cujuſque univ.* cum aliis. In caſu autem præſenti obſervantia ſubſequuta declarat hoc Pretaticum deberi in ſatisfactionem damni, quod Judęi inferunt Eccleſiis habitando domos, quas habitabant Chriſtiani, & proinde illis aſſiſtit conſuetudo, & obſervantia juxta jus introductum ad illud exigendum ex *d. cap. quanto de uſur.* Et hanc quidem conſuetudinem approbavit Author Theatralis *tom.* 12. *de Parochis, diſcurſ.* 21. in hanc rem edito, cùm patrocinaretur Judęis apud S. Congregationem Viſitationis Apoſtolicę, inquiens ex ea ſolùm ipſos teneri ad hanc ſolutionem. Quod ipſa deinde Sacr. Congregatio firmavit, cùm decrevit Anno 1660. ſervari ſolitum, ſiquidem ex conſuetudine immemorabili dari titulum meliorem de mundo, tradunt paſſim Doctores. Et eò magis, quia cùm agatur de obſervantia interpretativa juris, non eſt neceſſarium, quod ita ſemper fuerit obſervatum, ſed ſufficit, ſi pluries, Cravet. *conſ.* 118. *num.* 2. Cornel. *conſ.* 188. *num.* 10. *lib.* 4. Rota coram Buratto *deciſ.* 676. *num.* 9. & coram Caval. *deciſ.* 80, *num.* 5. Immò includitur talis obſervantia etiam ex unico actu, ut *in d. dec.* coram Buratto, & in Florentina juriſpatronatus de Bicatolis 11. Februarii 1604. *§. non obſtat quartum* coram Lancellotto, & *deciſ.* 165. *numer.* 19. coram Eminentiſſimo Otthobono.

Tertio, id evincitur ex Inſtrumentis tranſactionum 5
inter eoſdem Parochos ſub anno 1600. 1614. & 1643. per acta Cæſii tunc temporis, deinde de Blanchis cum decreto Reverendiſs. D. Viceſgerentis, & Univerſitatem hebræorum, in quibus ſe obligavit in forma Cameræ ſolvere præfatis Eccleſiis hujuſmodi Pretaticum. Quæ quidem Inſtrumenta probant poſſeſſionem *l. non idcirco Cod. de fid. Inſtrum.* Poſth. *de manut. obſer.* 35. *num.* 2. Et tranſactio eſt ſpecies rei judicatæ, perimit quamcunque aliam actionem, itaut alia non competat, niſi pro ejuſdem tranſactionis obſervantia, *cap.* 1. *de tranſact. l. non minorem*, & *l. cauſa Cod. eod. tit.* Burat. *dec.* 564. *num.* 7. & plenè in Romana reſciſſionis concordiæ 15. Junii 1644. coram Corrado. Et ex lapſu triginta annorum cum obſervantia continua, vera, & non interrupta intrat ad favorem Eccleſiarum beneplacitum Apoſtolicum præſumptum ex Gregorio, & Addit. *dec.* 52. & 354. Buratto, & ejus Add. *dec.* 45. cum aliis ad *dec.* 12. *p.* 3. *recent.* de Luca in ſuo Theatro *loc. cit.* qui pariter approbavit hanc concordiam, quam ſervandam eſſe a Judæis fatetur, quod procedit ipſis Eccleſiis non reclamantibus.

Accedunt quartò, pro Eccleſia S. Mariæ in Monticel- 6
lis duo Brevia Apoſtolica, Urbani VIII. & Innocentii X. in quibus aſſignatur hujuſmodi Pretaticum pro ſtipendio unius Vicecurati dictæ Eccleſiæ, cùm olim erat unita, & ſubjecta Eccleſia Parochialis S. Mariæ in Candelabro, propter Ghettum Judæorum ſuppreſſa, exigendum ab ejus Rectore cum clauſula ſublata, & decreto irritante. Unde iidem Pontifices declararunt hoc Pretaticum deberi, cumque hæc declaratio ſit authoritativa, & authentica, non poteſt dici, quod non afficiat Judæos ad illud ſolvendum juxta limites *dict. cap. quanto de uſur.* & illius inconcuſſam obſervantiam.

Non obſtat illud toties a vulgò decantatum, quod 7
Judæi non tenentur ad decimas, cùm non recipiant a Parochia Sacramenta, pro quorum adminiſtratione ſolvuntur decimæ, ut per Riccillum *de jur. perſon. lib.* 2. *c.* 9. Nam Ricciullus negant tantùm deberi a Judæis decimas perſonales, de quibus certant Doctores, & nos modò non poſtulamus, non autem prædiales, immò neque prædiales ut ſic & formaliter, ut inquit Suarez *loco allegato*, ſed quæ ex domibus percipiuntur ab Eccleſiis in ſatisfactionem damni, quod patiuntur ex habitatione Judæorum in domibus, quas habitabant Chriſtiani, ut ex ejus *num.* 3. & 7.

Eoque magis quia Ricciullus ſe refert ad Suarez, 8
qui loco ſuperius adducto *num.* item 7. & apertè ait, *quod, quia prædia ipſa habent annexam decimam Ecclęſiæ*

cleſiæ ſolvendam, tanquam onus ipſiuſmet rei, neceſſe eſt, ut ad Judæum; & quemlibet alium tranſeat cum illo onere, ut Eccleſia ſervetur illæſa, & hoc modo poteſt infideles obligari ad decimas prædiales per modum ſatisfactionis. Quod ſatis in jure ipſo declaratur. Teſtaturque hanc eſſe frequentiorem Doctorum ſententiam, & probari per jura ſuperiùs allegata, & per gloſſam *in d. cap. de Terris de decim.* quibus adde præter antea citatos Oldradum *conſ.* 91. Mantuan. *conſ.* 188. *col.* 2. Rebuffum *de decim. qu.* 5. *num.* 31. Monetam *eod. tract. p.* 5. *nu.* 38. Lapum *alleg.* 63. & alios communiter, quos adducere poſſumus. Sed quia in hac re habemus textum clariſſimum & ad literam expreſſum, ideò ſupervacanea eſt ſcriptorum interpretatio, quæ in dubiis tantùm deſideratur. Verbo dicimus: Non ſunt formaliter decimæ, neque oblationes, ut æquivocando, quod facit ſæpiùs, ſcripſit idem Author Theatralis *in cit. diſc.* ſed ſatisfactio pro decimis, & oblationibus, ut verbis rotundiſſimis loquitur citatum *cap. Quanto de uſur.* Quare mirum eſt in tam raſo tramite quæri.

9 Minus obſtat, quod cum Judæis in Urbe commorantibus prohibitæ ſint modò uſuræ, debeant ab hujuſmodi ſolutione eſſe immunes. Tum quia Innocentius III. *in d. cap. quanto de uſur.* imbuit quoque ejus uſuras, & nihilominus mandavit, ut ad ſatisfaciendum Eccleſiis pro hujuſmodi decimis, & oblationibus compellantur. Tum quia hoc Pretaticum non datur pro fœnore exercendo, ſed pro damno Eccleſiis illato. Et tum quia uſura eſt ſublata duodecim, vel quindecim fœneratoribus Judæis, & ad hoc Pretaticum tenentur omnes habitatores juxta *d. cap. Quanto*, & tranſactionem ſuperius relatam.

10 Hoc ſanè certum, quod Judæi præſtarent ſolvere ſexcentum alios aureos pro baccanalium braviis, in Curſorum præmium, quàm unum aureum Eccleſiis Parochialibus, quas appellant Templa Idolorum, earumque miniſtros Idololatras, ut ex eorum Thalmude *ord.* 1. *tract.* 1. *diſtinct.* 2. inter cujus blaſphemias eſt, quæ ſequitur: *Templa Chriſtianorum ſunt domus perditionis, & loca Idololatriæ, quæ Judæi tenentur deſtruere.*

11 Ex quibus manutenendæ ſunt ſupradictæ Eccleſiæ in ſua poſſeſſione exigendi hujuſmodi Pretaticum in ſcuta 90. circiter monetæ, ne Judæi glorientur in ſua perfida malitia, neve ſcandalum Chriſtianis generetur, ne Eccleſiæ priventur ſuo cultu, ſed ſerventur indemnes, & ne earum miniſtri priventur ſua mercede. Quod ſi ſecus fieret, Judæi omnem expectationem tam impii, ac diurni deſiderii ſui in deſtructionem Eccleſiarum Parochialium conſceleratè explebunt.

12 Judæos igitur eſſe compellendos ad ſupplenda emolumenta, quæ Parochi perciperent, ſi Chriſtiani inhabitarent domos, quas priùs inhabitabant, & modò inhabitant Judæi, certum omninò eſt per textum in *d. cap. quanto de uſur.*

13 Et quamvis textus videatur loqui de oblationibus fixis, ac certis, cùm tamen verba diſpoſitionis operari poſſint etiam in incertis, & in his quoque ratio finalis expreſſa a lege locum habeat, ut ſcilicet *Eccleſiæ ſerventur indemnes*, caſus erit ſub diſpoſitione legis non per extenſionem, ſed per comprehenſionem, *l. regula §. fin. ff. de jur. & fact. ignor.* ubi Bart. & Bald. & *l.* 2. *§. ſi mater ff. ad Turpil.* Surd. *deciſ.* 276. *num.* 8. Conſtat autem Eccleſias Parochiales valdè damnificari, dum domos Parochiarum, in quibus habitabant fideles, inhabitant Judæi, cùm diminuantur oblationes.

14 Et talis fuit conſuetudo antiqua, ut deſumitur *ex cap. nimis prava de exceſſ. Præl.* ibi: *nec non de habitaculis fratrum, ſicut de Judæorum domibus contendunt redditus extorquere, aſſerendo quod niſi fratres morarentur ibidem, ab aliis habitatoribus proventus aliqui ſolverentur.* Ubi notanda ſunt *proventus aliqui*, quæ important incertas obventiones.

Quod verò ad quantitatem hujuſmodi Pretatici ſtandum eſt tranſactionibus, ſive conſuetudini etiam in materia decimarum, & in iis caſibus, in quibus decimæ ſunt de jure debitæ, ac licet conſuetudo, per quam decimæ in totum tolluntur, poſtulet rigoroſas probationes cum titulo, & quadragenaria, ſive cum immemorabili, attamen ubi non agitur de tollendis decimis in totum, ſed de illis minuendis, ſeu ad certam quotam, vel formam reducendis, ſufficit quælibet præſcriptio, ſeu conſuetudo ordinaria juxta veriorem opinionem, de qua Cov. *lib.* 1. *var. cap.* 17. *num.* 8. Rebuff. *de decim. q.* 13. *n.* 46. Seraph. *dec.* 1204. Rot. *dec.* 23. *nu.* 3. & *dec.* 311. *num.* 5. *p.* 6. *recent.* & in Beneventana decimarum 8. Martii 1649. coram Royas.

15 Et in tranſactionibus ſuper hujuſmodi decimis, & emolumentis Parochialibus non requiritur beneplacitum Apoſtolicum, ſed ſufficit decretum Ordinarii, ad textum *in cap. fin. de pact. in* 6. Rot. *dec.* 218. *p.* 7. *rec.* & in Vercellen. decimarum 31. Maji 1647. coram Royas in Comen. funeralium 7. Junii 1651. coram Meltio, & in aliis, quia non agitur de concordia ſuper re, vel jure certo, & alienari prohibito, itaut per eam dicatur Eccleſia privari jure quæſito, ſed agitur de jure, quod vel a nuda conſuetudine, vel ab ipſarum partium benevolis conventionibus pendet.

At nihilominus requiri beneplacitum, puto probabiliùs 16
ſaltem quando tranſactiones videntur eſſe damnoſæ Eccleſiis, ut per Mareſcot. *var. reſol.* 95. *num.* 31. Quia cum gravi præjudicio diminuuntur oblationes de jure debitæ, Mareſcot. *loc. cit. num.* 32. *ex cap. Veniens de tranſact.* Neque illud præſumi poteſt, quia ultra quod non fuit in illis reſervatum, ex quo apparet fuiſſe factas cum ſolis authoribus, non autem cum ſucceſſoribus, nullo modo præſumi poteſt ex curſu longi temporis, quia ad illud inducendum non ſufficit præſumpta obſervantia, ſed requiruntur certę, & concludentes probationes, Mareſcot. *loc. cit. lib.* 1. *c.* 17. *num.* 13. & 14. Rotam coram Seraphin. *deciſ.* 1042. *num.* 4. Et fuit ſublata talis præſumptio per Conſtitutionem Urbani VIII. ut dixit Rota in Romana devolutionis domus 15. Junii 1654. *§. hujuſmodi autem coram Meltio*, & in aliis ſępè. Et id locum habet, quando Eccleſię reclamant, & nolunt ſucceſſores ſtare concordię, & tranſactioni ſuorum anteceſſorum.

CONSULTATIO LXXI.

An ſtatutum laicale, confirmatum a Summo Pontifice, præſertim ex certa ſcientia obliget etiam Eccleſiaſticos?

AFfirmativè reſpondet Pariſ. *conſ.* 27. *num.* 12. *lib.* 3. 1
Croc. *conſ.* 35. *num.* 46. Gabr. *conſ.* 127. *num.* 24. *lib.* 1. Urſil. *ad Aſſlict. dec.* 310. *num.* 13. *in fin.* Honded. *conſ.* 4. *num.* 42. *lib.* 2. Bart. *in l. privil. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Alex. *conſ.* 19. *vol.* 1. Abb. *in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſt.* Dec. *ibid. num.* 17. & *ſeq.* Roman. *conſ.* 387. *numer.* 4. Ruin. *conſ.* 130. *numer.* 8. *vol.* 2. Roland. *conſ.* 86. *num.* 8. *vol.* 1. Surd. *conſ.* 535. *num.* 15. *tom.* 4. Theſaur. jun. *lib.* 2. *q. form. quæſt.* 5. *num.* 13. Bel. lon. *conſ.* 74. *num.* 125. Gratian. *cap.* 10. *diſcept. form. num.* 4. Marth. *part.* 4. *de juriſd. cent.* 1. *caſ.* 99. Bellet. *p.* 1. *diſq. Cler. §.* 1. *de exempt. Cler. num.* 44. Pic. *de contr. ſine cert. form. non val. ad ſtat. Urb. lib.* 1. *cap.* 151. *gloſſ.* 2. *num.* 27. & *ſeq.* firmavitque Rota *deciſ.* 365. *n.* 2. *part.* 2. coram Durano, Addit. ad Ludoviſ. *dec.* 576. *num.* 18. & *dec.* 542. *num.* 1. *p.* 1. *div.* & in Balneoregien. bonorum 30. Octobris 1589. coram Pamphilio, & *deciſ.* 797. *num.* 26. coram Seraphino. Nos meritò omnia noſtra facimus, quibus authoritatem noſtram impartimur, ait Juſtinianus Auguſtus *in l.* 1. *§. Omnia*, *Cod. de veter. jur. enucl.*

Nihiiominus tenendum eſt, ejuſmodi ſtatutum non 2
obligare Eccleſiaſticos, niſi de iis fiat expreſſa mentio. Ratio autem eſt, quia confirmatio non extendit confirmatum extra ſuos limites, ſed ſolùm intra illos dat robur, ut docent Dec. *in l. More num.* 34. *ff. de juriſd. omn. Jud.* & *in rubr. de confir. util. vel inutil. n.* 5. Bald. *in l. nominationes in fin. C. de appell.* Menoch. *conſ.* 704. *num.* 36. & *conſ.* 378. *num.* 39. Socin. ſen. *conſ.* 159. *num.* 30. *lib.* 2. Ruin. *conſ.* 48. *in fin.* & *conſ.* 158. *num.* 16. *lib.* 1. Cravet. *conſ.* 33. *num.* 6. Archid. *in cap. ſervatis* 25. *qu.* 2. *n.* 2. Corn. *conſ.* 224. *num.* 1. *vol.* 3. Alexand. *conſ.* 122. *num.* 2. *lib.* 4. Bero *qu.* 50. *num.* 2. & Rota in Romana penſionis domus 16. Januarii 1598. coram Lancelloto. Cùm ergo confirmatum non extendat, nec poſſit extendere ſuos limites in Eccleſiaſticos, quia ſtatutum non plus extenditur, quàm extendatur poteſtas, & juriſdictio ſtatuentis, & proinde non valet quoad non ſubditos, *l.* 1. *§. hæc autem, ff. Quod quiſque Jur. in alt.* & *l.* 1. *C. de ſum. Trinit.* ubi Doctores, & *cap. A nobis* 1. *de ſent. excomm.* & *cap. quod autem, de pœnit.* & *remiſſ.* & *cap.* 2. *de conſtitut. in* 6. ac notant Bald. *in l. fin. C. de juriſd. omn. Jud.* Bart. *in l. omnes populi qu. pr.* 1. *ff. de juſt.* & *jur.* Eccleſiaſtici autem nullo pacto ſubjiciuntur Laicis, nec Laici habent in ipſos aliquam juriſdictionem, *d. cap. Eccleſia S. Marię*, & Leo X. ſacro approbante Concilio Lateranenſi *ſeſſ.* 9. profectò eos non obligabit ex eo, quod accedat confirmatio Pontificia, quæ ſolùm tantum operatur, quantum diſponitur per tale ſtatutum, & ideò operatur ſolùm circa obligationem Laicorum.

Comprobatur. Quia confirmatio intelligitur in termi- 3
nis, in quibus ſtatuta loquuntur, ut dixit Rota in d. Romana penſionis. Statutum autem Laicale de ſe loquitur

ſolùm

ſolùm de Laicis. Igitur non trahit confirmationem ad perſonas non incluſas in diſpoſitione. Ita Bald. *in auth. Quiſcunque C. de ſacroſ. Eccleſ.* Cor. *conſ. 9. num. 5. & conſ. 25. num. 21. vol. 3.* Ruin. *conſ. 60. num. 3.* Everard. *conſ. 28. n. 43. vol. 2.* Quare, ut ſtatutum Laicale obliget Eccleſiaſticos debet, confirmatio non ſolùm tribuere valorem intra proprios limites, ſed etiam tribuere novam rationem diſpoſitionis. Quia, cùm ſit conceptum duntaxat pro Laicis, non poteſt extendi ad Eccleſiaſticos, niſi acquirat ex nova facultate legislativa novam rationem alterius diſpoſitionis.

4 Non obſtat, quod contra adduxi. Nam dicitur Princeps ea ſua facere, quibus authoritatem ſuam impartitur, non quomodocunque, & per confirmationem, ſed quando ita ſuam authoritatem impartitur, ut authoritate ipſius fiant, & ex ipſa validitatem habeant, & in hoc ſenſu procedit *d. l. 1. §. omnia, Cod. de ver. jur. enucl.* & in eodem ſenſu procedit Pontifex *in cap. ſi Apoſtol. de præb.* ubi non eſt ſermo de confirmatione, ſed de iis, quæ fiunt ab inferiore authoritate Principis delegata.

5 Præterea dici poſſet, quod tunc ſtatuta confirmata a Pontifice dicuntur Pontificia, quando aliàs ſecluſa confirmatione, nullam haberent vim obligandi, ſed ab ipſa confirmatione eam totaliter accipiunt: tunc enim hujuſmodi ſtatuta non ſubſiſtunt, niſi authoritate confirmantis, & proinde ab ipſo cenſentur condi. Quod eſt juxta doctrinam Bart. *in d. l. Omnes populi qu. 3. princ. quæſtiunc. 4. ff. de juſt. & jur.* Felin. *in c. Cum acceſſiſſent num. 5. de conſt.* Bellon. *conſ. 37. num. 8.* Suarez *lib. 6. de legib. cap. 26. num. 16.* Granaldi *t. 2. contr. 1. p. 2. tr. 3. diſput. ult.* & aliorum. Immò Bald. *in l. Ex placito, C. de ver. permut.* vult, ſtatuta confirmata a Pontifice non dici Pontificia, niſi unum tantùm ſtatutum confirmet ſpecificè. Ut autem ſit, non idcircò, quod Pontificia ſint, extenduntur ad perſonas Eccleſiaſticas, ſed remanent intra ſuos limites, & ſolùm ad eos extenduntur, pro quibus ſunt condita. Qua de re extant inſignes deciſiones S. Rotæ Romana pecuniaria 18. Junii 1655. *§. Quia hujuſmodi*, & 22. Junii 1657. *§. Unde*, & 1664. ferè per totam, & 1668. *§.* aut enim, coram Cerro ejuſdem S. Rotæ olim Decano, nunc autem Eminen. Cardinali, purpuram aſſequuto pertinacia meritorum.

CONSULTATIO LXXII.

Præſuppoſito, quod ſit unus Epiſcopus, una dioeceſis, unicus Decanus, unusque Vicarius Generalis, ac duæ Cathedrales conjunctæ, quæritur, an per ſacrum Concilium ſeſſ. 25 cap. 6. de reform. ſit derogatum immemorabili quoad locum carceris, proceſſus, ac Tribunalis?

1 DIfficultatem excitarent verba Concilii, ibi: *Epiſcopus in ejus domo, aut conſueto Tribunali procedere teneatur* an ſcilicet conſuetum Tribunal intelligatur de Tribunali Epiſcopi, ubi reſidet cum Curia, an autem de conſueto uniuſcujuſque loci, vel Civitatis. Si primo caſu res eſt expreſsè abrogata, ponderando clauſulam derogatoriam in fine *d. cap. 6.* poſitam, quæ refertur ad omnia capita ſupra narrata, præſertim ex verbo *quoad ſupradicta, ut de clauſul.* Alex. *conſ. 212. lib. 6.* Gabr. *de clauſul. concl. 9.* Dec. *conſ. 63. num. 6.* & fuit dictum in Bononien. de Malvetiis 23. Martii 1609. coram Sacrato, & impedit, quod immemorabilis poſſit allegari, Gonzal. *ad reg. 8 gloſ. 9. §. 1. n. 47.*

2 Et ſanè attenta mente Concilii affirmativè reſpondendum videtur. Nam in his de jure communi poteſt prævalere conſuetudo etiam non immemorabilis, immò & præſcriptio, cùm Epiſcopalia, quæ non ſunt ordinis ſint præſcriptibilia, ut in terminis tenendi Vicarium in certo, & determinato loco probat Abb. *in c. Venerabilis num. 5. de cenſib. & in c. conſtitutus num. 10. de redig. dom.* Cocchier. *de juriſd. in exempt. par. 1. q. 3. n. 6.* Si autem de jure poteſt præſcribi tota juriſdictio Epiſcopalis contra Epiſcopum una cum exemptione ab ipſo; multò magis poteſt præſcribi locus exercitii juriſdictionis, Bald. *de preſcript. par. 1. quintę p. pr. qu. 11. & 12.* Maximè ex potentia immemorabili, cum qua etiam reſervata Principi præſcribuntur, Gabr. *concl. 1. de preſcript.* Ideòque Epiſcopus tenetur procedere in loco conſueto, ſicque immemorabilis quoad locum conſuetum non eſt ſublata, & verba Concilii in ejus domo ſtant ſubrogativè, ſcilicet quando non detur locus conſuetus ad tradita per Gratian. *diſcept. forenſ. lib. 3. cap. 538. n. 2.* quod probo. Quia mens Concilii non fuit favere Epiſcopo, ſed commoditati, & indemnitati Capitularium, & ratio eliciendi, atque conjecturandi in hac re mentem Concilii eſt perſpicua ex juris interpretatione. Epiſcopus namque de jure habet pro loco procedendi, & Tribunali totam Dioeceſim, *c. Cùm Epiſcopus, de off. Ordin. in 6.* Dum igitur Concilium hanc libertatem, & latitudinem reducit ad domum, vel locum conſuetum, non favet Epiſcopo, ſed reſtringit illius juriſdictionem, præſertim cùm utatur verbo, *teneatur*, quod eſt neceſſitatis, Rot. *dec. 276. n. 2. p. 1. rec.* atque ideò juxta mentem Concilii capienda eſt interpretatio, quæ favet Capitularibus, ut minùs graventur.

Secundò, quia etiam ſi Concilium eſſet intelligendum 3
in ſenſu, quo olim intellexit Rota, ut ſcilicet Epiſcopus facultativè poſſit, vel in domo propria, vel in conſueto Tribunali, prout magis ſibi placuerit, procedere, procedit tamen textus Concilii in Epiſcopo unius Cathedralis, non duarum, quod ſufficit, ut immemorabilis non ſit contra Concilium, quia Concilium non loquitur in his terminis, & derogatio non egreditur terminos, & contenta in diſpoſitione, *Clem. 1. de præb.* & Rot. *dec. 259. num. 7.* coram Gregorio XV.

Et licèt in terminis tenendi Vicarii in altera ex dua- 4
bus dioeceſibus unitis Rota ſæpiùs reſolverit, idem juris eſſe in Epiſcopo unius dioeceſis, ac duarum unitarum, ut Calciaten. juriſdictionis coram Remboldo, coram Coccino, & coram Cavalerio *dec. 418.* Id tamen procedit quando illæ duæ dioeceſes ſunt unitæ, & habentur pro una Eccleſia, ſecùs autem quando Eccleſiæ non ſunt unitæ; quo caſu militat ratio Mandoſii *conſ. 27.* & Rotæ *d. dec. 418. n. 10.* ne Capitulares trahantur extra propriam Eccleſiam, præſertim ſi ſunt diſtantes, ut aſſerit *d. deciſ. 418.* Tunc enim ad evitandam incommoditatem, ac diſpendia litigantium debet Epiſcopus habere Tribunal in diverſis locis dioeceſis, conſtituendo ibidem Vicarios Foraneos pro commoditate litigantium per textum *l. ſi locus ff. de judic. & in l. Cùm poſt ſententiam, C. de appell.*

Immò hæc quæſtio excitata a Rota, & reſoluta de 5
Epiſcopo unius, vel duarum dioeceſum unitarum pendet ab illa, in qua fundantur dictæ deciſiones, nimirùm quando una dioeceſis eſt admodum ampla, quod poſſit Epiſcopus ad remotiorem partem dioeceſis trahere capitulares, quæ ſententia non eſt valdè tuta, cùm negativam teneat Abb. *in cap. ſanè in fin. de for. compet.* Ancharan. Felin. & alii, quos adduxit Rota in allegata deciſione coram Remboldo, *§. nec obſtat*, & præ cæteris eum amplectuntur Decius, Navarrus, & Rebuffus, qui in his terminis, quando una dioeceſis eſt multum lata, ita limitant *d. cap. Cùm Epiſcopus de offic. Ordin.* ut refert Quaranta *in Jum. Bull. v. Archiepiſcopi authoritas, verſ. Inter quas connumeratur.* Neque hanc opinionem, quando loca valdè diſtant, rejicit deciſio Rotæ 292. *numer. 8. part. 2. div.* quæ pro alia opinione allegari ſolet.

Saltem autem negari non poteſt Concilium loqui, 6
quando unus tantum eſt locus conſuetus, & una tantum domus, ſecus verò ſi utraque Civitate, & Cathedrali adeſt locus conſuetus; quia tunc in hoc caſu mixto non militat eadem ratio, quæ in ſimplici, ac propterea non poteſt Epiſcopus, omiſſo loco conſueto unius Civitatis, & Eccleſiæ Cathedralis, procedere in domo alterius Civitatis, quippè caſus ſimplex non trahit ad ſe mixtum, data diverſitate rationis, & domus intelligitur de vicina Eccleſiæ, quemadmodum debet eſſe domus, & palatium Epiſcopale, ut per Germon. *de immun. Eccl. lib. 4. c. 16. n. 49.* & hæc interpretatio conſentanea Concilio, cujus mens fuit favere Capitularibus, ne trahantur, ut dixi, extra ſuam Eccleſiam. Quæ ratiò magis urget, quando utraque Eccleſia habet ſuos Adjunctos, & Conjudices, *d. dec. 708. p. 2. rec.* Et non poſſunt Adjuncti unius Eccleſiæ procedere contra Capitulares alterius, quod apud me eſt demonſtratum in jure. Nam Adjuncti, ſeu Conjudices, qui cum Epiſcopo procedere debent, non accipiunt juriſdictionem ab Epiſcopo, ut fusè probat Sarav. *tr. juriſd. Adjunct. q. 1. a n. 10.* Immò neque a Concilio, ſed a jure, idem Sarav. *eo loco, & q. 2. a n. 7.* nemoque extra locum ſuum juriſdictionem habet, atque ita repugnat menti Concilii, Epiſcopum poſſe procedere in una dioeceſi, & Eccleſia cum Adjunctis alterius, ſed in utraque cum ſuis.

Dum igitur Concilium tollit immemorabilem, illam 7
certè non tollit quantum ad locum carceris, quia ſuper illo Concilium nihil decernit, ſed ſtatuit duntaxat, quod locus ſit decens, quæ decentia in hoc caſu magis eſt in Civitate, ubi commorantur Capitulares, quàm quod cum dedecore trahantur ad Carceres alterius Civitatis valdè diſtantis; ideòque derogatio immemorabilis non intrat, niſi quoad ea, quæ ibi Concilium expreſsè diſponit; cum derogatio obſtantiarum tanquam clauſula

clausula accessoria, & consequutiva ad principalem dispositionem, illam non alteret, sed restringatur ad limites dispositionis per Bald. *in l. eam, num. 36. Cod. de fideicom.*

8 Et de hoc loco carceris extant in terminis declarationes S. Congregationis Concilii in Valvensi, & Nepesina tenoris sequentis. *Cùm superioribus annis Capitulares, & Clerus Valvenses sæpius conquesti essent apud S. Congregationem, quod etiam si extarent peculiares carceres in Palatio Episcopali Valvensi, ubi Episcopi Vicarius morabatur; nihilominus Episcopus prædecessor, cùm aliquis e diœcesi Valvensi in carcerem esset conjiciendus, ad Sulmonensem Civitatem duci mandaret in maximum reorum damnum, & incommodum.*

9 Sacra Congregatio die 17. Januarii 1604. Episcopo ita rescripsit. *Quandiù Amplitudo tua Valvensi, & Sulmonensi Ecclesiæ Dei, & Apostolicæ sedis gratia præest, ipsam utriusque Civitatis diœcesanis æque prospicere decet. Et propterea cùm aliquis ex dictis Valvensibus in carcerem fuerit conjiciendus, non ad Sulmonensem Civitatem ducendus est, sed carceribus Valvensibus Palatii Episcopalis, ubi Amplitudo tua moratur, mancipari debebit, ne accedat squallori carceris etiam itineris incommodum, ac rerum necessariarum defectus, quas ultro in propria patria consanguinei, reis ægrè suppeditant. Id summa æquitas postulat, & ab Amplitudine tua observari mandant Illustrissimi Patres, &c.*

10 Idem scripsit Episcopo Nepesino. Quæ declarationes licèt loquantur in duobus Episcopatibus unitis, tamen eadem est ratio; quia quoad Episcopum virtute unionis reputantur pro uno Episcopatu, & unica diœcesi, itaut ille judicetur unus Episcopus duorum Episcopatuum juxta ea, quæ tradit Mandos. *d. cons.* 27.

11 Nec quoad locum Tribunalis obstat derogatio immemorabilis, quia licet, ut dixi, una sit diœcesis, & unus Episcopus, tamen quia sunt duæ Cathedrales distinctæ, & separatæ, cujuslibet Cathedralis est tanquam unus Episcopus, itaut respectu Capitularium cujuslibet Cathedralis judicetur Episcopus proprius, Nam ubi duæ qualitates conveniunt in eadem persona, perindè est, ac si essent duæ personæ, Jas. *in l. singularia numer.* 8. *ff. si certum pet.* Surd. *decis.* 153. *num.* 16. & *seqq.*

12 Quando enim unus Episcopus habet duos Episcopatus virtute unionis, vel ex dispensatione Apostolica, seu aliàs quoad commodum particulare, concernens unumquodque Capitulum Cathedralis, judicatur pro duobus Episcopis distinctis. Et ideò sicut cùm adjunctis unius Capituli non potest cognoscere causas alterius, ita pariter Concilium, dum alternat locum consuetum, vel domum Episcopi, loquitur suppositis terminis habilibus, & ordinariis. & sic de domo Episcopi propè suam Cathedralem, Gonzal. *super regul. glos.* 43. Et in his terminis verum est, quod alternat locum sub potestate Episcopi; at hæc alternativa non intrat, quando locus consuetus Tribunalis est apud unam Ecclesiam Cathedralem, & ipse habitat apud alteram; quia tunc cessat alternata facultas de domo propria, vel consueto loco. Et propterea Episcopus duorum Episcopatuum non potest residendo in uno Episcopatu exercere jurisdictionem contentiosam contra personas alterius Episcopatus, quia tunc est extra domum propriam respectu subditorum alterius Episcopatus, Mandos. *d. cons.* 27. *num.* 6. Azor. *instit. moral. lib.* 6. *cap.* 19. *quæst.* 2. *in princ.* Rebus. *in prax. tit. de union. num.* 52. ubi quod ita demùm possunt conveniri coram Magistratibus illius Civitatis, cui sunt uniti, si ibidem degunt, secus si morantur apud propriam Ecclesiam, vel Civitatem.

13 Comprobatur exemplo. Licèt enim legatus duarum Provinciarum possit commorando in una Provincia supplere negativa alterius. Innocentius *in cap. Novit. num. fin. de Offic. leg.* tamen id non procedit in exercitio jurisdictionis contentiosæ; quia non potest subditos unius Provinciæ trahere ad litigandum coram se in altera Provincia, & illos ibi citare, ut rectè declarat Abb. *in dict. cap. Novit. in* 2. *notab. num.* 1. & 2. Felin. *in cap. Nonnulli in fin. de script. & in cap. fin. numer.* 2. *de judic.*

14 Nihilominus, quod sit sublata immemorabilis, & verba Concilii intelligantur de consueto Tribunali Episcopi, probatur primò. Quia cum de jure Episcopus possit erigere, ac exercere Tribunal quocunque in loco suæ diœcesis, ubi maluerit *ex dict. cap. Cùm Episcopus*, ibique Doctores *de offic. Ordin. in* 6. & prosequitur Bertachin. *de Episc. part.* 5. *lib.* 4. *qu.* 38. *num.* 6. ubi etiam in cubiculo; immò illud trahere ex uno loco ad alium, Mandos. *dict. cons.* 27. *num.* 7. & firmavit Rota in Calciat. jurisdictionis coram Remboldo 10. Maji 1624. & coram Coccino 5. Maji 1627. cujus decisiones legendæ, omninò, & *dec.* 418. *num.* 2. coram Cavalerio, quibus concinunt verba Concilii, ibi: *in ejus domo*, quæ non de materiali, sed de formali, ubi scilicet Episcopus cum sua familia eligit residere, intelligitur, *ad l. nec in ea, §. sed domus, ff. ad leg. Jul. de adul. l.* 1. *§. Item notandum, ff. de aleat. & l. lex Cornelia, §. domum, de injur. & famos. libel.* ibique Doctores communiter, ac latè Cæphalus relatus a Menoch. *cons.* 398. *num.* 23. & *seqq.* utique dicendum est, concordare etiam cum dictis verbis, *consueto Tribunali*, quod intelligitur de eo Tribunali Episcopi, ubi consuevit, ac libuit Episcopo cum sua Curia residere, prout de jure intelligitur, & æquè Concilium interpretationem passivam recipit, ut bene Gonz. *ad reg.* 8. *§.* 5. *proem. num.* 136. & *seq.* Anchar. *cons.* 6. *num.* 8. Rom. *cons.* 320. *num.* 10. Rot. *dec.* 475. *num.* 4. *p.* 1. *div.* & *dec.* 620. *num.* 1. *in fin. p.* 2. *rec.* Illudque minus corrigit, quàm fieri potest, Rot. *dec.* 571. *num.* 2. *part.* 1. *rec.* & videtur admittere S. Congregatio Concilii in eadem verba nimirum: data optione Episcopo, vel Vicario, quo magis in loco velint, procedant, quia optio competit ei, qui ad aliquid faciendum est obligatus. Nec salva diceretur Majestas Episcopi, nec mos majorum servatus, si teneretur in loco subditi, & sic more inferiorum jus dicere, *l. penult. in fin. ff. de just.* & *jur.* ubi, salva Majestate Imperii sui, salvoque more majorum. Et ita respondit Hostien. *in sum. tit. de feud. §. Apud quem num.* 13. & videtur consideasse S. Congregatio in Abulensi, ibi: *Inter Episcopum, & Capitulum Abulense de pluribus dubitari contingit. quæ Episcopus petit a Sac. Congregatione declarari. An Capitulum possit visitari ab Episcopo in suis domibus Episcopalibus, vel in loco capitulari tantum? Congregatio respondit ad* 8. *Episcopum posse visitare in ejus domibus, ubi congregari, & eorum actus expedire consuevere, si tamen id congrue fieri posset, sin minùs in loco congruo, & communi, sed non teneri accedere ad loca capitularia, quoties prosequi velit visitationem alicujus particularis personæ de Capitulo.* Præsertim quia Episcopus consideratur tanquam caput, nam licèt interveniant Conjudices, attamen sententia adscribitur soli Episcopo, & sub illius nomine pronunciatur. Seraph. *decis.* 1203. Regulare quippè est, quod Capitulum teneatur sequi Episcopum, tanquam caput, & magis dignum, Put. *decis.* 88. *lib.* 3.

Confirmatur. Quia dum in aliqua lege, Constitutione, aut statuto fit mentio de domo, intelligitur de domo, sive domicilio solitæ habitationis ex allegatis a Farinac. *quæst. crimin.* 11. *numer.* 41. Scac. *de jud. l.* 1. *cap.* 45. *sub numer.* 23. Alioquin sequeretur, quod si Episcopus haberet domum in decem partibus diœcesis, deberet in illis omnibus jurisdictionem exercere; quod absurdum est. 15

Secundò, quia Concilium Tridentinum cogendo alternativè Episcopum, ibi: *In ejus domo, aut consueto Tribunali teneatur cognoscere*, remisit arbitrio illius eligere quem ex duobus locis maluerit; quia ut S. Congregatio dixit, optio competit ei, qui ad aliquid faciendum est obligatus, Glos. *fin. in cap. sicuti de judic.* Felin. *in c. Inter cæteras de rescript.* firmavitque Rot. *in d. Calciatensi* coram Remboldo. Et tamen eluderetur arbitrium, si teneretur stare consueto Tribunali aliorum, quod sanè asserendum non puto, Rot. *dec.* 340. *num.* 2. *post consil.* Farinacii. Dictio enim *aut* stat disjunctivè, *l. si ex toto, §.* 1. *ff. de legat.* 1. *l. Ille, aut ille in princ. ff. de l.* 3. *l. Titio ff. de l.* 2. Rol. *cons.* 99. *num.* 56. *lib.* 4. Et disjungit sensum, & verba. Bart. *in l. si is, qui ducenta nu.* 2. *ff. de reb. dub.* Natt. *cons.* 625. *num.* 26. *vol.* 4. Paris. *cons.* 91. *num.* 29. *lib.* 2. Honded. *cons.* 35. *num.* 17. *vol.* 2. Et de natura illius est, ut possit in uno disjunctim comprobari, Riminald. sen. *cons.* 187. *num.* 15. *lib.* 1. Dec. *cons.* 42. *num.* 10. *lib.* 1. Honded. *cons.* 86. *nu.* 13. *lib.* 2. quia est alternativa, Roland. *cons.* 99. *num.* 57. *lib.* 4. Et in alternativis electio est debitoris, seu obligati, sufficitque alterum adimpleri, *cap. In alternativis, de reg. jur. in* 6. Rot. *decis.* 569. *numer.* 2. *part.* 1. *recent.* 16

Tertiò quia Concilium abrogando per clausulam, *non obstantibus*, omnes consuetudines, etiam immemorabiles, si de alio consueto tribunali, quàm Episcopi in illis verbis, *aut consueto Tribunali*, intellexisset, videretur statim se corrigere, sibique contrariari, tollendo consuetudines, quas antea excepisset, & concessisset, cùm dicta derogatio Generalis trahatur ad consuetudines omnium locorum, quæ obstare possint, vel liberæ potestati datæ Episcopo conveniendi subditos per ea verba, *in ejus domo*, vel saltem electioni super loco, ut patet ex jam dictis, Jas. *cons.* 210. *num.* 4. & 28. Marth. *claus.* 79. *num.* 1. *part.* 1. 17

Et

18 Et quidem derogatio refertur ad omnia contenta *in d. cap. 6. ſeſſ.* 25. non ſolùm quia derogatio in fine appoſita refertur ad omnia præcedentia *l.* 1. ubi Doctores, & poſt alios Jaſ. *num.* 3. *& ſeq. de lib. præſcr.* Alex. *conſ.* 101. *num.* 10. *lib.* 3. Corn. *conſ.* 174. *numer.* 2. *& 3. lib.* 4. Soc. ſen. *conſ.* 118. *num.* 5. *lib.* 2. Dec. *conſ.* 539. *num.* 5. Rot. *dec.* 246. *num.* 2. *part.* 1. *div. & dec.* 73. *num.* 2. *p.* 1. *rec. & dec.* 148. *num.* 7. apud Cavalerium, ſed etiam quia expreſsè derogat immemorabili quoad ſupradicta in eodem capitulo contenta. Atque ita perinde eſt ac ſi derogatio fuiſſet adjecta ſingulis in eo capitulo contentis. Quia hoc eſt de natura illius dictionis *ſupradicta*, Bart. *in l.* 1. *§. hoc edicto in fin. ff. de poſtul.* Dec. *conſ.* 377. *num.* 5. Pariſ. *conſ.* 37. *nuu.* 59. *vol.* 2. Ruin. *conſ.* 206. *num.* 5. *vol.* 2. Bero. *conſ.* 132. *num.* 7. *vol.* 3. Surd. *conſ.* 230. *numer.* 23. *& deciſ.* 319. *numer.* 9. Sicque aliàs declaraſſe S. Congregationem Concilii refert, ac ſequitur Rota *div. dec.* 715. *num.* 4. *part.* 4.

19 Quartò, quia decretum S. Concilii præſcribit modum, quo debeat procedi contra Capitulares, & ad eum modum reducit omnia jura, quæ Capitulis competere poterant vigore privilegiorum, aut conſuetudinum immemorabilium, an ſententiarum, & concordiarum, illis omnibus expreſsè derogando, & ideò non poteſt fieri fundamentum ſuper conſuetudine immemorabili, ſed oſtendi debet, quod vigore hujus decreti Epiſcopus accedere teneatur ad Conjudices, quodque teneatur conjicere in carceres Capitulares in eorum Civitate. Quod tamen nullo pacto oſtenditur, ſed potiùs contrarium probatur: nam circa locum, in quo debet formari proceſſus, diſponitur, quod fiat in Epiſcopi Domo, vel conſueto Tribunali, quod intelligitur de tribunali Epiſcopi conſueto, non ante Concilium, ſed eo tempore, quo eſt formandus proceſſus, quia ultimum ſolitum, & conſuetum eſt attendendum, Alex. *conſ.* 5. *num.* 10. *vol.* 5. Natt. *conſ.* 767. *numer.* 18. Surd. *conſ.* 207. *numer.* 10.

20 Accedit, quod Concilium hoc *c.* 6. habet relationem in principio ad aliud ſuum decretum factum ſub Paulo, in quo eſt 4. *ſeſſ.* 6. *de ref.* illud ampliando, & declarando. In illo autem derogatur cuicumque conſuetudini, ibi *nullis exemptionibus, conſuetudinibus &c.* Dictio autem *nullis* tollit etiam immemorabilem, quia eſt univerſalis negativa, Corn. *conſ.* 70. *num.* 12. *lib.* 2. Caputaque *deciſ.* 283. *numer.* 3. *part.* 2. Grat. *dict.* 143. *num.* 1. & declaravit S. Congregatio in eo loco Concilii *num.* 29.

21 Cùm igitur Concilium ſuſtulerit exemptionem, & juriſdictionem, quæ Capitulis antea competebat, conſequenter ſuſtulit etiam Tribunalia; in quibus antea judicia fiebant, atque ita Tribunal conſuetum non cenſetur illud, quod erat ante Concilium, ſed illud, quod pro tempore Epiſcopus habet, dum formantur proceſſus. Prædicta autem verba fuerunt appoſita ad declarandum, quod Capitulum poteſt ſolùm prætendere electionem Conjudicum, qui interſunt una cùm Epiſcopo informando proceſſum, & ſententiam, remanente facultate penes arbitrium Epiſcopi circa deputationem Notarii, fiſcalis, & loci, in quo eſt formandus proceſſus. Quod eſt omninò rationi conſentaneum, & conforme diſpoſitioni juris communis, ut latè firmatur in allegatis deciſionibus.

22 Quòd verò ad carcerem expreſsè in eodem decreto diſponitur; quod in omnibus caſibus ea ratio habeatur; ut juxta qualitatem delicti, ac perſonarum delinquentes ipſi in loco decenti cuſtodiantur. Et ideò qualitas carceris, & cuſtodiæ debet remitti arbitrio Epiſcopi, quod eſt regulandum, prout qualitas delicti, & perſonarum requirere videatur tàm ad ſecuritatem, quàm ad veritatem eruendam, cui maximè ſuffragatur præſentia inquiſiti in loco judicii, Bald. *in l.* 1. *Cod. de exhib. reis*, Boer. *dec.* 216. *num.* 3. Jaſ. *conſ.* 27. *in fin. lib.* 3. Menoch. *de arb. caſ.* 305. *num.* 1. *&* 6. fuſè Farin. *in prax. de carcer. & carcerat. q.* 27. *num.* 99.

23 Non obſtat, quod ſint duæ Cathedrales, quia ſunt ad invicem unitæ, unuſque eſt Decanus utriuſque, quod eſt proprium unitorum, Rebuff. *de union. n.* 49. Rot. *deciſ.* 710. *ſub n.* 2. *p.* 2. *rec.* Ideòque non debent dici duæ Cathedrales diſtinctæ, ſed una tantùm, *cap.* 1. *Ne ſede vacante, &c. ſicut unire de exceſſ. Prælat.* Unde non gravantur Capitulares unius Cathedralis, dum eorum lites cognoſcuntur in altera, ut per Rebuff. *loc. cit. num* 52. quia non dicitur cognoſci, nec in carceres trudi extra Diœceſim, & Provinciam.

24 Immò, dato etiam quod eſſent duæ diœceſes diſtinctæ, tamen quoad Epiſcopum una cenſeretur ex Innoc. *in c. Novit. in fin. de offic. legat.* poſſetque negotia unius in altera terminare, ut de communi, & veriori firmavit Rot. *in d. Calciaten.* juriſdictionis, ſequendo deciſiones Cardinalis Cavalerii in Viterbienſi, & Tuſcanenſi Vicarii 3. Martii 1617. Ubi ponitur caſus de legato duarum Provinciarum, cujus reſpectu cenſentur una Provincia.

Minùs obſtat, quod quando diœceſis eſt ampla, Epiſcopus non poteſt cogere ſubditos ad litigandum in loco longinquo; quia de jure contraria ſententia verior eſt, ut per Abb. *in cap. dilectus* 2. *numer.* 4. *de reſcript. & in cap. Sane numer.* 3. *de form. compet.* Rota *deciſ.* 297. *numer.* 8. *part.* 2. *div.* & objectio procedit tantùm de æquitate, ut poſt Imol. *in dict. cap. ſane numer.* 3. dixit Felinus *in cap. Nonnullis col.* 1. *de reſcription.* debentque concurrere duæ qualitates; quod cauſa ſit modica, & locus longinquus ultra duas dietas. Nec ſufficit harum altera, Felin. *loco alleg.* Rot. *dict. deciſ.* 297. *in fin.* 25

CONSULTATIO LXXIII.

An ad effectum optandi contra formam Regulæ *reſervatoriæ olim* 8. *nunc* 9. *Cancellariæ, allegari valeat aliqua conſuetudo in præjudicium Sedis Apoſtolicæ, vel ſaltem Ordinarii collatoris indultarii?*

REſpondeo negativè. Quia per dictam Regulam declaratur, quod conſuetudo optandi non habet locum adverſus reſervationem, ac derogatur eidem conſuetudini etiam immemorabili, ut notant Gonzal. in eum locum *gloſs.* 40. & Rota coram Puteo *deciſ.* 319. *numer.* 4. *lib.* 1. Lotther. *de re benef. lib.* 2. *quæſt.* 38. *numer.* 10. *& ſeq.* cum aliis relatis a Rota in Taurinen. optionis coram Peutingerio 11. Februarii 1650. & 10. ejuſdem 1651. Unde non habere locum optionem in menſibus reſervatis quoad bona temporalia præbendalia, diſertè tradunt Gonzal. *ibid. gloſ.* 34. *numer.* 1. Moneta *de option. can. quæſt.* 3. *numer.* 12. *part.* 3. Garz. *de benef. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 450. Rot. coram Moedano *deciſ.* 27. *de præb.* & coram Puteo *deciſ.* 4. *lib.* 2. & coram Ludovico *deciſ.* 478. *numer.* 2. & in Mediolanenſi Canonicatus 4. Junii 1636. coram Ghislerio, & *deciſ.* 138. *numer.* 4. *part.* 8. *recent.* Ratio autem eſt, quia bona præbendalia, quæcunque ſint, quamvis de ſe non ſint ſpiritualia, ſunt tamen quid annexum titulo ſpirituali, itaut quamquam poſſint ab hoc, vel illo Canonicatu ſeparari, dum tamen non poſſunt ſeparari ab omni, remanent in genere annexa titulo ſpirituali, & proindè inducunt naturam ſpiritualis, & eodem jure cenſentur, *cap. Quanto, de judic.* & obſervant Gloſſ. *ibid. verſ. Connexa.* Anchar. *numer.* 2. Imol. *numer.* 1. Barbat. *numer.* 9. & Anguian. *lib.* 2. *de legib. controv.* 13. *numer.* 21. Quod ſufficit, ut reſervatio ſe extendat ad bona præbendalia, tanquam annexa ſpirituali, & eodem jure cenſenda. 1

Cùmque hæc Regula emanaverit non ad certæ perſonæ petitionem, ſed motu proprio, & per modum legis generalis, utique excludit conſuetudinem etiam legitimè præſcriptam, ac etiamſi nulla facta eſſet ſpecialis derogatio, ut firmavit Rota in Aquilejenſi optionis 14. Aprilis 1636. coram Motmanno, & coram Ghislerio *dec.* 385. *num.* 6. *p.* 9. *rec.* 2

Quæ ſanè habere locum etiam ad favorem Ordinarii collatoris indultarii, cùm ex tali indulto Vices in hoc Papæ ſuſtinere dicatur, reſolvit Rot. *deciſ.* 10. *numer.* 12. *& ſeqq. part.* 8. *recent.* Garz. *de benef. part.* 5. *cap.* 1. *numer.* 628. & Lotther. *de re benef. lib.* 2. *quæſt.* 21. *num.* 124. *& ſeq.* Nam virtute Indulti Ordinarius non ſolùm conferre dicitur ſua ordinaria juriſdictione in Regula præſervata, ſed nomine Sedis Apoſtolicæ. Unde tanquam tali non obſtat illi jus conſuetudinis, quia id extinctum dicitur per dictam Regulam reſervatoriam ad favorem Sedis Apoſtolicæ, quæ repræſentatur in perſona indultaria; ut proinde dicendum ſit, quod Indultum tribuat Ordinario juriſdictionem conferendi nomine Papæ, non autem removeat ad favorem Canonicorum impedimentum contra ipſos per dictam Regulam inductum de non optando in menſibus reſervatis, etiam ex immemorabili conſuetudine, ut præ cæteris firmavit Germon. *de Indult. Card. §. etiam ex eo a numer.* 22. Et in his terminis extat deciſio Rotæ in dict. Mediolanenſi Canonicatus coram Dunozetto 8. Februarii 1638. *quæſt.* 10. *part.* 8. *recent.* 3

Confirmatur, quia hodie neque alternativa per Ordinarium acceptata, neque Indultum idem conceſſum ſuffragatur Canonicis, ſimultaneitatem, & juris con- 4

for-

ſortium in conferendo cum illo habentibus, ut ex ſpeciali decreto, ſive Conſtitutione Urbani VIII. quam Alexander VII. in ſua Regula 9. Cancellariæ innovavit, docet Lotther eo loco *leg.* 2. *queſt.* 21. *num.* 122. *& ſeqq.* & alii relati per Rot. *dec.* 366. *a num.* 11. *& ſeqq. part.* 9. *tom.* 2. *rec.* Ergo multò minus idem Indultum cuiquam Ordinario peculiariter conceſſum, ipſis Canonicis prodeſſe debet in jure optandi. Atque ita declaravit S. Congregatio Concilii in una Bergomenſi optionis die 18. Novembris 1662. ad *cap.* 1. *ſeſſ.* 5. *de reform.*

CONSULTATIO LXXIV.

1 *An Canonicis licitum ſit optare pinguiores præbendas, quæ vacant in menſibus Sedi Apoſtolicæ vigore Regulæ* 9. *Cancellariæ reſervatis, nullique alii ſunt debitæ, niſi Canonicali dignitate inſignitis? Et*

2 *An, ſuboriente lite inter proviſum Apoſtolicum, & optantem, licitè iidem agant, ſi privata authoritate certam quandam ſuper redditibus controverſæ prebendæ penſionem patiſcantur, ab eo percipiendam, qui acquieſcendo tacitè ſuis juribus renunciat, quamque poſt inde penſionem Apoſtolico aſſenſu non impetrato, pecunia extinguant?*

1 AD primum negativè. Reſiſtit enim clara diſpoſitio dictæ regulæ, tollens in ſpecie quamcunque facultatem taliter optandi præbendas, & beneficia. Quod etiam notarunt Gonzal. *ad d. regul. gloſ.* 34. *num.* 1. *& ſeqq.* Garz. *de benef. p.* 5. *c.* 1. *num.* 450. Lotther. *de re benef. l.* 2. *qu.* 38. *num.* 10. Rota coram Greg: XV. *dec.* 478. *num.* 2. ibique Add. *num.* 5. Tondut. *reſol. benef. lib.* 1. *cap.* 110. *num.* 6. & firmavit ſæpiùs Rota, ut Meſſanen. Decanatus coram Ghislerio 23. Maji 1644. quæ eſt deciſio 285. *p.* 9. *tom.* 1. *rec. num.* 1. *& ſeqq.* & in Taurinen. prætenſæ optionis cor. Peutingerio 11. Februarii 1650. Unde, cùm ſit in præjudicium reſervationis Apoſtolicæ, non licet.

2 Ad ſecundum etiam negative. Reſignatio enim præbendarum debet eſſe libera, & pura ab omni pacto, & conditione; quia pactiones omnes in hac materia ſunt de jure prohibitæ, & inducunt ſimoniam, *c. Cùm pridem, & c. Pactiones de pact. & c. queſitum de rer. permut.* & tradunt Abb. *ibid. num.* 7. Dec. *conſ.* 141. Rebuf. *in prax. benef. tit. de permut. n.* 52. Unde non eſt dubium, quin præfatum pactum ſit ſimoniacum, ſi habeat veram rationem pacti firmati. Quod præſertim verum eſt, quia penſio abſque authoritate Pontificis non poteſt imponi, redimi, aut extingui, alias impoſitio, & extinctio eſt nulla, ſimoniaca, Doctores communiter, nominatim Pariſius *de reſign. l.* 6. *q.* 4. *n.* 128. ac Rota *dec.* 454. *n.* 7. *p.* 1. *div.* & *dec.* 585. *n.* 3. *p.* 4. *rec. & dec.* 450. *p.* 5. & in Britinorienſi commendæ 12. Decembris 1588. coram Gypſio poſt 1. *vol. conſ.* Farinac. *dec.* 63. *n.* 4. & deſumitur ex doctrina D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *ar.* 1. *ad* 6. *& art.* 4. *in corpore*, quam amplectitur Lotther. *l.* 2. *de re benef. q.* 29. *n.* 90. Quia cùm jus ad penſionem ſit annexum ſpirituali, trahit ab ipſo, & fit ſpirituale *arg. c. quanto, de judic.* Et ideò non poteſt venire in contractum Navarr. *conſ.* 58. *de preb.*

3 Præbendas autem eſſe omninò ſpirituales duo potiſſimùm evincunt. Alterum eſt, quod illæ tot ſunt numero, quot ſunt tituli Canonicales, Abb. *in c. Majoribus num.* 4. *de præb.* Lother. *de re benef. lib.* 2. *quæſt.* 25. *numer.* 56. cum pluribus adductis a Rota in dict. Taurinen. prætenſæ optionis coram Peutingerio. Nam inſtitutio Canonica aſſignavit has præbendas, ut eſſent ſemper debitæ alicui titulo, ne jus, quod dat ad percipiendos fructus, eſſet fruſtratorium. Unde infertur neceſſaria connexio inter bona præbendalia, & titulum. ac ſpiritualitas ex connexione cum ſpirituali, ut notant Abb. *in d. c. Majoribus d. n.* 4. *de præb.* & Rota in Hipporegienſi præbendæ 23. Januarii 1608. coram Manzanedo, & in Cordubenſi Coadjutoriæ 27. Novembris 1609. cor. Dunoz. & in Mediolanenſi Canonicatus 4. Julii 1636. coram Ghislerio & *dec.* 139. *n.* 6. *p.* 8. *rec.*

4 Alterum eſt, quod non niſi Canonicis conferri ſolent, adeòut, cùm ſtare abſque titulo non poſſint, ſive inſeparabilitas conſideretur in genere, ſive in ſpecie in ordine ad Canonicatus, indiviſibilem utroque caſu ſemper præſeferunt ſpiritualitatem; ad inducendam enim temporalitatem non referret, quod præbenda eſſet ſeparabilis ab hoc, vel ab illo Canonicatu, ſed ab omni titulo Canonicatus debet eſſe ſejuncta, Abb. *loco alleg.* & *in c. dilecto n.* 6. *de præb.* Caſſador. *dec.* 17. *n.* 9. *de peæb.* Rot. cor. Verallo *deciſ.* 356. *n.* 1. *part.* 2. & in d. Mediolanenſ. Canonicatus coram Ghislerio, *& dict. deciſ.* 138. *num.* 4. *p.* 8. *rec.* Quare, ut præbendæ eximerentur a reſervatione, opus eſſet, quod poſſent ex ſe ſtare abſque exigentia alicujus tituli Canonicalis juxta ea, quæ tradunt Æneas de Falcon. *de reſer. effect.* 49. *in fin.* Rot. *dec.* 9. *n.* 3. *de conſuet. in antiq.* & coram Cavalerio *dec.* 116. *num.* 2. & coram Pegna *dec.* 677. *num.* 6. Alioquin intrat diſpoſitio Regulæ reſervatoriæ, ut compluribus allegatis reſolvit Rota coram Peutingerio in d. Taurinenſi optionis 10. Februarii 1651. Præter quod regulariter in aſſequutione novæ præbendæ novus acquiritur titulus, Mandoſ. *ad Lap. alleg.* 84. *lit. H.* Gemin. *conſ.* 3. *n.* 8. Æneas de Falcon. *effect.* 5. *ſub n.* 2. Rot. *dec.* 285. *n.* 25. *& ſeq. p.* 9. *tom.* 1. *rec.* Atque ita quoad utrumque declaravit S. Congregatio Concilii *ad cap.* 1. *ſeſſ.* 5. *de ref.* in Bergomenſi die 7. Octobris 1662.

CONSULTATIO LXXV.

1 *An in participantibus de maſſa communi habeant locum pœnæ non reſidentium, tam a jure communi, quàm a S. Concilio inflictæ.*

2 *An eiſdem participantibus poſſit Epiſcopus permittere longiorem abſentiam a reſidentia, quàm in Canonicatibus, & aliis collativis beneficiis, eam requirentibus, ex cauſa indulgere poteſt?*

3 *An per aſſequutionem incompatibilis, tam in eadem, quàm in alia Eccleſia, jus ſerviendi, & participandi adeò expiret, ut dimiſſo incompatibili hujuſmodi, illud amplius non reviviſcat?*

4 *An poſito, quod in caſu dictæ aſſequutionis incompatibilis dictum jus expiret, & per iſtius dimiſſionem non reviviſcat, Capitulum, ſive Congregatio illius Eccleſiæ eum, qui illum antea poſſidebat abſque Epiſcopi conſenſu, ad eandem participationem admittere poſſit?*

5 *An a dictis Participantibus poſt dimiſſa incompatibilia, ad Eccleſiæ ſervitium redeuntibus, debeatur præcedentia juxta priorem eorum admiſſionem, vel ultimum locum tenere compellantur?*

6 *An præſuppoſito, quod ex immemorabili obſervantia, & majorum traditione conſtet, memoratum jus non competere, niſi originariis, exteri a dictis Capitulo, ſive Congregatione ad dictam participationem admitti poſſint, vel Epiſcopi conſenſus, aut S. Sedis Apoſtolicæ beneplacitum neceſſariò requiratur?*

AD primum. Habere locum. Ita elicitur ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 12. *de refor.* ibi: *Præterea obtinentibus in eiſdem Cathedralibus, aut Collegiatis Dignitates, Canonicatus, præbendas, aut portiones non liceat vigore cujuslibet ſtatuti, aut conſuetudinis ultra tres menſes ab eiſdem Eccleſiæ quolibet anno abeſſe, &c. Alioquin, &c. contra eos juxta ſacrorum Canonum conſtitutiones procedatur.* 1

Ad ſecundum. Non poſſe. Quia licèt ſint Paſtores ſuarum Eccleſiarum, non propterea poſſunt ſtatuere contra jus commune, vel Concilii, quia eſt jus ſuperioris. Inferior autem non poteſt contra ſuperiorem, & cauſa eſſentialiter ſubordinata non poteſt agere contra motum ſubordinantis. Deſumitur ex *cap. Quod ſuper his, de major. & obed. & cap. fin. de offic. presbyt. & Clem. Ne Romani, de elect. cap. Inſtitutionis* 25. *queſt.* 2. *& cap. Cum ſimus* 9. *queſt.* 3. Alioquin poſſet puniri. *cap. Denique §. fin. diſt.* 4. *Clement.* 1. *de ætat. & qualit.* ac dici perjurus, Panorm. *cap. Ego N. num.* 3. *de jurejur.* 2

Ad tertium. Affirmativè. Habetur ex Tridentino *ſeſſ.* 24. *de refor. cap.* 17. ibi: *Tam Parochiales, quam beneficia omnia, quæ obtinent, ipſo jure vacare cenſeantur, ac tanquam vacantia liberè aliis idoneis conferantur.* Non poſſent enim liberè conferri, niſi jus prioris poſſeſſoris extingueretur. 3

Ad quartum poſſe. Cùm enim portionarius dimittit incompatibile, & reddit ad ſerviendum ſuæ Eccleſiæ, redditur etiam ipſi jus, quod ratione ſervitii habet ad portionem, quæ abſque collatione, aut alia proviſione ſolet conferri. Si autem requirerent conſenſum Epiſcopi, non conferretur omninò abſque collatione, aut proviſione. 4

Ad quintum. Non deberi. Etenim cùm extinguantur priora jura, oportet, quod per novam admiſſionem nova jura ſervitii inſurgant, ex cujus menſura regulatur præcedentia. 5

Ad ſextum. Non poſſe. Nam obſervantia non ſolùm 6

lùm habet vim interpretandi legem, ſed etiam conſtituit jus, & facit, quod lex complectatur caſum, qui per obſervantiam ponitur ſub ipſius diſpoſitione, *l. de quibus ff. de legib. & leg. nulli, ff. quod cujuſque univ. & leg. Obſervare, §. 5. ff. de off. Proconſul.* Ubi enim deficit ejus ſcriptum, ſeu lex, pro lege ſuſcipitur conſuetudo, *cap. Conſuetudo autem, dict.* 1. Et ideò retinenda erit hæc obſervantia jam exiſtens, cum ſit rationabilis, ut alibi diximus.

7 Atque ita cenſuit, ac declaravit S. Congregatio Concilii in Aſculana participantium 18. Novembris 1662. nempè.

Ad 1. *Affirmativè.*
Ad 2. *Negativè.*
Ad 3. *Affirmativè.*
Ad 4. *Servanda omnia ſervari ſolita in prima receptione.*
Ad 5. *Negativè.*
Ad 6. *Pariter negativè.*

CONSULTATIO LXXVI.

An Regularibus liceat in propriis Eccleſiis mulieres poſt partum ad purificationem admittere?

1 AFfirmativè reſpondendum videtur. Magna, & primaria ratio eſt, quod admiſſio mulierum poſt Partum ad purificationem non eſt functionis Parochialis. Secunda, quia non eſt neceſſitatis. ſed devotionis, *cap. unic. de purif. poſt part.* & propterea indiſtinctè permittitur Regularibus, ut in ſpecie declaravit Sacr. Congregatio Concilii die 2. Julii 1620. reſcribendo ad Cardinalem Ludoviſium, olim Archiepiſcopum Bononienſem, ut teſtantur Lezana *qq. regul. tom.* 1. *cap.* 12. *numer.* 41. Peyrin. *de privileg. Minim. tom.* 2. *in conſtit.* 7. Pii V. Paſqualig. *ad Lauret. de Franch. part.* 2. *queſt.* 69. *numer.* 2. Celped. *de exempt. Regular. cap.* 7. *dub.* 152. *numer.* 12. Declaratio autem eſt hujuſmodi. Ad 9. *Regulares non prohiberi in eorum Eccleſiis mulieres poſt partum ad purificationem admittere.*

2 At verò dicendum eſt, præciſa legitima conſuetudine, ſpectare ad Parochum privativè quoad Regulares, atque alios quoſcunque. Primò, quia purificatio hujuſmodi eſt quid Sacramentale, Navarr. *in Man. cap.* 22. *numer.* 83. Itaut ſi quis cenſuris ligatus puerperas ad purificationem admitteret, efficeret irregularis, Nald. *in ſumm. verſ. Mulier numer.* 10. utqui prohibitum eſt Regularibus, aliiſque Sacramentalia alienis Parochianis miniſtrare; nam ad eum pertinet Sacramentalia miniſtrare, ad quem & Sacramenta: ſunt veluti pars Sacramentorum. At Sacramenta ſuis Parochianis adminiſtrare ad ſolum Parochum ſpectat. Quod quidem certum eſt, loquendo de his Sacramentalibus, quæ ſunt veluti circunſtantiæ ſolemnis adminiſtrationis alicujus Sacramenti; ille enim poteſt Sacramentalia miniſtrare. qui poteſt tale Sacramentum, tanquam miniſter ex officio conferre. Unde cùm purificatio puerperæ ſit Sacramentale, dependens a Sactamento matrimonii; & baptiſmi, quorum adminiſtratio ad ſolum Parochum ex officio ſpectat ex Tridentino *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim. cap.* 1. & *cap.* 2. ac alibi, utique ad illum ſolum ſpectat illud adminiſtrare. Eſt enim ejuſdem naturæ, Anchar. *conſ.* 283. *numer.* 2. *ex leg. cui juriſdictio. ff. de juriſd. omn. Jud.* & *leg. Oratio, ff. de ſponſal.* illamque ſequitur, *cap. Acceſſorum* cum ibi notatis, *de reg. jur. in 6.*

3 Secundò, quia ejuſmodi purificatio fit publicè cum ſuperpelliceo, ſtola, & aqua benedicta, quæ ſunt juriſdictionis. At Regulares nullam exercere poſſunt in alienos Parochianos juriſdictionem, nullamque benedictionem publicè impertiri queunt. Quæ ratio, atque diſtinctio eſt Sacræ Congregationis Epiſcoporum, & Regularium expreſſa ſub die 31. Auguſti 1678.

4 Atque hinc in actis Sanctis Liobæ *cap.* 22. a Rudolpho juſſu Rabbani conſcriptis narratur, tanquam admodum ſingulare, nec ulli ante eam, vel poſt eam aliquando conceſſum, quod Fuldenſe Monaſterium de die poſſet intrare cum unica comite, relictis in vicina cella ſociabus, atque pediſſequis reliquis; mox ab oratione, & collatione ſacra cum Monachis foras ſe ante noctem proripiens. Datum hoc commendationi S. Bonifacii, & fortaſſis ingreſſus ille non eſt accipiendus de ingreſſu intra clauſtrum, ſive cœnobium, ſed tantum de ingreſſu in Templum cœnobii. Nam in actis Sanctæ Raineldis Virginis, & Martyris ſororis B. Gudilæ, narratur viguiſſe ſimilem uſum in Monaſterio Lubienſi, in quod, ex quo die fundatum erat, nulli fœminæ patuerat ingreſſus, nec niſi divino miraculo patuit introitus piæ illi Virgini poſt triduanam ad oſtia Monaſterii perſeverantiam. Quod tamen mox ibidem exponitur de foribus Templi, in quod ſolum eſt ingreſſa B. Raineldis, Deo pandente oſtia. Veriſimile igitur eſt neque ingreſſum Sanctæ Liobæ in Fuldenſe Monaſterium fuiſſe alterius rationis, itaut admiſſa ſit ſingulari privilegio in Templum Monachorum, quo nulla fœmina intrare ſinebatur, ut hodie in pleriſque receſſus amantioribus Monaſteriis ſervari videmus. Roſſani ſanè apud Calabros Templum B. Mariæ patientis Ordinis S. Baſilii nulla fœmina ingreditur; ac vel ſi incogitanter id fiat, tantis illicò aer impletur fragoribus tonitruum, tot ardet coruſcationibus, ut Orbis univerſus evertendus videatur, illicò autem a digreſſu mulieris ſedatur tempeſtas. Cauſam referunt in decretum Sancti Bartholomæi diſcipuli Sancti Nili junioris, qui adverterat Beatam Virginem Templi ichnographiam ei delineantem, ſtetiſſe extra Templi aream. Itaque edixit, ut fœminæ omnes extra Templi ambitum ſtarent.

Sic interrogante Lupino fratrem ſuum Romanum 5
Abbatem, quo in monaſterio ſepulchrum ad ſimul quieſcendum eſſent habituri, negavit Romanus, poſſe ſe in monaſterii Eccleſia ſepeliri. unde prohibendæ eſſent mulieres, quas tamen ob conceſſam ſibi a Deo gratiam curationum, magno concurſu frequentaturas eſſe ſuum tumulum, affirmabat. Id, quod eventus comprobavit, ut narrat in vitis Patrum Gregorius Turonenſis *cap.* 1. Sancti Fechini Abbatis acta deſcribens.

Illuſtre in hanc rem exemplum habetur in opere Al- 6
devaldi *l.* 1. *c.* 28. de Sancti Benedicti miraculis. Adductis enim Floriacum ſanctorum Martyrum reliquiis, cum illuc confluxiſſet ingens virorum, ac mulierum multitudo, excita illuſtribus miraculis a Deo ad eorum Martyrum invocationem editis, quid tentatum ſit circa mulierum admiſſionem in Templum Monachorum, ſic ſcribit Aldevaldus. *Porrò, quia ex antiqua authoritate, ſancitum erat, fœminas infra exteriores portas monaſterii haud quaquam tranſitus iutrorſus habere, ii, qui a longe memorias ſanctorum ſequuti fuerant, ad preces converturtur, ut permitteretur eis poſcentibus cauſa orationis, Eccleſiam, in qua ſanctorum Reliquiæ depoſitæ erant, ingredi, votaque ſua perſolvere. Quod quia adverſum erat Religioni monaſticæ, nullo omninò pacto impetrare valuerunt. Illis verò in prece perdurantibus, cepere etiam quique nobiliores, cauſa tanti rumoris excitati, ad tam venerabile undequaque confluere ſpectaculum, junctiſque precibus, vix extorquere quoquomodo ab Abbate, & Fratribus potuerunt, ut extra partem Monaſterii ad occidenealem plagam in loco nemoribus conſito, tentorium extendi juberent, quo memoriæ ſanctorum certo tempore, hoc eſt vigilia dominici diei deferrentur, manerentque ſub reverenti vigilum cuſtodia ibidem tam Monachorum, quam Clericorum uſque ad eamdem horam dominici diei, iterumque ſacris referrentur ædibus.* En quàm ſeverè antiquam regularem diſciplinam a Templis Monachorum arcentem mulieres tuebantur Monachi.

Hanc ipſam ob cauſam arcendi a Templis monaſti- 7
cis mulieres cautum jam olim eſt, ne Miſſæ publicæ in monaſteriis celebrarentur, ſed tantum privatæ, hoc eſt ex Philippo Abbate *lib. de continent. Clericor. c.* 83. fas fuit ad uſum Monachorum celebrare Miſſas in cœnobiis, privatim tamen &, itaut ad eas Miſſas populus non conveniret. Cauſam Philippus ibi videtur referre ad inquietudinem ex concurſu populi inferendam Monachis. Sed D. Gregorius ſcribens ad Caſtorium Epiſcopum germanam cauſam aperit; dicens de monaſterio Luminoſi Abbatis, ſe id vetare, *ne in ſervorum Dei receſſibus popularibus præbeatur illa occaſio Conventibus, & ſimpliciores ex hoc animas plerumque, quod abſit, in ſcandalum trahat, frequentior quoque mulieribus introitus.* Laudatur hic locus in actibus S. Abbonis Floriacenſis *cap.* 12. ubi etiam additur, S. Gregorium mandaſſe, eandem haud dubiè ob cauſam, ne in virorum cœnobiis publica fieret proceſſio. Vetuit item S. Gregorius, prædicationem divini verbi fieri in monaſteriis ex literis ad Felicem Piſaurenſem *lib.* 5. *indic.* 14. *cap.* 146. *ſive Epiſt.* 44. *relata in cap. Luminoſo* 16. *quæſt.* 1. quam juſſit S. Pontifex, ut omni excuſatione ſecluſa, illico cathedram a quodam monaſterio amoveret, nec deinceps tale quidpiam in illo monaſterio præſtaret, ne per occaſionem ſacrificii publici, ac concionis adventantes illuc mulieres ſervorum Dei pacem illecebroſo objectu perturbarent. Hæc autem benedictio puerperarum fit publicè, quia pertinet ad juriſdictionem, cùm ſit actus paſcendi proprias oves, ut deſumitur ex Concilio Carthaginenſi 1. *cap.* 7. & Melevitano *cap.* 18, Quod ſi Templis ipſis

mona-

monaſteriorum arcendæ viſæ ſunt mulieres, quanto magis excludendæ ſunt ſepiis cœnobiorum ? In quam rem extant Conſtitutiones Apoſtolicæ ſeriò, & non ſerò a Regularibus legendæ.

8 Monaſteria itaque ſacrorum virorum par eſt quibuſvis mulieribus eſſe inacceſſa, nec ſecus devitari a molliore ſexu, quàm Cœmeterium illud in Ultonia, de quo his verbis Gyraldus Cambrenſis *l.* 4. *Eſt in Ultonia cœmeterium quoddam, locuſque ſacer, Sanctorum virorum diutina frequentia conſecratus. Fœmineus hic ſexus non admittitur, huc ſponſum ſponſa non ſequitur, celebratoque locali divortio, conſortes orationum non effecti, in hac parte jam ad imparia judicantur.* Præmiſerat de Inſulis in Momonia Boreali, in quarum majore eſt Eccleſia antiquæ Religionis, & de tota Inſula ſic habet ; *In eam nunquam fœmina, vel fœminei ſexus aliquod animal intrare potuit, quin ſtatim moreretur. Probatum eſt hoc multoties per canes, & catos, aliaque ſexus illius animalia, quæ periculi cauſa frequenter advecta ſtatim occubuerunt. Mirum de avibus terræ illius, quæ cum maſculæ fruticibus Inſulæ paſſim inſideant, alterius ſexus illius aviculæ prætervolando, ſuos pares ibi relinquunt, & tamquam inſitæ virtutis non ignaræ, Inſulam illam quaſi peſtem fugiunt.*

Hæc myſticè ad mulieres, ne ſacrorum virorum monaſteria ſubire velint, accomodare non erit operoſum.

9 Tertiò, quia Parochus habet fundatam intentionem ſuper omnibus oblationibus, quæ fiunt a ſuis Parochianis intra Parochiam ex *cap. Quoniam de decimis*, & *c. Paſtoralis, de his, quæ fiunt a Præl. fin. conſ. capit.* ubi Butr. & Abb. & Imol. ſequiturque Marian. Soccin. *de oblat. lib.* 18. *quæſt.* 6. & Malvetius item *de oblat. in* 4. *dub. col.* 6. qui teſtatur de communi, Bellet. *diſq. cler. part.* 1. *tit. de bon. Cler. §.* 3. *num.* 9. Quam ob rem Parochum dumtaxat, & non alium debere accipere eleemoſynam occaſione benedictionis, reſolvit S. Rituum Congregatio in Acheruntina 25. Junii 1602. traditque in hac ſpecie Genuenſis in *prax. cap.* 57. *num.* 13.

10 Quartò, quia admiſſio illa ad purificationem per Regulares eſt ſimplex actio, quæ fit ab ipſis, qui non ſunt miniſtri Eccleſiæ ex officio, neque Eccleſiæ nomine id præſtant, cùm eos ad id non inſtituerit. Quare nil aliud eſt, quam vulgaris benedictio, quæ etiam menſis adhiberi ſolet. Nam licet Regulares quoque ſacris Ordinibus initientur, non ſunt tamen totius alicujus Eccleſiæ, ſed Eccleſiæ ſuæ privatæ miniſtri, hoc eſt miniſtrant in ſola propria Monaſterii Monachorum Congregatione ; neque ſunt miniſtri Eccleſiæ Ordinarii, ſicut ſunt Parochi, qui ex prima ſui inſtitutione Eccleſiæ miniſtri ad miniſtranda Sacramenta, & Sacramentalia potiſſimùm vocati, & inſtituti ſunt, & ut ſubditis moribus, vita, doctrina prælucere debeant, illorumque muneris ſit fidelem populum inſtruere, atque in via Dei gubernare, quod omnium virtutum, ac præſertim flagrantiſſimæ charitatis ſupellectilem requirit.

11 Quintò, quia ita religiosè obſervatur in Urbe, ſacrorum rituum magiſtra, Rot. *dec.* 657. *num.* 21. & *deciſ.* 745. *numer.* 12. coram Merlino. Item & Mediolani, ut patet ex Concil. Provinc. *part.* 1. *tit.* 30. & *part.* 2. *mon.* 2. atque alibi, conſtatque ex Rituali Romano per Paulum V. edito, qui in Diplomate illius confirmationis, poſtquam retulit, qualiter Pius V. & Clemens VIII. Breviarium, Miſſale, & Cæremoniale condiderunt, ita ſubjungit : *Reſtabat, ut uno etiam volumine comprehenſi ſacri, & ſinceri Eccleſiæ Catholicæ ritus, qui in ſacramentorum adminiſtratione, aliiſque Eccleſiaſticis functionibus ſervari debent ab iis, qui curam animarum gerunt, Apoſtolicæ Sedis Authoritate prodirent.* Unde Gavantus ſuper rubricas Miſſalis *part.* 4. *tit.* 19. *num.* 1. & 20. rectè obſervat, quod benedictiones, quæ ſunt in Miſſali, a quocumque Sacerdote citra præjudicium jurium Parochialium fieri poſſunt, quæ verò ſunt in Rituali, ut eſt benedictio puerperæ, ad Parochos propriè pertinent. Et Matth. Beuvel. in ſuo Manuali, quod ex pluſquam quadraginta Ritualibus Galliæ, Italiæ, Hiſpaniæ, Germaniæ, & Belvigii compilavit *cap.* 2. *de baptiſm. §.* 12. aſſerit, quod ejuſmodi purificatio fieri debet per proprium Parochum, vel per alium Sacerdotem ab illo approbatum, & in Eccleſia Parochiali, nunquam verò in Eccleſiis Regularium, quod ait, eſſe illis prohibitum in multis Manualibus ſub pœnis arbitrariis.

12 Sextò, quia Parochi de jure divino ad hujuſmodi munia obeunda conſtituti ſunt. Unde D. Paulus *ad Tit.* 1. præcipit Epiſcopo Cretenſi, ut conſtituat per Civitates Presbyteros, ut poteſtatem exerceant. Hoc modo, & Paulus, & Barnabas *Act.* 14. conſtituebant per Civitates Presbyteros, ut quiſque ſuæ Civitatis, non alterius curam gereret. Petrus quoque 1. *Petr.* 1. ſive Epiſcopos, ſive Parochos alloqueretur, proprium duntaxat illis gregem, non alienum, non univerſalem paſcendum commendat, cum ait : *Paſcite, qui in vobis eſt gregem Dei*, non ſanè omnium Parochiarum, vel Diœceſium gregem, ſed eum tantùm, qui cuique commiſſus eſt, gregem curandum præcipit. Quare meritò dixit Ignatius *Epiſt. ad Antioch.* ſuper his verbis Apoſtoli ; *non dixit : Paſcite totum gregem, qui inter vos eſt, non alienum, ſed proprium, non totam diœceſim, ſed ſolam Eccleſiam, ſed ſingularem, quæ apud unumquemque extat :* Quid ita ? Utique quia Parochis, multò magis Regularibus proprias Parochias tantùm, non alienas commiſſas agnoſcebat. Et Patres, ac Concilia quid magis inculcant, quàm Presbyteros ſua Parochia contentos eſſe debere, neque illis quicquam in aliena Parochia, & alienos Parochianos agere licere. Ita Concilium Ancyranum *cap.* 13. Concilium Nicenum *cap.* 60. & Concilium Nannatenſe *cap.* 8. Quomodo igitur Regulares poteſtatem habent in omnes alienos Parochianos, in puerperas purificandas, quando idem etiam alieni Parochi non habent, niſi ex licentia proprii Presbyteri ? Vide etiam Gratianum 13. *quæſt.* 1. *cap. Eccleſias*. Plura alia teſtimonia præterea, quandoquidem ex Apoſtolica traditione, ac perpetuo Eccleſiæ uſu res adeò clara eſt, ut uberiori confirmatione non indigeat.

Septimò, probatur ex congruentiis, & quidem urgentiſſimis. Prima eſt. Cùm ad eam benedictionem puerperæ de jure non obligentur, ſi relinquatur in earum libertate ad illam recipiendam, facilè fiet, ut pleræque eam omninò negligant ; quia Parochus non poterit in eas animadvertere. Et tamen eſt Cœremonia laudabilis, & conſervanda. Unde in Synodo Provinciali Mechlinienſi *tit. de Sacram. cap.* 4. ita ſtatuitur : *Quia ſuperioris temporis negligentia probatiſſimus ille Chriſtianæ Eccleſiæ mos quibuſdam in locis eſt collapſus, quo puerpera certo poſt partum die referre Domino Deo gratias ſolet, ſtatuit ſancta Synodus, ut ubique conformiter in uſum revocetur, ac puerperæ ad Miſſæ ſacrificium veniant, & contra negligentes, ſeu piæ conſuetudinis violatores procedatur.* Idem lego in Conciliis Provincialibus Mediolanenſibus, & in Archiepiſcopali Bononienſi. 13

Secunda, quia in Ultramontanis partibus, ſpeciatim in toto Belgio, moris eſt, ut puerperæ, quæ ex concubinatu, vel fornicatione notoria pepererunt, non niſi ab Archipresbytero, ſeu Decanis purificentur, ut iſtius purificationis occaſione informationem accipiant de patre prolis natæ, quam ad Vicarium Epiſcopi tranſmittunt, ut contra, fornicatorem caſtigandum juridicè procedatur ; ſi enim eſſet Regularibus permiſſum, puerperas purificare, omnes promiſcuè purificarent. Unde magnum oſtium fornicatoribus pateret. 14

Tertia eſt. Quia quemadmodum prohibetur Regularibus habere commatres, *cap. Non licet, de conſecr. d.* 4. ibi : *Non licet Abbati, vel Monacho de baptiſmo ſuſcipere filios, nec commatres habere, & cap. Monachi ead.* ibi : *Monachi ſibi compatres, commatreſve non faciant, nec oſculentur fœminas* ; ita debet illis prohiberi (niſi fortè ſint Parochi) puerperas purificare, in quarum purificatione ſolent in multis locis obſtetrices intervenire. Etenim Regulares, & omnes Clerici familiaritatem cùm mulieribus evitare debent ; quo in genere Patres infiniti propè ſunt, ut ſuadeant Religioſis, & Clericis omnibus pudicitiam, cavendum eſſe cum mulieribus etiam piis qualecumque commercium. *Nam, & oris decor*, ait Sanct. Chryſoſtomus *initio lib.* 6. *de Sacerd. & motuum exquiſita mollities, & inceſſus affectatum ſtudium, & vocis confractio, & oculorum, & malarum pigmenta, & cincinnorum compoſitiones, & capillitii tinctura, & veſtium ſumptuoſarum, auratarumque diverſitas, & gemmarum pulchritudo, & unguentorum fragrantia, & cætera omnia, quæ muliebre genus affectare ſolet, talia ſunt, quæ animum commovere poſſint, niſi is continentiæ auſteritate occaluerit.* Hoc ſenſu pronunciatum prudentiſſimè eſt ab Eccleſiaſtico 42. meliorem eſſe iniquitatem viri, quàm mulierem benefacientem ; ideſt, ut exponunt Hieronymus, Liranus, & alii, caſtitati minus eſt periculoſum verſari cum viro tametſi inquinato, & moribus depravatis, quàm cum muliere bona, & optima. Itaque & Nazianzenus *orat.* 44. fortuitum contuitum ſuſpectum vult haberi. Nec minùs providè Origenes *lib. de ſingul. Cler.* Hieronymus *Ep.* 47. quæ eſt de evitando contubernio ſuſpecto, Antiochus accuratè *hom.* 17. & 18. S. Baſilius, & Nyſſenus *lib. de Virginit.* & S. Ephrem variis de hoc ipſo argumento tractationibus nominatim *tom.* 1. *tr. de abſtinendo ab omni conſuetudine pernicioſa*, & *ſer. de Virgin.* & alibi. Quandoquidem ex Hieronymo ad Vigil. Chriſoſt. 15

hom. 60. & Bernardo *in Cant. ſer.* 4. Monachorum Regularium præcipuum officium eſt propria, & aliena peccata plangere, ac proindè monaſteria eſſe domos luctus, & habetur *cap. Placuit* 16. *quæſt.* 1. non verò puerperas purificari, niſi ex officio incumbat, *cap. cap. Placuit*, *cap. Pervenit*, *cap. Interdicimus*, *cap. Alia*. Quod ſi dicatur hæc, aliaque ejuſmodi non ex Regularium inſtituto, ſed ex Eccleſiæ privilegio ab ipſis præſtari, nullum equidem oſtendetur privilegium, quod eis purificationem puerperarum concedat, vel ſi concedat, nullum infert præjudicium juribus Parochialibus ex illa clauſula in litteris conceſſionis apponi ſolita, nempè: *Sine tamen quorumcumque jurium Parochialium præjudicio*. Unde referunt Joan. a Cruce *de ſtat. Relig. lib.* 2. *cap.* 5. *dub.* 7. *concl.* 2. Aſcan. Tambur. *de jur. Abb. tom.* 1. *diſp.* 18. *quæſt.* 6. *num.* 18. Rodriq. *in compend. reſol.* 9. *numer.* 6. Thom. Tambur. *opuſc. de ſacrif. Miſs. lib.* 1. *cap.* 4. §. 3. *numer.* 12. Sixtum IV. declaraſſe aliam ſimilem clauſulam, ſcilicet *ſine præjudicio Eccleſiæ Parochialis*, quod non inferatur præjudicium Parocho quoad decimas, primitias, & alias oblationes. Tametſi alii rectiùs velint, quod ejuſmodi clauſula intelligatur etiam de iis, quæ ſpectant ad Sacramentorum adminiſtrationem, & alia, quæ ipſi Parocho debentur. Ita Quintanadveg. *tom.* 1. *ſing. tr.* 7. *ſing.* 33. *num.* 3. & Barboſa, qui ait, hunc in modum declaraſſe Sac. Congregationem Concilii, additque Pelliz. *tom.* 2. *man. Regul. tr.* 8. *cap.* 2. *text.* 2. *ſubſect.* 7. *num.* 47. non poſſe miniſtrare ſacramenta, dari pacem, denunciari feſta, jejunia, matrimonia, & ſimilia, quæ ad Parochum ſpectant. Quia clauſula habet *quorumcumque jurium*, & proindè complectitur omnia. Idipſum approbat Tambur. *opuſc. de ſacrif. Miſs. lib.* 1. *cap.* 4. §. 4. *num.* 25. licèt Molfeſius *part.* 1. *ſum. tr.* 4. *cap.* 17. *num.* 73. id intelligat de adminiſtratione ſacramentorum, & de iis, quæ debentur Parochiæ. Et quidem ſtante dictione *quorumcumque* certum eſt præſervari omnia jura Parochialia. Quia eſt univerſaliſſima, & omnia complectitur ita, ut prætextu privilegii nullum præjudicium afferri poſſit Parochis quoad ea, quæ ipſis de jure debentur. Unde ſi puerpera ſolet offerre aliquam oblationem intuitu purificationis in Parochia, non poteſt eam offerre Regularibus.

16 Atque ex his rationes in contrarium facilè diluuntur. Prima enim, quam magnam cenſent, & quemadmodum ajunt ipſi, primariam, falſum ſupponit, ut hactenus probavimus. Secunda nihil magni habet momenti. Quæ res quò fiat apertior, & tergiverſandi minùs pateat locus, Genuenſem ipſum in ſua praxi *alleg. cap.* 57. *num.* 13. audiamus. Sic ait: *licet purificatio poſt partum non ſit actus neceſſitatis, ſed devotionis, capit. unic. de purif. poſt part. & proindè videtur, quod ab omnibus ſacerdotibus, etiam Regularibus expleri poſſit; tamen quia in ea ſit quædam oblatio candelæ in honorem oblationis factæ per Beatam Virginem, turturum, vel columbarum, ſuper quibus oblationibus Parochus habet intentionem fundatam, ideò dicendum eſt, quod ad ipſum ſolum, non ad alios Sacerdotes ſpectet purificare mulieres poſt partum, & abſurdum eſſet, quod in una Eccleſia fieret purificatio, in alia oblatio, ſeu alteri Sacerdoti. Non enim perficeretur ille actus devotionis purificationis*. Item benedictio nuptiarum eſt de conſilio Concil. Trid. *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matr.* & probat Navar. *cap.* 22. *num.* 83. tamen a proprio Parocho fieri debet, *d. cap.* 1. Idem videtur dicendum de benedictione ovorum, & tanto magis domorum, cùm fiat extra Eccleſiam in Parochia, in quam non poſſunt ſe intromittere Regulares, ſed habenda eſt ratio conſuetudinis legitimè introductæ juxta *cap. fin. de conſuet.* quin addo quoad benedictionem nuptiarum a próprio Parocho faciendam ei non obſtare quamcumque conſuetudinem etiam immemorabilem, quæ potius corruptela dicenda eſt, ut ſtatuit idem Tridentinum loco citato. Eadem fermè habet Fuſchus *l.* 2. *de Viſit. cap.* 2. *num.* 8. & alii quamplures.

17 Ad declarationem S. Congregationis Concilii pro Archiepiſcopo Bononienſi reſpondeo, illam emanaſſe vigore concordiæ inter Parochos, & Regulares illius Civitatis, & vigore conſuetudinis legitimè præſcriptæ. Unde re ſemel, ac iterum maturè diſcuſſa, eadem S. Congregatio in Antverpienſi die 18. Novembris 1662. cenſuit, ac declaravit Regularibus non licere in propriis Eccleſiis mulieres poſt partum ad purificationem admittere. Nec quis dicat ideò S. Congregationem ita declaraſſe, quod id in Synodo Antverpienſi prohibebatur Regularibus. Nam cùm ſtatutum diœceſanum non obliget Regulares, ut cum communi ſententia probat Paſqualig. *in prax. Jejunii dec.* 196. *num.* 6. & *ſeq.* quam etiam tradunt Suar. *de legib. lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 8. & alii; quia lex non extenditur ad exemptos, cùm non egrediatur terminos juriſdictionis, ſane dicendum eſt, S. Congregationem declaraſſe ſpectare ad Parochos ex jure proprio, quod habent ex eorum inſtitutione.

CONSULTATIO LXXVII.

An Regulares, qui nullitatis ſuæ profeſſionis conſcii, ſe ad ſacros Ordines promoveri faciunt, incidant in pœnas Conſtitutionis B. Pii V. incipientis, Romanus Pontifex? Ubi plura initio diſcutiuntur de Ordinibus ſacris collatis, ſeu receptis ſine titulo legitimo beneficii, vel patrimonii, vel penſionis, vel Religioſæ paupertatis.

EX Concilio Chalcedonenſi *cap.* 6. de quo *in cap. Ne-* 1
minem 70. *d.* eos, qui abſolutè ordinantur, ideſt ſine titulo, ut ibi exponunt Gloſſa, & Doctores, decrevit Sancta Synodus, *vacuam habere manus impoſitionem, & tale factum non valere ad injuriam ordinantis*. Et in *c. ſanctorum* 70. *d.* ex Concil. Urbani II. *ſanctorum Canonum ſtatutis conſona ſanctione decernimus, ut ſine titulo facta ordinatio irrita habeatur*. Unde ex hoc textu aliqui putant ordinatum ſine titulo eſſe ipſo facto irregularem. Ita Borgaſ. *de irregul. part.* 1. *quæſt.* 5. *tr. de ſuſpenſ. num.* 24. ſed communis ſententia docet, per verba præmiſſa inferri ſuſpenſionem latæ ſententiæ, quam violantes efficiuntur irregulares, Navar. *in man. cap.* 27. *num.* 245. Sayr. *l.* 4. *de cenſur. c.* 14. *numer.* 16. Quaranta *verſ. Ordo verſ. Tertius caſus*, Suarez *de ſuſp. diſp.* 31. *ſect.* 1. *numer.* 33. Item aliqui putant hic requiri titulum beneficii præcisè, ut Sayr. *ibidem*, Turrecrem. *d.* 70. *in princ.* At communis ſententia docet, requiri hic titulum beneficii, vel patrimonii ſufficientis, ut teſtatur Suarez *num.* 2.

At in *c. Cùm ſecundum Apoſtolum de præb.* Innocent. 2
III. correxit Canones ſuppradictos, benigniùs agere cupiens, ſtatuitque, prædictos ſine titulo ordinatos, non eſſe ſuſpenſos, ſeu non eſſe irritam ordinationem, ſed illis tandiù per Ordinantes, vel ſucceſſores eorum provideri debere de ſuſtentatione, donec beneficia conſequantur. Quod etiam decernitur *in c. Accepimus de ætat. & qualitat.* Et quamvis videatur, quod ſucceſſor non debeat luere pœnas ſui prædeceſſoris, hoc tamen non habet locum, quia non fit in punitionem, ſed ad tollendum opprobrium Cleri, ut inquit Gloſs. *in d. c. Cùm ſecundum, v. ſucceſſores*. Nam cederet in opprobrium Cleri, ſi quis Clericorum cogeretur aliquo vili modo ſibi victum quærere. Addit etiam, quod Eccleſia punitur, quia non reſiſtit ordinanti, quod tamen non placet. Ubi eſt enim iſta Eccleſia, quæ poſſit, ac debeat reſiſtere? Ratio ergo eſt, quia bona Eccleſiæ ſunt pro alimentis miniſtrorum, ideòque eo ipſo, quod quis factus eſt miniſter, debet de bonis ipſius ſuſtentari, & ita communiter illum textum intelligi à Doctoribus, teſtatur Suarez *loc. cit. num.* 6. *cum allegatis*.

Hæ autem obligationes ſubminiſtrandi alimenta, do- 3
nec provideatur de beneficio, ſunt inter ſe diſtinctæ, & diverſo jure cenſentur; nam non ſolùm verſantur circa diverſam materiam, ut per ſe conſtat; ſed etiam obligatio providendi de beneficio admittit exceptiones, cùm poſſit Epiſcopus excipere, quod Ordinatus non ſit idoneus, *d. c. Accepimus, & c. Cùm ſecundum*. Obligatio verò ſuſtentandi ſtatim ſubintrat, nec admittit exceptionem. Unde *in d. textu* non conceditur, ſicut conceditur in Ordine ad proviſionem beneficii.

Quare, quod ſpectat ad proviſionem beneficii, Epi- 4
ſcopus obligatur in conſcientia ad providendum de competenti beneficio ei, qui Ordinatus eſt ſine titulo, ſi cognoſcat, eſſe idoneum, & ſolùm poteſt excipere, ſi non ſit idoneus; nam de jure compelli poteſt Epiſcopus ad conferendum beneficium, & ſolùm de æquitate conceditur, poſſe excipere, ut conſtat *ex d. cap. Accepimus*, ibi: *Cùm & ſi tecum de jure agere vellemus, te poſſemus meritò ad proviſionem eorum compellere, quos a te, vel prædeceſſoribus tuis ordinatus fuiſſe conſtaret*. Et ſubdit, quod pro gratia debet accipi, ſi Pontifex faciat ſic Ordinatos per alios examinari ad experiendam idoneitatem. Ex quo deducitur, quod eo ipſo, quod conſtat, aliquem fuiſſe Ordinatum ſine titulo, poteſt de jure Ordinator compelli ad ei providendum de beneficio. Si autem poteſt de jure compelli, non eſt dubitandum de obligatione; quia compulſio illam præſupponit, tamquam certam, ſi autem obligatio eſt certa, tenetur Ordinator in conſcientia ſatisfacere propriæ obligationi abſque eo, quod contra ipſum intentetur actio.

Nam eo ipſo quod quis Ordinatus eſt, acquirit jus, 5
ut ſibi de patrimonio Eccleſiæ ſubminiſtrentur alimenta, tamquam electus miniſter in ipſius obſequium, & incor-

incorporatus illorum corpori, pro quibus ſuſtentandis inſtitutum eſt Eccleſiæ patrimonium. Quæ ratio egregiè explicatur ab Innoc. III. *in d. cap. Cùm ſecundum, de præben.* Ergo cùm Ordinatus acquirat jus ad ſuſtentationem de patrimonio Eccleſiæ, tenetur Epiſcopus in conſcientia, tamquam adminiſtrator bonorum propriæ Eccleſiæ, ei providere, ac reddere ipſi jus ejus, ſi aliàs dignus ſit, quod promoveatur ad beneficium.

6 Epiſcopum verò non poſſe excipere contra eos, quos ipſe ordinavit, ſed tantùm contra ordinatos a ſuis prædeceſſoribus, tradit Gloſs. *in d. cap. Cùm ſecundum, v. liceat*, & habetur *ex d. cap. Accepimus*, ibi: *Eo præſertim, quod ad obtinendum Eccleſiaſticum beneficium eos debes idoneos reputare, quos ad ordines ſuſcepiſti.* Cùm enim, ut dicebamus, eo ipſo, quod quis ordinatur, acquirat jus, ut ſibi de bonis Eccleſiæ provideatur, qui judicat idoneum, ut ordinetur, judicat etiam idoneum pro beneficio. Neque poteſt contra factum proprium excipere; quia ipſum impugnare non poteſt, *l. Poſt mortem, ff. de adopt. & l. Cùm pater, §. libertis ff. de leg. 2. & cap. Cùm ſuper, de conceſs. præb.* & notant. Bart. *tr. de conſort. cap. 22. num. 13.* Tiraqu. *de retr. conſang. §. 1. gloſs. 9. num. 27.* Menoch. *conſ. 89. num. 47.* Surd. *conſ. 284. n. 5.* ac Seraph. *dec. 334. num. 1.*

7 Quod ſi Epiſcopus non examinavit Ordinatum, ſed commiſit alteri examen, nempè Vicario, vel Archidiacono, aliiſque examinatoribus, teneri eos, qui examinaverunt, docet Gloſs. *in d. cap. Cùm ſecundum v. Succeſſores*, quam ſequuntur Quaranta *v. Obligatio Epiſcopi*, Marchin. *de Sacram. Ordin. tr. 2. part. 6. cap. 7. difficul. 4.* quia negligenter ſe geſſerunt, & ſi non habeant unde alant, teneri Epiſcopum. Verum id difficultatem patitur; nam de jure debet ipſis provideri de beneficio competenti; hoc autem non poteſt præſtari ab alio, quàm ab Epiſcopo. Deindè obligatio tranſit ad ſucceſſorem Epiſcopum, quamvis ipſe negligens non fuerit, *dict. cap. Accepimus, & cap. ſecundum.* Quod ſatis declarat, quòd obligatio providendi his Ordinatis eſt penes Epiſcopum. Et ſi ratio habeatur culpæ, eſt in culpa Epiſcopus quoque, quòd miniſtris negligentibus committat examen. Nam per Ordinationem acquirunt jus, ut ſuſtententur de patrimonio Eccleſiæ, ac proindè obligatio ſubminiſtrandi alimenta, aut providendi de beneficio eſt penes illum, apud quem eſt adminiſtratio patrimonii Eccleſiæ.

8 Quod verò ſpectat ad ſubminiſtrationem alimentorum, Epiſcopus ſtatim tenetur in conſcientia illi ſubminiſtrare, abſque eo quod contra ipſum intentetur aliqua actio; quia ſtatim ac conſtat de ordinatione, compelli poteſt Epiſcopus de jure ad alendum, donec provideat de beneficio, *d. cap. Accepimus.* Ex ordinatione enim conſurgit obligatio, & in tantum permittitur exceptio, in quantum poteſt ordinatus non eſſe idoneus pro beneficio; quæ ceſſat quoad ſubminiſtrationem alimentorum. Et ideò, cùm ex ordinatione conſurgat in jus in ordinato percipiendi alimenta de patrimonio Eccleſiæ, Epiſcopus ſtatim illa ſubminiſtrare tenetur.

9 Quod etiam procedit in caſu, quo ordinatus præmiſſo examine, non reperiatur idoneus pro obtinendo beneficio, niſi alimenta aliundè ſibi honeſto modo acquirere poſſit; deſumitur ex *cap. Non licet, de præb.* ubi decernitur; quod Epiſcopus unum de duobus eligere debet, aut non facere Clericos, aut ſi fecerit dare illis unde vivere poſſint. Ex quo conſtat, quod jus abſolutè intendit, quod ordinati habere debeant, unde vivant, & proindè ordinatis ſine titulo vult ſubminiſtrari alimenta, donec eis provideatur de beneficio; eſt enim in dedecus ordinis Clericalis, ſi ſacris initiati cogantur mendicare, aut vili exercitio ſibi victum quærere, ut deſumitur *ex cap. Diaconis d. quæſt. 93. & cap. Joannes in fin. de Cler. conjug.* & obſervat Gloſs. *in d. c. Cùm ſecundum eo verſ. ſucceſſores de præb.* Igitur ad tollendum hoc dedecus tenetur Epiſcopus providere de neceſſariis alimentis ordinato ſine titulo, licèt non ſit idoneus pro beneficio; quia adhuc mendicare cederet ipſi in dedecus Ordinis, ſicut etiam viles artes exercere. Præſertim quia Clericis pauperibus tenetur generaliter Epiſcopus ſubvenire, ut tradunt communiter Doctores cum Gloſs. *in d. cap. Cùm ſecundum, v. Donec, de præb.* Sanch. *lib. 6. de matr. diſp. 33. numer. 8.* Ugolin. *de offic. Epiſc. cap. 26. §. 15.* Molfeſ. *part. 1. ſum. tr. 10. cap. 15. num. 5.* Marchin. *de ſacram. Ord. d. tr. 2. part. 6. cap. 7. diff. 4. num. 7.*

10 Neque obſtat *cap. Epiſcopus de præb.* ubi ſtatuitur, quod tunc ſolùm Epiſcopus debet ordinato aſſignare ſtipendia Clericalis militiæ, quando de ſua, vel paterna hæreditate non poteſt habere vitæ ſubſidium; ſi autem ratione ordinationis acquireret jus ad alimenta de patrimonio Eccleſiæ, eſſent ipſi ſubminiſtranda, ſive aliundè haberet vitæ ſubſidium, ſive non haberet, nam unicuique reddendum eſt, quod eſt de ſuo jure, ſive indigeat, ſive non indigeat, quia reſpondetur, acquirere jus ad alimenta de patrimonio Eccleſiæ, quando ordinatur ſine titulo. Tunc enim cenſetur ordinatus ad titulum patrimonii ejuſdem Eccleſiæ; ſi quidem ratione ordinationis cenſetur aſſumi ad hæreditatem Chriſti, ut dicitur in *dict. cap. Cùm ſecundum de præb.* Quando verò habent de proprio, cenſentur ordinari ad titulum proprii patrimonii. Et ideò cùm ordinatio ſit innixa titulo, non ſinit conſurgere jus ad commune patrimonium Eccleſiæ. Cùm enim interveniat pactum, quo ordinatus obligat proprium patrimonium ad ſui ſuſtentationem, & ſub hoc pacto tacito cenſetur ordinari qui habet proprium patrimonium, *d. cap. Epiſcopus de præb.* hæc proviſio hominis facit ceſſare proviſionem legis, *leg. 1. §. ſi convenerit, ff. depoſ. & l. Paciſci ff. de pact.* & notant ibi Bart. Angel. & alii, traditque Alex. *in l. ſi ſocer §. Lucius circa fin. verſ. Utrum, ff. ſolut. matrim.* Roland. *de dot. quæſt. 29. num. 16.* Rot. cor. Durano *dec. 127. numer. 2.* Immò ſubintrat alia proviſio legis, quæ confirmat pactum particulare, & eximit ordinantem ab obligatione ſubminiſtrandi alimenta, *ut id d. cap. Epiſcopus, de præb.*

Et licet, quando obligatio provenit ex natura rei, 11
& a jure communi per proviſionem hominis, non ceſſat proviſio legis, ut notant Jaſ. *in l. 2. numer. 143. Cod. de jur. emphyt.* Ruin. *conſ. 34. numer. 8. & 26.* Neguſant. *de pignor. part. 2. princ. membr. 4. num. 87.* Obligatio autem alendi ordinatos provenit ex ordinatione, atque adeò ex natura rei, & ex jure communi. Id tamen verum eſt, quando obligatio ex natura rei inducit aliquid diverſum, quod non inducit proviſio hominis. At in hoc caſu proviſio hominis inducit proviſionem alimentorum pro ordinato, quæ inducitur etiam ex natura rei. Deindè ex natura rei, ſeu ordinationis non inducitur obligatio alendi ordinatum abſolutè, ſed ſolùm quando abſque titulo ordinatus eſt, & tunc ſolùm inducitur etiam a jure communi. Qui autem habet de proprio non habetur pro ordinato abſque titulo, ſed cum titulo patrimonii, ob pactum tacitum reſultans ex jure, quod ſic ordinatis non ſit providendum de neceſſariis alimentis. Et ideò tale pactum cum aſſiſtentia juris non ſinit orirì obligationem legis ex natura rei. Unde cenſetur ſic ordinatus ad ſui patrimonii titulum ordinatus ſaltem ad hunc effectum, ut ſcilicet Epiſcopus ordinans non teneatur eum alere; quod approbavit Gloſs. *in d. capit. Epiſc. de præb.* An verò patrimonium illud cenſeatur titulus, niſi expreſsè de hoc agatur, poſſitque ſine Epiſcopi licentia alienari, affirmat Imol. *eod. cap. Epiſc. num. 5. & cap. Tuis de præb. in 6. num. 3.* ubi etiam Joan. Andr. adduntque Hoſt. & Imol. etiam in dubio non cenſeri aſſignatum patrimonium pro titulo, ſed oportere, ut expreſsè, & ſpecificè aſſignetur pro titulo. Quod etiam docet Panormit. *eod. cap. Tuis num. 3.*

Idem quoque dicendum eſt in caſu, quo ſummus 12
Pontifex concedit, ut quis poſſit a quocumque Epiſcopo ordinari, nempè quod ſubminiſtrare neceſſaria alimenta taliter ordinato ſine titulo pertineat ad proprium Epiſcopum Ordinati. Proprius autem Epiſcopus intelligitur ille, qui debet concedere dimiſſorias ordinando. Nam ſummus Pontifex concedendo, ut quis ordinari poſſit a quocumque Epiſcopo, ſolùm tollit impedimentum, quod obſtare poteſt, ne poſſit ordinari, non autem habilitat pro ſuſcipiendo ordine, ſed ſupponit, prout de jure habilitatum, aut habilitandum. Et proinde ii, ad quos de jure ſpectat, tenentur inquirere ſuper habilitate, & requiſitis, inter quæ requiritur titulus, ad quem ordinetur, quo ſecluſo cenſetur inhabilis, ut ordinetur. De jure autem requiritur, quod proprius Epiſcopus examinet, & approbet quoad neceſſaria requiſita ordinandos, ut ſtatuitur in Concil. Trident. *ſeſſion. 23. capit. 3. de ref.* ibi: *ſubditos ſuos non aliter quam jam probatos, & examinatos ad alium Epiſcopum ordinandos dimittant.* Et ideò licet quis obtineat a ſummo Pontifice, ut poſſit a quocumque Epiſcopo ordinari, ſunt tamen neceſſariæ literæ dimiſſoriæ proprii Ordinarii, teſtificantes ſuper idoneitate, aut quod Ordinator informetur aliundè ſuper eadem habilitate; quia Pontifex cenſetur concedere licentiam, ſuppoſita habilitate.

Nec obſtat textus *in d. cap. ſi Epiſcopus, de præb. in* 13
6. ibi: *Eis autem, quibus a Diœceſanis datur licentia, ut poſſint, a quo voluerint, Epiſcopo, ad omnes ſacros Ordines promoveri, non qui ordinant, ſed qui tribuunt licentiam, cum eam dare non debeant titulum non habenti, ad*

præmissa, si titulum non habeant, obligantur. Ex quibus deduci videtur, quod cùm summus Pontifex tribuat licentiam suscipiendi ordines a quocumque Episcopo, ad ipsum Pontificem spectet providere ordinatum sine titulo de congruis alimentis; quia non debebat dare licentiam non habenti titulum: nam ille textus disponit de Episcopo, aut alio qui suis subditis potest concedere licentiam suscipiendi Ordines; quia ad ipsum spectat inquirere super idoneitate, & præsertim super titulo. Et ideò, si non inquirat, deficit in proprio munere, & consequenter ad ipsum spectat alere ordinatum. Hæc autem dispositio non potest extendi ad summum Pontificem; tum quia loquitur solùm de inferioribus Ordinatoribus, aut concedentibus licentiam; tum quia concedendo hujusmodi licentiam non dispensat super obligatione inquirendi de idoneitate ordinandi, neque super ipsa aliquid affirmat. Unde refunditur ista obligatio in executorem literarum Apostolicarum. Hinc si, pendente lite inter duos Ordinarios, ad quem ipsorum spectet concedere dimissorias, & proinde neutrius admitti possint; concedat Pontifex alicui, ut possit a quocumque Episcopo ordinari ille, cui hujusmodi literæ præsentabuntur, tenebitur examinare ordinandum, & inquirere super titulo ordinationis; quia Pontifex per hujusmodi licentiam non supplet dimissorias, quibus ordinandus commendari deberet, sed solùm dat facultatem, ut possit ordinari a non suo Episcopo, & absque dimissoriis sui Ordinarii. Et ideò ad ordinantem spectat cognoscere super habilitate ordinandi.

14 Declaratur tamen Constitutio Innocentii III. *in d. cap. Cùm secundum Apostolum, de præb.* ut procedat solùm, quando ordinans fuit in culpa; si enim promoveri quis faciat per fictum titulum, ignorante Episcopo, nempè per falsa instrumenta, tunc ordinans non tenebitur eum alere, ut Garz. *de benef. part. 2. cap. 5. num. 32.* Surd. *de alim. tit. 7. quæst. 37. num. 40.* Abb. & Imol. *in cap. 2. de præb.* Suar. *loc. cit. num. 8.* Item, ut non teneatur Episcopus alere ordinatum, si iste habeat congruam aliunde sustentationem, scilicet ex suo patrimonio; aut paterna substantia, ut docuimus supra, & tradit Suarez *num. 33. in fin.* per decretum Concilii Lateranensis sub Alexandro III. *part. 1. cap. 5.* Item, ut non procedat, nisi de ordinatis ad sacros Ordines, ut de recepta consuetudine testatur Turrecr. *in d. cap. Neminem num. 2.* Dec. *in d. cap. cum secundum Apostolum de præben.* Nav. *cons. 14. de temp. Ord.* Garz. *num. 4. loc. cit.* & Rota *div. part. 1. dec. 731. num. 13.*

15 Sed Tridentinum *sess. 21. cap. 2. de ref.* statuit, ut nullus Clericus ad sacros promoveatur, nisi priùs legitimè constiterit, eum beneficium Ecclesiasticum sufficiens pacificè possidere; ad patrimonii autem, vel pensionis Ecclesiasticæ titulum ordinari non possint, nisi quos Episcopus judicaverit pro Ecclesiarum suarum necessitate, vel commoditate, constito tamen prius de tali titulo, ejusque sufficientia, & canonum antiquorum pœnas super his innovavit. Unde ex hoc Tridentini decreto aliqui dicunt, solùm innovari pœnas, *cap. Neminem*, & *cap Sanctorum*, qui antiqui Canones dicuntur, non autem innovari *cap. Cum secundum Apostolum*. Quia hoc est jus novum. Et ita Majol. *l. 4. cap. 15.* Sanch. *l. 6. de matr. disp. 32. num. 8.* Suar. *loc. cit. num. 35.* Laym. *l. 5. tr. de sacr. Ord. cap. 10. numer. 7.* Quam communem ait Garz. *loc. cit. num. 24.* Alii verò dicunt, solùm innovari pœnas *d. cap. Cùm secundum Apostolum*. Ita tenent Toletus *l. 1. cap. 48.* Sayr. *l. 4. cap. 14. num. 16.* Gutier. *pract. quæst. l. 2. cap. 95. num. 11.* Cened. *collect. 33. num. 2.* Navar. *cons. 19. num. 2. de temp. ord.* Gonz. *ad reg. 8. glos. 5. §. 10. num. 24. & 27.* Garz. *eo loco num. 27.* Et hanc in praxi tutam, ait Dian. *miscel. 2. resol. 5. p. 1.* sed verior sententia ex stylo Curiæ, & sacræ Pœnitentiariæ recepta est, quæ distinguit, atque asserit, omnes dictas Constitutiones, & Canones innovari respectivè, scilicet quod si ordinatus quis fuerit ad sacros ordines sine titulo beneficii, vel patrimonii, vel pensionis, sciente Episcopo, seu cum Episcopi culpa, solùm in hoc casu innovata est pœna *d. cap. Cùm secundum Apostolum*, ut scilicet Episcopus teneatur ad alimenta, ipse vero ordinatus non est suspensus; si autem ordinatus fuit ipse solus in culpa, quia finxit titulum per falsa instrumenta, tunc ipse solus pœnas incurrit, nimirùm suspensionis ex *d. c. Sanctorum*. Et ita tenet Sanch. *opusc. l. 7. c. 1. dub. 35. n. 12.* cum Navarro, & Salzedo: & eam probabiliorem, & in praxi receptam ait Regin. *l. 32. tr. 2. n. 72.* Filliuc. *tr. 17. n. 89.* ubi etiam testatur de praxi Pœnitentiariæ; estque communior Doctorum sententia, quæ tradit non esse revocatos *c. Neminem*, & *cap. Sanctorum d. 70.* quos sacrum Concilium Tridentinum innovavit, aliàs fraus, & dolus patrocinarentur sic malè promoto, quod nulla jura permittunt, *c. Adversus 7. §. fin. de immen. Eccl. c. Intelleximus 7. de jud. c. Tuæ 12. de Cler. non resid. c. ex tenore 16. de rescript. c. 2. de dolo, l. Itaque 12. ff. de furt. l. sancimus 22. de pœn.* Sicque intelligendæ sunt declarationes S. Congregationis Concilii, quas adducit Gonz. *ad reg. 8. cancel. glos. 5. §. 10. n. 23.*

Nec suffragatur, quod prædicti Canones sint revocati per *cap. Cum secundum Apostolorum de præb.* Nam talis revocatio est tantùm intelligenda quoad illos, qui sciente Episcopo ordinati sunt absque titulo, non autem quoad illos, qui malitiosè, ac decipiendo suos Ordinatores absque titulo promovere se fecerunt; nam aliàs sequeretur ordinantes absque sua culpa puniendos esse, cùm probabiliter factis suis diligentiis crediderint ordinato, qui exhibuit se habere sufficiens beneficium, vel patrimonium. Jura autem non permittunt innocentem puniri, sed pœnam tenere solos authores, & delinquentes, ut decernunt *d. l. sancimus, C. de pœn. l. Absentem, ff. eod.* Et nemo pro alieno delicto puniendus est, *cap. Jam itaque 1. quæst. 4. cap. si habes 24. quæst. 3. cap. Quæris de Consecrat. d. 4. cap. 2. de Constit.* Itaque a talis suspensionis incursu excusari non debet, qui decipiendo suum Episcopum, promoveri se facit ad sacros Ordines cum ficto, & simulato titulo, sicut eum non excusat praxis Curiæ Romanæ, quæ hac in re magni facienda est; sicque sæpius declaravit S. Congr. Episcoporum, præsertim in Verulana 6. Junii 1601. in Andrienſi 1. Octobris 1602. & S. Congreg. Concilii 27. Novembris 1610. Accedit, quod pœna Decretalium non afficit ordinatos, sed ordinantes; Concilium verò Tridentinum tam ordinatos, quàm ordinantes respicit, illorum fraudes, horum negligentiam punire volens. Igitur eas quoque pœnas innovare censetur, quæ afficiunt etiam ordinatos; atque ita dicendum est, renovasse pœnas tam Canonum contra ordinatos, quàm decretalium contra ordinantes, cùm nihil impediat utrasque pœnas simul innovari, eo quod nulla illarum sit alteri contraria, & per accidens sit, quod pœna decretalium extendatur. Maximè cùm fieri possit, quod taliter ordinatus suspensionis absolutionem obtineat, & sic beneficium Ecclesiasticum consequatur; unde Ordinator ab obligatione alendi liberetur. Et ita declaravit etiam S. Congr. Episcoporum in Pharensi 13. Decembris 1593. & S. Congr. Concilii 16. Januarii 1621. in Bojanensi. Quod est contra Gonz. *loc. alleg.* & alios.

Hæc autem suspensio relaxari nequit, donec ita pro 17
motus assequatur sufficientem, & legitimum titulum pro congrua sui sustentatione, durante enim causa suspensionis, debet durare & suspensio, *arg. l. semper in civitate 5. §. negotiatores, ff. de jur. immun.* Et etiamsi non relaxetur suspensio quoad ordines exercendos, rehabilitari tamen potest ad beneficia consequenda, removendo suspensionis causam, quæ est defectus tituli. Removeri autem nequit, nisi mediante consecutione beneficii, vel patrimonii. Quod si quis ordinatus sit subdiaconus cum ficto, vel ementito titulo, & posteà etiam obtenta absolutione suspensionis incursæ promotus est similiter sine vero titulo ad Diaconatum, iterum suspensionem incurrit. Et si tertiò, licèt obtenta suspensionis hujusmodi absolutione similiter sine titulo, aut cum ficto, vel ementito ad sacerdotium promoveatur, iterùm afficitur suspensione. Quia hic dicitur suscipere sacros Ordines sine titulo, & jura suspendunt absolutè suscipientes sacros Ordines sine titulo. Ita S. Cong. & aliis, Bonac. *tom. 3. disp. 3. qu. 1. pun. 8. n. 4.* secus autem si post susceptum sacrum Ordinem alienet patrimonium, vel victum non petat ab eo, qui assignavit. Idem Bon. *num. 7.* quia verè habuit patrimonium, est tamen nulla renunciatio, & peccat, atque adeò puniendus est a suo Prælato, Nav. *l. 1. cons. tit. 11. de temp. ord. cons. 16. numer. 14.* Rodrig. *tom. 2. sum. cap. 15. num. 2. & 5.*

Immò, si post assignatum patrimonium ad Ordines, 18
contrahat debita, potest ratione illius ordinari; quia ea debita non sunt ex illo patrimonio solvenda, cùm datum sit præcisè ad Ordines, & ut Ordinatus ex illo vivat, Rodriquez *eo num. 2.* Nav. *eod. tit. cons. 13.* Et ex hac eadem ratione qui recipit ex donatione prædium, ut ad titulum illius ad Ordines promoveretur, & posteà contrahit debita; vel promisit sorori certam summam, ut nuberet, quæ sunt majora valore prædii, potest ad illius prædii titulum ad Ordines promoveri, quia illa sunt priora, quando æs alienum potest, ac debet solvi de illis bonis, & debita in hoc casu non possunt, neque debent solvi de illo patrimonio. Quia illud non potest peti ante ordinationem; donatum enim fuit causa ordinationis faciendæ per *l. 1. & 2. C. de donat. quæ sub mod. fiunt.* Nec potest ordinationem, si aliàs non habet beneficium, vel patrimonium sufficiens, quia eatenus

tenus non poteſt alienari per Tridentinum; ſicque Nav. *loc. cit. conſ.* 13. Rodriq. *ibid. num.* 2. & Sanch. *opuſc. l.* 7. *cap.* 1. *dub.* 42. Hinc Doctores *in cap. Odoardus de ſolut.* dicunt, quod Clericus non poteſt moleſtari ſuper patrimonio, niſi deductis alimentis, & licèt aliqui id admittant, quando debitum provenit ex delicto, pro quo non ſolùm in bonis, ſed etiam in perſona puniri poteſt, ut Marſil. *in pr. crim. §. attingam. num.* 5. & Far. *de delict. quæſt.* 26. *num.* 11. & 12. & *de Carc. quæſt.* 27. *num.* 72. Sacra tamen Congregatio Concilii ſemper ſolet reſcribere, *deductis alimentis*. Alias pœnas latæ ſententiæ ſtatuit Sixtus V. Conſtitutione ſua *ſanctum & ſalutare* 91. contra ordinantes, & ordinatos ſine titulo. Sed fuerunt ſublatæ per Conſtitutionem Clementis VIII. *Romanum decret.* 40. Ab hac autem ſuſpenſione abſolvere, & in irregularitate ejus occaſione contracta diſpenſare in foro conſcientiæ poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi reſidens, ſi ſecretæ ſint ex facultate ipſi conceſſa per Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de ref.*

19 Patrimonii autem appellatione ſtrictè, & in ſua primæva ſignificatione intelligitur res patris, ſeu hæreditas, quæ a patre provenit filio, *l. quantitas* 72. & *l. In quantitate* 73. *ff. ad l. fale. l. cogi* 16. *ff. ad Trebel.* Dec. *conſ.* 80. *num.* 3. Extenditur tamen, & communiter accipitur, atque intelligitur pro omnibus rebus, & bonis, quæ undecumque obvenerunt alicui, & ſic capitur pro ſubſtantia, & facultatibus illius, *l. munera* 2. & *l. quantum* 10. ubi Gloſs. *C. de muner. patrim. l.* 10.

20 In eo duas conditiones præcipuè requirit S. Concilium Tridentinum. Prima eſt, ut illud, quod pro patrimonio exhibetur vere, hoc eſt, actualiter, & cum pleno jure realiter poſſideatur a promovendo. Dictio enim *verò* importat propietatem, & excludit fictionem, ſeu interpretationem, Gloſs. *in l. ſingularia* 15. *v. Non acceperis, ff. ſi certum pet.* ubi Cagn. *num.* 140. *l. Verum* 216. ubi Gloſs. & Rebuff. *v. Verum, ff. de verb. ſign.* Et verbum *obtineri* importat non ſolùm poſſeſſionem, ſed etiam jus in re plenum. Ille enim, ut benè advertit Archid. *in cap. Si gratioſè 3. num.* 1. *de reſcr. in* 6. non dicitur rem obtinere, qui non habet plenum jus in ea; ut probatur *ex d. cap. Si gratioſe*. Et ideò ſecundum Conc. Trident. iſtius patrimonii prima conditio eſt, ut a promovendo poſſideatur, non ſolùm poſſeſſione naturali, quæ eſt ſimplici fructuum perceptione, *l. naturaliter* 12. *ff. de acquir. & amitt. poſſ.* quam habens etiam Colonus, & qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſervandæ, *l. 3. §. Creditores, ff. uti poſſidetis, l. Cùm legati* 12. *ff. quibus ex cauſis in poſſ. eat.* Et qui precario habent; *l.* 1. & *ſeqq. ff. de prec.* Sed neceſſe eſt, ut pleno jure, & dominio poſſideatur. Hanc enim ob cauſam a S. Conc. appellatur patrimonium, quod jure hæreditario, hoc eſt pleno jure, & dominio poſſidetur, *l.* 1. & *l. bona autem 3. §. hæreditatis autem*, & *§. bonorum igitur, ff. de bonorum poſſ.*

21 Secunda conditio eſt, ut ſit conſtitutum in re fructifera; quia ſatis eſſe debet ad vitam ſuſtentandam. Quæ autem ſint iſtæ res fructiferæ, nemo erit, qui ignoret, ſi animadvertat fructus appellatione nec res ipſas, nec earum pretium venire, ſed quod ex eis naſcitur, *capit. ſalubriter* 16. ubi Panor. *in fin. de uſur.* & inſimul ſi conſideret fructuum genera, quorum alii ſunt naturales, in quorum productione magis natura, quàm hominis induſtria operatur, ut ſunt fœnum, glandes, caſtaneæ, poma, ligna, & ſimilia, quibus, prout natura producit, utimur, *l.* 1. *ff. de glande legata, l. qui venenum* 236. *§. glandis, ff. de verb. ſignif. l. Item ſi fundi* 10. & *l. ſi fur.* 14. *com. ſeq. ff. de uſufr.* & *quemadm. quis utatur*. Alii ſunt induſtriales, qui potius ex hominis induſtria, quàm ex ipſa natura proveniunt, & percipiuntur, ut ſunt triticum, hordeum, vinum, oleum, & id genus alia, in quorum productione, & uſu induſtria humana magis operatur, *l. fructus* 45. *ff. de uſur.* & *l. ex adverſo* 36. ubi Gloſs. & DD. *ff. de rei vend.* Alii ſunt civiles, eo quod ex ſola induſtria, & negotiatione hominis acquiruntur, & percipiuntur propter rem, ut ſunt penſiones domorum, navium, & hujuſmodi, *l. ſi, qui* 11. *§.* 1. *ff. de pign. l. Arboribus* 13. *§. navis, ff. de uſufr.* & *quemadm. quis*. Ejus verò quantitas non taxatur; quia cùm illius redditus ſufficientes eſſe debeant ad honeſtam promovendi ſuſtentationem, & id regulari debeat, & loco, ubi promovendus inhabitat, & facillimè reperiatur in uno loco illud eſſe ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem, quod alibi eſt inſufficiens, ideò hæc taxatio relinquitur arbitrio ordinarii.

22 Ex donatione conſtitutum efficitur irrevocabile poſt ſuſceptos ſacros Ordines; nam donatio facta eſt ob cauſam oneroſam, ſcilicet ob matrimonium ſpirituale, reſpicitque tertiam perſonam, nempè Epiſcopum Ordinantem, qui eum non ordinaſſet, niſi ſub ſpe donationis irrevocabilis, & aliter tenebatur illum alere. Sic Salzed. ad Diaz. *cap.* 18. *num.* 17. Matiench. *l.* 5. *recopil. tit.* 6. *l.* 1. *gloſs.* 9. *num.* 8. Cov. *cap. Raynaldus de teſt. §.* 2. *num.* 7. Avendagn. *reſp.* 17. *in fin.* Gutier. *l.* 2. *pract. qu.* 65. *num.* 7. & alii communiter contra Spin. *in ſpecul. teſtam. gloſs.* 18. *numer.* 75. & *ſeq.* Conſtituti ex beneficio renunciatio non valet, niſi fiat facta mentione, quod ad illius titulum promotus ſit, & ordinatus habeat aliundè neceſſaria ad commodam ſuſtentationem, ut expreſsè definitur in Trid. *d. ſeſs.* 21. *cap.* 2. *de ref.* Idem dicendum eſt de renunciatione, aut alienatione, aut extinctione, aut remiſſione patrimonii, vel penſionis facta ſine licentia Epiſcopi, donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ordinatus ſit adeptus, vel aliundè habeat, unde vivere poſſit; quia Tridentinum ait, quod aliter nullatenus poſſit fieri. Dictio autem *nullatenus* inducit nullitatem actus ipſo jure juxta celebrem Clem. *un. de ſequeſtr. poſſ.* & docent Zenzelin. *ibid.* Gloſs. *in author. ſi qua mulier, C. ad Senatus conſ. Vallejan.* Card. *in cap. ſuper literis de reſcript.* & Navar. *conſ.* 14. *de temp. Ordin.* Item quia dicit *non poſſit fieri*; verbum enim *non poſſit* inducit invaliditatem actus. Hinc cùm dubitaretur die 12. Maji 1588. in Sac. Congregatione Concilii *in verſ. Id verò beneficium*, an pro forma traditum eſſet, ut reſignans teneatur facere mentionem, ſe ad titulum illius fuiſſe promotum, adeò quod per æquipollens adimplere non poſſet, fuit reſolutum pro forma tradita eſſe a Concilio, ſtante clauſula annullativa, quæ negativè loquitur, Jaſ. *n l. ſi quid nominatim de liber.* & *poſthum.* Felin. *in cap. Cùm dilectus de reſcript.* Quo ſtante per æquipollens non poteſt adimpleri, & quidem eadem militat ratio, ac in beneficio, ne ſcilicet cogatur promotus cum Ordinis dedecore mendicare. Immò & major; quia faciliùs patrimonium alienatur, quàm beneficium, & ita tenent Navar. *loc. cit.* & Molin. *tom.* 1. *de juſt. tr.* 2. *diſp.* 238. *ad fin.* Henriq. *lib.* 13. *de excomm. cap.* 37. *numer.* 2. Rodriqu. *tom.* 2. *ſumm. cap.* 15. *numer.* 5. & quoad patrimonii renunciationem dixit Sanch. *lib.* 6. *de matrimon. diſp.* 32. *num.* 7. & 8.

Idem quoque tenendum eſt de reſignatione beneficii, 23
ad cujus titulum fuit ordinatus etiam ex cauſa permutationis, non facta mentione dictæ qualitatis, videlicet, quod fuerit ad illius titulum ordinatus. Talis enim reſignatio, & permutatio eſt ipſo jure nulla, obſtante dicto decreto Concilii, cujus diſpoſitio non poteſt per æquipollens adimpleri, ut modò diximus, & reſolvit Rota in Aretina Plebis 4. Decembris 1600. coram Millino, & in Mutinenſi Canonicatus 19. Novembris 1602. coram Litta, ubi permutatio non potuerit habere effectum nova culpa reſignantis, quia in examine fuerit reprobatus; cùm enim reſignatio ſit nulla, jus non abdicatur a reſignante, Garz. *de benef. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 228. & Rot. *dec.* 614. *num.* 1. *part.* 4. *diverſ.* Quod procedit, etiam ſi reſignatio facta fuerit coram Summo Pontifice; ut in deciſione Millini *num.* 13. neque obſtare illi Conſtitutionem Gregorianam de publicandis reſignationibus, Gonz. *ad reg. 8. gloſs.* 5. *§.* 10. *num.* 35. ubi *num.* 12 quod nec poſſit permutari patrimonium pro beneficio.

Conſtitutum verò a matre ex integra ejus dote nul- 24
liter conſtituitur; ſive quia mulier non poteſt remanere indotata, quantumvis alienatio neceſſaria, & privilegiata ſit, ut latè Merl. *de pign. l.* 2. *tit.* 1. *quæſt.* 18. *a num.* 12. & *ſeqq.* ſive quia concernit præjudicium aliorum filiorum, quibus in bonis maternis omni jure debetur, ſaltem pro legitima, quæ continet cauſam piam, & eſt favorabilior qualibet alia cauſa pia, etiam Eccleſiæ, ut pluribus relatis firmat Rot. *dec.* 420. *numer.* 1. *part.* 1. *rec.*

Præterea *in cap. Per tuas* 37. *de ſimon.* Si quis rogavit 25
Eccleſiæ Rectorem, ut eum ad Eccleſiæ ſuæ titulum præſentaret, ut ordinari poſſet, firmiter promittens nunquam in Eccleſia ſua petere aliquam portionem, ad eum titulum ordinatus eſt ſuſpenſus, ut non poſſit in ſic ſuſceptis miniſtrare, neque ad ſuperiores aſcendere, donec cum eo diſpenſetur. *Et cap. penul. de ſimon.* Si quis aliquem ordinaverit, vel ad ordinem præſentaverit, promiſſionem, vel juramentum ab eo recipiens, quod ſuper proviſione ſua non inquietabit eum, ordinator a collatione, præſentator ab executione ordinum per triennium, & ordinatus abſolutè, ſeu tali fiduciario titulo ab ordine ſic ſuſcepto, donec a Sede Apoſtolica diſpenſationem meruerit obtinere, noverit ſe ſuſpenſos. Has pœnas innovatas eſſe a Trid. *ſuprac. ſeſs.* 25. *cap.* 2. *de ref.* tenet Henriq. *l.* 13. *cap.* 37. *num.* 2. & Avil. *part.* 2. *diſp.* 2. *dub.* 5. *concl.* 1.

Quia in re advertendum eſt, quod licèt hæ decretales 26
ponantur ſub titolo de ſimonia, non tamen iſti incurrunt

pœnas simoniæ in ordine propter hoc solùm, quod promittat promovendus non petere sustentationem, aut non percipere portionem ex massa communi, aut non petere, vel non retinere patrimonium, quia nihil hic datur propter ordinem immediatè, cùm tantùm promittat promovendus nihil petere de eo, quod ante ordines collatos non debebatur, ita Innoc. Joan. Andr. Abb. & Zabar. *in d. cap. pen. de simon.* Navar. *conf.* 67. *de simon.* Quaranta *verf. Ordo*, §. *Undè resolutivè*. Neque incurrunt pœnas simoniæ super beneficiis, si fictè quis accommodat ordinando titulum sui beneficii, idem Quar. §. *Sed res dubia*. Si autem verè ei resignaret beneficium, sed cum occulto pacto retrocessionis beneficii, vel fructuum, tunc multi dicunt, recipientem beneficium sub eo pacto fiduciario incurrere in pœnas simoniæ confidentialis, & resignantem, ac complices in pœnas simoniæ ordinariæ in beneficiis, ut per Paril. *de confid. quæst.* 1. *num.* 93. Gonz. *reg.* 8. *glos.* 5. §. 10. *num.* 7. Tamen magis communis sententia tenet, pactum retrocessionis fructuum, vel pensionis, & non beneficii ipsius non inducere pœnas simoniæ confidentialis, sed simoniæ ordinariæ beneficialis, scilicet si fuerit utrinque completa, ut Sanch. *opusc. l.* 2. *cap.* 2. *dub.* 34. *num.* 12. Quaranta *ibidem*.

27 Secundò advertendum, quod prædictæ pœnæ *c. Per tuas, & c. penult. de simon.* secundùm magis communem non procedunt in casu, quo quis constituit patrimonium promovendo cum pacto fiduciario de retrocedendo patrimonio, vel fructibus illius; quia illi textus tantum loquuntur de accommodato titulo beneficii, Zabar. *in d. cap. penult.* Less. *l.* 2. *de just. cap.* 35. *num.* 134. Tolet. *l.* 1. *cap.* 48. §. *quinta*, Nav. *conf.* 17. *num.* 2. *de tempor. ord.* Quaranta *loc. allegat.* §. *quod intellige*, Gonz. *ibidem* Garzias *part.* 2. *cap.* 5. *num.* 168. quod est contra Suarez *tr. de suspens. num.* 35. *disp.* 31. *sect.* 1. Sayr. *l.* 4. *cap.* 15. *num.* 23. Azor. *part.* 3. *cap.* 15. *qu.* 1. Navar. *c.* 27. *n.* 158.

28 Tertiò advertendum est, quod dictæ pœnæ contra præsentantem ad titulum beneficii, contracta fiducia, solùm procedunt de præsentante ex officio, qualis est Archidiaconus, vel concedens dimissoriales Joan. Andrea *in d. cap. penult.* Zabar. *ibid. in fin.*

29 Denique advertendum est, quod pactum illud fiduciarium de non petenda sustentatione ab Episcopo ordinante est ipso jure nullum, uti contra bonos mores, estque contra jus publicum, cui renunciari non potest, ut optimè Glos. *in cap. si Episcop. de præb. in 6. & in d. cap. penult.* ubi etiam Felin. Anan Panorm. & alii. Ideoque neque firmatur juramento, Sanch. *opusc. l.* 7. *c.* 1. *dub.* 34. *n. ult.* Salzed. *c.* 18. *n.* 11. cùm Anania contra Panormitanum. Pactum verò de non petendo patrimonio verè constituto, aut de eo restituendo secundùm multos Doctores est validum, ut teneatur promittens in foro conscientiæ illud observare. Et ideò tanquam ordinatus sine vero patrimonio, sed ficto incurrit ordinatus in suspensionem innovatam a Conc. Trid. Posse tamen ab Ordinario tale pactum rescindi in pœnam, tenent Suar. *ib. n.* 167. & complures apud Garziam *n.* 166. & apud Dianam *resp.* 184. *tr.* 4. *part.* 2. sed contra plures etiam tenent, pacta prædicta esse ipso jure nulla, & ita patrimonii titulum validum remanere, & idcircò ordinatum non incurrere in prædictam suspensionem. Ita Quaranta *loc. cit.* §. *quod intellige*, Garz. *n.* 161. Tolet. *loc. cit.* Diana *ibid.* cum aliis multis per eos allegatis; si autem constitutio patrimonii fuit ficta, & simulata, certum est ordinatum incurrere in præfatam suspensionem, quia nullum habuit titulum. Garz. *n.* 153. Sanch. *de matr. l.* 6. *disp.* 32. *n.* 8. Suarez *n.* 35. qui plures adducit.

30 Hinc non dicitur fictum, vel fiduciarium patrimonium ex eo, quod instrumento adsit conditio, ut bona revertì debeant ad donatorem, casu, quo ordinatus fuerit provisus de sufficienti beneficio Ecclesiastico, ut declaravit Sac. Congr. Episcoporum in Carpensi 6. Decembris 1588. ibi: *Carpens. Archipresbytero. La clausula, che suole apporsi nelle donationi, che soglion farsi a' Chierici per titolo ad ordinarsi, cioè, che la cosa donata, debba ritornare al donante ogni volta, che il promosso conseguisca beneficio, ò altro titolo, è valida, e non vitia la donatione.* Vel coniequatur alia bona sibi ad suam congruam sustentationem sufficientia, eadem S. Congreg. in Eugubina 22. Maij 1590. dummodò si tot certorum reddituum ad vitam super certis bonis, donec sit sufficienter provisus, eadem S. Congr. in eadem Eugubina 1. Aprilis 1596. Idque non obstante, quod bona sita sint in aliena diœcesi, eadem S. Congr. in Leodiensi 6. Martii 1600. Et quod Patri, vel fratribus donantibus nihil remaneat pro eorum victu; dummodò donatio sit realis, firma, legitimè facta, & tot bonorum, ut fructus ascendant ad taxam in illa diœcesi firmatam, eadem S. Congr. in Aretina 10. Aprilis 1590. quæ tamen assignatio non cessat per provisionem amovibilem, eadem S. Congreg. in Brixiensi 26. Januarii 1616. Ita quidem, ut pœnæ solum habeant locum, quando constat, donationem fictè factam fuisse, secus si dubitetur tantùm, sed non plenè constet; quia in dubio judicandum est in favorem actus, & status Ecclesiastici, Bonac. *d. tom.* 3. *disp.* 3. *quæst.* 1. *punt.* 8. *num.* 8.

Patrimonium verò hypothecis subjectum perindè est, 31
ac si esset fallum. Nam ordinatus non potuerit ex illis bonis sustentari, si creditor de iis sibi satisfieri voluerit; quia transierunt cum onere hypothecæ, Bonac. *loc. cit. num.* 16. & declaravit S. Congr. Episcoporum in Ugentina 6. Octobris 1617. Id tamen non obtinet, quando bona hypothecata, vel etiam emphyteutica, deductis oneribus, sufficiunt ad congruam sustentationem, eadem S. Congr. in Faventina 9. Maji 1614. & Congr. Concilii sæpiùs, quæ etiam die 2. Junii 1629. censuit, posse super censibus perpetuis, cohærentibus rei immobili, & cum legitimis cautionibus, & dummodò proprietas census sit talis summæ, ut in casu restitutionis, & conversionis in bona stabilia, vel loca montium non vacabilia, annui reditus decenti sustentationi promotorum sufficiant; quodque in casu hujusmodi restitutionis censuum debitores teneantur pretium deponere penes ædem sacram, vel personam fide, & facultatibus idoneam, ad effectum investiendi in aliis censibus ejusdem qualitatis, vel in bonis stabilibus, vel in locis montium non vacabilibus, ad quod investimentum faciendum teneantur ipsi ordinati sub pœna suspensionis. Minusque procedit, quando donator, vel assignator patrimonii aliis hypothecati promisit evictionem, & habet alia bona libera, ex quibus eam præstare potest; quia tunc ratio cessat, & multò magis, quando ipsa bona donata, vel assignata, deductis oneribus realibus, sufficiunt promotis ad sustentationem. Ita etiam declaravit Sacra Congregatio Episcoporum in Faventina 9. Maji 1614.

Et quamvis aliqui velint, quod possit quis promoveri ad sacros Subdiaconatus, & Diaconatus Ordines ad titulum beneficii, cujus fructus lucrari non potest, nisi post susceptum Presbyteratus ordinem; quod cum primis sentit Barbos. *de potest. Episcop. alleg.* 19. *numer.* 29. Attamen hæc doctrina, ejusque observantia in jure non subsistit; quia sic promotus multis modis a suscipiendo Sacerdotio posset impediri, ita contra intentionem Sacri Concilii ad mendicandum cogeretur; ideòque hanc doctrinam repudiavit S. Congr. Concilii in Vicensi 26. Septembris 1623. Poterit tamen propter talem spem ordinari cum patrimonio minori solito, ut censuit Sac. Congr. Episcoporum in Comensi 12. Novembris 1597. Vel etiam cum patrimonio sufficienti assignato, donec ad Presbyteratus ordinem promotus fuerit, ut censuit S. Congr. Concilii in eadem Vicensi modò relata. Ita etiam non est admittenda doctrina P. Dianæ *part.* 5. *tr.* 10. *resp.* 48. de promoto ad titulum fidejussionis alimentorum. Nam S. Congr. hunc titulum non admittit, licèt promissio sit in tuto posita super bonis stabilibus, sed requirit patrimonium rei certæ, de cujus fructibus possit ordinatus liberè disponere. Ita enim censuit 6. Junii 1589. 32

Multòque minus ad titulum annuæ præstationis sub 33
hypotheca omnium bonorum, ut declaravit S. Congr. Concilii 12. Januarii 1619. vel salarii præstandi per Communitatem, eadem Sac. Congr. in Stabiensi 28. Octobris 1613. secus autem si salarium sit certum, sufficiens, & irrevocabile, ac sub vera, efficacique bonorum obligatione debeatur, eadem Sac. Congr. in Laudensi 12. Decembris 1615. vel saltem usufructus sufficientis ad congruam sustentationem, Sac. Congr. Episcoporum in Senensi 15. Februarii 1595. Etiamsi sit sufficiens conjunctim cum beneficio, non autem divisim, si adsit necessitas, vel utilitas Ecclesiæ, eadem Sacra Congr. Episcoporum in Compsana 30. Junii 1593. ac in una Melphitana 17. Septembris 1647. & Sacr. Congreg. Concilii in Isclanensi, ac alibi sæpiùs; sicut etiam de eo, qui habet patrimonium, vel beneficium per se insufficiens, sed benè sufficiens junctis distributionibus quotidianis, censuit eadem Sac. Congr. Episcoporum in Senensi in hunc modum. *Archiepiscopo. Congregatio Episcoporum habita sententia Congregationis Concilii decrevit, Clericum posse promoveri ad Ordines sacros etiam Presbyteratus ex redditibus beneficii per se ad sustentationem insufficientis cum redditibus patrimonii itidem insufficientis, modò simul junctis ipsi alimenta commodè suppeditentur, & Archiepiscopus illum duxerit ordinandum pro necessitate, vel utilitate Ecclesiæ.* Idem censuit in Veronensi 6. Decembris 1636. At non ita si cum bene-

beneficio, aut patrimonio inſufficienti jungantur eleemoſynæ, anniverſaria, ſalaria Confraternitatum, aliaque emolumenta, quæ ex celebratione Miſſarum, & exercitio ſacrorum Ordinum, ſi ad eos promoveantur, habebunt; vel ſi Epiſcopus obliget ſe ex fructibus menſæ ſupplere, quod deerit. Unde S. Congreg. Epiſcoporum in Felitrana 20. Februarii 1590. ita Epiſcopo reſcripſit. *La Santità di Noſtro Signore, e la Congregatione non hanno approvato il penſiero di V. Sig. in volere ordinare i Chierici a titolo della menſa di cotеſta Cathedrale per la careſtia, che hà di Sacerdoti, non potendo per la povertà di patrimonii, e beneficii, come già ſcriſſe, provedere alli biſogni della Dioceſe altrimente; hà ben detto ſua Beatitudine, che quando V. S. averà da provedere a qualche Parochiale, ò al ſervitio d' altre Chieſe, debba dare avviſo de' caſi particolari, che non gli mancherà dalla Santità ſua d' opportuno ſuffragio. Frattanto s' ajuti a rimediare nel miglior modo, che può, e Dio la proſperi.* Vel ſi poſſit facilè habere reliquum ex honeſto aliquo artificio, putà muſicæ, grammaticæ, picturæ. Ita etiam cenſuit Sacra Cong. Concilii.

34 Ii verò, qui ad titulum Maſſæ communis in Eccleſiis receptitiis promoventur, licitè promoveri poſſunt, ſi hæ conditiones concurrant; quod redditus ſint fundati ſuper rebus ſtabilibus, & tutis; quod numerus participantium ſit certus, & pars cuique contingens tanta, quæ ſufficiat ad congruam ſuſtentationem; quod taliter ordinati intelligantur obligati illi Eccleſiæ, tanquam beneficiati ejuſdem. Quod permitti poſſint ad celebrandum, licèt patrimonium amiſerint per antiqua debita; quod iis ſufficiens, ſeu congrua pars negari non poſſit, donec vixerint, modò velint inſervire; quod illis detur ad inſtar diſtributionum quotidianarum, etiam quando ſunt impediti ſervire ſine propria culpa, putà propter infirmitatem, &c. ſecus ſi voluntariè abſint, etiam ſtudiorum cauſa. Ita de mandato Clementis VIII. ſæpiùs reſcripſit Sac. Congr. Epiſcoporum, præſertim in Caputaquenſi 20. Februarii 1601. in Guardienſi 17. Septembris 1591. in Lavellenſi 25. Januarii 1593. in Bitterenſi 18. Octobris 1594. in Brunduſina 12. Septembris 1598. in Compſana 8. Junii 1593. & in Melphitana 27. Septembris ejuſdem anni, in Larinenſi 3. Januarii 1594. & in Averſana 2. Julii 1602. Extatque hac de re decretum Sixti V. die 28. Februarii 1590. hujus tenoris, *Che non oſtante la di lui conſtituzione, ſenza incorrer le pene contenute in quella, i Veſcovi poſſano promovere i Chierici aſcritti alla participatione della maſſa commune di qualche Chieſa, purchè queſti tali reſtino obligati al ſervitio, e la participazione conſiſta in frutti di beni ſtabili, e redditi certi, e ſicuri, e baſtanti per la congrua ſoſtentazione. Con queſto però che ſi preſcriva un numero proportionato all' entrate, il quale non ſi ecceda, e li promovendi per il tempo, che tarderanno a partecipare della maſſa, abino aſſicuratione per gli alimenti con publico contratto.* Idem ſæpè cenſuit Sacra Congr. Concilii præſertim in Melphitenſi Ordinationis 26. Auguſti 1662.

35 Idem quoque dicendum eſt promoto ad titulum Coadjutoriæ, ſi tantum interim inde percipiat, quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat; quia hic non minus beneficiatus eſt, titulumque habet, ac mittitur in poſſeſſionem, quàm coadjutus; quod docet Sanch. *opuſc. l. 7. cap. 1. dub. 35. num.* 4. Vicaria verò temporalis, omniaque alia beneficia manualia non ſunt legitimi tituli, ut poſſit quis ad ſacros Ordines promoveri; quia titulus neceſſarius ad Ordines debet eſſe perpetuus ex Tridentino. At Vicaria perpetua legitimus titulus eſt; quia comprehenditur ſub diſpoſitionibus de beneficio loquentibus, text. *in cap. Conſtitutus*, ibique Abb. *cap. Michael. de fil. presbyt. cap. Poſtulaſti de reſcr. capit. Ad hæc de off. Vic. Clem. un. eod. tit.* & notant Butr. *conſ. 3. num.* 2. Rom. *conſ. 356. num.* 5. Bellam. *dec.* 702. Rebuff. *tr. congr. port. num.* 110. & 112. Mand. *reg. 34. Canc. quæſt. 13. num. 3.* ac Salz. *cap. 18. num.* 8. ſervari tamen debet conſuetudo, ſive ſtatutum ſervitii biennalis pro quolibet Ordine Sacro, antequam ordinatus participet de fructibus, ut cenſuit S. Congr. Epiſcoporum in Andrienſi 10. Aprilis 1620. & 2. Maji 1621. Non tamen promoveri quis poteſt ad titulum Seminarii, S. Congreg. Epiſcoporum in Bononienſi die 1. Septembris 1592. quæ ita declaravit: *Clerici ſeminarii non poſſunt promoveri ad aliquem Ordinem ſacrum ad titulum ipſius ſeminarii, niſi pro ſervitio beneficii uniti ſeminario, & tunc cum aſſignatione certi annui redditus, unde ſic promoti vivere honeſtè poſſint, & prædicta aſſignatio ceſſare debebit, poſt quam ipſe aliundè proviſus fuerit de congrua ſuſtentatione.* Neque Doctor inſignis Univerſitatis titulo Doctoratus, de quo ſuſpicio non poſſit eſſe, quod mendicare cogatur, ut declaravit S. Congr. Epiſcoporum in Vulturarienſi 6. Octobris 1597. in Octunenſi 3. Julii 1601. Hinc S. Congr. Concilii ſub die 13. Septembris 1637. noluit concedere licentiam alienandi ſuum patrimonium D. Auguſtino Barboſæ, noto ex voluminibus editis viro, ut æs alienum, quod contraxerat, ſolvere poſſet; eſtque contra Cordub. *in ſumm. quæſt. 36.* Henriq. *l. 13. de excom. cap. 37. num.* 2. & *l.* 10. *de ord. cap. 17. in fin.* & Rodriq. *tom. 2. cap. 15. num.* 15. & Gonz. *ad reg. 8. gloſ. 4. num. 36.* Nam Concilium Tridentinum expreſsè petit pacificam beneficii poſſeſſionem, & patrimonium verè ab eis obtineri; graduatus autem ſolam ſpem habet, quæ multis modis impediri poteſt. Item quia certius habet beneficium, qui illius habet canonicam inſtitutionem, & tamen nequit ordinari, donec pacificè poſſideat, ut dicit Sanchez *l. 7. opuſc. cap. 1. dub. 35. num.* 10. ex Navarro, Salzedo, & Laſſarte, & eſt expreſſa deciſio Tridentini *d. cap. 2.* Quinimmò & Navar. *in cap. accepta de reſt. ſpol. oppoſ. 5. n.* 22. ait, renunciantem metu beneficium non poſſe ad ejus titulum initiari, quia valet renunciatio, cùm tamen habeat manifeſtum jus, ut ſibi plenè reſtituatur; & expreſsè hanc ſententiam tenet Petrus Ledeſma *tom. 1. ſumm. tr. de ſacram. Ordin. cap. 7.* & Sanchez *loc. citat.*

Similia habentur in reſolutione trium dubiorum per 36
S. Congr. Epiſcoporum, & Regularium facta pro Epiſcopo Aretino ſub Sixto V. quæ ſunt hujuſmodi: *e ſtato ſporto in Congregatione un memoriale di V. S. con conſulta di quattro dubii, delli quali eſſendoſi fatta relatione a ſua Beatitudine col parere di queſti miei Illuſtriſſimi Signori, per riſolutione le dico in queſta quel tanto, che ſi è degnata la Santità ſua riſpondere.*

Sopra il primo: Se il Veſcovo ordinante i Chierici d' al- 37
tra dioceſe, avendo fede de' requiſiti per lettere patenti de' loro Veſcovi, ſia obligato far' altra diligenza, che d' eſaminargli, quanto all' idoneità; ſi dice eſſer mente di ſua Beatitudine, che gli Ordinarii abbiano da fare con i ſudditi, che gli dimanderanno le dimiſſorie, la debita diligenza ſopra tutti i requiſiti, che conforme al Concilio, e ſagri Canoni debbano concorrere negl' Ordinandi, e conſtandogli di eſſi, nell' iſteſſe lettere dimiſsoriali, che concederanno, abbiano da farne fede ſopra le conſcienze loro, e in queſto caſo con ſimili dimiſsorie il Veſcovo Ordinante non habia da fare altra diligenza ne' ſudetti requiſiti, eccetto che nell' eſame ſopra la ſufficiente letteratura.

Sopra il ſecondo: ſe ſia valida la conſuetudine d' alcu- 38
ni luoghi dov' è ſolito per careſtia di Sacerdoti promoverſi ad ordini ſagri quei, che ſopra li beni d' altri hanno aſſicuratione del vitto, e coſe neceſsarie, con cauzione certa, e ſenz' aver' altro titolo, ò patrimonio, e ſe ne' luoghi poveri ſi potrà dire patrimonio ſufficiente quello, che renderà venticinque ſcudi d' entrata ogn' anno? Si dice quanto al primo capo, che la Santità ſua non approva queſta tal conſuetudine, volendo, che il patrimonio, a titolo del quale l' Ordinando deve promoverſi, ſia coſa certa, de frutti della quale poſsa diſporre liberamente, e però proibiſce l' oſservanza di eſsa in tutto, e per tutto; quanto al ſecondo capo, ſi laſcia all' arbitrio dell' Ordinario il giudicare la ſufficienza del patrimonio per la diverſità de' luoghi, potendo in uno eſser baſtante quel, che in altro non ſarà; purchè avvertiſca, che i beni ſiano proprii dell' Ordinando, ſicuri dalle ſimulazioni de' contratti, & altre che in ſimil caſo da amici, e parenti ſi ſoglion fare.

Sopra il terzo: ſe l' anno dee interporſi dalla promotio- 39
ne dell' uno all' altro Ordine ſagro debba eſser di dodeci meſi compiti, ò pure baſta, che ſiano paſsati i quattro interſtitii, i quali alle volte per la varietà delle feſte mobili occorrono, prima che finiſca il duodecimo meſe? Hà detto ſua Beatitudine, che ſi deve attendere il corſo de' quattro interſtitj, e non del tempo di dodeci meſi compiti.

Mitto alia paſſim obviam in hanc materiam; nunc 40
ad quæſtionem ex Conſtitutione Pii V. 75. *Romanus Pontifex*, ſupradictæ pœnæ latæ a jure communi, & a Concilio Tridentino innovatæ contra Clericos ſæculares in ſacris ordinatos ſine titulo, ſeu ficto titulo beneficii, ſeu patrimonii, ſeu penſionis extenſæ ſunt contra Clericos Religioſos non profeſſos, & alios Clericos ſæculares more Religioſorum in aliqua Congregatione viventes, in qua non fiat profeſſio propriè dicta, ita ut vel promoveri debeant ad titulum Religioſæ paupertatis, ideſt, profeſſionis validè, & propriè dictæ, vel ad titulum beneficii, vel patrimonii, vel penſionis, & inſuper ſtatuit, ut Epiſcopi, qui prædictos Religioſos, ſeu Religioſorum more viventes abſque aliquo ex prædictis titulis ordinaverint, ſententiam ſuſpenſionis per annum a collatione talium ordinum ipſo facto incurrant. Ipſi verò promoti contra hanc Conſtitutionem

careant eorumdem Ordinum exequutione, ut ministrare non possint, ideſt, ut ſuſpenſionis ſententiam ipſo facto incurrant; quod ſi hanc ſuſpenſionem ministrando violaverint privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, & aliis gratiis conceſſis privari eos decernit, & ut irregularitatem incurrant, & alias pœnas in dicto decreto Concil. Trident. contentas; a quibus cenſuris, & pœnis a ſolo Romano Pontifice abſolvi poſſint.

41 Atque ex his aſſero, quod hæc Conſtitutio procedit non ſolùm de prædictis perſonis, ſi non emiſerint propriè dictam profeſſionem, ſed etiam ſi eam emiſerint, ſed irritam.

42 Ita Garz. *de benef. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 12. Item procedit contra ordinatos cum dubio de validitate profeſſionis, ſi verè reperiatur nulla, vel irrita, Garz. *ibi* cum Rota Romana; unde ſi profeſſio erat nulla, & invalida, duo reperiuntur in iſta promotione exceſſus; unus eſt, quod promotus fuit abſque literis dimiſſoriis ſui Ordinarii, videlicèt Epiſcopi loci originis, vel domicilii, vel beneficii, qui ſolummodo poſſunt concedere literas dimiſſorias ſuis ſubditis *ad cap. Nullus* 3. ubi Gloſſ. *v. Oriundos de temp. Ord. in* 6. Superiores autem Religionum in profeſſos tantùm habent hujuſmodi juriſdictionem ordinariam, *cap. ſuper* 9. *cap. ſignificatum* 11. *de Regul. cap. Ad aures* 5. *de tem. Ord.* Quare die 28. Februarii 1594. Cardinalis Matthæjus, uti ponens in S. Congr. Concilii retulit hoc decretum: ſcilicet *de mandato ſel. rec. Sixti V. fuerunt auditi Procuratores Ordinum ſuper declaratione facta a ſel. rec. Gregor. XIII. ſuper eo quod Regulares teneantur recipere Ordines ſacros, vel dimiſſorias ab Epiſcopis, in quorum diœceſibus ſunt monaſteria, in quibus ipſi tunc degunt, & idem Sixtus dixit, Regulares poſſe concedere dimiſſorias ad Epiſcopum diœceſanum, qui ſi abfuerit, ad quemcumque; dummodo ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam.* Ergo non profeſſis non poſſunt concedere dimiſſorias ad Ordines; atque adeò ſi promotus non eſt verè profeſſus, debet promoveri cum literis dimiſſoriis ſui Epiſcopi, & non Prælati Religionis, & aliter promotus malè eſt promotus ex Concil. Trid. *ſeſs.* 23. *cap.* 8. *de ref.* Alter exceſſus eſt, quod fuit promotus ad titulum fictum ſuæ Religionis, cujus non eſt profeſſus. Titulus enim Religionis non ſuffragatur non profeſſo, & ideò volens canonice promoveri ad ſacros Ordines, debet exhibere ſufficiens patrimonium, vel beneficium eodem modo, quo Clerici ſæculares tenentur exhibere, ut declaravit, & decrevit Pius V. ex Conſtitutione.

43 Ideòque qui ſciens ſuam profeſſionem eſſe invalidam ſe promovere facit, ordinatur ſine titulo, ac proindè non ſolùm peccat mortaliter, quia facit contra jus commune, cùm ad ſacros Ordines aſcendat abſque ullo titulo patrimonii, vel beneficii, aut profeſſionis validæ, ac propriè dictæ, ſed etiam manet ſuſpenſus, Sayr. *l.* 4. *de cenſ. cap.* 13. *num.* 14. & alii. Quia, cùm non ſit verè Religioſus, prohibitum ei eſt promoveri ad Ordines ſacros abſque titulo, ut in dicta Conſtitutione Pii extenſiva decreti Tridentini, ne cogatur cum Ordinis dedecore mendicare, vel ne ſordidum aliquem quæſtum exercere cogatur. Sicut etiam peccat ſuſcipiendo Ordines ſine literis dimiſſoriis ſui Ordinarii, cùm is, qui non eſt Religioſus, ut non, eſt qui emiſit profeſſionem invalidam, ſine literis ſui Ordinarii promoveri non poſſit, ut conſtat ex Trid. *ſeſs.* 7. *capit.* 10. *de ref.* & extravag. Pii II. quæ incipit, *Cùm ex ſacrorum*, ac docent Add. ad Diaz. *cap.* 26. & Henriq. *l.* 10. *de Sacr. Ord. cap.* 22. Ac proindè incurrit pœnas dictæ Conſtitutionis; in jure enim idem eſt, actum non eſſe, ac eſſe nullum, ut communiter Doctores.

44 Hoc tamen primò non procedit contra emittentes tria vota ſubſtantialia Religionis ſimplicia in Societate Jeſu, quia iſti ſunt verè Religioſi ex Conſtit. Gregorii XIII. cum declaratione S. Congreg. apud Garz. *loc. cit. num.* 13. & Sanchez *opuſc. l.* 7. *cap.* 1. *dub.* 35. *num.* 9. ubi tradit vim motus proprii d. Pii V. Patres Societatis Jeſu, qui non habebant patrimonium, cujus titulo initiarentur, emittebant trium votorum ſolemnem profeſſionem ante ſumptionem ordinum. Poſteà tamen Gregorius XIII. ultimo Februarii 1573. conceſſit, ut Religioſi Societatis Jeſu poſt vota triennii emiſſa, poſſent abſque patrimonio, & beneficio ad ordines promoveri.

45 Quare iis non videtur obſtare S. Conc. Trid. decretum *d. ſeſs.* 21. *cap.* 2. *de ref.* quo cavetur, ne qui Sacerdotes ſine ſufficienti proviſione hinc inde contra honorem Ordinis quandoque divagari cogantur, quia multos ex illis Societas ante profeſſionem ad ſacerdotium promoveri facit; quo fit, ut contra Concilii intentionem multi vagentur Sacerdotes ab ea expulſi, vel dimiſſi. Primum, quia, ut ait Jac. Cretſerus *l.* 1. *de mod. agend. Jeſuit.* quia tria vota Societatis Deo in Societate nuncupant, ii vere ſunt Religioſi, & in Religione degunt; poterunt ergo titulo Religionis etiam ante profeſſionem majoribus Ordinibus initiari, quia æquè benè, & commodè illis proſpectum eſt, atque iis, qui beneficium Eccleſiaſticum, quod ad victum honeſtum ſufficiat, pacificè poſſident, aut aliundè habent, undè commodè poſſint vivere, quod Tridentinum Concilium a Clericis ſæcularibus requirit. Cæterùm etiam Profeſſi, ſi criminis admiſſi gravitas id poſtulet, ejici poſſunt non modò ex Societate, ſed & ex aliis Ordinibus. Et tamen non obſtante, quod ex ſtatu, in quo degunt, excidere poſſunt, initiantur titulo Religionis, ſeu paupertatis. Secundò, ut Religioſus ab Ordine exterminari, ita Clericus propter ſcelera beneficio privari poteſt, & ejici, ut eat quo pedes rapiunt, & auræ; poteſt etiam variis caſibus, ſeu jure, ſeu induſtria ſpoliari patrimonio, vel aliis quibuſcumque bonis, & obligationibus, quibus tanquam titulo, ut vocant menſæ, ad ſacros Ordines aſcendit. Ergo ex Concilii Trid. ſententia ſatis eſt, ut dum quis initiatur, habeat, unde debita decentia, & honeſtate vitam ſuſtentare queat, deque eo impoſterum quoque ſit certus, & ſecurus, quantum futuris in rebus licet, quæ omnia apud Patres Jeſuitas itidem locum habent; certiſſimus enim quilibet eſt, poſtquam Deo vovit in Societate Jeſu perpetuam paupertatem, caſtitatem, & obedientiam ſe, & vitæ præſidia habiturum, niſi ſuo merito iis indignum ſeſe reddat, ut periculum non ſit, ne quid Sacerdotio minus conſentaneum admittere, aut exercere cogatur. Accedit, quòd Conc. Trid. eo loco tantùm de ſæcularibus Clericis, non de Religioſis loquitur, & quamvis Pius V. Pontifex Maximus decretum illud poſtea extenderit ad Religioſos non profeſſos ex plenitudine poteſtatis Apoſtolicæ, cujus jus, fatque aut reſtringere, aut extendere Conciliorum decreta, attamen Gregor. XIII. idem decretum optimis rationibus adductus iterum contraxit, & ut ante Pium V. ita & impoſterum conceſſit, ut Clerici Regulares Societatis Jeſu, licèt non profeſſi, ſacris Ordinibus initiari queant. Accedit tandem, quod Concilium hoc ipſo Societatem excepiſſe videtur, quod conceſſit, ut ſuos Patres finito probationis tempore profeſſionem differrent; hoc ipſo enim quod hanc conſuetudinem approbavit, videtur etiam approbaſſe illam alteram de Sacerdotio ſine ſolemni votorum profeſſione ſuſcipiendo; non enim ignorabat Concilium, Societati hunc morem eſſe, ut ſuos ad ſacros Ordines mitteret, quamvis ſimplicium dumtaxat votorum obligatione adſtrictos. Immò Concilium licèt potiſſimum inſtitutum Societatis commendarit, & ampliſſimis verbis laudaverit occaſiones profeſſionis differri, & proferri ſolitæ, tamen non obſcurè ſignificat, ſibi propoſitum non fuiſſe, ut quidquam in illo inſtituto innovet, aut etiam prohibeat, quo minus Deo, & Eccleſiæ inſerviant eo more, & modo generatim, quam Sedes Apoſtolica jam antea confirmavit, & graviſſimo ſuo ſuffragio ratum habuerit.

Eadem ferè habet Cardin. Pallavic. *in Vindic. Societ.* 46
cap. 34. ubi *ſub principio* aſſerit, Gregorium quoque XIV. reſciſſa ejuſdem Pii V. juſſione priſtinam Societati facultatem reddidiſſe, Clementem VIII. auditis ſententiis ampliſſimorum Cardinalium tum Tridentini Concilii Interpretum, necnon ſacroſanctæ Inquiſitionis præfectorum, nihil ea in re mutandum exiſtimaſſe, & Paulum V. rem interius ſcrutantem, auditiſque per Cardinalem Bellarminum rationibus, quibus niſi Patres in ſeptima ſua Congregatione coacti hanc Societatis legem, & conſuetudinem tutabantur, integram omninò ſervaſſe. Additque. Tum vero ex illis pauciſſimis, qui poſt acceptum Sacerdotalem characterem a ſodalitate diſcedunt, ſi qui bona ſua Societati donaverit, nunquam alimoniæ indigus amandatur; quod ſi eadem bona tranſtulerunt in conſanguineos, hi ad eoſdem enutriendos, ſi minus ducantur amore, lege coguntur; quod ſanè religioſè obſervari mandavit Eminent. Cardinalis Vicarius; ſi verò undecumque inops repererit eos, vel ſuſpenſos declarat vel ſuſpendit; atque ita conſtare ex praxi teſtatur Secretarius Tribunalis ipſius Eminentiſſimi Cardinalis. Certè rem hanc proviſione Apoſtolica indigere nemo eſt, qui negaverit, ne a quacumque Religione expulſi, vel etiam a Societate diſcedentes, qui divino miniſterio adſcripti ſunt, cùm Ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere cogantur: quibus incommodis ut Concilium Tridentinum, & Pius V. obviam irent, legem hanc tulerunt. Tametſi ne timendum quidem eſſe ex hoc capite quoad dimiſſos è Societate ſapienter ex more advertit idem Cardinalis Pallavicinus loco allegato; quandoquidem illi ampliſſimum habent patrimonium, hoc eſt doctrinam cum pietate con-

conjunctam, quæ ubique terrarum quærit illis, aut opportuna ſacerdotia, aut commodas magnatum clientelas, aut lucroſam docendorum juvenum curam, aut alia ejuſmodi munera victum amplè ſuppeditantia; quod planè experimento comprobatur, Epiſcoporum ferè omnium teſtimonio, atque ſuffragio, quibus & ego adſtipulor.

45 Secundò, non procedit contra eum, qui putabat bona fide ſuam profeſſionem validam eſſe, aut ſciens eſſe nullam propter juſtam cauſam, ſuperioribus volentibus eum promoveri, non eſt auſus detegere nullitatem ratione ſcandali, aut damni gravis imminentis, nec poterat effugere ſine ſcandalo, Sanch. *de Matr. l. 7. diſp. 37. num. 43.* cum Navarro; quam ob rem excuſabitur a peccato, & a cenſuris, ſi non poſſit ſine magna jactura ſuæ famæ, & honoris vitare Ordinum ſuſceptionem; nam ſi tempore, quo alii Religioſi ſolent ad Ordines aſcendere, ipſe cum illis non aſcenderet, facilè alii judicabunt, ideò eum non ſuſcipere Ordines, quia aliquo gravi facinore tenetur obſtrictus. Quare ad vitandam gravem infamiam poterit abſque culpa Ordines ſuſcipere, nec ullam contrahet cenſuram, cùm a Religione commodè diſcedere non poſſit. Quod probatur; nam excommunicatus non poteſt exercere ſolemniter actum ordinis, quem habet, alioqui peccaret graviſſimè, & contraheret irregularitatem, ut patet *ex cap. ſi quis Epiſcopus damnatus, & c. ſi quis Epiſcopus in Concilium 11. qu. 3.* ſicut nec ſuſpenſus, ut conſtat *ex cap. 1. de ſent. & re jud. & cap. 1. de ſent. excomm. in 6.* ſicut etiam nec interdictus, ut liquet *in cap. Is cui de ſent. excomm. in 6.* & aſſeruntur Palud. *in 4. d. 18. qu. 4.* & ibi Gabr. *qu. 2. art. 3.* Valent. *tom. 4. diſp. 7. quæſt. 10. pun. 3. §. 5.* Henriq. *l. 14. cap. 7.* Covar. *in cap. Alma mater p. 1. §. 2. num. 11.* Sot. *in 4. d. 22. qu. 1. art. 4. concluſ. 2.* D. Anton. *3. p. tit. 29. de irreg. cap. 1. §. 1.* Tolet. *l. 1. cap. 72. num. 3.* Angles *excomm. ult. §. 9. & Irregularitas par. §. 40.* Navar. *in ſum. cap. 27. num. 163. & 244.* Sebaſt. Medic. *par. 2. tit. 9. qu. 35. §. 4.* Sylveſt. *v. Irregularitas qu. 13.* Tabiena *eod. v. 4. in princ.* Zerol. *in praxi p. 2. etiam v. Irregularitas dub. 2.* Ledeſm. *2. 4. qu. 46. art. 2. de irregul.* Majol. *lib. 3. cap. 31.* Vivald. *in tract. de excomm. num. 33.* & alii communiter, tamen ſi fuerit excommunicatus, vel ſuſpenſus, vel interdictus occultus, nec poſſit abſtinere ab exercitio Ordinum ſine periculo propriæ famæ, non peccat, nec ullam cenſuram, ſeu irregularitatem contrahit, ſi non abſtineat, ut notat Henriq. *l. 8. de Euchar. cap. 47. num. 4. & l. 13. cap. 21. num. 3. & l. 14. cap. 3. num. 6.* Navar. *in ſum. d. cap. 27. num. 239.* Avil. *de cenſur. p. 7. diſp. 2. dub. 2. concl. 5. diſp. 9. ſect. 2. dub. 1.* non longè a fine; ergo nec talis profeſſus peccabit, nec ullam contrahet cenſuram, ſi Ordines ſuſcipiat, cùm abſque notabili famæ ſuæ detrimento eorum ſuſceptionem vitare non poſſit. Secundò, quamvis lege humana præcipiatur, ne quis ſacris Ordinibus initietur abſque ſufficienti patrimonio, & abſque literis dimiſſoriis ſui legitimi Prælati, attamen hujuſmodi lex eſt humana, quæ non obligat cum gravi periculo amiſſionis propriæ famæ; lex enim naturalis, & divina de cavendo ſcandalo, & de conſulendo propriæ famæ præferenda eſt legi merè humanæ. Ergo ſi talis profeſſus ad vitandam gravem infamiam ſuſcipiat Ordines ſacros ſine legitimo titulo, & ſine literis dimiſſoriis ſui legitimi Prælati, non peccat, & nec ullam incurrit pœnam, atque in hunc ſenſum accipio declarationem S. Congreg. Concilii in Panormitana Ordinationis die 7. Octobr. 1662. ibi: *Sacra, &c. cenſuit Regulares, qui nullitatis ſuæ profeſſionis conſcii ſe ad ſacros Ordines promovere fecerunt, non incidunt in pœnas Conſt. 75. ja. me. Pii V. incipientis; Romanus Pontifex.*

46 Nec obſtat, quod poteſt hujuſmodi profeſſus vitare hæc omnia incommoda ratificando priorem confeſſionem, ac proindè tenetur in conſcientia eam ratificare, ut ſentit Angles, quando hic non poteſt commodè fugere, *par. 2.* ubi agit de voto *qu. 1. art. 1. diff. 4.* & Rodriq. *in ſum. tom. 2. cap. 92. concl. 5. numer. 5.* & teneri hunc ratificare profeſſionem, videntur etiam ſentire Navar. *comment. 4. de regul. numer. 74. §. Advertendum quartò.* Nam nego conſequentiam. Hinc enim non eſt obligandus ad ſuſcipiendum ſtatum religioſum, cùm hic ſtatus, ſi non ſponte ſuſcipiatur, ſit graviſſimum onus; & propterea videmus ob nullam culpam quamvis gravem aliquem aſtringi ad ſuſcipiendum hunc ſtatum, aut ad perpetuam caſtitatem ſervandam, & ad vivendum ſub obedientia; qua de re latè egimus *tom. 1.*

CONSULTATIO LXXVIII.

An matrimonium celebratum coram alieno Parocho de licentia proprii ordinarii dolo extorta cum errore nominis, & perſonæ unius ex contrahentibus, ſit validum?

REſpondeo hujuſmodi matrimonium eſſe nullum, atque irritum; nam adverſatur S. Conc. Trid. diſpoſitioni *ſeſſ. 24. de ref. matr. cap. 1.* dum ſcilicet præſcribit pro forma, quod matrimonium contrahatur coram proprio Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia; cùmque inibi decretum irritans contineatur, ejuſdem forma præcisè debet conſervari, actuſque in contrarium factus ipſo jure eſt nullus ut conſtat ex eo loco, quem pluribus exornant Piaſec. *in prax. p. 2. cap. 4. de matr. num. 8.* ubi refert S. Congreg. Concilii decretum, Lud. Bell. *conſ. 223. num. 20.* Louvet. in ſuis Areſtis *litt. M. num. 16.* ibique Add. *col. 2.* ubi id etiam in Gallis obſervari teſtatur, firmavitque Rota *dec. 643. num. 1. & dec. 656. in princ. par. 1. div.* Et coram Gregorio XV. *dec. 395. num. 5.* in Mutinenſi matrimonii 27. Februarii 1637. coram Decano, paſſimque alibi, & declaravit ſæpiùs eadem S. Congreg. præſertim in Boſnenſi die 14. Aprilis 1611. *Sacra, &c. Omiſſis aliis, &c. Cæterum quantum pertinet ad eos, qui abſque forma Concilii matrimonia contraxerunt, reſpondit, ſi in ea regione decretum Concilii cap. 1. ſeſſ. 24. de refor. matrim. obſervari conſueverit, nulla eſſe matrimonia, in quibus contrahendis proprius Parochus non fuerit adhibitus.* Quæ doctrina Catholica eſt ita quidem, ut ſola declaratoria opus ſit, ut cenſuit eadem Sac. Congreg. relata per Add. ad Burat. *deciſ. 713. numer. 13.* quia præſentia proprii Parochi datur a Tridentino pro forma ſubſtantiali contractus; abſque enim forma ſubſtantiali non poteſt res ſubſiſtere, ac proindè neque contractus matrimonii. 1

Quod autem ejuſmodi matrimonium non fuerit celebratum coram alio Sacerdote de licentia Ordinarii certum omninò eſt; nam licentia ſemper intelligitur juxta verba in ea poſita, ut de privilegio docent cum pluribus Jaſ. *in l. Gallus in 1. lectura, §. Idem credendum num. 10. ff. de liber. & poſthum.* Loaz *de matr. Reg. Angel. dub. 5. numer. 28.* Gutier. *l. 3. pr. qu. 18. num. 12.* Matienz. *l. 5. recop. tit. 2. l. 1. gl. 2. num. 3.* Manuel. *in add. ad Bull. §. 9. num. 109.* & probatur *ex l. ſi Præſes, ff. de pœn. & ex §. Præterea inſt. de inut. ſtipul.* At in ea fuerunt poſita propria nomina, & perſonæ contrahentium: non ergo porrigitur ad alios defectu intentionis Ordinarii, qui licentiam reſtrinxit ad illas determinatas perſonas. Etenim abſque intentione, ſive conſenſu concedentis non eſt valida licentia; ſublatis autem perſonis, quas ille adeſſe credit, aufertur omninò conſenſus, ac proindè licentia eſt invalida; nam mutata, vel ablata ratione aliqua in objecto actus indiviſibilis neceſſe eſt totam entitatem actus variari; neque enim idem actus voluntatis remanere poteſt, ſi aliquid objecti, in quod fertur voluntas varietur, ſed actum variari neceſſe eſt. Illa autem circumſtantia perſonarum contrahentium expreſsè tunc cognita, & cogitata in objecto, & in quam ſimul fertur voluntas, eodem actu pertinet ad rationem objecti. Ergo ea variata, aut deficiente, deſtruitur tota ratio illius conſenſus, atque adeò nihil remanet, undè ſit valida licentia. 2

Confirmatur; quia in hoc caſu talis licentia virtute eſt conditionalis ex concedentis intentione, ſi nimirum eæ ſubſiſtant perſonæ contrahentes; quandoquidem, ut ſupponimus, animus concedentis expreſsè nititur illi circumſtantiæ, & ex illa ducitur ad concedendum licentiam; ſi autem quis ſub ea conditione expreſsè licentiam concederet, nemini dubium eſſe poterit, tali conditione non ſubſiſtente invalidam illam eſſe. Item ergo in hoc caſu dicendum eſt; ſiquidem conſenſus ille concedentis licentiam alieno Parocho eſt virtute conditionalis; idque ſive dolus, quem Juriſperiti *in l. & eleganter, ff. de dolo*, appellant dantem cauſam contractui, adhibeatur a contrahente, ſive ab aliquo tertio ex eadem ratione, quia ſcilicet excludit ſubſtantialem conſenſum, Rota coram Pegna *dec. 107. num. 5.* Nam concedens licentiam conſentit in illas perſonas contrahentes, pro quibus petita eſt, quaſque putat ſubeſſe illis circumſtantiis, in quibus fuit conceſſa; error enim concedentis tollit ejus conſenſum, & facit, quod nulla ſit errantis voluntas, *leg. error, Cod. de jur. & fact. ignor.* & notant Crav. *conſ. 257. nu. 2.* Dec. *conſ. 54. nu. 73. l. 2.* Surd. *dec. 214. num. 20. & dec. 130. num. 1.* Cæſ. de Graſſ. *dec. 1. nu. 2. de tranſact.* Merl. *dec. 573. num. 3.* Rota in Romana 3

bono-

bonorum 9. Junii 1617. coram Andrea, excluditque ſcientiam, & patientiam errantis, *l. nihil conſenſus, §. non videtur, ff. de reg. jur.* ubi Dec. advertit, quod hæc regula nullam admittit limitationem, & *l. ſi per errorem ff. de juriſ. omn. Jud. & l. 2. ff. de judic.* cujus quidem voluntatis actus ita dependet neceſſariò a cognitione, ut nec de potentia quidem abſoluta poſſit haberi abſque illa, ut communiter cum Ariſt. *3. de an. text. 46.* docent D. Aug. 10. *de Trinit. cap. 1.* & D. Thom. *1. 2. q. 1. art. 1.* quia voluntas non poteſt operari modo ſibi proprio, niſi moveatur ab objecto, atque adeò niſi mediante cognitione, cùm non poſſit moveri ab objecto, niſi proponatur per cognitionem. Undè non fertur quoeumque modo in objectum, ſed ut ſtat in apprehenſione, & ideò poteſt amare malum, quando in apprehenſione habet rationem boni, atque idcircò non poteſt moveri ab objecto, niſi virtute cognitionis.

4 Quare, licèt intervenerit licentia, illa tamen fuit ſubreptitia, atque adeò nulla; quod autem intervenerit ſubreptio, ſatis conſtat, quia Ordinarius ſe declaravit, quod ſi cognoviſſet alterum ex contrahentibus, licentiam ei non conceſſiſſet; quod & illius facto convincitur; nam celavit ſuum nomen, atque perſonam, & falſum expreſſit. Hoc autem ſufficit; ut licentia ſit ſubreptitia, & nulla, *cap. ſuper literis, de reſcrip.* ibi: *Nullas prorſus literas dediſſemus*, ubi Gl. Felin. Abb. Butr. & cæteri, & idem Butr. *in cap. Dilectus num. 11. in fin. eodem tit.* Bened. Caprara *in commun. concl. 47. num. 10.* Seraph. *dec. 653. num. 5.* Coſta *de fact. ſcient. & ignor. diſt. 5. num. 3. cent. 1.*

5 Idque habet locum, etiam ſi Ordinarius cognita veritate fuiſſet licentiam conceſſurus, ſed non ita facilè; nam hoc quoque ſufficit ad inducendam ſubreptionem, *cap. Paſtoralis de reſcript.* ubi DD. traditque Alex. *conſ. 161. num. 4. l. 7.* Coſta *loc. alleg.* Caputaq. *dec. 274. num. 3. l. 1.* Atqui Concil. Trid. dum requirit pro forma matrimonii præſentiam alterius Sacerdotis, de licentia proprii Parochi, vel Ordinarii, requirit veram, & realem licentiam, & quæ ſubſiſtat, quia quæ non eſt legitima, reputatur tanquam ſi non extaret, *l. quoties, ff. qui ſatisd. cog. & l. ſi autem nullum, C. de legit. hæred. & cap. Veniens de presbyt. non baptiz. & cap. fin. de reſtit. ſpol.* Undè habetur, tanquam ſi aſſiſteret ſine licentia.

6 Non obſtat, quod error nominis non vitiat contractum ex *l. In venditionibus 9. ff. de contrab. empt.* ibi: *Plane ſi in nomine diſſentiamus, nulla dubitatio eſt, quin valeat emptio, & venditio; nil enim facit error nominis.* Idem expreſſius habetur *ex Inſt. de leg. §. Si quis in nomine*, ibi: *Siquidem in nomine, cognomine, prænomine, agnomine legatarii teſtator erraverit, nihilominus valet legatum; nomina enim ſignificandorum hominum gratia reperta ſunt.* Nam reſpondeo, id eſſe verum dummodò de corpore, vel de perſona conſtet, ut allegatæ leges loquuntur, ſi integrè, & non mutilatæ illas adducere velimus. Ita enim in prima legitur: *Planè ſi in nomine diſſentiamus, verum de corpore conſtet, nulla dubitatio eſt, quin valeat emptio, & venditio; nil enim facit error nominis, cùm de corpore conſtat.* Ita, & in alia: *ſi quidem in nomine, cognomine, prænomine, agnomine legatarii teſtator erraverit, ſi de perſona conſtat, nihilominus valet legatum. Nomina enim ſignificandorum hominum gratia reperta ſunt, qui ſi alio quolibet modo intelligantur, nihil intereſt*, quod docent Butr. *in cap. Tua nu. 14. de ſponſ.* Major. *in 4. d. 30. qu. 1. notab. ult. ante 1. concl.* Ledeſma *p. 4. qu. 53. art. 1. dub. 4.* Gaet. *in repet. cap. Ad limina 30. qu. 1. §. 4. numer. 324.* Lancell. *Inſt. jur. can. l. 2. tit. de nupt. ad fin.* Probaturque *ex cap. ſignificante de reſcript.* ubi Innoc. *nu. un.* Abb. *num. 4.* Imol. *n. etiam 4.* Fel. *ſub princ.* Bellam. *nu. 8.* Henrich. Boich. *nu. 1.* Butr. *nu 9.* traditque Hoſt. *in c. ſuper literis nu. 12. eod. tit.* Fel. *numer. 1.* cum Speculatore, Bartolo, aliiſque quampluribus, Millis *in repert. lit. R. nu. 7. v. Reſcriptum ſi continet*, Petr. de Ledeſm. *in ſum. ſacram.* ubi de *matr. c. 27. poſt 7. concl. dub. 2.* Perez *in add. ad Seguram, l. Imperator nu. 41. ff. Trebel.* quos refert, ac ſequitur Sanch. *de matr. l. 7. diſp. 18. & l. 8. diſp. 21.* utrobique *nu. 37.* Ejuſque in hac re, atque in pluribus aliis tranſcriptor, & compilator Mart. Perez *eod. tr. diſp. 46. ſect. 8. n. 16. & ſeqq.* & firmavit Rota *dec. 16. de reſcript. in nov.* quod præcipuè locum habet in matrimonio, quod eſt contractus cum perſona omninò determinata, pro qua licentia conceditur, & ad quam concedens dirigit dumtaxat ſuam intentionem. Error enim perſonæ in matrimonio eſt ſubſtantialis; quicquid ſit in aliis ſacramentis, ut rectè idem Sanch. *cit. l. 8. diſp. 21. num. 38.* Perez *eo loco*, & Pontius *de matr. l. 4. cap. 20. num. 4.*

7 Minus obſtat, quod ſufficit præſentia hujuſmodi Parochi reſpectu alterius contrahentis in licentia verè expreſſi, atque intenti, quia cùm licentia ſit indiviſibilis, ſitque conceſſa, ut contrahat cum perſona determinata in illa expreſſa, non poteſt extendi ad aliam non expreſſam, nec cogitatam, aut intentatam a concedente ex iis, quæ ſuperiùs dicebamus.

Nec tandem obſtat declaratio S. Congr. Concilii in Pariſienſi nullitatis matrimonii, in qua ſub die 18. Septemb. 1660. 8 *Ægidius falsò expoſuit Ordinario loci, ſe cognoviſſe Margaritam, eandemque ex hujuſmodi copula concepiſſe, ac proindè petiit, & obtinuit ab eodem Ordinario, ut omiſſis, una excepta, denunciationibus, poſſet cum illa matrimonium legitimè contrahere, & licèt nomen, & cognomen, & conditio dicti Ægidii nota eſſet Margaritæ, nihilominus ipſe hæc omnia occultavit, adeòut ipſe mutato nomine, & cognomine cum dicta Margarita matrimonium in facie Eccleſiæ contraxerit, illudque carnali copula confirmaverit, filiumque ex ea ſuſceperit. Petit modò Ægidius declarari, An prænarratum matrimonium, ut ſupra contractum fuerit validum? S. Congregatio cenſuit eſſe validum.* Hæc, inquam, declaratio non obſtat; quia id matrimonium fuit celebratum coram Parocho proprio contrahentium, cujus conſenſus minimè prærequiritur; aut in caſu noſtro matrimonium eſt celebratum coram Parocho alieno, qui non poterat intereſſe abſque legitima licentia, vel Ordinarii, vel proprii contrahentium Parochi. Prætereà in eo caſu error tantùm fuit nominis reſpectu Parochi, in hoc autem caſu error perſonæ, qui licèt in proprio Parocho non irritet matrimonium, irritat tamen in Parocho, vel Presbytero delegato, qui extra licentiam ſibi conceſſam nullam habet facultatem in alienos Parochianos.

Atque ita etiam cenſuit S. Congr. Concilii in una Bo- 9 nonienſi matrimonii tertiò propoſita ſub die 9. Februar. 1669. in quo hoc votum dedi.

CONSULTATIO LXXIX.

An matrimonium contractum coram Parocho, ſeu Ordinario loci originis unius ex contrahentibus, ad quem contrahentes ſe tranſtulerunt non animo, ibidem domicilium contrahendi, ſed recuperandæ ſanitatis gratia, vel ex alia ſimili cauſa temporali ſit validum? Et an coram Parocho ruris, ad quod quis ſe transfert recreationis cauſa, vel ut ruralia exerceat, poſſit validè matrimonium celebrari? Ubi etiam aliqua de Parocho quoad matrimonia ſchiſmaticorum, & hæreticorum, ardua, & ſcitu digna.

QUod Parochus loci, in quo reperiuntur conjuges 1 recreationis cauſa, non ſit proprius Parochus ad effectum intereſſendi matrimonio per text. *in cap. Is qui*, ubi Gl. *de ſepult. in 6.* tradunt communiter DD. nominatim Paſch. *de vir. patr. poteſt. p. 2. cap. 5. nu. 51.* Sanch. *de matr. l. 3. diſp. 33. num. 1. & ſeqq.* Ricc. *in prax. ref. 213. num. 2.* Piaſec. *etiam in prax. cap. 4. num. 13.* Menoc. *398. diffuse, ac doctè per tot.* & ibi Rot. *num. 49. & dec. 643. num. 2. & dec. 656. in fin. par. 1. div.* aliique adducti per Rotam in Mutinen. matrimonii 27. Februarii 1637. coram Decano. Quia requiritur domicilium; ad contrahendum autem domicilium non ſolùm exigitur factum, ſeu acceſſio ad locum, ſed etiam animus permanendi, *l. 3. & 4. C. de Incol. l. 10. l. Domicilium, ff. ad municip.* Verall. *dec. 80. l. 2.* Rot. apud Greg. *dec. 279. num. 1. cum ſeqq.* paſſimque alibi: alioquin ſi ſub alio prætextu, quàm permanendi in loco quis reperiatur, non dicitur contrahere domicilium, ſed hoſpitium, & temporaneam habitationem a domicilio longè differentem, *l. 1. §. 7. ff. de his qui effud.* Galganet. *de diff. lit. N. nu. 6.* Spin. *de teſt. gl. 15. num. 42.* Ricc. *in prax. d. ref. 213. in fin. p. 1.* Valenz. *conſ. 37. num. 36. lit. P.* Sperell. *dec. 87. nu. 3.* Ubert. *de cit. p. 1. cap. 7. num. 261.* aliique non pauci. Neque Parochus loci originis, quamvis Judex originis dicatur etiam Judex domicilii, & domicilium ibi quis retinere præſumatur, ubi eſt oriundus. Nam id quidem procederet, quando verſaretur in dubio, non autem quando clarè patet, quando conjuges originis domicilium mutaverint; quo caſu proprius Parochus nullatenus eſt Parochus originis, ſed Parochus domicilii acquiſiti, ut ex textu *in cap. de his de ſepult.* deſumunt Jo. Andr. *in d. cap. Is, qui in princ.* Abb. *in cap. extirpandæ, §. quiverò num. 11. de præb.* Archid. *in cap. Ubicumque num. 13. quæſt. 2.* Valenz. *d. conſ. 37. numer. 15. 21. & 25. tom. 1.* Sanchez *de matrim. l. 3. quæſt. 23. num. 7.* Filliuc. *tom. 1. tr. 10. qu. 1. cap. 6. num. 208.* Bellarm. *in declar. S. Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. lit. L.* Piaſec. *loc. cit. p. 2. cap. 4. num. 13.* Pontius *de matr. l. 5. cap. 13. §. 1.* Perez. *eod. tr. diſp. 40. ſect. 2. num. 1.*

Ratio

2 Ratio vera est; quia sicut jus Parochiale in aliis ministeriis non tribuitur Parocho originis, sed domicilii, Franc. *in cap.2. §.Cùm ab eo num.1. de sepult. in 6.* Valenz. *eo cons.37. num.21. & 23.* Ita dum S. Concilium exposcit matrimonium coram proprio Parocho celebrari, non nisi de Parocho domicilii, uti jurisdictione munito, certum est intellexisse, cum Parochus propriè sit is, cujus jurisdictioni subest Parochianus, domicilii-que appellatione non veniat locus originis, hospitii, vel recreationis, sed propriè locus habitationis ad tradita per Gl. *in cap. statutum, §. Cùm verò,* & ibi communiter DD. *de rescript. in 6.* Brunor. a Sole *in comp. lit. D. v. Domicilii mentio,* Rebuff. *de cit. ar.2. gl. 3. num.* 5. Ubert. *de citat. d. p.1. cap.7. num.262.* Afflict. *decis.* 384. *num.6. & 7.*

3 Statuendum itaque est tanquam certum ad hunc effectum censeri proprium Parochum Parochiæ, in qua contrahentes inhabitant, etiamsi ad dictam habitationem se transtulerint, vel ab ea animum recedendi haberent, dummodò verè habitationem ibidem absque fraude contraxerint, aliàs secus, si certa fraude. Ita firmant Cardin. *in Clem.1. de priv.qu.16. num.* 8. ubi Gl. *v. Parochus,* Abb. *in d. cap. Extirpandæ num.11.de præb.* Sylv. *v. Domicilium num.2.* Sanch. *de matr. l.3. disput.23. num.14.* Pontius *eod. argum. d. l.5. cap.13. num.4. & seq.* Rot. in Taurinensi prætensi matrimonii 16. Januarii 1602. & censuit Sac. Congreg. Concilii in hisce declarationibus, estque contra Add. ad Buratt. *dec.713. num.* 6. aliosque ibi citatos, & Rotam *dec.194. num.19.* coram Merlino.

4 *In Colonien si die 5. Septembris 1626. dubitatum fuit, an si incolæ tàm masculi, quàm fœminæ solo animo, sine Parocho, & testibus contrahentes, se transferant ad locum, ubi Concilium non est publicatum, habitationem non mutantes, vel eo solo animo habitationem transferentes, valide in dicto loco matrimonium sine Parocho, & testibus contrahant.*

5 *Sacra Congregatio respondit, non esse legitimum matrimonium inter sic se transferentes cum fraude, & nisi domicilium verè transferatur, matrimonium non esse validum.*

6 *Die 6. Octobris 1618. in Cameracen. Sacra, &c. censuit, matrimonia coram testibus, & Parocho habitationis non tamen in fraudem contracta, etiam si contrahentes animum recedendi habeant, nisi aliud obstiterit, esse valida.*

7 *In Antverpien si die 16. Decembris 1628. in qua David, & Maria, qui pridem habitaverant, ubi Concilium est publicatum, cum profecti essent ad oppidum distans itinere unius diei, ubi non erat publicatum Concilium, ibi more hæretico contraxerunt matrimonium, postridiè domum reversi; cùm diu inter se cohabitaverint, ob dissidium natum instabant, declarari matrimonium invalidum. Sac. & c. censuit, matrimonium, ut suprà contractum, fuisse nullum, quia non reliquerunt locum proprii domicilii.*

8 Et luculentius *die 4. Febr.1580. Vir, & fœmina unius diœcesis, in qua decretum S. Conc.c.1. sess.23. de ref. non fuerat publicatum, peregrinantes in loca, ubi dictum decretum erat publicatum, intra se secreto, sine Parocho matrimonium per verba de præsenti contraxerunt, mutato proposito redeundi in Patriam, in alio loco domicilium constituerunt, cohabitando uti vir, & uxor; dubitatum fuit, an dicantur legitimi conjuges.*

9 *Sac. Congregatio respondit negativè, & quod teneantur contrahere juxta formam Concilii in loco domicilii constituti.*

10 Dubitatum fuit, *an sit validum matrimonium eorum, qui ad Civitatem hæreticorum migrarunt, & ibi matrimonium contraxerunt, non servata forma Conc. Trid. cap.1. sess.24. de ref. matr. ibidem non publicati? S.Congr.censuit esse validum, si intra limites illius Parochiæ contrahentes sedem fixerunt.*

11 *S.Congr. censuit hujusmodi matrimonia nulla esse, si isti hæretici, qui illic contraxerant, habitabant in certa Parochia, in qua jam fuerat publicatum decretum S.Conc.c.1. sess.24. de ref. matr. & lapsi erant triginta dies a dicta publicatione, & in dicta Ecclesia aderat proprius Parochus Catholicus, coram quo ipsi non contraxerunt, sed coram ministris hæreticis, nisi tamen ipsi de dicta Parochia transtulissent habitationem ad loca hæreticorum, vel alia loca, in quibus adessent Curati Catholici, sed in Parochialibus Ecclesiis dictorum locorum nondum fuisse publicatum Concilium. His enim casibus, etiam si coram ministris hæreticis, & non servata forma Concilii contraxissent, tamen matrimonia valuissent.*

12 Hoc idem latiùs legi in declarationibus bon. mem. Cardinalis Pamphilii incipientibus: *Habita Congregatione super hoc*, in quibus firmatur attendi locum habitationis absque fraude, & in alia incipiente, *Duo Ultramontani.* Idipsum censuit eadem S.Congregatio in Posnanien si matrimonii die 14. Decembris 1652. & 22. Februarii ejusdem anni.

Adverto autem sufficere, ut adhibeatur Parochus alterius ex contrahentibus, ut firmat Nav. *in Man. cap.* 25. *num.*144. Petr. Ledesm. *de matr.qu.45. art.5. dub.3.* Sanch. *de matr. l.3. disp.19. num.4.* Pontius *ubi supr.cap.* 16. *num.2.* Rota *dec.390. num.6. par.2. rec.* & in Toletana matrimonii coram Merlino, ac censuit S. Congregatio Concilii in sequentibus declarationibus. 13

S.Congregatio censuit, sufficere Parochum viri, quando in Parochia viri contractum fuit matrimonium; si enim in alia Parochia contractum sit, non sufficere. 14

In Eduen si die 11. Julii 1620. matrimonium ritè, & rectè in forma Concilii contractum, extra tamen Ecclesiam Parochialem celebratum, validum esse censuit Sacra Congregatio. 15

Die 16. Februarii 1595. S. Congr. censuit, valere matrimonium celebratum coram Sacerdote de licentia Parochi viri in Parochia mulieris, etiamsi in diversis diœcesibus ipsæ Parochiæ constitutæ sint. 16

In Tridentina. Sacra, &c. censuit matrimonium, ut proponitur, contractum in Parochia mulieris coram Sacerdote curam animarum exercente, ac sacramenta omnia legitimè administrante in Parochia viri, & coram duobus testibus, etiam omissis denunciationibus, nisi aliud obstiterit, esse validum. 17

Præsuppositis declarationibus S. Congregationis, quibus declaratum fuit, validum esse matrimonium contractum in Parochia mulieris coram Parocho viri, & è converso, an etiam censeri debeat validum matrimonium celebratum in Parochia mulieris coram Sacerdote habente licentiam a Parocho viri, præsertim quando Parochiæ viri, & mulieris sunt in diversis diœcesibus constitutæ? *Sacra, &c. censuit, valere.* 18

Quod locum habet, etiam si Parochus, coram quo matrimonium celebratur, consentire nolit, quinimmò etiamsi expresè celebrationi matrimonii dissentiat; quia pro ejus validitate solùm requiritur præsentia Parochi etiam dissentientis, non autem ejus consensus, ut pluries censuit eadem S. Congregatio apud Seraph. *dec.1099. num.5. & dec.124. num.18. p.7. recent.* Ac etiamsi Parochus, & testes interfuerint metu, vi, aut fraude, licèt contrahentes peccarent mortaliter, & facerent contra Ecclesiæ interdictum, ut per Navar. *cap.22. nu.* 68. & censuit eadem S. Congregatio, traditque Add. ad Buratt. *dec.713. num.11.* & Rot. *dec.431. num.3.p.4. tom.2. recent.* & ibi Add. *nu.4. & seqq.* dummodò tamen formaliter adhibeantur, & intelligant, quid agitur Pontius *d.lib.5. cap 21. num.4. & 5.* ubi refert S. Congregationis resolutiones; quia sunt tantùm testes, qui etiam inviti in jure valent, ut explicat Donell. *l.pen. de testib.* & declaravit S. Congregatio apud Pontium loco citato, & alibi censuit sufficere, si Parochus sit præsens, nec aliquo ministerio fungatur, vel aliquid loquatur; quia in Sacramento matrimonii non est dare aliud ministerium pro forma, nisi ut præsens sit, Concilium requirit præsentiam ejus, ac testium, non autem verba. Debet tamen, ut diximus, præsens adhiberi, ut Parochus, aliàs non fungeretur Parochi Officio, sicque matrimonium esset nullum; nec obstat doctrina Abb. *in cap. Dilecti, de arbitr. & cons.4. num.* 4. ubi quando requiritur præsentia alicujus, intelligitur ad solemnizandum, vel authorizandum actum, & similiter doctrina Baldi *in l. fi. §. necessitatem col.1. in fin. C. de bon. quæ lib.* ubi habetur, quod præsens alicui actui, & non consentiens pro absente habetur; quoniam requiritur respondetur, jura prædicta procedere, quando requiritur præsentia cum consensu. Tunc enim sola præsentia non sufficit ad Glos. *in cap. 1. de reb. Eccl. non alien. lib.6.* Præsertim cùm præsens præsumatur scire, & facit, quod matrimonium contra interdictum Ecclesiæ contractum teneat, licèt contrahentes puniantur, *cap.1. & 2. eod. tit.* 19

Proceditque etiam si Episcopus prohibeat Parocho, ne præsens sit, & ipse fuerit præsens; quia S. Concilium in hoc Parochum æquiparat Ordinario, ibi: *De ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia*; nec Episcopus potest prohibere Parochum sine causa, ne suo fungatur officio. Præterea, si hoc esset permissum, utique quilibet Episcopus suo arbitrio diœcesis suæ matrimonia posset impedire; at qui est Parochus, licèt impediatur, non desinit esse Parochus; sed sicut matrimonium contractum contra interdictum Ecclesiæ est validum, licèt peccent contrahentes, & puniri possent, ita etiam erit validum contractum contra prohibitionem Episcopi. 20

Item procedit, etiamsi in Parochia uniusex contrahentibus non esset publicatum Concilium, & ibi coram Paro- 21

cho contractum sit matrimonium, non servata forma sacri Concilii, licet in Parochia alterius Concilium esset publicatum, ut in his declarationibus.

22 In Pampilonensi. *Sacra Congregatio censuit, matrimonium aliàs legitimè contractum non esse invalidum ex eo, quòd omissa fuerit forma sacri Concilii Tridentini cap. 1. sess. 24. de refor. matr. Si modo prædictum decretum non erat publicatum in loco, & Parochia mulieris, ubi matrimonium dicitur esse publicatum, etiamsi fuisset celebratum in patria Viri.*

23 An matrimonium valeat, si vir qui erat unius Parochiæ, in qua erat decretum Concilii *cap. 1. sess. 24. de refor. matr.* publicatum, accessit ad mulierem alterius Parochiæ, in qua nec Concilium, nec dictum decretum fuerat publicatum; ubi per verba de præsenti duxit illam in uxorem sine præsentia Parochi? *Sacra &c. respondit pro validitate matrimonii.*

24 Quod igitur ad habitationem in loco contracti matrimonii debet esse alter contrahens subjectus illius Parochi jurisdictioni, licèt pro negativa urgeat *d. cap. Is, qui de sepult. in 6.* nisi tamen consuevisset habitare, itaut haberet æqualem habitationem, aliàs secus, ut colligitur ex sequenti declaratione.

25 In Urbinatensi, seu nullius die 6. Maji 1617. *Sacra Congregatio, &c. censuit secundum matrimonium, ut proponitur, coram Parocho, in cujus Parochia contrahentes inhabitabant, & duobus testibus contractum, nisi aliud obstiterit, esse validum, & Parochum, qui primo matrimonio interfuit, & in ejus Parochia vir possidebat domum, esse suspensum ex ejusdem Concilii decreto c. 1. sess. 24. de refor. matr. Et si celebravit, irregularem, & propterea suæ conscientiæ quamprimum consulere debet.*

26 Ejusmodi autem Concilii formam observare quoque tenentur schismatici, & hæretici matrimonium contrahentes, ut censuit S. Congregatio; quia matrimonium cum schismatico, & hæretico est verum matrimonium, si tamen decretum dicti *c. 1. sess. 24. de ref. matr.* in eorum Parochia fuerit publicatum.

27 In Hollandia, *sacra Congregatio censuit, Hæreticos quoque ubi decretum Concilii publicatum fuerit, teneri formam observare, & propterea ipsorum etiam matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram ministro hæretico, vel Magistratu loci contracta, nulla, atque irrita esse.*

28 *Sacra Congregatio Concilii, perpensis etiam consultationibus Episcopi Tricaricensis in causa Hollandiæ 19. Decembris 1602. censuit primò, ubi decretum ejusdem Concilii cap. 1. sess. 24. de refor. matr. non est publicatum in Parochia, valere matrimonia contracta absque observatione formæ a Concilio præscriptæ.*

29 *S. Congregatio censuit, pronunciandum esse invalidum matrimonium; quia decretum S. Concilii publicatum in Parochiis, intra cujus limites illi contrahentes hæretici habitabant, eos obligavit post triginta dies a prædicta publicatione, quam sententiam Sanctissimus D. N. ad se relatam, approbavit ea ratione, quia domus habitationum dicuntur sub dictis Parochiis extare, & hæretici sunt subjecti judicio Ecclesiæ.*

30 *Die 17. Junii 1617. Sacra Congregatio respondit, decretum cap. 1 sess. 24. de ref. matr. ligare etiam hæreticos, si in eorum Parochia publicatum fuerit, & lapsi sint triginta dies a die d. publicationis.*

31 In Colonien si, *Sacra Congregatio censuit, si decretum, ut supra, in Parochia Petri Calviniste, & mulieris Catholicæ contrahentium non fuerit publicatum matrimonium, ut proponitur contractum, nisi aliud obstiterit, esse validum.*

32 Et quamvis matrimonium hæretici cum hæretica, si sint incolæ loci, ubi Concilium Tridentinum non receptum videatur, posset dici validum, si contrahatur coram eorum Prædicante in loco, ubi Concilium receptum est; quia advenæ non tenentur legibus loci, ut docent quamplures, quos refert, ac sequitur Sanch. *lib. 3. de matr. disp. 18. numer. 6.* Attamen ex hoc capite non potest dici validum. Nam doctrina, quod advenæ non teneantur legibus loci, in quo sunt, non valet quoad contractus, ut cum pluribus notat Sanch. *loco allegato num. 10.* quia cùm contractus sit quid pertinens ad forum externum, regulari debet juxta leges, secundùm quas procedit ille forus, ut expressè decidit *in l. si quando venerit ex consuetudine ejus regionis, in quo negotium est, pro evictione cavere oportet.* Undè obligantur legibus loci, in quo sunt, quoad actus communes, in quibus communicant cum incolis, ut sunt contractus, vel qui pertinent ad esse publicum Communitatis; quoniam lex obligat omnes, qui subditi sunt; advenæ autem, exercentes hos actus fiunt subditi ratione ipsorum. Quippè actus, qui concernunt immediatè esse Publicum, sunt sub dispositione legis localis; quia pertinent ad potestatem illius loci regulare esse publicum; Atque adeò. licèt advenæ ex se non subjiciantur, subjiciuntur tamen ratione actuum, qui pertinent ad Communitatem, & proindè incolæ locorum, in quibus Concilium Tridentinum non est receptum, contrahentes matrimonium, ubi receptum est, etiamsi ibi sint advenæ, tenentur servare dispositionem Concilii, atque idcircò contrahere coram Parocho, ut tradunt Petr. Ledesm. *de matr. q. 45. pun. 3. dub. ult.* Sanch. *d. lib. 3. de matr. disp. 18. num. 26.* Pontius *l. 5. de matr. c. 9. num. 1.* Bossius *de matr. cap. 1. §. 29. num. 79.*

Verùm hæc doctrina patitur difficultatem; quia, 33
quando incolæ alicujus loci aliò divertunt, brevi reversuri ad proprium domicilium, sicut non acquirunt ibi domicilium, aut quasi domicilium, ita nec proprium Parochum, qui necessariò requiritur pro validitate matrimonii ex Conc. Trid. *d. sess. 24. cap. 1. de reform. matr.* & proindè defectu proprii Parochi non possunt servare decretum Concilii, & frustra requiritur, quod servent; undè matrimonium per ipsos contractum erit nullum, ut docent Panor. *in cap. In nostra, nu. 10. de pœnit.* Cæphal. *cons. 371. num. 23* Menoch. *cons. 15. num. 18.* Navar. *cons. 52. num. 2. de sponsal.* Trivisan. *dec. 23. lib. 3.* Molin. *de rit. nupt. lib. 2. diff. 11. num. 93.* Gutier. *cum aliis de matr. cap. 63. num. 6.* Ricc. *in prax. decis. 244. num. 7.* Valent. *lib. 2. decret. tit. 3. num. 12.* Zipæus *in Analyt. jur. Pontif. lib. 4. tit. de sponsi. num. 13.* & Bossius *supra cap. 4. §. 8. num. 16.*

Ex hoc igitur capite tenendum est, matrimonium hu- 34
jusmodi esse nullum; quia divertendo ad locum, in quo non habent proprium Parochum, se reddunt impotentes ad contrahendum, nam sibi reddunt impossibilem formam præscriptam a Concilio servandam in loco, in quo contrahunt, & proindè nulliter contrahunt juxta Doctores modò citatos; siquidem hæretici quoque in loco, ubi dictum decretum Concilii publicatum est, tenentur illud servare, nec sufficit eorum minister, ut jam diximus; idque extendendum est ad milites hæreticos, ac mulieres, quæ sequuntur; quoniam hi, cùm nullam habeant fixam stationem, sed debeant esse semper parati ad proficiscendum, quò jubentur, & per accidens sit, quòd diù morentur, habentur pro vagis, cùm nullibi habeant domicilium, aut constantem sedem, *l. Ejus, qui manumisit, §. fin. ff. ad municip.* & tradunt Doctores communiter, quos citat, & sequitur Sanchez *eo lib. 3. de matr. disp. 25. num. 1. & 2.* & ideò debent adhibere Parochum loci, ubi reperiuntur, sicut debent vagi juxta Rebell. *par. 2. de oblig. just. lib. 2. qu. 8. num. 3.* Coninch. *de Sacram. disp. 27. de matr. dub. 2. num. 20.* Valenz. *lib. 4. decretal. tit. 3. numer. 12.* vel quemcumque alium Parochum, ut cum aliis docet Sanchez *d. lib. 3. de matr. cap. 25. num. 11.* Henriquez *lib. 11. sum. cap. 3. lit. B.* Guttier. *de matr. cap. 65. num. 10.* Naldus *v. matrimonium num. 3.* Lessius *l. 4. de just. & jur. cap. 2. numer. 49* Laym. *lib. 4. Theol. tr. 10. par. 2. c. 4. num. 3.* Vener. *lib. 1. Exam. Episc. cap. 49. num. 1. & 3.* Filiuc. *tr. 10. cap. 6. num. 212.* Bonac. *qu. 2. de matr. pun. 8. nu. 6.* Reginald. *lib. 31. prax.* Pontius *lib. 5. de matr. cap. 5. num. 5. & alii.* Quòd etiam extendendum est ad eos, qui retinentes domicilium Originis, vel quodcumque aliud acquisitum, sed de præsenti vagantur, nec habent domicilium habitationis. Nam hi quoque sunt vagi, ut firmant Imola *in cap. Dilectus nu. 10. de rescript.* Soc. *in cap. fin. nu. 57. de jur. Com.* Clar. *lib. 5. recept. sent. §. fin. qu. 39.* Sanchez *d. lib. 3. de matr. disp. 25. nu. 1.* Gutier. *loc. cit. num. 2.* Bossius *de matr. cap. 24. §. 55. num 165.* quia cùm sint extra proprium domicilium, & careant fixa habitatione, de præsenti verè sunt vagi.

Publicatio autem decreti Tridentini requiritur, quòd 35
facta sit in ipsis Parochiis contrahentium ex verbis ipsius Concilii eo capite, & firmavit Rot. *dec. 429. num. 2. par. 1. div* ac censuit eadem S. Congregatio in adductis declarationibus, & in sequentibus.

Die 26. Junii 1568. in Bisuntina, *Sacra &c. censuit,* 36
si non erat publicatum in Parochia decretum Concilii cap. 1. sess. 24. de refor. matr. cùm illud non obliget, nisi post triginta dies a die publicationis, matrimonia esse valida.

Sacra &c. censuit, non posse declarari nulla matrimo- 37
nia, nisi decretum sacri Concilii cap. 1. sess. 24. de reform. matr. fuisset publicatum in Parochia propria contrahentium, & post triginta dies lapsos ab hac publicatione contracta fuissent.

In una Germaniæ, *sacra Congregatio censuit non posse* 38
declarari nulla matrimonia, nisi decretum fuisset publicatum, ut supra.

Et anno 1628. 18. Novemb. & 2. Decembris matu- 39
ra discussione resolutum fuit in una Russiæ, in qua fuerunt

runt etiam allegatæ aliæ similes declarationes, de quibus & nos *in tomo primo*.

40 Verùm tamen moneo hujusmodi publicationem præsumi, dictum decretum ibidem fuerit aliquo tempore observatum, ut in sequentibus declarationibus.

41 *Sacra Congregatio perpensis consultationibus Episcopi Tricaricensis Nuncii Colonienſis circa formam matrimonii, quæ in partibus Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ contrahuntur censuit edendas esse infrascriptas declarationes, & omissis aliis.*

42 In Bosnensi die 14. Aprilis 1611. *Sacra &c. Cæterùm quantum pertinet ad eos, qui absque forma Concilii matrimonia contraxerunt, respondit, si in ea Regione decretum Concilii cap.1. sess.24. de ref. matr. observari consueverit, nulla esse matrimonia, in quibus contrahendis Parochus non fuerit adhibitus.*

43 In Panormitana die 10. Julii 1610. *Sacra Congregatio ad id, quod pertinet ad primum caput respondit, nullitatem hujus matrimonii, quatenus Parochus in eo adhibitus non fuerit, minime obstare, quod decretum prædictum in Parochiis Panormitanæ diœcesis non appareat publicatum. Siquidem cùm forma Concilii contrahendis matrimoniis præscripta soleat observari, præsumitur publicatum, quemadmodum aliis plerisque in casibus Sacra Congregatio consulta respondit.* Ita quidem, ut requiratur justificatio in facto dictæ publicationis sacri Concilii in propriis Parochiis, vel observantia ejusdem sacri Concilii in eisdem ad effectum præsumendi publicationem.

44 Et quamvis magna sit controversia inter Doctores de qualitate habitationis requisitæ ad hoc, ut quispiam dici possit alicujus Ecclesiæ Parochianus; communis tamen, ac receptior sententia est, quam cum primis tradit Federic. de Sen. *conſ.253. & seq.* ad jus Parochiale esse attendendam præsentem habitationem, non domicilium, ideòque eodem anno, immò & eodem mense, ac die aliquem effici posse Parochianum plurium Ecclesiarum, cùm habitatio sola requiratur. Hanc Federici sententiam commendat, ac sequitur Abb. *in d.c. Extirpandæ in repet. §. qui verò num.11. de præb.* & latè defendit Anchar. *in cap. de Uxore num.7. de sepult.* ac uti veriorem amplexa est Rota post trinam causæ disputationem in d. Toletana matrimonii 10. Decemb. 1625. coram Merlino, quæ est decisio 194. *num.3.* ubi firmatum fuit, quòd statim ac quis habitat in certa Parochia, intelligatur fieri Parochianus, & pluries ita respondisse sacram Congregationem Concilii, fatetur Pontius *d. lib.5. cap.13. §.1. num.5. & seqq.* & censuit antiquitus in una Salutiarum die 21. Decembris 1560. ibi: *Si contrahentes a pauco tempore sint alicubi habitantes, dummodò non sint de comprehensis inter vagos, horum erit proprius Parochus is, in cujus Parochia contrahentes habitant tempore, quo matrimonium contrahunt*; ac novissimè in Mediolanensi mense Augusti 1661. & pluribus relatis decidit in similibus terminis Sperell. *decis.87. num.5. tom.1.* & ante ipsum Bonac. *de matrim. quæst.2. par.8. numer.2.* & Add. ad Burat. *dec.713. numer.15.* ibi: *Statim, ac quis incipit habitare animo habitandi, efficitur Parochianus, nec est opus expectare, ut majori anni parte in Parochia inhabitaverit.*

CONSULTATIO LXXX.

An qui vim non infert, sed precibus puellam extrahit è domo parentum iis invitis, ut in uxorem ducat, dicatur raptum committere ita, ut matrimonium sit invalidum.

1 EX Tridentino *sess.24. cap.6. de matrim.* inter raptorem, & raptam, quandiù ipsa in potestate raptoris manserit, nullum potest consistere matrimonium; quod si rapta a raptore separata, & in loco tuto, & & libero constituta illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem ducere potest, & nihilominus raptor, ac omnes illi auxilium, & favorem ad raptum præbentes, sunt ipso jure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, & si Clerici fuerint, de proprio gradu decidant; teneatur prætereà raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio Judicis dotare; *& ex l. un. C. de rapt. Virg. §. & si quidem* bona rapientis mulierem, nec non auxiliantium ipso facto in dominium raptæ transferuntur, *auth. de rapt. mulier. §. un. vers. Sancimus*. Si rapta consentiat nubere raptori, matrimonium est nullum, & amittit dominium prædictum bonorum.

2 Ex quibus notandum est, quod pœna nullitatis matrimonii raptæ consentientis cum raptore non habet locum, si illa sit reposita in libertate, ut ex Tridentino, & contra hoc prædicta lex civilis nihil valet, item, quod secundùm probabiliorem sententiam, & magis communem, hodie per jus Canonicum, præsertim per Tridentinum loco citato, abrogata est pœna illa amissionis bonorum, & quando mulier liberè consentit nubere raptori, ut Sanchez *lib.7. disp.12. num.27. de matr.* & Farinac. *quæst.145. num.12.* cum multis aliis. Rursus quòd pœnæ Tridentini procedunt etiam in raptu mulieris inhonestæ, secùs de pœnis juris civilis, Farinac. *num.153.* cum communi; nec non quòd matrimonium contra Tridentini decretum, ut suprà contractum, nullum est, Sanch. *disp.13. numer.2.* excommunicatio autem ibi est latæ sententiæ, sed non est reservata, Farinac. *num.21.* Sanch. *nu.1.* Pœnam autem infamiæ, inhabilitatis ad dignitates, & dejectionis è gradu Clericali, ideſt depositionis, sunt ferendæ sententiæ secundùm probabiliorem, Sanch. *eod. num.1.* Farinac. *qu.145. num.18.* Filliuc. *de imped. matr. c.8. num.264.*

Atque ex his respondeo, quod recipiens suam spon- 3
sam consentientem invitis parentibus non incurrit pœnas juris Canonici, sed civilis; ita Sanch. *d. disp.13.nu.15.* Farinac. *ead. qu.145. num.88. & seqq.* cum communi. Nam qui vim non infert, sed vel precibus mulierem extrahit è domo parentum, vel quia jam consentit in matrimonium, raptor dici non potest, Pontius *de matr. lib.8. c.69. num.1.*

Non obstat, quod ejusmoui abductio fit invitis pa- 4
rentibus; nam adhuc ipsis invitis, ac repugnantibus non dicitur raptus, cùm Concilium Tridentinum eo decreto consulat matrimonii libertati, ac quam nihil confert parentum voluntas, sed sola mulieris, quæ in hoc eventu reperitur, dum abductioni connivet, ut firmat Less. *de just. & jur. lib.4. c.3. dub.9. num.70.* & Sanch. *d. disp.13. num.13.*

Quod planè absque dissensione procedit, quoties præ- 5
cesserint tractatus de matrimonio ineundo; hoc enim casu, si mulier sciens, ac volens, quamquam reclamantibus parentibus, a sponso abducitur, non tamen potest dici raptor juxta textum in *c.penul. de raptor.* his verbis: *Cùm ibi raptus dicatur admitti, ubi nil antea de nuptiis agitur, iste raptor dici non debet, cùm habuerit mulieris assensum, & priùs eam desponsaverit, quàm cognoverit, licèt gerentes reclamarent, a quibus eam dicitur rapuisse.* Estque etiam textus *in cap.36. quæst.1.* ibique Glossa, & tradunt Less. *loc. cit.* & Sanch. *ubi supr. nu.15.* cum aliis ab ipso relatis. Item & quando posteà matrimonium legitimè contractum fuit; matrimonio enim subsequuto non dicitur commissus raptus de jure Canonico, Marian. Soccin. *in d. cap. penul. de raptor.* Aliàs haberet locum jus civile in *l. Raptores, C. de Episc. & Cleric.* quod per jus Canonicum in dicto *c. pen.* fuit correctum; atque ita etiam censuit Sac. Congregatio Concilii Tridentini in Mediolanensi mense Augusti 1661.

CONSULTATIO LXXXI.

1 *An distributiones quotidianas lucrentur Canonicus, seu beneficiatus, qui solitus cæteroqui inservire, a civitate legitimæ vacationis tempore discedens in Vicinum Oppidum, unde sub finem dictæ vacationis potest opportunè reverti ad inserviendum Ecclesiæ, se contulit, ibique superveniente infirmitatis corporalis impedimento ita detinetur, ut ad Civitatem redire, & choro inservire non valeat?*

2 *An id locum habeat, quatenus in ea Ecclesia vigeat contraria consuetudo?*

AD primum respondet Gutier. *Canon. lib.1. c.1. nu.* 1
138. tunc infirmum consequi debere distributiones quando præsens est in loco, ubi est Ecclesia; at ego respondeo, lucrari.

Et ad secundum, non lucrari quatenus consuetudo sit 2
legitimè præscripta; atque ita ad utrumque respondit Sac. Congregatio Concilii *ad sess.24. cap.12. de ref.* in N. distributionum die 18. Decembris 1666.

Ratio primæ responsionis est, quia Concilium Tri- 3
dentinum concedens Canonicis tempus vacationis non obligat, quod quis non exeat è loco; quare quando Canonicus exit è loco tempore vacationis, utitur jure suo, quod habet, ut possit exire, ac frui vacatione sibi concessa. Qui autem utitur jure suo, non facit fraudem legi, etiamsi se subtrahat ab obligatione ipsius. *Quia nullus videtur dolo facere, qui suo jure utitur. Regul. Nullus ff. de regul. jur. & l. quod, & ten §. Is tamen*, ibi,

Dolo

Dolo malo non videtur habere, qui ſuo jure utitur, ff. de homin. liber. exhib.

4 Idque etiam ſi fiat ex intentione non reſidendi; ſiquidem non adeſt fraus, ſed uſus proprius juris, nec adeſt intentio non reſidendi, quando adeſt obligatio, ſed intentio ſe ſubtrahendi ab obligatione, quæ non eſt mala, quando non fit in odium legis, ſed ob proprium commodum; ſolùm enim eſt malum nolle ſervare legem, quando obligat.

5 Neque verum eſt, quod interveniat intentio nocendi legi; nam tunc ſolùm intervenit, quando ſtante obligatione legis non vult Canonicus illam ſervare: Textus verò *in l. 1. §. lidem ver. denique, ff. de aqua pluv. arc.* non obſtat, ſed noſtram ſententiam confirmat; nam ibi habetur: *Marcellus ſcripſit cum eo, qui in ſuo fundo fodiens vicini fontem averterit, nihil poſſe agi, nec de dolo actionem, & ſanè non debet habere, ſi non animo vicino nocendi, ſed ſuum agrum meliorem faciendi fecit.* Undè, quando non intervenit malus animus, ſed intentio proprii commodi, non intervenit dolus, ſive fraus, ut dicebamus.

6 Hinc validè diverſum eſt, nolle ſervare legem, quando obligat, & velle ſe ſubtrahere ab obligatione legis. Nam primum præſefert intentionem tendentem contra legem, & ſubtrahentem debitam obedientiam, quod eſt infringere legem; ſecundum verò non ſubtrahit obedientiam, quæ ſit debita legi; neque præſefert intentionem contra legem, ſed ſolùm dicit ſubtrahere perſona ab obligatione legis juxta jus, quod habet ad ſe ſubtrahendum; quod non eſt violare legem, ſed ab illa ſe ſubtrahere; & ſicut poteſt quis petere diſpenſationem in lege, & per ipſam ſe ſubtrahere ab obligatione legis, ita etiam poteſt ſe ſubtrahere eundo ad locum, in quo infirmatur; quia non habet minus jus ad mutandum locum tempore vacationis ſibi conceſſo, quàm ad petendam diſpenſationem.

7 At quid, ſi prævideatur, quod talis diſceſſus a Civitate mediante morbo impediet reſidentiam? Videtur in hoc caſu, Canonicum non poſſe diſcedere, & ſi diſcedat, non lucrari diſtributiones, quia peccat in cauſa contra præceptum reſidendi. Ratio eſſe poteſt; quia impedimentum in cauſa prævium debet vitari in ipſa cauſa. Verùm hæc doctrina non rectè applicatur; quia tunc tenemur vitare cauſam, quando cauſa de ſe infert peccatum. Nam tunc licèt aliàs de ſe licita, fit tamen illicita ob connexionem cum peccato; & proindè oportet, quod connectatur cum peccato, prout habet rationem peccati; ſi autem non inferat de ſe peccatum; ſed impedimentum, quo impediatur obſervatio alicujus legis, ſi tale impedimentum de ſe non ſit malum, nec teneamur ipſum removere, tunc cauſa non connectitur cum peccato, & ideò non tenemur in ipſa vitare peccatum; quia peccatum non continetur in ipſa, nec eſt cauſa peccati, ſed cauſa ſolvens obligationem legis.

8 Itaque dicendum puto, quod Canonicus tempore vacationis poteſt diſcedere a Civitate, & gaudere diſtributionibus toto tempore ſuæ infirmitatis ab ejuſmodi diſceſſu extortæ, etiam ſi prævideat, quod ſit ſuperventura infirmitas, reddens illum impotentem ad inſerviendum; quia præceptum reſidendi obligat tantum eos, quos reperit potentes ad reſidendum, & aliàs ſoliti fuerint inſervire, non autem quos reperit impotentes. Undè quando quis eſt factus impotens, & fuit ſolitus inſervire, non amplius ſubditur ipſius obligationi.

9 Dixi, qui fuit ſolitus cæteroqui inſervire. Hæc enim conditio requiritur a Sacra Congregatione Concilii apud Garz. *de benef. p. 3. cap. 2. num. 362. Sacra &c. cenſuit diſtributiones quotidianas deberi ſenio confectis, ſi ſoliti ſunt reſidere, ac etiam infirmis ex propria culpa, & peccato cum præcedenti occaſione, & detentis in carceribus, non tamen ob propriam culpam.* Idem etiam declaravit Sac. Congregatio Epiſcoporum, & Regularium & in Aquilana die 20. Junii 1581. nimirùm: *Che a' Canonici, i quali per infermità ſono aſſenti, ò per cauſe criminali ſono carcerati, quando vengono aſſoluti, e liberati, ſi debbano loro le diſtributioni quotidiane; purche detti Canonici, avanti che foſſero infermi, ò carcerati, fuſſero ſoliti riſedere, e ſervire alla Chieſa,* & in alia Aquilana 4. Auguſti 1593. *Sacra &c. cenſuit, dum jus coommune diſponit, quod infirmi, & alii participent de diſtributionibus in abſentia, intelligitur, dummodò ante infirmitatem, vel impedimentum ſervire conſueviſſent.* Quibus nec Epiſcopus poteſt ſtatuere, ne dentur, ut declaravit eadem S. Congregatio Epiſcoporum in Caſtellanetenſi 20. Auguſti 1602. traduntque Navarr. *de hor. can. cap. 11. a nu. 9.* Covarr. *var. lib. 3. c. 13. num. 8.* Corſet. *ſing. 152.* Rodrig. *in ſum. p. 1. c. 33. num. 6.* Monet. *de diſtrib. p. 2. qu. 6. num. 21.* Pereir. *de renovat. qu. 5. num. 23.* Henriq. *lib. 13. c. 13. num. 4. lit. Y.* Spin. *in ſpec. teſtam. gloſ. 9. nu. 30.* & Gutier. *d. cap. 1. num. 138.* Nam ſi infirmus non erat ſolitus inſervire, dum benè valebat, tunc infirmitas illius non judicatur pro præſentia, & intereſſentia, cùm eo caſu ipſa infirmitas non præſtiterit cauſam abſentiæ; idque procedere etiam ſi quis propria culpa in infirmitatem inciderit, tenent Fuſch. *de viſit. cap. 20. numer. 26.* Gutier. *d. cap. 1. num. 135.* Rodriq. *ubi ſup. num. 6.* Monet. *loco alleg. a num. 12.* Zerol. *in prax. p. 1. d. v. Diſtributiones §. 3.* & declaravit ſupra S. Congregatio.

Ratio verò ſecundæ reſponſionis eſt; quia, quod dentur diſtributiones infirmis, eſt de mero jure Eccleſiaſtico, ut habetur in *cap. un. de Cler. non reſid. in 6.* Ergo conſuetudo legitimè præſcripta, ne iis dentur poſt elapſum vacationis tempus, vel tempore ipſo vacationis poteſt prævalere; quia eſt rationabilis, conſtatque *ex c. fin. de conſuet.* ubi admittitur conſuetudo rationabilis contra jus Canonicum; quod autem hæc conſuetudo ſit rationabilis, ex eo deducitur, quia diſtributiones inſtitutæ ſunt pro verè intereſſentibus ad augendum cultum divinum; qui autem eſt infirmus, non intereſt, niſi fictè. Undè cùm non ſit æqualis ſervitii, recta ratio dictat, quod diſtributionibus non fruatur, ſed accreſcant iis, qui actu inſerviunt, atque interſunt. 10

CONSULTATIO LXXXII.

An ſubſidium doti legatum pro maritandis honeſtis puellis cum reſtitutione dotis in caſu quo proles non exiſtat, poſſit dari Virginibus ad profeſſionem regularem admittendis?

AFfirmativè reſpondendum videtur; quia quod datur Monaſterio pro puella ingrediente, cenſetur datum titulo dotis, ut notant Guidopap. *dec. 296. nu. 6.* Calder. *conſ. 9.* Beroq. *34. famil. num. 8.* Baez. *de dot. c. 14. num. 11.* & conſtat ex communi uſu loquendi, qui attendi debet, *l. Cùm de lanionis §. Aſiniam, ff. de fun. inſtr. & l. habeo, ff. de ſupellect. leg.* traduntque Bart. *in l. ſi quis filiabus ff. de teſtam. tut.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſ. 11. num. 68.* Surd. *conſ. 454. num. 19.* Jal. *in l. Gallus §. Inſtituens nu. 20. ff. de lib. & poſth.* Abb. *in c. 2. nu. 2. de verb. ſignif.* Ergo cùm conditio dotis, & verba teſtatoris verificentur in ingrediente Religionem, habebit quoque locum ipſius diſpoſitio, *l. Miles, §. Pro parte, ff. de leg. 2.* legatum autem pro maritandis puellis, & pro dote nihil differt, ut tradunt Caſtr. *in Lucius 1. nu. 5. in fin. ff. de leg. 2. & conſ. 214. num. 1. lib. 1.* Cravet. *conſ. 101. nu. 1. & conſ. 686. num. 5.* Covarr. *in c. 3. num. 11. de teſtam.* Mantic. *lib. 11. de conject. tit. 21. num. 4.* 1

Id, quod præſertim valet in diſpoſitione teſtatoris ita, ut etiam recedendum ſit a proprietate ſignificationis ob communem uſum loquendi, *l. Cùm antiquitas circa fin. C. de uſufr.* ubi Gloſ. *v. eſſe relictum* cum Bart. docetque Aretin. *in l. ex facto, num. 11. ff. de vulg. & pupil. ſubſtit.* Corn. *conſ. 233. num. 6. in fin. vol. 4.* Roman. *conſ. 179. nu. 5.* Paul. a Monte Pico *in l. Titia, §. Titia cùm nuberet, num. 21. v. non obſtat, ff. de leg. 2.* & Mantic. *lib. 3. de conject. ult. vol. tit. 8. num. 1. & ſeqq.* Undè ſtante communi uſu, quod puellæ ingredientes Religionem dicantur dotari, non eſt dubium, quin ex mente teſtatoris legatum dotis ad ipſas quoque extendatur; præſertim, quia non ſolùm cauſa pietatis adhuc durat, & neceſſitas ſuſtinendi onera matrimonii, ſed etiam quia id continet cauſam magis piam, & ita ſæpè cenſuit Sac. Congreg. Epiſcoporum, & Regularium in Piſaurenſi die 26. Auguſti 1616. *Sacra &c.* cenſuit: *Legatum relictum pro maritandis poteſt dari monachandæ.* Idem in Maceratenſi 21. Januarii 1622. & 7. Februarii 1648. & 24. Martii 1649. & 19. Junii ejuſdem anni. Idque etiamſi legatum ſit in ſpecie, undè legatum dotis debetur Legatariæ Monaſterium ingredienti, Rota apud Ludoviſ. *dec. 301.* ac licèt teſtator dixerit, quod moriente conjugata ſine filiis, dos revertatur ad aliquem locum pium, eadem S. Congregatio in Amerina 5. Aprilis 1625. 2

At in hoc caſu tenendum eſt negativè; ratio autem eſt, quia teſtator reſpicit ad matrimonium carnale. Legatum autem inſtitutum pro maritandis honeſtis puellis, non poteſt tribui ingredientibus Religionem, quamvis cauſa ſit magis pia, ut docent communiter Doctores, nominatim verò Bald. *in auth. quia rogati numer. 11. v. Quæro numquid, ad Trebel. & in novel. de dot. privil. 77. num. 2.* Loazez *in rep. l. filiusfamilias, §. Divi num. 139. ff. de leg. 1.* Natt. *conſ. 296. num. 1. & 2.* Barbat. *conſ. 23. numer. 2. vol. 1.* Baez. *de non melior. cap. 14. numer. 9.* & ex Canoniſtis Felin. *in cap. Eccleſia S. Mariæ numer. 93. de conſtitut.* Guliel. Benedict. *in cap. Raynutius* 3

nutius numer. 31. de testam. Jo. Lup. *in cap. Per vestras not. 3. §. 12. numer. 6. de donat. inter vir. & uxor.* Gutier. *lib. 1. quæst. can. cap. 31. num. 20.* Mantic. *lib. 8. de conject. tit. 5. num. 32.* & Sanchez *lib. 1. de matrim. disp. 33. num. 32.*

4 Secundò, quia ita expostulat conditio voluntaria testatoris; conditio autem, sive forma voluntaria in hoc differt a necessaria, quod hæc per æquipollens impleri potest, illa verò in specie implenda est, *l. Mævius, ff. de condit. & demonstrat.* & notant Bart. *in l. Gallus, §. & quid si tantum, num. 3. ff. de liber. & posth.* Galiaula *ibid. num. 8.* Dec. *cons. 11. num. 19. & cons. 89. num. 3.* Roland. *cons. 56. num. 22. & 23. vol. 3.* Lara *de anniversf. lib. 1. cap. 21. num. 29.* Cùm igitur dispositio testatoris sit voluntaria, debet in forma specifica impleri, itaut legatum tribuatur puellis maritandis, pro quibus ex mente testatoris intelligitur legatum institutum, non verò pro ingredientibus Religionem.

5 Itaque non obstant adducta; nam procedunt, quando non constat de legato pro matrimonio carnali; tunc enim testator absolutè legat pro dotandis, nihil exprimendo, an velit dotare in ordine ad matrimonium carnale; ac proindè non durat eadem causa pietatis nempè aversio a peccatis juvando in ordine ad ingressum Religionis, sed alia, quæ non est de mente testatoris; nec dotatio puellarum, quocumque modo est intenta a testatore, sed dotatio in ordine ad talem finem, scilicet ad contrahendum matrimonium carnale, atque ad alendam prolem, avertendumque hoc pacto a peccatis; & ideò determinata dotatio est de mente testatoris, quia causa finalis restringit dispositionem, *l. Unum ex familia §. fin. ff. de leg. 2.* Ac proindè una causa pia non potest excludi per aliam, *Clem. quia contingit de relig. dom.*, & dispositio testatoris utpotè voluntaria in forma specifica est adimplenda ita, ut nec etiam uberiori modo adimplenda sit, *cap. Cui de non Sacerdotali, de præb. in 6.* quia licèt adhuc sit causa pia, est tamen diversa, atque adeò contra mentem testatoris; & ita declaravit Sac. Congregatio Concilii *ad cap. 5. sess. 25. de reform.* in Barensi subsidii dotalis 15. Septembris *1668. Sacra &c. censuit, subsidium dotis legatum pro maritandis honestis puellis cum restitutione dotis pro multiplico montis in casu, quo filii non existant, non potest dari Virginibus ad professionem regularem admittendis.*

CONSULTATIO LXXXIII.

Cùm in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 12. de ref. sancitum sit, quod omnes divina per se, & non per substitutos compellantur obire officia, & Episcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti assistere, & inservire, ideò quæro, primò,

An Canonici teneantur assistere, & inservire Episcopo solemniter celebranti?

Secundò, an quando Episcopus privatim celebrat, teneantur Canonici inservire, & assistere?

Tertiò, an Canonici debeant assistere, & inservire Episcopo suffraganeo, quando nomine proprii Episcopi exercet functiones Pontificales?

Quartò, an quando Episcopus solemniter celebrat in aliena Ecclesia, ubi sunt sufficientes presbyteri pro assistentia, spectet adhuc Canonicos illi assistere?

Quintò, quinam ex Canonicis teneantur assistere Episcopo solemniter celebranti?

Sextò, in quibus assistentes Canonici inservire debeant Episcopo?

Septimò, an & qua pœna Episcopus cogere possit Dignitates, & Canonicos ad sibi assistendum, & inserviendum?

Octavò, an possint Dignitates, & Canonici per substitutos implere munus assistendi Episcopo in Pontificalibus functionibus?

1 AD primum respondeo affirmativè, idque ex Tridentino loco citato, & docent communiter DD. nominatim Mandos. *in signat. Grat. tit. dispens. de non resid. v. Concilium Tridentinum*, Ugolin. *de offic. Episc. cap. 16. §. 3. num. 1. par. 1.* Vener. *lib. 4. exam. Episcop. c. 40.* Alcedo *in prax. Episc. c. 13. num. 34.* & Rubeus *in aphorism. Episc. v. Assistentia.* Quæ obligatio fundatur tum in dignitate Episcopi, tum in officio Canonicorum, quia cùm Episcopatus sit dignitatum culmen, *cap. Nisi cùm pridem de renunc. & c. Venerabilis de præb.* & notant omnes cum Glossa *in cap. licet de præb. in 6.* exigit etiam in celebriori actione suæ dignitatis, qualis est Pontificalis celebratio, servitium sibi præstari a dignioribus inter Clericos, quales sunt Canonici, qui tenentur simul cum cæteris Ecclesiæ inservire.

2 Quod quidem procedit non solùm, quando Episcopus celebrat in Cathedrali, sed etiam in alia Ecclesia intra Civitatem, non autem in Diœcesi; esset enim valdè onerosum, si Canonici tenerentur egredi è Civitate ad inserviendum, & assistendum Episcopo, & ita declaravit S. Rituum Congregatio die 2. Augusti *1631.* & tradunt Gallet. *in margar. v. Canonicus circa fin.* & Rubeus *eo loco num. 2.*

3 Ad secundum respondeo negativè; quia licèt Concilium Tridentinum absolutè dicat, quod teneantur assistere Episcopo celebranti, attamen quia statim subdit, *aut alia Pontificalia exercenti;* hæc verba declarant, quod intelligat de celebratione Pontificali, quia dictio *alia Pontificalia* supponit aliquid Pontificale, ac proindè quod celebratio sit Pontificalis; nam dictio *alia*, cùm de sui natura sit repetitiva similium qualitatum, *l. 3. de servit. fugit.* ubi Glos. *& in l. Barbarius, v. Alio jure, ff. de offic. Præsid. & c. Sedes de rescript.* ubi etiam Glos. *v. alio quocumque jure, & in c. Cùm non ab homine, de judic. v. Alio crimine*, cùmque in præsenti habeat expressam qualitatem Pontificalium, necessariò eamdem qualitatem supponit in Celebratione; sicque tenent Ugolin. *loc. alleg.* Rubeus *ibid. num. 4.* asserentes ita fuisse declaratum a sacra Congregatione, Alzed. *de præced. Episc. dignit. part. 1. c. 13. num. 34.* & Vener. *ubi supra*; quinimmò, si Canonici assisterent privatim Celebranti, non lucrarentur distributiones, ut declaravit S. Congregatio Concilii ad hunc locum die 17. Martii *1619.*

4 Si verò extet in aliqua Ecclesia consuetudo, quod Canonici assistant Episcopo etiam privatim celebranti, est observanda; nam ejusmodi assistentia est quædam servitus, quæ proindè præscribi potest; undè Canonicos eo casu teneri assistere, nec amittere distributiones, declaravit S. Rituum Congregatio in Lamatensi 18. Aprilis *1608.*

5 Ad tertium respondeo affirmativè; nam suffraganeus est subrogatus in locum Episcopi in ordine ad functiones Episcopales, ac proindè est ejusdem juris, & conditionis cùm Episcopo quoad has functiones, ut observant Bald. *in l. Parabolam, C. de Episc. & Cler.* Cæphal. *cons. 20. numer. 2. lib. 1.* & ideò debetur ipsi a Canonicis idem honor, idemque servitium; quod etiam declaravit eadem S. Rituum Congregatio in Bracharensi 20. Februarii *1604.* Cùm enim delegatus repræsentet personam delegantis, & jus ipsius sustineant in ea functione, & aliàs sit æqualis dignitatis; debentur etiam eadem obsequia.

6 An verò præter assistentiam duorum Canonicorum, qui exerceant munus Diaconi, & Subdiaconi, debeat ejusmodi Suffraganeus habere assistentiam aliorum duorum Canonicorum, licèt non Dignitatum, affirmat Sac. Rituum Congregatio in Tarraconensi 7. Julii *1612.* licèt negaverit in dicta Bracharensi 1. Octobris *1507.* Quocirca observanda est consuetudo uniuscujusque Ecclesiæ, quæ plurimum valet in materia præeminentiarum, dummodò sit rationabilis, Seraph. *dec. 964.* Ludovis. *decis. 224. numer. 2.* Rot. *decis. 4. in fin. de elect. in nov. & decis. 596. part. quarta recentior.* & in Pampilonen. præeminentiarum 17. Junii *1592.* coram Pamphilio.

7 Ad quartum respondeo etiam affirmativè; quia Canonici sunt membra, quæ simul cum Episcopo tamquam capite constituunt unum corpus, *c. Novit de his, quæ fiunt a Præl. sine conf. Capit.* Quemadmodum enim membra recipiunt influxum a capite, ita ipsa inserviunt in ejus functionibus, & ideò etiam Canonici tamquam membra debent in propriis functionibus inservire Episcopo, qui non debet ab extraneis extra proprium corpus emendicare servitium, sed a propriis membris debet recipere gloriam, & splendorem, & ita declaravit Sacra Rituum Congregatio in Calaguritana 1. Julii *1601.* in Bononiensi 20. Aprilis *1602.* in Brundusina 15. Julii *1617.* & Capitulo Cathedralis Interamnensis narranti, quod Episcopus extra Cathedralem relictis Canonicis adhibeat Presbyteros simplices inservientes, sub die 2. Augusti *1631.* respondit, non convenire, sed Canonicos Cathedralis in casu proposito inservire debere etiam extra Cathedralem, & non alios inferiores.

8 Undè eadem assistentia debetur a Canonicis, quando Episcopus interest in alienis Ecclesiis Missæ solemni, aut Vesperis, vel si ipse pontificaliter concionetur intra civitatem; quia talis assistentia ipsi debetur ratione dignitatis in ordine ad omnes Pontificales functiones; nec decet, quod Episcopus assistens Vesperis solemnibus suæ Ecclesiæ Cathedralis ob penuriam Sacerdotum admittat Clericos ninoribus tantùm initiatos pro assistentibus cum pluvialibus, etiam in solemnioribus festivitati-

tatibus, cùm meliùs sit, non habere assistentes, quàm eos habere indecentes, ut declaravit Sac. Rituum Congregatio in Casertana 18. Septembris 1632.

9 Ad quintum respondeo; præter Diaconum, & Subdiaconum, qui cantent Evangelium, & Epistolam debere assistere tres alios, nempè primam Dignitatem, quocumque nomine appelletur, & duas alias Dignitates, seu Canonicos; ita declaravit Sacra Rituum Congregatio in Jacensi 1609. & in dicta Calaguritana die 1. Julii 1601. & in Reatina 10. Januarii ejusdem anni 1609. & in Vercellensi 7. Augusti 1610. quia, cùm Episcopus solemniter celebrando exerceat functionem nobiliorem inter illas, quæ ipsi congruunt, debet etiam a nobilioribus membris sui corporis habere assistentiam, & expressiùs declaravit eadem Sac. Congregatio in Monopolitana sub die 15. Octobris 1632. in hunc modum. *Aut præbendæ sunt distinctæ in presbyterales, & diaconales, & tunc Episcopo solemniter celebranti assistere debere pro presbytero assistente digniorem de Capitulo, quocumque nomine nuncupetur, dummodò sit in Sacerdotio constitutus; Episcopo verò non celebranti, sed divinis tantùm præsenti, pro presbytero assistente inservire debere digniorem Canonicum post Dignitates, aut præbendæ non sunt distinctæ in presbyterales, & diaconales, & tunc Episcopo sive solemniter celebret, sive divinis tantùm præsens sit, pro presbytero assistente inservire debere digniorem de Capitulo juxta dispositionem Cæremonialis lib. 1. cap. 7. & 8.*

10 Canonici autem assistentes Episcopo celebranti, aut divinis officiis interessenti, si præbendæ sint distinctæ in presbyterales, & Diaconales, assumendi sunt ex numero Diaconorum, ut declaravit Sac. Rituum Congregatio in Nolana 23. Maji 1603. Nam ad munus Diaconorum spectat inservire Sacerdoti; debent verò eligi hi duo Canonici juxta constitutiones Capituli, aut consuetudinem, si extent; quod si neque consuetudo, neque constitutiones de hac re, aliquid disponant, ad Episcopum spectabit nominare, qui debent assistere, Vener. *d. cap.* 40. & Alcedo *de præcd. Episc. dignit. par.* 1. *cap.* 13. *num.* 34. dumque assistunt Episcopo, non debent omnes eodem habitu uti, sed proprio unicuique ordini, & proindè non debent omnes indui pluvialibus, sed tantùm Dignitates, uti debent; Canonici verò presbyteri, ut debent, planetis, Diaconi verò, & Subdiaconi Dalmaticis, quod etiam in processionibus servandum est, ut pluries declaravit S. Rituum Congregatio, præsertim in Neapolitana 25. Martii 1602. & in Placentina 29. Maji 1607.

11 Ad sextum respondeo; præter ea; quæ præscripta sunt in Cæremoniali Episcoporum, quod omninò servandum est, ut censuit Sac. Rituum Congregatio in Alexandrina 15. Martii 1608. hæc accipe; quando thurificandus est Episcopus, non debet thurificari a Diacono, qui cantat Evangelium, sed ab assistente, pro presbytero, sive sit Dignitas, sive Canonicus juxta declarationem Sac. Rituum Congregationis in Placentina 19. Maii 1607. decet enim, quod Episcopus hunc honorem accipiat a digniori ministro; nam ideò Diaconus thurificat celebrantem, quia non adest alius dignior minister.

12 Ubi extat consuetudo, quod Canonici, & Dignitates ministrent Episcopo, mitram, gremiale, thuribulum, & id genus alia, debet servari; sicut etiam si adsit consuetudo, quod Dignitas, seu Canonicus gestet baculum Pastorale ante Episcopum in quibusdam solemnitatibus, quemadmodum declaravit Sac. Rituum Congregatio in Lamecensi 5. Julii 1603. Hujusmodi enim consuetudines sunt laudabiles; quia sunt ad gloriam, & splendorem dignitatis Episcopalis, ac proindè observandæ sunt *ex cap. fin. de consuet.*

13 In Missa solemni ad *Gloria*, *Credo*, *Sanctus*, Dignitates, & Canonici, ac etiam Vicarius Generalis, non autem exteri debent facere circulum ante Episcopum, prout censuit Sacra Rituum Congregatio in Maceratensi 20. Septembris 1630. quem circulum tenentur facere Canonici choro deputati, quotiescumque Episcopus intererit cum cappa Missis solemnibus, ut censuit eadem S. Rituum Congregatio in Cassanensi 5. Martii 1633.

14 Quando Episcopus assistit Divinis officiis cum cappa, Canonici assistentes non debent ipsi biretum imponere, & deponere, sed hoc ipse præstare debet. Ita censuit eadem Sacr. Congregatio die 4. Aprilis 1620. in Laudensi, & 21. Augusti 1632. In Isernien si respondit, neque Dignitates, neque Canonicos assistentes Episcopo teneri caput Episcopo tegere, & detegere, quando assistit divinis cum cappa, & bireto. Hoc enim obsequium est solum debitum Episcopo ratione functionis Ecclesiasticæ ab ipso exercitæ, utpotè quia tunc exercet Pontificale munus; & ideò ultra illud extendi non debet.

Sacra Congregatio Concilii in Abulensi censuit, Canonicos accedere debere ad cubiculum Episcopi, quoties ipse non privatim, sed pontificaliter cum cappa in diebus festis, & solemnibus voluerit descendere, ut assistat, vel horis divinis, vel Missæ sacrificio, multoque magis si ipse celebraturus est. In reditu verò usque ad ostium domus Episcopi, Episcopo præeunte, ipsisque sequentibus comitari debere. In diebus verò ferialibus quando privatim venit ad Ecclesiam celebraturus, aut quicquam aliud acturus, aut auditurus, debere nonnullos ex Canonicis accedere ad ostium Ecclesiæ, & Episcopum comitari. Idipsum in reditu observantes; quæ Congregationis sententia, cum Episcopo intimata fuisset, respondit ex consuetudine ad idem teneri etiam Dignitates, & Portionarios. 15

Eadem Sacra Congregatio censuit, quod Episcopo rei divinæ peragendæ causa ad Ecclesiam venienti cum cappa Pontificali concomitantibus Canonicis dignior ex capitulo in porta primaria Ecclesiæ porrigat asperiorium cum osculo. Cùm verò privatim addit Ecclesiam, tunc ex suis familiaribus unus aquam aspergendo, ut est consuetudo, porrigat. 16

In Neapolitana Archiepiscopo, Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium negotiis præposita die 5. Augusti 1575. ita censuit: *e molto conveniente, che volendo V. S. ministrare nella sua Chiesa, i Canonici l' accompagnino, e gli assistano conforme alle ceremonie di quella Chiesa. E non lo facendo, sappiano di mancare all' officio loro, & alla riverenza, che devono al lor Prelato, non si dovendo ancora aggravare per la medesima causa d' accompagnarlo ad ogni tempo, ch'ella vuole assistere conesso loro a' divini Uffici. Azione, ch'essi dovrebbono desiderare, ancorche all'una, & all'altra compagnia non paja bene astringerli con pena particolare, come ne anche alla Compagnia, quando a lei occorre invitata andare all' altre Chiese, dovendosi ella persuadere, che a ciò fare debbano esser tirati non per via d' interesse, ma per amore, e riverenza. Quindi è obligo particolare de' Canonici a giudizio della Sac. Congregazione d' onorare i Principi forastieri della lor presenza, quando vanno a visitar la Chiesa Cattedrale. Sicome anche crederebbe fosse bene quando si potesse fare senza cagionar novità, che V. S. quando hà da ministrare Pontificalmente, si vestisse in alcun luogo della Chiesa condecente, e non fuori, e che le reliquie si mettessero nell' Altare, dove si suol celebrare, che i Canonici nell' andare all' altare precedessero, o seguitassero, conforme alle ceremonie del tempo, pretermettendo il farsi portar la coda de' piviali, e pianeta da essi, facendo ancora portar le mitre, e' l bacolo pastorale da altri, che da' Canonici.* 17

Idem censuit eadem Sacra Congregatio in Brundusina die 16. Augusti 1583. nimirùm: *Che in modo alcuno non deve il Prelato farsi portar la coda della cappa pontificale da' Canonici, ne meno dagl' istessi la Croce avanti, essendo questo officio di Capellano, e la consuetudine contraria è mero abuso.* 18

Et in Panormitana die 28. Maii 1584. eadem S. Congregatio censuit, *che mentre l' Arcivescovo si veste in Pontificale, i Canonici devono sedere, e quanto all' assistere, quando celebra Pontificalmente, si doverà ad unguem osservare il Pontificale, & il medesimo si deve far nel dar la cenere, le palme, sedere in choro, & altre cose simili circa la priorità. Che le campane si debbano sonare alle hore competenti circa i divini Uffici, senza aver rispetto alla commodità dell' Arcivescovo; si osservi il Pontificale circa il porger l' incensiero, e navetta, lasciando l'inginocchiarsi.* 19

Et in eadem: *Avendo l' Arcivescovo ordinato, che sotto pena di scommunica tutti i Canonici, e Dignità, ogni volta che esso voleva andare in Chiesa, dovessero accompagnarlo eundo, & redeundo dalla camera alla Chiesa, & altre cose, la Sac. Congregazione ordinò, che si levasse la pena della scommunica, e che bastasse per l' avvenire, che i Canonici andassero solamente alla porta della Chiesa a ricever l' Arcivescovo, eccetto ne' giorni più solenni, ne' quali devono andare alla Camera, e quivi dall' Arcivescovo si doverà dar loro da sedere per quel poco di tempo, che aspetteranno, e quando occorresse, che l' Arcivescovo, quando viene alla Chiesa, fossero incominciati in Choro i divini Uffici, i Canonici non son tenuti andar anche alla porta per riceverlo.* 20

Eadem Sacra Congregatio die 25. Maii 1586. decrevit, Dignitates item, & Portionarios æquè, ac Canonicos debere Episcopum assòciare. Circa verò deputationem Assisten- 21

ſentium, an ſit facienda a Capitulo, vel ab Epiſcopo, Congregatio reſpondit, in hoc ſervandam eſſe conſuetudinem, quæ ſi nulla ſit, ſervetur, quod in Pontificali præſcribitur.

22 Et in Ariminenſi die 6. Aprilis 1588. cenſuit, *che Monſignor Veſcovo mandi la ſera avanti per un ſuo ſervidore, quando la mattina vuole andare alla Catedrale, e la mattina quando vuole andare al veſpro. Quando è buon tempo, per buona creanza vadino due Canonici, e almeno uno all' abitazione di Monſignore per accompagnarlo alla Catedrale; mà piovendo, ò che ſia altro cattivo tempo, che non ſiano obbligati. Quando il Veſcovo vuol pigliar l' abito pontificale alla porta della Catedrale, tutti i Canonici ſiano ivi preſenti per dargli il primo di eſſi l' aſperſorio, e per accompagnarlo tutti proceſſionalmente al Santiſſimo Sacramento, o al Choro, dove vorrà andare. E pigliando il detto abito in Sagriſtia, o in altra parte di detta Chieſa, vi ſi trovino parimente i Canonici per accompagnarlo, come di ſopra, ed arrivando il Veſcovo alla porta in tempo, che i Canonici diceſſero le ore in Choro, vadino ſubito quattro di eſſi, o almeno due, ſecondo il numero, che ve ne ſarà, per aſſiſtere, ed accompagnare, come di ſopra, e gli altri ſeguino l' officio, e non poſſino quelli, che anderanno per ciò eſſer puntati. E ſe il Veſcovo ſi tratteneſſe alla porta, o arrivaſſe alla fine dell' ora Canonica, in tal caſo, e quella finita, vadino tutti a riceverlo, ed accompagnarlo come ſopra: i quali Canonici tutti inſieme finito l' Officio, devono accompagnarlo fino alla porta della Chieſa, ed in eſſa licenziarſi con riverenza dal Veſcovo. Quando il Veſcovo ſtarà alla predica nella Catedrale, gli ſtiino aſſiſtenti almeno due Canonici. Se il Veſcovo celebrerà pontificalmente gli ſiano aſſiſtenti i Canonici ſecondo il ſolito. Mà udendo in eſſa Catedrale, gli ſiano aſſiſtenti almeno una Dignità, e un Canonico più vecchio per porgergli l' Evangelio, e la pace. Il Veſcovo andando alla Catedrale per altra occaſione, che per celebrar ſolennemente, o ſtare alla predica, ò Veſpro, ò Meſſe, ed altre ſimili azioni, non ſiano obbligati i Canonici accompagnarlo, ne meno aſſiſtergli. I Canonici non ſiano obbligati ad accompagnarlo, o aſſiſtergli fuori della Catedrale, ſe non foſſe per conſecrare, o riconciliare Chieſe, ò Cemeterj, tener ordinazioni, creſimare, o communicare il popolo, o per far ſimili altre azioni pontificali in pubblico, nelle quali devono i detti Canonici aſſiſtere al Veſcovo, eſercitandole però nella Città.*

23 Et quidem ratione hujus aſſiſtentiæ ipſi quoque Canonici recipiunt ſplendorem, ac venerationem, quia communicant in peragenda illa pontificali functione, & cum eodem Epiſcopo conjunguntur, & ideò, licèt minus digni, præferuntur tamen cæteris omnibus, ut cenſuit Sac. Rit. Congregat. in Caputaquenſi 18. Maji 1602. & ratione ejuſdem aſſiſtentiæ thurificantur, & recipiunt pacem ante Dignitates, ut declaravit eadem Sacra Congregatio in Cremonenſi 28. Septembris 1612. & in Nolana 23. Maji 1603. & in Bracharenſi 19. Junii 1618. Qui honor eiſdem impendi debet etiam ante Magiſtratum licèt ſit de majoribus, ſicut decrevit eadem Sacra Congregatio in Patavina die 2. Martii 1602. Nam in illa functione, tamquam cooperatores incorporantur eidem Epiſcopo, & ſicut peragunt unum, ac idem miniſterium divinum; ita etiam ſunt veluti partiales miniſtri conſtituentes unum integrum principium ejuſdem miniſterii, & ideò non debent ſeparari ab Epiſcopo in honore.

24 Ad ſeptimum reſpondeo; Poſſe etiam cenſuris, aliiſve juris remediis. Conſtat ex Tridentino loco allegato, & cenſuit Sac. Congreg. Rituum in Ratina 10 Januarii 1609. & S. Congregatio Concilii in Rhegienſi, ibi: *Canonici recuſantes aſſiſtere Epiſcopo Pontificalia obeunti mulctari poſſunt, & eadem mulcta cogi, ut perſonali actu parte ſuas tàm in Miſſarum, quàm aliorum munerum celebratione expleant; dummodò tamen hæc munia appellatione divinorum officiorum veniant.* Etenim cùm Epiſcopus jus habeat ad exigenda hujuſmodi obſequia, ſitque caput, debet etiam habere vim coactivam, per quam cogere poſſit ad ſibi exhibenda debita obſequia. Undè his ipſis pœnis compellere poteſt, etiam primam Dignitatem, ſi recuſet in aſſiſtendo obſequium debitum præſtare, ut cenſuit eadem Sac. Congreg. Rituum in Calaguritana 12. Decembris 1620. Cenſuræ enim Eccleſiaſticæ ſunt remedia congrua, quibus apud Eccleſiaſticos exercetur vis compulſiva, & reluctantes reducuntur ad debita officia.

25 Ad octavum reſpondeo, non poſſe, ſed debere per ſe hujuſmodi obſequia præſtare; nam Concilium eo loco abſolutè diſponit, quod omnes divina per ſe, & non per ſubſtitutos compellantur obire officia. Hæc autem aſſiſtentia eſt quoddam officium, quod impendere tenentur ratione Dignitatis, aut Canonicatus; & ita declaravit Sac. Rituum Congregatio 18. Maji 1602. nempè, *Sacra*, &c. *Obtinentes dignitates, Canonicatus, vel Portiones in Eccleſiis præſertim Cathedralibus cujuſcunque qualitatis ſint, tenentur Epiſcopo ſolemniter celebranti, aut Pontificalia exercenti aſſiſtere, ac veſtibus ſacris indutos eidem inſervire, nec non munera eiſdem Dignitatibus, Canonicatibus, & Portionibus in decantatione Miſſæ, Evangelii, Epiſtolæ, & ſimilium functione, præſtatione, incumbentia, & annexa per ſeipſos ſubire, & exercere juxta Sacrorum Canonum, & Concilii Tridentini diſpoſitionem, ac cujuſque Eccleſiæ particularem ordinationem debere. Quod ſi quando aliquis legitimo impedimento detentus ea per ſeipſum implere non poterit, tunc alios, ejuſdem tamen Ordinis, & gradus, non autem inferioris dignitatis, nempe Dignitates alias Dignitates, Canonici, & Portionarii reſpectivè alios Canonicos, & Portionarios in ſua quiſque hebdomada, ne graduum, & Ordinum prærogativæ confundantur, deputare debebit, quibus per Epiſcopum opportunis remediis etiam hujus decreti vigore providendum fore.*

26 Id tamen limitandum eſt, ut non habeat locum, ſi ſuperveniret impotentia naturalis, ratione cujus impedirentur hujuſmodi functiones exercere. Nam ſicuti percipiunt diſtributiones; & excuſantur a ſervitio, quando infirmitate impediuntur, *cap. un. §. qui verò de Cler. non reſid. in 6. & cap. 1. de Cler. ægrot.* Ita etiam ratione impotentiæ ſupervenientis ex aliqua infirmitate excuſabuntur a præſtandis functionibus; quod enim quis invitus patitur, nocumentum illi afferre non debet, Gloſ. *in cap. fin. v. In vita d. 5. & in cap. Presbyteros d. 50.* habeturque *in l. Cum a matribus C. qui per tut. & in l. Præſes Provinciæ C. de appellat.*

27 Quoniam verò frequentem, ac utilem materiam agimus, placet ipſi pauliſper inſiſtendo dubia propoſita in Sac. Rituum Congregatione cum ſuis reſolutionibus eodem ſpectantia referre, inſtantibus Cardinali Roderigo, Archiepiſcopo Hiſpalenſi, Dignitatibus, & Canonicis, ac Capitulo ejuſdem Eccleſiæ Metropolitanæ, quas reſolutiones Clemens VIII. ſuis literis in forma Brevis confirmavit, approbavitque ſub datum Romæ die 17. Junii 1592.

28 *Primum dubium. An quando Archiepiſcopus ſolemniter celebrat, vel alia Pontificalia munia exercet, compellere poſſit Dignitates, Canonicos, & univerſum Capitulum Eccleſiæ Metropolitanæ, ut ſibi aſſiſtant, & ſerviant?*

29 *Secundum. Poſito quod ſic, quonam ritu, & a quibus interveniendum erit?*

30 *Tertium. An quando contigerit, ut Miſſa per eumdem Archiepiſcopum ſolemniter celebranda, vel aliæ functiones Pontificales ſint exercendæ extra Metropolitanam in alia Eccleſia ejuſdem Civitatis, vel ſuburbium, poſſit ſimiliter compellere complures, ut ſibi inſerviant, & aſſiſtant, etiam ſi ipſa Eccleſia eſſet Collegiata, & in ea Dignitates, & Canonici exiſterent?*

31 *Quartum. An Dignitates, & Canonici, & Capitulum teneantur Archiepiſcopum accedentem ad Eccleſiam diebus feſtis, cappa indutum comitari, & ex quo loco?*

32 *Quintum. An etiam in reditu debeant eum reducere, & ad quem locum?*

33 *Sextum. An ſi privatim ad Eccleſiam venerit, ſit ei obviam eundum, redeunti ſit reducendus, & quomodo?*

34 *Septimum. An decens ſit Archiepiſcopum cum cappa incedentem unam, aut duas Dignitates ad latus ſuum admittere?*

35 *Octavum. An Archiepiſcopo in Eccleſiam intranti prima ex cæteris præſtantior Dignitas debeat offerre aſperſorium?*

36 *Nonum, An primam, & præſtantiorem Dignitatem in ordine Sacerdotali obtinens teneatur pluviali indutus aſſiſtere, & ſervire de libro Archiepiſcopo ſolemniter celebranti, ſive alias Pontificales functiones exercenti?*

37 *Decimum. Quinam Diaconali habitu induti debeant aſſiſtere, elevare fimbrias, imponere, & deponere mitram, & qui Evangelium & Epiſtolam cantare tenantur, & debeant?*

38 *Ad primum, & ſecundum reſpondit Sac. Congregatio, poſſe Archiepiſcopum ex decreto Sacri Concilii Tridentini cap. 12. ſeſſ. 24. de reform. ſupradictos compellere, ut ſibi aſſiſtant, & inſerviant. Modus autem aſſiſtendi, & inſerviendi is eſſe debet, quem regulæ Pontificalis Romani præſcribunt.*

39 *Ad tertium licere Archiepiſcopo eoſdem compellere, quoties ad alias ejuſdem Civitatis, & ſuburbiorum Eccleſias accedit ad aliquod ſpeciale munus exercendum. Verùm cùm honoris, & ſervitii ſui cauſa voluerit ab Eccleſia Metropolitana Dignitates, Canonicos, alioſque Capitulares extra-*

here, qui sibi solemniter celebranti, vel Pontificali exercenti assistant, & inserviant, curet, ut par est, ne ipsa Ecclesia Metropolitana ministris omnibus destituatur, debitoque cultu, & officio defraudetur. Accedens verò ad Ecclesias, in quibus aliæ sint Dignitates, & Canonici, curet quoque D. Archiepiscopus pro sua prudentia, ut omnes confusionis, & perturbationum occasiones removeantur, & suas Dignitates, & Canonicos Ecclesiæ Metropolitanæ debere omninò præcedere Dignitates, & Canonicos Ecclesiæ Collegiatæ.

40 *Ad quartum, quintum, & sextum, Dignitates, Canonicos, & Capitulum debere ad cubiculum accedere, ubi Archiepiscopus induitur cappa, & eum ad Ecclesiam venientem debito cum honore comitentur. In reditu debere etiam saltem usque ad ostium domus ipsum Archiepiscopum associare. Ei verò venienti sine cappa nonnullos ex Dignitatibus & Canonicis ad ostium Ecclesiæ, & in reditu similiter usque ad ostium Ecclesiæ ipsum comitari debere.*

41 *Ad septimum. Archiepiscopo cum Pontificali cappa incedenti neminem arrogare sibi debere, ut se non vocatum ad ejus latus adjungat. Ipsum verò Archiepiscopum pro sua dignitate, magis decere, ut solutis incedat, quàm ut ullas Dignitates, & Canonicos, qui sua membra, & subditi sunt, ad latus suum habeat.*

42 *Ad octavum. Debere primam Dignitatem asperforium Archiepiscopo offerre, eaque legitimè impedita illud ipsum munus subire debere aliam Dignitatem, aut personam, quæ dignior ex Capitulo aderit. At in alia Collegiata Ecclesia asperforium esse porrigendum a Præposito ejusdem Ecclesiæ, vel, quocunque nomine nuncupetur, ab illo, qui in illa digniorem personam gerit, ut tàm Ecclesiæ, quàm personæ porrigenti ea ratione honor tribuatur.*

43 *Ad nonum. Obtinentem primam Dignitatem in ordine Presbyterali pluviali indutam fungi debere assistentis munere, qui de libro serviat, naviculam Archiepiscopo in throno existenti porrigat, eumdemque ibi thurificet. Eo verò legitimè impedito digniorem de Capitulo, in ordine etiam Presbyterali præsentem, & legitimè non impeditum, debere in ejus locum succedere.*

44 *Ad decimum. Assistendi munus ad Archiepiscopi latera, fimbrias elevandi, imponendi, & deponendi mitram, aliaque in Pontificali descripta agendi, pertinere ad Archidiaconum, & ad antiquiorem Diaconum, Canonicos ambos Dalmaticis indutos; quod si Canonicus Diaconus nullus aderit, ultimum Presbyterum Canonicum in Diaconali tamen habitu succedere debere, qui stabit a sinistris Archiepiscopi, & Archidiaconus a dextris, licet ipse Archidiaconus ordine tantum Diaconali fuerit initiatus. Epistolam verò, & Evangelium cantare debere duos Canonicos ex ordine Diaconali, & Subdiaconali, modò tamen in eadem Ecclesia sint distincti inter Canonicos hujusmodi Ordines; alioquin duos ex ordine Presbyterali illud munus per turnum singulos cujuscumque ordinis peragere debere. Diaconum autem Evangelii Archiepiscopo ad altare existenti naviculam ministrare, & eum ibi thurificare debere. Et ita observandum, contraria consuetudine non obstante.*

45 Insuper eadem Sacra Congregatio circa resolutiones prædictas nonnullas declarationes fecit, ut inferius, videlicet.

46 Primò. Archiepiscopum ad Ecclesiam cum cappa Pontificali accessurum, ut solemniter celebret, vel ut assistat divinis officiis, concioni, aut processioni, vel ut aliud quicquam ex Pontificalibus exerceat, curare debere, ut Capitulo congruo tempore, intimetur hora ejus accessus ad Ecclesiam ad hoc; ut ipsum Capitulum commodè ejus occursui se accingere possit. Archiepiscopus verò convenientem, & congruam horam eliget; verbi gratia, si missam solemnem in aliquo die festo sit celebraturus, tunc post Primam in Choro finitam, antequam Tertia inchoetur, ad Ecclesiam accedere poterit; quo casu Dignitates, Canonici, cæterique Capitulares statim post Primam completam, facto modico intervallo, prodire obviam debent Archiepiscopo ad ejus cubiculum, eumdemque ad Ecclesiam venientem deducere, quemadmodum ipsa Sacra Congregatio faciendum esse respondit. Cùmque Archiepiscopus in Ecclesiam venerit; Tertia suo tempore inchoanda erit juxta præscriptum Pontificalis Romani. Idque omninò faciendum est, non obstante quacunque consuetudine. Cùm enim Pastor teneatur ad suam Ecclesiam accedere, ut ex ejus præsentia divinus cultus augmentum, Ecclesiaque ipsa splendorem, & decorem non modicum recipiat, non est ei præbenda occasio, vel non accedendi, ex quo debita cum decentia id facere nequeat, vel indecenter accedendi.

47 Secundò declaravit, quod, quando Archiepiscopus finita Missa, vel aliqua alia hora Canonica est ab Ecclesia discessurus, tantisper cessandum est a reliquis Horis decantandis, quousque Capitulares abeuntem Archiepiscopum reducere possint, ut in omnibus congrua obedientia Prælato, & Deo obsequium debitum reddatur.

Tertiò. Quod si interdùm contingat, quod Archiepiscopus vel processione, vel aliqua Hora Canonica 48
nondum finita abire compellatur ob aliquam sui necessitatem, tunc opus non erit, ut omnes Capitulares cum eo discedant, sed sat erit si quatuor de Capitulo eum domum reducant, itaut processioni, vel divinis officiis impedimentum, aut perturbationis occasio non præbeatur; quamvis hæc, quæ perrarò veniunt, minimè consideranda sint.

Quartò. Ad evitandas perturbationes, & confusiones, 49
in quibus diebus Archiepiscopus divinis officiis est interfuturus, campana aliquantò citiùs pulsetur, ut tempore, & rebus agendis consideratis, cuncta rectius fiant, & horis congruis expleantur.

Quintò. Quod Archiepiscopo accedente ad Chorum 50
cum cappa Pontificali, Capitulares eum associantes eumdem habitum gestare debeant, quem in ipso choro deferre solent.

Sextò. Omnes Dignitates, omnesque capitulares, qui 51
ad chorum vadunt, teneri omninò Archiepiscopum associare; qui autem legitimo impedimento detenti dicantur, dispositioni juris communis relinquitur.

Septimò. Tunc dici Archiepiscopum privatim ad Ec- 52
clesiam accedere, cùm sine cappa Pontificali accedit.

Octavò. Nullam Dignitatem, Canonicum, aliamve 53
personam propria authoritate, vel vigore cujusvis consuetudinis ad latus Archiepiscopi cappa, vel sacris vestibus induti, accedere debere, nisi ipse ex sua humanitate aliquem vocare velit.

Nonò. Cùm prima Dignitas Archiepiscopo Ecclesiam 54
introeunti asperforium porrigere teneatur, ut supra dictum fuit, ipsa prima Dignitas, si legitimo aliquo impedimento detenta sit, huic muneri supplere debet prima Dignitas ex iis omnibus, quæ in Ecclesia sunt præsentes; legitimi autem impedimenti causa non censetur, quod aliquis in choro sit occupatus, nisi sacris vestibus ad Missam majorem celebrandam sit indutus.

Decimò. Debere quemlibet Capellanum, vel Portio- 55
narium Ecclesiæ ad id deputatum Archiepiscopo librum manibus sustinere, primam verò Dignitatem debere ad dexteram Archiepiscopi celebrantis parumper caput supponere ad librum, quem Capellanus, vel Portionarius manibus sustinet, dum in Sede eminenti ipse Archiepiscopus intonat hymnum, *Gloria in excelsis*, cantat orationem, *Credo*, & *Dominus vobiscum ad offertorium*. Sed quando Archiepiscopus legit Epistolam, Graduale, & Evangelium, prima Dignitas nihil aliud agens stabit in loco suo erecta, digito autem indicare debebit legenda in libro, quando Archiepiscopus est ad altare; neque dedignari debet prima Dignitas, quod his muneribus fungatur, cùm maximè honorifica sint, & eadem omninò facit prior Episcoporum Cardinalium, dum assistit summo Pontifici celebranti.

Decimoprimò. Declaravit primæ Dignitatis assisten- 56
tis propriam sedem esse scabellum ligneum, quod tamen permittitur depictum, vel aliqua pulchra forma fabricatum, dummodò sit nudum, nullo scilicet panno, vel alia re coopertum, in plano solii ad partem dexteram Archiepiscopo præparatum, atque eo loco, & ordine situm, ut prima Dignitas assistens ad altare, & ad faciem Archiepiscopi respicere possit; qui locus dignior reputatur locis Diaconorum ministrantium.

Decimosecundò: Cùm Archiepiscopus solam concio- 57
nem auditurus ad Ecclesiam accedit, etiamsi cappa Pontificali indutus eam concionem auditurus sit, non omnes Capitulares, sed aliqui dumtaxat, videlicet saltem duæ ex Dignitatibus, & tex ad minùs ex Canonicis Archiepiscopum venientem ad ostium Ecclesiæ recipere, atque ad eumdem usque locum abeuntem reducere debent.

His adjicio decretum Sac. Congregationis Rituum in 58
Placentina, quod fundatum est in consuetudine. Illud est hujusmodi. Episcopus Placentinus Sac. Rituum Congregationi exposuit antiqua Ecclesiæ Placentinæ abolita consuetudine, Canonicorum accessum ad Missam Pontificalem celebrandam, & eorum concessum ejus lateri proximum ad præscriptum cœremonialis ordinasse, ea quidem a Sac. Congregatione approbari postulans; Sacra autem Congregatio supradictam praxim Cœremoniarum juxta Cœremonialis dispositionem in ejus Cathedrali inductam nedum approbavit, sed ejusdem Episcopi zelum, & Canonicorum erga Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ritus singularem religionem plurimùm commendavit,

davit, eoſdemque, ut antiquis conſuetudinibus, ſi quæ ſuperſunt, a Placentina Eccleſia revocatis, integram Cœremonialis obſervantiam amplectantur, in Domino hortatur, ac, ne ſemel amplexam dimittant, obſtringit die 10. Junii 1656.

59 Item decretum Sacr. Congregat. Epiſcop. in Neritonenſi 25. Septembris 1612. ſcilicèt, cùm Epiſcopo placuerit cantare Miſſam, vel aliàs ſolemnes functiones peragere extra ſuam Cathedralem, non poteſt cogere totum Capitulum ad aſſiſtendum, & decretum Sacr. Congregationis Concilii 22. Martii 1588. in quo declaravit, teneri Capitulum dare Aſſiſtentes Epiſcopo, ſolemniter etiam extra Cathedralem celebranti Miſſas, vel Veſperas, vel Ordinationes, etiamſi malè faceret contra Tridentini præceptum, Eccleſiam ſuam illis diebus deſerendo. Quod intelligitur modò celebret in Civitate, vel ſuburbiis, ſecùs ſi aliquo Diœceſis loco. Et præterea etiam in Civitate, vel ſuburbiis Epiſcopum debere rationem habere tùm diſtantiæ, tùm decentiæ loci, ut eadem Sacra Congregatio declaravit 15. Martii 1584. quæ in Januenſi decrevit, debere Epiſcopum ultra diſtributionum amiſſionem ſtatuere in Canonicos, ipſi ſolemniter celebranti recuſantes aſſiſtere, pœnam aliquam pecuniariam, vel ſuſpenſionis ad tempus, ut ejus metu muneri ſuo ſatisfacere compellantur. Et quod dignior ex Canonicis, vel Dignitatibus in ordine Presbyterali conſtitutus aſſiſtat paratus Epiſcopo celebranti Veſperas, vel Miſſam ſolemniter. Epiſcopo verò non celebranti, ſed præſenti cum pluviali, & mithra non ille primus, ſed alter immediatè ei proximus aſſiſtet ſine pluviali, prout, & duo Canonici Diaconi aſſiſtentes. Cùm verò Epiſcopus non eſt indutus pluviali, & mithra, nulla fit ei aſſiſtentia, nec a Diaconis, nec a Presbytero, Canonicis, vel Dignitatibus, ſed ſerviunt ei Capellani.

60 Item, & id, quod per literas me conſulit amicus Imolenſis egregiè doctus. Cùm poſſit Epiſcopus, ubi, & quando ſibi placuerit Pontificalia exercere in propria Eccleſia, eique Dignitates, & Canonici teneantur inſervire, ut habetur in Sacro Concilio Tridentino *cap.* 12. *v. omnes verò, ſeſſ.* 24. *de ref.* ac in pluribus Sacrorum Rituum Congregationis reſolutionibus, ſignatè in Imolenſi die 16. Aprilis 1649. itaut renuentes poſsint etiam ſub cenſuris ad id compelli, ut in Januenſi ſuperiùs, & in relata in aliis.

61 Ideò quæritur, an iidem Canonici, & Dignitates obligatæ ſint ſuam præſtare aſſiſtentiam, quando Epiſcopus vult recedere a conſuetudine introducta Pontificaliter celebrandi in aliquo loco particulari extra Presbyterium ejuſdem Eccleſiæ?

62 Et affirmativè videtur reſpondendum; quia ubi nullus titulus, vel cauſa præcedens aſsignatur talis celebrationis, præſumitur actus voluntarius, & facultativus ipſius Epiſcopi; ideòque poteſt ab illo quandocumque recedere, eumque in Presbyterio ad præſcriptum Cœremonialis celebrare. Nemo enim in tali caſu obligatur ad eundem actum faciendum impoſterum, etiamſi per multos annos fuerit ſervatus. Poſth. *de manuten. obſer.* 53. *numero* 11.

63 Quod autem Pontificalis celebratio hucuſque facta die feſto alicujus Sancti Titularis, vel Protectoris in aliqua Capella, vel alio loco Eccleſiæ Cathedralis fuerit merè facultativa Epiſcopi, patet ex eo, quod nihil aliud pro illius obſervatione adducitur, quàm quædam major per talem celebrationem devotio, & honor erga eundem Sanctum, nec non tributorum ſolutio, quæ in hujuſmodi ſolemnitatibus fieri ſolet Epiſcopo; quæ quidem nullam prorſus inducunt obligationem, ut in terminis poſt Rotam tradit Poſth. *d. obſer.* 53. *num.* 10. Et major devotio, atque honor non ſolùm ceſſat, dum in locis prædictis Pontificaliter celebratur, ſed maxima reſultat ex tali celebratione irreverentia. Nam laici undique aſsiſtentes functioni circumdant Epiſcopum, Canonicos, alioſque miniſtros, & ferè major illorum pars terga vertit nedum altari, ubi Corpus Sancti requieſcit, verum etiam altari majori, in quo Sanctiſsimum Euchariſtiæ Sacramentum aſſervatur.

64 Quare Epiſcopus jure, meritòque jubere poterit hujuſmodi functionem fieri debere in Presbyterio, & in altari majori, in quibus Cœremoniale *lib.* 1. *c.* 12. *verſ. ipſum autem altare*, mandat peragendas eſſe ſolemniores feſtivitates, maximè ſi Epiſcopus eſt in eis Pontificaliter celebraturus, locum verò, ubi Sanctorum corpora requieſcunt, qui confeſsio appellatur, præcipiat floribus tantummodò, ſive alio ornamento decorari, non autem quod ibi veſperæ, ac Miſſa Pontificales celebrentur, ut habetur in eodem *c.* 12. Quod eo magis ſervandum erit in caſu, quo locus eſt ſatis anguſtus, & longè diſtat a choro muſicorum, qui propterea videre non poſſunt Epiſcopum ibidem celebrantem, neque ei canenti præfationem, & alia debito tempore reſpondere, minuſque organum pulſare. Ex quibus reſultat, ut in eodem loco ritus Eccleſiaſtici eo, quo decet ordine, & decore, minimè peragantur, & contra honor, qui alibi dictis ſanctis exhibetur cum majori reverentia, cultu, & majeſtate præſtari poteſt in Presbyterio, & altari majori, ſervata forma ſuper hoc a Cœremoniali præſcripta. Quare Dignitatum, & Canonicorum repugnantia non eſt tribuenda honori, ac devotioni erga eorum Sanctum Protectorem, ſed potius diminutioni reverentiæ, ac obedientiæ erga proprium Paſtorem, adeòut Epiſcopus, qui turbaretur a dictis Dignitatibus, & Canonicis circa liberum exercitium hujuſmodi Pontificalium; poſsit contra eos procedere, nec dici poſsit Judex in cauſa propria, ſed exequutor juris.

CONSULTATIO LXXXIV.

An Clericis, & Regularibus liceat lucri cauſa negotiari, & potiſſimum exercere artem venalem Pharmacopolæ? Ubi de eorum immunitate a vectigalibus quoad mercaturam.

QUod liceat, probatur in genere, & in ſpecie. In genere quidem primò. Quia mercatura non eſt ex objecto, vel circumſtantiis neceſſariò mala; immò eſt generi humano commoda, & neceſſaria ad exigendam vitam, ac quorumdam penuriam ex aliorum ubertate ſarciendam, ut docent Scholaſtici *in* 4. *d.* 15. *cap.* 77. *art.* 4. Molin. *tract.* 2. *diſput.* 339. & Abulenſ. *quæſt.* 123. *in cap.* 25. *Matth.* & Summiſtæ *v. Negotiatio, vel v. Emptio*, licèt fateantur, eſſe quaſdam negotiationes, & mercaturas ex objecto, quaſdam ex adjunctis illicitas, ut negotiatio, qua aliqui impii liberos homines abſque ullo idoneo titulo vendunt, & illa, quæ idololatriæ ſervit, de quibus Victor. *relect.* 5. *ſect.* 2. Molin. *tract.* 2. *diſp.* 35. *concl.* 4. & Tertull. *lib. de Idolol. cap.* 11. tametſi non ſemper contingat etiam circa ea, quibus Idololatra ad falſi numinis cultum abutitur, ut habetur ex iis, quæ diſputant Sanchez *lib.* 1. *in decal. cap.* 7. contingit tamen aliquando. Unde ſi ingrediendo Religionem retinent nobilitatem priſtinam, ut affirmant Rom. *ſing.* 37. Guliel. Benedict. *in c. Raynut. de teſt. v.* & *Uxorem n.* 22. ac etiam Tiraqu. *c.* 27. *de nobil.* & ante omnes Salian. *l.* 4. *de provid.* poterunt abſque nobilitatis tàm civilis, quàm Chriſtianæ detrimento exercere mercaturam, ut faciunt ſæculares, quorum nobilitati nihil officere mercaturæ exercitium, docent Turtura *l.* 1. *de vit. Hieronymi Æmiliani cap.* 2. Pogius *lib. de nobil.* Straccha *lib. de mercat. p.* 2. *num.* 17. & 18. Adam. Contzen. *lib.* 1. *Polit. cap.* 9. Cæpolla, & alii adducti a Tiraquello loco allegato *cap.* 33. *ſub fin.* Hinc nobiles Veneti, Genuenſes, Florentini, Lucenſes mercaturam exercendo ignobiles non fiunt: & honeſtum lucrum dicitur etiam a jure Pontificio, *cap. per veſtras* 7. *de donat. inter vir.* & *uxor. lib.* 4. *tit.* 20. quod ex induſtria, & negotiatione oritur, dummodò abſit uſura, fraus, dolus, pejeratio, quæ ſunt vitia hominis, non artis, D. Auguſtinus in *cap. fornicari*, & *cap. quoniam* 88. *d.* quin & Patriarchas fuiſſe mercatores, patet ex *Gen.* 37. *v.* 28. & 34. *v.* 21. 1

Deindè probatur ab exemplis. Nihil enim frequentius in hiſtoriis veterum Aſcetarum, quàm quod labore manuum, ac opificiis ſuis divenditis victum pararent, quæ eſt vera negotiatio. Id, quod mirè commendat S. Baſil. *regul. fuſ.* 37. & 42. S. Auguſt. *lib. de oper. Monach. c.* 22. & 25. Caſsian. *lib.* 10. *c.* 8. & *alii*. Exempla ſuggerunt Palladius in Aphtonio *cap.* 39. Lauſ. & Caſsian. *collat.* 18. *cap.* 7. & *lib.* 5. *de inſtit. cap.* 38. & 29. 2

Poſtremò id probatur in ſpecie. Nam mederi ægrotis, & in eam rem parare, & conficere pharmaca eſt opus ſanctum, nec Religioſos dedecens; quocirca ſummoperè celebratur Apollonius quidam Monachus a Palladio *l.* 14. *lauſ.* & ab Heraclide in *Parad. cap.* 3. Quin etiam de rigore juris ſunt, qui aſſerant artem aromatariam non eſſe propriè negotiationem, quia, ut plurimùm non venditur eadem res immutata, ſed ex pluribus miſturis pharmaca per artificium conficiuntur, ut Abb. *conſ.* 43. Gratian. *conſ.* 112. & 113. *lib.* 1. & ſupponit Salyc. loquens de ſtatutis Aromatariorum *in lib.* 2. *num.* 13. *C. de conſtit. pecun.* & Jo: Bot. *conſ.* 73. *num.* 2. *cum ſeqq.* 3

Nihilominùs tenendum eſt id non licere, ſed eſſe non minùs fœdum, vel etiam perniciosum, & totius ſpiritus deſtructivum, quam quod clauſtra verti in fora, ut de ſuo tempore expoſtulabat Petr. Bleſenſis *epiſt.* 27. Conſtat ex pluribus Sacræ Scripturæ locis, in quibus negotiationis per pios homines exercitium improbatur, & 4

pſalm. 7. ubi David de ſe profitetur: *quoniam non cognovi negotiationem, introibo in potentias Domini*. Ita nunc locum legunt D. Hieronymus, D. Ambroſius, D. Auguſtinus, Arnobius, Caſſiodorus, & Gelaſius. Idem traditur *Eccleſiaſt.* 26. verbis illis: *Duæ ſpecies difficiles, & periculoſæ mihi apparuerunt: difficile exuitur negotians a negligentia: & non juſtificabitur caupo a peccatis labiorum.* Ex his enim locis Spiritus Sanctus aperit lubricitatem negotiationis, & immania pericula, quibus ſalus æterna negotiantium patet, ac proindè eo ipſo ſatis docet, talem occupationem cum ſtatu religioſo non cohærere. Ex novo Teſtamento profertur illud Chriſti, *Luc. 9. Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro aptus eſt Regno Dei.* Item, & correctio Chriſti vetantis facere domum Patris ſui domum negotiationis, & illud ejuſdem: *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire*, ac aliud D. Pauli 2. *Timoth.* 2. *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus*, quos loco Gelaſius *epiſt. ad Epiſcop. Lucan.* S. Auguſtin. *ſerm. 19. de verb. Dom.* Concil. Carthag. 3. *cap.* 15. & Concil. Forol. ſub Adriano I. *cap.* 5. intorqueant in Clericos negotiatores.

5 Idem quoque convincunt Summorum Pontificum, & Sacrorum Conciliorum oracula. Sanctus enim Sylveſter, ut habetur apud Metaphraſtem, curam geſſit boni in Eccleſia Ordinis, & cum inveniſſet Clericos mundanis, & ſæcularibus vacantes adminiſtrationibus, intentoſque mercaturis, emptionibuſque, & venditionibus, ille primus legem tulit, ut qui ſacrati erant, ab iis abſtinerent, vacarent autem precibus, dictitans id, quod dictum fuerat a vaſe electionis. *Nemo militans, &c.* Concilium Chalcedonenſe *cap.* 3. interdicit Clericis, & Monachis, ne ſe negotiis ſæcularibus immiſceant; quod ad mercaturam, & negotiationem pertinere, notat Gloſſa *ad diſt.* 88. *ſub initio*, Melchiades *in c. decrevit*, Gelaſius ad Epiſcopos per Lucaniam *c.* 17. *in c. Conſequens, ead. d.* Appendix ad Concilium Lateranenſe 3. ſub Alexandro III. celebratum *p.* 27. *cap.* 3. ſic habet: *Secundum inſtituta Prædeceſſorum noſtrorum ſub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici cauſa lucri negotientur; & ne Monachi a Clericis, vel a laicis firmas habeant, ideſt ne ſub annuo cenſu prædia ruſticana, vel fodinas, aut ſalinas, aliquidve ſimiliter frugiferum conducant.* Concilium Moguntinum *in c. 1. ne Cler. vel Monach.* Concilium Colonienſe 3. *p.* 2. *cap.* 31. & Concilium Treverenſe anno 1549. ubi recenſent decretum Lateranenſe, proximè adductum, Honorius III. *in cap. Clerici, & in cap. ex literis de vit. & honeſt. Cleric.* Clemens V. in Concilio Viennenſi relatus *in Clem. 1. de vit. & honeſt. Cler.*

6 Adſtipulantur Sancti Patres, nominatim S. Dionyſius *c. 6. Hierarch.* Hilarius Diaconus author quæſtionum veteris, ac novi Teſtamenti *c.* 127. *ſub fin.* D. Ambroſius 2. *offic. cap.* 21. D. Chryſoſtomus *homil.* 20. *alias* 39. ex variis in *Matth.* relatus in *c. Ejiciens* 88. *d.* S. Epiphanius *hæreſ. ult.* D. Hieronymus *Epiſt. ad Nepotianum*, relatus in *cap. Negotiatorem ead. d.* Idem *Epiſt. ad Ruſticum de Monach. inſtit.* D. Auguſtinus *in lib. quæſtionum vet. & nov. Teſtamenti c.* 127. relatus in *c. Fornicari, & in Pſal.* 70. ad illud, *quoniam non cognovi negotiationes*, relatus *in cap. quoniam, eadem* D. Gregorius *homil.* 17. *in Evang.* Petrus Bleſenſis *Epiſt.* 17. Petrus Cluniacenſis *l.* 1. *Epiſt.* 20. *ad Giſelbertum*, Theodorus Studita *ſer. 9. catech.* qui omnes indecoram, immò & pernicioſam Religioſis, & ſacris quibuſve perſonis negotiationem duxerunt.

7 Ratio autem eſt, quia Clerici, & maximè Religioſi vi ſui ſtatus obligantur ad converſationem cum Deo, & cultum ei ſtudioſè, ac perfectè deferendum. Quæ vitæ ratio nullatenus cohærere poteſt cum negotiatione, qua miſer animus in partes infinitas diſtrahitur, & mergitur in deſideriorum inutilium, & avaritiæ profundum, quæ ſummoperè dedecent Religioſos, qui paupertatem profitentur; negotiatio enim acuit avaritiæ famem, quod Judæ proditoris exemplo confirmat Caſſian. *lib. 7. c.* 24.

8 Nec obſtant adducta pro contraria opinione, ad quæ, antequam reſpondeam, ordo poſtulat, ut altiùs repetam. Dico igitur triplicem poſſe ſtatui negotiationem. Primò ſimplicem, qua emuntur neceſſaria, aut venduntur ſuperflua, quæ dici poteſt latiſſimè ſumpta negotiatio contradiſtincta lucrativæ. Secundò lucrativam ſtrictè acceptam, qua res non mutata, nec in aliam formam redacta, venditur ſive per ſeipſum, ſive per tertium ad id adhibitum, ut adhibenti lucrum fiat, quæ eſt propriiſſimè, & ſtrictiſſimè dicta negotiatio. Tertiò lucrativam, qua res empta in eum finem mutatur in aliam formam, vel ſtatum meliorem, & per ſe, aut per alium venditur cariùs ad quæſtum faciendum; quæ eſt medio quodam modo uſurpata negotiatio preſſior, quàm prima, & laxior, quàm ſecunda.

Ad has negotiandi rationes aptanda eſt reſponſio contrariæ opiniones, & reſolutio controverſiæ propoſitæ, definiendo quænam earum abſque avaritiæ labe, & ſtatus Clericalis, ſive Religioſi exerceri: qua in re eſt difficultas non modica, itaut non poſſit aſſignari hac in parte unam certam regulam, penes quam ſtatuatur, qua negotiatione ſit ſacris hominibus interdictum, qua ſecùs. Conſentiunt quidem omnes vetari Clericis, & Religioſis negotia ſæcularia, & turpe lucrum, ac ſordidos quæſtus; ſed qui ſint ii ſordidi quæſtus, & quæ ſint turpia lucra, non eſt definitu adeò facilè. Similiterque non eſt adeò facilè exponere, quæ ſint negotia ſæcularia dedecentia ſacras perſonas. Concilium quidem I. Moguntinum ſub Leone III. & Melchiades Papa in ſua Epiſtola id tentaverunt exponere, non videtur tamen eorum reſolutio explere animum; quare ſtatuendum eſt, ac inſimul reſpondendum. 9

Negotiatio non vetatur Clericis, & Religioſis, tanquam per ſe, & ex objecto, vel etiam ratione adjunctorum neceſſariorum inſeparabiliter mala, ut initio probatum eſt, neque negotiatio ſimplex, ſeu latiſſimè dicta, ut alibi ſcripſimus; quomodo enim exigere vitam poſſent Sacræ perſonæ, niſi emerent, quæ ſunt ad vitam neceſſaria? Aut quomodo plerumque ſuppeteret, undè neceſſaria emerent, niſi venderent aliqua vel ſuperflua, vel minus neceſſaria, quàm quæ iis divenditis comparanda proponuntur? Undè ſolùm negotiatio per ſe dicta, qua ſcilicet merces coemptæ animo eas revendendi, eædem & nullatenus mutatæ revenduntur lucri cauſa, abhorret a ſtatu Clericali, & Religioſo, eſtque illis planè illicita, niſi aliquando ob gravem neceſſitatem, vel certè per alium, ut principalem cauſam exerceatur. Quod ex pleriſque Juriſperitis confirmat Stracch. *de mercat. p.* 1. *n.* 23. & agnoſcunt ſine controverſia Doctores omnes. Ita enim ex Theologis D. Thom. 2. 2. *qu.* 77. *art.* 4. Mol. *tr. de juſt. diſp.* 339. & 342. Rebellus 2. *p. qu. ult. ſect.* 1. Tolet. *lib.* 1. *de peccat. mort. c.* 35. Salas *tr. de empt. & vend. dub.* 2. Rodericus *to.* 3. *qu. regul. q.* 74. *ar.* 8. & conſentiunt Canoniſtæ *ad diſt.* 88. *c. fornicari*, Panorm. ac Imola *ad c. ult. de vit. & honeſt. Cler.* Proſper ab Auguſtino, *v. Vectigal, §. Tertiò, quatenus*, Comitol. *lib.* 1. *reſp. q.* 53. *n.* 1. Guttier. *tr. de gab. q.* 39. *n.* 16. & 47. & habetur ex Concilio Eliberit. *c.* 19. rectèque ſtatuunt Navar. *in ſum. c.* 25. *n.* 110. Zerol. *in prax. Epiſc. v. Clericus §.* 15. Trotius *de perfecto Cler. cap.* 52. & 53. adducens Panorm. *ad cap. ſecundùm inſtituta, ne Cler. vel Monach.* In prædicto igitur eventu, neceſſitate gravi excuſante, negotiatio non eſt ſacris hominibus illicita. Unde rectè infert Mol. ſupra *§. Tertiò obſervandum*, & Guttier. *q.* 93. *n.* 6. ex tali negotiatione non deberi vectigal, aut tributum, ſi quod pendatur a ſæcularibus, ſed etiam immunitatem Clericis ſalvam eſſe; quod non rectè in hoc eventu negat Salas *ſupra dub.* 3. *n.* 6. Item, & negotiatio aliqua lucrativa ex mercibus immutatis per negotiatorem Clericis, & Religioſis illicita eſt, aliqua verò non eſt illicita. Atque adeò negatur, fas eſſe Clericis, & Religioſis lucri cauſa vendere quaſcumque materias ab ipſis immutatas; quia aliquæ hujuſmodi negotiationes inferunt negotiatoribus nimiam in externa effuſionem. Aliquæ verò ſunt obnoxiæ variis peccatis, quæ faciliùs adjunguntur negotiationi ex certis mercibus. Denique aliæ reſpectu Clericorum ſunt ſordidæ, & lucrum ex eis captatum, etiamſi in ſe, & abſolutè ſit honeſtum, tamen attento ſtatu hominum, Deo dicatorum, exiſtimat turpe lucrum, & qui ei ſe addicerent Religioſi, valdè vileſcerent. Quippè negotiatio non ſolùm ex perjuriis, mendaciis, exceſſu in pretio, atque ex aliis circumſtantiis ex nequitia evenientibus negotiantium reddi poteſt mala, ſed etiam ex multis aliis, ut ex circumſtantia perſonæ, ſi is, qui negotiatur Clericus, aut religioſus ſit, quos negotiatio dedecet. Unde Auguſtinus adductus in *d. cap. fornicari d.* 88. *Fornicari*, ait, *omnibus ſemper non licet, negotiari verò aliquando licet, aliquando non licet. Antequam enim Eccleſiaſticus quis ſit, licet ei negotiari, facto jam non licet.* 10

Quare mercaturam ſordidum quid eſſe, & illiberale, ſin minùs abſolutè, at per comparationem ad Clericum, & Religioſum, multi demonſtrarunt, non modò ſi agatur de mercatura tenui, ſed etiam agendo de quantacumque, & qualicumque mercatura. Ita latiſſimè Tiraquel. *lib. de nobil. c.* 33. breviter Straccha *de merc. p.* 2. *n.* 17. & habetur diſertè *l. Nobiliores, C. de commer. & merc. & l. Nequis, C. de dign. & l. Si color talis, C. de cohort.* ubi Imperator. Honor. & Theodoſius è nobilibus ſejungunt, & de gradu impetratæ nobilitatis dejiciunt mercatores, & negotiatores, tanquam ſordidos. Suffragaturque Ariſt. 7. *polit. c.* 9. ſtatuens, ut manifeſtum, in Civitate rectè conſtituta mercatores, & negotiatores arcendos eſſe a dignitatibus; 11

pro-

propterea quod, inquit, ignobilis, & abjecta, ac virtuti contraria est hujusmodi vita. Notat Valerius Maximus inter cætera, quæ Tarquinium Priscum, antequam Romanum Imperium adeptus esset, abjectum, humilem, depressumque faciebant, illud quoque fastidiendum fuisse, quod esset mercatore genitus. Nobilis igitur si mercaturam exerceat, nobilis esse desinit, nisi statuto aliud caveatur, quale est apud Venetos, Genuenses, Florentinos, Lucenses, & alios, qui propriè domi nobiles vocari possunt. Vix enim est, ac ne vix quidem, ut in Germania, Gallia, Neapoli, vel aliis ejusmodi in locis pro veris nobilibus agnosci possint. At nihilominus consuetudinem in materia nobilitatis attendendam esse, tradunt Tiraquel. *de nobilit. cap.* 10. Et magis quam legem docet Ripa *resp.* 14. *num.* 9. *de diverf. rescript.* Paleot. *de noth. & spur. cap.* 5. *num.* 9. Piag. *de consuet. qu.* 11. *num.* 382.

12 Quod verò aliquæ ex ejusdem generis negotiationibus sint Clericis, & Religiosis licitè, generatim, & indistinctè loquendo est extra dubium, agnoscitur que a multis Jurisperitis, quos refert, ac sequitur Straccha *de mercat. p.* 3. *num.* 5. & Roderic. *tom.* 3. *quæst. regul. qu.* 47. *art.* 8. *concl.* 1. Et ratio est, quia hoc genus negotiationis potest plerumque absque dissipatione spiritus, & ulla incidentia a Clericis, & Religiosis obiri; quare generatim loquendo non potest censeri prohibitum.

13 Atque hinc respondetur ad exempla. Ex iis namque testatissimum efficitur, laborem manuum priscorum Monachorum non semper spectasse negotiationem, sed interdum ad victum citra negotiationem parandum, aliàs ad solam otii declinationem fuisse ordinatum. Unde a Patribus valdè celebratum reperitur opus manuum ad vendenda opificia, ut indè victus operantibus, & conveniens subventio pauperibus suppetat. Ex duplici igitur genere operis manuum, quorum unum a negotiatione abjunctum, alterum cum ea nexum est, tametsi neutrum vel malum est, vel in præcepto, sed utrumque est liberum, tamen prius esse severius; quia magis recedit a peccandi periculis. Id, quod patet ex mente Sanctorum variis incommodis timentium ex venalitate arte factorum, & opificorum.

14 Veniendum est speciatim ad exemplum Apollonii. Hunc autem non fuisse Monachum, patet ex libero rerum suarum dominio, quod habebat, cum quo religiosus status conciliari nequit. Deinde pharmaca non referebat ad lucrum, nam gratis, & mera charitate suppeditabat omnia, nec apparabat quàm religiosis; quod sanè commendatione dignum est. Hinc negotiationibus temporis aliquid impendere Clericus potest, si non cupiditate, sed animo juvandi miseros id agat, habetur *c. decrevit* 88. *d.* Et licèt non sit vera negotiatio, sed artificium, id ipsum tamen artificium est Clericis, & Religiosis interdictum, quando non fit ad propriam sustentationem, sed propter lucrum; quia cùm artificio tunc sit admixta negotiatio, tota censetur negotiatio, juxta notata per Doctores *in cap. fin.* ubi Anchar. *n.* 9. & 10. *de vit. & honest. Cler.* Frider. de Sen. *conf.* 207. præcipuè *n.* 3. Surd. *dec.* 317. *n.* 6. quæ proculdubio est prohibita Clericis, *c. quoniam, de cens.* Prætereà cum universitates Aromatariorum nitantur particularibus statutis, in quibus præscribitur certa forma volentibus exercere artem aromatariam, & officinas habere, imposita certa pœna pecuniaria in transgressores, quæ eo ipso; quod pertinent ad artes, & mercaturas, dicuntur respicere bonum publicum, sunt adjuvanda, & favorabilia censentur, Bartol. *in l. ambitiosa n.* 22. *ff. de decr. ab Ord. fac.* Aretin. *conf.* 29. *n.* 19. Qua ratione etiam Episcopus potest animadvertere in aromatarios laicos pœna pecuniaria, si fraudem commiserint immiscendo pharmacis, quæ non deberent immiscere, cùm id respiciat bonum publicum, ut per *sing.* Rom. 532. ubi ait, quod de hoc interrogatus ita respondit, ac sequitur Felin. *in c. irrefragabili n.* 5. *de off. Ord.* Vel si ceræ immisceant farinam fabeaceam, similesque fraudes committant, ut per Abb. antiquum, quem refert Jo: And. *in novel. in cap.* 1. *de empt. & vendit.* Rom. *loc. alleg.* ubi ait, hoc esse annotandum, quod ibi comprobat Jo: Bapt. Castellion. *in addit.* Itaut non obstet, quod Clerici, & Religiosi non ligentur statutis laicorum; nam cùm sint favorabilia, & sint facta ab universitatibus pro bono publico, nec eorum verba dirigantur in ipsos, eos etiam comprehendunt, & dicuntur justa, honesta, & juri Canonico non contraria, neque contra libertatem Ecclesiasticam, ut tenuit Frider. de Sen. Alex. & Felin. quos sequitur Rot. apud Mohed. *dec.* 4. *de constit.* Et speciatim, quod Clerici negotiationibus operam dantes ligentur statutis editis super illa arte, si a Judice Ecclesiastico de hoc moniti non desistant, notat Anchar. *in cap. Ex literis n.* 1. *de vit. & honest. Cler.*

Atque ita censuit Sacra Congregatio Episcoporum, & 15
Regularium die 9. Januarii 1602. Nempè Regulares non posse Aromatariam tenere, nisi pro seipsis; quo casu visitari non potest a Prothomedico. Idipsum declaravit S. Congregatio Immunitatis in Barchinonensi 21. Novembris 1635. ac tandem post causam maturè discussam decrevit Sacra Congregatio Visitationis Apostolicæ contra Religiosos, & Ecclesiasticos quoscumque quæstuosas artes exercentes pro sæcularibus; Decreti verò tenor est hujusmodi.

Cum non deceat eos, qui divino mysterio adscripti sunt 16
in sæcularibus negotiis nimium esse implicatos, quæstuosas artes exercendo, Sacra Congregatio Apostolicæ Visitationis ad tollendos varios abusus, qui in diversis urbis, ejusque districtus Monasteriis irrepserunt, dum iidem Religiosi per se, vel a Communitatibus, aut aliis sæcularibus requisiti diversas mœchanicas, seu venales artes exercere student, quod omninò ab Ecclesiastica disciplina alienum esse debet, cum præsertim in grave hoc artium, & pauperum artificum, eorumque familiarum in Urbe, ejusque districtu existentium prætudicium cedat, statuit, decrevit, atque inhibendo mandavit omnibus tàm superioribus quorumcumque Ordinum, vel Congregationum, Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum, Domorum, ac locorum Regularium in Urbe, ejusque districtu existentium, quàm particularibus Religiosis, & Ecclesiasticis quibuscumque, ne impositum sive Religionis nomine, sive particulari audeant, præsumant per se, vel per alios exercere in suis Conventibus, aut alibi in quocumque loco ullam venalem artem sive Aromatariam, Pistoriam, Lanificium, Textrinam, aut aliam quamlibet præterquam pro suis Religiosorum, aut alumnorum usibus, nec ullo modo sæcularibus, aut aliis Religiosis, & Ecclesiasticis pharmaca, panem, carnes, aut alia quælibet opificia quomodocumque elaborata, & ornata, vendere etiam prætextu amicitiæ, & familiaritatis absque speciali licentia in scriptis obtinenda etiam ab iis Religiosis, quibus ex particulari sua Religionis instituto id aliàs liceret.

Si quis verò ipsorum aliquid contra hoc decretum quo- 17
quomodo facere, vel moliri præsumpserit, ipso facto poenam suspensionis a Divinis, privationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebit, ac perpetuæ inhabilitatis ad alia de cætero obtinenda, vocisque activæ, ac passivæ absque alia declaratione incurrat.

Et nihilominus contra eos Generalis Thesaurarius procedat 18
tanquam contra illicitos negotiatores, confiscando omnia lucra, & capitale ad dictas artes, & opificia spectantia.

Non obstantibus quoad supradicta omnia, & singula in 19
presenti decreto contenta, Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcumque personarum, atque Ordinum, sive Congregationis Cassinensis, Fratrum Praedicatorum, Societatis Jesu, Minimorum, aut aliorum quorumcumque tàm mendicantium, quàm non mendicantium, Congregationum, Societatum, ac cujuslibet alterius Instituti, etiam necessariò, ac individuo exprimendi Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, Collegiorum, & aliorum quorumcumque Regularium locorum, nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate aliàs roboratis statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis, quibus quoad ea, quæ presentibus adversantur, illis aliàs in suo robore permansuris, Sacra Congregatio Sanctitatis suæ authoritate specialiter, & expresse derogat, ceteriscque contrariis quibuscumque.

Et ne premissorum ignorantia a quoquam pretendi possit, 20
voluit eadem Sacra Congregatio, ut presentes ordinationes in valvis Basilicarum S. Joannis Lateranensis, & Principis Apostolorum de Urbe, & in Acie Campi Floræ, ut moris est, affixæ omnes, ad quos pertinet, ita arctent, & afficiant, ac si unicuique personaliter intimatæ fuissent. Utque earundem presentium transumptis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ presentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ die 29. Augusti 1637.

Hoc autem decretum non habere locum extra Urbem 21
fertur resolvisse S. Congregationem Episcoporum, & Regularium in Neapolitana 5. Octobris 1646. at ipse non credo; nam militat etiam in Clericis, ac Regularibus extra Urbem eadem ratio decreti, nempè disciplina Ecclesiastica, honestas Clericorum. Ita quidem, ut decretum non constituat novum jus, sed declarat antiquum; Jus enim antiquum interdicit Clericis, & Regularibus omnibus lucri causa negotiari, toto titulo, *ne Clerici, vel Monachi c.* 1. & *c. secundum instituta*, ibi: *sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici causa lucri negotientur.* Idem interdicitur jure novo Concilii Tridentini *sess.* 22. *c.* 1. ibi: *nec negotiis sæcularibus fugiendis:*

quod habet decretum irritans, quo tollitur usus, ac consuetudo contraria. Declaratio autem juris non inducit novum jus, sed quid statutum sit, ostendit; nam declaratio ita inest dispositioni declaratæ, ut ipsam relinquat in sua natura, *Clem. 1. de jurep. l. Asse toto, ff. de hæred. instit. & l. Unum ex familia, §. de falcidia, ff. de leg. 2. & l. Hæredes palam, §. si quid post, ff. de testam.* ibi: *Poterit declarare de quo senserit, & puto posse*. Nihil enim nunc dat, sed datum significat, traduntque Bald. *in l. 1. v. Quæro quot testes, C. de Codicil.* Felin. *in c. super q. de off. deleg.* Rot. *dec. 454. n. 2. p. 1. rec.* apud Farinac. & cæteri cum Glossa *in c. Cùm te, de usur. & in c. Per tuas, v. de novo, de donat.* Et proindè decreta hujusmodi circa jus commune a Sacris Congregationibus facta ostendunt, quid in jure decretum sit. Et ideò si jus commune obligat omnes Clericos, & Religiosos, obligat etiam hoc decretum. Siquidem non facit obligationem, sed ostendit, ad quid jus commune circa negotiationem Clericorum, & Religiosorum obliget. Obligat enim ex vi sua prima, secundùm quod authoritativè declaratur, ac proindè adhæret substantiæ ipsius, illud explicans in eo sensu, in quo prima incœpit. Est enim declaratio interpretativa, quæ addit qualitatem demonstrativam, non autem quæ alterat subjectum, ut optimè Bald. *in d. l. Hæredes palam, §. & si notum, v. Tertio nota, ff. de testam.* Imol. *ibid. §. si quis post, v. Item nota*, Aretin. *ibid. not. 4.* Gabriel. *lib. 3. conclus. com. tit. de regul. jur. concl. 3. num.* 47. & 48.

22 Idque præsertim, quando decreta ejusmodi, prout est præsens, concipiuntur ex verbis, & ex ratione juris. Tunc enim tantum valent, quantum ex verbis juris, & ratione concipi possunt, eodemque modo se habent, ac jus ipsum, *l. nominis, & rei, §. Verbum ex legibus, ff. de verb. signif. & l. Scire oportet, §. Aliud, ff. de excusat. tut. & l. non dubium, C. de legib.* & notant Bald. *in l. 3. §. Quid si, ff. de negot. gest. & in l. Eos, num. 16. C. de appell.* Mantic. *de conject. lib. 1. tit. 16. numer. 12.* Ideòque cùm hoc decretum factum sit intra limites verborum juris, habet vim a jure declarato, estque declaratio interpretativa, non autem nova dispositio, ut docent Castr. *in d. l. Hæredes palam, §. si quis post, v. Multoties, ff. de testam. & cons. 338. v. Ex prædictis, vol. 1.* Tiraquel. *in repet. l. si unquam, v. libertis, num. 15. C. de revoc. donat.* alios citans, Felin. *in c. Cum olim, v. Adduci potest, de re jud.* Gabriel. *loc. cit. n. 62.* Sarnen. *in reg. de non toll. jur. quæs. q. 13. v. sed advertendum*. Quod præcipuè locum habet in Regularibus.

23 Unde S. Congregatio Concilii præcepit significari Regularium superioribus, ut invigilent, ne Regulares in Indiis tàm Orientalibus, quàm Occidentalibus mercaturam exerceant, neque in locis Regi infideli subjectis, neve indè revertentes aurum, argentum, gemmas, ullasque merces secum deferant, ut videre est ex ejus decreto sub die 7. Octobris 1604. quòd postea pro Indiis Orientalibus die 22. Februarii 1633. Urbanus Octavus sanctione firmavit, quæ est 16. in appendice, incipitque *ex debito §. 8.* ibi: *Religiosis omnibus cujuscumque Ordinis, & instituti tàm non Mendicantium, quam Mendicantium, etiam Societatis Jesu, eorumque singulis tàm in prædictis locis nunc existentibus, quàm in futurum ad illa mittendis, omnem, & quamcumque mercaturam, seu negotiationem, quocumque modo ab eis fieri contingat, sive per se, sive per alios, sive proprio, sive communitatis nomine, directè, sive indirectè, aut quocumque alio prætextu, causa, aut colore interdicimus, & prohibemus sub excommunicationis latæ sententiæ pœna ipso facto incurrenda, ac privationis vocis activæ, & passivæ, officiorum, graduum, & dignitatum quarumcumque, ac etiam inhabilitatis ad ea, & insuper amissionis mercium, & lucrorum ex eis factorum. Quæ omnia a superioribus Religionum, ex quibus delinquentes existent, reservanda erunt ad usum missionum, quas eædem Religiones habent, & habituræ sunt in futurum in prædictis Indiis, & non in alios usus, eisdem superioribus præcipientes sub eisdem pœnis, ut in hoc invigilent, & contra delinquentes ad prædictas pœnas procedant, sublata eisdem facultate hujusmodi delinquentibus aliquid ex dictis mercibus, & lucris quamvis minimum remittendi, aut condonandi*. Hinc solùm permitti posse Regularibus, & Monialibus præsertim pauperibus, ut vendant medicinalia suæ Aromatariæ, ea renovandi gratia, maximè pretiis moderatis, declaravit Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium in eadem Neapolitana 26. Maji 1602. & in una Dominicarum 11. Octob. 1647.

24 Itaque Ecclesiasticæ personæ quæcumque, etiam quibus non est interdicta negotiatio propriè dicta, si hoc vel alio modo negotientur, privantur Privilegio immunitatis a vectigalibus, ita quidem, ut quoad illud negotium, seu actum illum sint ipso jure privatæ, etiam pro foro conscientiæ, nulla expectata monitione, etiamsi non adsit frequentia, seu consuetudo, ut latè cum multis asserit Guttier. *tr. de gabel. q. 93. a num. 7.* textus *in cap. quanquam de censib. lib. 6. & in Clem. Præsenti eod. tit.* Quæ jura cùm simpliciter loquantur, nulla facta necessariæ monitionis mentione, simpliciter intelligenda sunt, itaut Clericus negotiator quoad merces non gaudeat exemptione ab oneribus, etiamsi non fuerit admonitus, ut a negotiatione desistat, Abbas, Imola, Lapus, Geminianus, Ancharanus, Berous, & alii *in c. fin. de vit. & honest. Cler.* Molin. *de just. disp. 342. num. 10.* Carol. de Grass. *eff. 3. num. 184.* Alter. *cap. 6. col. 10.* & alii apud Dianam *p. 1. tr. 2. res. 46. & p. 3. resol. 44.* contra Rodriquez, Petrum Ledesmam, Ludovicum Lopez, Sousam, Duardum, & alios, quos refert Carol. de Grass. *numer. 282.* & Diana locis allegatis, ac contra Bonacinam, qui ait hanc monitionem præscribi, tanquam necessariam *in c. fin. de vit. & honest. Cler.* Unus enim textus supplet, & declarat alium. Sed respondetur, ex eo, quod Jus *cap. Quamquam*, & *Clem. Præsenti* recentius est, & in neutro fit alicujus monitionis memoria juxta antiquum jus, optimè inferri, mentem recentiorum Pontificum fuisse, ut absolutè sine alia monitione mercatura Clericorum privaretur subsidio Ecclesiasticæ immunitatis. Eo præsertim quod in dicto *c. fin.* non est simpliciter de sola mercatura sermo, sed magis generaliter de implicatione in negotiis sæcularibus. Nec dicitur expresè, quod Clerici priventur quoad merces immunitate Ecclesiastica, sed magis generaliter quod quoad suas facultates subjaceant statutis, & consuetudinibus laicorum. Ex quo infertur, tum textus non esse omninò eosdem, tum probabile esse, quod *in d. c. fin.* voluit Abbas, quem sequuntur de Grassis, & Reginaldus, videlicet trinam monitionem requiri, ut post ipsam amittat Clericus immunitatem, etiam quoad cæteras suas res, quæ non sunt sub negotiatione, ut mox dicemus, secus quoad res Ecclesiæ, ut notavit Glos. ibi *v. suis facultatibus*.

Nullo tamen modo admittendum est, quod idem Ab- 25
bas, & alii volunt, prædictum *cap. fin.* loqui tantùm de Clericis constitutis in Sacris, non verò de minoribus. Nam quidquid sit, quod his non sit interdicta negotiatio, generaliter merces Clericorum privantur immunitate *in cit. cap. quamquam, Clem. Præsenti, & c. illud* finale in hac conformitate loquitur generaliter de omnibus Clericis, ibi: *quod quidam Clerici terræ tuæ*, Molin. *ubi sup. num. 3.* quod si monitio non est præneccessaria, multò minùs necessaria erit solemnitas præscripta *in cap. non minus, & in c. Adversa de imm. Eccles.* ut impositio, & exactio ab his fiat consulto Episcopo; vel Romano Pontifice, & Clericis consentientibus; nam illa solemnitas necessaria est in casibus publicæ necessitatis, non autem mercaturæ.

Primò igitur dicendum est, onera pro mercibus sol- 26
venda esse, etiamsi mercatura a Clericis exerceatur per alios. Nam quidquid sit, an etiam per alios factum mercaturæ exercitium interdictum sit Clericis, de quo alibi, ratio desumitur tum ex eo, quod textus generaliter loquuntur, ut clarissimè *in c. quamquam*: ibi: *negotiandi causa deferunt, aut deferri faciunt, vel transmittunt*. Tum ex eo, quod obligatio ad onera non sumitur ex eo solùm, quod mercatura sit Clericis inhibita, sed ex eo, quod conditio mercium non meretur in præjudicium laicorum Principum gaudere privilegio bonorum Ecclesiasticorum, nisi aliud sit expressum.

Secundò, Negotium pro necessitate Clerici, vel Ec- 27
clesiæ est licitum, nec possunt pro rebus causa hujus negotiationis advectis, emptis, venditis, &c. imponi, aut exigi onera, *cap. Secundum institutio*, juncta Glos. *v. causa lucri, ne Cler. vel Monach.* Glos. *in d. c. quamquam*, Imol. *in cap. fin. n. 23. de vit. & honest. Cler.* & alii.

Tertiò, tali immunitate gaudet etiam negotiatio in- 28
stituta in solam utilitatem Ecclesiæ, & quotiescumque res adductæ, emptæ, vel venditæ sunt Ecclesiasticæ, etiamsi negotiatio sit ad utilitatem propriam Clerici, *text. in eod. cap. quamquam, & in c. fin. de vit. & honest. Cler.* junctis Glossis, Abbas *num. 10.* & alii ibidem Grassius *p. 1. dec. lib. 2. cap. 125. n. 19. & 23.* Bertachin. *de gabel. q. 7. n. 11.* aliique; quia licèt hujusmodi Clericus prohibendus sit negotiari, ex ejus tamen delicto non debent fructus Ecclesiastici privari Privilegio, quo aliunde gauderent. Quicquid in contrarium Carol. de Grass. *eff. 3. n. 178.* cum aliis, quos refert, nullo allato fundamento. Cur autem negotiatio instituta in utilitatem Ecclesiæ non expolietur immunitate, patet; quia hujusmodi negotiatio licita est, & cui sit æquum ab Ecclesia, in cujus utilitatem fit, impendi beneficium immunitatis.

Quartò, pro persona ipsa Ecclesiastica nunquam po- 29
test expeti pedagium, aut guidagium, etiamsi transeat nego-

negotiationis cauſa, aut ea de cauſa deferat merces; quia textus permittentes exactionem loquuntur ſuper ſolis rebus, non autem ſuper perſonis, & ita obſervavit Gloſſa *in d. c. quanquam*.

30 Quintò, quoad fructus patrimoniales, ſeu Laicos in delatione, venditione, vel commutatione facta negotiandi cauſa, ceſſat immunitas, etiamſi aliundè non intercedente negotiatione gauderent immunitate. Secus ſi tantùm tranſvehantur aliò, ut melius, pluriſque vendantur, ſive aliò negotiandi; quia illud ſimpliciter non eſt negotiari, Suar. *de cenſur. diſp. 23. ſect. 4. n. 21.* in terminis *c. quamquam*, Vivaldus, Reginaldus, & alii.

31 Sextò, tenetur ad onera, qui pro una tantùm, aut altera vice negotiatur, quicquid ſit, an negotiator quis dicatur ex frequentatis actibus, vel etiam ex paucis, in quo prior pars eſt communior, pro qua facit modus loquendi *c. fin. de vit. & honeſt. Cler.* ibi: *ſæcularibus negotiationibus intendunt*. Tamen quoad ceſſationem immunitatis dictum *cap. quanquam, & Clem. Præſenti de cenſib.* loquuntur generaliter, & ratio deſumitur ex ipſa conditione mercium, quas non eſt congruum in præjudicium Reipublicæ liberari oneribus.

32 Septimò, artificium non eſt negotiatio in toto rigore, ut ſi quis emat materiam, & redactam in formam revendat, & univerſaliter quoties res melior facta, ſive naturaliter, ut animalia, ſive artificialiter revenditur. Ita Canoniſtæ communiter in *cap. 1. ne Cleric. vel Monach. & in cit. c. fin. de vit. & honeſt. Cler.* Molin. *diſp. 336. num. 13. & diſp. 342. num. 6.* Doctores apud Bellet. *de exempt. Cler. §. 5.* licèt Duardus arbitretur hoc artificium cauſa ditationis inſtitutum non gaudere immunitate, & Sylveſter *v. Cler. 3. qu. 2.* aſſerat, Clericum habentem in aruis ſuis paſcua non poſſe emere animalia ad paſcendum, & tradendum ad crementum. Sed non placet, quia tali modo regulariter ex paſcuis percipiuntur redditus, & proventus. Secus eſſet ſi emerentur, vel conducerentur aliorum paſcua, vel fructus ante collectionem, dum adhuc pendent ad effectum alendorum animalium cum lucro, vel fructuum revendendorum. In his enim caſibus adeſt animus lucrandi ex induſtria ſaltem quoad partem, licèt pars emolumenti ſit pro labore, cura, &c. & ideò aliqualis etiam negotiatio intercedere dici poteſt, Butr. *in d. c. fin. de vit. & honeſt. Cler.* Molin. *d. diſp. 342. numer. 7.* quamobrem nec rejicienda eſt ſententia Ancharani in *cit. c. quamquam* Sylveſtri, Molinæ, Duardi, & aliorum, aſſerens negotiari, ac proindè teneri ad onera eum, qui materiam infectam non propriis, ſed aliorum miniſtrorum manibus elaboratam revendit. Nam licèt pars lucri ſit pro labore, cujus mercedem ipſe vendens miniſtris exſolverit, adeſt tamen induſtria in eo, quod pluris, ac ſibi conſtiterit, res venditur, ut ſuppono. Aliàs enim quorſum fieret emptio? Quicquid in contrarium Federic. de Sen. *conſ.* 107. Abbas, Belletus, & alii apud ipſum, & prædictis de cauſis emptionem equi ad effectum locandi vocant negotium Molina *loc. cit. num.* 14. Quarant. *in ſum. Vectigal, verſ. ſimiliter*, Bonacina, & alii. Secus eſt, ſi materia infecta ſit ex propriis, ſeu habeat rationem redditus, aut proventus; tunc enim immunitas locum habet, etiamſi aliqua intermiſceatur induſtria, Duardus, & alii exemplificantes de ſalinis, & venis ferri.

Octavò. Animus lucrandi ex induſtria adeſſe debet in ipſo initio emptionis, defectu cujus emens rem pro ſuo uſu, & poſtea mutato conſilio, aut ex alio accidente revendens, etiam lucro illectus, & ſperans alio tempore, vel loco vilius emere, non eſt negotiator, Navar. *in man. c. 27. num. 128.* Molin. *diſp. 339. & 672.* Bellet. *§. 4. num. 5.* Suar. *loc. cit.* Graſſ. *lib. 2. cap. 120. num. 15.* ex D. Thom. *2. 2. q. 77. art. 4. ad 2.* Unde Clericus ſucceſſor ejus, qui conduxerat agrum alienum non negotiandi cauſa, ſed ad ſe, & ſuam familiam ſuſtentandam, non dicitur negotiari, ſi proſequatur conductionem, etiamſi non habeat eandem neceſſitatem ſuſtentationis, ſed cauſa ditationis proſequatur; quia ad id habet jus ex ratione ſuccedendi primo conductori, cujus privilegio utitur conductionis ſpatio non abſoluto.

33 At verò quoad alia bona ſua amittunt immunitatem, quando trina monitio præceſſerit, ſtante frequentia, ſeu conſuetudine, undè dicitur negotiator, *c. ult. de vit. & honeſt. Cler. Clem. 1. eod. tit. Clem. Præſenti de cenſ.* ibique Gloſ. notab. Turrian. *diſp. 59. dub. 2. num. 6.* Sanchez *in opuſc. lib. 3. c. 4. dub. 51.* ubi plures adducit, Salcedo ad Diaz. *c. 58. §. & hujus*. Coactio verò ad vectigalia ſolvenda non eſt facienda tunc a laica poteſtate, ſed ab Eccleſiaſtica, inſtante Laica, Sanchez *ibid. dub. 52.* Idque etiamſi dubitetur, an ſint Clerici res eæ, & an cauſa negotiandi deferat, ut elicitur ex eadem *Clem.* & tradunt Doctores, quos ſequitur Salcedo *ad cap. 55.* ſub *fin.* In dubio tamen, an merces cauſa negotiandi afferat Clericus, ſtandum eſt ejus juramento, niſi contrarium probetur, Gloſ. *in Clem. fin. de cenſ. v. non negotiandi*, ubi Card. & Imola, & docet Salcedo *ſup. §. ſic. equidem*, dicta verò *Clem. 2. de vit. & honeſt. Cler. & c. fin. eod.* ſpoliatur privilegio Clericali, ſi præmiſſa triplici monitione per dies aliquot interpellatè adhibita; una enim pro tribus non ſufficeret, ut cum aliis tradit Diana *3. p. tr. 1. reſol. 4.* non abſtinuerint a negotiatione. Multos & Summiſtas, & Juriſperitos in eam rem laudant Comitol. *1. reſponſ. q. 53. num. 3.* & Suar. *tom. 3. in 3. p. diſp. 22. ſect. 1. num. 16.* Addens *num. 17.* contra Navarrum *in ſum. cap. 27. n. 80.* & multos Juriſperitos apud Stracchama *de mercat. p. 3. num. 8. & 9.* eam Privilegii Clericalis remotionem non eſſe Privilegii Canonis, aut fori, ſed ſolius immunitatis a tributis, & exactionibus; quia non plus fert textus *d. Clem. 1. de vit. & honeſt. Cler. & c. fin. eod.* nec plus a Pontifice poſtulatum fuerat. Subſcribunt Molin. *tr. de juſt. diſp. 342.* Rebell. *2. p. lib. 9. qu. ult. ſect. 2.* Comitol. *lib. 1. reſp. q. 53. num. 4.* & Salas *tr. de empt. & vend. dub. 3. num. 4.*

Cæterum Clericus etiam in Sacris dimiſſo habitu ne- 34
gotiationi vacans, ſi ter monitus non reſipiſcat, amittit ipſo facto Privilegium Canonis, non tamen fori, *c. Contingit de ſent. excomm. & d. Clem. 1. de vit. & honeſt. Cler.* Poteſt tamen recuperare Privilegium reſumendo habitum, & abſtinendo a negotiatione, ut in *d. Clem.* Gelaſius verò *in cap. Conſequens, d. 88.* ſuſpenſione mulctat Clericos negotiationibus implicitos, & Alexander III. *in c. ſecundum inſtituta, ne Cler. vel Monach.* intorquet anathema in Clericos, & Monachos lucri cauſa negotiantes. Religioſos porrò negotiantes adhuc gravius, quàm Clericos eſſe puniendos, comprehenſis inter Religioſos etiam iis, qui Converſi dicuntur, ut notat Sylveſt. *v. Clericus 3. qu. 3.* & Reginald. *lib. 29. num. 325.* habetur *cap. ſed nec extr. ne Cler. vel Monach.*

Hæ autem pœnæ innovatæ ſunt in Concilio Triden- 35
tino *ſeſſ. 22. cap. 2. de ref.* Non ſunt tamen ſententiæ latæ, ſed tantùm ferendæ, niſi poſt monitiones deſiſtatur. Item non intelliguntur, niſi ſolùm de Clericis in Sacris, aut Beneficiatis, & Regularibus etiam laicis, ut de communi teſtantur Turrian. *cit. n. 4. & 5.* Genuenſ. *in prax. cap. 62. num. 9.* & Leſſ. *cap. 2. num. 4. lib. 3.* Neque de conſtitutis in Sacris, vel Beneficiatis, ſi ſemel, aut iterum ſic impingant; quo eventu neque peccare mortaliter eſt ferè receptum apud Doctores, & tenent Leſſ. *num. 21.* Navar. *cap. 27. num. 250.* Filliuc. *tract. 35. num. 20.* Turrian. *num. 4.* Tamen in omnes Religioſos cadunt, & tam quoad illos, quàm quoad alios quoſcumque, in quos vibrantur, ſuppeditant manifeſtum argumentum peccati mortalis incurrendi per frequentem violationem poſt præmiſſam monitionem; negat tamen gravem obligationem Cajetanus *in ſumm. v. Clerus*. Sed eam meritò agnoſcunt Molin. *tract. 2. de juſt. diſp. 342.* Leſſ. *lib. de inſtit. d. cap. 21. num. 4.* Guttier. *tr. de Gab. qu. 93. num. 29.* Fumus *v. Clericus num. 16.* Layman *lib. 3. tract. 4. cap. 17. §. 17. num. 39.* Comitol. *lib. 5. qu. 53.* & multi, quos recenſet, ac ſequitur Dian. *tr. de contr. reſol. 72.* & videtur liquere ex gravitate pœnæ conſtitutæ in delinquentes.

Item hi omnes non poſſunt in morte diſponere de ac- 36
quiſitis per negotiationem, ſed ea omnia Cameræ Apoſtolicæ applicata ſunt ipſo jure, & veniunt in cauſam ſpolii ex Bulla Pii IV. & Pii V. de quibus Navar. *de ſpol. §. 8. num. 8.* & Redoan. *de ſpol. qu. 2. num. 36.* Azor. *tom. 2. lib. 8. cap. 2. qu. 1. & 2.* Quarant. *v. Vectigal, §. Et quoniam*. Neque ſuffragatur facultas teſtandi conceſſa a Papa, ut patet ex dictis Bullis, & Doctoribus. Poteſt tamen Beneficiatus, ſeu Clericus de dictis bonis donare inter vivos, & poterit donatarius ea retinere, ut ex Bulla Pii IV. colligitur, Filliuc. *tr. 43. cap. 4. num. 33.* Azor. *qu. 3.* In morte verò per teſtamentum, vel donationem cauſa mortis diſponere non poterit, aliàs diſpoſitio non valeret, & tenerentur hæredes ſive ab inteſtato, ſive ex teſtamento, & legatarii, & donatarii ea reſtituere Cameræ ante omnem ſententiam pro foro conſcientiæ, ut ait Azor. *d. cap. 2. qu. 3.* Filliuc. *d. tr. 43. cap. 4. num. 22.* quamvis contra, quod poſſint ea retinere ante ſententiam in conſcientia, teneant Molin. *tom. 1. diſp. 147. §. Poſtea verò*, Navarr. *conſ. 3. de teſtam. num. 6. & 7.* qui ait verum, dummodò negotiatio injuſta non fuerit, & cum Molina, & Navarro conſentire videtur Quaranta loco citato; quare nonnulli Doctores, quos tacito nomine refert Bonac. *de ſpol. tr. 2. punct. 2. §. 2. num. 1.* putant ſolùm acquiſita per illicitam negotiationem cadere ſub ſpolium, & prohibitionem teſtandi. Tum quia hic videtur verus ſenſus Conſtitutionis Pii IV. ibi: *quomodolibet acquiſita negotiatione illicita, aut aliàs contra Sacros*

Cano-

Canones. Tum quia posterior Constitutio Pii V. explicat priorem Pii IV. Et hic etiam videtur sensus S. Congregationis Episcoporum, & Regularium in Brundusina 12. Martii 1612. ibi : *Che non possedeva beneficio alcuno, ne faceva negocj illeciti*. Et cùm versemur in materia pœnali, non est facienda extensio.

37 Quod etiam procedit, si Clerici non sint beneficiati, dummodò sint in Sacris ex communi Doctorum sententia; licèt Canonibus, & Constitutionibus inspectis comprehendi videantur etiam Clerici in minoribus, qui simul & Clerici, & negotiatores esse volunt; secus si Clericatui renunciant. Nam in bonis, quæ Clerici non beneficiati per illicita negotia quæsierunt, succedit per spolium Camera Apostolica ex Pio V. & Sixto V. habetque locum etiam in diœcesibus compositis. Nam in iis quoque acquisita per Clericos ex illicita negotiatione spolio cedunt, instrumento compositionis non obstante ex Sixto V.

38 Nemo tamen sub prætextu negotiorum illicitorum potest processari post quinque annos a die mortis suæ. Nam hoc crimen a die mortis Clerici præscribitur quinquennio, Herrer. *in Instruct. num. 9.* Nec spolium habet locum, quando Clerici etiam Diœcesum compositarum fecerunt aliquam dispositionem, sive inter vivos, sive in ultimis voluntatibus ad favorem spuriorum, tàm propriorum, quàm alienorum, aut conjugum, aut parentum, seu ascendentium dictorum spuriorum, & filiorum, seu descendentium ex dictis spuriis, etiam post mortem dictorum spuriorum, vel etiam aliorum non prohibitorum, in confidentia tamen, ut dictis prohibitis restitueretur. Bona enim sic relicta, & donata, postquam de illegitimitate constiterit, auferuntur a quibusvis possessoribus, & applicantur Cameræ Apostolicæ ex Pio V. & Sixto V. Et nihilominus id locum non habet quoad alimenta, & moderatam dotem, quæ succedit loco alimentorum, immò Azor. *part. 2. Instit. lib. 6. cap. 10. quæst. 9.* asserit filium illegitimum posse tuta conscientia accipere sibi necessaria ex bonis Ecclesiasticis patris, & Cameram Apostolicam teneri ei consulere ex bonis patris, spolio subjectis; quia de jure naturali, & æquitate canonica filii, etiam sacrilegi, nefarii, & incestuosi pro modo facultatum sunt a Parentibus alendi, *cap. Cùm haberet, de eo, qui duxit*. Nec locum habet quoad incolas Urbis, qui disponere possunt secundùm jus commune ad favorem illegitimorum, qui non sunt ex proprio ipsorum corpore procreati, multò magis ad favorem conjugum, seu quorumcunque cognatorum ipsorum illegitimorum ex Paulo V.

Jam dictis accedit novissima, & gravissima Constitutio incip. *Solicitudo* sub die 17. Junii 1669. Clementis IX. qui vineam Domini degenerantem in lambrusca zelo Pontifex, sapientia Maximus repastinare non cessat; qui, dum hæc scribo, animam agit dignus immortalitate, cùm omnes ejus pietatem, clementiam, ingenium, Sanctimoniam laudarent.

CONSULTATIO LXXXV.

In materia Jurisdictionis inter Episcopos, & Abbates, sive Commendatores, an, & quatenus concedenda sit manutentio Episcopis in quasi possessione exercendi jurisdictionem Episcopalem in Territoriis Abbatiarum, &c.

1 TEnendum quidem videtur conclusionem, cui Episcopi innituntur, quod sibi competat manutentio ex sola assistentia juris in omnibus locis in sua Diœcesi existentibus, procedere, & habere locum, quando ab altera parte non controvertitur, quod locus sit in Diœcesi, aut existentia ab Episcopo legitimè probatur aliquo ex modis a jure approbatis. Sed quando ab altera parte negatur existentia in Diœcesi, & ab Episcopo non est legitimè probatum, tunc quæstio possessionis dicitur intempestiva, nec potest de illa agi, sed prius est decidendalis super existentia loci in Diœcesi, & ea pendente, tractari non potest de possessorio, ut in hac specie sunt decisiones Seraphini 1278. *num.* 1. post tertium volumen, Tambur. *de jur. Abbat. decis. 54. num. 3. & dec. 71. num.* 5. ac alibi, in quibus habetur assistentiam juris tunc suffragari Episcopo, quando non controvertitur locum esse in ejus Diœcesi.

2 Nec suffragatur, quod non detur locus, qui non sit in aliqua Diœcesi, & quod in dubio locus præsumatur esse de Diœcesi Episcopi vicinioris. Primum enim non evincit; quia licèt conclusio sit vera in abstracto, quod non datur locus, qui non sit in aliqua Diœcesi, hoc tamen non infert, quod sit in Diœcesi Episcopi adversarii, cùm possit esse in Diœcesi alterius, ut inquit Rot. cor. Ubald. *dec. 75. num.* 10. Et possit etiam locus constituens proprium, & separatum Territorium, qui non est de Diœcesi, neque in Diœcesi ex cumulatis a Rot. cor Mart. Andrea *dec. 54. num.* 5. & post Tambur. *loc. cit. tom. 3. dec. 69. num.* 7. Præsertim cum concurrant actus, & probationes pro Territorio separato, Rot. cor. Ubaldo *d. dec. 75. num.* 8. *& seqq.*

Secundum autem procedit, quando solùm allegatur exemptio, quæ supponit exemptum esse in Diœcesi, vel quando nullus alius prætendit locum esse separatum, & divisum a Diœcesi. Sed quando concurrit alius, qui prætendit locum esse in sua Diœcesi, vel constituere Territorium separatum, & dantur actus, & probationes inferentes Territorium separatum, non suffragatur agenti allegare præsumptionem, quæ resultat ex majori vicinitate, sed tenetur plenè, & concludenter probare locum esse in sua Diœcesi, ut in specie huic objectioni respondet Rota post 3. *tom.* Tamb. *dec. 71. num.* 5. & apud Posth. *de manut. dec. 184. num. 2. & duobus sequentibus, ac num. 6. & in rec. dec. 197. num. 7. par. 8.* 3

Ad tollendam autem omnem difficultatem, licèt Abbatibus non incumberet id probare, possunt tamen ostendere, Abbatias habere, & constituere Territorium separatum, quo casu Episcopus alterius Diœcesis, quamvis vicinior, nullam potest prætendere, neque exercere jurisdictionem in alieno Territorio, a suo separato, sed illa pertinet ad Prælatum dicti loci, qui in illo reputatur Ordinarius. Nec isto casu locum habent Constitutiones Apostolicæ, neque disposito S. Concilii Trid. contra exemptos, cùm non comprehendant Prælatos habentes Territorium separatum, quod nullus dici solet, ut exertè declarat Rot. post Tambur. *d. tom. 3. dec. 62. num.* 1. *& dec. 117. num. 3. &* 4. & cor. Em. Otthob. *dec. 82. a num.* 11. & in Montis Cassinensis jurisdictionis coram Bichio 27. Martii 1651. *§. fin.* & alibi, ac Ciarlin. *vol. 2. controv. final. & nos tom. 2.* 4

Territorium autem separatum multipliciter probari potest. Primò ex dotatione Abbatiarum cum expressa conditione, ac declaratione, quod Abbates pro tempore suam benedictionem a manu. Summi Pontificis acciperent, ac sub ejus tuitione esse debent, itaut nec Episcopus aliquis, nec aliqua persona Ecclesiastica in ipsis Monasteriis aliquid prætendere posset. Maximè si id confirmatum fuerit privilegio Imperatoris præcipientis, ut de cætero nullus Archiepiscopus, vel Episcopus, nullus Dux, nullus Marchio, neque Comes, nullaque persona sæcularis, vel Ecclesiastica Monasterium, ejusque Abbatem, ac ejus fratres in eorum personis, ac bonis, ac locis Monasterio subjectis, audeant molestare, vel inquietare, designatis, & stabilitis confinibus certis, ac determinatis, intra quos territorium dicti Monasterii clauditur, & continetur. 5

Hujusmodi enim concessiones bonorum, & jurisdictionis temporalis cum exclusione Episcoporum, licet per se nihil firment, cùm non pendeat a Principibus laicis statuere fines Ecclesiasticos, & jurisdictiones spirituales distinguere, & assignare, neque ex finibus temporalibus, ac profanis argui soleat ad fines jurisdictionum spiritualium, ac Diœcesum Ecclesiasticarum, dum tamen ex his constat, quod Monasterium acquisivit quoad temporalia Territorium separatum, & jurisdictionem laicalem in Vasallos in illo Territorio a Principibus, qui illam dare potuerunt, dum postea supervenerunt Constitutiones Apostolicæ, quæ dictas concessiones confirmarunt, dumque Summi Pontifices Monasterium sub B. Petri, ac ipsorum Pontificum protectione susceperunt, sique præsertim supervenerit privilegium Innocentii Octavi, qui omnia Cistercienssium loca, membra, & bona præsentia, & futura, Abbates, Abbatissas, Monachos, Moniales, Vassallos, subditos, ac servientes sub B. Petri, ac sedis Apostolicæ superioritate, correctione, visitatione, dominio, ac potestate Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum Judicum, &c. auctoritate, & scientia præfatis perpetuò prorsus exemit, ac totaliter liberavit, ita quod Archiepiscopi, Ordinarii &c. nullam in eos, & eorum aliquem, Monasteria tanquam prorsus exempta, jurisdictionem, ac superioritatem &c. debeant quoquomodo exercere, prout latiùs continetur in ipsa Constitutione in Bull. *tom. 1. Constit. 9.* Hæc enim verba, & hujusmodi alia probant exemptionem plenam, & totalem, quatenus Pontificis sub sua immediata, ac sedis Apostolicæ protectione Monasterium receperunt, confirmatis privilegiis Principum Episcopos ab omni jurisdictione excludentibus, quod valdè differt ab ordinaria exemptione, ac simplici susceptione sub protectione Sedis Apostolicæ, ut probat Rot. *apud Post. dec. 627. num. 3. &* 4. *& dec. 628. num.* 4. *&* 5. *& in rec. dec. 219. numer. 2. 3. &* 8. *ac dec. 239. num. 6. ac* 7. *par. 8. & in S. Angel. Lombardorum* 10. *Februarii* 1640. coram Peutingerio. 6

gerio. Et cùm ſint verba tam ampla, attenta præſertim capacitate ſubjecti, trahuntur etiam ad juriſdictionem activam juxta doctrinam Innoc. *in cap. Paſtoralis num.* 2. *de donat.* & tradita in ſpecie a Rodriquez *quæſt. reg. to.* 2. *qu.* 26. *art.* 3. *num.* 1. & 2.

7 Et multò magis ſi Pontifices exemerint non ſimpliciter Monaſterium, & perſonas, ſed loca omnia, & perſonas, ſubditos, & Vaſſallos, ac ſervientes, & ſic Populum univerſum exiſtentem in Territorio ſeparato. Hoc enim caſu res dicitur clara, & indubitabilis; quia dum Abbas habebat Territorium ſeparatum cum juriſdictione temporali ſibi conceſſa ab Imperatore, vel aliis Principibus in illis perſonis, & deindè Summi Pontifices dicta bona, perſonas, & Populum ſubditum exemerunt, interdicta Epiſcopis omni juriſdictione in hoc Territorio ſeparato, ex his dicitur probata conſtitutio Territorii ſeparati, dum Populus Abbati ſubjectus in illo Territorio certis finibus determinato, & incluſo, a juriſdictione Epiſcopi eximitur; & detrahitur, ac Sedi Apoſtolicæ, & Abbatibus pro tempore ſubjicitur, ut in terminis probat, ita diſtinguendo Lotter. *de re benef. leg.* 1. *qu.* 24. *num.* 112. *cum ſeqq.* & *num.* 120. Rot. *in rec. dec.* 324. *num.* 6. *par.* 1. ubi rectè ponderat eſſe diverſum eximere ſimpliciter Monaſterium, & eximere loca, & Populum, & *dec.* 197. *num.* 20. & *ſeq. par.* 8. & coram Mant. *dec.* 361. *num.* 2. & coram Mart. And. *dict. dec.* 54. *num.* 2. & *num.* 5. *ac* 6. ubi advertit valdè diverſum eſſe concedere ſimplicem exemptionem reſtrictam ad Monaſteria, & eorum membra, & eximere totaliter loca, Caſtra, & Populum, neque jus ab Epiſcopo abdicare, & transferre in Abbatem, & *d. montis Caſinenſis juriſdictionis* 27. Martii 1651. coram Bichio, & *in Cavenſi collationis ordinum* 26. Junii 1654. coram Veroſp. in qua reſpondeo contrariis dicitur, illa procedere, quando in privilegio non fit mentio de Caſtris, Vaſſallis, & ſubditis, & in *Aſtoricenſi, ſeu nullius Juriſdictionis* 19. Junii 1654. coram Eminentiſſimo Cerro, confirmata anno ſequenti coram Celſo.

8 Præcipuè ſi in privilegio Summi Pontificis dicatur, quod Ordinarii, & Archiepiſcopi nullam prorſus in eos, & eorum aliquem, & Monaſteria, tanquam penitus exemptos, & exempta, juriſdictionem, & athoritatem debeant quoquomodo exercere. Hæc enim totalis abdicatio juriſdictionis, & Juris Epiſcopalis ab Ordinariis importat ſeparationem Territorii, & exemptos pleno jure alteri ſubjicere, ac juriſdictionem quaſi Epiſcopalem transferre, ut in ſpecie tradit Lott. *dict. quæſt.* 24. *num.* 114. *cum tribus ſeq.* Rota coram Mart. And. *d. dec.* 54. *num.* 5. & 6. *ac in recentior. dec.* 219. *num.* 8. *par.* 8. & in d. Cavenſi coram Veroſpio, & *in d. Aſtoricenſi, ſeu nullius* coram Eminentiſs. Cerro.

9 Idque præſertim ſi accedat obſervatio ſubſequuta. Si nimirum Abbates pro tempore, & ſucceſſivè ii, qui loco illorum ſuffecti, utramque juriſdictionem temporalem, & Eccleſiaſticam pro tempore exercuerint. In quo caſu removetur omnis dubitatio, Rot. coram Seraph. *dec.* 1025. *num.* 10. & coram Jo: And. *d. dec.* 54. *num.* 14. *Montis Caſinenſis* coram Bichio, §. *Quo verò ad ſecundum in fine.*

10 His autem poſitis corruunt omnia, quæ in contrarium deduci poſſunt. Nam quatenus adducitur aſſiſtentia juris, præterquamquod non poteſt allegari, dum Epiſcopus non probat, locum eſſe in ſua Diœceſi, remanet eliſa, & nullius momenti, dum oſtenditur privilegium plenæ exemptionis, ac Territorii ſeparati. Hoc enim caſu aſſiſtentia juris amittit ſuas vires, nihilque operatur favore Ordinarii contra habentem privilegium cum quaſi poſſeſſione juriſdictionis, Poſt. *de manut. obſerv.* 45. *num.* 20. & Rota poſt eum *dec.* 200. *n.* 24. & *dec.* 438. *num.* 14. & *deciſ.* 713. *num.* 3. & 6. *cum ſeqq.* & *in rec. dec.* 685. *num.* 2. *par.* 1. & *dec.* 508. *num.* 10. & *ſeqq. par.* 5. & cor. Dur. *dec.* 21. *num.* 6. & poſt Tambur. *de jur. Abb. d. tom.* 3. *dec.* 55. *num.* 2. & 3. & *dec.* 59. *num.* 2. *ac ſeqq.* Et in Barchinon. juriſdict. 1. Junii 1644. §. *non obſtat quod Epiſcopus coram Bichio.*

Sufficitque ad hunc effectum aſſiſtentiam juris aliquo modo offuſcari, ac reddi dubiam, ne attendatur ad favorem Epiſcopi contra exiſtentem in quaſi poſſeſſione contraria, Mareſc. *var. reſ. l.* 1. *cap.* 11. *num.* 11. Add. ad Greg. *dec.* 312. *num.* 4. & Rota coram Seraph. *dec.* 1278. & coram Burat. *deciſ.* 219. *pariter num.* 5. ac ibi Add. *lit. B.* & apud Poſt *dec.* 439. *num.* 1. & poſt Tamb. *de jur. Abb. d. tom.* 3. *dec.* 54. *num.* 6. & *dec.* 70. *num.* 3. & *in S. Angeli Lombardorum* 10. Februarii 1640. coram Peuting. §. *Quæ omnia.*

11 Enunciativæ quoque contentæ in privilegio Principis, vel Summi Pontificis, in quibus Abbatia dicitur Diœceſis Epiſcopi non ſubſiſtunt; quia ultra quod enunciativæ non attenduntur, quando principaliter contingit dubitari de enunciato, ut in his terminis tradit Rot. *poſt* 3. *tom.* Tamb. *dec.* 54. *num.* 4. & *dec.* 71. *num.* 8. & apud Poſt. *dec.* 184. *num.* 10. Objectio ceſſat, quando hujuſmodi enunciativæ poſſunt referri ad tempus, antequam dicta loca eſſent nullius Diœceſis; vel dicta verba ſtant demonſtrativè, ut in dubio accipienda ſunt, non autem taxativè, neque limitativè, ut in hac ſpecie reſpondit Rot. coram Mart. Andr. *d. deciſ.* 54. *num.* 6. *cum ſeqq.* Præſertim ſi ab Abbate dentur enunciativæ factæ a Summis Pontificibus, a Sacra Congregatione, & aliis, quod Abbatia eſt nullius, quæ tanquam conformes titulo ſeparationis Territorii prævalere debent, Rota *in S. Angeli Lombardorum* 1. Junii 1640. coram Peuting. §. *Quamvis.*

Neque apparatus actorum, qui ab Epiſcopo fit ad 12
probandum, quod ipſe, ac ejus anteceſſores exercuerint juriſdictionem in locis Abbatiæ, ullius eſt momenti, ſi omnes hujuſmodi actus facti ſint poſt introductam litem ſuper pertinentia juriſdictionis; undè tanquam turbativi, & controverſi non mèrentur attendi, cùm quilibet quaſi ex rapto vixerit, & juriſdictionem ad ſe trahere curaverit. Actus enim, qui facti ſunt poſt litem, vel liti cauſam dederunt, nullum jus, nullamque poſſeſſionem tribuunt per textum *in cap. licet cauſ. de prob.* Rot. cor. Caval. *dec.* 633. *num.* 10. & *dec.* 649. *num.* 2. & 3. & coram Greg. *dec.* 417. *num.* 2. Et *in recent. dec.* 288. *num.* 1. *par.* 6. & in Toletanb Juriſdictionis ſuper manutentione 10. Junii 1661. coram Taja §. & *primò.*

Comprobatur hac ratione; quoniam, ut ex actibus 13
poſſit acquiri poſſeſſio juriſdictionis in præjudicium alterius, requiritur illius ſcientia, & patientia, ut nimium ſæpè reſpondit Rota, nominatim apud Poſt. *deciſ.* 184. *num.* 20. & *poſt* 3. *tom.* Tamb. *dec.* 71. *num.* 16. paſſimque alibi. Acquieſcentia autem non poteſt prætendi in Abbate, dum pendebat lis, & ipſe ſemper contradixit, actuſque contrarios impugnavit, ac deturbavit, ut ponderat Rota in citata *Toletana juriſdictionis* coram Taja §. *ſecundo quod exindè*, & §. *ſequenti*, ubi ulterius dicitur, Epiſcopum, qui talia facit, eſſe in mala fide. Actus enim ex quocunque temporis lapſu non poſſunt aliquid tribuere Epiſcopo, non habenti pro ſe juris aſſiſtentiam pro acquirenda juriſdictione in loco alterius Diœceſis, niſi probentur geſti cum ſcientia, & patientia ejus, de cujus præjudicio agitur, per ea, quæ docent communiter Doctores, Abb. *in cap. cum contingat num.* 11. *de for. comp.* Rip. *in cap. cum Eccleſia Sutrina num.* 64. *de cauſ. poſſ.* & *propr.* Rot. *in Aprutina juriſdictionis* 9. Martii 1607. cor. Pamphilio, & *dec.* 75. *num.* 7. *ac dec.* 126. *n.* 13. cor. Ubaldo.

Quæ faciliùs ſunt amplectenda, ſi ſinguli actus ſint 15
valdè frivoli, ac inſubſiſtentes; quod autem Abbatia fuerit aliquando appellata Diœceſis Epiſcopi, ſive nullius minimè refragatur, cùm notorium ſit tàm Rotam, quàm S. Congreg. facere hujuſmodi appellationes alternativè, dum pendet lis, ut nemini præjudicium inferat, & ne videatur cauſam decidiſſe ante illius cognitionem. Sufficitque, quod actus ſint æquivoci, & quod potuerint fieri ſine ſcientia, & patientia Abbatis, ſine qua ipſi non potuit præjudicari in ejus juriſdictione, Rota cor. Seraph. *dec.* 1278. *num.* 2. & *dec.* 203. *num.* 10. & 17. *par.* 7. *rec.* Præſertim cùm ageretur etiam de præjudicio Summi Pontificis, cui Abbatia eſt immediatè ſubjecta, cui ex facto aliorum præjudicari non poteſt, Vitalin. *in Clem.* 1. *num.* 57. *de offic. Vicar.* Rot. cor. Seraph. *d. dec.* 1228. *num.* 3. & *rec. dec.* 480. *num.* 40. *par.* 1. & allegata Aſtoricenſi 19. Junii 1654. cor. Em. Cerro, §. *Quia Abbas.* Præ ceteris autem plurimùm urgeret, ſi Abbates, vel Commendatarii contulerint beneficia, quæ ſunt de pertinentiis Abbatiæ, deputando exequutores cùm facultate compellendi Contradictores per cenſuras. Hi enim actus uti concernentes non ſolùm inſtitutionem collativam, ſed authorizabilem, præſeferunt juriſdictionem omnimodam, & quaſi Epiſcopalem, atque exemptionem Populis juxta firmata *in dec.* 47. num 19. *poſt* 3. *tom.* Tamb. & *in dec.* 306. *num.* 14. & 15. *par.* 9. *rec.*

His ita conſtitutis tenendum nihilominus tanquam cer- 16
tum eſt, & conſentaneè ad ea, quæ tomo ſecundo tradidi, quæſtiones ſuper juriſdictione inter Epiſcopos, ac interiores Prælatos eſſe potius facti, quàm juris. Recepta ſiquidem ab omnibus propoſitio eſt, juriſdictionem a Sacr. Concil. Trident. Conſtitutionibus Apoſtolicis Ordinariis delegatam in concernentibus curam animarum, ſacramentorum adminiſtrationem, & hujuſmodi alia ibi expreſſa, procedere in Eccleſiis exemptis intra Ordinariorum Diœceſes exiſtentibus, non autem in habentibus Territorium ſeparatum, quæ nullius dici ſolent; quia in iſtis inferior Prælatus dicitur Ordinarius.

Undè

Undè quæ a Concilio, & a Conſtitutionibus de Ordinariis dicuntur, huic Prælato, non autem Epiſcopo viciniori conveniunt, ut ſæpius firmavit Rota præſertim apud Mart. Andr. *cit. dec.* 54. Em. Card. Othob. *deciſ.* 82. *Montis Caſini juriſdictionis* 27. Martii 1651. coram Bichio, *Cavenſi collationis ordinum* 26. Junii 1654. coram Veroſpio, Montis Virginis, ſeù nullius juriſdictionis 12. Junii 1656. & 8. Junii 1687. coram Dunoz. S. Severini Parochialis 12. Junii 1660. cor. Bevilaqua, & in aliis, in quibus plures S. Congreg. Concilii declarationes referuntur.

17 Ex alia parte recepta etiam propoſitio eſt, hanc qualitatem Territorii ſeparati, ſeù nullius non præſumi, niſi de illa doceàtur per Privilegium Apoſtolicum, vel per immemorabilem, canonizatam per tres conformes, ac interim Epiſcopus manutenendus eſt in exercitio juriſdictionis delegatæ, ut ſæpius declaravit eadem Sacra Congreg. in declarationibus, quas adduxi *d. tom.* 2.

18 Quando igitur Abbates, vel Commendatarii prætenderent juriſdictionem quaſi Epiſcopalem cum Territorio ſeparato ex ſola ratione poſſeſſionis immemorabilis, & propter actus juriſdictionales ab ipſis exercitos, tunc eſſet difficultas vel ex eo, quod dicta immemorabilis exigit canonizationem, vel quia ob actus contrarios ex parte Epiſcoporum deductos dubitari poſſet de interruptione, quodque propterea eſſet improbabilis.

19 Quare omnes concluſiones ex parte Epiſcoporum deductæ ſunt extra caſum controverſiæ, quando Abbates prætendunt hanc ordinariam juriſdictionem cum Territorio ſeparato in vim privilegii Apoſtolici, quod in limine fundationis Abbatiarum ad petitionem Principum, vel aliàs Pontifex conceſſit, non obſtante quod privilegium Apoſtolicum non loquatur explicitè de Territorio ſeparato, ſed de exemptione cum receptione Abbatiæ ſub immediata juriſdictione, ac protectione B. Petri, ac Sedis Apoſtolicæ. Quæ ſtante præcedenti lege fundatoris, ut Abbas ſub ſolius Summi Pontificis juriſdictione ſit, quodque nec aliquis Epiſcopus, nec aliqua perſona Eccleſiaſtica unquam ibi aliquid prætendere poſſit, ac etiam ſtante ſubſequuta obſervatione reſultat exindè interpretatio, quod privilegium ita conceptum, importet Territorium ſeparatum, ut de conſimilibus privilegiis habetur apud Martin. Andr. *d. dec.* 54. *in d. Montis Virginis* coram Dunozetto, ac in aliis, & in ſpecie privilegii in conformitatem legis adjectæ a Rege fundatore habetur apud Ciarlin. *d. contr.* 220. Et ſic Abbatis retentio non eſt in ſola poſſeſſione, ſeu præſcriptione, ſed in privilegio, actuſque ejus poſſeſſorii non deducuntur ad effectum præſcribendi, ſive novum jus ex illis quærendi, ſed ad effectum interpretandi, ſeu declarandi privilegium Apoſtolicum. Atque ex hoc tolluntur omnes concluſiones, quæ ab Epiſcopis deduci poſſunt, quæve procedunt in caſu, quo obſervantia deducitur tanquam præſcriptiva, & novi juris inductiva, ſecùs autem ubi tanquam interpretativa.

Hinc nullatenus obſtant actus ex parte Epiſcoporum 20
deducti; licèt enim actus, qui dant cauſam liti, ſeu geſti ſunt lite pendente, eſſent valdè conſiderabiles ad effectum interrumpendi præſcriptionem, & faciendi, quod poſſeſſio Abbatum dici non poſſet pacifica, quando ex ea ſolùm juriſdictio deduceretur, circumſcripto tamen hoc effectu, ii non obſtant ex receptiſſima juris concluſione, quod actus geſti, lite pendente, ſeu qui liti cauſam dederunt, non habentur in aliqua conſideratione, ac præter generalia, de quibus Greg. eiſque Add. *dec.* 4. in hiſce terminis juriſdictionis habetur in *d. Montis Virginis* juriſdictionis coram Dunozetto, in Tiraſonenſi juriſdictionis 14. Decembris *1663.* coram Vicecomite, ac in aliis.

Finis Quinti Tomi.

IACOBI

PIGNATELLI

I. CRYPTALEIS IN SALENTINIS,

Sacræ Theologiæ, ac J. U. Doctoris

CONSULTATIONUM CANONICARUM

Tomus Sextus,

IN QUA PRÆCIPUÆ CONTROVERSIÆ DE [illegible]

Quæ ad Sanctorum Canonizationem, ac Sacros Ritus, ad Sacros Canones Tridentinum, à Episcopis, & Regulares ad immunitatem, Clericos, & Beneficiorum Ecclesiasticam, ac hujusmodi alia pertractantur, non solum ex utroque Jure scripto, sed etiam ex Sacrarum Congregationum secretis, rebus judicatis, placitis, atque consultis, ex prudentum responsis, et moribus recepti, breviter, ac perspicue dirimuntur.

OPUS OMNIBUS UTRIUSQUE FORI JURISCONSULTIS, [illegible]

Jurisconsultis, ac politici studii viris, in primisque Sacrorum Pastoribus, et Reipublicæ Consiliariis, ex Advocatis vide plenè, ac expressè.

CUM DUPLICI INDICE, ALTERO CONSULTATIONUM, [illegible]

singulis Tomis præfixo, alterò Rerum Notabilium ex omnibus in unum Generalem codicem, singularique Volumini comprehensis.

EDITIO QUINTA VENETA, SUMMO STUDIO RECOGNITA, [illegible]

Juxta le loci stilum, & a mendis expurgata.

VENETIIS, MDCCXXXVI.

Ex Typographia Balleoniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.